Ryska revolutionens historia

TR. Boken Stockholm 1931

Redaktionskommitté: V. Astor, A. Slepkov, J. Thomas. Bidrag av: Bucharin, Krylenko, Lenin Lunatjarskij, Raskolnikov, Stalin, Trotskij m. fl.

Innehåll

Presentation (2009) 1
Företal 2
I. Förutsättningarna för revolutionen 1917 3
1. Revolutionens ekonomiska förutsättningar. 3
2. Från 9 januari till oktoberstrejken. 8
3. Oktober-strejken 1905. 15
4. Upproret. Nederlaget. 20
5. Socialdemokratin och revolutionen. 23
II. Mellan två revolutioner 1907-1917 28
1. Reaktionens period (1907-1910). 28
2. Arbetarrörelsens uppåtstigande före världskriget. 36
3. Det imperialistiska kriget och revolutionens förutsättningar. 40
III. Februari-(Mars-)upproret 1917 49
1. Upptakten. 49
2. Kampen. 50
3. Statsduman. Arbetar- och soldatdeputeradenas sovjet. 61
4. Provisoriska regeringen. 71
5. Återblick. 73
6. Första revolutionens första etapp. 90
7. Proletariatets uppgifter under nuvarande revolution. 95
8. Februariomvälvningen. 98
IV. Revolutionens första månader 107
1. Krigsåren. 107
2. Regeringskrisen. 109
3. Bolsjevikernas allryska aprilkonferens. 114
4. Armén. Juni–juli-offensiven. 120
5. Arbetar- och soldatdelegerades sovjeters första kongress. De petrogradska fabrikskommittéernas första konferens 131
6. Julihändelserna. 141
V. Från julidagarna och till oktoberrevolutionen 147
1. Efter julihändelserna. 147
2. Det ryska socialdemokratiska (bolsjevikiska) arbetarepartiets VI kongress. 157
3. Reaktionen vid makten. 166
4. Statskonferensen i Moskva. 169
5. General Kornilovs kupp. 174

6. Demokratiska konferensen. 177
VI. Oktober 191
1. Återblick. 191
2. Bolsjevikpartiet. 208
3. Militärrevolutionära kommittén. 216
4. Händelsernas gång. 225
5. Upproret. 236
6. Vinterpalatsets försvar och Gatsjina. 242
7. Vid fronterna och bakom. 253
8. Andra allryska sovjetkongressen. 279
9. Sabotaget och den nya statsapparatens utformning. 288
VII. Efter oktober 291
1. Sovjetmaktens första dekret. 291
2. Konstituerande församlingen. 298
3. Kampen för freden. 304
4. Krigskommunismen och vänstersocialrevolutionärerna. 326
5. Erövringen av jorden. Storindustrins nationalisering. 330
6. Inbördeskrigets fronter, ... 333
7. Upproret i Kronstadt. 339
8. Den nya ekonomiska politiken. 345
9. Krönika 1905-1921. 350
10. Krönika över inbördeskriget. 361

Presentation (2009)

Den svenska upplagan av denna bok (som var rikt illustrerad) publicerades 1931, medan den tyska förlagan kom ut 1928, dvs 3 år tidigare än den svenska upplagan. I den tyska utgåvan ges följande information:

Astrow, W., Slepkow, A., Thomas, J. (HRSG.). ***Illustrierte Geschichte der russischen Revolution.*** *Mit Beiträgen von Blagonrawow, Bucharin, Engelhardt, Kajurow, Krylenko, Lenin, Lunatscharski..,* Berlin, Neuer Deutsche Verlag, Willi Münzenberg, 1928. 4to. XVI, 591 S. Mit 225 (1 farb.) teils ganzseitigen Illustrationen..

Detta betyder således att boken måste ha varit färdigställd 1928, vilket gör den extra intressant, eftersom den skrevs innan stalinismen helt hade fått greppet, vilket också märks tydligt vid bokens behandling av den roll som Trotskij, Zinovjev, Bucharin osv spelade före och under Oktoberrevolutionen. Allra tydligast gäller detta Trotskij: samtidigt som hans ståndpunker ständigt utsätts för kritik av det slag som vi känner igen (”underskattning av bönderna” etc), så behandlas hans viktiga roll särskilt 1917 någorlunda sanningsenligt.

Det föreliggande verket ger således en ögonblicksbild av hur långt den stalinistiska historie-förfalskningen hade nått i slutet av 20-talet. Historeförfalskningen är tydlig i vissa avsnitt, men den har fortfarande en lång väg att tillryggalägga innan den når sin kulmen, som vi känner den från 1938 års ”SUKP(b):s historia”.[1] Detta betyder också att boken – i motsats till andra senare verk – i många avseenden ger en detaljrik och mycket läsvärd redogörelse för den ryska revolutionens historia, där inte minst utdrag ur samtida dokument och revolutions-deltagares vittnesmål bidrar till att ge historien liv.

Martin Fahlgren (mars 2009)

Lästips: Se även den kommenterade dokumentsamlingen Bolsjevikerna och den ryska revolutionen, liksom Fredrik Ströms Ryska revolutionens historia i sammandrag (från 1924)

[1] Ett exempel på detta är behandlingen av det ”particentrum” som det läggs så stor vikt i den beryktade SUKP(b):s historia från 1938, där det står att det vid partiets CK-sammanträde den 16 oktober

”valdes ett *Particentrum* för upprorets ledning med kamrat Stalin i spetsen. Detta Particentrum utgjorde den ledande kärnan i Revolutionära militärkommittén vid Petrograds Sovjet samt ledde praktiskt hela upproret.”

Detta ”centrum” (som ingen hört talas om före 1924) nämns även i denna bok, men man formulerar sig mycket försiktigare. Det står:

”Översta organisatoriska ledningen av upproret låg inte bara hos militärrevolutionära kommittén, alltså ett sovjetorgan, utan också i händerna på partiet, som till upprorets organisatoriska ledning hade tillsatt en kommitté bestående av Stalin, Sverdlov…”

Detta är också det enda som sägs – f ö redovisas – helt korrekt – enbart Petrogradsovjetens ”Militärrevolutionära kommittés” göranden och låtanden när det gäller organiseringen av upproret – och denna kommitté bestod av.Trotskij (som ordf. i Petrogradsovjeten), Antonov-Ovsejenko, Dsjersinskij, Joffe, Podvojskij, Sverdlov, Uritskij m fl (Stalin ingick inte)

Företal

Här föreliggande stora skildring av vår tids största historiska händelse, den ryska revolutionen, har sitt värde inte bara som den enda breda sammanfattningen på svenska men framför allt därför att den är skriven av personer, som själva har levat med i händelsernas centrum. Varje avdelning av det mäktiga förloppet har behandlats av speciellt sakkunniga, de bästa den officiella sovjetryska utgivningskommittén har haft att tillgå. Bland bidragens författare märkes också namn sådana som Bucharin, Krylenko, Lenin, Lunatjarskij, Raskolnikov, Stalin och Trotskij, och åtskilliga stycken är direkt hämtade ur ögonvittnens memoarer.

Alltsammans har sakkunskapens och den omedelbara upplevelsens styrka. Läsaren får en grundlig skolning i den ryska revolutionens ekonomiska förutsättningar, 1905 års händelser och det imperialistiska krigets verkningar. Genom februarirevolutionens och sommarens händelser 1917 går så skildringen över i det mest spännande skedet: Oktober. Men den stannar inte där utan fortsätter över inbördeskrigets avslutning, Nep-perioden och fram till uppbyggets begynnelse. Sovjetrevolutionens senaste skede, femårsplanen, var när boken utkom på ryska ännu ej så långt hunnet, att det kunde tas med, är det inte än, och det svenska förlaget har inte velat störa det monumentala verkets komposition med några egna tillägg. Arbetet är redan därförutan mäktigt nog. I en nära framtid är det vår förhoppning att kunna komplettera verket med ett lika stort sådant om femårsplanen och det socialistiska uppbygget.

> För att befria sig själv och i och med sin befrielse arbeta fram den högre livsform, som det nuvarande samhället genom sin egen ekonomiska utveckling oemotståndligt drives fram till, vet arbetarklassen, att den måste genomkämpa långvariga strider, en hel räcka historiska processer, som kommer att helt och hållet förvandla både människorna och förhållandena. Arbetarklassen har inga ideal att förverkliga – endast att frigöra grundvalarna för det nya samhälle, som redan fötts i det i förfall stadda borgerliga samhällets sköte.
>
> I full medvetenhet om sin historiska kallelse och med det hjältemodiga beslutet att handla på ett denna kallelse värdigt sätt, kan arbetarklassen roa sig med att skratta både åt tidningslakejernas klumpiga skymfer och åt det lärorika beskyddet av välmenande borgar-doktrinärer, som predikar sina insiktslösa, nötta fraser och privatfunderingar i den vetenskapliga ofelbarhetens orakelton.
>
> Karl Marx.

> Proletariatets diktatur är inte endast herravälde över utsugarna och inte ens övervägande herravälde. Det ekonomiska grundlaget för denna revolutionära maktutövning, underpanten på dess livsduglighet och blomstring, består i att proletariatet skapar och levandegör en högre form av social arbetsorganisation än kapitalismen. Detta är det väsentliga. Däri ligger källan till kraft och borgen för kommunismens oundvikliga, definitiva seger.
>
> N. Lenin.

I. Förutsättningarna för revolutionen 1917

1. Revolutionens ekonomiska förutsättningar.

Revolutionen av år 1917 kom inte som en blixt från klar himmel. Den var förberedd av den föregående historiska utvecklingen. Sedan årtionden spolade revolutionens vågor tsartronens fötter. Strider inte endast mot tsarismen utan också mot bourgeoisie hade i årtionden förberett arbetarmassorna för proletariatets diktatur.

Vi har inom denna ram ingen möjlighet att uppehålla oss vid etapperna i den förberedande utvecklingen av den revolutionära rörelsen i Ryssland. För föreliggande verk är detta ju heller inte nödvändigt. Men vi måste dock i denna korta inledning ägna den första ryska revolutionen 1905-07 ingående uppmärksamhet därför att den, såsom Lenin med rätta anmärkt, utgör en ”generalrepetition” på revolutionen 1917.

En grundläggande förutsättning för proletariatets oktoberseger utgjorde det faktum, att arbetar- och bondemassorna år 1917 började klasskriget *utrustade med erfarenheterna från den första ryska revolutionen 1905.*

Just därför avstår vi från en historisk analys av 16-1700-talens revolutionära rörelser, men anser det för oundgängligt att utförligt sysselsätta oss med revolutionens av 1905-07 förutsättningar och klass-strider och att år 1917 anställa en jämförande undersökning av de revolutionära (bolsjevikiska) och opportunistiska (mensjevikiska) socialdemokraternas taktik under denna ”generalrepetition”. Revolutionen 1905-07 var en *borgerlig* revolution, som uppstått och utvecklats på den växande och allt starkare blivna världsimperialismens mark och tillspetsats genom den inre kampen mellan proletariat och bourgeoisi.

Redan under denna första revolution framträdde konturerna av ett mot storgodsägarnas och bourgeoisins kontrarevolutionära block riktat revolutionärt block av arbetare och bönder under ledning av proletariatet. Ursprunget till denna gruppering bor i säregenheterna hos RyssIands förrevolutionära sociala och ekonomiska utveckling, vars framställning skall bli vår första uppgift.

Om man vill förstå den första ryska revolutionens orsaker och drivkrafter måste man i första hand undersöka utvecklingsbetingelserna för storgodsens och bondehemmanens hushållning.

Ända till revolutionen var storgodsen jordbrukets övervägande element. Om vi ser på den privata jordegendomen och undersöker jordens uppdelning mellan de enskilda jordägarkategorierna, så finner vi att det på landsbygden vid sidan av de med ungefär 3 desjatiner (1 desj. = 1,09 hektar) försedda bondgårdarna även fanns storgods med flera 10 000-tal desjatiner. I sitt arbete i jordfrågan under den förrevolutionära perioden kommer Lenin vid undersökningen av tillgängligt material om jordegendomsförhållandena till följande slutsats: ”700 godsägare förfogar i genomsnitt över 30 000 desjatiner jord per man. Dessa 700 personer äger tre gånger så mycket jord som 600 000 småägare.” Det är siffror som talar ett tillräckligt tydligt språk om graden av bondens beroende av godsägaren. .

Men hur var godsägarens hushållning beskaffad? Vi skulle missta oss mycket svårt, om vi tänkte att den ryska förrevolutionära godsägaren själv kapitalistiskt organiserade hela detta honom tillhöriga ofantliga jordområde, brukade det med tillhjälp av maskiner och sysselsatte ett stort antal lönarbetare. En av borgerliga vetenskapsmän efter en missväxt verkställd undersökning av godsägarhushållningen vid slutet av 1800-talet ger grundlag för följande slutsatser: Framför allt fann man att storgodsägarna, som på sina händer samlat ungefär 3/4 av den totala jordbruksarealen, bedrev åkerbruk på endast 1/5 av sina ägor.

Som resultat av undersökningen av 12,000 godsägarhushåll fann man vidare, att på ungefär 50 % av godsen i ”svartjords”-området ingen boskap hölls och att ungefär hälften av godsen inga egna inventarier ägde. På många gods fattades byggnader fullständigt. I ”svartjords”-området utgjorde sådana obebyggda gods mer än 1/3 av alla undersökta gods och utanför detta område något under 1/5. Det vill säga att storgodsägarnas flertal ingen stordrift bedrev. Godsägaren begagnade sin äganderätt till jorden för att på halvt medeltida länsherrevis utsuga bonden. Man fann att godsägarna i ”svartjords”-området vid slutet av 1800-talet till bönderna utarrenderade omkring 50 % och utanför detta område 30-45 % av sina ägor, för vilka bönderna hade att erlägga oerhört höga arrendesummor. Tidtals tvangs bonden att till godsägaren avstå hälften av de med bondens egna inventarier på godsets jord frambragta produkterna. På några orter hade arrendet en helt och hållet dagsverksliknande natur. Bonden, som av godsägaren fick ett jordstycke att bruka, måste därför utge en betydande del av sin arbetskraft och använda sina egna inventarier vid bruket av godsets jord. Godsägaren sörjde alls inte för avkastningens höjande, anskaffade inga nya maskiner, moderniserade inte ekonomin och införde inga nya produktionsmetoder eller detta endast i mycket obetydlig grad. Han begagnade sin äganderätt till stora jordområden som medel att på feodalt sätt utsuga bönderna.

Visserligen fanns det även inom storgodshushållningen redan vissa tecken på ett framåtskridande, vissa första steg i riktning mot kapitalisering, vissa former av övergång till kapitalistisk hushållning, men det var inte dessa som avgjorde godsägarens ekonomiska ansiktsdrag, den förhärskande typen av godsherrehushåll. Godsägaren var i de flesta fall övervägande feodal jorddrott och inte kapitalistisk producent.

Det är klart att bondehushållet under sådana förhållanden inte snabbt kunde utvecklas och ekonomiskt höjas. Man kan för övrigt inte tala om ett bondestånd som om en helhet. Inom bondeklassen själv försiggick en differentiering. Allt mer och mer indragen i affärer genom utbud av allt mer spannmål i marknad uppdelade sig också bondeklassen. En del av de mest energiska, mest företagsamma och ekonomiskt driftiga bönderna förvandlades till en bybourgeoisi som i sin tur sög ut byns fattigfolk. Om man ser på innehavet av inventarier, boskap, husgeråd och andelsgårdar så finner man en bjärt bild av bondehushållets sönderdelning och klyvning i bourgeoisi och byfattigfolk, varunder antalet rika bönder ständigt sjunker, men den enskildes rikedom därför också växer, på samma gång som antalet fattiga, utsugna bönder ständigt ökar. Dessa motsatser inom bondeklassen själv, denna olikställighet var dock inte det för den tidpunkten avgörande och mest betecknande. Mycket skarpare, mycket krassare var motsatserna mellan godsägarklassen och bondeklassen som helhet. Bönderna, även de ekonomiskt starkaste bland dem, kunde under godsägarväldets villkor inte väsentligt förbättra sin ekonomi. Därför eftersträvade hela byn, den välmående bonden och till och med byborgaren likaväl som den fattiga bonden, godsägarnas störtande, tillintetgörelse av det feodola jordägandet. Böndernas anlopp mot godsägarna, det första underlaget till en revolutionär rörelse bland bondeklassen, står oss klart redan av några siffror. Så t. ex. minskade under de tio åren 1888-98 inom 50 guvernement av europeiska Ryssland antalet av de i böndernas ägo varande hästarna från 19,6 milj. till 17 milj. stycken och nötkreaturen från 34,6 milj. till 24,5 milj. stycken.

I de centralryska guvernementen, där godsägarna sög ut bönderna särskilt hårt och obönhörligt, ser vi följande. I 31 guvernement försiggick följande förändringar under samma period, alltså från 1888 till 1898: år 1898 fanns det, om antalet bondgårdar sättes till 100:

	utan hästar	med 1 häst	2 hästar	3 hästar	4 hästar	6 hästar	6 hästar
Gårdar	122	125	96	65	57	41	41

Man finner alltså, att antalet gårdar utan dragare och gårdar med 1 häst starkt tilltagit och tvärtom antalet gårdar med flera dragare minskat.

I flera av Centralrysslands guvernement finner man dessutom tillbakagång i odlad jordareal, närmare bestämt med 18 % under senare hälften av 1800-talet. Under sin utvecklingsbana stöter bondehushållet på storgodsägaren, som genom utsugningen, genom de feodala bojor han pålägger bondehushållet, inte ger detta möjlighet att komma ur nödläget, utan störtar det i djupaste elände. Man kan säga att den stora mängden bondehushåll i början av 1900-talet hade bragts nästan till tiggarstaven.

Dessa grundläggande motsättningar mellan storgodset och den av detta utsugna bondeklassen var den jordmån, vari kampen 1905-07 utspelades.

Efter upphävandet av livegenskapen genom ”bondereformen” av 1861 blev Ryssland inte endast storgodsens och den feodala bondeutsugningens land utan också det industriella stor-kapitalets land. Under de tre sista årtiondena av 1800-talet upplevde Ryssland en kapitalistisk pånyttfödelse. Ett nät av stora kapitalistiska företag, fabriker och affärer korsade riket, och vid många av dem sysselsattes 10 000 arbetare eller flera.

Under denna period överflyglade Ryssland med hänsyn till snabbheten i industrins tillväxt flera av Västeuropas gammalkapitalistiska länder.

I det följande återges siffror över de olika ryska produktionsgrenarnas uppsving i jämförelse med de västeuropeiska länderna och Amerika.

Tackjärnsproduktionen ökade åren 1890-99 i England med 18 %, i Amerikas Förenta Stater med 50 %, i Tyskland med 72 %, i Frankrike med 31%, i Belgien med 32 % och i Ryssland med – 190 %. Den absoluta mängden av den ryska tackjärnstillverkningen överstiger under denna period Österrike-Ungerns, Belgiens och Frankrikes. Ryssland intar i början av 1900-talet fjärde platsen bland världsproducenterna.

Inom järn- och stålproduktionen finner vi under samma period, 1890-99, i England en ökning av 80 %, i Amerikas Förenta Stater av ó3 %, i Tyskland av 78 %, i Frankrike av 67 %, i Belgien av 48 och i Ryssland av – 116 %.

Förändringarna inom stenkolsproduktionen under samma period betecknas av följande tal: i England en ökning av 22 %, i Förenta Staterna av 61 %, i Tyskland av 52 %, i Frankrike av 20 %, i Österrike-Ungern av 26 %, i Belgien av 8 % och i Ryssland av – 131 %.

Inom naftaproduktionen hade Ryssland endast en konkurrent, Amerikas Förenta Stater. Åren 1890-99 steg Förenta Staternas produktion med 9 %, Rysslands med 132 %. Ryssland gjorde ett väldigt språng framåt, så att rollerna blev ombytta. Om vid årtiondets början den ryska produktionen utgjorde endast 37,7 % och den amerikanska produktionen 62,3 % av bägge ländernas totalproduktion, så hade vid årtiondets slut förhållandet ändrats så: Förenta Staterna 42,7 %, Ryssland däremot 57,3 %.

Rysslands bomullsproduktion stod vid 1800-talets början endast efter den engelska och amerikanska.

På 4 år, 1893-97, ökades värdet av Rysslands totalproduktion med 1 104 milj. rubel och antalet av de vid företagen syselsatta arbetarna med 515 000 man.

Om denna Rysslands kapitalistiska omdaning skrev nationalekonomen Finn-Jenotajevskij:

”Genom Grosny och Vladikavkas-järnvägen tätt anslutande sig till Rostov så att säga sammansmälte naftadistriktet med gruvindustrin inom denna sydryska region, som i sin tur nära anslöt sig till det sydvästliga kapitalistiska sockerindustriområdet med Kiev i spetsen. Längre västerut skrider den polska kapitalismen med raska steg framåt och lika snabbt utvecklar sig de baltiska guvernementens storindustri. Det centrala industriområdet växer i allmänhet, dess kapitalistiska textilindustri i synnerhet. Urals gruv- och masugnsindustri, Petersburg-distriktets kapitalistiska industri växer och överallt visar den sina speciella sociala egenheter. Längre i norr utvecklar sig den fin-, ländska kapitalismen, vars öde under de senare årens historia är nära förbundet med Rysslands egna öden.”

Den här nämnda industriella tillväxten är en tillväxt för de stora och största industrierna. Med produktionens fortgående utveckling spelar storföretagen en ständigt tilltagande roll, på samma sätt som fallet alltid varit i kapitalismens historia. De i tekniskt hänseende bäst organiserade, bäst utrustade, med stort kapital och hög arbetsproduktivitet arbetande förtagen kan och skall alltid slå ut småföretagen i konkurrenskampen. Därför växer och blomstrar i Ryssland vid 1800-talets slut storföretagen på de små och medelstora företagens bekostnad. Detta faktum kan belysas av några exempel. Så lämnar Lenin följande uppgifter:

År 1866 sysselsatte de med över 1 000 arbetare verksamma fabrikerna omkring 27 % av samtliga i storföretagen sysselsatta arbetare (med storföretag förstås här företag med över 1 000 arbetare) . År 1879 sysselsatte samma fabriker redan 40 % av samtliga arbetare och 1890 redan 46 %. Det betyder att nästan hälften av samtliga i stora eller större företag sammanförda arbetare kommer på stora fabriker, som envar sysselsätter över 1 000 arbetare. Samma tillväxt av den relativa betydelsen av storföretagen betygar också upplysningar från enskilda produktionsgrenar. Tugan-Baranovskij har fastställt att, om år 1866 49 % av samtliga arbetare inom bomullsindustribranschen var sysselsatta vid företag med över 1 000 arbetare, år 1897 redan 50 % och 1894 till och med 74 % kom på sådana förtag. År 1894 sysselsatte de 68 storföretagen nära 3 gånger så många arbetare som de övriga 156. Om vi alltså talar om den ryska kapitalismens utveckling under 1800-talet, så menar vi utvecklingen av den på grund av de senaste tekniska framstegen igångsatta, tusentals arbetare sammanfattande storproduktionen. I detta hänseende blir Ryssland likt det kapitalistiska Västeuropa och kan numera räknas till de storkapitalistiska länderna.

Vilka omständigheter bidrog till denna snabba, man kan säga rasande tillväxt av industrin i Ryssland under 1800-talet? Närmast järnvägarnas utveckling. Den ryska godsägaren drogs år från år allt mer in under spannmålsmarknadens inflytande. Han exporterade allt större mängder spannmål till Västeuropa. För att snabbt kunna föra spannmålen till den Västeuropeiska marknaden måste godsägarnas enväldiga stat bygga järnvägar, som förband jordbruksområdena med Svarta havets och Östersjöns hamnar. Rysslands järnvägsbyggen vid slutet av 1800-talet förklaras just därigenom. Dessutom måste järnvägarna förbinda jordbruksdistrikten med industridistrikten och därigenom möjliggöra utvecklingen av varuutbytet i hela landet, locka lantborna att i stora mängder förbruka stadsprodukter, gynna utvecklingen av varuhushållningen på rena landsbygden och inordna bondehushållet i den allmänna varuomsättningen.

Följande uppgifter kan ge en bild av järnvägarnas raska utveckling. I början av 1860-talet fanns det i Ryssland 1488 verst (1 v. = 1,06 km.) järnvägslinjer, i början av 1870-talet 10 202 verst, i början av 1880-talet 21 155, i början av 1890-talet 27 229 och i början av år 1900 41 714 verst.

Denna oerhörda livaktighet i fråga om järnvägsbygge måste ju trycka sin stämpel på den allmänna industriella utvecklingen. Järnvägsbygge redan i normal skala kräver en motsvarande inställning av produktionen i de industrigrenar, som är förbundna med detta slags bygge.

För järnvägarna behövdes lokomotiv och dessa måste tillverkas av industrin. För järnvägarnas utveckling måste vagnbygge ske och – industrin byggde vagnar. För järnvägsdriften behövdes ofantliga mängder syllar (slipers). De måste göras. För byggnad av bangårdar måste en ständigt växande mängd olika järnsorter och byggnadsmaterial framställas. Järnvägsbyggandet tog väldiga arbetarmassor i anspråk, och ju större dessa blev, desto större blev också efterfrågan på förbrukningsartiklar för arbetarna. Och dessa konsumtionsartiklar återigen framställdes av de olika industribranscherna. Arbetarna behövde tyger, skodon och alla andra förnödenheter för det dagliga bruket. Det är klart att det i godsägarnas intresse igångsatta järnvägsbyggandet drev den industriella utvecklingen framåt med jättesteg.

En annan den industriella utvecklingen befordrande omständighet var den ryska arbetskraftens prisbillighet med ty åtföljande hög profit för industrin.

”Reformen” av 1866 och godsägarstatens hela politik över huvud medförde en utvandring av stora massor utarmade bönder från landsbygden till städerna. Dessa bönder bildade leden i den ofantliga armén av fria, sysslolösa, billiga arbetshänder. Den ryske arbetarens lön var mångfaldigt lägre än arbetslönerna i de västeuropeiska kapitalistiska staterna. Det är självklart att ett sådant förhållande måste gynna industrins kapitaltillflöde.

Ett tredje utomordentligt viktigt och för den industriella utvecklingen gynnsamt förhållande var slutligen inströmningen av utländskt kapital och dess nedläggning i den ryska produktionen. I slutet av 1800-talet belöpte sig efter ungefärlig uppskattning storleken av det genom de gynnsamma placeringsmöjligheterna framlockade, till Ryssland införda, övervägande franska och belgiska kapitalet till omkring 600 milj. rubel. Det kapitalistiska genomträngandet i Donez-bäckenet var utan tvivel väsentligen en frukt av införseln av utländskt kapital. ”Rågan” av det västeuropeiska kapitalet drev i slutet av 1800-talet hyttstorindustrin i höjden. Genom utländskt kapital kom koluppfordringen i gång. Med hjälp av utländskt kapital skapades industrijättar sådana som Alexanderverken och andra som sysselsatte många 10 000-tal arbetare.

Dessa tre omständigheter, järnvägsbyggets jätteuppsving, arbetskraftens låga pris och därav uppkommen hög profit samt slutligen tillflödet av utländskt kapital, förklarar den för Ryssland utmärkande snabba utvecklingen av industrin i slutet av 1800-talet.

Men på lika lätta vingar som kapitalismen i slutet av 1800-talet ilade fram, med lika tunga fjät kunde den ta sig ur fläcken från 1900-talets ingång. Under årtiondet 1900-10 vidkändes industrin ett bakslag. Ända till revolutionen 1905 är den industriella krisen allmän. Produktionen går tillbaka och från 1905 till 1910 är knappast någon förbättring att anteckna. Även om stegring i en eller annan industrigren kan märkas, är den obetydlig och på intet sätt att jämföra med sekelskiftets raska framsteg. Inom många andra branscher kan t. o. m. en avgjord nedgång i produktionen observeras.

Om under åren 1890-1900 kvantiteten av den i Ryssland bearbetade bomullen hade ökat med mer än 200 %, så sjunker siffran under nästa årtionde, 1900-1910, ned till 30 %. Textilindustrins ökningshastighet minskade alltså under sistnämnda tio år sju gånger om, vilket under industrikapitalistiska kristider alltid brukar vara fallet, om en industris utveckling i förhållande till ifrågavarande marknads absorbtionsförmåga ilat för långt i förväg. Inom tungindustrin är betydande kapitalmängder nedlagda i maskiner och inventarier, och det är därför inte möjligt att på kort tid lägga om företagen. Om åren 1890-1900 produktionen av tackjärn, annat järn, stål och dess tillverkningar (allt omräknat i tackjärn) uppvisar en steg-

ringssiffra av mer än 300 %, så finner vi tvärtom under 1900-talets första årtionde alls ingen ökning utan t. o. m. en mindre rörelse nedåt. Hur kan ett sådant nödläge för industrin förklaras? Hur skall man efter den lysande utvecklingsperioden förstå denna industrikapitalets situation?

I ett land med framskriden kapitalistisk utveckling övervinnas kriserna vanligen under loppet av 1-2 år, om det inte är fråga om det kapitalistiska sammanbrottets skede. I Ryssland däremot lyckas det inte på nästan hela det årtionde, som inledde 1900-talet, att övervinna den inbrytande krisen.

Orsaken till detta förhållande ligger enligt vårt förmenande i utvecklingsvillkoren för det ryska jordbruket. Det är utan vidare klart, att dessa villkor står i det närmaste samband med industrins utveckling.

Om man tar i betraktande, att produktionen av produktionsmedel försörjer produktionen av konsumtionsmedel, så är det alldeles tydligt, att industrins öde blir oskiljaktigt förbundet med jordbrukets öde. Vi har redan sagt, att böndernas ekonomiska utblottande i början av 1900-talet gjorde sig starkt kännbar. Bondeklassens tilltagande utsugning genom godsägarna, avtagandet av åkerarealen, minskningen av boskapsbeståndet och förbrukningen av bondehushållens grundkapital gjorde naturligtvis all tanke på en fortsatt industriell utveckling illusorisk. Och då revolutionen av 1905 ingen befrielse av bondeklassen medförde, eftersom jordfrågan genom revolutionens nederlag förblev olöst, saknades för kapitalismen förutsättningarna för en rask utveckling även efter revolutionen. Feodalismens kvarlevor slog rikets produktivkrafter i tunga bojor.

2. Från 9 januari till oktoberstrejken.

Inför proletariatets växande politiska rörelse gjorde självhärskarregeringen olika försök att genom arbetarrörelsens inlänkande i ”fredliga”, patriotiska banor bli herre över den. Sådana syften tjänade de så kallade subatovska legala arbetarföreningarna, som uppstod på initiativ av hemliga polisens chef Subatov. De i Moskva, Odessa och västerut samt omedelbart före revolutionen också i Petersburg bildade subatovska föreningarna hade lokala grupper i städernas arbetarkvarter, inrättade egna klubbar, som det stod arbetarna fritt att besöka och som också kunde glädja sig åt hemliga polisens vänskapliga beskydd samt också erhöll dess materiella stöd (för möblering, reparation o. s. v.).

I dessa klubbar bjöds arbetarna på föredrag i oskyldiga ämnen, kunde ha dans- och underhållningsaftnar och många gånger få höra t. o. m. (under polisens gillande) ett föredrag av någon liberal professor om den västeuropeiska arbetarklassens läge. För övrigt blev dessa liberala professorer, så snart de subatovska föreningarna kommit till någorlunda inflytande, mycket snart undanträngda från dessa ”arbetarklubbars” tribuner av präster, ”hurrapatrioter” o. a.

I händelse arbetarmedlemmarna av de subatovska föreningarna deltog i strejker, måste föreningarna i många fall ansluta sig till strejkrörelsen. Enligt Subatovs planer skulle organisationens ledare vända arbetarnas stämning i möjligast fredliga riktning och mildra rörelsens skärpa och spänning men på samma gång som agenter för hemliga polisen öva påtryckning på arbetsköparna för åstadkommande av smärre, mer eller mindre märkbara ekonomiska eftergifter. Denna omständighet verkade särdeles starkt fördunklande på arbetarnas klassmedvetande och stärkte i deras ögon de subatovska organisationernas auktoritet. Många gånger kom hemliga polisen vid understödjandet av strejkrörelser t. o. m. i ganska kännbar motsättning till kapitalisterna, som hos regeringen beklagade sig över de subatovska männen. På denna plattform utkämpades rent av under 1890-talet en strid mellan inrikesministern, som i egenskap av chef för hemliga polisen stödde Subatovs politik, och finansministern, som företrädde industribourgeoisins intressen.

Godsägarnas stat, som i allmänhet stödde bourgeoisie, ansåg det under denna arbetarrörelsens offensivperiod möjligt att förnämligast mot bourgeoisin avleda det hugg som arbetarklassen mättade mot godsägarna och bourgeoisin.

Samtidigt försökte Subatov-organisationerna att med alla medel stärka sin auktoritet hos arbetarklassen och hos arbetarna ingjuta fosterlandskänslor och lojalitet mot det tsaristiska enväldet. På många platser hade dessa försök också vissa tillfälliga framgångar.

Så anordnade Subatov-organisationen i Moskva den 19 febr. 1902 (årsdagen av böndernas ”befrielse”) till åminnelse av tsar Alexander II en demonstration, vari många 10 000-tal arbetare deltog.

Men dessa framgångar blev i alla fall utomordentligt kortvariga.

Revolutionen rev sönder det nät, vari hemliga polisen hade snärjt arbetarklassen, och sopade undan de hinder, som genom dessa av polisen bildade organisationer växt upp kring arbetarrörelsen. Revolutionen sprängde den fördämning, som Subatov och hans män med en viss skicklighet försökt kasta upp emot revolutionens växande svallvåg. Så genomsyrade de revolutionära stämningarna t. ex. i Moskva de i det subatovska ”Mekaniska Fabriksarbetarförbundet” organiserade arbetarna i sådan mängd, att hemliga polisen blev tvungen upplösa denna sin egen organisation. I väster gjorde det subatovska experimentet ingen lycka bland industriarbetarna och kunde endast omsluta ett oansenligt antal hantverkare och halvhantverkare.

Ännu sämre gick det i söder.

De i Subatov-organisationerna i söder inträdda arbetarna ryckte dessa med sig in i strejkrörelsen, erövrade under den berömda sydryska generalstrejken 1903 ledningen av dem, så att dessa för arbetarrörelsens kvävande avsedda organisationer kunde användas till stödjepunkter under rörelsens fortsatta utveckling.

Subatovs ombud i söder, Sjajevitj, fick för den olyckliga utgångens skull gå i landsflykt och även Subatov själv föll i onåd.

Ännu bedrövligare än i söder slöt i Petersburg tsardespotismens försök att genom detektivpolisens intriger bli herre över arbetarrörelsen.

Vi ser alltså hur självhärskarstatens försök att bemästra den i sin utveckling stadda arbetarrörelsen svårt misslyckades.

Det sista stort anlagda försöket att behärska arbetarrörelsen gjorde hemliga polisen i det arbetande Rysslands hjärta, i Petersburg. Men också detta försök fick en i högsta grad sorglig ändalykt.

Detektivpolisens förtroendeman i Petersburg var prästen Gapon. Det kan numera anses som definitivt bevisat, att Gapon underhöll förbindelser med hemliga polisen. Detta framgår inte endast av att polisen gav tillstånd till Gapon-anhängarnas möten utan också av att lokalgrupperna av de gaponska organisationerna enligt i polisdepartementet funna anteckningar mottog av hemliga polisen diverse, för den tiden betydande summor till inrättande och underhåll av lokaler. Socialistrevolutionären Rutenberg, som personligen deltog i provokatören Gapons avrättning, påstår att Gapon själv även för eget bruk hade mottagit stora belopp av hemliga polisen.

Den gaponska ”Fabriksarbetarföreningen” började sin verksamhet på nyåret 1903, fastän den officiellt stadfästes först den 11 april 1904. Liksom Subatov-männen i Moskva förgrenade Gapon-männen i Petersburg sitt organisationsnät i de största arbetarkvarteren. I november 1904 hade nämnda organisation grupper i följande distrikt: Vyborgsk, Vasiljevska öarna, Nevskij, Kolmosk, Hamnen, Narva, Petersburgs-sidan, Rosjestvenskij, Moskau, Kolpinov och

Sestroretsk. Några grupper hade ett mycket betydande medlemsantal, t. ex. Vyborgsk omkring 2 000. I november 1904 hade organisationen 9 000 arbetarmedlemmar. Grupperna ägde bibliotek och i deras klubbar höll liberala talare föredrag i naturvetenskap (geologi), historia och ekonomiska frågor. Politisk polemik mot självhärskarregimen var förbjuden. De gaponska organisationernas medlemmar hade patriotiskt tänkesätt: på mötena sjöng man vanligen med hänförelse tsarhymnen.

Men i början av år 1905 var stämningen redan havande med stora tilldragelser. Nederlagen i rysk-japanska kriget skärpte det politiska missnöjet i riket. Socialdemokratins inflytande på arbetarklassen tilltog. Gapon-organisationen befann sig mellan hammaren och städet. Bland arbetarmassorna tornas upp en ny våg av revolutionär rörelse. Tsarismen beredde sig att som botemedel provocera arbetarklassen. Tsarismen ville åderlåta arbetarklassen, så länge den ännu var otillräckligt organiserad.

I mitten av december 1904 blev fyra vid Putilov-verken sysselsatta arbetare, som tillhörde Gapon-”föreningen” utan tillräckliga skäl avskedade. Föreningen skickade en deputation till direktören och bad om de avskedades återtagande, men förgäves. Gapon upprepade ännu några gånger petitionen till fabriksdirektören och även till polischefen Fulon, men ”föreningen” fick varje gång avvisande svar på sin ”bön”. Bland de i den gaponska föreningen sammanslutna arbetarna mognade då beslutet att med en strejk besvara avskedandena. Den 1 jan. beslöt föreningen strejk vid Putilov-verken. Den 2 jan. fastställdes beslutet och den 3 jan. lade arbetarna vid Putilov-verken ned arbetet. De fordringar, som de förelade fabriksledningen och som fastställts av den gaponska organisationens lokala grupp, innehöll följande punkter: 1. Införande av 8 timmars arbetsdag. 2. Arbetets indelning i 3 skift. 3. Löneförhöjning med 66 % för män och med nära 100 % för kvinnor. 4. Förbättring av företagets hälsovårdsanordningar.

Strejken inskränkte sig inte till Putilov-verken. Den 4 jan. åstadkom arbetarna vid detta verk arbetsnedläggelse vid fransk-ryska verket, vars arbetare reste kravet på 8 timmars arbetsdag. Under de närmast följande dagarna inställdes arbetet vid metallfabriken Semjanikov- och Obuchov-verket liksom vid en hel del andra storföretag. Snart befann sig nästa hela Petersburgs arbetarkår, minst 150 000 man, i strejk. Tryckerierna inställde arbetet och Petersburg blev utan tidningar. Men i dess ställe spreds massor av socialdemokratiska flygblad.

Gapon försökte allt för att få ledningen av den kringgripande arbetarrörelsen i sina händer. Detta lyckades honom också i början, eftersom socialdemokraterna på den tiden ännu inga starka organisationer hade och den gaponska föreningen var arbetarnas enda existerande massorganisation.

Det lyckades Gapon att vinna arbetarmassorna för tanken på ett ”korståg” till tsaren. Redan den 4 jan. intalade Gapon arbetarna på ett möte med en av hans lokala grupper att vända sig till tsaren med en petition. Förslaget mottogs med hänförelse. Från 4 till 9 januari hade man i alla distrikt livliga överläggningar om petitionen. Arbetarnas sinnesstämning var oerhört spänd.

”Gapon reste personligen från lokalgrupp till lokalgrupp”, skrev ett kvinnligt ögonvittne den 9 jan. ”Han talade med stegrad rörelse och lidelse och eldade allt mer massornas hänryckning. I några distrikt talade han med lugn och ingöt förtröstan om framgång. I andra distrikt talade han tvärtemot om möjligheten av misslyckande och om en ej utesluten fara för att tsaren skulle kunna neka att mottaga och lyssna till sitt folk. Sådana anföranden slöt han med orden: 'Då har vi inte längre någon tsar!' 'Då har vi inte längre någon tsar!' upprepade massan som en man. 'Vi svär att vi allesammans som en man svarar för envar enskild! Om så måste ske, stupar vi alla! Far lille, för oss till den stora gärningen! Vi välsignar dig!' ”Alla var hänryckta”, berättar ögonvittnen, ”många grät, stampade i golvet, slog knytnävarna i väggen, sträckte upp händerna och svor att hålla ut till slutet.”

Sådan var arbetarnas sinnesstämning före den 9 jan. Men även om arbetarna upptog tanken på att överlämna en böneskrift till tsaren med stor hänförelse och lidelse, så betydde detta i alla fall inte att den patriotiska demonstrationen av 19 febr. 1902 skulle upprepas den 9 jan. 1905...

I hägnet av religiösa fanor, helgonbilder och tsarporträtt, som bars framför, lämnade arbetarna tsaren en petition, som utom de rent ekonomiska kraven egentligen innebar fordran på upphävandet av tsarismen själv. Däri låg också hela galenskapen av den 9 jan. Idén att vända sig till tsaren med begäran om stöd för förverkligandet av kravet på konstituantens (konstituerande församlingen, nationalförsamlingen) inkallande och beviljandet av politisk frihet, den kunde utkläckas endast av en Gapon, ”halvt tallriksslickare och halvt svartrock”, och endast en till förtvivlans gräns utpinad massa kunde följa honom.

Arbetarklassen var redan tillräckligt mogen för att erkänna nödvändigheten av det socialdemokratiska minimi-programmets förverkligande. Detta program hade för arbetarna klarlagts av på deras kretsmöten uppträdande socialdemokratiska talare.

Om tanken på en petition till tsaren i och för sig föreföll oskyldig, så gjorde dock överlämnandet av en på så sätt avfattad petition som den av 9 jan. i självhärskardömets ögon denna dag till en arbetarrevolutionens dag. Därför blev avsikten att åderlåta arbetarklassen så snabbt omsatt i verklighet. Det är alldeles tydligt, att regeringen redan före den 9 jan. fattat beslutet att skjuta ned den petitionerande processionen. Efter vad en engelsk tidningsreferent meddelat, utnämnde tsaren under natten till den 9 jan. storfurst Vladimir till diktator för nästa dag och lämnade honom oinskränkt fullmakt för att han ”skulle stilla massans upproriska sinnen, även om han för det ändamålet måste mot befolkningen tillgripa alla de trupper han förfogade över”. I Petersburg sammandrogs trupper som fyllde hela staden. Överallt stod dubbelposter. I alla distrikt organiserades staber, som inspekterades av fältutrustade officerare – med ett ord regeringen förberedde sig för den 9 jan. som för en militärisk drabbning. Att ”den blodiga söndagen” avsiktligt framkallades av regeringen står klart redan av halsstarrigheten hos Putilov-verkens ledning. Avskedandet av de fyra arbetarna var en i öppen dag liggande provokation. Och den ståndaktiga vägran att återta de avskedade, när man betänker arbetarmassornas i Petersburg oerhörda upprördhet, hade utan tvivel blivit dikterat från högsta ort. Här märker man det absoluta polisväldets tunga hand. För en sådan slutsats talar också det till en delegation liberala intellektuella av ministerpresidenten Witte uttryckta nekandet att inblanda sig i de petersburgska myndigheternas politik i militär- och polishänseende.

Den 9 jan. drog 10 000-tals arbetare från Petersburgs skilda delar till slottsplatsen. Under religiösa fanor, med helgonbilder och tsarporträtt och under avsjungande av tsarhymnen vältrade sig den väldiga massan fram från Nevaförstaden, från Vyborgsk, från Petersburgssidan och från de Vassiljevska öarna. I spetsen för Narva-avdelningen marscherade Gapon. Uppmarschen liknade en jättestor procession. Det förekom varken röda fanor eller revolutionära standar. Och då processionens enskilda avdelningar närmade sig de längs vägen posterade trupperna, trodde ingen att någon skottlossning skulle bli av. Vi citerar en extrem reaktionär och övertygad monarkist, läkaren Djatjkov: ”Den bild som tedde sig var sådan, att hos mig i egenskap av rättrogen kristen, som är vår självhärskare tsaren hängivet trogen och som fasthåller de gamla fosterländska traditionerna av den självhärskande tsarens förbund med det folk, som givits honom, intet tvivel kunde uppstå om att det icke skulle komma till skottlossning, att man icke skulle våga att skjuta”.

Vid Narva-porten lät trupperna den av Gapon anförda kolonnen närma sig på 300 stegs avstånd, men sedan gick kavalleriet till chock, högg in på mängden med sablarna för att, sedan det ridit tvärsigenom massan av demonstranter, ge plats åt infanteriet, som avlossade en salva mot mängden. Därpå störtade kavalleriet återigen fram, slog de flyende och dödade de

sårade. Gapon lyckades rädda sig. Massakern av de värnlösa fortsatte. I Schlysselburg-distriktet sköt infanteriet på arbetarna, som slet skjortorna från bröstet och ropade: ”Låt oss dö, kamrater, men låt oss inte vika en tum!”

Ändå värre gick det till vid Troitskij-bron. Här lät truppernas befälhavare mängden komma på 200 stegs avstånd och kommenderade sedan ”Eld”. Över de stupade arbetarna, kvinnor, barn och gubbar red kavalleriet fram. På Vassiljevska öarna satte sig demonstranterna till motvärn. Under ledning av socialdemokrater plundrade arbetarna en vapenbutik, byggde provisoriska barrikader av fällda telegrafstolpar, kiosker och bräder och mötte kavalleriet med skott, kastning av stenar och vedträn. Men också här segrade ”ordningen”. Det är svårt att avgöra antalet offer, men antalet sårade stod antagligen inte under 1 000, däribland 200 döda. Så slöt den 9 jan. i Petersburg.

Hela det proletära Ryssland besvarade den 9 jan. med en proteststrejk. Enligt officiella betydligt mildrade uppgifter befann sig i Moskva vid slutet av den efter 9 jan. utbrutna tiodagars-strejken 25 % av stadens samtliga arbetare indragna i rörelsen. Nästan alla Rysslands större industricentra skakades av den väldiga strejken, som på många orter åtföljdes av väpnade sammandrabbningar mellan arbetarna, polisen och trupperna, t. ex. i Varschau, Lodz, Riga o. s. v. Den 9 jan. drev det ryska proletariatets revolutionära massrörelse i allmänhet ett stycke framåt.

Vilken betydelse har den 9 jan. i den ryska arbetarklassens revolutionshistoria? Den 9 jan. är den dag, då arbetarmassor massakreras, och som sådan är den en proletariatets sorgedag. Ur historisk synpunkt är den 9 jan. den stora dagen för det proletära klassmedvetandets befrielse från den skadliga tron på tsaren, en tro som hade hejdat arbetarklassen på dess väg mot revolutionära strider.

De från bönder härstammande arbetarmassorna förde med sig in i städerna den sedan århundraden djupt rotade tron på tsaren. För att rättfärdiga sin kamp hade den revolutionära bonderörelsen ännu på 1600- och 1700-talen letts av parollen att återinsätta den från tronen förjagade tsaren. För att rättfärdiga sig framförde Västeuropas bönder sina ekonomiska krav i religiösa omklädnader. De ryska bönderna ersatte dessa religiösa omklädnader med monarkistiska. ”Guds ställföreträdare här på jorden”, tsaren, måste leda böndernas rörelse. Fanns han inte, så måste han uppfinnas. Då godsägarna utplundrade bönderna – frukten av 1861 års ”reform” – gick det bland bönderna rykten om att ”godsägarna skulle för folket ha undanhållit” den verkliga, ”av tsaren givna friheten”. Inte ens efter revolutionen 1905 hade bönderna helt övervunnit denna tillit till tsaren. Ännu i den första duman 1906 såg deputeradena för trudovikernas parti (revolutionärt bondeparti) det onda som följde med självhärskardömet endast i ämbetsmännens, byråkratins maktmissbruk – tsaren själv visste ingenting om deras brottsliga politik. Så t. ex. ropade trudoviken Kukanov i sin polemik mot statsrådet: ”Nej, nog nu med misshälligheter mellan tsar och folk! Låt bara tsaren själv få veta vad som tilldrar sig i riket, vad det behöver och vad det lider under.”

Denna böndernas nådige, gode, om sina undersåtars tunga läge ovetande tsar var det som till den 9 jan. levat i arbetarklassens medvetande. Den 9 jan. utplånades denna bild ur proletariatets medvetande och visade det den enda rätta till socialismen ledande vägen, som måste gå över självhärskardömets krossande.

Rosa Luxemburg hade rätt då hon yttrade, att över denna demonstration med helgonbilder och religiösa fanor hade Karl Marx' ande svävat.

Den 9 jan. 1905 ställde proletariatet såsom ledande kraft i spetsen för revolutionen. Genom sitt uppträdande 1905, inledde proletariatet revolutionen. Proletariatet gjorde de första offren i det tilltagande klasskriget och uppträdde efter januaridagarna som ledare för den upp-

blossande politiska massrörelsen. Det är svårt att karaktärisera den mångfald och rikedom som präglade rörelsen under perioden jan.–okt. 1905. Men framför allt måste det påpekas, att rörelsen under dessa månader vann en utomordentlig utbredning. Varenda månad och vecka, ja dag, drevs ständigt nya delar av arbetarklassen in i revolutionen. Underrättelserna från revolutionen, från arbetarnas aktioner i de stora industricentra nådde de smärre orterna och framkallade där ett eko av storstadsrörelsen. Man kan säga att alla Rysslands arbetare i mitten av 1905 mer eller mindre aktivt deltog i revolutionen.

Framför allt var det ett faktum, att arbetarmassorna omedelbart skred in för klara, bestämda, otvetydigt skärpta krav. På många orter började rörelsen med ekonomiska krav eller bröt ut av ekonomiska skäl. Men mycket snart inmängde sig i dessa arbetarnas fordringar även politiska paroller. Rörelsen slog om i en politisk massrörelse.

Det ligger ingenting märkvärdigt i detta. Proletariatet gick år 1905 i kamp mot självhärskardömet, men på samma gång kämpade det mot borgarklassen för förbättring av sitt läge, för lönehöjningar, för förbättring av sina materiella existensvillkor för att övervinna kapitalismens barbariska utvecklingsbetingelser. Allt detta därför att i intet annat land hade kapitalisterna så hänsynslöst och skamlöst utplundrat arbetarklassen som i Ryssland.

Av alla krav och paroller, som arbetarna under denna tid framförde, är två de mest karaktäristiska. I kampen mot kapitalisterna kravet på 8 timmars arbetsdag och i kampen mot självhärskardömet kravet på konstituerande församlingens inkallande.

I olika delar av riket, men särskilt i Polen och Baltikum, slog arbetarrörelsen ut i delvis väpnad kamp mot tsarismen. Visserligen gick den ännu tillräckligt starka tsarismen för tillfället som segrare ut ur denna kamp. Men även arbetarnas tillbakaslagna aktioner kunde i viss mening betecknas som segrar. Ur denna synpunkt är sommarstrejken i Ivanovo-Vosnessensk utomordentligt karaktäristisk. I strejken deltog över 50 000 arbetare. Den varade över 6 dagar. Arbetarna, som i början rest endast ekonomiska krav, tvangs av kampens logik att fylla ut sina fordringar med politiska paroller, då polisen och trupperna allt oftare ingrep med våld mot arbetarnas tilltagande ståndaktighet. När arbetarnas möten förbjöds i själva staden samlade sig några 10 000-tal personer utanför staden på stranden av floden Talka och åhörde talen av socialdemokraterna, som politiskt ledde rörelsen. Kapitalisterna ville göra några eftergifter, men inte uppfylla arbetarnas väsentligaste fordringar. Slutligen tvangs de utmattade arbetarna, som hade stora familjer och alldeles saknade existensmedel samt delvis rent av måste fly från sina byar, att ge sig. Men då de efter strejken återvände till sina vävstolar, förklarade de för kapitalisterna: ”Vi ger oss, men vi känner oss inte som besegrade”.

Under arbetarrörelsens tryck gjorde tsarismen några eftergifter, men av en så påfallande erbarmlighet, att proletariatet under sin rörelse förbigick dem och krävde den gamla regimens förintelse. Sådana ”eftergifter” var: 1. Tillsättandet av senator Sjidlovskijs kommitté nyåret 1905 med uppgift att klarlägga orsakerna till arbetarnas missnöje. 2. Tillsättandet av inrikesminister Bulygins kommitté med uppgift att utarbeta förslag till arbetsplan för den i lagfrågor rådgivande statsduman (den s. k. bulyginska duman) . Kommittén existerade hela sommaren 1905 och fick ”ett dödfött barn” i form av ett utkast, enligt vilket vid val till den i lagfrågor rådgivande duman hela industriproletariatet, alla intellektuella och ungefär 9/10 av bönderna ingen rösträtt hade.

Dessa ”eftergifter” mottogs med intresse av den liberala bourgeoisin och mensjevikerna men tillbakavisades med bestämdhet av proletariatet. Proletariatets intresse ägnades vid denna tidpunkt allt mer åt den på våren och sommaren 1905 småningom uppblossande revolutionära bonderörelsen. Bonderörelsens första flamma tändes redan i januari men massrörelsens karaktär antog bonderörelsen dock först i februari och mars under inverkan å ena sidan av regeringens militära olyckor och å andra sidan av arbetarrevolutionen. Under dessa två

månader indrogs Centralryssland, Polen, västern i övrigt, Baltikum och Kaukasus i den revolutionära bonderörelsen. I Polen och Baltikum, delvis också västerut i övrigt, hade rörelsen dock ingen ren bondekaraktär utan omfattade även ett ganska stort antal lönarbetare i jordbruket. Just av detta skäl förhärskade i dessa trakter strejkrörelsen, medan däremot i Centralryssland det karaktäristiska var en spontan bonderörelse, som under de första månaderna ofta tog sig uttryck i att herrgårdar och gods förstördes. I Rysslands inre var under våren och sommaren 1905 62 distrikt, d. v. s. 14 % av Rysslands samtliga lantdistrikt, indragna i bonderörelsen.

Bondeklassens nästan alla lager, de rika bönderna ej undantagna, deltog i rörelsen. Månad efter månad anslöt sig alltjämt nya skikt av bondeklassen till den agrarrevolutionära rörelsen. Likaså gjorde sig organisationssträvandena gällande. Det är betecknande att den splittrade och oeniga bondeklassen redan under detta tidiga skede skapade en viss organisatorisk medelpunkt för sin rörelse. Den 31 juli hölls i Moskva den första hemliga, konstituerande kongressen med Allryska Bondeförbundet, en organisation som hade fått fotfäste i rikets skilda delar. I diskussionens centrum stod på denna kongress självklart jordfrågan, frågan om uppdelning av storgodsen. Men bland de på kongressen framförda kraven restes också kravet på inkallande av konstituerande församlingen. Av kongressens ombud var 45 st. bönder. Naturligtvis kan man inte betrakta detta bondeförbund som en organisation av de stora bondemassorna. Det var snarare en sammanfattning av de främsta, klassmedvetna spetsarna av bondeklassens politiska företrädare. Men redan organiserandet av detta de politiskt medvetna bondeelementens främsta skikt utgjorde en utomordentligt viktig politisk företeelse. Det skulle dock vara oriktigt, om man ville påstå att bonderörelsen burit en rent politiskt karaktär. Om de politiska parollerna inom arbetarrörelsen fått en helt bestämd innebörd, om arbetarmassorna dag efter dag alltmer eldades av de politiska parollerna, om de politiska parollerna gick framför allting annat för arbetarklassen, så kan man inte påstå detsamma om bönderna: deras rörelse var av ekonomisk natur, den var spontan och hade ännu inte antagit medvetna politiska former.

Den del av bondeklassen, som gjort krigstjänst, beträdde emellertid mycket villigare och mer medvetet den politiska kampens väg. Detta gäller om samtliga de trupper, som varit vid japanska fronten och från den slagna armén återvänt till sina hem. Med ändå större berättigande kan man säga detsamma om flottans manskap. Sommaren 1905 inträffade resningen på Svarta havsflottan. Den 14 juni gjorde manskapet på pansarkryssaren Knjaz Potemkin Tavritjeskij av en obetydlig ekonomisk anledning (missnöje med förplägnaden o. s. v.) myteri. De under otvetydligt inflytande av socialdemokraterna stående matroserna häktade sina officerare, reste politiska krav och förklarade sig solidariska med de i strejk utgångna arbetarna i Odessa. ”Potemkin” inlöpte i hamnen, det revolutionära manskapet gick i land för att under oerhörd massanslutning jorda liket av en matros, som mördats av en officer. Därefter gick pansarkryssaren åter till sjöss och stötte den 17 juni på den flotta, som utsänts för att slå ned myteriet på ”Potemkin”. Den upproriska kryssaren satte rak kurs på den mötande flottan och myteristerna ropade till matroserna på denna att ansluta sig till resningen. En av flottans stora stridsenheter, pansarskeppet Georgi Pobedonosetz, sällade sig till ”Potemkin”. Men dess anslutning blev av kort varaktighet. På fartyget saknades socialdemokratiskt inflytande, och ”Georgi Pobedonosetz” avföll snart från de upproriska. Även på den numera isolerade ”Potemkin” gjorde sig efter några dagar desorganisation gällande bland de upproriska. Den 25 juni inlöpte pansarkryssaren i den rumäniska hamnen Constanza, och det upproriska manskapet överlämnade ”Potemkin” åt de rumäniska myndigheterna. Många matroser greps och utlämnades till Ryssland, andra försvann i utlandet.

Den första mer betydande rörelsen inom flottan, resningen på pansarkryssaren Potemkin, misslyckades således. Det oaktat hade nederlaget en ofantlig politisk betydelse. Det var än en

gång ett av de nederlag, som röjde väg för segern. Rörelsen på ”Potemkin” rubbade massornas tro på självhärskarregeringens allmakt. Den skapade revolutionära traditioner inom armén och förberedde marken för det väpnade massupproret. Just därför riktade Lenin i ett flertal artiklar de klass-medvetna arbetarnas uppmärksamhet på matrosernas revolutionära aktioner. Socialt sett hade denna rörelse stor betydelse därför att den påvisade den revolutionära dragning som gick genom de i matrosuniform klädda, mest disciplinerade och bäst organiserade böndernas led. Dessa bönder drevs spontant till ett revolutionärt förbund med arbetarklassen.

3. Oktober-strejken 1905.

Förberedelserna till det väpnade upproret.

Efter januari-händelserna 1905 tilltog den revolutionära rörelsen än mera på bredden. Den grep ständigt nya och åter nya lager av de arbetande. Den flög från plats till plats och erövrade steg för steg nya positioner. Men i det stora hela var rörelsen efter januari splittrad. Det förekom enstaka aktioner, strejkrörelser, tillfälliga rörelser av lokal natur o. s. v. Från september 1905 räknat sväller åter en ny våg av politisk rörelse med proletariatet i spetsen. Vågen nådde sin toppunkt i oktober. Karaktäristisk för denna tidpunkt är den hela Ryssland omspännande politiska generalstrejken.

De första stegen till generalstrejken i oktober tog arbetarna i Moskva. I slutet av september utbröt i Moskva, som dittills endast svagt medagerat vid Petersburgs-arbetarnas revolutionära aktioner, en masstrejk av boktryckeriarbetare. Den 25 september strejkade i Moskva 50 tryckeriers ungefär 6,000 arbetare. Vid sidan av denna strejk, som gällde ekonomiska krav men strax övergick till politisk offensiv mot tsarismen, uppstod en rörelse bland stadens arbetare och anställda. Särskild uppmärksamhet förtjänar bageriarbetarnas strejk, som började den 25 sept., då det vid bageriet Philippov kom till sammanstötningar med militären. De strejkande bageriarbetarna, som var inringade av polis och militär, drog sig tillbaka till ett magasin. En liten skara strejkande försvarade sig där hjältemodigt med gevär i hand. Den sista september spred sig strejken till de stora industricentra och smittade även Brest-järnvägsknuten, där arbetarna vid järnvägsverkstäderna anslöt sig till rörelsen. Den 3 oktober förklarade Petersburgs tryckeriarbetare solidaritetsstrejk med sina kolleger i Moskva. Under de därpå närmast följande dagarna anslöt sig arbetarna vid statstryckeriet och Neva-skeppsvarvet till strejken, och senare ställde sig arbetarna vid ett flertal petersburgska företag och fabriker i massa solidariska med rörelsen. Dessa strejkrörelser i de största städerna fick snart sitt eko i närmast belägna industriorter, men något organisatoriskt centrum och några allmängiltiga paroller hade rörelsen vid denna tid ännu inte. Kristalliseringspunktens roll spelade i denna nya revolutionära period den allmänna järnvägsmannastrejken.

Den 20 september hölls järnvägsmannakongressen i Petersburg under den blygsamma benämningen ”Konferensen för prövning av pensionskassornas stadgar”. Den allmänna sinnesstämningen var dock så revolutionär, att på denna fackkongress dag för dag allt allvarligare politiska frågor framkastades och att dess dagordning dag för dag utvidgades samt debatterna i dessa frågor allt mer försköts i allmän politisk riktning.

Den blygsamma ”konferensen för prövning av pensionskassornas stadgar” kallade sig efter några dagar av revolutionär vänsterförskjutning ”Första delegatkongressen av järnvägsmannarepresentanter”. Regeringen betraktade kongressens arbeten med största oro, under det bland arbetarmassorna sympatierna för kongressen och de till den knutna förväntningarna och resta kraven fortfarande tilltog. Det kan därför inte väcka förvåning, att när underrättelsen om häktningen av järnvägsmannakongressens delegater den 6 oktober spred sig i Moskva, detta alstrade förbittring bland järnvägsmännen och fick strejk till följd. Den 7 oktober inställde Kasan-järnvägen trafiken och dagarna därefter låg trafiken och verksamheten vid Moskvas järnvägs-

näts linjer stilla. Post- och telegrafmännens anslutning till strejken förlänade rörelsen en utomordentligt allvarlig karaktär. Intet under, att järnvägsmannastrejken, genast omfattande Petersburg och andra stora järnvägsknutar, blev ryggraden, bäraren av den politiska generalstrejken i oktober, denna generalstrejk med sina sovjeter av arbetarombud, med sina demonstrationer och sina sammanstötningar med polisen och trupperna. Järnvägsmannastrejken fick hela det proletära Rysslands stöd. Det fanns i hela riket inget industricentrum, inget storföretag, ingen större fabrik, vars arbetare inte skulle ha anslutit sig till den politiska generalstrejken i oktober. Järnvägstrafiken låg stilla, telegrafmännen arbetade inte, tidningarna utkom inte, ljuset brann inte. Inga nya förråd av dagligen producerade varor kastades ut i marknaden. Regeringsinstitutionernas och privatföretagens dagliga arbete avlöstes av den revolutionära, alle man ut på gatan befallande generalstrejken. Högskolebyggnaderna, som regeringen redan före strejken lämnat autonomi, var överfyllda av larmande lidelsefullt revolutionärt stämda människomassor. På städernas öppna platser trängde människosamlingarna undan polisen och militären. Tusenhövdade demonstrationer blev alldagliga företeelser. Detta var verkligen en folkrevolution. De ekonomiska detaljkraven trädde i bakgrunden och 8 timmarsdagen, medborgerliga rättigheter samt konstituantens inkallande blev de strejkandes huvudfordringar. Ofta slöt mötena och demonstrationerna med väpnade sammanstötningar mellan massan och polisen eller militären. På många orter byggdes gatubarrikader.

Den 10 oktober utkämpades barrikadstrider i Charkov, den 11 oktober i Jekaterinoslav, den 16 oktober i Odessa. Oktoberstrejken omfattade dittills oberörda lager av befolkningen. Ute i strejk befann sig inte endast arbetare, studenter, tjänstemän och andra intellektuella utan rörelsen grep också den liberala bourgeoisin, de liberala elementen bland godsägarna, köpmännen, professorerna och t. o. m. de högre ämbetsmännen. Men även om den i rörelsen deltagande massan hade en mycket brokig sammansättning, så var dock proletariatet den obestridliga ledaren av strejken och rörelsens huvudsakliga bärare. Det var också proletariatet som sörjde för bildandet av de organisatoriska centralerna för rörelsen.

Den 13 oktober sammanträdde i Petersburg arbetardelegationernas sovjet (råd) för första gången. På tredje dagen efter öppnandet hade denna korporation redan 226 medlemmar, som representerade 100 företag. Detta ”arbetardelegaternas sovjet” blev genast revolutionens ledare inte endast i Petersburg utan i hela Ryssland. Efter dess föredöme bildades i Moskva och i ett antal andra städer liknande arbetarråd.

Den 17 oktober nådde rörelsen sin höjdpunkt och samma dag beslöt sig regeringen för eftergifter: tsaren nedlät sig till utgivandet av manifestet av den 17 oktober och lovade bevilja elementära politiska rättigheter samt inkalla en lagstiftande folkrepresentation, statsduman. Detta genombrott i den kontrarevolutionära fronten framkallade hos folkets stora massa en oerhörd hänförelse. Men revolutionens förtrupp, proletariatet förstod ändå mycket väl, att denna första framgång inte skulle vara tryggad, om inte revolutionen under kamp, under nya offensiver i hela den därpå följande revolutionära rörelsen verkligen erövrade ännu mera betydelsefulla vinster.

Strejken avbröts heller inte efter manifestets offentliggörande. I den ledande artikeln i nummer 3 av ”Meddelanden från arbetardelegaternas sovjet” av den 20 oktober läses: ”En författning är oss alltså given. Vi har församlingsfrihet – möten bevakas endast av militär. Vi har yttrandefrihet – censuren står endast oantastad kvar. Vi har undervisningsfrihet – militär är endast förlagd vid universiteten. Vi har personlig frihet – fängelserna är endast överfyllda med fångar. Vi har Witte – Trepov är endast kvar. Vi har fått en författning – och självhärskardömet har vi också fått behålla. Vi har fått allt och – ingenting.”

Revolutionens ledare menade alltså, att revolutionen först nu utvecklar sig, att striderna först nu stod i sin begynnelse och att man måste förbereda sig på nya avgörande drabbningar. Vid

underrättelsen om utgivningen av manifestet skrev Lenin: ”Till och med den liberala bourgeoisin måste inse, att manifestet innehåller endast ord, endast löften. men vem sätter numera tro till blotta löften? Vem skall göra tsarens löften till verklighet? Ministären Witte skall ju inte ens vara en ministär för den liberala bourgeoisin, utan endast en ministär för den liberala byråkratin. Har då folket glömt sitt i kampen för friheten spillda blod för att sedan utlämna sig åt den liberala byråkratin, som avspisar det med blotta ord, med blotta löften? Nej, tsarismen har ännu inte på länge kapitulerat. Självhärskardömet är ännu inte på länge störtat. Ännu många stora drabbningar förestår proletariatet. Den första segern kommer att samla dess krafter och skänka det nya bundsförvanter i kampen.”

Efter sådana överväganden fortsatte arbetarmassorna strejken även efter den 17 oktober. Oktoberdagarnas orkan hade emellertid utmattat de upproriska. För väpnad resning behövde man förberedelser. En ny offensiv kunde endast efter visst förarbete krönas med framgång. Ett gynnsamt ögonblick måste väljas. Av dessa anledningar beslöt Petersburgs arbetarråd den 21 oktober att avbryta strejken. Efter detta beslut upphörde strejken småningom efter fem dagar.

Detta är i stora drag tilldragelserna under den andra stora etappen av 1905 års revolution, den politiska generalstrejken i oktober.

Oktoberstrejken utgör en helt avgränsad del av den revolutionära rörelsen. Till sin sociala omfattning var strejken den dittills största rörelsen. Strejkparollerna inte endast sammansvetsade proletariatet, inte endast de arbetande lagren, parollerna upptogs, om också inte med tillräcklig beslutsamhet, så dock med utpräglad sympati t. o. m. av den liberala bourgeoisin, som visserligen varken var strejkens upphovsmän eller än mindre ledare, men som ändå gick in för rörelsens politiska paroller. Efter kungörelsen av manifestet den 17 oktober, vari tsaren lovat inkalla duman, gick den liberala bourgeoisin beslutsamt över på tsarismens sida. Mycket snart försvann de revolutionära fraserna ur de borgerliga mötenas och konferensernas resolutioner och i deras ställe trädde hotelser, som bourgeoisins ideologer slungade ut mot de egensinniga, den revolutionära kampen fortsättande arbetarmassorna. Redan under oktoberstrejken vände sig de revolutionära arbetarorganisationerna på många orter ofta till de borgerliga kommunal- och semstvoorganisationerna med begäran om hjälp åt de strejkande arbetarna eller med förslag om bildande av gemensam milis o. s. v. Sådana förslag från arbetarnas sida antingen avslogs av den liberala bourgeoisin eller besvarades med halva löften – någon verklig hjälp stod i alla fall inte att få på detta håll. Efter oktober-strejken blåste de inflytelserika representanterna för de borgerliga politiska partierna till återtåg. Tsarismen hade gjort eftergifter. Tsaren själv hade utlovat en statsduma. För de borgerliga partiledarna öppnade sig den lockande utsikten till parlamentarisk verksamhet. Man vädrade europeisk atmosfär. Dessutom berördes bourgeoisins penningpung kännbart av strejken. Proletariatet mötte hos den liberala bourgeoisin numera en öppet fientlig hållning.

Om den liberala bourgeoisin gjort en otvetydig svängning åt höger, vilket bolsjevikerna för länge sedan förutsett, så framträdde å andra sidan de allt tydligare konturerna av en ny bundsförvant för proletariatet i revolutionen: bondeklassen. Alldeles som januari- och februarihändelserna 1905 hade givit bonderörelsen en stöt framåt, fann oktoberstrejken sitt eko i den. På hösten 1905, från mitten av oktober, antog böndernas uppträdande en massrörelses karaktär. Bondeoroligheterna spred sig över ett tre gånger så stort område som på nyåret. Rörelsen skakade Centralrysslands, Baltikums, Polens och Kaukasiens byar. Junkrarnas gods plundrades och förstördes. Godsherrarna flydde i panik från landet, emedan de inte längre kände sig säkra på sin fäderneärvda grund. Adelsslotten övergavs av sina innehavare. Efter en genomsnittlig uppskattning förstördes under denna tid 2,000 herresäten. I Kaukasien hade bonderörelsen en utpräglad politisk karaktär och stod under socialdemokraternas inflytande. I Baltikum och delvis även i Polen spelade jordproletariatet ledande roll i den revolutionära agrarrörelsen och bondeklassen förenade sig på det närmaste med stor-

städernas arbetare. Bondeklassen slog in på den organisatoriska kraftkoncentrationens väg. Den 7 november 1907 sammanträdde Allryska Bondeförbundets andra kongress. Där behandlades huvudspörsmålet, jordfrågan, i mera revolutionära former än på första kongressen. Även de politiska kraven skärptes och fick fastare gestaltning.

I en sådan atmosfär var revolutionära oroligheter även i armén oundvikliga. I mitten av november utbröt oroligheter inom många av Petersburgs truppförband, isynnerhet de militärtekniska. I mitten av januari skrev Svarta havsflottan en ny lysande sida i revolutionens historia.

De revolutionära oroligheterna inom flottan fick sitt uttryck i pansarkryssaren ”Otjakovs” initiativ den 15 november. I spetsen för rörelsen stod marinlöjtnanten Schmidt. De upproriska matroserna hissade den röda fanan. ”Otjakovs” exempel följdes av ”Potemkin”, ”Dnjestr” och andra fartyg. Ledaren Schmidt besökte eskaderns samtliga fartyg och rörelsen lovade att bli allvarsammare än på sommaren. Samma dag sände löjtnant Schmidt ett telegram till tsaren med krav på konstituantens inkallande. Dagens förra hälft förflöt under den starkaste spänning. Sinnesstämningen var dock ganska vacklande. Under dagens senare del mobiliserade den av matroserna ännu inte häktade officerskåren alla till buds stående krafter för att undertrycka rörelsen. ”Otjakov” blir beskjuten och besvarar kanonaden. Eld bryter ut ombord. Bland de andra fartygens besättning uppstår villervalla, och mot kvällen är rörelsen undertryckt. Mer eller mindre allvarliga oroligheter bland trupperna uppstod i Kiev, Charkov, Samara och flera andra städer.

Så ryckte proletariatets bundsförvant bondeklassen in i revolutionens led. På landsbygden förstör den herregårdarna och inom armén, i soldat- och matrosuniform, uppsäger den lydnaden, bryter den tsaristiska disciplinen och ansluter sig till de upproriska arbetarna. På dessa enskilda utbrott kan man emellertid inte grunda något påstående om en organisering av bondeklassens politiska massrörelse. Endast de första stegen på revolutionens väg var tagna, de första försöken till en organisatorisk sammanfattning gjorda, den revolutionära rörelsens första etapp hunnen.

Därför utmärktes den revolutionära rörelsen inte endast av en större rikedom på nya paroller och av en förstärkning av det politiska medvetandet, utan också genom organisatoriska framsteg. I november uppstod arbetarråd i många städer. Moskvas arbetarråds den 22 november hållna första möte räknade 180 deputerade, representerande 80,000 arbetare. I början av november bildades arbetarråd i Ivanovo-Vossnjesensk, Rostov vid Don och Kiev. Proletariatet i Odessa, Kostroma, Samara och många andra städer gick samma väg. Bland alla dessa arbetarråd spelade dock Petersburgs arbetarråd den viktigaste rollen. Detta ägde en betydande revolutionär erfarenhet och kunde glädja sig åt en obestridlig auktoritet inom hela riket. Under 1905 års revolution stod Petersburg och dess arbetarråd i spetsen för arbetarrörelsen. De händelser som utspelades i huvudstaden följdes med spänd uppmärksamhet av hela det arbetande Ryssland. Petersburg var så att säga revolutionens kapellmästare, även om denne inte alltid fann musikanter som följde taktpinnens vinkar. Till slutet av januari bar Petersburgs proletariatet den tyngsta bördan av den revolutionära kampen på sina axlar. I de flesta andra arbetardistrikt märktes inga särskilt betydande aktioner av proletariatet. Oktober och november tillbrakte Petersburgs arbetare i oavbruten kamp mot kapitalisterna och tsarismen. Petersburgs arbetarmassors viktigaste aktioner under denna tid var kampen om 8 timmars-dagen och den andra politiska generalstrejken.

Omedelbart efter den 17 oktober krävde arbetarna vid Petersburgs fabriker och företag alltmer bestämt och pockande införandet av 8 timmars arbetsdag. Vid många företag försöktes förverkligandet av detta krav på revolutionär väg. Arbetarrådet får hela berg av skrivelser med uppfordran att organisera och genomföra denna kamp. Den 31 oktober beslutar nämnda sovjet

att gå i kamp för 8-timmarsdagen och därmed att beträda revolutionens väg. Inom två veckor därefter framlägger arbetarna sina fordringar för kapitalisterna. Åtta timmar senare lämnar de företagen. Där motstånd mot detta visas, går de i strejk, kämpar i slutna led med förtvivlans mod. Kapitalisterna besvarar rörelsen med att förklara lockout, massavskeda, inställa driften och utbetalningen av löner. De utmattade arbetarna, som redan förut under året förlorat många strejkdagars arbetslön, börjar här och där ge efter och återgå till arbetet. Arbetarrådet beslutar därför att för närvarande avbryta kampen, då parollen om 8-timmars arbetsdag inte ryckt med sig det ryska proletariatets breda lager och kampen inskränkte sig nästan uteslutande till Petersburgs arbetare.

En andra viktig aktion av Petersburgs arbetarråd var andra generalstrejken, som varade från 1 till 7 november. Strejken blossade upp av politiska anledningar. Den 26 oktober utbröt myteri i Kronstadt bland de där stationerade trupperna. Rörelsens ledare, några hundra matroser och soldater, ställdes inför krigsrätt. Vidare proklamerade regeringen belägringstillstånd i Polen den 29 oktober. Som svar följde den andra utomordentligt slutet genomförda politiska generalstrejken, som ännu den sista dagen, alltså den 7 november, omfattade över 100,000 arbetare.

Den 5 november genomförde arbetarrådet den allmänna post- och telegrafmannastrejken, som likaledes var av mycket stor omfattning och avlöpte ovanligt väl.

Den emellertid ånyo stärkta tsarismen beslöt rikta ett förintande slag mot arbetarråden. Regeringen betraktade dessa nya organ för det revolutionära proletariatet inte utan skäl som en kärna till en revolutionär regering. Under strejken hade statsjärnvägarna faktiskt inte underordnat sig de tsaristiska tjänstemännen utan arbetarrådet. Tryckerierna, där alla tidningar inräknat de offentliga kungörelserna, trycktes, arbetade endast efter behörigt tillstånd av arbetarrådet. Fabrikerna och företagen inställde arbetet på arbetarrådets befallning. Tillförseln av elektrisk ström uteblev, spårvägstrafiken inställdes, huvudstadens liv domnade, så snart arbetarrådet så ansåg behövligt. Trupperna uppträdde alltmer rebelliskt mot regeringen och sympatiserade alltmer med arbetarrådet. Skulle alltså inte det där arbetarrådet vara fröet till en ny regering? Säker om bourgeoisins och ganska breda intellektuella kretsars stöd skred tsarismen till angrepp mot detta visserligen ännu inte tillräckligt starkt utvuxna, men dock fruktansvärda, hela den gamla ordningen hotande revolutionsorgan.

I november är reaktionens krafter så långt organiserade: möten upplösas, häktningen av revolutionära ledare börjar och polisgodtycket florerar. Som svar på reaktionens offensiv beslutar Petersburgs arbetarråd den 22 november att organisera en finansiell bojkott. I enlighet med detta beslut anbefaller arbetarrådet i sitt s. k. ”finansiella manifest” de revolutionära arbetarna att genast uttaga alla sina insättningar i sparkassorna och att kräva utbetalningen av löner i guld. På detta angrepp mot rubeln och på finansbojkotten svarar regeringen med att häkta arbetarrådets ordförande Chrustalev-Nosar, som visserligen inte på långt när var någon verklig revolutionär ledare, men i dessa dagar hade ryckts med av revolutionen och var populär bland arbetarna. Den 27 november antar arbetarrådet en resolution om förberedelse till väpnad resning.

Regeringen hade vidtagit åtskilliga åtgärder för att undertrycka revolutionen. Arbetarrådet beslöt den 2 december att offentliggöra sitt ”finansiella manifest”. Den 3 december blev alla till sammanträde anlända medlemmar av arbetarrådet häktade. Den avgörande kampen kunde inte längre undvikas. Arbetarråden i de bägge storstäderna ansåg en ny politisk generalstrejk oeftergivlig. Arbetarrådet i Petersburg började strejken den 8 december och rådet i Moskva redan den 7 december. Under långa månaders mödosam kamp marscherade Petersburgs arbetare i spetsen för revolutionen. Redan i december-strejken kunde de ej längre uppträda så segervisst, så hårdnackat och beslutsamt som förut. Dessa förtruppskämpars utmattning

gjorde sig ganska kännbar. Fastän de strejkande arbetarnas antal på andra strejkdagen den 9 december uppgick till 100,000, glesnade dock under de följande dagarna de strejkandes led och strejkfloden sinade snart. Då ryckte Moskva in. Den 6 december omfattade strejken där 150,000 arbetare. Rörelsen utbredde sig oavbrutet och den politiska generalstrejken tände med omutlig logik det väpnade upproret.

4. Upproret. Nederlaget.

Den 7 dec. börjar enligt arbetarrådets beslut den politiska generalstrejken, som den 8 och 9 dec. omfattar stadens nära nog hela arbetarbefolkning. Luften är laddad med någonting mera än det vanliga vid politiska demonstrationer, och stadskommendanten i Moskva, general-guvernör Dubasov, visste detta mycket väl. Trupper finns vid denna tid knappast i Moskva och bland det fåtal som var tillstädes utbröt oroligheter, så att man inte kunde lita på dem. Man beslöt att handla raskt och energiskt för att undertrycka rörelsen, innan den ännu kommit i full gång. Redan på kvällen den 8 december inringades de i ”Aquarium” och ”Olympia” församlade arbetarna av polisen och trupperna. Fiedlerska realskolan, där ett talrikt möte av revolutionära organisationer ägde rum, överrumplades av polisen, som befallde att lokalen ögonblickligen skulle utrymmas. Gendarmeriofficeren Rachmaninov, befälhavaren för polis-avdelningen, beviljade 3/4 timmes tid för överläggning. Då de församlade delegerade efter fristens slut förklarade, att de inte tänkte foga sig efter polisens befallningar, medgav Rachmaninov en ny frist på tio minuter och hotade att om även denna slutade utan resultat, beskjuta byggnaden. Även den andra fristen slöt med att det fiedlerska husets mötesdeltagare fortfarande vägrade åtskiljas. Vi lämnar här en skildring av händelsen, författad av en i aktionen delaktig gendarm:

”Den sista trumpetstöten hade knappt blåsts och förtonat, innan de korta kommandoorden ljöd: Kompani, giv akt! Mål, fönstren i andra våningen!... Ett fruktansvärt ögonblick... Eld! Som svar smattrade en salva, de krossade fönsterrutorna klingade och ett kulregn kom från fönstren. Jag förstod att jag, som aldrig förr varit i krig, nu skulle få tillfälle att delta i en drabbning. Kulorna ven runt omkring mig! ”Artilleri!” kommenderade Rachmaninov. Jag finner inga ord för den verkan första kanonskottet i det trånga gatuprånget, vi befann oss i, gjorde på oss. Våra inälvor skakade av det oerhörda lufttrycket. Artilleristerna rusade vett-skrämda från platsen med fingrarna i öronen. En kulsvärm från byggnaden, stönanden av de sårade soldaterna och artilleristerna, blod, skrik och ett ursinnigt raseri av soldaterna, upp-retade vid åsynen av sina fallna kamrater. Plötsligt blixtrade det till i ett av fönstren och en raket flög ut därifrån. En bomb, en bomb, skrek man. Ett välriktat kanonskott kom bomb-kastaren efter vad vi senare erfor att med sitt liv få böta för sin djärvhet. Han dödades av en granat, som slet upp hela hans kropp. Sannolikt gjorde detta ett avskräckande intryck på de belägrade, eftersom det efter en stund ropades från huset: ”Vi ger oss!” Gevärssalvorna räknade jag inte, men 12 kanonskott avfyrades. Som jag senare fick veta var det 7 granater och 5 shrapnels. Elden inställdes och de belägrade utrymde huset”.

De första skotten, som efter manifestet av den 17 oktober avfyrades mot på fredligt möte för dryftande av politiska frågor sammankomna medborgare, inledde den väpnade kamp, som slöt med revolutionens nederlag sedan de upproriska arbetarna hjältemodigt gjutit sitt blod. Den 10 december började beskjutningen av stadens gator. En revolutionär i Moskva, ögonvittne till händelserna, skildrar dem som följer: ”Det första kanonskottet dundrade kl. 2,30 e. m. från Strastnajatorget och genom Tverskaja-gatan i riktning mot Triumfbågen. Fredliga folksaml-ingar skingrades med gevärseld, från kulsprutor haglade det bly och artilleriet levererade salvor. Efter det första kanonskottet deltog t. o. m. portvakterna, dessa trogna bundsförvanter till polisen och ochranans medhjälpare, i uppkastandet av barrikader. På aftonen ringde alla

kyrkor vesper, vars toner ackompanjerades av kanondundret. Denna underliga parning mellan den ortodoxa kyrkan och självhärskardömet gjorde ett ytterst vidrigt intryck.”

Det var första gången massorna deltog i en väpnad resning. Kampmetoderna var ju ganska primitiva. Erfarenheter hade man inga alls och vapen endast i försvinnande mängd. Som stridstrupper ifrågakom egentligen endast några hundra frivilliga med de mest olika vapenslag alltifrån jaktgevär. Barrikaderna byggdes dock av bredare kretsar inom befolkningen. Den arbetande befolkningens sympatier var utan undantag på de revolutionära frivilligas sida. Om det fanns få beväpnade frivilliga, så hade de upproriska i stället mycket talrika medhjälpare som direkt eller indirekt bidrog till polisens och truppernas desorganisation och att stärka de frivilligas position. I några dagar fördes på Moskvas gator hårdnackade strider under reträtter och framstötar. Vid överlägsna militära styrkors angrepp drog man sig tillbaka, lämnade de halvförstörda barrikaderna i sticket och byggde fortast möjligt nya barrikader på annat ställe. Till de i upprorets kuvande deltagande soldaterna riktade de upproriska revolutionära upprop, som på många ställen hade framgång. Gentemot ledningen av de kontrarevolutionära pogromerna visade sig trupperna inte obetingat pålitliga. Lenin antecknar dessa tecken på utvecklingen av soldatmassornas revolutionära klassmedvetande med särskild sorgfällighet i sina skrifter, där han sammanfattar sina erfarenheter om den väpnade resningen i Moskva så: ”Moskvaproletariatet gav under decemberdagarna prov på hur trupperna kan ideellt påverkas. Den 8 december omringades kosackerna på Strastnajatorget av folket, som gick in i deras led, förbrödrade sig med dem och övertalade dem att dra sig tillbaka. Den 10 december störtade sig två unga arbeterskor, som i spetsen för en tiotusenhövdad folkmassa bar den röda fanan, fram emot kosackerna med tillropet: 'Döda oss! Levande låter vi inte fanan tagas från oss!' Kosackerna skämdes och red tillbaka, medan massan hurrade. Detta prov på proletärt hjältemod måste för evigt stå inristat i proletariatets minne.”

Överbödeln och pogromhjälten generalguvernör Dubasov, som under dessa blodiga dagar utmärkte sig för sin grymhet, måste själv medge, att av Moskvagarnisonens 15 000 man endast 5 000 var mer eller mindre pålitliga. Men dessa tusental var ju disciplinerade, beväpnade och i vapnens bruk övade soldater. Just därför började segern luta åt kontrarevolutionens sida.

Mest hårdnackat höll sig rörelsen i distriktet Presnja, där den revolutionära arméns kärna bestod av arbetarna vid Prochorovska manufakturverken. Militär förekom i detta distrikt ringa och distrikts-arbetarrådet gjorde sig strax till det politiska lägets herrar och till det väpnade upprorets organisationscentrum. Den här redan förut citerade gendarmen beskriver läget i Presnja som följer: ”Militären visade sig vara otillräcklig och upprorsmännen erövrade de bägge distrikten Presnja och Sjtjuka, där de blev oinskränkta herrar. Ingen enda av guvernörens kungörelser kunde där meddelas invånarna. Där spreds endast Meddelanden från Arbetardeputeraderådet. Befolkningen trodde i brist på andra underrättelser, att en ny regering bildats, och siade redan funnit sig i sakernas nya skick, men önskade endast att den nya regeringen inte skulle vara sämre än den gamla. Och alla efterkom de av upprorsmännen utgivna förordningarna.”

I Presnja fanns det egentligen mycket obetydliga organiserade stridskrafter även på revolutionens sida. De frivilliga räknade här högst 200 man. Den 16 december sammandrogs kring Presnja-distriktet trupper, som hänsynslöst belägrade hela stadsdelen. Den 18 december måste Presnja ge sig och den 19 december beslöt Moskvas arbetarråd strejkens inställelse.

Den väpnade resningen var ju alls inte begränsad till Moskva. I många andra städer utvecklade sig händelserna ungefär efter samma mönster. Den väpnade resningen i Rostov vid Don påminde särskilt starkt om Moskva. Upprorets stödpunkt var här arbetarförstaden Temernik. När underrättelsen om den politiska generalstrejken den 7 december ingick från Moskva, gick

Rostovs arbetare i solidaritetsstrejk. I Temernik bildades en kår frivilliga på flera hundra man, som från de närbelägna orterna Taganrog, Tichorets m. fl. snart fick förstärkning.

”Från den 15 till den 20 december – skriver en aktiv deltagare i denna rörelse – blev Temernik oavbrutet beskjutet med artilleri. Några försök gjordes också att storma stadsdelen, men de upproriska höll tappert stånd. De införde en förvaltning bland sig liknande den i en belägrad fästning och inrättade verkstäder, material- och livsmedelslager m. m. Som en kuriositet kan nämnas, att man t. o. m. måste inrätta en arrest, där man satte polisspioner och alla misstänkta element inom lås och bom.”

De upproriska gjorde utfall i staden, och först när kosackernas övermakt var påtaglig och alla utsikter till seger för upproret mörknat, lämnade upprorets ledare på aftonen den 2 december i bästa ordning och disciplin sina frivilliga, som även i all stillhet lämnade Temernik och skildes åt olika håll.

Även i flera andra industricentra slog rörelsen in på den väpnade resningens väg, t. ex. i Sormov., Charkov, Motomilij och i Ural. I några städer hade rörelsen t. o. m. tillfälliga framgångar, såsom i Novorossijsk, där det lyckades arbetarrådet att skingra de i staden förlagda trupperna, själv överta makten och göra sig till herre i staden i några dagar, alltså till dess starka militära stridskrafter anlände. Ungefär detsamma var förhållandet i städerna Nikolajev och Pjatigorsk.

December-upproret var den revolutionära spänningens höjdpunkt och dess nederlag början till proletariatets reträtt. Men själva det faktum att sådana väpnade resningar ägt rum, att tusentals arbetare och med dem sympatiserande borgare deltagit, det faktum att självhärskardömets krafter under dessa dagar darrade och sviktade, att de arbetande breda lagren insett nödvändigheten av en väpnad resning som kampmetod mot självhärskardömet – allt detta gömdes djupt inne i befolkningens medvetande och bildade en viktig milstolpe i den historiska utvecklingens gång i Ryssland.

Redan några månader före resningen hade man inom socialdemokratin diskuterat, om generalstrejken borde förvandlas i väpnad resning eller ej. Bolsjevikerna ansåg en sådan förvandling nödvändig och oundviklig. Deras ledare ställde proletariatets revolutionära parti inför uppgiften att förbereda resningen och detta inte endast i politiskt utan också i organisatoriskt hänseende. Gentemot denna bolsjevikernas ståndpunkt ansåg mensjevikerna på nyåret 1905 endast möjligt att göra propaganda för resningen. Men organisera, tekniskt förbereda resningen och för detta ändamål mobilisera massorna, med ett ord sagt förverkliga resningen, det ville de inte, Och nästan innan braket av gevärssalvorna på Moskvas gator förtonat, nästan innan tsarismen slutat sitt blodiga arbete med upprivningen av de i resningen deltagande revolutionärernas organisationer, då de förbittrade arbetarmassorna blev alltmer övertygade om att ingen befrielse från självhärskardömet på fredlig väg vore möjlig – i en sådan tid kunde mensjevikernas teoretiker Georg Plechanov skriva ned följande: ”Man borde inte ha gripit till vapen.” Upproret var undertryckt. Nu borde dessa erfarenheter tillgodogöras och en ny, denna gång segerrikare resning förberedas. Nu borde massorna vara övertygade om att resning vore oundviklig och bättre måste förberedas än december-resningen. Men mensjevikerna försökte i dessa dagar med alla tänkbara argument bevisa, att revolutionen drivits för långt, att proletariatet alltför länge hållit stånd och att bolsjevikerna störtat massorna in i en blodig, meningslös, vansinnig massaker.

”Ingenting skulle kunna vara kortsyntare – skriver Lenin – än det av alla opportunister med glädje undfångna ropet från Plechanov att man inte borde ha börjat en strejk i otid och att man inte borde ha gripit till vapen... Men att vilja för massorna förtiga nödvändigheten av ett förtvivlat, blodigt utrotningskrig som det direkta ledet i kommande aktioner, det skulle vara att bedra sig själv och folket.”

En av huvudorsakerna till december-resningens nederlag såg Lenin i det otillräckliga revolutionära arbetet inom armén. Och ett av huvudfelen ansåg han vara upprorsledarnas militärstrategiska vacklande.

”December-resningen – skrev han – bekräftade ännu ett av opportunisterna bortglömt, djupt skarpsinnigt uttalande av Karl Marx, som sade att upproret är en konst och att huvudregeln för denna konst är en förtvivlad, oförvägen, hänsynslös och beslutsam offensiv. Vi har inte tillräckligt insupit denna sanning. Ingen passivitet får vi predika, ingen overksam avvaktan på att trupperna skall övergå på vår sida. Tvärtom, vi måste skrika ut från taken nödvändigheten av den oförvägna offensiven, av det väpnade anfallet, nödvändigheten av att utrota alla översittare och av att på det mest energiska sätt kämpa för att vinna de obeslutsamma trupperna. Vi kan och måste tillgodogöra oss teknikens nyaste landvinningar. Vi kan och måste utbilda våra arbetarbataljoner för masstillverkning av bomber och vara dem och våra frivilliga behjälpliga med anskaffningen av alla slags sprängämnen och automatiska vapen.”

Detta är enligt Lenins uppfattning Moskva-resningens lärdomar.

Det har hos oss blivit brukligt att kalla den första ryska revolutionen för ”Revolutionen 1905-07”. Strängt taget är denna tidsavgränsning inte alldeles riktig. December-resningen 1905 var den revolutionära spänningens toppunkt. Undertryckandet av denna resning utgjorde begynnelsepunkten för proletariatets reträtt. Året 1906 förde det på återtåg stadda proletariatet strider mot den i offensiv framryckande reaktionen.

Under oktober-dagarna var den liberala bourgeoisin böjd för att understödja proletariatet. Men december-dagarna avskräckte den. Bourgeoisin åtrådde väl eftergifter från despotismens sida, men en revolution önskade bourgeoisin inte, utan fruktade den snarare.

December-resningen blåste bort de sista ansatserna till radikalism hos bourgeoisin och avslöjade den som en mot proletariatet fientlig makt. Ännu växte och stärktes den revolutionära rörelsen bland bönderna och det förekom ännu ljusa episoder i klasskampen, men det fanns ingen situation, inga kampdetaljer mera som karaktäriserades av omfattande vidd, av total kraftkoncentration, av elementär revolutionär massoffensiv. Året 1905 avslöt revolutionens egentliga offensivperiod. Därför kan man om den första ryska revolutionen på sin höjd säga, att den var revolutionen av 1905-06. Året 1907 var i verkligheten inget revolutionsår, utan den triumferande, i kraft tillväxande, övermodigt anfallande och undertryckande reaktionens år.

5. Socialdemokratin och revolutionen.

Den ryska revolutionen 1905-07 var i sin anda en borgerlig revolution. De stora kulturländerna i Västeuropa hade sina borgerliga revolutioner redan bakom sig. Hos dem mognade proletariatets socialistiska rörelse. Där visade sig redan tecken på en socialistisk revolutionsperiods annalkande. Frågan om växelverkningarna mellan rysk borgerlig och internationell socialistisk revolution dök upp.

Mensjevikerna erkände endast den internationella socialistiska revolutionens inflytande på den ryska revolutionen. Ett inflytande i motsatt riktning såg de aldrig.

I diskussionen om proletärrepresentanters medverkan i den revolutionära regeringen och om dessa representanters politik förklarade mensjevikerna i resolutionen på sin konferens nyåret 1905:

”Endast i ett fall bör socialdemokratin av egen drift rikta sina krafter på att erövra och så länge som möjligt behålla makten, nämligen i det fall att revolutionen spred sig till de utvecklade västeuropeiska länderna, där betingelserna för socialismens förverkligande redan nått en viss mognad.”

Detta uttalande kritiserar Lenin så:

”För det första frågar man sig ovillkorligen: Kan man även utan 'egen drift' 'rikta sina krafter' på någonting? För det andra: Hur skulle det vara, om man vände på satsen och sade: 'Endast i ett fall kommer revolutionen att sprida sig från Ryssland till Västeuropas utvecklade länder, nämligen då det lyckas Rysslands Socialdemokratiska Arbetarparti att erövra makten och en längre tid behålla den!... När man en gång börjar att tala om förutsättningar, varför då inte tala om denna? Ett maximum av energi skadar aldrig.”

Med Lenins läppar förklarade bolsjevismen här, att det ryska proletariatets parti, som i sitt eget land marscherade i spetsen för den borgerligt-demokratiska revolutionen, ansåg det för sin plikt att av alla krafter verka för att revolutionen ”spred sig till Västeuropas utvecklade länder” och att den ryska rörelsen sammansmälte med den internationella socialistiska revolutionen. Den bolsjevikiska uppfattningen var, att en sådan politik måste föras, som förvandlade Ryssland till en stödjepelare och en härd för den socialistiska världsrevolutionen.

Trotskijs meningsfränder betonade ivrigt nödvändigheten av att den ryska revolutionen anknytes till den socialistiska världsrevolutionen och påverkar den till större initiativ. De insåg emellertid inte, att denna påverkan endast under en genomgripande revolution skulle kunna ske på allvar och vore möjlig endast om det proletära partiet rätt hade uppfattat revolutionens karaktär av borgare- och bonderevolution.

Man får inte låta sig hänryckas av fraser om anknytning till världsrevolutionen, utan man måste framför allt inom det egna landet för revolutionens faktiska – inte för en obestämd framtid förmodade – förutsättningar leta ut en sådan effektiv politisk riktlinje som skänker proletariatet möjligheten att stödja sig på folkets breda lager och därigenom låta proletariatet på den revolutionära rörelsens vågor höja sig till den segerrika strategiska utsiktstopp, varifrån det internationella proletariatet sedan kan påverkas till ”initiativ”-tagande.

Mycket senare, år 1917, nådde bolsjevikerna genom den borgerligt-demokratiska revolutionens port till makten, just därför att de begrep denna revolutions karaktär och hade utnyttjat dess krafter.

Endast genom denna insikt och detta utnyttjande gjorde de Ryssland till den socialistiska världsrevolutionens medelpunkt.

En avgörande roll spelade vidare under socialdemokratins sprängning meningsskiljaktigheterna i fråga om värdesättningen av revolutionens drivkrafter.

Denna skiljaktighet i värdesättningen trädde i dagen hos bolsjevikerna och mensjevikerna redan före revolutionen. Under mensjevikernas så kallade semstvokampanj 1904 tillkännagav de redan sin uppfattning om den oppositionella bourgeoisin såsom ledare, förtrupp och bärare av den framsvallande rörelsen.

Enligt mensjevikernas åskådning kunde den borgerliga revolutionen ingen annan ledare ha än just bourgeoisin. I överensstämmelse därmed inskränkte sig deras taktik faktiskt i grunden till att ställa arbetarrörelsen i underordnat förhållande till den liberala bourgeoisins rörelse, som enligt mensjevikernas mening hade historiskt legitim rätt till ledarskap för revolutionen.

Mensjevikernas döda och verklighetsfrämmande schema ritades upp utan hänsyn till de levande sociala förhållandena. De ryska borgarna ville visserligen ha en författning, men de ville bedja om den, de tiggde underdånigst om den hos den tsaristiska regeringen och svor att de inte ville göra revolution. Och denna antirevolutionära bourgeoisi betraktades av mensjevikerna som revolutionens bärare. Enligt den mensjevikiska ”planen” var det proletariatet tillåtet att sporra och ”revolutionera” bourgeoisin, men utan att ”skrämma” den. Det var proletariatet tillåtet att påverka bourgeoisin till ett mer beslutsamt och konsekvent handlingssätt, att

”prässa” den utan att ändå ”köra” fram. Bondeklassen tänktes endast som ett gottköpstillägg till den liberala rörelsen. Bondeklassens väldiga historiska roll i borgar- och bonde-revolutionen hade mensjevikerna inte fattat.

Redan efter den stormiga upptakten 1905, nyåret 1906, påstod mensjevikerna på social-demokratins eningskongress i Stockholm genom sin talesman Martynov, att den liberala bourgeoisin i kampen mot tsarismen skulle spela en mycket större roll än bondeklassen.

Den kultiverade liberala bourgeoisin, den politiska maktens arvtagare måste, menade de, gå till aktion mot despotismen. Bönderna däremot trodde tillsvidare ännu på tsaren och av dem skulle man med så mycket större skäl kunna vänta, att de på godsägarstatens sida skulle gå in för monarkins skydd. Så argumenterade de mensjevikiska politikerna, som satt så att säga under en glaskupa och upprepade gammal visdom utan att fatta förhållandena i samtiden och utan att kunna se revolutionens verkliga rötter.

Lenin erinrade mensjevikerna om att de inte hade förstått revolutionens borgerliga karaktär och att revolution måste ske. Denna enkla, allmänfattliga och som man kan tycka självklara sats hävdade Lenin gentemot mensjevikerna med väldig kraft och fördjupning.

Revolutionen måste ske, det var det väsentliga i frågan. Förhållandena hade gestaltat sig så att den borgerliga revolutionen utvecklade sig och fortsatte på sin bana utan den revolutionära bourgeoisin, och t. o. m. utan dess vilja och trots dess opportunistiska hållning. De borgerliga politikernas opportunistiska kurs visade sig redan före revolutionen, och varenda dag under revolutionen bekräftade, att bourgeoisie trots tröskandet av revolutionära fraser av alla sina fibrer eftersträvade samförstånd med despotismen. Den som ville i grunden förinta den gamla regimen, besegra den med revolution, han måste kämpa för revolution, inte bara mot tsaris-men utan också mot den anti-revolutionära bourgeoisin.

Ryssland hade gått mycket långt framåt på den varukapitalistiska utvecklingens väg. Den godsägar-feodala regimen hindrade i högsta grad rikets ekonomiska, politiska och kulturella utveckling. Men inom det ryska samhällets privatekonomiska element, som utgjorde det överväldigande flertalet av befolkningen, var det inte kapitalisterna utan de småborgerliga bönderna som på grund av hela läget, på grund av de ekonomiska och politiska förhållandena, trängdes ut på den revolutionära kampens väg mot godsägarklassen och dess stat.

Under det att den liberala bourgeoisin, som utan tvivel hade att lida vissa svårigheter under den despotiska regimen, men samtidigt hade skaffat sig tillträde till de statliga köttgrytorna, slog in på vägen till samförstånd med tsarismen, rycktes bondeklassen av kampens logik obevekligt med av revolutionen och blev nödd och tvungen att ständigt gå vidare på vägen till våldsam avlyftning av godsägarnas ekonomiska och politiska förtryck.

Men den splittrade, spridda, oorganiserade bondeklassen är oförmögen att spela en själv-ständig, ledande roll i revolutionen. Som bärare av revolutionen, som ledare av borgar- och bonderevolutionen uppträder proletariatet. Endast proletariatet är mäktigt en konsekvent, hänsynslös, revolutionär kamp mot godsägardömet och tsarismen. Endast proletariatet kan gå i spetsen för en revolution, som har till uppgift att ”på plebejiskt sätt” göra upp räkningen med tsarismen. Endast under proletariatets ledning kan folkmassorna med revolutionärt våld störta despotismen. Och då måste det betonas, att proletariatet inte övertar bondeklassens ledning på bekostnad av sina egna klassintressen, emedan proletariatet likaledes är intresserat av den borgerligt-demokratiska omvälvningen. Lenin skriver i denna fråga följande:

”I länder som Ryssland lider proletariatet inte så mycket av kapitalismen som av kapita-lismens otillräckliga utveckling... Avlägsnandet av alla kvarlevor från forna tider som hindrar kapitalismens fria och raska utveckling är obetingat fördelaktigt för arbetarklassen. Den borgerliga revolutionen är en omstörtning, som gör fullständigt rent hus med alla rester av

livegenskapen (till dessa kvarlevor hör inte endast despotismen utan monarkin över huvud taget) och bäst tryggar kapitalismens fria och raska utveckling. Därför är den borgerliga revolutionen i högsta grad fördelaktig för proletariatet. Den borgerliga revolutionen är i proletariatets intresse ovillkorligen nödvändig. Ju kraftigare, ju mer beslutsam och konsekvent den borgerliga revolutionen är, desto säkrare är framgången i den kamp för socialism som utkämpas mellan proletariat och bourgeoisi."

Trotskij, som vid tiden för semstvo-kampanjen gick samman med mensjevikerna, skilde sig från dem 1905. Han erkände fullt ut bourgeoisins anti-revolutionära anda, men kunde inte finna någon riktig värdesättning av bondeklassen.

Trotskij betonade revolutionens oundvikliga socialistiska karaktär och påstod samtidigt att småbourgeoisin under revolutionens gång likaså med nödvändighet kom att vända sig mot det socialistiska proletariatet. Han gjorde sig lustig över bolsjevikerna, som betraktade förbundet med den småborgerliga bondeklassen som en "garanti" för den socialistiska revolutionens seger. Trotskij strök alltså ut bondeklassen på förteckningen över revolutionens krafter.

I belysning av de numera klarlagda meningsskiljaktigheterna blir också skiljaktigheterna mellan bolsjeviker och mensjeviker i fråga om kampmetoder och kampmedel utan vidare begripliga. Den bolsjevikiska kursen på "plebejisk" tillintetgörelse av despotismen förpliktade till energisk och allsidig förberedelse av den väpnade resningen. Å andra sidan var bolsjevikernas ståndpunkt i fråga om den revolutionära regeringen på det intimaste förbunden med erkännandet av den väpnade resningen såsom avgörande och obligatorisk metod för den revolutionära kampen.

Bolsjevikerna ansåg att revolutionens utveckling och fördjupning måste ledas i följande banor: Den politiska generalstrejken måste ledas över i en väpnad resning. Denna ställer massorna omedelbart inför nödvändigheten av att bilda en diktatorisk revolutionär regering av arbetare och bönder, d. v. s. en proletariatets och böndernas demokratiska diktatur.

Proletariatets parti kan inte undanhålla sig från medverkan i den revolutionära regeringen eller från kampen om största inflytandet i denna regering, trots revolutionens borgerliga karaktär. Partiet måste tvärtom sträva att själv skapa en sådan regering för att trygga sitt eget inflytande i den.

Ändamålet med deltagandet i en sådan regering anges av Lenin på följande sätt: "1. Skoningslös kamp mot alla kontrarevolutionära försök. 2. Arbetarklassens självständiga intressens företrädande."

Bolsjevikerna hävdade att klasskampens tillspetsning förpliktar proletariatet att inte endast handla "underifrån" (masstrejk, väpnad resning) utan också "ovanifrån" (proletariatets och böndernas-demokratiska diktatur).

I Lenins motivering för nödvändigheten av att delta i den revolutionära regeringen, skriver han: "De stora frågorna om den politiska friheten och klasskampen avgöras när allt kommer omkring endast genom våldet. Vi måste alltså gå i författning om förberedandet och organiseringen av denna våldsmakt och för dess aktiva, inte endast defensiva, utan också för dess offensiva användande. Den i Europa allt sedan Paris-kommunen oavbrutet härskande långa perioden av politisk reaktion har för mycket vant oss vid tanken på att handla "endast underifrån" och allt för vät lärt oss att föra kampen endast defensivt. Vi har nu utan tvivel kommit in i en ny period, i de politiska skakningarnas och revolutionernas period. I det skede som Ryssland för närvarande genomlöper får man inte nöja sig med gamla schabloner. Man måste propagera tanken att göra påtryckningar ovanifrån. Man måste förbereda sig till energisk, offensiv framryckning och studera betingelserna och formerna för sådana aktioner."

Mensjevikerna kunde inte erkänna de bolsjevikiska metoderna. för den revolutionära kampen, eftersom de enligt deras mening motsade revolutionens karaktär och drivkrafter.

Mensjevikerna tillmätte den politiska generalstrejken stor betydelse, men motsatte sig strejkens förvandling till väpnad resning. Nyåret 1905, då arbetar- och bonderörelsen redan uppvisade de starkaste tecken på möjligheten av en revolution och frågan om den väpnade resningen hängde i luften, ansåg mensjevikerna på sin konferens lämpligt att visserligen uttala sig för propagerande av tanken på väpnad resning, men emot dess förberedande.

Efter december-upprorets nederlag utdömde mensjevikerna detta arbetarmassornas oundvikliga, av den skärpta klasskampens hela situation dikterade revolutionära steg.

Mot parollen om proletariatets och böndernas demokratiska diktatur, mot revolutionärt tillvägagående ”ovanifrån” uppträdde mensjevikerna med yttersta skärpa och skrek om ”sammansvärjning”, ”anarkism” o. s. v.

Revolutionen 1905-07 kunde aldrig mogna så långt att man skulle kunna tala om proletariatets och böndernas demokratiska diktatur. Fröet till denna diktatur var emellertid för handen i form av arbetar-, bonde- och soldatdeputerades sovjet. Bolsjevikernas och mensjevikernas ståndpunkt till föreliggande frågor belyses bra av den hållning de intog gentemot Petersburgs arbetardelegerades sovjet, denna historiskt så betydelsefulla korporation.

Nämnda sovjet bildades på mensjevikernas initiativ. De första dagarna efter sin uppkomst fungerade den så att säga som strejkkommitté. Emot en sådan funktion av sovjeten hade mensjevikerna ingenting att invända. Men de kämpade energiskt mot dess förvandling till ett organ för proletariatets och böndernas demokratiska diktatur.

Bolsjevikerna däremot krävde i full överensstämmelse med sin taktiska riktlinje och på alla sätt sovjetens förvandling från ett strejkorgan till ett organ för den väpnade resningen och för proletariatets och böndernas demokratiska diktatur.

Under sin korta existens utvecklade sig Petersburgs sovjet i den av bolsjevikerna anvisade riktningen.

Under en historisk dag var denna sovjet huvudstadens politiska behärskare och några dagar före dess medlemmars häktning förvandlade den sig från arbetar-deputerades-sovjet till en arbetar-, bonde- och soldat-deputerades-sovjet.

I fråga om sovjetens roll stod Trotskij närmare bolsjevikerna än mensjevikerna, men fattade ändå inte sovjeternas uppgift som organ för den borgerligt-demokratiska omstörtningen. Han förstod inte att sovjeterna under de ryska förhållandena 1905 just var fröna till proletariatets och böndernas demokratiska diktatur. Hans egen paroll: ”Utan tsaren med en arbetarregering” bevisar även en falsk värdesättning av revolutionens både karaktär och drivkrafter.

De förut påvisade skiljaktigheterna i uppfattning tog sig uttryck på de socialdemokratiska kongresserna: År 1905 på tredje socialdemokratiska kongressen i London, som löste alla frågor i bolsjevikisk anda, då mensjevikerna inga ombud sände till denna kongress. Den fjärde kongressen i Stockholm 1906 och den femte i London 1907 var gemensamma kongresser för mensjeviker och bolsjeviker. På den fjärde var bolsjevikerna i minoritet, på den femte tog deras inflytande en övervikt som de från den dagen behöll för framtiden.

II. Mellan två revolutioner 1907-1917

1. Reaktionens period (1907-1910).

Arbetarnas och böndernas revolutionära rörelse utövade sin efterverkan ännu under åren 1906-1907. År 1907 var emellertid revolutionens krafter redan påtagligen slagna och splittrade, under det tsarismens stödjande krafter stärktes och konsoliderades.

De stora godsägarna gick allt längre åt höger på den ohejdade reaktionens väg. Just efter 1905 började den förenade adelns organisationer utveckla en stor aktivitet. Det var egentligen dessa organisationer, som bestämde regeringens politik. De ärkemonarkistiskt sinnade godsägarna organiserade tillsammans med prästerskapets representanter det beryktade ”Ryska Folkets Förbund” (den s. k. ”svarta sotnian”, vars själ var Purisjkevitj och Markov II, medlemmar av riksduman.

Organisationen ”Ryska Folkets Förbund” omfattade utom godsägare och präster dessutom även polisagenter, tsartrogna ämbetsmän, köpmän och storbönder liksom också trasproletära element, vilka var färdiga att mot betalning allt efter de styrandes behag ställa till patriotiska demonstrationer och judepogromer eller också provocera kravaller vid arbetarmöten och revolutionära manifestationer, för att därigenom möjliggöra polisens ”motiverade” och ”straffande” ingripande.

De revolutionära elementens demonstrationer skingrades av polis och kosacker, varvid demonstranterna bearbetades med nagajkor och sablar, ja ofta till och med nedsköts. Mass-häktningar förde många tusen klassmedvetna arbetare, bönder och revolutionära intellektuella i fängelse. Många blev efter genomgången process landsförvisade och skickades till livslång vistelse i straffkolonier eller tukthus i avlägsnaste Sibirien. Antalet dödsdomar som fältdom-stolarna avkunnade över arbetare, ökades oupphörligt. Tidningen ”Socialdemokrat” har offentliggjort följande statistik över de under reaktionens år fällda dödsdomarna (årgång 1910, n:r 11):

År	Dödsdomar	Avrättningar, som tillkännagivits i pressen
1907	1,692	748
1908	1,959	782
1909	1,435	543

”Sin fulla betydelse får denna tabell först”, skriver ”Socialdemokrat”, ”då man gör klart för sig, att denna beräkning icke omfattar de tallösa blodsoffren för straffexpeditionerna (år 1905) och fältdomstolarna år 1906. De 3,000 lik, som omgav den stora franska revolutionens terror med en sådan nimbus av skräck och fasa, har vida överträffats av terrorn under tsarens och junkrarnas kontrarevolution.”

Utomordentligt karakteristiskt är det förhållandet, att över 4/5 av de dödsdömda tillhörde de så kallade ”lägre folkskikten”, d. v. s. utgjordes av arbetare, bönder eller hantverkare etc.

Den tsaristiska polisregimen firade över hela landet sina triumfer över revolutionen.

Liberalismen hos bourgeoisin och en del av adeln förbleknade allt mer och mer, gav vika för en fullständig underkastelse under absolutismens vilja och ett understödjande av densamma i kampen mot den revolutionära rörelsen.

Den feodala absolutismen hade många tillfällen att övertyga sig om, att den hade bourgeoisins stöd.

Den reaktionära periodens ledande ande, Stolypin (bödeln, efter vilken denna politik kallas den stolypinska och galgrepet ”stolypinska halsduken”) försökte genom energiskt

undertryckande av rörelsen på samma gång skapa en viss grupp ”kraftiga småbönder”, som skulle utgöra absolutismens starka stöd på landsbygden.

Agrarrevolutionen var undertryckt i och med arbetarrörelsens krossande, men det stod klart för upphovsmännen till den tsaristiska regeringens politik liksom också för många godsägare, att landsbygden vuxit ifrån den patriarkaliska, feodala konservatismen; att den tack vare utvecklingen av borgerliga förhållanden frigjort sig från den feodala ideologins traditioner och livsfientliga inflytande.

Den revolutionära vägen till agrarfrågans lösning kunde tsarismen naturligtvis icke slå in på, då detta skulle vara liktydigt med ett självmord för godsägareklassen. Men att låta allt förbli vid det gamla, att lämna allting oförändrat skulle återigen innebära att egenhändigt kasta gnistan i krutdurken. Många godsägare, som också blivit lidande genom agrarrevolutionen, förklarade under åren 1906-1907, att det icke var alldeles utan fara att inneha gods på landsbygden och att det kanske vore bättre att sälja jorden till bönderna – naturligtvis till ett ”anständigt” pris. Statistiken över jordegendomens överflyttande under åren efter revolutionen vittnar om att stora delar av godsägarejorden övergått i böndernas händer. Vi återger här nedan i runda tal uppgifterna om motsvarande transaktioner i Böndernas Bank (jordarealen räknas i desjatiner):

	1906	1907	1908	1909
Av godsägarna utbjöds åt banken till försäljning	7,665,000	2,981,000	1,436,000	420,000
Till banken eller, genom dess förmedling, till bönderna	1,224,000	1,812,000	997,000	668,000

Under de anförda fyra åren sålde godsägarna genom böndernas bank över tio procent av sin jord till tämligen höga priser. Jorden köptes i allt större omfattning av *enskilda välmående bönder*, icke av *kooperativa sammanslutningar* såsom förut varit fallet. Kännaren av agrarförhållandena i Ryssland efter revolutionen (1905) professor Tjumenev, kommer därom till följande slutsats: ”Under åren 1906-1907 kom endast 2-3 procent av hela den av bankerna försålda jordarealen i enskilda köpares händer. Under åren 19101913 däremot ökades de enskilda köparnas andel till 90 procent, d. v. s. den omfattade nästan all jord, som bönderna förvärvade sig genom banken. Jordlotternas storlek i medeltal utgjorde år 1913 nära 18 desjatiner per köpare – mot 10 under åren 1907-1908. Den stora massan av bönder upphörde alltså nästan helt och hållet att köpa jord av banken. Samtidigt ökades på deras bekostnad antalet bondehemman.”

Den forcerade försäljningen av godsägarejord till bönderna utgjorde alltså den första säkerhetsventilen, som enligt junkrarnas beräkning skulle rensa atmosfären på den av den borgerligt-demokratiska revolutionen uppskakade landsbygden.

Bankerna sålde emellertid godsägarnas jord till högt uppskruvade priser, så att den radikala landsbygdsbourgeoisin på detta sätt tvingades att betala en hög tribut till godsägarna.

Denna landsbygdsbourgeoisis sympatier måste köpas med andra medel. Just denna linje – förbund med landsbygdsbourgeoisin – följde den stolypinska agrarreformen, som fick sitt första uttryck i lagen av den 9 nov. 1906 angående utträde ur miren.

Ända till revolutionen 1905 befann sig ungefär fyra femtedelar av böndernas andelsjord i händerna på ”miren” eller den ryska bygemenskapen och endast en femtedel bestod av enskilda gårdar (egendomar), varvid ytterligare c:a 75 % av ”mirerna” kände till den allmänna nyuppdelningen av jorden bönderna emellan (skiftesbruk).

Tsarismen har i långa tider befrämjat och understött miren, enär detta gemensamma ägande av jorden tryggade möjligheten att överföra insolventa bönders obetalda skatter på hela bygemenskapen.

Godsägaren betraktade miren likaledes som ett medel att expropriera hela byn.

Naturligtvis utvecklade sig de borgerliga förhållandena på landsbygden också inom mirens ram: denna process analyserades i slutet av 1800-talet av G. Plechanov i hans bok ”Våra meningsskiljaktigheter”, men särskilt utförligt av Lenin i hans ”Kapitalismens utveckling i Ryssland”. Böndernas gemensamma ägande av jorden har dock genom försvårande av jordens realisering (d. v. s. dess omsättning i reda pengar eller varor) utan tvivel hindrat den borgerliga utvecklingsprocessen på landsbygden och motverkat en hastig utveckling.

Villkoren för utträde ur miren och statsorganens politik efter det lagen av den 9 november trätt i kraft hade till resultat att utträdet ur miren endast förbehölls en liten grupp rika bönder, som befästade sin ekonomiska ställning på bekostnad av den stora massan fattiga medlemmar av miren.

Den stolypinska agrarreformen ledde till mirens allt häftigare förfall. Vid krigets början uppgick böndernas individuella jordegendomar inom fyrtio av det europeiska Rysslands guvernement till ungefär 60 procent av böndernas gemensamma andelsjord.

Den sociala innebörden av Stolypins agrarreform blir klar, då man påvisar att ungefär 900,000 ur miren utträdda bönder – alltså mer än 40 procent av samtliga bönder, som gjort jorden till sin privategendom – kort därefter måste sälja densamma. Detta betyder, att ungefär en fjärdedel av all jord, som från att ha varit gemensam egendom blivit privategendom, sedan åter bytte ägare.

Och detta innebär återigen, att den stolypinska reformen fördröjde proletariseringen av stora bondemassor, vilka av ekonomiska svårigheter tvingats sälja sina jordegendomar.

Men de från bygemenskapen undandragna jordegendomarna icke endast såldes utan köptes också, varvid en serie undersökningar i olika guvernement gav för handen, att utmätningarna till köp mångdubbelt översteg utmätningarna till försäljning. Detta innebär att som resultat av den genom lagen av den 6 november 1906 framkallade omfattande mobiliseringen av bondejord, den av fattiga, ruinerade bönder sålda jorden koncentrerades i landsbygdsbourgeoisins händer.

Tsarismen och junkerväldet anpassar sig efter den borgerliga utvecklingen och slår en bro mellan godsägareadeln och landsbygdens bondebourgeoisi.

”Ändringen i tsarismens agrarpolitik”, skrev Lenin om den stolypinska reformen, ”har för ett bondeland som Ryssland en utomordentligt stor betydelse. Denna ändring är ingen tillfällighet, ingen kurssvängning av varandra avlösande ministärer, intet byråkratins hjärnspöke – nej, det är en betydelsefull framryckning i riktning mot agrarbonapartismen, i riktning mot en (i ekonomisk, d. v. s. borgerlig mening) liberal politik med avseende på böndernas jordegendomsförhållanden. Bonapartismen är en manöver av monarkin, som förlorat sitt gamla patriarkaliska eller feodala, enkla och obrutna stöd; en monarki som är tvungen att öva ekvilibristik för att icke falla, jämka för att kunna regera, muta för att behaga samt hålla sig väl med samhällets avskum, med tjuvar och skälmar, för att icke endast stödja sig på bajonetter. Bonapartismen är en objektivt oundviklig, av Marx och Engels i en hel serie fakta ur den nyaste europeiska historien undersökt utveckling av monarkin i varje borgerligt land.”

Stolypins agrarbonapartism, som helt medvetet och orubbligt fast understödes både av den reaktionära godsägareklassen och av den oktobristiska bourgeoisin, hade alls icke kunnat uppstå, ännu mindre hålla sig i två år, om icke den ryska miren själv utvecklat sig i kapita-

listisk riktning, om icke inom densamma fortfarande uppdykit element, med vilka tsarismen kunde underhandla och till vilka den kunde säga: ”Berika er och plundra allmänheten, men understöd mig!”

Därför är varje uppfattning av Stolypins agrarpolitik absolut felaktig, som icke tager i betraktande å ena sidan dess bonapartistiska metoder och å andra sidan dess borgerliga (liberala) väsen.

Slutligen uttalade sig den liberala bourgeoisins parti – kadetterna[*] – icke heller för ro skull till förmån för den stolypinska reformen.

Den av en skärpt proletarisering av bönderna åtföljda utvecklingen av borgerliga förhållanden på landsbygden tryggade åt industrin och agrarkapitalet billig arbetskraft. Historieskrivarna anser, att under de på den första revolutionen följande förkrigsåren blev ungefär två och en halv miljon bönder proletariserade. Största delen av dem absorberades av städerna, där de förvandlades till industriarbetare.

Å andra sidan betydde landsbygdens kapitalistiska utveckling för industrin en utvidgning av den inhemska marknaden. Industrin hade det emellertid sedan revolutionstiden utomordentligt illa ställt, vilket utan vidare också framgår av produktionsintensiteten inom de viktigaste industrigrenarna.

Produktionen av tackjärn visade för åren 1904-1909 absolut sjunkande siffror. Produktionen av metallvaror minskades under åren 1904-1908 absolut. Först från och med år 1909 konstaterar vi återigen en stegring av produktionen; beträffande produktionen av järnvägsskenor konstateras absolut minskning åren 1904-1908 och ökning först efter 1909; stångjärn visar från 1904 till 1908 absolut minskning, naftaproduktionen sjunker absolut taget ända till år 1910. Produktionen av textilvaror uppvisar under samma tid en helt obetydlig ökning (icke fullt 9 procent).

Den stolypinska politiken utlovade en utvidgning av massmarknaden och åstadkom därigenom ett närmande mellan bourgeoisin och tsarismen.

Godsägare, kapitalister och landsbygdens bourgeoisi – se där de krafter, som under tsarismens devis hade sammanslutit sig mot arbetare- och bonderevolutionen. Detta var de sociala krafter, av vilka junkerabsolutismens reaktionära politik hämtade näring under epoken närmast efter revolutionen.

Arbetarklassen stod under dessa år ensam mot reaktionens förenade krafter. Den splittrade och i sin massa under de konstitutionella illusionernas inflytande stående bondeklassen upphörde under några år att vara en aktiv revolutionär kraft (”det blev ingenting av revolutionen, kanske kommer duman att hjälpa”, resonerade bönderna). Proletariatets strejkrörelse försvagades år efter år. Vi anger här de officiella siffrorna över strejker och strejkande (något avrundade):

År:	Strejker:	Strejkande:
1905	14,000	2,900,000
1906	6,100	1,100,000
1907	3,600	740,000
1908	under 900	176,000

[*] ”Kadetterna” eller, som det förkortas, K.-D., det konstitutionellt-demokratiska partiet, också kallat ”Folkfrihetens parti”, uppstod i oktober 1905. Huvudpunkterna på dess program var: 1) parlamentarisk monarki. 2) inlösning av en del av godsägarnas jord till rimligt ”pris”, 3) höjande av arbetarnas ställning. I utrikespolitiken understödde partiet tsarregeringens chauvinistiska och agressiva strävanden.

År 1909 var antalet strejker och strejkande ännu lägre än år 1908. Hur mycket proletariatets relativa styrka i klasskampen var försvagad, kan man se därav, att under det år 1905 endast 29,4 % av alla strejker slutade med arbetsköparnas seger, var denna siffra år 1908 redan 68,8 och år 1909 – 80. Vid proletariatets försvagande spelade desorganisationen bland proletariatets partimässigt organiserade avantgarde en stor roll.

Reaktionens år var en tid av de socialdemokratiska organisationernas krossande, ledarnas häktande och landsförvisning, uppkomsten av illegala tryckerier samt avbrytandet av förbindelserna mellan partiet och arbetarmassorna.

Samtidigt märktes också en kvantitativ minskning av antalet organisationer, särskilt av de intellektuellas. Dessa uthärdade icke den reaktionära periodens svåra kampförhållanden, förlorade sig i mysticism och religiöst gudssökande; de litterära intellektuella ställde de sexuella problemen i förgrunden, och dessa framställdes allt mera i pornografisk form.

Om partiet vid slutet av den första ryska revolutionen räknade ungefär 150,000 medlemmar, så sjönk denna siffra under de följande reaktionsåren till en bråkdel därav. Särskilt stark var fanflykten under reaktionens år inom den mensjevikiska fraktionen, vilken aldrig utmärkt sig för någon ideologisk slutenhet och organisatorisk fasthet, utan alltid upphöjt decentralisationen och den organisatoriska förvirringen till princip (”leben und leben lassen”).

Detta måste i dag också de medgiva, som länge påstått att de mensjevikiska organisationsprinciperna kunde garantera utvecklingen av ett livsdugligt parti. Vi citerar ett ställe ur Th. Dans supplement till Martows ”Ryska socialdemokratins historia” (Den ryska socialdemokratins historia av J. Martov med supplement av Th. Dan: Rysslands socialdemokrati efter år 1908, utgiven i Berlin 1926 på J. H. W. Dietz Nachfolgers förlag) . Det heter där bland annat:

”Under det partiets bolsjevikiska del förvandlade sig till en stridsfalang, som sammanhölls med järnhård disciplin och enhetlig ledande vilja, utbredde sig inom den mensjevikiska delen allt mera den organisatoriska splittringen och likgiltigheten.”

Sitt starkaste uttryck fick denna mensjevismens förfallsprocess i uppkomsten av den s. k. ”likvidatorismen”, d. v. s. en riktning, som uppträdde för avskaffandet av det illegala partiet och upphörande med den revolutionära konspirationen.

På en tid, då socialdemokratiska organisationer fortfarande bildades, då det var utomordentligt svårt att bevara partiets illegala kristalliseringspunkter, då det över huvud taget endast kunde bildas öppet monarkistiska eller halvmonarkistiska organisationer, talade ”likvidatorerna”, vilkas mest framstående representanter var Potresov, Tjerevanin, Dan, Axelrod och Maslov, och till vilka också Martov anslöt sig, om det gagnlösa förbrukandet av krafter på det konspirativa arbetet och om nödvändigheten att koncentrera uppmärksamheten på det legala arbetet.

Bland den övervägande majoriteten av mensjevikerna fick denna ”likvidatoriska” stämning fast fot. Dess ideologi var ytterst enkel. Ä ena sidan tenderade likvidatorerna allt mera till den slutsatsen, att det illegala revolutionära arbetet var fruktlöst och att de därmed förenade offren icke uppvägdes av resultatet. Å andra sidan betraktade de riksduman som ett nästan fullvärdigt parlament och såg i absolutismens eftergifter, i arbetarorganisationernas erbarmliga arbetsmöjligheter en fundamental omsvängning i den absolutistiska politiken, en fullständig förvandling av tsarismen till en borgerlig monarki, och dess definitiva övergång till den västeuropeiska parlamentarismens metoder.

Utgående från dessa alldeles oriktiga föreställningar uppmanade likvidatorerna arbetarna att icke låta förleda sig av revolutionsromantiken utan sysselsätta sig med arbete i de legala organisationerna och hålla sig inom de gränser, som möjliggjorde dessa organisationers legala existens.

Det rörde sig här om riksduman, om fackföreningarna, om arbetarklubbar, om den legala pressen o. s. v. Faktiskt strävade likvidatorerna att inskränka hela verksamheten till det legala arbetet; de uppträdde mot ”konspiration” och för övergång till legalt arbete. I sin ”Skiss till den ryska socialdemokratins historia efter år 1908” anmärker Th. Dan, att mensjevikerna till sin övervägande majoritet var för tyngdpunktens förläggande till det legala arbetet och förteg därvid att de i det väsentliga uppträdde emot den revolutionära verksamheten (”konspirationen”).

”Men alla dessa socialdemokratiska bildningar och företag”, slutar Th. Dan, ”var allra mest utsatta för kontrarevolutionens slag”.

Likvidatorerna strävade att ”likvidera” den proletära rörelsens illegala stödjepunkter. Här lyckades de också i hög grad skada arbetarnas sak. De försökte utveckla en brett anlagd legal proletär rörelse, men detta lyckades icke, enligt Th. Dans utsago.

I duman fann den mensjevikiska likvidatorismen sitt uttryck i ett förbund (block) med det på den konstitutionella monarkins grund stående kadettpartiet, varvid mensjevikerna så ivrigt eftersträvade ett samförstånd med kadetterna, att de t. o. m. utrensade alla mera radikala paragrafer ur sitt eget partiprogram. (Det förekom till exempel, att mensjevikerna till förmån för ”enhetsfronten” med kadetterna i sina dumatal utelämnade kravet på en expropriering av de adliga godsägarnas jord utan ersättning och lät det förfalla.)

Det likvidatoriska fälttåget mot den revolutionära rörelsen (”konspirationen”) var till den grad upprörande och stod i så krass motsättning till det proletära avantgardets revolutionära traditioner, att till och med bland mensjevikerna själva höjdes röster mot ”likvidatorismen”. Ur det mensjevikiska lägret avsöndrade sig den lilla gruppen ”partitrogna mensjeviker”, med G. Plechanov i spetsen, vilken utgav ”Socialdemokratitjeskij Vjestnik” (likvidatorernas organ hette ”Socialdemokratitjeski Golos”) Plechanov påpekade för likvidatorerna, att det ryska socialdemokratiska partiets historia redan känt en opportunistisk riktning, som uppträdde under legalitetens mask (de s. k. ”legala marxisterna” på 1890-talet).

”Det är nog med att säga”, skrev Plechanov år 1910 i 'Socialdemokrat', ”att de åt legalismen lutande 'Marxkritikerna' snart förvandlade sig till ideologer för en mer eller mindre – och snarare mindre än mer – framstegsvänlig (progressivistisk) bourgeoisi, under det de icke-legala 'ortodoxa' var det revolutionära proletariatets ideologer... Den revolutionära 'konspirationen' angripes nu mycket ofta just av dem som är oförmögna till all revolutionär verksamhet: de är trötta, de vill vila sig, de självuppoffrande 'underjordiska' arbetarnas svåra oavbrutna martyrskap överstiger redan deras krafter, de flyr från den 'underjordiska' kretsen och vill inbilla sig själva och andra att deras flykt icke är något förräderi mot saken, utan endast dess överförande på en bredare grundval.”

Om Plechanov också försvarade den revolutionära konspirationen, förblev han dock i taktiskt avseende mensjevik. Därför kunde hans kritik av likvidatorismen icke vara tillräckligt konsekvent, ehuru den utan tvivel gjorde goda tjänster i kampen mot den organisatoriska likvidatorismen, under det till exempel Trotskijs grupp, som då i Wien utgav den populära tidningen ”Pravda” och sökte förena mensjevismens alla krafter, inklusive likvidatorerna, därigenom endast hjälpte likvidatorismen.

En konsekvent revolutionär kritik underkastades likvidatorismen endast från bolsjevikerna (i deras organ ”Proletarij”).

Bolsjevikerna påstod alldeles riktigt, att man under den tsaristiska regimen omöjligen kunde tala om möjligheten av en arbetarnas breda massrörelse inom legalitetens ram. De betonade att tsarismen i grund och botten förblivit den feodala godsägarklassens reaktionära makt-apparat, att absolutismens utveckling i riktning mot en borgerlig monarki försiggick i ett

mycket långsamt tempo, att endast den illegala, revolutionära verksamheten kunde befrukta arbetarrörelsen med en verkligt socialistisk ideologi och att den ensam kunde uppträda som arbetarorganisationernas revolutionära själ.

Rörelsens illegala centra borde enligt bolsjevikernas åsikt sammanfatta arbetarklassens kamp i tre oantastbara revolutionära paroller (de s. k. tre grundsatserna): demokratisk republik, expropriering av de adliga godsägarnas jord, åttatimmars arbetsdag.

Bolsjevikerna utförde det revolutionära arbetet med underordnande av arbetarnas enskilda aktioner under kampen för dessa allmänna paroller.

Men de av Lenin ledda bolsjevikerna nödgades under dessa svåra år icke endast kämpa mot den mensjevikiska likvidatorismen; de måste också göra front mot den inom den bolsjevikiska fraktionen själv uppkomna ”likvidatorismen från vänster”.

Stod de mensjevikiska likvidatorerna på det uteslutande legala arbetets grund och förnekade den revolutionära konspirationen, så stod ”vänsterlikvidatorerna” på den ståndpunkten att tillämpa uteslutande illegala kampmetoder och avböjde det revolutionära utnyttjandet av legala möjligheter. (Vänsterlikvidatorernas organisatoriska sammanslutning upplöstes år 1909, då de grundade gruppen ”Vperiod” (Framåt), i vars spets stod A. A. Bogdanov, Lunatjarskij och Axelrod. Även Gorkij anslöt sig till dem.)

Olikheten i ståndpunkter mellan dessa tre socialdemokratiska riktningar under reaktionens år framgår särskilt tydligt av deras ställningstagande till duman.

I stället för den av regeringen upplösta första duman (april–juli 1906), i vilken socialdemokraterna och de med dem sympatiserande innehade 18 platser, kom den andra duman februari–juni 1907), där socialdemokraternas mandatsiffra redan utgjorde ungefär 60.

Men också denna duma upplöstes och de ledande socialdemokratiska deputerade skickades till Sibirien eller inspärrades på tukthus.

Den tredje duman, som sammanträdde den 1 nov. 1907, valdes på grundval av den reaktionära vallagen av den 3 juli 1907 och hade i överensstämmelse därmed också en krasst reaktionär sammansättning (socialdemokraterna hade där endast 15 mandat).

Trots det ringa antalet socialdemokratiska deputerade i riksduman var den socialdemokratiska dumafraktionens politiska roll likväl mycket betydande. I denna situation intog mensjevikerna en ståndpunkt, som av det revolutionära proletariatets representanter sedan gammalt betecknas såsom parlamentarisk kretinism.

Till och med i detta bastardparlament ville de se ett botemedel mot allt ont. I stället för att utnyttja parlamentets legala möjligheter för att utvidga och fördjupa proletariatets utomparlamentariska revolutionära massrörelse, beträdde mensjevikerna det parlamentariska intrigmakeriets, det borgerligt parlamentariska geschäftmakeriets, kompromissandets och den icke-revolutionära bourgeoisins sneda väg.

Bolsjevikerna förklarade däremot, att man väl måste gå in i duman, men icke för att göra kompromisser där, och icke för att kapitulera inför bourgeoisins representanter.

Bland likvidatorerna (de så kallade ”otzovisterna”, vilka ville återkalla den socialdemokratiska fraktionen ur duman, och ”ultimatisterria”, som ville utföra den socialdemokratiska dumafraktionens arbete i form av ultimata) bildade sig ett avböjande ställningstagande

gentemot deltagandet i det parlamentariska arbetet; man ställde sig på ståndpunkten av en bojkott mot riksduman.*

År 1910 skrev Lenin mot otzovisterna: ”Vi ser här ett egenartat historiskt avsnitt med en ny revolutions egenartade uppkomstbetingelser. Man kan icke fatta denna egenart, man kan icke förbereda sig till denna nya revolution, om man endast går till väga på det gamla traditionella sättet, om man icke förstår att utnyttja dumans tribun etc.... Detta avsnitt utgör utan tvivel en övergångstid mellan revolutionens två vågor. Men för att förbereda sig till den andra revolutionen måste man absolut fatta denna övergång, man måste förstå att anpassa sin taktik och organisation efter denna svåra, mödosamma, dunkla, men genom 'kampanjens' förlopp oss påtvungna övergång.

Dumatribunens utnyttjande liksom också utnyttjandet av alla andra legala möjligheter hör till dessa alldeles icke upphöjda kampmetoder, vilka icke alls bär något ljust i sig, men en övergångsperiod är just därför en övergångsperiod, emedan dess specifika uppgift består i förberedandet och samlandet av krafterna, och icke i deras omedelbara, avgörande användning. Partiets uppgift, ögonblickets uppgift består i att riktigt utöva denna på all yttre glans blottade verksamhet och därtill utnyttja alla halvlegala institutioner, som är egendomliga för den högerradikala oktobristiska dumans period, och på denna grundval bevara alla socialdemokratins revolutionära traditioner, alla parollerna från dess senaste historiska förflutna, hela dess arbetes anda, hela dess oförsonlighet gentemot opportunismen och reformismen.”

Bolsjevikerna gick in i duman, för att där avslöja tsarismen och bourgeoisin, de gick dit för att propagera för de revolutionära idéerna och för de revolutionära parollerna samt för att ideologiskt förbereda den nya revolutionen.

Bojkottisterna, som bedyrade proletariatet sin tillgivenhet för den revolutionära saken, ville faktiskt frånröva arbetarklassen de utomordentligt viktiga – just under den reaktionära perioden viktiga – legala möjligheterna att förbereda den nya revolutionen. Bakom deras ”radikala” vänsterfraser döljer sig en reaktionär taktik. De uppträdde för en politik, som skulle ha förvandlat partiet till en isolerad, sektartad organisation.

I det de bevarade och befästade partiets organisatoriska skelett och sammansvetsade den revolutionära (rörelsens illegala centra, strävade bolsjevikerna att utnyttja varje legal möjlighet att skapa en förbindelse med massorna, för att vinna dem för revolutionens sak.

”Nu, då vi blickar tillbaka på en fullständig, avslutad historisk period, vars sammanhang med de följande perioderna framträder helt öppet, blir det särskilt klart att bolsjevikerna icke hade kunnat bilda – för att icke tala om att befästa, stärka och utveckla – den fasta kärnan till proletariatets revolutionära parti under åren 1908-1914, om de icke i den hårdaste kamp hade förfäktat förpliktelsen att förena de illegala formerna för kampen med de legala och obetingat deltaga i det mest reaktionära parlament och i en rad andra med reaktionära lagar omgivna institutioner (försäkringskassor och dylikt).”

---

* Kampen mot likvidatorismen skärptes av den orsaken, att Vperiodgruppens ideologer kompletterade sina taktiska avvikelser genom en revision av marxismens filosofiska och teoretiska grundvalar. Så reviderade A. A. Bogdanov i sin ”empiriomonistiska” essay marxismens filosofi, i det han försökte förfuska dessa idéer, under det Lunatjarskij återigen sökte tolka den vetenskapliga marxismen som ett religionssystem.

Lenin, som i alla teoretiska frågor alltid intog en principiell ståndpunkt och alltid betonade att det utan en revolutionär teori icke kunde finnas någon revolutionär rörelse, skrev ett särskilt arbete (Materialism och empiriokriticism), vari han underkastade gruppen Vperiods filosofiska revisionism en grundlig och skoningslös kritik. För bedömande av dessa avvikelser av Lenin se också Lenins brevväxling med Gorkij, vilken även utkommit på tyska språket.

Vid alla kongresser (bolsjevikernas och mensjevikernas enhetskongress i London 1907, som slutade med en seger för bolsjevikerna), konferenser (partikonferensen, inkallad av Centralkommittén 1910) och plenarsammanträden (Centralkommitténs januariplenum 1910) förstod bolsjevikerna att, följande Lenins läror, i det väsentliga göra gällande sin ståndpunkt att revolutionärt sammanfläta illegala och legala kampmetoder.

Detta var en förutsättning för den revolutionära rörelsens framgång under de på reaktionen följande åren av arbetarrörelsens pånyttfödelse (1911-1914).

2. Arbetarrörelsens uppåtstigande före världskriget.

År 1910 eller, om man vill taga hänsyn även till de första symptomerna, år 1909, inträder ett uppsving inom olika industrigrenar och år 1911 förvandlar sig detta partiella uppsving till ett allmänt framåtskridande, som varar oavbrutet ända till världskriget.

Största rollen vid detta industrins uppsving spelade utan tvivel den stolypinska agrarreformen, som befriade landsbygden från egendomsgemenskapens bojor och beroendet under feodalherrarna samt uppsköt utvecklingen av borgerliga förhållanden på landsbygden. Som resultat av den stolypinska reformen och den därpå följande förändringen av de inre förhållandena i byarna blev allt större massor av proletariserade bönder tvungna att sälja sig som billig arbetskraft åt industrin. Enligt några beräkningar skall under åren 1900-1914 inemot två och en halv miljon bönder ha förvandlats till lönearbetare.

Den viktigaste förutsättningen för det industriella uppsvinget var emellertid icke detta. Billig arbetskraft stod också tidigare till det ryska industrikapitalets förfogande. Den största svårighet det hade att kämpa med bestod icke häri, utan i avsättningsproblemet.

Den stolypinska reformen underlättade lösningen av detta problem. Vi har redan påpekat att den stolypinska agrarlagstiftningen hade givit landsbygden en kraftig impuls i riktning mot en social differensiering, vilken alltid hade till följd den inhemska industrimarknadens utvidgning. Under dessa år utvecklade sig industrin i allt högre grad – icke genom statens uppdrag, utan på grund av den inre konsumentmarknadens utvidgning, särskilt tack vare landsbefolkningens ökade köpkraft.

Statistiken uppvisar här bl. a. en alldeles särskild stegring av efterfrågan på varor, som tillhör speciellt böndernas behov. Den inre marknadens utvidgning var alltså utan tvivel en viktig faktor för industrins uppsving, vilken var ännu mera betydande än det kolossala uppsvinget i slutet av 1800-talet. Vi ger här nedan en del siffror om industriproduktionens procentuella stegring från 1909 till 1913 inom metallindustrins viktigaste grenar vilkas utveckling är betecknande för industrin i dess helhet.

Tackjärn	ökning	65,5 %
Metallfabrikat	„	51,3 %
Järnvägsskenor	„	23,9 %
Stångjärn	„	61,3 %
Bleck	„	20,4 %
Balkar och sparrar	„	87,9 %

Industrins oerhörda, av den gynnsamma konjunkturen på marknaden betingade uppsving hade också ett upplivande inflytande på arbetarrörelsen.

De kolossala vinster inhöstande kapitalisterna hade ett intresse av industrins oavbrutna utveckling och var benägna att köpa denna kontinuitet med små eftergifter åt de strejkande arbetarna.

Strejkrörelsen återupplivades från och med år 1910. Från 1910 till 1914 ökades antalet strejkande till det tjugodubbla och år 1912 omfattade strejkvågen långt över en miljon arbetare. År 1913 strejkade ungefär en och en halv miljon och under första hälften av år 1914 strejkande ungefär två miljoner arbetare.

Som ett mycket viktigt moment är här att nämna, att de politiska orsakerna till strejker fick en allt större betydelse. Mycket karaktäristisk är den omständigheten, att striden efter det s. k. Lena-blodbadet i april 1912 gav en särskilt stark impuls åt masstrejkrörelsen och verkade upplivande på denna.

Vid Lena guldfält i Sibirien, avsides från järnvägslinjer och större städer, där den kapitalistiska utsugningen antog särskilt brutala former och där som ett oundvikligt komplement till det ekonomiska tvånget våld och godtyckte härskade, skingrades en demonstration av strejkande arbetare, som uppställt mycket blygsamma ekonomiska krav, med infanterisalvor. Antalet dödade uppgick till flera hundra.

Rysslands arbetarklass besvarade detta blodbad med proteststrejker och med framhållande av strejkrörelsens politiska moment under den följande perioden.

Varje år betecknade en växande politisk aktivitet hos proletariatet, ett inträngande av revolutionära paroller i arbetarmassornas medvetande, ett stärkande av rörelsen och demonstrationerna vid historiska dagar såsom den 22 januari (”blodiga söndagen”), den 1 maj o. s. v. Den 1 maj 1914 strejkade över en miljon arbetare. Kampen om arbetarmassorna fördes väsentligen av tvenne riktningar: av bolsjevikerna och likvidatorerna.

Likvidatorerna reducerade sitt program till kampen om organisationsfrihet (föreningsfrihet) och lade huvudvikten vid petitionsrörelsen. Mot detta svaga program satte bolsjevikerna som sagt upp sina tre paroller (”tre grundstenar”): *Kampen om den demokratiska republiken, expropriering av de adliga godsägarnas jord samt åtta timmars arbetsdag.*

I sin bok om den ryska socialdemokratins historia (Martow-Dan: ”Den ryska socialdemokratins historia”) måste mensjeviken Th. Dan medgiva, att bolsjevikerna hade större framgång hos massorna än likvidatorerna:

”Den bolsjevikiska ståndpunkten i frågan om kampen för organisationsfriheten fann en viss genklang hos massorna, vilka icke förstod att uppskatta organisationsfriheten därför att de icke hade någon som helst organisatorisk erfarenhet. Genom bolsjevikernas uppträdande sprängdes organisationskampanjen emedan deras demagogiska agitation bland massorna skrämde dumafraktionen, som ville upprätthålla sin neutralitet, och emedan å andra sidan organisationskampanjens anhängare avleddes genom den direkta agitationen bland massorna och tvingades att inlåta sig i strid med de bolsjevikiska demagogerna”.

Dan kan icke förstå och göra klart för sig, varför arbetarna under den absolutistiska polisregimen, då varje revolutionär aktion var förenad med förföljelser och offer, likväl avvisade likvidatorernas reformistiska förslag och följde bolsjevikerna, vilka manade till revolutionär kamp för den demokratiska republiken. Dan kunde ej fatta varför arbetarna hade tillräcklig ”erfarenhet” för denna kamp, men icke för kampen om ”föreningsrätten”. ”Som följd härav”, anmärkte Dan, ”såg likvidatorerna, som hittills varit av den åsikten att deras målmedvetna arbete under stagnationens år vid arbetarrörelsens återupplevande skulle förskaffa dem en privilegierad ställning, till sin förvåning att deras monopolställning rubbats av samma illegala bolsjevikinka parti, vilket de betraktat som ett ”levande lik”...

Sakens kärna ligger däri, att arbetarklassen icke hade glömt lärdomarna av revolutionen 1905-1907. Bolsjevikerna framträdde i arbetarnas medvetande allt tydligare och klarare som de verkliga revolutionärerna. Den första revolutionens arbetarrörelse stod väsentligen under

bolsjevismens paroller. Rörelsens nya uppsving återställde den under reaktionens period försvagade förbindelsen mellan arbetarmassorna och deras avantgarde på nytt, och på revolutionär grundval.

Åren 1911-1914 var en period av arbetarklassens bolsjevisering. Ingen större proletär aktion fördes under dessa år utan bolsjevikernas ledande inflytande på arbetarmassorna, vare sig det gällde en strejk på grund av att arbeterskorna på en gummifabrik blivit förgiftade, eller Baku arbetares över hundra dagar pågående kamp strax före krigsutbrottet, eller den s. k. försäkringskampanjen.

Vid tidpunkten strax före krigets början skapade proletariatets politiska masskamp en atmosfär, som starkt erinrade om revolutionen år 1905.

Omedelbart före krigsutbrottet såg man på Petersburgs gator barrikader och väpnade strider.

Bolsjevikiska centralkommittén anmärker i sitt manifest om kriget (i ”Socialdemokrat”, n:r 33, den 1 november 1914): ”Den mot tsarismen riktade revolutionära rörelsen har på sista åren i vårt land åter antagit en oerhörd omfattning. I spetsen för denna rörelse har den ryska arbetarklassen hela tiden marscherat. Sista årens politiska strejker, som omfattat miljoner arbetare, har avlöpt under parollen 'Ned med tsarismen!' och kravet på en demokratisk republik. Omedelbart före kriget kunde Poincaré, franska republikens president, vid sitt besök hos tsar Nikolaj II på Petersburgs gator skåda barrikader, uppförda av ryska arbetarhänder.”

Arbetarklassen följde ej alls likvidatorernas paroller. I allt större skaror strömmade de under bolsjevismens fanor.

De mot ”strejkpassionen” uppträdande likvidatorerna sopades bort av arbetarrörelsens väldiga anstormande. De stod avsides från den framvältrande revolutionära vågen, klamrade sig fast vid några grupper av ”aristokratin bland arbetarklassen”, vilka skattade sina gruppintressen högre än arbetarklassens i dess helhet.

Det revolutionära uppsvinget avbröts under kriget. Men denna övergående störning förmådde icke döda proletariatets klassmedvetande. De med erfarenheterna från rörelsen omedelbart före kriget kompletterade erfarenheterna från den första revolutionen tryggade fortlevandet av proletariatets revolutionära traditioner och förberedde dess kamp mot imperialismen, och för socialismen, förberedde segern i kampen för sovjetmakten. Den revolutionära rörelsen från uppsvingningsperioden före kriget uppvisade i jämförelse med den första revolutionens rörelse också en del nya specifika drag. Speciellt viktig i denna rörelse var den omständigheten, att arbetarklassen underordnade sig det bolsjevikiska partiets omedelbara ledning, och detta parti hade också organisatoriskt avsöndrat sig från opportunisterna.

Den dagliga politiska kampen tvingade bolsjevikerna och mensjevikerna till en allt tydligare skillnad i ställningstagandet. Inom alla partiorganisationer skärptes isoleringsprocessen; särskilda kommittéer och särskilda organisationer skapades.

År 1912 hölls de revolutionära socialdemokraternas konferens i Prag, där en bolsjevikisk centralkommitté valdes och denna förklarades för socialdemokratins ledande organ. Så uppstod en särskild bolsjevikisk partiledning, vilket icke kunde förbliva utan inflytande på dumans socialdemokratiska fraktion.

År 1913 skedde en splittring bland de socialdemokratiska medlemmarna av duman. På ena sidan stod sju anhängare av opportunismen under Tscheidzes ledning. De hade valts i sju icke-proletära distrikt med 214,000 arbetare. På andra sidan stad sex deputerade, samtliga representanter för arbetarvalkretsar och valda av Rysslands industricentra med 1,008,000 arbetare.

Främsta föremål för meningsskiljaktigheter var frågan: revolutionär-marxistisk eller opportunistisk-reformistisk taktik? De praktiska avvikelserna visade sig framför allt vid det utomparlamentariska arbetet bland massorna. Detta arbete måste i Ryssland utföras illegalt, då de som ledde arbetet ville kvarstå på revolutionär grund. Tscheidzes fraktion förblev likvidatorernas trognaste bundsförvanter, vilka fördömde det illegala arbetet, och uppträdde på alla möten och vid alla sammanträffanden med arbetare för dessa. Följden blev splittring. De sex dumamedlemmarna bildade Ryska socialdemokratiska arbetarpartiets fraktion. Ett års arbete bevisade på ett ovederläggligt sätt, att den övervägande majoriteten av de ryska arbetarna stod bakom denna fraktion. (Se Lenins och Sinovjevs broschyr: ”Socialismen och kriget”.)

Bolsjevikerna kunde i duman bedriva ett verkligt revolutionärt arbete, därför att de brutit med mensjevikerna. De kunde från dumatribunen vända sig – över de övriga medlemmarnas huvuden – med ett oförvanskat revolutionärt program till arbetarmassorna, därför att de genomfört isoleringen gentemot mensjevikerna. Mensjevikerna gjorde mycket väsen av splittringen, som bolsjevikerna framkallat inom arbetarorganisationerna. Denna splittring framkallades emellertid egentligen av dem, som drog arbetarmassorna till kompromissmakeri, till småaktiga vardagsstrider och likvidatorism. Enandet på revolutionär grundval förutsatte att man först drog sig undan från opportunisterna. Detta skedde även på partipressens område. Som motvikt till likvidatorernas ”Nascha Sorja” (Vår daggryning) skapade bolsjevikerna de legala tidningarna ”Svjesda” (Stjärnan) och ”Pravda” (Sanningen), kring vilka en betydande grupp aktiva revolutionärt sinnade arbetare fylkade sig.

Under två och ett halft år, från våren 1912 till hösten 1914, samlades 4/5 av Rysslands klassmedvetna arbetare kring ”Pravda”, med vilken tidning Ryska Socialdemokratiska Arbetarpartiet helt och hållet solidariserade sig. (Se Lenins artikel ”Vad bevisar processen mot ryska socialdemokratiska dumafraktionen” i ”Socialdemokrat”, n:r 40, årgång 1915.[*])

Avgränsningen mellan bolsjeviker och mensjeviker återspeglade sig också i proletariatets formellt partilösa organisationer. Mycket karaktäristisk är i detta avseende bolsjevismens kamp mot likvidatorismen under ”försäkringskampanjen”. 1912 års försäkringslag gjorde arbetarna även på detta område fullt beroende av arbetsköparna och byråkraterna. De mensjevikiska likvidatorerna som redan år 1912 hade ett eget organ, ”Rabotjeje Strachovanie” (Arbetarförsäkring), sökte leda rörelsen in på legala banor d. v. s. hålla den inom den ram, som föreskrevs av de tsaristiska lagarna. Bolsjevikerna å sin sida utgav sedan år 1913 också en egen tidning i ”Försäkringsfrågor” och behandlade där försäkringsrörelsen i förbindelse med proletariatets allmänna politiska rörelse.

”Pravda”, som vid denna tid för att kringgå censuren bytt om namn kallade sig ”Za Pravdu” (För sanningen), skrev den 22 oktober 1913: ”Arbetarna måste genomdriva sin egen politik i försäkringsfrågor. Varje steg i försäkringspolitiken måste de värdesätta och bedöma ur ståndpunkten av sina allmänna politiska intressen. Endast under denna förutsättning kan de av försäkringen tillgodogöra sig och vinna något för egen del.”

Det är mycket betecknande, att bolsjevikerna också på detta område vann en seger över de mensjevikiska likvidatorerna. övervägande flertalet arbetare röstade vid valen till sjukkassorna o. dyl. för det bolsjevikiska programmet.

Bolsjevikernas organisatoriska sammanslutning till ett självständigt parti hade en oerhörd betydelse för arbetarrörelsens därpå följande utveckling.

---

[*] Grundvalen för dessa slutsatser fann Lenin i resultatet av en penninginsamling för arbetarpressen, vilken bevisade att 4/5 av arbetarna understödde ”Pravda”, men icke den likvidatoriska pressen och att denna senare nästan uteslutande upprätthölls med understöd från intellektuella och liberala borgerliga element.

Arbetarna, som genomgått det imperialistiska krigets smältugn, fann vid revolutionens början i det bolsjevikiska partiet en revolutionär kamporganisation, som icke var bunden genom några som helst kompromissande element och icke endast ägde sina egna reformistfientliga, ideologiska och politiska traditioner utan också sina egna grundsatser och en egen väldisciplinerad organisation.

Det västeuropeiska proletariatet, som efter världskriget i en rad länder inträtt i en revolutionär period, ägde intet utkristalliserat, organiskt sammanslutet bolsjevikiskt avantgarde. För avhjälpande av denna väsentliga brist krävdes flera år och därtill år, under vilka de objektiva förhållandena var gynnsamma för revolutionen.

Den med det ryska proletariatet genom intima band förenade ryska bolsjevismen ägde en stor, rik och ärofull historia. Den omedelbart före kriget inträffade perioden av uppsving för arbetarrörelsen utgör i denna historia ett utomordentligt viktigt avsnitt, enär bolsjevismens organisatoriska sammanfattning som självständigt parti försiggick vid denna tid.

Genom denna sammanfattning drogs så att säga själva konsekvensen av föregående tioåriga kamp mellan bolsjevism och mensjevism.

3. Det imperialistiska kriget och revolutionens förutsättningar.

Ryssland deltog i världskriget på ententemakternas sida. Detta låter förklara sig av den kapitalistiska utvecklingens karaktär i Ryssland efter revolutionen 1905-1907.

Vid krigets utbrott stod det ryska imperiet som ett land, vari jämte patriarkaliska produktionsförhållanden och naturhushållning också de moderna formerna av kapitalistiska produktionsförhållanden nått en hög grad av utveckling. Industrikapitalismen övergick redan före världskriget i Ryssland avgjort till imperialism, inträdde i finanskapitalismens fas.

För att belysa detta påstående skall vi här återge några sammanfattande uppgifter ur den ryske forskaren N. Vanags arbete ”Finanskapitalet i Ryssland vid tröskeln till världskriget”, utgivet i Moskva 1925. Särskilt viktig är hans iakttagelse, att vid krigets slut det europeiska bank-kapitalet förfogade över tre fjärdedelar av hela det ryska banksystemet. I detta herravälde över den ryska industrin spelade ententemakternas, särskilt Frankrikes, kapital den största rollen. Tyskt kapital hade endast inom den elektrotekniska industrin och vagnfabrikationen någon allvarlig ställning; i de viktigaste grenarna av metallindustrin låg finansmonopolet i ententekapitalets händer. ”I spetsen för den ryska metallindustrins monopolisering”, skrev N. Vanag, ”gick ententens bankkapital, i främsta rummet Frankrikes, i form av en bekant parisisk bankkoncern under ledning av 'Banque de Paris et des Pays Bas'. De franska bankkoncernerna var vid krigets utbrott nästan ensamägare till den ryska metallindustrin. De kontrollerade en rad bolag, vilkas grundkapital utgjorde 67,5 % av alla de under bankernas inflytande stående företagens totalkapital. De stod i spetsen för den lagstridiga ”metallurgiska trusten” och syndikatet ”Prodamet”. Parisbankerna härskade oinskränkt över den ryska kolindustrin; de förfogade över bolag med ett grundkapital som tillsammans utgjorde 75 procent av samtliga under bankernas inflytande stående företags kapital. De stod i spetsen för syndikatet ”Produgul” och höll vid koncentrationen inom kolindustrin ledningen i sina händer. På naftaindustrins område samarbetade de franska bankerna i den bekanta ”Russian General Corporation” med de engelska och monopoliserade år 1913 ungefär 40 procent av hela naftaproduktionen vid Baku.

Det engelska bankkapitalets monopolområde sträckte sig till den ryska naftaindustrin (de båda bolagen ”Standard Oils” och ”Shells” naftaproduktion utgjorde 40 procent av hela den ryska naftaproduktionen) samt till kopparindustrin; här behärskade de engelska finansmännen

bolag, vilkas sammanlagda grundkapital utgjorde 51 procent av alla till år 1913 i denna industri placerade kapital.”

Betydelsen av dessa upplysningar för besvarandet av frågan, varför Ryssland gick med i världskriget, är påtaglig. Ententeländernas bankkapital utgjorde en avgörande maktfaktor, vad beträffar det ekonomiska och följaktligen också diplomatiska inflytandet på den ryska bourgeoisin. Ryssland inträdde i världskriget framför allt av den orsaken, att de franska och engelska finansmagnaterna, vilka behärskade den ryska kapitalismen, ville detta. Dessutom hade den ryska kapitalismen sedan länge kastat längtansfulla blickar på Balkanländerna – denna bekväma marknad för den ryska industrins produkter. Frankrike och England lovade att tillfredsställa Rysslands ”längtan till Dardanellerna”, men bakom denna ”längtan” dolde sig en imperialistisk strävan att förvandla Balkanländerna till ryska kolonier eller halvkolonier.

Den ryska tsarismen var helt och hållet enig med den imperialistiska bourgeoisins program, icke endast därför att bourgeoisins ekonomiska inflytande på den absolutistiska staten var mycket betydande, icke endast därför att ententekapitalet – särskilt det franska – upprepade gånger hjälpt tsarismen ur finansiella svårigheter, utan också därför att godsägareklassen själv sedan lång tid gett uttryck åt liknande rovdjursdrifter.

Nyckeln till Medelhavet, Dardanellerna, kunde tillförsäkra de ryska agrarerna en privilegierad ställning på spannmålsmarknaden vid detta hav, den kunde ge dem möjligheten att driva undan sina viktigaste konkurrenter, de ungerska spannmålsgrossörerna.

En annexion av Persien, Galizien, Armenien och en allmän ”av-rundning” av det ryska väldet syntes för den ryska godsägaren icke mindre lockande än för den ryska borgaren. Så långt ententen lovade understödja dessa Rysslands planer, så långt blev parollen om krigets fortsättande på ententens sida mot Tyskland och Österrike ”till segerrikt slut” en normgivande paroll både för agrarerna och för bourgeoisin.

Den ryska absolutismen var i detta avseende representant för agrarernas och finans-kapitalisternas gemensamma strävanden, liksom den tyska monarkin representerade det tyska finanskapitalets och det tyska junkerdömets gemensamma strävanden. Härvid måste också nämnas som ett faktum den tilltagande konkurrensen mellan de ryska och tyska agrarerna, vilka sistnämnda förmådde tyska staten att utestänga den ryska spannmålen från de tyska gränserna genom en mur av höga spannmålstullar.*

Rysslands krigsmål lämnade intet tvivel övrigt: Tsarismen uppträdde med ett imperialistiskt program och med ett program av annekteringar i agrarernas intresse. Men om krigspro-grammet för ett ur avancerad kapitalistisk synpunkt efterblivet land såsom Ryssland bar imperialismens stämpel, – var det då möjligt att betvivla de imperialistiska motiven för de mera utvecklade kapitalistiska ländernas – England, Frankrike och Tyskland – inträdande i kriget?

Kunde man förneka att ententen å ena sidan och Tyskland å den andra inträtt i kriget med imperialistiska syften – och ändå förbli marxist? †

Kunde man antaga att alla dessa småstater, som utgjorde annex till de kämpande stormakterna icke var den imperialistiska politikens verktyg? Och kunde det spela någon större roll, vem det var som först ”börjat” kriget, när likväl alla hade haft krutet torrt? Och ändå understödde Andra Internationalens ”socialister”, som strax förut på internationella kongresser röstat för resolutioner, vilkas huvudtext löd: ”Krig mot det imperialistiska kriget!”, redan dagen efter

* Denna sida av saken behandlas av den ryske historikern M. Pokrovskij mycket utförligt och intressant.
† Vi bortser här från den i den tyska litteraturen tillräckligt belysta konkurrensen mellan England, Frankrike och Tyskland.

krigsförklaringen det egna landets imperialistiska regering och sökte ivrigt bevisa att just deras regering, deras land förde ett ”rättfärdigt” försvarskrig.

Trots föregående beslut och resolutioner av Andra Internationalens kongresser röstade Tysklands, Frankrikes, Englands etc. socialister för ”sin” krigskredit.

Så skedde Andra Internationalens sammanbrott. De mest inbitna chauvinisterna angav tonen för socialisterna. De olika argumenten upprepades med motsvarande ändringar i olika länder. Intressant är en undersökning av de ryska socialdemokraternas ställningstagande i jämförelse med de tyska socialdemokraternas.

Hos båda utgöres den grundläggande riktningen av de uppenbara socialchauvinisternas och krigsförsvararnas motto ”krig till ett segerrikt slut”. De tyska herrar Südekum och Scheidemann bevisade att kriget var ett ”rättfärdigt” krig, ett ”frihetskrig”, därför att Tysklands ena huvudmotståndare, det tsaristiska Ryssland, var ett världsreaktionens bålverk. En seger för det tsaristiska Ryssland, sade herrar Südekum & C:o, innebär en seger för reaktionen i Europa, Tysklands förslavande, dess ekonomiska och sociala tillbakagång, försvagande av det tyska proletariatets krafter och socialismens undergång.

Men Rysslands ”südekumar” (Plechanov, Maslov, Potressov, Levitskij och andra) använde som bevis för riktigheten av sin ståndpunkt en och samma ”metod” och kom likväl till ett diametralt motsatt praktiskt resultat. Plechanov bevisade för de ryska arbetarna, att Tysklands seger betydde en seger för Wilhelm II:s reaktionära militarism, att i händelse av en tysk seger Rysslands näringsliv skulle komma att bli lidande, proletariatets krafter försvagas och socialismens utsikter försämras. Därför uttalade de sig för ett understödjande av det ”rättvisa” krig, som Nikolai II förde.

Denna socialistiska bevisföring gav två slags ”sanningar”. Den ena ”sanningen” bevisade rättfärdigheten i det av ententemakterna och Nikolaj II förda kriget, den andra ”sanningen” befann sig på Wilhelm II sida.

Denna teori, som var lika ”lämplig” för Tysklands socialchauvinister som för ententens, framlades av ”centristerna”, vilkas främste representant i Tyskland var Kautsky. Denne bevisade i ”Neue Zeits” spalter, att den moderna kapitalismen visserligen kan föra en imperialistisk politik, men icke nödvändigt behöver göra det, att den imperialistiska politiken icke är någon obligatorisk följdföreteelse av den moderna kapitalismen, och att slutligen kapitalisterna i vår tid också kan föra ett försvarskrig.

Det var också han som talade om omöjligheten av en revolution under kriget. Det var också han som försökte lugna massornas dunkla, men alltjämt växande missnöje mot imperialismen medels de där kvacksalvarteorierna om ultra-imperialismen, vilka säger att det som resultat av kriget skulle inträda en hela världen omfattande världsimperialismens pacifistiska epok (d. v. s. ”ni skall bara fortsätta att kämpa, sedan väntar er saligheten som belöning”). I det Kautsky tog avstånd från socialchauvinismens grova former, närde och rättfärdigade han själv genom sina teoretiska sofismer samma socialchauvinism. Just på grund av denna ideologiska frändskap var han emot sprängning och för organisatorisk enhet med socialchauvinisterna.

Nära Kautsky i uppfattning stod inom den ryska socialdemokratin de ryska centristisk-mensjevikiska internationalisterna (Martov, Dan och andra), vilka uppträdde med en ännu längre ”åt vänster” gående fraseologi än Kautsky, men väsentligen hade samma ideologiska inställning som han.

Under det de kritiserade socialchauvinisterna av typen Plechanov, stannade de ryska ”centristerna” liksom de tyska i det stora hela kvar inom socialpacifismens gränser. De

fasthöll vid fraserna om ”kamp för fred i allmänhet”, om ”fredens förberedande”, om förberedandet av ”fredskonferenser” o. s. v.

Samtidigt försvarade ”centristerna” socialchauvinisterna mot bolsjevikernas kritik och förfäktade den organisatoriska enheten med dem.

”De internationella mensjevikerna”, skriver Th. Dan, som häftigt bekämpade fosterlandsförsvaret och borgfredspolitiken inom Internationalen, ”representerade ingalunda kravet på att dessa strömningar nödvändigtvis skulle utrotas ur Arbetare-Internationalen”.

Krafternas fördelning var följande: Den absolutistiska staten förde krig under ett imperialistiskt och feodal-annektionistiskt program. Socialchauvinisterna av typen Plechanov betecknade detta krig som ett ”rättfärdigt försvarskrig”, övertalade arbetarna till ”självbegränsning” och uppmanade dem att avstå från strejker och inställa klasskampen under denna för ”fosterlandet” svåra tid.

”Internationalisterna” av typen Martov kritiserade visserligen de krassa chauvinisterna, men var för enheten med dem. Därigenom understödde och beskyddade de dem.

Trotskij hade vid denna tid en egen grupp, som visserligen icke gick tillsammans med de av Lenin ledda bolsjevikerna, men likväl strängt avgränsade sig från socialchauvinisterna. Under tidens lopp närmade sig Trotskijs grupp allt mera den leninska ståndpunkten och övervann en del pacifistiska illusioner.

Endast de under Lenins, Sinovjevs och några andras ledning stående bolsjevikerna fördömde och bekämpade med proletär konsekvens kriget.

Bolsjevikerna avgav ett marxistiskt omdöme om kriget; de förklarade att det i detta krig icke fanns någon part som försvarade sig, att alla länder gått ut i kriget med imperialistiskt program, att krigets orsaker låg i själva kapitalismens imperialistiska stadium, då kapitalismen måste föra krig för råvaru- och avsättningsmarknader samt för placeringsmöjligheter åt kapitalet.

Bolsjevikerna fördömde skarpt och bestämt alla renegater, som förrått socialismens sak och övergått till de imperialistiska fanorna.

Bolsjevikerna manade till krig mot den egna bourgeoisin, de förklarade att man skulle vända vapnen mot den ”egna” nationella imperialismen; de uppmanade till medborgarkrig för störtande av bourgeoisins välde, ty endast därigenom kunde proletariatets seger tryggas och de orsaker, som framkallat det imperialistiska kriget, övervinnas.

Mot parollen om ”fosterlandets försvar” ställde bolsjevikerna parollen om ”defaitismen” i intimt samband med parollen om det imperialistiska krigets förvandling till ett inbördeskrig.

”Revolutionen under kriget är inbördeskrig och övergången av regeringarnas krig till inbördeskrig underlättas å ena sidan av regeringarnas militära motgångar (”nederlaget”); å andra sidan är det omöjligt att i verkligheten eftersträva en dylik övergång utan att främja nederlaget.”

Så kort och slående motiverade Lenin defaitismens paroll i artikeln ”Om de egna regeringarnas nederlag i det imperialistiska kriget”.

”Det imperialistiska krigets förvandling till ett inbördeskrig”, ”defaitism” med avseende på det egna imperialistiska ”fosterlandet”, skapandet av en tredje International, – detta var bolsjevismens förnämsta paroller under det imperialistiska världskriget, för vilkas förverkligande Lenin kämpade.

I Ryssland röstade de bolsjevikiska medlemmarna av duman mot krigskrediten, i motsats till socialchauvinisterna i alla länder.*

Fem bolsjevikiska medlemmar av duman, arbetarna Petrovskij, Muranov, Samoilov, Badajev och Schagov, deporterades jämte kamrat Kamenev och några andra kamrater på livstid till Sibirien för högförräderi.

Månad efter månad, år efter år förberedde bolsjevikerna tsarismens nederlag i kriget.

De bedrev en revolutionär antikrigspropaganda både bland arbetarna och inom armén. De ropade arbetarmassorna till offensiv mot tsarismen och kapitalismen och avböjde varje slags patriotisk arbetsgemenskap mellan proletariat och bourgeoisi.

Mycket intressant är i detta avseende kampen för de så kallade ”krigsindustrikommittéerna”.

De borgerliga parlamentarikerna med Gutschkov och Konovalov (sedermera ministrar i den provisoriska regeringen) i spetsen, organiserade en ”krigsindustrikommitté” för den militära segerns främjande. Man beslöt att inom denna kommitté organisera en ”arbetargrupp” av valda arbetarrepresentanter.

Ändamålet med denna arbetargrupp var att skapa ett samarbete mellan bourgeoisi och proletariat på grundval av det imperialistiska krigets understödjande. Den imperialistiska bourgeoisin beräknade - icke utan berättigande – att förvandla denna ”arbetargrupp” till en organisation, med vars hjälp ett imperialistiskt inflytande kunde utövas på proletariatet och kamp mot strejkrörelsen o. s. v. etableras.

Socialchauvinisterna uppträdde för deltagande i ”krigsindustri-kommittén.”

Centristerna kritiserade detta företag något. ”Likväl uttalade sig”, medger Th. Dan, ”majoriteten av de internationella mensjeviker, som var verksamma inom Ryssland, för deltagande i denna kommitté.”

Bolsjevikerna bedrev bland arbetarmassorna en energisk agitation mot deltagande i krigsindustrikommittén.

Vid ett beslutfattande möte med Petersburgs arbetarvalmän röstade majoriteten mot samarbete med bourgeoisin i krigsindustrikommittén.

Endast genom polispåtryckning och tack vare Gutschkovs och andra borgerliga politikers intriger lyckades man efter företagande av ”nya val” få in motsvarande ”representanter” för arbetarna.

Bolsjevikerna stod såväl teoretiskt som praktiskt på ståndpunkten av det imperialistiska krigets förvandling till ett inbördeskrig, men icke på ståndpunkten av samarbete med imperialismen. Deras arbete i detta avseende stod i rak motsats till mensjevikernas verksamhet i alla länder. De sistnämnda propagerade och förverkligade arbetarorganisationernas ”organiska inväxande” i det imperialistiska systemet. De öppna eller förstuckna socialchauvinisterna i alla länder följde den linjen, att arbetarorganisationerna skulle växa in i den ”egna” imperialismen och de är ännu alltjämt stolta över denna ”socialistiska” verksamhet av en kompromissälskande arbetarbyråkrati.

Bolsjevikerna å sin sida framhöll att endast skapandet av en tredje International, som icke medtager socialchauvinisterna, utan sammanfattar endast verkliga proletära revolutionärer, en International som försöker spränga kapitalismen, men icke att reparera och uppbygga den – att endast en sådan International kunde upprätta enheten inom det internationella proletariatets

* * De mensjevikiska dumamedlemmarna, vilkas typiske representant var mensjeviken Tscheidse, röstade likaledes mot krigskrediten, men intog strax därefter en socialchauvinistisk position.

led. Detta ändamål tjänade också den av Lenin ledda internationalistiska ”vänster”-gruppen på Zimmerwaldskonferensen 1915 och i Kienthal 1916.

Bolsjevismen fullföljde såväl i sin inre som i sin yttre politik en revolutionär-proletär linje.

Samma linje följde i Tyskland ”Spartakusförbundets” skapare vilkas frejdade hjältemodiga ledare var Karl Liebknecht och Rosa Luxemburg.

Kriget medförde ett skärpande av klassmotsättningarna, vilka hade sin rot i näringslivets sönderfallande.

Den militära konkurrensen med ett så högt utvecklat land som Tyskland fordrade av Ryssland en utomordentlig anspänning av landets krafter. Denna konkurres var Ryssland, trots ententens stöd, emellertid icke vuxet, dels på grund av sin allmänna ekonomiska efterblivenhet och den styrande absolutismens korruption, dels också till följd det tilltagande motståndet mot kriget från massornas sida, vilka inte var intresserade av tsarismens seger. Ytligt sett hade kriget medfört stor ekonomisk livaktighet, som dock var osund och övergående.

Parallellt med den ökade kapitalplaceringen i industrin med det större antalet inom industrin sysselsatta arbetare, med ökningen av den kapitalistiska profiten och aktieutdelningarna märkes ett sjunkande av arbetsproduktiviteten och produktionen över huvudtaget. Denna företeelse visar sig framför allt i den ur militär synpunkt särskilt viktiga metallindustrin.

Vi återger här några karaktäristiska uppgifter över hela Rysslands produktion (i pud).

Produktion av	1914	1916
Guld	4,000	1,858
Koppar	1,888,000	1,270,000
Tackjärn	264,033,000	231,865,000
Järn och stål	240,033,000	205,862,000
Stenkol	2,200,052,000	1,954,680,000

Industrins svaghet var orsaken till svårigheterna för arméns seende med ammunition och utrustningsartiklar åt soldaterna var särskilt ammunitionsbristen, som ogynnsamt inverkade på krigets utgång. I sina ”Skisser till den revolutionära rörelsens historia i Ryssland på 1800- och 1900-talet” (Moskva, 1924) skriver Pokrovskij: ”Redan i slutet av augusti förbrukade våra batterier tredje reserven. Redan i slutet av augusti 1924 kunde man i dåvarande generalstabschefen Januschkevitjs korrespondens med krigsminister Suchomlinov läsa mellan raderna om de stora bekymren för ammunitionsbristen.

Vårt artilleri var nödsakat att inskränka sin eldgivning, vilket verkade utomordentligt demoraliserande på armén.

Då Mackensen-offensiven började i maj 1915 och Mackensen kastade sin berömda artillerikår i vågskålen, kunde det ej längre döljas utan måste bli bekant för hela världen, att vi mot 3,000 tyska skott knappt hade 100 att svara med.

Under sådana förhållanden var det icke endast omöjligt att gå till anfall, utan det var också omöjligt att hålla stånd. Den ryska

arméns återtåg från Galizien tog sin början, med åtföljande miljonförluster i fångar, med prisgivande av fästningar o. s. v. Det var en débâcle, ett fullständigt sammanbrott, och slaget vid Mukden under det rysk-japanska kriget var bara en bagatell i jämförelse med det som tilldrog sig vid ryska fronten sommaren 1915.”

Till den katastrofala nedgången av ammunitionsleveranserna till armén kom också del-organisationen inom transportväsendet. Kriget krävde en stark belastning av transportmedlen; trafikmaterialet utnöttes i raskt tempo, under det nytillverkning och reparation av järnvägs-material gick starkt tillbaka. Produktionen vid den största ryska lokomotivfabriken uppgick år 1913 till 117 ”lok”; år 1914 tillverkades endast 107 och år 1916 hade produktionen sjunkit till 64 lok. Också arméns och stadsbefolkningens förseende med livsmedel försämrades avsevärt. År 1915 och 1916 höll sig den per järnväg transporterade godsmängden 40 procent under ”förkrigskvantiteten”, d. v. s. jämfört med godstrafiken år 1913.

På landsbygden saknade man hälften av arbetskraften och därtill den bästa delen. Böndernas jordbruk gick under, kreatursstocken rekvirerades för en spottstyver för täckande av arméns behov och den odlade arealen minskades. Levnadskostnaderna steg oavlåtligt.

Arbetarna, som erhöll nominella tillägg till sina arbetslöner, märkte alltför snart att reallönen otvetydigt och oupphörligt gick nedåt. (Sålunda steg till exempel under krigets första aderton månader priserna på de viktigaste livsförnödenheterna i Moskva med 50 procent under det arbetslönerna endast ökades med 19 procent.)

Bolsjevikernas revolutionära antimilitaristiska agitation fann bland arbetarna en allt gynn-sammare jordmån, särskilt inom industricentra såsom till ex. Petrograd där antalet i de stora industriföretagen (med över 500 arbetare) sysselsatta arbetare hade ökats ofantligt. (Från 1914 till 1917 ökades antalet arbetare nästan till det dubbla). År 1917 stod Petrograds arbetare i spetsen för den antiimperialistiska massrörelsen.

”De politiska strejkerna i februari 1917”, skriver Kritzmann i sitt arbete ”Den ryska industrin före kriget”, ”omfattade ett större antal arbetare än oktoberstrejken 1905. 250,000 strejkande, alltså nära två tredjedelar av hela antalet, kommer på Petrograd, och av detta antal är över hälften metallarbetare.”

Denna arbetarnas strejkrörelse kunde icke förbli utan understöd från arméns sida.

Vid den 17 och 18 december 1916 hållna konferensen i stora högkvarteret mellan överbefälhavarna vid alla fronter måste samtliga generaler konstatera arméns ”moraliska upplösning”. General Russkij, överbefälhavaren för det norra frontavsnittet, förklarade bl. a.: ”Riga och Dvinsk, och i synnerhet Riga är nordfrontens olycka; det är två nästen för hetsare och uppviglare”. General Brussilov på västfronten anförde en karaktäristisk detalj: ”Sjunde sibiriska armékåren anlände faktiskt från Riga i ett fullkomligt uppagiterat tillstånd: manskapet vägrade att gå till stormangrepp. Det förekom t. o. m. fall av myteri. En kompanichef blev nedstucken med bajonetter. Skarpa åtgärder måste tillgripas, ett par soldater arkebuserades och befälet avlöstes.”

General Evert medgav att bristfälligheten i fråga om förplägnad och utrustning verkade nedbrytande på disciplinen och andan inom armén.

Den revolutionära stämningen spred sig i så mycket högre grad, som underrättelser började tränga ut bland befolkningen om korruptionen vid tsarhovet, om regeringens oförmåga att övervinna de av kriget och den egna prestigepolitiken framkallade svårigheterna, om mutaffärer och spioneri (Mjasojedov), om Rasputins – tsarfamiljens gunstling – illdåd och mordet på högstdensamme, vilket organiserades av några patriotiskt sinnade ”samhällsbevarande” högermän (t. o. m. storfurst Dmitrij Pavlovitj deltog i mordet).

På ena sidan oförmåga, ansvarslöshet, korruption, besticklighet, den genomruttna adelns lyx och sorglöshet, kapitalisternas höga krigsvinster, som närde deras patriotiska stämning och gjorde dem entusiastiska för krigets fortsättande till ett segerrikt slut – och på den andra sidan

svältande arbetare, till tiggarstaven bragta bönder, en svältande och obeväpnad barfotaarmé, kanonföda, som mejades ned i hundratusental...

Revolutionen mognade och därtill en revolution, som icke kunde stanna på halva vägen.

Arbetarklassens avantgarde, det bolsjevikiska partiet, uppmanade massorna att förvandla det imperialistiska kriget till ett inbördeskrig. Men denna paroll innebar icke endast godsägareklassens störtande, utan också kamp mot bourgeoisins välde över huvud taget. Denna hade genom sina båda viktigaste partier (kadetterna och oktobristerna) i fjärde duman slutit förbund med det övervägande av agrarer bestående nationalistpartiet. Den organisatoriska uttrycksformen för detta förbund var det så kallade ”progressiva blocket”, som från dumatribunen kritiserade absolutismen (på liberalt manér) och som i värsta fall var beredd endast på en palatsrevolution till gagn för det imperialistiska krigets fortsättande och segerrika avslutande. Proletariatet uppmanades så till en revolution, som måste förvandlas till socialistisk. Ryssland var visserligen i jämförelse med England, Frankrike och Tyskland ett efterblivet kapitalistiskt land, men för det första var det likväl ett land, där kapitalismen redan hade antagit finanskapitalismens högt organiserade former; erövringen av de ekonomiska befälsposterna kunde och skulle efter statsmaktens övertagande trygga åt proletariatet möjligheten att utöva ett bestämmande inflytande på hela näringslivet. För det andra betraktade bolsjevikerna den ryska revolutionen som en beståndsdel i den internationella socialistiska revolutionen. Fristen hade förlängts, den socialistiska världsrevolutionens process visade sig vara längre än man tänkt, men detta ändrade ingenting i det faktum, att det ryska proletariatet som världsproletariatets avantgarde kunde befästa sin seger genom stöd från de europeiska ländernas arbetarmassor. Det ändrade ingenting i det faktum, att världen inträtt i en period av kapitalismens sammanbrott, i de socialistiska revolutionernas epok. För det tredje representerade det socialistiska proletariatet i Ryssland icke endast sina egna intressen, utan också de breda icke-proletära arbetande massornas, vilka stod under dess inflytande och understödde dess statsmakt. Mensjevikerna talar nu ganska mycket om den ryska revolutionens karaktär av bonderevolution. Det ryska proletariatet genomförde faktiskt den borgerlig-demokratiska revolutionen och förstod också att lösa bondefrågan på radikalaste sätt. Detta stod också klart för mensjevikerna.

Men vad de icke kunde förstå och icke ville förstå, det var att den borgerlig-demokratiska revolutionens framgångsrika genomförande, att lösningen av bondefrågan i den ryska revolutionen icke kunde uppnås utan att förvandla den borgerlig-demokratiska revolutionen till en socialistisk revolution, utan att upprätta proletariatets socialistiska diktatur.

Breda bondemassor krävde vid februarirevolutionens utbrott lösningen av tre stora problem: feodalismens revolutionära ”plebejiska” avskaffande, byarnas ”avkulakisering” och det imperialistiska krigets avbrytande.

Skulle en av mensjevikerna understödd borgerlig regering ha kunnat lösa dessa revolutionens uppgifter?

Bourgeoisin var emot en revolutionär lösning av jordfrågan, ty godsägarnas jord var belånad i bourgeoisins banker, varigenom bourgeoisin blivit den feodala jordegendomens meddelägare (man behöver endast erinra sig kadetternas politik i fråga om den stolypinska reformen) .

Lösningen av detta problem krävde störtandet av bourgeoisins och dess lakejers regering.

Bourgeoisin var emot byarnas avkulakisering, därför att dessa kulaker just var en del av bourgeoisin.

Lösningen av denna uppgift för revolutionen krävde störtandet av kapitalismens och socialförrädarnas regering som bedrev kapitalistisk politik.

Bourgeoisin och mensjevikerna – och detta är särskilt viktigt – var emot ett revolutionärt avbrytande av det imperialistiska kriget och förvandlade sig därför oundvikligen till en mot den breda bondemassan fientlig maktfaktor.

Endast det socialistiska proletariatet, som tagit makten i sina egna händer, kunde uppfylla böndernas revolutionära krav; endast proletariatet har också uppfyllt dessa krav.

Under den ryska revolutionens förhållanden måste bonderevolutionen oundvikligen ledas av det socialistiska proletariatet och fullbordas genom proletariatets diktatur.

Steg för steg insåg bönderna allt klarare proletariatets ”klasssanning”, som funnit sitt uttryck i den bolsjevikiska parollen om det imperialistiska krigets förvandling till inbördeskrig.

Utvecklingen av klasskampen och de ömsesidiga förhållandena mellan klasserna ända till februari 1917 utgjorde således förutsättningen icke endast för februarirevolutionen, utan också för oktoberomstörtningen. Oktoberrevolutionens drivfjädrar medverkade redan vid februarirevolutionen. Endast på grundval av denna uppfattning av revolutionens förutsättningar kan man förstå fortsättningen av den revolutionära kampen och det ryska proletariatets seger.

III. Februari-(Mars-)upproret 1917

1. Upptakten.

I spetsen för februaridagarnas revolutionära rörelse marscherade Petrograds arbetare. Arbetarmassornas strejkrörelse pågick under hela kriget. Från december 1916 till januari 1917 steg emellertid arbetarrörelsens våg oavbrutet och antog en klart revolutionär karaktär. Som klara vittnesbörd om huvudstadens politiska inställning kan de konfidentiella meddelanden och rapporter betraktas, som avgavs av polisen och gendarmeriet (ochranan). I en rapport från hemliga polisen 18 januari 1917 heter det:

”Stämningen i huvudstaden är *utomordentligt orolig*, de vildaste rykten cirkulerar, såväl om regeringens planer med avseende på en del reaktionära åtgärder, som om de regeringsfientliga gruppernas och befolkningslagrens planer med hänsyn till möjliga och sannolika revolutionära företag och excesser. Man väntar allmänt *särskilda händelser och aktioner från båda hållen.*”

Den politiska situationen påminde mycket om tiden närmast före 1905. ”Det är mycket sannolikt, att studentoroligheter kommer att utbryta, till vilka arbetarna ansluter sig och att det hela utmynnar i terroristiska anslag.” Denna rapport hänför sig till en tid ungefär två månader före februarirevolutionen. Halvannan vecka därefter, 1 februari, meddelade chefen för Petrograds hemliga polis, Globatschev, i en ”strängt konfidentiell” rapport, att ”befolkningen öppet (på gator och spårvagnar, på teatrarna och i butikerna) och i otillbörligt starka ordalag kritiserar alla regeringsåtgärder.”

Ytterligare fem dagar senare meddelades i en rapport från hemliga polisen, att livsmedelsproblemet för var dag blev allt mera brännande, att befolkningen öppet skymfade alla, som hade något med livsmedelsförsörjningen att göra och på ett sätt, som ej kunde återges. Efter den nya prisstegringen och de nödvändigaste behovsartiklarnas försvinnande från marknaden kom det till ett nytt utbrott av missnöje, som överväldigade t. o. m. de konservativa ämbetsmannakretsarna. ”Om också hittills inga hungerrevolter utbrutit, så betyder det inte, att det ej heller i framtiden kommer att bli några; missnöjet växer, och slutet kan ej överskådas.”

Hemliga polisen och de tsaristiska potentaterna märkte visserligen revolutionens annalkande, men de kände ej den gigantiska kraft, med vilken folkrörelsen växte. Före den traditionella strejkdagen, 22 januari, kunde chefen för Petrograds hemliga polis konstatera ”proletariatets genomgripande upphetsning” och drog följande slutsatser:

”En del likvideringar (skall betyda häktningar), som ägt rum på sista tiden, har avsevärt försvagat de underjordiska krafterna. Enligt ingångna rapporter kan det 22 januari i år endast förekomma enstaka och splittrade strejker eller försök att organisera strejker, som dock ej kommer att få någon organiserad karaktär.”

Dessa ord skrevs 21 januari. Den 22 *strejkade* i Petrograd omkring *300,000 arbetare.* I alla verkstäder och fabriker hölls det möten. I Moskva strejkade en tredjedel av samtliga arbetare, och två demonstrationer anordnades med tusentals deltagare. I Charkov förekom strejker och möten på arbetsplatserna, i Baku och Nischnij-Novgorod spreds bolsjevikiska flygblad bland arbetarna. 23 januari kunde följande borgerliga tidningar i Petrograd ej komma ut: ”Rjetsch” ”Sovremennoje Slovo”, Djenj” o. s. v.

I Baku pågick en politisk strejk från 31 januari till 5 februari. Inför de pågående oroligheterna uppsköt regeringen dumans öppnande från 25 januari till 27 februari.

Duman var givetvis varken politiskt eller organisatoriskt att betrakta som ett centrum för den revolutionära rörelsen. Massrörelsens utveckling hindrades ej på minsta sätt av att den ej var

sammankallad. Uppskjutandet av dumans öppnande uppfattades likväl som en repressiv åtgärd och göt olja på den eld, som flammade upp på alla arbetsplatser och alla gator.

Vidare häktades natten till 12 februari elva medlemmar av ”krigsindustrikommitténs” arbetargrupp. I en regeringskommuniké av 12 februari anklagades gruppen för att den förvandlat sig till en ”central organisation för arbetarrörelsens utbredning och förverkligande i landet” och satt som sitt ändamål ”att förvandla Ryssland till en socialdemokratisk republik”. Allt detta överensstämde på intet vis med verkliga förhållandet. ”Arbetargruppen” vare sig var eller blev arbetarrörelsens centrum. Den hade tvärtom fullständigt kompromitterat sig i massornas ögon genom det stöd, den under kriget gav tsarismen.

”Arbetargruppens” arrestering försvagade givetvis ej på minsta sätt arbetarrörelsen. Tvärtom hade tsarismen fullständigt felbedömt revolutionens krafter. Den revolutionära rörelsen hade varken i duman eller i de opportunistiska elementen inom arbetarklassen sett sina egna objektivt betingade bundsförvanter.

I Petrograd förekom möten på arbetsplatserna nästan dagligen. Regeringen förberedde sig till kampen. Den utrustade polisen med maskingevär ur arméns förråd. 27 februari utgjorde de strejkande några tiotusental. 60 företag låg nere. Arbetarna gick genom gatorna med röda fanor och sjöng revolutionära sånger. Med parollerna ”Bröd!”, ”Ned med kriget!” demonstrerade arbetare och studenter på Nevski Prospekt, Petrograds huvudgata. Samma dag, 27 februari, sammanträdde statsduman. Mensjevikerna uppmanade arbetarna att tåga till Tauriska palatset, där duman sammanträdde.

Bolsjevikerna var mot denna uppmarsch, då de på intet sätt ville förbinda den revolutionära rörelsens utveckling med duman. Uppmarschen misslyckades. Framför Tauriska palatset infann sig allt som allt ungefär 500 personer. Vad gatudemonstrationerna angår, så var parollen ”Ned med kriget!”, som denna dag av arbetarna vid olika fabriker slungades ut till massorna, ingalunda mensjevikernas. 4 mars tilltog oroligheterna på gatorna, speciellt i närheten av livsmedelsbutikerna. Befolkningen fordrade bröd. På gatorna såg man många kvinnor. 6 mars tömdes bagerier och speceriaffärer i arbetarkvarteren av massan.

2. Kampen.

De stora fabrikerna i Petrograd spelade en särskilt viktig roll i hela den revolutionära rörelsen. Sålunda inskränkte sig arbetarna vid Putilovverken (maskin- och lokomotivtillverkning, under kriget inställda på tillverkning av artillerimaterial, en av Rysslands största arbetsplatser) sedan början av februari ej längre till strejker och möten, utan gick aktivt till väga mot polisen. De gick med röda fanor på gatan, liksom Lessnerfabrikens arbetare under parollen ”Ned med kriget!” En ny sammanstötning med polisen ägde rum, varvid några arbetare häktades. 3 mars förekom möten på samtliga arbetsplatser. Allmänna politiska krav förbands med ekonomiska. Direktionen hotade med avskedanden och inställande av driften, med lockout. 6 mars nya möten på alla arbetsplatser; 7 mars proklamerade direktionen lockout och inställde driften på obestämd tid. De revolutionära Putilovarbetarna överförde hela sin energi till striden på gatorna.

8 mars (23 februari gammal stil) var kvinnornas dag. Denna dag kan betraktas som första dagen av den revolution, som redan utbrutit. Rörelsen stod ej längre att hejda. Hela Petrograd var gripet av oro. Omkring 50 företag med 90,000 arbetare strejkade. Kampstämningen tog sig uttryck i demonstrationer och sammanstötningar med polisen. En tät skara arbeterskor och arbetarhustrur tågade till rådhuset och krävde bröd. På olika ställen i staden hissades fanor med parollerna ”*Ned med självhärskardömet!” ”Ned med kriget!”*. Inemot kl. 4 på eftermiddagen nedlade arbetarna spårvägstrafiken på Ingenjörsgatan, Sadovajagatan och Nevskij-Prospekt. Gatorna var fulla av poliser och ridande skyddskår, som red upp på

trottoaren och högg in på massan med sina nagajkor. På Nevskij-Prospekt jagade piket-beväpnade kosacker upp och ner.

Denna dag avfolkades gatorna först inemot kl. 10 på kvällen. Staden gick till vila endast för att nästa dag vakna till nya strider. 9 mars strejkade 200,000 arbetare i Petrograd. Det kom till skottväxling på gatorna, massan drev undan poliserna. Denna dag kunde man konstatera den första omsvängningen i truppernas hållning. De kosacker, som uppträdde sympatiserande gentemot folket, hälsades av massan med hurrarop. Myndigheterna, som samlats i skydds-kårbefälhavaren Urabalovs bostad, var tvungna att ”ansluta en kavallerformation till kosackerna ur första Donregementet, då dessa ej uppträdde med tillräcklig energi gentemot massan”. V. Kajurov, en arbetare vid Erikson-fabriken, skildrar i sina minnesteckningar de upprörda revolutionsdagarna.

> 9 mars på morgonen upptog Erikson-fabrikens arbetare (i likhet med alla andra arbetare i statsdelen Viborg, vilka uppgick till ett antal av omkring 70,000) ej arbetet. De höll ett möte på arbetsplatsen och strömmade därpå, en skara på 2,500 man, ut på Sampsomjevskij-Prospekt för att demonstrera på Petrograds gator under parollen ”Ge oss bröd”.
>
> Gatan är på detta ställe mycket smal och var bokstavligen fullproppad av Erikson-arbetarnas skara. Man lyckades med möda åstadkomma formering till tåg, varpå man satte sig i rörelse mot Litejnajabron. På hundra meters avstånd var kosacker uppställda för att spärra vägen för demonstrationståget.
>
> Situationen blev hemsk... Om kosackerna gick till anfall, fanns det ingen möjlighet till flykt. Allas blickar var riktade på en enda punkt. Alltjämt kom nya arbetarmassor marscherande från fabrikerna i omgivningen. Då ljöd officerarnas order, kosackerna störtade sig med dragna sablar på vårt värnlösa, obeväpnade tåg.
>
> Våra hjärtan krympte samman, i ögonen låg skräck, tankarna arbetade febrilt: vi kan inte försvara oss, lika litet kan vi fly – vad skall det bli av vårt tåg?
>
> Officerarna störtade sig först in i massan, med blodsprängda ögon, och banade sig väg med sina hästar; bakom dem red kosackerna mot oss över hela den 4 meter breda gatan... Men, o glädje! Kosackerna slingrade sig i gåsmarsch genom den smala väg, som officerarna banat, några ler, och en blinkar påfallande mot arbetarna. Glädjen har ingen ända. Hurrarop för kosackerna ljuder ur tusentals strupar. Man hade också alla skäl att vara glad. Det första försöket hade avlupit väl, utan offer på vår sida, gatan var bokstavligen överfull. Främst arbetarna från Nobelverken och Parviainenverket, bakom dem en lucka, som kosackerna slitit upp, och bakom denna arbetarna från Nya Lessnerfabriken, Aivs-fabriken och andra.
>
> Men nu kom ny order och ny attack på vårt tåg, som under tiden ytterligare vuxit. Denna gång upprepades i omvänd riktning samma historia som första gången.
>
> Och detsamma upprepades för tredje och fjärde gången. I officerarnas ansikten speglades omsorgen om det egna skinnet; kosackerna verkade allvarliga, med en gnista av glädje i ögonen.
>
> Sedan gjordes inga vidare attacker, då officerarna insåg att det var meningslöst.
>
> Kosackerna stod åter framför oss, det främsta ledet av demonstranterna nådde fram till de, och började tala med den om dagshändelserna. Man hänvisade till våra kravs fredliga karaktär. Från tvärgatorna strömmade under tiden nya skaror av sent anlända arbetare. Då officerarna såg de fredliga samtalen mellan kosackerna och arbetarna, försökte de ännu en gång spärra vägen för demonstrationen. Kosackerna rörde sig emellertid ej ur fläcken och hindrade ej arbetarna att krypa under deras hästar. På detta sätt kom vi till Litejnajabron, där vi förenade oss med arbetarna från Poljustrov och Stor-Ochta. Hela massan lyckades dock ej komma över bron, då denna var avspärrad av polis och kosacker.
>
> En gammal gråhårig officer förde befälet över polisen. Man förhandlade med honom om att låta oss fritt passera bron. Han försökte först övertala oss att låta bli, men då han märkte, att en del av demonstranterna, omkring 500 man brutit genom kedjan genom att krypa under hästarna,

kommenderade han: ”Nagajkorna fram!” Polisen störtade sig över dem, som krupit genom, och slog dem. De slagna klandrade de ridande poliserna och hänvisade till kosackernas neutralitet. Skyddskåren blev uppenbart förvirrad, visserligen icke av samvetsskäl, utan enbart emedan de var rädda för kosackerna.

Jag sökte utnyttja denna förvirring och sade åt ett par kamrater att dra ner en gammal karl, som med särskild kraft svängde nagajkan, från hästen. Några karlar sprang fram och grep tag i honom, men andra poliser kom till hans hjälp och lyckades befria honom ur våra händer.

Vid denna tidpunkt var den breda Nisjegorodgatan – såvitt man kunde se från bron – bokstavligen fullproppad av arbetare; alla butiker var stängda, och de anställda ute på gatan. Det var knappast möjligt för de obeväpnade demonstranterna att överfalla de beväpnade poliserna och kosackerna, som därtill besatt en fördelaktig position. Man väntade därför för att se, hur det skulle gå för de främsta leden, som stod omedelbart framför polisen och kosackerna. I hela den demonstrerande massan fanns endast en önskan: att få demonstrera i stor mängd i Petrograds borgarkvarter. Det hinder, som restes mot denna avsikt, gjorde massan nervös. Samtidigt fick vi syn på de kamrater, som förut krupit igenom och kom springande mot oss från andra ändan av bron och berättade, att man skjutit på dem från något håll, varvid några blivit dödade och sårade. Vi kunde inte besluta oss för att ensamma gå längre, då någon ropade: ”Kamrater, över isen”. I ett nu var isen på båda sidor om bron svart av människor, vilka sprang om varandra till Nevskij-Prospekt.

På Nevski var det ganska mycket folk. Arbetarna formerade sig till tåg och marscherade gatan fram och sjöng revolutionära sånger. Polisen var fullständigt försvunnen. Sedan ändrades något den demonstrerande massans fysionomi. Studenternas mörkblå mössor började dyka upp. Den promenerande allmänheten sympatiserade med oss. Från några sjukhus hälsade oss soldaterna med vinkningar. Kosackerna gjorde ständiga attacker mot oss; deras hästar var löddriga. Då officerarna ännu en gång övertygat sig om det meningslösa i att göra attacker, inställdes dessa, och kosackerna ställdes upp vid Kasan-dómen. Då dök svärjande, halvfulla dragoner upp med sina lansar. De red in i massan och slog demonstranterna i huvudet med lansarna. Massans revolutionära stämning var så stark, att man höll stånd och ej skingrades.

Följande lilla episod är typisk för massans stämning: några dragoner störtade sig under skymfliga tillmälen mot en liten grupp, som stod på bron över Katharinakanalen och tydligen blivit skild från demonstranterna. En ung dragon sprängde fram mot en åldrig man, som i mitt tycke alls ej såg ut som en arbetare, och skrek: ”Vad har du här att göra, gamle djävul.” Gubben stod ett ögonblick stum av häpnad, därpå började han göra dragonen förebråelser, pekade på kosackerna, som stod bredvid, på deras mönstergilla beteende, och sade till sist, i det han slet upp kläderna och blottade bröstet: ”Din gröngöling, om du behöver en hungrande människas blod, så tag.” Soldaten skämdes, vände sig förvirrad bort och red därifrån.

På kvällen blev massan av demonstranter ännu tätare. Det kom arbetare från andra distriktet; Snamenskiplatsen, där talen vid denna tid hölls från monumentet över Alexander III, rymde ej längre massan.

Varken 9 eller 10 mars lyckades jag få tala med någon medlem av Petrograds kommitté eller ens någon medlem av distriktsstyrelsen. På grund därav kunde jag ej tala med någon om vår ställning. Det var ej heller någon tid till det. Man märkte att tiden var inne för handling.

Jag samlade således, utan att ha rådgjort med någon, en del av particellen på Eriksonfabriken och föreslog, att vi skulle köpa rött tyg. Vi gjorde två fanor med inskriptionerna: ”Ned med självhärskardömet!” och ”Ned med kriget!” Den första fanan gav jag åt Michael Poljakov, den andra åt min son Alexander, varvid jag sade åt dem, att fanorna skulle visas först när en stor människomassa var samlad. Därpå gav jag mig i väg till Nevskij-prospekt, där en oerhörd människomassa var samlad och man åter talade från monumentet.

Äntligen kom fanorna. Samma historia med kosackanfallen upprepades. Fanorna rullades samman för en stund, men så snart kosackerna och dragonerna svept igenom massan, fladdrade de på nytt över massans huvuden. Plötsligt slet en kosack fanan från min son, red ett par meter därifrån, lyfte den, rev den från stången och stoppade den fickan. Fanbäraren sprang efter kosacken och bad

honom att lämna tillbaka fanan, vilket denne också gjorde, i det han, sannolikt av hänsyn till officerarna, oförmärkt lät den glida ur fickan ned på gatan.

Under tiden blev massan framför monumentet på Snamenskiplatsen tätare och tätare; talarna talade. Jag hörde på dem tillsammans med en kamrat från Lessnerfabriken. Några av dem uppmanade oss att understödja duman och dess krav på en ansvarig ministär. Först nu kom jag att tänka på duman, att några ”folkrepresentanter” sammanträdde någonstädes, att de väntade på vårt stöd och antagligen trodde på det. Då sprängde några ridande poliser fram med lösa tömmar, trängde in i massan och slog till. Hela folkskaran flydde in i bigatorna. Endast några få stannade kvar och gjorde motstånd. Kamraten från Lessnerfabriken och jag sprang ej bort, utan vi tog av mössorna, gick fram till kosackerna och sade: ”Bröder kosacker, stöd arbetarna i deras kamp för fredliga krav. Ni ser ju, hur de behandlar oss hungriga arbetare. Hjälp oss!”

Jag såg, hur kosackerna undrande betraktade varandra. Knappt hade vi gått därifrån, förrän de störtade sig in i handgemänget. Först trodde jag, att de ilade till polisens hjälp. Men då polisen fick syn på kosackerna, tog de till harvärjan, medan kosackerna förföljde dem. Vad som sedan tilldrog sig mellan dem, kunde jag ej se. Jag sprang till stationsingången och såg, hur massan där lyft en kosack på sina skuldror. Det visade sig att denne med sabeln huggit ned en polisofficer, som man sedan slog ihjäl med en skovel.

Sammanstötningen mellan kosackerna och polisen hade en kolossal inverkan på massans stämning. ”Kosackerna på vår sida!” Så bedömde man kosackernas hållning. Dessa stod nu åter på sina gamla platser, som om ingenting hade hänt. Deras officerare höll sig på något avstånd och rådslog tydligen om någonting. Polisen var alldeles försvunnen, men i stället visade sig soldater med låsta gevär. På min fråga: ”Kamrater, kommer ni verkligen för att hjälpa polisen?” svarade soldaterna: ”Ge dig i väg.” Ett nytt försök att inleda ett samtal slutade på samma sätt. Jag gick runt Snamenskiplatsen, förenade mig med demonstrationståget på Nevskij-Prospekt och följde det till Kasan-katedralen. Här uppträdde ridande poliser från något håll; de störtade sig över massan, det blev trängsel, röster korsades, glas klirrade, man hörde skott – Pavlovskiregementets soldater ilade skjutit på skyddskåren som flydde för demonstranterna. Tåget satte sig på nytt i rörelse mot Snamenskiplatsen. Samtidigt uppställdes grupper av beväpnade soldater och avspärrade alla gator och gränder. Särskilt tätt stod soldaterna tvärs över Sadovajagatan och runt omkring den stora saluhallen vid Nevskij.

Massan följde dessa förberedelser med febril upphetsning, men ville i sin hänförelse ej tro, att soldaterna skulle skjuta. Demonstrationen antog här gigantiska dimensioner. De första leden, som av massans tryck ständigt drevs framåt, kom allt närmare soldaterna. Slutligen rörde bajonettspetsarna vid brösten på dem som stod i främsta ledet. Bakom sig hörde man alltjämt revolutionära sånger, där framme rådde redan förvirring, kvinnor ropade med tårade ögon till soldaterna: ”Kamrater, tag bort era bajonetter, slut er till oss!” Soldaterna blev rörda, kastade snabba blickar på sina kamrater, ännu ett ögonblick, en bajonett lyftes sakta, lyftes sorglöst av det framryckande första ledets skuldror. Ett dånande hurra skakade luften. Den triumferande massan hälsade sina bröder i de grå soldatrockarna. Soldaterna förenade sig med de demonstrerande.

I stället för den försvunna truppen anlände nu två tåg av väl utrustade soldater från en militärskoletrupp. De spridde sig och spärrade Nevskij-Prospekt längs efter rådhuset, medan en annan del ställde upp sig på bron över Katharinakanalen. Demonstranterna var ännu långt framme. Jag gick fram för att ta reda på stämningen bland dessa soldater. Omkring 15 arbetare och jag började agitera bland dem. Befälhavande officeren försökte ett par gånger köra bort oss. Vi lydde emellertid ej hans befallning. Vi lyckades dock ej heller få klarhet om soldaternas stämning. Under tiden närmade sig demonstranterna. Man måste tillgripa beslutsamma åtgärder. Några kamrater försökte gripa bajonetterna och fortsatte att övertala soldaterna att ej skjuta. Man sade emellertid till oss: ”Ge er i väg” och förstärkte uppmaningen med skällsord. Vi måste ge vika och kunde endast på avstånd ropa: ”Kamrater, det är ej rätt, vad ni nu gör.” Äntligen hörde vi en viskning från vänstra flygelmannen: ”Skaffa undan officeren.” Genast samlades tio man omkring officeren, men denne vände sig om, jag vet ej varför; då han tydligen märkte vår avsikt, svängde han sin lilla ridpiska och vände sig med ett vänligt leende mot oss: ”Var inte oroliga, var inte oroliga”, vilket

kom oss att tro, att det ej skulle lossas skott, varpå vi gick vidare. Demonstrationståget kom fram 50 steg framför oss. Man såg redan fanan och kamrat Tschugurin med sin över bröstet öppna skjorta och min son, som gick vid hans sida. Då smattrade de första gevärskotten, hornblåsaren blåste, första salvan brann av... andra... tredje... Jag stod i samma linje som soldaterna och kunde se gevärspipornas riktning. De pekade uppåt. Men kanske hade jag tagit miste. Jag såg på massan, som vid första salvan kastat sig i snön, men märkte, att de alla var oskadda och raskt reste sig på nytt. Äter ljöd ett dånande hurra från tusentals strupar. Då hördes nya skott, skrik och stön. Massan skingrades i panisk skräck, endast några stannade kvar för att bära bort de döda och sårade – omkring 14 man.

Demonstrationen var slut, men på trottoarerna vimlade det av folk, som talade om dagens händelser.

Det faktum, att soldaterna hade skjutit på folket, hade en stark verkan. Upphetsningen var så stor, att jag trots den sena timmen gick till kosackerna i kasernen för att få reda på, om det ej kommit några nya order; dessutom ville jag ta reda på kosackernas stämning.

Vid ingången till kasernen träffade jag en sårad kosack och frågade honom, vad som hänt. Han berättade, att någon i skräck hade slagit till hans häst, varpå hästen kastat av honom, så att han skadades. Han bad mig att säga åt arbetarna att under alla omständigheter akta sig för att röra kosackerna. Provocerades kosackerna till aktivt förfarande, skulle det gå arbetarna illa. Jag lovade naturligtvis att säga arbetarna detta och tillade, att arbetarna-själva säkerligen ej hade något otalt med kosackerna; om något liknande skulle passera, så vore det endast provokation, och med provokatörer skulle arbetarna snart bli färdiga.

Dagen därpå gick vi till Nevskij-Prospekt och samtalade på vägen om gårdagens tilldragelser vid rådhuset. Hur skulle det gå i dag? Kunde det vara möjligt, att soldaterna ej skulle ansluta sig till oss? Plötsligt small skott på skott, maskingevär smattrade, och flyende människor med skräckslagna ansikten sprang emot oss. På Nevskij-Prospekt väntade oss en hemsk syn. Folket smög utefter trottoarerna i riktning från Sadovajagatan till Kasankatedralen. Från denna fram till Snamenskiplatsen stod polisen och en del folk beväpnade med gevär och sköt åt alla håll. Demonstranterna var obeväpnade och kunde ej ställa några egna åtgärder mot regeringens.

Ambulansvagnarna körde omkring på Nevskiplatsen och förde bort döda och sårade. Folkmassorna skingrades likväl ej, de tryckte sig mot husen, och de yngre sökte bakifrån komma åt polisen. Man kunde med knapp nöd komma från Livogka till Nikolai-stationen. Där var arbetarnas skaror tätt packade. Det var omöjligt att komma över gatan, då vägen var spärrad av dubbla led soldater. Några bad soldaterna få komma över, men fick till svar, att polisen skulle skjuta. På samma ställe, alldeles i närheten av soldatkordongen, hölls ett möte, ett stycke längre fram tågade demonstranterna vidare och sjöng revolutionära sånger. Det blev ny förvirring. Det jäste i massan. Man hade hört smattrandet från en pansarbil. Nu visade den sig och utlöste en panisk skräck genom sin anblick och det förfärliga oljud den gjorde. Man hade också alla skäl att vara rädd; bakom soldatleden på Nevski sköts arbetarna skoningslöst ned. Men här märkte man ännu revolutionens andetag, den oerhörda tillströmningen av demonstranter, hörde revolutionära sånger. En talare talade till massan. För en stund var den av förbannelse uppfyllda verkligheten försvunnen. Man andades ut och tankarna rörde sig fritt. Då väcktes vi ur vår dröm av pansarbilens olycksbådande dån. Drömbildens strålande färger försvann, och den mörka verkligheten dök på nytt upp inför våra ögon. Genom pansarbilens framrullande tycktes alla utsikter till en revolution ha försvunnit. Vi stod hjälplösa och kunde inte vänta hjälp från något håll.

Vid 8-tiden var Nevskij-Prospekt redan tomt. Jag gick hem. På vägen gick jag på nytt in till kosackerna i kasernen. Jag fick emellertid ej veta något nytt av dem. Då jag kom hem, sade man åt mig att komma till distriktsstyrelsens möte. Man diskuterade dagens händelser och vår hållning dagen därpå. Man gjorde skeptiska anmärkningar. Man frågade sig, om det ej var tid att uppmana massan att avbryta strejken. Distriktsstyrelsen i stadsdelen Viborg måste rådgöra om taktiska frågor, som rörde hela Petrogradorganisationen, emedan Petrogradkommittén häktats i Kuklins bostad, vilken – enligt vår mening – blivit förrådd av provokatören Muljin.

Under sammanträdet lade jag märke till ett nytt ansikte i soldatrock. Då jag frågade, vem det var, svarade man, att det var en kamrat från pansardivisionen. Jag protesterade mot hans närvaro med motivering, att det var utomordentligt viktiga frågor, som här behandlades, och att endast beprövade kamrater kunde äga tillträde till sådana sammanträden. Jag sade detsamma till kamraten själv och bad honom lämna oss. Då jag tog avsked av honom, frågade jag: ”Varför hjälper ni oss inte? – ”Visst hjälper vi er”, svarade kamraten förvirrad. ”Hur då?” frågade jag åter.

Han talade om, att den pansarbil, som visat sig på Nevski-platsen, tillhörde dem och att endast bristen på ammunition för maskingevären hindrat dem att skjuta på polisen.

”Varför kom ni då obeväpnade ut på gatan? Genom att visa er gav ni polisen mod och skapade överflödig förvirring bland arbetarna. Och vad tänker ni nu göra i morgon?”

Kamraten svarade, att man nästa dag skulle åka ut fullt rustad, då allt nu var förberett. Vår förtvivlade trötthet och den stränga kylan hindrade oss att föra diskussionen till slut. Vi beslöt att tidigt nästa morgon, vid åttatiden, hålla ett utvidgat sammanträde i min bostad. Det kom omkring 40 personer, som representerade arbetsplatserna och fabrikerna.

Majoriteten uttalade sig för fortsatt aktion. Några invändningar däremot uttalades knappast. Mot slutet av sammanträdet rusade kamrat Schvetchikov glädjestrålande in och meddelade oss, vad som tilldrog sig i staden. Efter honom kom några andra kamrater, som nyss befriats ur Kresty-fängelset. Glädjen var obeskrivlig. Man begav sig raskt i väg. Jag gick till Moskvakasernerna. Kasernerna belägrades från alla håll av arbetarna. Soldaterna gjorde ej motstånd. De hoppade med sina gevär eller med tomma händer över staketet och förenade sig med arbetarna.

Då jag såg deras rådlöshet, beslöt jag att utnyttja den. Jag frågade i mycket skarp ton, varför de stod här och ej anslöt sig till revolutionen. Därpå kommenderade jag: ”Giv akt!” Detta magiska ord gjorde omedelbart verkan. De stod stilla. Men o ve, jag kunde inga andra kommandoord. Soldaterna anade genast detta, började viska och göra sig lustiga över mig. Ur denna obehaglig situation befriades jag av en ung fänrik, som kom ridande. Han fann de rätta kommandoorden, leden slöts och marscherade till Lessnoje för att hämta kulsprute- och motorcykeldivisionerna från kasernerna. Men jag, ytterst förvirrad genom mitt misslyckande, stannade bland arbetarna.

Vid middagstiden 12 mars liknade Petrograd en belägrad stad. överallt hördes gevärssalvor och smatter av kulsprutor, larmet smalt samman till ett enda brusande och rökpelarna från den brinnande distriktsdomstolen och polisbyggnaderna steg mot himlen.

Jag gick ut på Sampssonjevskij-Prospekt och gick fram till de av motorcyklisterna besatta barackerna. Vid ingången stod en del soldater. Jag frågade dem: ”Varför står ni där, kamrater?” Soldaterna log ondskefullt och teg. Officerarna sade i barsk ton åt mig att gå vidare. Jag vände mig till en grupp arbetare och soldater och sade, att vi måste tillgripa åtgärder för att hämta ut motorcyklisterna. En kamrat lugnade mig och sade, att allt nödvändigt redan var gjort; man hade skickat efter en pansarbil, på annat sätt kunde det inte gå, då de andra grävt ner sig och ställt upp kulsprutor. Massan tröttnade emellertid på att vänta och började belägra barackerna. Man hörde skott från båda hållen. Det tycktes dock ej vara möjligt att komma fram. Man beslöt därför att först riva ner staketet, vilket också skedde, i det en del av staketet vräktes omkull, en annan del antändes. Motorcyklisterna kunde ej hålla alla barackerna (det fanns omkring 20). De drog sig raskt samman till två, tre baracker och intog fast position där; en del av de baracker, som därigenom blivit fria, antändes genast av de belägrande. De brinnande barackerna, det kullvräkta staketet, kulsprute- och gevärselden, de belägrandes upphetsade ansikten, den framrusande, av beväpnade revolutionärer fullsatta lastbilen samt pansarbilen, som äntligen körde fram med sina blanka artilleripjäser – det var en oförgätlig syn. Pansarbilen lossade ett par tre kanonskott mot officerarna och motorcyklisterna, samtidigt överösande dem med häftig kulspruteeld. Efter en kort, förbittrad eldstrid gav sig de belägrade...

Besättningens kommendant var död; de övriga officerarna rev av sig axelklaffarna och flydde genom kökträdgårdarna invid barackerna.

Nu fanns ingen kontrarevolutionär truppavdelning kvar på Viborg-sidan, och endast de poliser, som med sina kulsprutor lyckats tränga sig in på vindarna på en del hus störde, den upproriska massans triumf.

Under de tre dagarnas revolutionära kamp såg jag i demonstrationerna endast arbetare och en liten grupp studenter uppträda aktivt; ja, än mer, man kunde konstatera, att fanan med inskriptionen: ”Ned med kriget!” alls inte fann någon sympati hos de mensjevikiska och socialistrevolutionära ledare, som promenerade på trottoarerna på Nevskij-Prospekt.

Under dessa dagar fruktade jag mest de pratmakare som nalkades arbetarna och soldaterna såsom ”vänner”. Skulle månne arbetarna förstå, hur farliga för dem dessa vänner är? Det var detta, som for genom mitt huvud, då jag om mornarna kom ned på Sampssonjevskijgatan.

Mitt emot Landrinfabriken var två kompanier äldre soldater, pionjärer, uppställda. Kommendanten och ett par andra officerare kom fram. Kommendanten hälsade manskapet och höll därpå ett tal av ungefär följande innehåll: ”Jag lyckönskar er, bröder, till den stora lycka, som beskärts oss. Den av oss alla hatade regeringen är störtad. En provisorisk regering har bildats under ledning av den av alla statsdumans ledamöter högaktade furst Lvov. Nu återstår endast att besegra den yttre fienden.” – ”Den provisoriska regeringen ber er att lugna er, återvända till edra kaserner och liksom förut visa lydnad mot edra befälhavare, herrar officerare. Nu ber jag er gå tillbaka till edra platser i kasernerna”. Några ropade ”Skall ske”, de flesta stod rådlösa. Detta sötsliskiga tal av representanter för folkets ”vänner” verkade på mig som en elektrisk gnista. Jag ropade: ”Tillåt mig säga ett par ord, herr kommendant.” Han tillät mig tala. ”Kamrater, soldater!” började jag, ”ni har nyss hört av er kommendant att ni skall återvända till edra kaserner, på nytt underkasta er era officerare och lugnt invänta de åtgärder, som kommer att företas av den nyss bildade provisoriska regeringen och av kommittén för den offentliga säkerheten, som står under ledning av godsägarna Lvov och Rodsianko. Kamrater, har då arbetarna i tre dagar gjutit sitt blod på Petrograds gator, endast för att en godsägare skall ersättas av en annan godsägare? Har tusentals proletära kämpar för den skull gått i döden? Nej! Petrograds proletariat kommer inte att återvända till fabrikerna, förrän det tillkämpat sig sina rättigheter och tagit jorden från godsägarna. Vi kan slå oss till ro först när arbetaren och bonden själva intagit dessa folkets ”välgörares” platser. Och nu, herrar officerare, tillåt mig vända mig till er. Om ni verkligen önskar folkets bästa, så ansluter ni er till oss. Ja eller nej? Svara!” Tystnad.

”Kamrater, soldater! Officerarna tiger, d. v. s. de har andra syften. Jag föreslår, att ni häktar officerarna och i stället själva väljer edra befälhavare.” Denna uppmaning möttes av stormande bifall. Kompanichef valdes omedelbart, soldaterna ställde upp sig i kompanier och ledde under avsjungande av revolutionära sånger bort sina officerare. Men vart? Till duman... till Rodsianko? Till tåget anslöt sig minst lika många arbetare, bland dem även en medlem av Petrogradkommittén, kamrat Sjutko, som höll ett tal. Jag följde tåget till duman och kom fram till Katharinaarsenalen, där Rodsianko gjorde sig all möda med soldaterna. Han prisade deras gamla beprövade krigsduglighet och tapperhet. Allt detta var alltför deklamatoriskt, jag förstod, att här inte var någon fara för revolutionen, och åter vände till mitt eget distrikt. På arbetsplatsen försiggick under tiden valen till sovjet.

Så långt skildringen av en aktiv deltagare i februariomvälvningen. 10 mars, när massorna gick ut på gatorna, då generalstrejken proklamerades, hölls i duman tal av representanter för mensjevikerna och trudovikerna, (”De arbetandes” grupp.) Till deras dumafraktion hörde även ”folksocialisterna” och en del mer eller mindre revolutionära bonderepresentanter. Fraktionens talare var Kerenskij, en advokat, under kriget socialpatriot. Trudovikerna gav uttryck åt stämningen inom det radikala småborgardömet, främst bondeklassens mellanskikt. Skobelev (mensjevik, ledamot av duman, under kriget förfäktare av landets försvar, och socialpatriot) och Kerenski, talade, i stället för att uppmana till revolution, om nödvändigheten av en ”ansvarig ministär”. En rad borgerligt-liberala talare (Schingariov m. fl.) uttalade gärna sin solidaritet med dessa anföranden.

Ryska socialdemokratiska arbetarpartiet (bolsjevikerna) utsände 10 mars följande upprop:

PROLETÄRER I ALLA LÄNDER, FÖRENA ER!

Livet har blivit outhärdligt. Ingenting att äta! Ingenting att elda med! Inga kläder!

Vid fronten – blod, lemlästning, död. Uppbåd på uppbåd. Trupptransport på trupptransport. Som boskap föras våra söner och bröder till människoslaktbänken.

Det är omöjligt att tiga längre!

Att låta bröder och söner föras till slaktbänken, men själv gå under av köld och hunger och under tiden bara tiga – det vore en otänkbar, brottslig, eländig feghet.

Förgäves försöker ni rädda er. Om inte fängelset – så shrapnell, sjukdom eller hungerdöd!

Det är ovärdigt att sticka huvudet i busken och ej se framåt. Landet är ödelagt. Det finns inget bröd. Hungersnöden nalkas. Ännu värre ting förestår oss. Vi går mot kolera, mot dödsbringande epidemier...

När vi kräver bröd, så svarar man med bly! Vem bär skulden? De skyldiga är tsardömet och bourgeoisin. De plundrar folket både vid och bakom fronten. Godsägarna och kapitalisterna blir rika på kriget. De kan knappast längre räkna sin profit. De drar ut kriget i det oändliga. För krigsvinsternas skull och för att erövra Konstantinopel, Armenien och Polen driver de folket till slaktbänken. Deras bestialiska lystnad känner inga gränser.

Godvilligt kommer de ej att avstå från profiten och avsluta kriget. Det är på hög tid att tämja det reaktionära borgerliga vilddjuret.

Liberalerna och reaktionärerna, ministrarna och statsduman, adeln och semstvoförvaltningen – de har alla under kriget sammanslutit sig till ett blodtörstigt förbund.

Tsarens hov, bankirerna och prästerna håvar åt sig guldet. En skara onyttiga rövare gnagar folkets ben, dricker folkets blod. Och vi lider. Vi går under. Vi svälter. Vi arbetar oss sjuka. Vi dör i skyttegravarna. Vi kan inte tiga!

Alla upp till kamp! Ut på gatan! För er själva, för edra barn och bröder!

I Tyskland, i Österrike, i Bulgarien reser arbetarklassen sitt huvud. Den kämpar där mot sin blodtörstiga bourgeoisi, för fred och frihet. Låt oss hjälpa dem och oss själva Låt oss hjälpa genom kamp mot våra egna förtryckare. Res er! Organisera er för kampen! Bilda kommittéer av Ryska socialdemokratiska arbetarpartiet på verkstäderna, på fabrikerna, i distrikten, i kasernerna, i hela Ryssland. Det skall vara kommittéer för kamp, kommittéer för frihet. Förklara för bönderna, småborgarna, soldaterna, att deras räddning är möjlig endast genom socialdemokratins seger.

Den öppna kampens tid är inne. Strejker, möten, demonstationer försvagar ej organisationerna, utan stärker dem. Utnyttja varje tillfälle, varje lämplig dag! Alltid och över allt med massan och med egna revolutionära paroller.

Kapitalets hantlangare må kalla vårt handlingssätt ”hasardspel med strejken” och ”kupptaktik”. Räddningen ligger i den omedelbara och ständiga kampen och ej i kampens uppskjutande på lång frist.

Kalla envar till kamp! Bättre att dö i ärorik strid för arbetarnas sak än att ge sitt liv vid fronten för kapitalets profit eller gå under av svält och överansträngning. Enstaka aktioner kan växa ut till en revolution i hela Ryssland, och den i sin tur kommer att ge upphov till revolution i andra länder.

En hård kamp förestår oss visserligen, men en verklig seger väntar oss.
Alla upp till kamp under revolutionens röda fana!
Ned med den tsaristiska monarkin!
Leve den demokratiska republiken!
Leve åttatimmarsdagen!
All godsägarnas jord åt folket!
Ned med kriget!

Leve det broderliga förbundet mellan all världens arbetare!
Leve den socialistiska Internationalen!

Natten till 11 mars häktades omkring 100 personer, liksom om sådana åtgärder hade kunnat hejda massornas elementära rörelse.

11 mars var fabrikerna och arbetsplatserna stängda; arbetarmassorna tågade från alla förstäder in mot stadens centrum. Staden liknade ett arméläger. Man sköt från bakhåll.

Regeringen tog nu sin tillflykt till kulsprutorna. För att för stärka polisen lät den kläda soldater i polisuniform, vilket emellertid väckte stor harm hos soldaterna och gav anledning till deras överlöperi på folkets sida.

Inemot kl. 4 meddelas till Chabalov, att 4:de kompaniet av Pavlovskireservregementet hade lämnat kasernen och krävde, att man ej vidare skulle skjuta på massan, och att kompaniet självt sköt på en i närheten befintlig bataljon ridande poliser.

Redan dagen innan, 10 mars, telegraferade tsaren från stora huvudkvarteret till Chabalov: ”Jag befaller er att i morgon göra slut på oroligheterna i huvudstaden, vilka omöjligt kan tillåtas i denna svåra tid, då vi befinner oss i krig mot Tyskland och Österrike. Nikolai.” Den 11 meddelade Chabalov tsaren, att oroligheterna fortfarande pågick och att han ej var i stånd att verkställa tsarens order.

Samma dag telegraferade statsdumans president, Rodsianko (godsägare) till tsaren: ”Läget allvarligt. Anarki i huvudstaden, regeringen lamslagen. Livsmedels- och bränsleförsörjningen fullständigt desorganiserad. Sociala missnöjet växer. Skjutning på gatorna. Truppavdelningar skjuter på varandra. Någon som har landets förtroende måste obetingat få i uppdrag att bilda regering. Det får ej uppskjutas. Största fara i dröjsmål. Jag ber till Gud, att ansvaret i denna stund ej skall falla på monarken.”

Dagen därpå, 12 mars (27 februari), var revolutionens seger uppenbar.

På morgonen sände Rodsianko ett nytt telegram till tsaren: ”Läget försämrat. Vidtag omedelbart åtgärder. I morgon för sent. Sista timmen slagen att avgöra landets och dynastiens öde.”

Det kejserliga husets minister, Frederiks, berättar, att tsaren, sedan han fått detta telegram, sade till honom: ”Den där tjocke karlen, Rodsianko, skriver återigen en del dårskaper till mig, som jag alls inte kommer att besvara.”

Under tiden hade garnisonen i Petrograd samma dag definitivt gått över på folkets sida och därigenom slutgiltigt beseglat självhärskardömets fall. De upproriska regementen, som först anslöt sig till folket var Litovski, Volinski, Pavlovski och Preobrasjenski. De gick omkring i de andra kasernerna och förde också där ut soldaterna. Även en del av officerarna anslöt sig till dem. Kosackerna förhöll sig till en början neutrala, skingrade massan tid efter annan, men gick ej till anfall. Några avdelningar anslöt sig t. o. m. till arbetarna. De upproriska soldaterna besatte tillsammans med arbetarna arsenalen och Peter-Paulsfästningen, som ligger i stadens centrum och befriade de politiska fångarna ur fängelserna.

V. N. Saleskij, medlem av bolsjevikernas kommitté i Petrograd 1915, beskriver i följande ordalag sin befrielse ur fängelset under februaridagarna:

> I december 1915 blev vår Petrogradkommitté, som under den händelserika hösten och vintern 1915 så värdigt hållit bolsjevismens fana högt, steg för steg likviderad av ochranan.
>
> Jag själv hade länge stått under bevakning; jag hade varken pass eller bostad... Jag bytte dagligen distrikt och såg med fruktan den växande dilettantismen och partikularismen i distriktens arbete. Än från det ena, än från det andra distriktet kom meddelanden om, att för Petrogradkommittén okända ”initiativgrupper” hade bildats, vilka försökte skapa en teknisk apparat och gav ut upprop.

Det kom dagligen meddelanden om sådana dilettanters ”Uppåtstigande”. Ledningen var svag, och det var naturligt, att allt gick vind för våg i distrikten.

Jag gjorde ett försök att skapa enhetlighet i arbetet. Tillsammans med de återstående kamraterna organiserade jag på Vasiljevska ön en ”Petrogradkommitténs anmälningsplats.” Dit lämnade ”sekreterarna” dagliga rapporter om arbetet och livet i distrikten. Vi försökte därifrån ge riktlinjer, planmässigt leda arbetet. Provokatören Limorren (Schurkanov), vars rapporter till polisen under februaridagarna föll i Petrogradkommitténs händer, skriver om denna tid följande: ”Den bekante Vladimir utövar en energisk verksamhet. Han har bildat en stab av unga flickor, som fungerar som sekreterare, så att han har möjlighet att leda arbetet i distrikten nästan utan att över huvud visa sig ute.”

Äntligen kom turen också till ”Vladimir”. Jag häktades på Vassilevski-Ostrov i närheten av Petrogradkommitténs anmälningsplats, då jag gick ur en spårvagn.

Jag var mycket orolig, då jag kom i fängelse, ty det tycktes mig, att ingen längre gick fri. Jag kunde anstränga mitt minne hur mycket som helst för att föreställa mig, vem som kunde gå in i den nya Petrogradkommittén och föra arbetet vidare... och fann ingen. Detta var emellertid en i gamla yrkesrevolutionärers liv rätt vanlig sinnesvilla. Vi tyckte så ofta, då vi häktades, att det blev en lucka efter oss. Vad vi efteråt blev glada, då vi fick veta, att organisationens arbete icke blott icke hade upphört, utan ofta t. o. m. ytterligare utvidgats. Från något håll uppdök folk, som med gott resultat övertog de poster, som blivit lediga genom häktningarna... Så var det också i detta fall. Efter en eller ett par månader hörde jag i fängelsekapellets bur av en granne, att Petrogradkommittén arbetade, och därtill mycket aktivt.

Februaridagarna kom således för mig fullständigt oväntade. Jag var i psykologiskt avseende alls ej förberedd på dem och hade inget begrepp om förhållandet mellan de sociala krafterna februari 1917.

Söndagen den 10 mars knackade någon genom ugnröret: ”Min granne gick till domstolen och kom tillbaka först i dag.”

”Varför det?” avbröt jag honom i förundran.
”Arbetarna strejkar i staden, gatorna är fulla av folk, eskortmanskapet vågade inte föra hit honom på kvällen.”

Detta meddelande slog mig som en blixt från klar himmel. Tyvärr visste den, som knackade, ingenting mer.

Måndagen 11 mars steg jag helt lugnt upp på morgonen. Jag lämnade in mina böcker på biblioteket för att byta ut dem och väntade otåligt på middagen, då de nya böckerna brukade delas ut efter denna. Middagen gick, min otålighet växte. Jag gick nervöst av och an i cellen, lyssnade tid efter annan till det sorl som ljöd allt närmare genom de öppna syngluggarna. Ett tecken, att böckerna höll på att delas ut.

Plötsligt ljöd ett otydligt brusande och oväsen från gatan. Jag rusade till fönstret, öppnade luftventilen och hörde ett kaotiskt sorlande, ur vilket jag klart urskilde orden: ”Kamrater, slå in dörrarna! Hurra!”

Det gick kalla kårar efter ryggen på mig. Mitt inre så att säga överdrogs av en gåshud, jag höll andan och lyssnade. I mitt huvud uppdök en bild av massans anfall på samma rannsakningsfängelse i oktober 1905, i vilket jag själv hade deltagit.

Det är ju strejk i staden! Givetvis har en upphetsad arbetarmassa nu som då kommit till fängelset, tänkte jag. Men varför har man låtit folket komma ända hit fram?

Mina tankar avbröts av ett fruktansvärt bultande, väggarna tycktes darra, skriket förvandlades till ett oartikulerat vrål.

”Massan har blivit utom sig”, fortsatte mina tankar, ”den angriper fängelset. Det är en avsiktlig provokation, att man släppt fram den så nära fängelset. Man kommer strax att skjuta på den. Vilka skurkar!...”

Jag bet ihop tänderna i fruktan att strax få höra, hur man sköt på massan, tog min dryckesbägare av bleck och bultade därmed som en galning på dör--ren. Jag bankar med bägaren, med nävarna, med fötterna mot dörren. Det kaotiska larmet tilltar. Jag tycker, att allting går runt för mig. Jag blir själv utom mig och slår nästan medvetslös på dörren. I huvudet har jag endast en pinsamt klar tanke: ”Man kommer strax att skjuta.” Jag vill inte tänka på det, jag vill inte höra dessa skott. Jag trummar på dörren i instinktiv strävan att överrösta dånet av de skott som skall komma. Jag känner att jag inte kan stå ut med att höra dessa skott...

Plötsligt blir det fullständigt tyst. Jag står förvirrad och lyssnar. Vad skall det betyda? Jag hör helt svagt på avstånd ett ljud av dörrar som öppnas allt närmare och närmare. ”Aha, man släpar dem till arresten, som har bultat på dörrarna. Jag går inte med, om de så släpar mig med våld och slår mig.”

Jag rusar till sängen, river av lakanet och virar det om bröstet för att efter förmåga skydda mig mot att bryta revbenen. (Jag känner till metoderna för prygelstraff i fängelserna av egen erfarenhet. Två män håller fast händerna och lyfter dem, de andra slår mellan axlarna.) Utanpå lakanet drar jag tröjan. Jag är färdig och väntar.

Men underbart nog hörs varken skrik av slagna eller ett ljud av motstånd. Lås efter lås öppnas lugnt, allt närmare och närmare. Jag hör grannens dörr öppnas, nu knäpper låset på min egen dörr, fångvaktaren öppnar min cell och går vidare.

Den gamle fängelsekunden, som redan sett många underliga ting, försöker förklara detta fenomen på grundval av gamla erfarenheter: Aha, en provokation. Man har alltså släppt fram massan, för att sätta i gång ett anfall på fängelset, och nu öppnar man våra celler för att anställa en massaker i fängelset.

Det tjänar ingenting till att stanna kvar i cellen. Jag rusar ut i korridoren, ser mina grannars förvånade ansikten, där de sticker ut huvudena genom de halvöppna celldörrarna. Allt är lugnt och ingen människa syns till. Jag svänger om hörnet; min cell ligger i ett hörn. I svängen i korridoren i femte våningen springer en överuppsyningsman, en ”hygglig” man, mot mig.

”Vad står på?” ropar jag åt honom.

”Jag vet inte, revolution. Man har avväpnat oss”, svarar han förvirrat och springer vidare. Jag lägger märke till hans uppskrämda ansikte och den dinglande biten av den avslitna revolverremmen...

Jag tror emellertid ännu inte på revolutionen. Allting är så oväntat.

”Massan har brutit sig in i fängelset: man kommer genast att omringa dem och skjuta ned var och en som stannar här. Då är det bättre att dö i frihet.” Jag kastar på mig min överrock och rusar hals över huvud genom korridoren. I fjärde våningen möter jag soldater och arbetare med gevär. En av dem slår lugnt med gevärskolven på en dörr, som av en eller annan orsak förblivit låst. Ju längre ner jag kommer, desto flera beväpnade arbetare möter jag i gångarna. Till sist försvinner soldaterna fullständigt i massan. På fängelsekontoret härskar fullständigt kaos. Golvet är betäckt av ett tjockt lager sönderrivna dokument. I ett hörn brinner ett bål av portföljer och papper. Tyghuset är öppnat, en mängd ”brottslingar” klär sig hastigt civila. Till sist kommer jag ut på den yttre fängelsegården, portarna ut till gatan står vidöppna.

Gården är fullpackad av en tät massa av beväpnade människor. Arbetare, soldater och kvinnor.... En kvinna ser på mig och skriker till: ”Herre gud, så de har tygat till människan.” Därpå omfamnar mig kamrat ”Fjodor” (Komarov), som står med sitt knyte i handen och ser sig omkring. Vi kysser varandra.

”Vad står på., varthän nu?” frågar jag. ”Naturligtvis till oss, till Lessnoje, där får vi veta allt.”

Vi kunde inte ha gått två steg, förrän en avdelning soldater med två unga officerare i spetsen dök upp om hörnet. Soldaterna har röda fanor på bajonetterna, och även officerarna och deras hästar är smyckade i rött.

”Hurra för soldaterna!” ropar massan. Avdelningen tågar i god ordning ned för Spalernajagatan.

”De går till duman,” säger man i massan. Jag uppfylles helt av en vansinnig glädje. Beväpnade arbetare, soldater med röda fanor. Här är revolutionen. Fort till arbetarkvarteren! Fjodor och jag nästan springer.

Vid Litejnajabron möter vi en ny avdelning soldater. Vi blir emellertid ej rädda, det är ju säkert vårt folk. Vi skulle vilja tillropa dem en hälsning, tala med dem... Fjodor kan inte bärga sig.

”Är det revolutionära trupper?” frågar han officeren.
”Ja,” svarar denne stolt och hejdar sin häst.
”Kan man komma genom till Lessnoje?”
”Vid finska stationen kommer ni inte genom. Där står regeringstrupper. Tag en omväg över kajen.”

Vi springer med Fjodor utmed kajen. Vi möter Broide och Gvosdev, ledarna för krigsindustri-kommitténs arbetargrupp.

”Varifrån?” frågar de oss.
” Rannsakningsfängelset.”
”Och vi från Krestyfängelset.”
”Varthän?” – de svarar: ”Till statsduman.”
”Gott, och vi till arbetarkvarteren,” genmäler vi och går vidare.

Detta möte på frihetens första dag har jag mer än en gång kommit att tänka på. Det ligger något symboliskt i det. De av de upproriska arbetarna befriade bolsjevikerna skildes redan vid första stegen från likvidatorerna – de förra begav sig till arbetarkvarteren, till massan, de senare till duman, som redan dagen därpå försökte återkalla de upproriska arbetarna till ”lugn och ordning”.

12 mars på kvällen kom meddelandet, att även Kronstadt, den viktigaste sjöfästningen, anslutit sig till folket. Regeringen hade ej längre något allvarligt stöd i huvudstaden och dess omgivning.

Det är symbolistiskt, att Preobrasjenskiregementet var ett av de första, som reste sig. Just detta ”mest pålitliga” regemente sändes 1905 av tsarismen från Petersburg till Moskva för att slå ner Moskvas arbetares decemberuppror. Den gången utförde också Preobrasjenski-regementets soldater detta arbete.

Polisen och myndigheterna höll sig kvar i enstaka kvarter ännu den 12 och 13 mars. Men detta var endast den gamla regimens sista dödsryckningar.

3. Statsduman. Arbetar- och soldatdeputeradenas sovjet.

Statsdumans deputerade, som infunnit sig till sessionen 12 mars, fick av Rodisianko meddelandet, att statsdumans och statsrådets sammanträden hade avbrutits. Deputeradena gick från statsdumans plenumsal in i ett angränsande rum och höll en konferens. Konferensen öppnades av Rodsianko kl. halv 4. Han hänvisade till nödvändigheten att träffa något avgörande, men anmärkte samtidigt, att ”vi kan inte vidtaga några bestämda åtgärder, då vi ju ännu inte känner styrkeförhållandet mellan krafterna.”

Kadetten Nekrassov fick ordet. Han sade: ”Vi har nu ingen statsmakt. Därför måste en sådan obetingat skapas. Jag tror att det skulle vara lämpligt att överlämna denna makt åt en man, som åtnjuter stort och allmänt förtroende, tillsammans med några representanter för stadsduman.” En sådan man var enligt hans åsikt general Manikovski. Progressisten Rsevski hänvisade på, att man ”inte fick dröja, folket väntade, distriktsdomstolen var beslagtagen, man måste handla utan uppskov.” Han föreslog bildandet av en kommitté, som skulle upprätthålla förbindelsen med folket och med armén. Trudoviken Dsjubinski föreslog, att makten skulle överlåtas till de äldstes råd i duman. Kerenski bad församlingen att ge honom och Tscheidse (ledare för mensjevikernas dumafraktion), i uppdrag att förklara för den upproriska armén, att duman var solidarisk med den och redo att understödja den. Tscheidse understödde Kerenskis förslag och underströk nödvändigheten att förstöra den gamla makten och skapa en ny.

Kadetten Schingarjov svarade Tscheidse och anmärkte, att det var ”ovisst, om folket skulle erkänna den nya makten”. Nu tog Miljukov (professor, den ryska liberala bourgeoisins ledare, under kriget representant för bourgeoisiens annexionistiska stormaktsplaner, anhängare av krig ”till ett segerrikt slut”) till orda. I protokollet refereras hans tal på följande sätt:

”Det föreligger tre förslag i frågan om statsmakten:

1. En kommitté av tio personer. Jag för min del kan ej tillåta, att en sådan kommitté diktatoriskt skulle härska över alla, däribland även över oss.

2. Nekrasovs förslag anser jag likaledes olämpligt.

3. Tscheidses och Dsjubinskis förslag, att skapa en ny makt, är ogenomförbart, då tiden ännu inte är inne därtill. Jag för personliga del föreslår ingenting konkret. Vad återstår då för oss att göra? Att fara ut till trupperna och lugna dem, som Kerenski föreslår? Det torde knappast lugna trupperna. Man måste finna något reellt. Men vad?” Under sammanträdet sade partiledaren ingenting om den saken, vilket framgår av protokollen.

Det gick 40 minuter. Sammanträdet fortsattes med smärre avbrott. Dsjubinski föreslog, att duman skulle förklaras som konstituerande församling. Oktobristen Savitsch (”oktobrister” kallades medlemmarna av ”17 oktober-förbundet”, den reaktionära storbourgeoisins och Semstvofolkets högergrupp) genmälde:

”Gatan kan inte ge oss makten. Duman är folkets sista tillflykt, och om den tar ett olagligt steg, så kan den ej mera förbli ett lagstiftande organ. Då är den ej längre någon duma.” Schulgin underströk, att ”vi kan inte vara solidariska i allt med den upproriska delen av befolkningen. Låt oss tänka oss, att de upproriska vill göra slut på kriget. Det kan vi ju inte gå med på...” Rodsianko manar till skyndsamhet. Han är av den åsikten, att det är farligt att dröja. Konferensen avslutades med beslutet att stadsdumans medlemmar ej skulle lämna Petrograd. De äldstas råd fick i uppdrag att bilda en provisorisk kommitté och bestämma statsdumans vidare roll vid de kommande händelserna.

De äldstas råd utförde statsdumans uppdrag och valde en provisorisk kommitté, som bestod av följande medlemmar: Rodsianko, Sjulgin (nationalist-, V. Lvov (centrum), Dmitrjukov (oktobrist), Sjidlovski (progressiva blocket), Karaulov (partilös), Konovalov (progressist), Kerenski (trudovik), Rjevski (progressist), Miljukov (kadett), Nekrasov (kadett), Tsjeidse (socialdemokrat-mensjevik).

Under tiden utvecklades händelserna utanför Tauriska palatset mycket hastigt. De första upproriska regementena anslöt sig till det revolutionära folket. De upproriska soldaterna gick till kasernerna och hämtade ut soldaterna. Även en del av officerarna anslöt sig. Kosackerna förhöll sig fortfarande neutrala, skingrade tid efter annan massan, men gick ej till anfall mot de upproriska. Några avdelningar anslöt sig t. o. m. till arbetarna. De upproriska soldaterna och de upproriska arbetarna stormade gemensamt arsenalen, besatte Peter-Paulsfästningen och begav sig till fängelserna, där de befriade en mängd häktade socialister, bl. a. den centrala krigsindustrikommitténs arbetargrupp. Ledarna för denna grupp begav sig omedelbart från fängelset i följe med soldater och arbetare till Tauriska palatset, där de tillsammans med den fackliga och kooperativa rörelsens representanter och de radikala dumaledamöterna bildade den provisoriska exekutivkommittén för arbetardeputerades sovjet med följande medlemmar: Gvosdev, Bogdanov, Kapelinski, Grynevitsj, Tsjeidse, Skobolev och Frankorusski. Denna kommittés omedelbara uppgift var att sammankalla Petrograds sovjet, vilket den också genast gjorde genom att i staden sprida ett upprop till arbetarna vari den uppmanade dem att samma dag kl. 7 på kvällen infinna sig i Tauriska palatset. Kommittén inskränkte sig emellertid ej till att sammankalla sovjet, utan vidtog även utomordentliga åtgärder för att säkra livsmedelsförsörjningen åt de upproriska. I detta syfte valdes en provisorisk livsmedelskommission, och

befolkningen uppmanades att bidra till soldaternas förplägnad. Dessutom vidtogs åtgärder för revolutionens försvar. En militärstab organiserades i Tauriska palatset för att avvärja ett eventuellt anfall av tsartrogna trupper. Denna militärstab bildades av några officerare, bl. a. den bekante socialrevolutionären Mstislavski. Precis kl. 9 på kvällen öppnades arbetardeputerades sammanträde i Tauriska palatset. Vid sammanträdets början framförde åtskilliga soldatrepresentanter hälsningar från sina regementen. Efter de olika anförandena antogs enhälligt ett förslag att sammansmälta den revolutionära armén och det revolutionära proletariatet och skapa en enhetlig organisation, kallad arbetar- och soldatdeputerades sovjet. Det meddelades, att även Kronstadt anslutit sig till det revolutionära folket. Därefter fick den provisoriska livsmedelskommitténs medlem Frankorusski ordet i förplägningsfrågan. Han gav en kort skildring av livsmedelsförhållandena i Petrograd och föreslog, att en livsmedelskommission skulle väljas, utrustas med vederbörlig fullmakt och få i uppdrag att omedelbart börja arbetet. Kommissionen valdes med Groman i spetsen, vilken omedelbart avlägsnade sig tillsammans med kommissionens övriga medlemmar för att gå till arbetet.

Därefter upptogs till behandling frågan om stadens försvar. Braunstein och Suchanov föreslog, att samtliga distrikt genom de närvarande delegerade skulle ges i uppdrag att på varje arbetsplats organisera en milis (100 man på tusen) , att bilda distriktskommittéer och i samtliga distrikt utse auktoriserade kommissarier, som skulle sörja för ordningens återställande och leda kampen mot anarki och pogromer.

I samband med frågan om stadens försvar antogs även ett förslag, att ett upprop till befolkningen skulle utsändas i sovjets namn. En redaktionskommission utsågs att författa uppropet med Sokolov, Pesjechonov, Steklov, Grynevitsj och Suchanov som medlemmar. Uppropet[*] författades samma kväll, godkändes av arbetarrådet och publicerades morgonen därpå i ”Isvestjas” första nummer.

På förslag av finanskommissionen fattade sovjet följande beslut:

1. Alla statliga finansmedel måste omedelbart fråntagas den gamla statsmakten. I detta syfte måste statsbanken, finansämbetena, myntverket och sedeltryckeriet besättas av en revolutionär vakt.

2. Arbetar- och soldatdeputerades sovjet ger statsdumans provisoriska kommitté i uppdrag att omedelbart verkställa ovannämnda beslut.

3. Tills finansministern i den provisoriska regeringen utnämnts, skall alla beslagtagna penningmedel fortfarande förvaltas av de nu

varande ämbetsmännen, dock under bevakning av en revolutionär vakt.

4. Arbetar- och soldatdeputeradenas sovjet och statsdumans provisoriska kommitté väljer gemensamt en finanskommitté med följande befogenheter: a) vidtagande av åtgärder för att hindra ett finansiellt virrvarr i landet; b) övervakning och kontroll av det normala förloppet av alla penning- och kreditoperationer i alla kreditinstitut.

5. Finanskommittén är berättigad att tillfredsställa befintliga eller i framtiden uppkommande revolutionära organs behov genom anvisningar på de statliga finansämbetena.

---

[*] UPPROP FRÅN ARBETARDEPUTERADENAS SOVJETS PROVISORISKA EXEKUTIVKOMMITTÉ.

Medborgare! De i statsduman församlade representanterna för arbetarna, soldaterna och Petrograds befolkning kungör, att de ovannämnda representanternas första sammanträde äger rum i dag, 27 februari, på kvällen, i statsdumans rum, att alla formationer, som övergått till folket, ofördröjligen har att välja sina delegerade, en delegerad pr pluton, att alla fabriker har att välja sina delegerade, en delegerad pr tusen arbetare. Fabriker, som sysselsätter mindre än tusen arbetare, väljer en delegerad.

27 februari 1917.

Arbetardeputeradenas sovjets provisoriska exekutivkommitté.

6. Finanskommittén äger att vid behov spärra de krediter, som givits av den gamla makten.

7. Alla exekutivkommittéer för arbetar- och soldatdeputerades sovjet framlägger sina budgeter. Sammanfattningen av dessa enskilda budgeter och bestämmandet av den totala kredit, sovjet behöver, tillkommer finanskommissionen.

8. Alla till sovjet inflytande summor överlämnas till finanskommissionen.

Den 12 mars på kvällen utsände statsduman exekutivkommitté två upprop och en order till trupperna vid Petrograds garnison. Det ena uppropet löd: ”Statsdumans provisoriska utskott har sett sig nödsakat att under de svåraste förhållanden, under en inre upplösning, som framkallats av den gamla regeringens åtgärder, åtaga sig återupprättandet av den statliga och samhälleliga ordningen. I fullt medvetande om det ansvar, som detta beslut innebär, hoppas utskottet på folkets och arméns hjälp i den svåra uppgiften att skapa en ny regering, som motsvarar folkets önskningar och åtnjuter dess förtroende. Statsdumans ordförande M. Rodsianko.” I sitt andra upprop uppmanar utskottet Petrograds invånare ”att skona de statliga och samhälleliga institutionerna och ej tillåta några anslag mot privatpersoners liv, hälsa eller egendom.” I ordern till trupperna befalldes 1) allt manskap och alla truppavdelningar att omedelbart återvända till sina kaserner; 2) alla officerare att återvända till sina formationer och vidtaga åtgärder för ordningens återställande; 3) alla befälhavare för truppavdelningar att den 13 mars kl. 11 f. m. infinna sig i statsduman för att erhålla order.

Den 12 mars på kvällen häktades förre ministern Sjtsjeglovitov och fördes under stark eskort till Tauriska palatset. Det var första gången, en tsaristisk minister häktades. Dumans ordförande, Rodsianko, hade gärna velat sätta även denne på fri fot, men ett försök härtill misslyckades. Samma dag kl. 6 på kvällen sände ”ministerrådet” ett telegram till tsaren, där denne ombads att upplösa regeringen och ge en person, ”som åtnjöt allmänt förtroende”, i uppdrag att bilda regering. Tsaren svarade: ”Anser förändring i regeringens sammansättning under föreliggande omständigheter otillåtlig. Nikolai.”

På kvällen sände storfurst Michail, tsarens broder, tillsammans med Rodsianko och några andra ett telegram till tsaren, där det föreslogs att Michail skulle utses till regent och furst Lvov (sedermera provisoriska regeringens chef) till ministerpresident.

Den 12 mars strejkade Moskvas arbetare. Under nattens lopp valdes en provisorisk ”revolutionskommitté”, som representerade organisationerna. Kl. 12 på natten samlades vid rådhuset en mängd soldater från olika regementen, vilka anslutit sig till revolutionen.

Den 13 mars gjorde tsarens huvudkvarter det sista försöket att slå ned revolutionen. Från vardera nord- och västfronten sändes tidigt på morgonen denna dag två infanteri- och två kavalleriregementen med kulsprutedivisioner till Petrograd. Befälet fördes av generalstabschefen Ivanov, som var försedd med mycket vittgående fullmakter som Petrograds militärkommendant och som även ministrarna var obetingat skyldiga att underordna sig. Ivanov lämnade Mogilev kl. 1 e. m. Samma dag telegraferade tsaren till sin hustru på engelska: ”Avreste i morse kl. 5. I tankarna alltid hos dig. Härligt väder. Hoppas att du mår bra och är lugn. Många trupper sända från fronten. Med öm kärlek. Niki.”

I Petrograd häktades samtidigt de tsaristiska dignitärerna den ene efter den andre, bland dem f. d. krigsministern Suchomlinov och ledaren för ”Ryska folkets förbund” (”Det svarta hundradet”) , dr Dubrovin. F. d. inrikesministern Protopopov, en av de mest hatade figurerna under den tsaristiska regimen, begav sig frivilligt till Tauriska palatset och bad att bli häktad.

Framför Tauriska palatset trängdes hela dagen soldater och arbetare. Rodsianko och Miljukov höll tal och uppmanade soldaterna att återvända till sina kaserner, bevara lydnaden mot officerarna och endast följa duma-utskottets order.

Den provisoriska regeringens order dagen innan och Rodsiankos och Miljukovs tal väckte stor oro i soldatmassorna. Under arbetar- och soldatdeputerades sovjets exekutivkommittés sammanträde uppträdde en grupp soldater och berättade om den upphetsning, som uppstått bland soldaterna genom ordern och Rodsiankos tal. Exekutivkommittén lovade att ordna saken.

Den 13 mars sköts det alltjämt på Petrograds gator. Provokatörer, poliser, gendarmer och portvakter (som i det tsaristiska Ryssland helt och hållet stod i polisens tjänst) sköt från taken på demonstranterna. Till svar stormades poliskontoren av arbetar- och soldatmassor.

I de olika stadsdelarna bildades skyddsvärn, bostadskommittéer och olika självhjälps-organisationer, särskilt för ordnande av soldaternas förplägnad.

I Moskva växte ytterligare strejk- och demonstrationsrörelsen den 13 mars. Regementen ställde sig till revolutionens förfogande, poliser avväpnades, spårvägstrafiken inställdes. Den provisoriska revolutionskommittén utsände en proklamation, där soldaterna uppmanades att besätta arsenalen och beväpna folket. Arbetarna och soldaterna uppmanades även att välja representanter till sovjet.

Omvälvningen var fullbordad i båda huvudstäderna. De flesta av de tsaristiska ministrarna var redan häktade den 14 mars, de viktigaste institutionerna var besatta av det revolutionära folket, order hade utfärdats om häktning av alla uniformerade poliser och hemliga poliser och alla gendarmer. General Ivanov, som sänts ut för att ”slå ned” oroligheterna i Petrograd, anlände på kvällen med en bataljon ”Riddare av S:t Georgsorden” till platsen Tsarskoje-Selo, som ligger cirka 20 km. från Petrograd. Här fick han meddelande om Chabalovs och ministrarnas häktning samt att i Petrograd ”ingen enda truppavdelning står till de lagliga myndigheternas förfogande”. Redan samma natt vände han cm i riktning mot Wyriza. Efter hans avresa uppträdde på stationen och på platsen revolutionära trupper med kulsprutor.

Samma dag inledde det provisoriska dumautskottet förhandlingar om bildande av en ny regering. Utskottet uttalade sig för en monarkisk statsform. Frågan, hur det skulle gå för Nikolai II, avgjordes på så sätt att Nikolai skulle abdikera till förmån för sin son Alexej och utnämna sin broder Michail till regent. För att genomdriva denna lösning beslöt utskottet att sända en delegation till tsaren, bestående av två personer, oktobristen Gutsjkov och nationalisten Sjulgin.

I den nya regeringen skulle Tsjeidse bli arbetsminister och Kerenski justitieminister. Sovjets exekutivkommitté diskuterade också frågan om den nya regeringen. Kommittén ville ej vid denna tidpunkt själv ta makten, ehuru den givetvis hade både kraft och möjlighet till det. Sovjet hade ojämförligt mycket större auktoritet hos massorna än duman, som stod fjärran från massorna. Ledarna i sovjet var emellertid mensjeviker, som frivilligt överlät makten åt de borgerliga dumaledamöterna.

Den frågan kom upp: ”Skall en koalition komma till stånd? Skall sovjet sända sina representanter till den av duman bildade regeringen?” Åtta medlemmar av exekutivkommittén (mensjeviker, fosterlandsförsvarare, medlemmar av det judiska socialdemokratiska partiet ”Bund”, narodniki) röstade för koalitionen, tretton medlemmar mot. Det formella deltagandet i regeringen hade sålunda avvisats, men hela sovjets senare politik var faktiskt koalitionspolitik.

Sovjets plenarsammanträde bekräftade de preliminära villkor, som uppställts för maktens överlåtande åt den provisoriska regeringen. Exekutivkommitténs representanter begav sig med mensjevikerna Tsjeidse och Skobelov i spetsen till duman för att göra upp affären. Efter långa debatter gjorde sovjets representanter i strid mot plenarsammanträdets beslut två vittgående medgivanden åt dumaledamöterna. De gick för det första med på att stryka

officerarnas valbarhet, ehuru sovjets plenum hade uppställt denna som ett krav; för det andra strök de – något som är särskilt karaktäristiskt – det av plenum antagna kravet, att den provisoriska regeringen skulle avhålla sig från alla handlingar, som kunde föregripa bestämmandet av Rysslands framtida statsform. Sovjets representanter gav sålunda den provisoriska regeringen fullständig frihet för dess monarkistiska intriger.

På kvällen d. 14 mars höll arbetar- och soldatdeputeradenas förenade sovjet sitt första sammanträde. Detta bekräftade de ovan nämnda villkoren för sovjets understödjande av den provisoriska regeringen. Hela sammanträdet stod i orons tecken. Soldaterna krävde, att duma-utskottet skulle tillrättavisas i sammanhang med Rodsiankos tal vid mötet den 13 mars och dumans militärkommissions försök att avväpna soldaterna.

Det fattades ett beslut, att vapnen ej finge utlämnas åt någon och att de skulle förvaras under kompani- och bataljonsutskottens kontroll. Vidare beslöts, att soldaterna i alla politiska aktioner endast skulle stå under sovjet, under duman endast för så vitt dess beslut ej stod i motsättning till arbetar- och soldatdeputerades sovjets beslut. I anledning av dessa beslut skulle en order utsändas till trupperna, och den kommission, som fått i uppdrag att utarbeta den, författade redan samma dag den s. k. ”Order n:r 1”, vars ordalydelse följer här nedan i likhet med ”Order n:r 2”, vilken är att betrakta som komplettering:

ORDER N:R 1.

1 (14 ny stil) mars 1917.

Till garnisonen i Petrograds försvarsdistrikt.

Till alla soldater vid gardet, armén, artilleriet och flottan för omedelbart, noggrant utförande.

Till Petrograds arbetare för kännedom.

Arbetar- och soldatdeputeradenas sovjet har beslutat:

1. Vid alla kompanier, bataljoner, regementen, kolonner, batterier, skvadroner och alla olika militärförvaltningsämbeten liksom på alla krigsflottans

skepp skall utskott av representanter för manskapet vid de anförda formationerna omedelbart väljas.

2. Vid alla de truppavdelningar, som ännu ej valt någon representant till arbetar- och soldatdeputeradenas sovjet, skall en representant per kompani väljas. Dessa representanter har att infinna sig i statsdumans lokal den 2 mars kl. 10 f. m., försedda med skriftliga fullmakter.

3. I alla politiska aktioner lyder truppavdelningarna under arbetar- och soldatdeputeradenas sovjet och sina egna utskott.

4. Order från statsdumans kommission skall följas endast i de fall, då de ej står i motsättning till arbetar- och soldatdeputerandenas sovjets order och beslut.

5. Alla vapen, såsom: gevär, kulsprutor, pansarbilar etc., skall stå under kontroll av och till förfogande för kompani- och bataljonsutskotten och får under inga omständigheter, ej ens på uppmaning, utlämnas åt officerarna.

6. I ledet och vid uppfyllande av tjänsteplikter har soldaterna att iaktta den strängaste militära disciplin. Utanför tjänsten får soldaterna på intet sätt förorättas vid utövandet av de rättigheter, som tillkommer varje medborgare i hans politiska, medborgerliga och privata liv.

Speciellt upphäves plikten att göra de obligatoriska hedersbetygelserna samt honnör utanför tjänsten.

7. Samtidigt avskaffas tilltalsorden ”Ers exellens”, ”Ers högvälborenhet” etc. till officerarna och ersättes med ”Herr general”, ”Herr överste” etc.

Officerarna förbjudes att använda grov ton i umgänget med soldaterna och särskilt att tilltala soldaterna med ”du”. Om alla brott mot detta förbud liksom om alla misshälligheter mellan officerare och soldater har de senare att lämna rapport till kompaniutskotten.

Denna order skall uppläsas vid alla kompanier, bataljoner, regementen, batterier och alla andra front- och reservtruppavdelningar.

Petrograds arbetar- och soldatdeputerades sovjet.

ORDER N:r 2.

5 (18 ny stil) mars 1917.

Till trupperna i Petrograds försvarsdistrikt.

Till alla soldater vid gardet, armén, artilleriet och flottan för noggrant utförande.

Till Petrograds arbetare för kännedom.

Som komplettering och förklaring till order n:r 1 har arbetar- och soldatdeputeradenas sovjets exekutivkommitté beslutat:

1. Arbetar- och soldatdeputeradenas order n:r 1 föreskriver för alla kompanier, bataljoner och andra truppavdelningar att inom varje truppavdelning välja motsvarande utskott (kompani- och bataljons- o. s. v. utskott). I order n:r 1 bestämdes likväl ej, att dessa utskott skulle välja officerare för varje formation. Utskotten skall väljas i det syftet, att soldaterna i Petrograds garnison skall kunna organiserat deltaga genom sina representanter i landets allmänna politiska liv och i synnerhet skall få möjlighet att meddela arbetar- och soldatdeputerandenas sovjet sin åsikt om nödvändigheten av vissa åtgärder. Utskotten skall även sörja för de sociala behoven vid varje kompani eller annan formation.

Frågan i vad mån en militär organisations intressen kan bringas i samstämmighet med soldaternas rätt att välja sina egna befälhavare, har överlåtits åt en särskild kommission för prövning och utarbetning.

Alla hittills genomförda val av officerare, som bekräftats, eller förelagts till bekräftande av bestämmande instanser, behåller sin kraft.

2. Så länge frågan om befälhavarnas valbarhet ej slutgiltigt avgjorts, ger arbetar- och soldat-deputeradenas sovjet de enskilda formationernas utskott rätt att protestera mot vissa officerares utnämning. Sådana protester skall tillställas arbetar- och soldatdeputeradenas sovjets exekutiv-kommitté, som vidarebefordrar dem till militärkommissionen, där jämte andra samhälliga organisationer även arbetar- och soldatdeputeradenas sovjet är representerat.

3. I order n:r 1 betecknas arbetar- och soldatdeputeradenas sovjet som en institution, som äger rätt att leda alla Petrograds soldaters politiska aktioner. Alla soldater har att underordna sig detta sitt eget valda organ i sin sociala och politiska verksamhet.

Vad de enskilda truppformationerna angår, har soldaterna att underordna sig alla sina formationers bestämmanden angående den militära tjänstgöringen.

4. För att undanröja faran för en väpnad kontrarevolution har arbetar- och soldatdeputeradenas sovjet uppställt kravet, att Petrograds garnison, som erövrat den politiska friheten åt Ryssland, ej skall avväpnas. Den provisoriska regeringen har åtagit sig förpliktelsen att ej tillåta dessa truppers avväpning och har även offentligt meddelat detta i sin ”förklaring”.

I överensstämmelse med denna förklaring är kompani- och batteriutskotten förpliktade att övervaka, att vapnen – som det redan sagts i order n:r 1 – ej berövas soldaterna.

5. Med bekräftande av de krav, som uppställts i §§ 6 och 7 i order n:r 1, erinrar exekutivkommittén, att några av dessa krav redan genomförts av den provisoriska regeringen.

Denna order skall uppläsas vid alla kompanier, bataljoner, regementen, kolonner, batterier och övriga front- och reservformationer.

Petrograds arbetar- och soldatdeputerades sovjets exekutivkommitté. Rätt avskrivet intygas:

Ordföranden i den provisoriska regeringens militärkommission.

I Moskva avslogs vid arbetardeputeradenas sammanträde ett förslag om avbrytande av strejken i krigsindustrifabrikerna med motiveringen, att revolutionens seger ännu ej var tillräckligt tryggad. Samma dag befriades de politiska fångarna från Butyrkafängelset. Posten och telegrafstationerna, hemliga polisens byggnad, polisdistrikten, stadsresidenset etc. besattes.

Även i landsorten började revolutionen bli märkbar. I Tver, Nisjni-Novgorod, Saratov etc. fraterniserade arbetarna med soldaterna; bakom deras rygg smög sig bourgeoisin in i maktpositionerna.

På kvällen telegraferade tsaren, att han ”för fosterlandets räddning och folkets lyckas skull” var ense med Rodsianko om bildandet av en ny regering, men att han förbehöll sig att själv utnämna krigsministern, marinministern och utrikesministern.

Den 15 mars är dagen för tsarens abdikation. Duma-utskottet sände en delegation av två personer (Gutsjkov och Sjulgin) till tsaren med uppdrag att förmå honom abdikera till förmån för sin son Alexej under Michails regentskap.

Intressanta är Sjulgins memoarer, som publicerades i ”Ruskaja Mysl” 1923, band I. Han skriver:

”Det var kl. 4 på morgonen, tror jag, då Gutsjkov kom tillbaka för andra gången.. Han var mycket upprörd. Furst Vjasemski, som suttit bredvid honom i bilen, hade nyss dödats. Från någon kasern hade man skjutit på ”officeren”, som for förbi.

Vid denna tidpunkt var vi ej fulltaliga. Rodsianko, Miljukov och jag var närvarande. De övriga minns jag inte. Jag vet emellertid, att varken Kerenski eller Tsjeidse var där. Vi var således alla meningsfränder. Därför talade också Gutsjkov fullt öppet. Han sade ungefär följande: ”Det måste komma till ett avgörande. Läget försämras för varje minut. Man har dödat Vjasemski, endast emedan han var officer. Detsamma händer givetvis också på andra platser... Och om det inte händer i dag, så händer det säkert i morgon... Då jag kom hit, fick jag i några av statsdumans rum se officerare, de har helt enkelt gömt sig där... de fruktar för sitt liv. De ber om räddning. Man måste besluta sig för något. För något stort, som kan göra intryck och skapa en utväg, som med minsta förluster kan befria oss ur detta förskräckliga tillstånd. I detta kaos måste man av allt, som företas, framför allt tänka på monarkens räddning. Utan monarki kan Ryssland inte leva. Men den nuvarande tsaren kan tydligen inte längre regera. En högsta regeringsorder har ej längre någon verkan, den blir ej längre genomförd. Men om det är så, kan vi ju inte lugnt och likgiltigt vänta, tills hela detta revolutionära virrvarr självt börjar söka en utväg och självt gör upp med monarkin... Men detta kommer oundvikligen att inträffa, om vi låter initiativet gå oss ur händerna.”

Rodsianko sade: ”Jag skulle ha farit till tsaren i morgon. Det har man emellertid inte tillåtit... Man har förklarat för mig, att man inte skulle låta tåget passera, och krävt, att jag skulle fara tillsammans med Tsjeidse och en bataljon soldater...”

”Jag vet det”, sade Gutsjkov, ”därför måste vi gå tillväga på annat sätt. Vi måste handla raskt och i hemlighet utan att fråga någon, utan att begära råd av någon. Om vi handlar i samförstånd med ”dem” så kommer säkert vi att ha den minsta fördelen av det. Man måste ställa ”dem” inför ett fullbordat faktum. Man måste ge Ryssland en ny tsar. Under denna nya fana måste allt samlas, som kan samlas... till försvar. Men i detta syfte måste man handla snabbt och beslutsamt.”

”Men detaljerat. Vad föreslår ni för konkreta åtgärder?”

”Jag föreslår, att man omedelbart far till Hans majestät och förmår honom att abdikera till förmån för tronföljaren.”

Rodsianko sade: ”General Russki telegraferade till mig, att han redan talat med Hans majestät om saken. Alexejev har också frågat befälhavarna vid de olika fronterna. De har ännu inte svarat.”

”Jag tror att man måste fara”, sade Gutsjkov. ”Om alla är ense och om ni ger mig uppdraget, så far jag. Jag skulle emellertid gärna vilja ha någon i sällskap.”

Vi såg på varandra. Det blev en lång paus. Slutligen sade jag: ”Jag far med er.”

Generalstabens ledande krafter strävade också efter denna åtgärd som det sista medlet att över huvud rädda monarkin. Tsaren skrev under abdikationsförklaringen, likväl ej till förmån för sin son, utan omedelbart till förmån för brodern Michail.

Dumans sändebud förde själva dokumentet till Petrograd.

NIKOLAI ROMANOVS AVSÄGELSEAKT.

I dessa dagar av väldig kamp med den yttre fienden, sam redan snart i tre år sökt underkuva vårt dyra fosterland, har det behagat Herren Gud att hemsöka Ryssland med en ny svår prövning.

De begynnande inre oroligheterna hotar att olycksbringande påverka det hårdnackade krigets fortsatta gång. Rysslands historia, vår hjältemodiga armés ära, folkets väl, vårt dyra fosterlands framtid kräver krigets fortsättande till varje pris intill ett segerrikt slut.

Den obarmhärtige fienden anspänner sina sista krafter, och den stund är ej längre avlägsen, då vår tappra armé tillsammans med våra ärorika allierade slutgiltigt skall bryta fiendens kraft. I denna avgörande stund i Rysslands liv har vi känt det som en samvetsplikt att för vårt folk underlätta en stark sammansvetsning av alla krafter för vinnandet av en snar seger och i samförstånd med statsduman funnit det riktigt att avsäga oss den ryska makten.

Då vi ej önskar skiljas från vår älskade son, överlåter vi tronföljden åt vår broder, storfursten Michail Alexandrovitsj, och ger honom vid hans tronbestigning vår välsignelse.

Vi uppmanar vår broder att föra statens affärer i fullt samförstånd med folkrepresentanterna i de lagstiftande korporationerna på de grundvalar, som fastställs av dessa, och att i det varmt älskade fosterlandets namn avlägga en okränkbar ed i denna anda.

Vi uppmanar alla fosterlandets trogna söner att i detta svåra ögonblick av nationell prövning uppfylla sin heligaste plikt mot fosterlandet genom att underkasta sig tsarens vilja och hjälpa honom att gemensamt med folkets representanter leda den ryska staten på segerns, välståndets och ärans väg. Må Herren Gud hjälpa Ryssland.

Pskov den 2 mars 1917.

Undertecknad *Nikolaj.*

Samma dag fastställdes även regeringens definitiva sammansättning. Oktobristerna, nationalisterna och kadetterna besatte de viktigaste ministerposterna. Till regeringens chef och inrikesminister utsågs furst G. E. Lvov (dåvarande ordförande i Allryska semstvoförbundets centralkommitté), till utrikesminister Miljukov, till kulturminister Manilov (professor, kadett), till finansminister Terestsjenko (partilös, vice ordförande i krigsindustrikommittén), till handelsminister Konovalov (progressist), till kommunikationsminister Nekrassov (dumans vice ordförande, vänsterkadett), till krigsminister Gutsjkov (oktobrist, ordförande i krigs-industrikommittén), till jordbruksminister Sjingarov (kadett, ledamot av duman), till justitie-minister Kerenski (officiellt trudovik, faktiskt socialrevolutionär), till statskontrollör Godnev (ledamot av statsduman och medlem av progressiva blocket), till synodens prokurator V. N. Lvov (ledamot av statsduman, centern) .

Den 15 mars rapporterade Steklov vid Petrograds arbetar- och soldatdeputerades sovjets sammanträde om resultatet av förhandlingarna mellan exekutivkommitténs representanter och statsdumans provisoriska utskott för bildandet av en provisorisk regering. Exekutivkommittén föreslog sovjet att taga kännedom om det föreslagna manifestet eller den nybildade

regeringens deklaration och vända sig till befolkningen med ett upprop, som skulle uppmana till organisering av krafterna, inställande av excesserna och understödjande av den provisoriska regeringen, för så vitt denna verkligen realiserade de förelagda uppgifterna. Efter exekutivkommitténs rapport tog Kerenski ordet och bad sovjet att godkänna hans beslut att åtaga sig justitieministerns åligganden i den provisoriska regeringen och samtidigt låta honom kvarstå i sin funktion som sovjets vice ordförande. Kerenskis uppträdande mottogs med stormande bifall. I förlitande på de ovationer, som kommit honom till del, lämnade Kerenski tribunen och sammanträdessalen utan att avvakta ett formellt beslut av sovjet. Sedan han gått, diskuterades rapporten. I diskussionen framträdde en strömning, som avböjde varje möjlighet till förbindelse med duma-utskottet och krävde, att den provisoriska regeringen skulle bildas av arbetar- och soldatdeputeradenas sovjet. En annan riktning krävde, att sovjet skulle sända representanter till den provisoriska regeringen. Dessa båda riktningar utgjorde dock en minoritet. Efter en livlig debatt antogs samtliga förslag i exekutivkommitténs rapport med följande tillägg: 1. Den provisoriska regeringen betonar uttryckligen, att de anförda åtgärderna skall genomföras trots krigstillståndet. 2. Den provisoriska regeringens manifest skall samtidigt förses med Rodsiankos och provisoriska regeringens underskrift. 3. I provisoriska regeringens program skall införas en passus om alla nationaliteters nationella och kulturella självbestämningsrätt. 4. För övervakning av provisoriska regeringens åtgärder skall en kommitté bildas av medlemmar av arbetar- och soldatdeputeradenas sovjet.

Samtliga exekutivkommitténs förslag antogs med alla röster (några hundra) mot 15.

På kvällen samma dag inledde sovjets delegation nya förhandlingar med statsdumans provisoriska utskott. De delegerade stod fast vid att följande sats skulle upptas i slutet av provisoriska regeringens deklaration: ”Provisoriska regeringen har ingalunda för avsikt att utnyttja krigstillståndet för något uppskov med genomförandet av de ovan angivna reformerna och åtgärderna”. Punkten om nationell och kulturell självbestämmanderätt upptogs ej i provisoriska regeringens deklaration. Samtidigt utarbetades även texten till exekutiv-kommitténs upprop till befolkningen. I detta upprop hette det bl. a.: ”I den revolutionära kampens framgångs intresse måste tålamod och överseende visas gentemot obetydliga förseelser mot demokratin från de officerares sida, som i den avgörande sista striden mot den gamla regimen anslutit sig till er.”

Kerenskis inträde i provisoriska regeringen godkändes samma dag av socialrevolutionärernas konferens. Sedan det aktuella politiska läget behandlats, fattade konferensen bl. a. följande beslut: ”Konferensen betraktar en kontroll av provisoriska regeringens verksamhet från de arbetande massornas sida som oeftergivlig och hälsar A. F. Kerenskis inträde i den provisoriska regeringen som försvarare av folkets intressen och frihet. Den uttrycker sitt fullständiga gillande av hans uppträdande under revolutionsdagarna, vilket var betingat av en riktig värdering av det aktuella läget.”

Den 15 mars höll Miljukov, utrikesminister i provisoriska regeringen, ett tal vid ett möte i Katharinasalen i Tauriska palatset, varvid han förklarade, att tronen övergått från Nikolai till Michail. Detta meddelande mottogs av de församlade med larmande tillrop. Sent på kvällen uppträdde i Tauriska palatset en grupp upprörda officerare, som förklarade att de ej kunde återvända till sina formationer, om ej Miljukov tog sina ord tillbaka. Då ljög Miljukov. Hans ord uppgavs endast ”ge uttryck åt hans personliga uppfattning” (ehuru det fasta beslutet att bibehålla monarkin delades av hela duma-utskottet och provisoriska regeringen).

Revolutionen utbredde sig alltjämt på landsbygden. Kiev, Pskov, Orel, Rybinsk, Jekaterinoslav, Pensa, Kasan o. s. v. följde huvudstädernas exempel.

4. Provisoriska regeringen.

Den 16 mars offentliggjordes följande deklaration av provisoriska regeringen samt arbetar- och soldatdeputeradenas sovjets exekutivkommittés deklaration om understödjande av regeringen:

PROVISORISKA REGERINGENS FÖRKLARING

Medborgare!

Det av statsdumans ledamöter bildade provisoriska utskottet har nu tack vare sympati och hjälp av huvudstadens trupper och befolkning vunnit en seger över den gamla regimens dunkla makter. Denna seger tillåter det att skrida till ett fastare uppbyggande av den exekutiva makten.

I detta syfte utser statsdumans provisoriska utskott till ministrar följande personer, vilka genom sin tidigare politiska och samhälleliga verksamhet försäkrat sig om landets förtroende: Ministerrådets ordförande och inrikesminister: furst G. E. Lvov, utrikesminister: P. N. Miljukov, krigs- och marinminister: A. I. Gutsjkov, kommunikationsminister: N. V. Nekrassov, handelsminister: A. I. Konovalov, finansminister: M. I. Teresjtsjenko, kulturminister: A. A. Manuilov, heliga synoden: V. Lvov, jordbruksminister:

A. I. Sjingarjov, justititeminister: A. F. Kerenski.

Regeringen kommer i sin verksamhet att låta sig vägledas av följande principer:

1. Omedelbar och fullständig amnesti för alla politiska och religiösa företeelser, däribland terroristiska attentat, militäruppror, agrarrevolter o. s. v.

2. Yttrandefrihet, tryckfrihet, förenings-, församlings- och strejkfrihet, med utvidgning av de politiska rättigheterna för härens anställda inom ramen för den militärtekniska möjligheten.

3. Upphävande av alla ståndsmässiga, konfessionella och nationella inskränkningar.

4. Omedelbart förberedande av inkallandet av en konstituerande församling, som skall väljas på grundval av den allmänna, lika, direkta, hemliga rösträtten och bestämma den framtida statsformen och författningen.

5. Polisens ersättande med en folkmilis med valda chefer, lydande under den lokala självförvaltningens organ.

6. Val till den lokala självförvaltningen på grundval av den allmänna, lika, direkta, hemliga rösträtten.

7. Alla truppavdelningar i Petrograd, som deltagit i den revolutionära rörelsen, stannar kvar och avväpnas ej.

8. Alla inskränkningar i soldaternas medborgerliga rättigheter upphäves under strängaste bevarande av den militära disciplinen i tjänsten.

Provisoriska regeringen anser det som sin plikt att tillfoga, att den ingalunda har för avsikt att utnyttja krigstillståndet för något dröjsmål med ovan angivna reformer och åtgärder.

Undertecknat av: statsdumans ordförande N. Rodsianko, ministerrådets ordförande furst Lvov, ministrarna Miljukov, Nekrassov, Manuilov, Konovalov, Gutsjkov, Teresjtsjenko, V. Lvov, Sjingarjov, Kerenski.

FÖRKLARING AV ARBETAR- OCH SOLDATDEPUTERADENAS SOVJETS EXEKUTIVKOMMITTÉ.

Kamrater! Medborgare!

Den nya, av samhällets sansade element skapade statsmakten har i dag avgivit en förklaring angående alla de reformer, som den förpliktar sig att genomföra dels redan under kampen med den gamla regimen, dels efter avslutningen av denna kamp. Av dessa reformer är några att hälsa med tillfredsställelse av vida demokratiska kretsar. Till dessa hör: den politiska amnestin, den åtagna

förpliktelsen att förbereda den konstituerande församlingen, de medborgerliga rättigheternas förverkligande och undanröjandet av de nationella rättsinskränkningarna. Vi anser, att det nybildade maktorganet måste understödjas av demokratin, i den mån det kommer att handla i linje med dessa reformers förverkligande och under hänsynslös kamp mot den gamla regimen.

Kamrater och medborgare! Det ryska folkets fullständiga seger över den gamla regimen är nära, men denna seger kräver ännu en väldig kraftansträngning, en oerhörd ståndaktighet och uthållighet. Splittring och anarki får ej gripa omkring sig. Alla excesser, plundringar, obefogat inträngande i privatbostäder, bortsläpande och förstörande av egendom, meningslöst besättande av offentliga institutioner, måste genast upphöra. Anarki och disciplinlöshet kan fördärva revolutionens och folkfrihetens sak.

Faran för militär intervention mot revolutionen är ännu ej undanröjd. För att en sådan skall kunna förebyggas, är det ytterst viktigt, att soldaternas harmoniska samarbete med officerarna tryggas. De officerare, för vilka frihetens och fosterlandets framåtskridande utvecklings intressen är dyrbara, måste sätta in alla krafter på att åstadkomma ett friktionsfritt samarbete med soldaterna. De skall hos soldaten vörda hans mänskliga och medborgerliga värde och ej kränka soldaternas hederskänsla. Soldaterna å sin sida skall ej glömma, att armén är stark endast genom soldaternas förbund med officerarna och att hela officerskåren ej får brännmärkas för enskilda officerares oriktiga beteende. För den revolutionära kampens framgångs skull måste tålamod visas och obetydliga förseelser mot demokratin förlåtas hos sådana officerare, som anslutit sig till den avgörande sista strid, som vi för med den gamla regimen.

Arbetar- och soldatdeputeradenas sovjets exekutivkommitté.

Samma dag utfärdade Rysslands socialdemokratiska arbetarpartis (bolsjevikerna) centralkommitté en proklamation, i vilken massorna uppmanades ”att hänsynslöst bekämpa varje slags försök till återupprättande av den monarkistiska statsformen.”

På morgonen samma dag försökte Gutsjkov på ett möte med järnvägsmän att tala för den nye tsaren Michail, men blev barskt bortförd och räddade sig med knapp nöd från häktning och stryk. Vid middagstiden samlades provisoriska regeringens ledamöter och dumans ledande män i Michails palats för att rådgöra om dynastifrågan. Med undantag av Gutsjkov och Miljukov var alla för Michails abdikation. Miljukov hävdade gentemot denna ståndpunkt, att ”den starka statsmakt, som är nödvändig för den nya regimens befästande, behöver stödet av en maktsymbol, vid vilken massorna redan är vana; provisoriska regeringen ensam utan en monark är blott en bräcklig farkost, som lätt kan gå under i folkrörelsens ocean” o. s. v. Michail ”fann det emellertid riktigt” att abdikera, då han kände, att monarkin inte längre passade ihop med den historiska utvecklingen. Och hans abdikationsförklaring löd:

En tung börda har lagts på mig genom min broders vilja, som under ett år av ett krig utan like och stora folkoroligheter åt mig överlämnade den ryska kejsartronen.

Förenad med hela folket i tanken, att fosterlandets väl går före allt annat, har jag fattat ett fast beslut att överta den högsta makten endast om detta är vårt stora folks vilja, som genom allmän omröstning genom sina representanter i konstituerande församlingen har att avgöra om regeringens framtida form och det ryska rikets nya författning.

Därför ber jag alla Rysslands medborgare, under det jag nedkallar Guds välsignelse över dem, att underordna sig den på statsdumans initiativ tillkomna och med all maktfullkomlighet utrustade provisoriska regeringen, tills den konstituerande församlingen, som snarast skall inkallas på grundval av den allmänna, direkta, lika och hemliga rösträtten, genom ett beslut om regeringsformen uppenbarat folkets vilja.

Undertecknat: *Michail*.

Provisoriska regeringen sände till utlandet ett radiotelegram, där det hette: ”Genom den upprörda allmänna opinionen och de vänsterorienterade politiska organisationernas energiska verksamhet har en allvarlig komplikation uppstått. Provisoriska utskottet har likväl lyckats att

träda i förbindelse med den inflytelserikaste av dessa organisationer, arbetardeputeradenas sovjet.” Vidare heter det: ”Folkrepresentationen och provisoriska regeringen är fast beslutna att spänna alla krafter och bringa alla offer för att kunna vinna en slutgiltig seger över fienden (d. v. s. Tyskland) ”.

Under tiden fattades i Petrograd vid flera arbetarmöten ett beslut att på det strängaste övervaka provisoriska regeringens verksamhet.

I Moskva bildades en provisorisk organisationskommitté av soldatdeputeradenas sovjet. Vid en demonstration bar en del av demonstranterna parollen ”Ned med kriget!”

I Kronstadt gjorde matroserna och soldaterna vid garnisonen myteri. Officerarna, som här utmärkte sig genom sin speciella hårdhet, blev pryglade och dels ihjälslagna, dels häktade. Flottkommendanten Wieren var ett av de första offren. Soldaterna och matroserna valde nytt befäl och därjämte även deputerade. Först den 17 och 18 mars inträdde på nytt lugn i Kronstadt, sedan delegerade från bolsjevikernas Petrogradkommitté anlänt till staden.

På liknande sätt gick det till i Sveaborg och Helsingfors, där amiral Nepesjin dödades.

Under de följande dagarna utbredde sig revolutionens inflytande nästan utan att stöta på motstånd över hela landet och på alla fronter. Februarirevolutionen har blivit ett fullbordat faktum, ett nytt historiskt avsnitt börjar: ”koalitionsregimens” åtta månader.

5. Återblick.

Sedan vi skildrat februariomvälvningens händelse, skall vi nu ännu en gång betrakta desamma för att konstatera hur de olika klasserna i det ryska samhället och deras politiska representanter förhöll sig under omvälvningens lopp.

Den feodal-agrariska absolutismen hade med hela sin föregående politik förberett den fullkomliga isolering, vari den befann sig i februari 1917.

Från sina allierade i världskriget – ententemakterna – isolerades den av den oskickliga krigsföringen och den bland makthavarna förefintliga tendensen att sluta separatfred med Tyskland. Av denna anledning hade den engelska och franska diplomatin ingenting emot att Lvovs, Gutsjkovs och Miljukovs regering avlöste Suchomlins, Sjtjeglovitovs och Protopopovs. Under åren 1905-1907 förhjälpte det franska lånet tsarismen till seger över revolusenterade, att den icke ens under kriget företog några som helst åt sitt öde.

I själva Ryssland visade absolutismen en sådan brist på förståelse för sina egna intressen, för den klass' intressen, den representerade, att icke ens under kriget företogs några som helst åtgärder för att samla den borgerliga opinionen. Medan tsarismen förde ett krig, som objektivt icke endast motsvarade de ryska agrarernas och ententekapitalets intressen, utan också den ryska bourgeoisins, behandlade den samtidigt den borgerliga opinionen med förakt och såg i denna en sannskyldig ”revolutionär fara”, ehuru denna bourgeoisi lämnat otvetydiga bevis på att den var redo att aktivt deltaga i organiserandet av det ekonomiska och politiska livet ”för segerns skull”. Duman och t. o. m. de under kriget skapade borgerliga organisationerna (städernas förbund, krigsindustrikommittén) betraktades av tsarregimens mest hårdnackade och tvättäkta försvarare som ett sannskyldigt drivhus för revolutionen. Av denna uppfattning följde, att vid revolutionens annalkande absolutismens försvarsgest bestod i att närmast ajournera duman och sedan upplösa den. Därav också den tsaristiska byråkratins starka och sega motstånd mot den borgerliga opinionens försök att medverka vid organiserandet av livsmedelsdistributionen, – denna tsarregimens achilleshäl under världskriget. Alla försök av städernas och de självstyrande kommunernas förvaltningsorgan att reorganisera eller korrigera städernas förseende med livsmedel och fördelningen av behovsartiklar bland städernas befolkning slutade undantagslöst med fiasko. Ju närmare faran för ett militärt sammanbrott

och en seger för revolutionen ryckte an, desto mera tygellös och kaotisk blev den tsaristiska hushållningen, som stötte ifrån sig den rena repressivpolitikens sista motståndare och gav den s. k. rasputinismen fria tyglar. Detta var den logiska undergången för en alltigenom rutten och degenererad parasitklass. Tillståndet vid tsarens hov, där hela den högre politiken var beroende av olika svindlares och äventyrares nycker, framkallade inom alla samhällslager en sådan våg av förbittring att t. o. m. tronen närstående personer av bekymmer för dynastin måste besluta sig för att röja Rasputin ur vägen. Detta dåd utfördes i medio av december 1916 under deltagande av storfurst Dmitrij Pavlovitj Romanov och den bekante högerradikale dumamedlemmen Purischkevitj.

Tsarismen hyste blint förtroende till sina egna krafter och antog att det ännu alltjämt var möjligt att behärska landet med öppet våld och byråkratiskt godtycke. Tsaren själv, denne dumme men ”sina stora förfäders traditioner” trogne man, gjorde längre än alla andra ett segt och hårdnackat motstånd mot varje reform och varje eftergift. Den dag omvälvningen ägde rum, den 12 mars, ville han icke endast ej höra talas om någon författning, utan ansåg också varje ändring i regeringens sammansättning för otillåtlig, ”under de givna förhållandena”. Det enda språk, tsaren ville tala till det upproriska folket, var kulsprutornas. Den tsaristiska polisen besköt ännu några dagar efter den 12 mars från hustaken folket på Petrograds gator. ”Många trupper hitsändes från fronten!” telegraferade tsaren den 13 mars till sin gemål. Och då han den 15 mars abdikerade, skedde det endast därför att polisen var fullständigt slagen och till stor del tillfångatagen, och emedan det icke längre fanns några tsartrogna trupper kvar.

I mars 1917 slutade Romanov-dynastiens trehundraåriga herravälde i Ryssland. I vilkas händer övergick statsmakten?

I bourgeoisins och de ”förborgerligade” junkrarnas (godsägareadelns) *händer*. Trots absolutismens intolerans och trots den svartsjuka, varmed den bevakade alla sina makt-privilegier, hade även bourgeoisin redan tidigare fått tillträde till vissa maktpositioner, om också icke till de allra högsta, så dock i varje fall till ekonomiska och andra statsorgan. Vilket ju icke heller kunde vara annorlunda, då bourgeoisin utgjorde en klass, i vars händer många produktionsmedel var koncentrerade. Detta tillträde till sekundära maktpositioner var emellertid endast tillträde via ”bakvägen”. Bourgeoisin hade icke inflytandet, icke det avgörande ordet vid konstituerandet och utövandet av statsmakten. Till och med under de kritiska revolutionsdagarna år 1905, då absolutismen visade sig mera anpassningsduglig än år 1917, då den med bourgeoisin koketterande liberale byråkraten Witte för en kort tid kunde intaga posten som ministerpresident, – t. o. m. då var maktens förlust för godsägarna endast skenbar. Faktiskt var det hela endast en taktisk manöver av godsägareklassen, som under massornas tryck var nödsakad att skaffa sig andrum för att sedan genom trycket av oktober-manifestet, men utan att lämna ifrån sig armén och statsapparaten, kunde samla ihop alla krafter och åter upprätta godsägarnas rubbade klassvälde.

Absolutismen var en godsägarnas regering, som härskade i förbund med bourgeoisin. Bourgeoisins klassmål var en omflyttning av detta kraftförhållande inom det regerande blocket. Den ville ha en borgerlig regering, som regerade i förbund med godsägarna, men heller icke mera.

Detta förbund med agrarerna var likväl en betingelse, utan vilken den ryska bourgeoisin alls icke kunde föreställa sig ett övertagande av makten. Ekonomiskt var ett dylikt förbund förberett genom den ryska kapitalismens hela utveckling; under vars förlopp dessa båda utsugareklasser varit oskiljbart sammanvuxna med varandra. Politiskt drevs bourgeoisin av ängslan för en proletär revolution i armarna på godsägarklassen. Denna ångest hade vid 1917 års början ökats ofantligt. Bourgeoisin såg i gatuoroligheterna början till slutet. Dess ledare betraktade från Tauriska palatset med hat och skräck rörelsen på Petrograds gator. Därför

vidtog de alla åtgärder för att rädda monarkin, vilken för dem var den bekvämaste formen för skapandet av ett regeringsblock mellan bourgeoisin och godsägarna till tryggande av de båda utsugareklassernas herravälde.

De ledande andarna i duman försökte övertala tsaren och hans ministrar att genom eftergifter och tillmötesgåenden släcka revolutionens uppflammande eld. De krävde en ”ansvarig ministär”, en utvidgning av ”folkrepresentationens” d. v. s. dumans rättigheter, utvidgade rättigheter för den lokala självstyrelsens organ o. s. v. Denna övertalning skedde både från dumans talartribun och bakom kulisserna. Ett vackert exempel på dess stil erbjuder dessa dumapresidenten Rodsiankos ord, som uttalades under en audiens: ”Det under livets svårigheter stönande, av förvaltningens missförhållanden plågade landet kommer under vissa omständigheter att taga försvaret av sina lagliga rättigheter i sin hand. Detta kan emellertid ingalunda tillåtas, utan måste snarare under alla förhållanden förhindras.”

Då det blev klart att Nikolai II icke längre kunde hålla sig kvar på tronen, satte dumamännen sina förhoppningar till ”regenten Michail”. Det progressiva blockets enhällighet i monarkins försvar var därvid så organiskt, att till och med den sedvanliga differansen i en höger- och en vänsterflygel utplånades. Under det flertalet av dessa ”offentlighetens män” den 16 mars inför omöjligheten att rädda dynastin redan uttalat sig till förmån för även Michails avsägelse, försvarade en så långt till vänster stående politiker som kadetten Miljukov ännu alltjämt monarkin (ty hjorden behöver en herde) och krävde att Michail skulle mottaga kronan. Även Gutsjkov anslöt sig till Miljukovs krav. Dessa båda män var den första provisoriska regeringens centrala figurer.

Av dessa fakta är det ej svårt att inse, att den ryska bourgeoisins ”republikanism”, som uppkom på våren 1917 (kadetterna uttalade sig för republiken för första gången på sin partikonferens i maj), var av tvivelaktig natur. Denna republikanism var endast en skylt, under vars skydd herrarna Gutsjkov och Miljukov arbetade vidare på återupprättandet av monarkin i Ryssland.

Den provisoriska regeringen vårdade i sin politik omsorgsfullt förbundet med godsägarna och såg i böndernas anslag mot godsägarnas jord ett fatalt precidensfall för arbetarnas hållning i städerna gentemot den kapitalistiska privategendomen.

Om också Miljukov och Gutsjkov i februari 1917 icke lyckats erhålla den regeringsform de önskade, så lämnade i varje fall den nya regeringens klasskärna i detta avseende intet övrigt att önska. Det var en borgerlig regering, som regerade i förbund med godsägarna.

Historien drog emellertid ett brett streck över denna beräkning. Den borgerliga regeringen uppstod i Ryssland historiskt försenad, på en tid då arbetarklassen redan blivit den avgörande sociala kraften, till vilken småbourgeoisins breda lager öppet lutade i en rad frågor. Till följd därav kunde den borgerliga regeringen endast existera genom de arbetande klassernas nåd, eller rättare: endast på grund av deras bristfälliga klassmedvetande och genom deras stora förtroende, men huvudsakligen genom arbetarklassens brist på klassmedvetande och otillräckliga organisation. Allt som allt måste den provisoriska regeringen räkna timmarna för sitt bestånd. Genast vid revolutionens början uppstod bredvid den provisoriska regeringen ”arbetardeputerades råd”, så att icke hela makten var koncentrerad i bourgeoisins händer, utan det genast uppstod ett egenartat system av dubbelregering.

Den provisoriska regeringen försäkrade de allierade sin beredvillighet att fortsätta kriget tills den avgörande segern vunnits, men sände redan den 16 mars ett radiotelegram till utlandet, vari det hette att de vänsterorienterade politiska organisationerna förorsakat allvarliga komplikationer i denna fråga, även om det lyckats regeringen att träda i förbindelse med den mest inflytelserika av dessa organisationer, – arbetardeputerades råd.

Allvarliga komplikationer hade faktiskt redan skapats enbart på grund av det motsägande faktum, att arbetardeputerades råd – ehuru det ägde den reella kraften att taga makten i sin hand – frivilligt överlämnade den åt ett organ, om vilket dess egna ledare sade att det var fullkomligt vanmäktigt. Miljukov skrev t. ex. nu, att ”vid denna tid, den 12 mars, kunde sannolikt endast dumans ordförande tala om duman som en politisk faktor”. Vidare skrev han: ”Riksduman, vars namn stod skrivet på revolutionens panna, deltog som institution över huvud taget icke i denna revolution och hade icke heller varit i stånd därtill.” Naturligtvis skrives sådana saker först nu, några år efteråt, men vid den tiden utbasunerade dessa samma herrar att duman var en stor faktor i revolutionen.

I varje fall är det ett faktum, att duman var fullständigt vanmäktig. Och om det av duman skapade organet, den provisoriska regeringen, hade fått makten i händerna, så var det endast därför

att ledarna i det första arbetare- och soldatrådet frivilligt påtog sig en lakejroll och missbrukade massornas förtroende, vilket var en oundviklig företeelse under revolutionens första period.

I spetsen för ”sovjeterna” stod från första dagen mensjevikerna, vilket bland annat kan förklaras därigenom att de bolsjevikiska organisationerna under kriget lidit mycket mera av polisens förföljelser än de mensjevikiska. Detta gäller lika mycket de legala som de illegala organisationerna. Under det den mensjevikiska dumafraktionen under Tsjeidses och Tseretellis ledning fortfarande kunde uppträda offentligt, befann sig den bolsjevikiska dumafraktionen sedan år 1914 i landsflykt.[*] Dessutom ägde mensjevikerna ännu en legal organisation, krigsindustrikommitténs ”arbetargrupp”. Mensjevikerna lyckades först efter upprepade intriganta val komma in i denna grupp, sedan ett delegerademöte av Petrograds arbetare 1915 kategoriskt vägrat att utse representanter till en organisation, som samarbetat med bourgeoisin och tsarismen. Denna arbetargrupps opportunistiska och antirevolutionära karaktär var omisskännbar. För att få ett begrepp om dess roll under den förrevolutionära tiden, citerar vi här några borgerliga representanters åsikt om denna grupps verksamhet.

M. Talin, en kadettpartiet tillhörande litteratör, skildrar i sina memoarer på följande sätt den atmosfär, vari denna arbetargrupps verksamhet utfördes: ”De (d. v. s. arbetarna) kom bullersamma och upprörda till arbetargruppen och det var utomordentligt svårt för de erfarna arbetarna att konstatera vad de egentligen krävde och varför de strejkade. Man kunde bara se att det var folk som blivit utpinade och sönderbråkade av det ovana och svåra arbetet. De nedlade arbetet, fastän de varken hade några krav att framställa (?) eller några ledare (?) eller några som helst om än aldrig så ytliga organisationer...” ”Till den fåtaliga gruppen erfarna och prövade arbetare hade de intet förtroende, de snarare hatade dem redan därför att de arbetade på något sätt lugnare och jämnare, precis som om de hade stått i samförstånd med arbetsgivarna. På arbetargruppens lokal slocknade dessa hetsiga människors entusiasm åter som resultat av övertalningen och de gick förbryllade sin väg, endast för att åter flamma upp vid de bolsjevikiska demagogernas tal.”

Denne bolsjevismens fiende, denne kadett, måste trots all sympati för mensjevikerna inom arbetargruppen likväl medgiva att arbetarmassorna betraktade denna arbetargrupp som en slags främmande arbetsgivareorganisation och spontant drogs över till bolsjevismen.

[*] Den bolsjevikiska dumafraktionen bestod av Petrovskij, Badajev, Muranov, Sjagov och Samoilov. Efter krigsutbrottet förblev dessa jämte det bolsjevikiska partiet den revolutionära socialismens principer trogna, och blev på grund av förräderi genom en provokatör i november 1914 häktade på en illegal konferens om, krigsfaran samt deporterade till Sibirien.

Att denna arbetargrupp faktiskt samarbetade med arbetsgivarna, därför gav dessa senare själva ett glänsande bevis. Vi känner t. ex. de så kallade ”upplysningar”, som sammanställts av de i krigsindustrikommittén sittande byråkraterna och industriherrarna och som sedan förelades regeringen. Aktstycket var undertecknat av krigsindustrikommitténs centrala centrala byrå. Det heter däri bland annat: ”Med avseende på sina åsikter närmade sig arbetargruppens medlemmar framför allt de s. k. mensjevikerna, d. v. s. en av de mera moderata politiska riktningarna inom den ryska arbetarklassen. Arbetargruppens verksamhet utspelades öppet och var fjärran från de kampmetoder, vilka de revolutionära partierna vanligen tillämpade för att nå sina syften. Krigsindustrikommitténs centralbyrå satte utomordentligt högt värde på detta arbetarelementens deltagande i dess arbete. Arbetarnas fullständiga politiska isolering, deras principiella avhållande från varje beröring med de s. k. borgerliga elementen utgör utan tvivel en allvarlig fara för landets normala politiska utveckling, för upprätthållandet av lugnet inom landet, vilket är nödvändigt för kampen mot den yttre fienden. Därför inlägger krigsindustrikommitténs centralbyrå den skarpaste protest mot förstörandet av arbetargruppen, vilket utan tvivel skulle utgöra ett svårt slag för landets försvarskraft och bland folkmassorna måste förkväva den sista tron på ett deltagande i det sociala arbetet på fosterlandets försvar.”

De mest framstående representanterna för den politiska bourgeoisin uttalade sig upprepade gånger i samma anda om arbetargruppen. Miljukov noterade med tillfredsställelse dess moderation. Nationalisten Sjulgin, senare medlem av ”det svarta hundradet” sade: ”Arbetargruppens representanter är inga underjordiska agitatorer, som stiftar tvedräkt och förvirring... De har ägnat hela sin kraft åt det nationella försvarets sak och det finns inga offer, som de icke varit redo att bringa för fosterlandets välgång.” Rodsianko påvisade att man hade gruppen att tacka för att oroligheterna bland arbetarna inom krigsindustriföretagen kunde hejdas och hindras att sprida sig vidare.

Genom att häkta denna arbetargrupp inför februaridagarna lämnade tsarismen ytterligare ett bevis för sin självmördande isoleringspolitik.

Befriade från fängelset den 12 mars försökte arbetargruppens medlemmar att rycka åt sig ledningen inom arbetar- och soldatråden. Det var just de, som tillsammans med de mensjevikiska dumamedlemmarna utfärdade ett upprop, vari arbetarna uppmanades att sända delegerade från arbetsplatserna till Tauriska palatset.

Det vore likväl oriktigt, om man ville betrakta sovjeternas första steg som åtgärder för ett absolut genomförande av mensjevikernas politiska avsikter. Mensjevikerna försökte visserligen att betvinga elementen, men revolutionens elementära krafter slet sig alltjämt lösa från den mensjevikiska ledningen. Arbetare- och bonderådens första steg och aktioner bar en prägel av splittring och tvedräkt. På ena sidan stod arbetare- och bondemassorna, som betraktade dumautskottet och den av detsamma skapade provisoriska regeringen med spontan misstro och i känsla av sin egen övermakt påtryckte sovjeternas första steg en revolutionär prägel, ja delvis förlänade dem en karaktär av äkta maktorgan. Å andra sidan sparade ”ledarna” för denna spontant revolutionära massa ingen möda för att neutralisera sovjeterna och förvandla dem till ett enkelt annex åt den borgerliga provisoriska regeringen.

En dylik ur den revolutionära massrörelsens djup framsprungen handling var utfärdandet av den berömda ordern n:r I, som inom de borgerligt-patriotiska lagren utlöste en våg av oförsonligt hat mot sovjeterna. Formellt riktade sig denna order endast till Petrograds militärdistrikts garnison. Men faktiskt tjänade den som rättesnöre för hela armén. Ordern n:r I träffade en öm punkt icke endast i den tsaristiska regimen, utan i den borgerliga ryska samhällsordningen över huvud taget. Den träffade den gamla imperialistiska arméns stridsduglighet. Den var riktad direkt mot officerskåren: ”Alla slags vapen, såsom gevär, kulsprutor,

pansarbilar o. s. v., skall endast stå till kompani- och bataljonsutskottens förfogande och under deras kontroll, och får på inga villkor utlämnas till officerarna, icke ens på deras uppmaning.” Det är begripligt, att de i denna order inflätade orden om sträng, militär disciplin bredvid ett dylikt krasst uttryck för det politiska misstroende, som man hyste mot officerarna, icke verkade alldeles övertygande.

Emellertid uttryckte ordern n:r 1 ännu icke sovjets* beslut om arméorganisationens grundvalar på ett fullständigt sätt. Plenarmötet den 14 mars, som tillsatt en kommitté för utarbetande av ordern, uttalade sig för armébefälets valbarhet, d. v. s. manskapet skulle självt få välja sina officerare. Detta krav kom från de breda massorna och de för första gången till gemensamt möte samlade arbetare- och soldatdeputerade måste obetingat ge uttryck åt detsamma.

Endast sina ledares socialförrädiska hållning har sovjet att tacka för att detta krav saknades i ordern n:r I, ehuru det antagits av plenarsammanträdet. Under de förhandlingar, som fördes med dumautskottet strök dessa ”ledare” bakom plenums rygg kravet på officerarnas valbarhet ifrån de villkor, som sovjet uppställt för understödjande av den provisoriska regeringen. Naturligtvis kunde en bourgeoisi, som ville föra kriget till ett segerrikt slut, icke förklara sig gå in på att officerarna i den imperialistiska armén skulle få väljas av soldaterna. Mensjevikerna hade sin egen princip – att icke företaga något utan bourgeoisins samtycke.

Ordern n:r 1 utgjorde, trots den modifiering den rönt, tack vare ledarna, en omedelbar reaktion av massorna mot det försök att avväpna soldaterna, vilket gjordes av dumautskottets militär-kommission, – en direkt reaktion mot den order att soldaterna skulle återvända till kasernerna, vilken den provisoriska regeringen i de allra första ögonblicket av sin existens (den 12 mars) brådskande utfärdat. Och slutligen var det också en reaktion mot Rodsiankos tal den 13 mars. På sovjets sammanträden framträdde ett starkt missnöje med detta uppträdande av den provisoriska regeringen. Ordern n:r 1 innehöll en betydelsefull punkt, av följande lydelse:

”Riksdumans militärkommissions order skäll åtlydas endast då de icke strider mot arbetare- och soldatrådens befallningar och beslut.”

Omedelbart efter utfärdandet av ordern n:r I nödgades ordföranden för dumans militär-kommission, överste Engelhardt, förbjuda att man fråntog soldaterna vapnen.

Händelsen med ordern n:r I är utomordentligt intressant och karakteristisk för den efter februaridagarna uppkomna dubbelregeringens inre mekanism. Ehuru det i denna order icke var tal om att välja officerarna, genomfördes denna valbarhet likväl mångenstädes spontant. Sovjet verkställande utskott såg sig redan den 18 mars nödsakat att, för förtydligande av ordern n:r I, utfärda en order n:r II. Denna order n:r II bestämmer visserligen att de redan företagna valen av officerare skulle äga giltighet, men förklarar med avseende på framtiden att man väl valde kompani-, bataljon- etc. -utskott, men icke de överordnade, varvid utskotten dock tillerkändes vetorätt mot den eller den befälspersonens utnämning.

Sovjets representanter förelade denna order n:r II för krigsminister Gutsjkov i och för underskrift, men denne vägrade att skriva under. Till sist annullerades ordern n:r II ännu innan den offentliggjordes, vilket faktiskt också innebar annullerandet av ordern n:r I. General Potapov skildrar sovjetdelegaternas besök hos Gutsjkov den 19 mars på följande sätt:

”Sammanträdet avlöpte ytterst stormigt. Gutsjkov förklarade att delegationens krav var oantagligt och lämnade upprepade gånger rummet med den förklaringen att han skulle nedlägga sitt ämbete. Efter hans tillbakaträdande övertog jag ordförandeskapet. Det utarbetades en överenskommelse, varefter Gutsjkov åter inkallades, och resultatet av sammanträdet blev ett upprop, som från sovjets sida undertecknades av Skobelev, från

* D. v. s. Petrograds sovjet. Övers. anm.

dumautskottets av mig och från regeringens sida av Gutsjkov. Uppropet annulerade både order n:r I och n:r II. Krigsministern lovade emellertid att i armén införa reellare former samt nya bestämmelser angående förhållandet mellan officerskåren och manskapet.”

Herrarna Skobelev, Gutsjkov och Tsjeidse kunde deltaga i stormiga sammanträden, göra invändningar och till och med framställa krav, men den borgerliga regeringens representant behövde endast hota med att avgå, så tappade demokratins ledare fullständigt huvudet och blev mållösa av ängslan. Följaktligen behövde den borgerlige ministern endast sockra pillret med något slags löfte, så var demokratins ledare redo att redan på femte dagen uppgiva en sådan seger för massan som ordern n:r I innebar.

Uppropet, vari meddelades att orderna n:r I och II icke ägde giltighet för den på fältfot stående armén och över huvud taget icke utanför Petrograds militärdistrikt, offentliggjordes i sovjets ”meddelanden” den 21 mars. Omedelbart därefter beredde sig den provisoriska regeringen att återställa den kontrarevolutionära officerskårens auktoritet i armén och åter tygla männen i ledet.

”Lyssna icke till dem som sår tvedräkt!” hette det i ett av Gutsjkovs upprop till befolkningen och armén, som utfärdades den 22 mars. ”Många tyska spioner har förklätt sig i grå soldatkappor och innästlat sig bland er; de bringar oro och förvirring i edra led.”

Från denna tid legaliseras denna regeringsfabel om soldatkappan som de tyska spionernas attribut och dyker upp i alla borgerliga, gula och kontrarevolutionära boulevardtidningar.

I detta sammanhang meddelar vi ur dumamedlemmarna Janusjkevitjs och Filonenkos rapport efter ett besök vid fronten ett utdrag av Janusjkevitjs rapport, som föredrogs vid det provisoriska dumautskottets sammanträde den 26 mars, och som åskådligt skildrar läget inom armén efter februariomvälvningen:

> Janusjkevitj: Sedan vi erhållit uppdraget att resa till fronten, befarade vi att vi där skulle få se mycket som skulle göra det sämsta tänkbara intryck på oss och att vi där skulle få en nedtryckande bild av det hela. Men det som vi verkligen såg genast från början av vår resa, då vi närmade oss fronten, framkallade hos oss ett rakt motsatt intryck. Knappt hade vi lämnat Petrograd, förrän vi kunde iakttaga att det vid varje station samlades folkmassor, däribland många soldater, vilka hört talas om vår ankomst och ville hälsa på oss. Vid varje station lämnade vi vår kupé och besvarade hälsningarna, så att vi var ganska hesa när vi kom till fronten. I Resjitsa mottogs vi med utomordentligt livliga ovationer. Man uppmanade oss att övervara ett möte i staden. Trupper hade uppställts, vilka spelade militärmusik, och stora människomassor hade kommit tillsammans. Man hälsade oss, vi höll tal och stannade där en tämligen lång stund. På samma plats hölls på en biografteater ett sammanträde av soldat- och officerssovjet. Det förekom också intermezzon. Bland annat dödades kommendanten för Sumskiregementet. Då man började avväpna polisen och bege sig till sammanträdet, infann sig en grupp väpnade män, som förhöll sig tämligen orolig. Då ingen visste varför de hade kommit, utkommenderades Sumskiregementet. Under tiden hade emellertid det ryktet spritt sig att detta regemente ämnade slå ned den revolutionära rörelsen. Man hotade att sätta in tungt artilleri, om regementet icke meddelade sin avsikt. Soldaterna anslöt sig till folket, men med officerarna uppstod ett missförstånd, enär dessa uttalat sig i skarpa ordalag om soldaterna och de röda slejferna. Därvid blev som nämnt regementschefen dödad. Man sade också att han skjutit sig själv. Versionerna var oklara och hela händelsen var höljd i dunkel. Dessutom häktades i Resjitsa ordföranden för semstvoförvaltningen, en ytterst impopulär man, som förvärvat sig ett dåligt rykte under livsmedelsleveranserna. Här gjorde man upp räkningen för gamla synder.
>
> På soldat- och officersmötet diskuterades en mängd frågor. Bl. a. hade vi fått tag i Gutsjkovs order om hövliga umgängesformer i armén. Vi påpekade hur ofantligt mycket alla dessa frågor intresserade massan av soldaterna. Sedan vi läst upp ordern, började soldaterna fråga oss angående prygelstraffet, om honnörsskyldigheten m. m. Hur ställde sig den provisoriska regeringen till dessa frågor och vad ämnade den företaga i det avseendet? Vi sade att regeringen sannolikt skulle

fastställa allt i resp. order. Då vi läst upp Gutsjkovs order, ljöd ett rungande hurra, men soldaterna ville veta, varför det inte stod något i ordern om honnör. Det bör här nämnas att platskommendanten i Resjitsa självmant avskaffat honnörsplikten, i det han i en garnisonsorder betecknat den som icke obligatorisk. Vi besvarade de frågor, som ställdes till oss. Adelsföreståndaren tillfrågades angående häktningarna; man lät honom först icke få ordet, men lugnade sig då vi manade till ordning. Vi föreslog att man icke skulle tillåta några godtyckliga häktningar och förklarade att dylika häktningar vore självförsvar samt att man måste frigiva sådana häktade.

Framkomna till fronten, övernattade vi och begav oss till de trupper, som stod i främsta linjen. Man mottog oss överallt utomordentligt högtidligt med musik – vi kände oss mycket förlägna. Det visade sig att ordern n:r 1 och alla möjliga rykten framkallat en viss desorganisation inom de ”gröna” truppdelarna, d. v. s. sådana som bestod av bönder. Inom de övriga, mera revolutionärt sinnade truppdelarna var inga dylika företeelser märkbara. Där kom också manskapet mycket väl överens med officerarna. Vi lade märke till en sak: Ehuru det fanns en provisorisk regering och ehuru omvälvningen var ett fullbordat faktum, fanns det bland de högre officerarna många som uppförde sig ytterst taktlöst. överallt måste vi höra klagomål över att de röda slejferna så snart åter borttagits, och några förklarade att de icke ämnade avlägsna tsarens bild. Soldaterna kom och fick se att tsarens bild hängde på väggen och de var förargade däröver. På några ställen hörde vi noggranna uppgifter om att man hotat med arkebusering, ifall tsarens bild avlägsnades. Denna taktlöshet skapade en olidlig atmosfär. På andra platser återigen bad man oss vidtaga åtgärder för tsarbildernas undanskaffande, emedan trupperna var upprörda och man befarade att det kunde bli blodsutgjutelse. Man kan emellertid överallt konstatera att soldaterna visade en viss återhållsamhet, de väntade ännu på något och intresserade sig utomordentligt för allt som försiggick. Till oss ställde de frågor angående de mest skilda områden. Vi höll först hälsningstal och förklarade därefter att alla grundläggande frågor skulle avgöras i den konstituerande församlingen. Den provisoriska regeringen hade å sin sida att sörja för allt möjligt. Officerarna kom också till oss, men vi bad dem att avlägsna sig. Vi underhöll oss med varje enskild truppavdelning, man kom till oss med önskningar och klagomål. Vi försökte klarlägga allt och lugna soldatmassorna.

Det framlades också önskemål angående fältdomstolarna. Det förnekades icke, att man vid fronten icke kunde komma någon vart utan stränga åtgärder. Men man önskade att det vid fältdomstolarna även skulle finnas soldatrepresentanter som bisittare. Då skulle man villigt underkasta sig alla ådömda straff. För närvarande var rättskipningen en ren officersangelägenhet. Till sådant hyste man intet förtroende. Man vände sig då till oss med begäran att vi skulle göra det möjligt att sända en representant för någon truppdel till Petrograd för att på ort och ställe taga reda på förhållandena.

En brännande fråga är också permitteringen. Efter de senaste tilldragelserna inhiberades genast all permittering, vid en del trupper beviljades redan ånyo permission, men i allmänhet oroade denna fråga soldaterna oerhört, de hade intet förtroende till sina överordnade, ehuru det fanns truppdelar, som litade på sin kommendant. Många måste man dock övertyga om att det inte gavs någon återvändo till den gamla regimen. Av samtal med enskilda soldater, med några grupper och med olika soldatrepresentanter framgick att krigsministeriet – hur det nu än var – likväl måste räkna med stämningen bland soldaterna och deras misstroende mot överbefälet. Icke endast soldater, utan också officerare sade till oss: ”Vi har intet förtroende till dessa män, vi fruktar att gå till storms tillsammans med dem, ty de skulle förråda oss.” Många gör allt för att hetsa upp soldaterna mot sig, nästan som om de gjorde det med avsikt. I varje fall besökte vi nästan samtliga truppavdelningar av första arma och underhöll oss med soldaterna varje avdelning 1-2 timmar; visserligen talade vi oss hesa, men vi åstadkom likväl ett visst lugn bland massorna. Det kunde vi berömma oss av. Vi började vår rond om morgnarna kl 8 och höll på till kl. 1 på natten. Stämningen är icke dålig, men en del soldater har bett oss utverka att de finge återvända hem till sina familjer. I allmänhet råder kampstämning, vilket gjorde ett gott intryck på oss, enär vi hade väntat oss något helt annat. Disciplin finnes, men den måste organiseras på en annan grundval. På en del möten talade vi med officerare. Många av dem förstår mycket väl sin nuvarande uppgift, andra däremot vill inte alls begripa att en epokgörande brytning har skett och att de också själva måste lära om. Sådana känner sig fruktansvärt förolämpade och är förbittrade över förordningarna, bl. a. också över Gutsjkovs order om hövliga umgängesformer. De säger att dylika order förstör andan inom arma, att sådana

saker hittats på av folk som lever bakom fronten och som inte har det ringaste med arma att göra. Vid ett möte drog vi i vårt tal den slutsatsen att en dylik stämning var kontrarevolutionär och riktad mot den fullständiga omvälvningen. Där talade övervägande ”gröna” officerare, fänrikar, som man med förlov sagt kunde kalla gröngölingar. En av dem glömde sig t. o. m. så långt, att han tillät sig följande uttalande: ”Ni är civil och begriper ingenting av armas anda.” Men då vi klart och tydligt sade ifrån att dessa åtgärder var nödvändiga, enär annars allting skulle gå vind för våg, så slog de helt och hållet om och påvisade att de såsom disciplinära män önskade att befallningarna komme från ett centrum, från en ”spets”, – då skulle de blint underordna sig, men de kunde icke tillåta att order utfärdades från annat obefogat håll, enär i sådant fall överheten förlorade sin auktorritet och trupperna icke längre kunde föras till storms. Vad soldaterna beträffar, så förklarade vi för dem att det fanns en ny regering, som skulle genomföra alla nyttiga åtgärder, men att då hela apparaten ännu var densamma som förut, så måste allt i tjänstevägen ske successivt och ändringarna genomföras så småningom. De skulle alltså få upplysningar av sin kommendant. Vidare är att märka, att både officerare och soldater ställde överdrivna förhoppningar på ”landet bakom fronten”. De sade att födan också måste förbättras, alla hade t. ex. funnit bönorna avskyvärda. De väntade hjälp från landet bakom fronten, och om denna utebleve, så hette det att det var något som var i olag därhemma. Soldaterna beskyllde sina egna kommendanter för allting och det kostade mycken möda att få dem att inse att sådana missförhållanden berodde på den gamla regimen och icke på soldaternas militära överordnade personligen.

Allmänna slutsatser: Stämningen är icke pessimistisk, disciplinen håller sig, men soldaterna väntar likväl fortfarande på något. De bönföll oss att för guds skull komma eller skicka någon för att avhjälpa alla missförhållanden. Icke endast soldaterna utan också officerarna bad oss besöka de enskilda truppdelarna. En del formationer vägrade att avlägga den nya faneden och då vi frågade varför, svarade de: ”När våra gamla överordnaden tager emot eden av oss, så vet vi inte, om eden kanske gäller den gamla regeringen.” Vi sade dem: Nej, det gäller den nya regeringen! Tro oss! ”Och varför måste vi skriva under?” Vi förklarade: ”Nu är ni medborgare, och varje upplyst medborgare måste skriva under på att han är villig att tjäna.” En mängd dylika frågor ställdes till oss. Vid en del truppdelar vände man sig till oss med en begäran att sätta oss i förbindelse med någon myndighet i och för rensning inom officerskåren. Bland supplikanterna var också officerare som sade: ”Vi litar inte på våra kommendanter, de har genom sin verksamhet i det förflutna gjort sig så hatade bland soldaterna att dessa nu efter omvälvningen icke tror på dem. Detta medför emellertid desorganisation och ger också möjlighet till excesser. Vi kan inte garantera att trupperna under ledning av sådana kommendanter går med förtroende i striden” Vi märkte att där officerarna försökt klargöra den skedda omvälvningen för soldaterna, hade de till och med fått förlåtelse för tidigare begångna synder. Sådana officerare vann genast förtroende i massans ögon; särskilt misstroende uppstod där officerarna teg och icke tillät några möten, icke förklarade händelserna eller gav tendentiösa framställningar av dem. Vid sådana truppformationer var misstron bland soldaterna gränslös. Soldaternas gamla misstroende mot sina överordnade har mångenstädes avtagit, men det nya misstroende som uppstått efter omvälvningen är fruktansvärt. Vid de truppformationer, där möten anordnats för soldaterna och händelserna på så sätt diskuterats, hade förtroendet genast återställts, t. o. m. bland trupper som förut icke ägt något sådant förtroende till befälet. Sådana trupper skulle kunna gå genom eld och vatten.

En mycket allvarlig fråga för soldaterna var om de skulle deltaga eller icke deltaga i valen till den konstituerande församlingen. ”Ingen kan i vårt ställe bestämma över hur vi vill ha det.” Man frågade oss: ”Blir soldaterna i stånd att deltaga i valen?” Vi svarade Då vår egen risk: ”I en eller annan form kommer ni naturligtvis att få säga er mening.” Man ville också veta om det skulle bli republik eller monarki. Vi sade att denna fråga skulle lösas av konstituanten själv. Jag måste öppet säga att, så vitt jag kunde konstatera, stämningen alltigenom var republikansk. Man frågade också om Romanov med hela sin familj blivit häktad. Då vi svarade ja, ropade man ”hurra!”, hissade oss och så vidare. Därvid måste framhållas, att en del kommendanter uppförde sig mycket taktfullt. Då omvälvningen, abdikationen etc. var gjord, avlägsnade de obemärkt alla bilder av tsaren, under det man vid andra truppdelar demonstrativt lät dem hänga kvar. Då soldaterna krävde att bilderna skulle avlägsnas, avvisade kommendanterna detta krav och detta icke därför att de var av den meningen att bilderna måste hänga kvar, enär den gamla regimen fordrade det, utan bara därför att

enligt deras åsikt disciplinen icke tilläte att soldaterna framställer krav och kommendanterna lyder. Därigenom skulle skapas en situation med synnerligen hotande konsekvenser. Några soldater sade rent ut: ”Vår kommendant är den och den, vi kommer att döda honom, vi har redan ordnat allt.” Till dem sade vi: ”Lugna er, gör inga dumheter! Den provisoriska regeringen kommer att lösa denna fråga, den kommer att träffa åtgärder så att ni får det befäl som ni behöver. Men om självhjälp kan ej bli tal. Nu måste en rättvis dom fällas.”

Soldaterna intresserade sig också för rätten att framlägga klagomål. ”Förut var det uselt; man misshandlade oss och om vi beklagade oss hos överheten, brydde den sig icke om det. Hur skall det nu bli? Skall vi åter beklaga oss hos överheten? Men om denna förblir densamma som förut, vem skall då framföra vår sak till dem som nu regerar över oss och som äger makten, som representerar våra intressen?” På denna fråga var det svårt att svara.

Vi underhöll oss med många officerare, även sådana som innehade högre befälsposter. Många var alltigenom desorienterade i situationen och frågade oss varför man icke tillfrågat armén innan man gjorde revolution. Vi svarade att det fallit sig så. De skulle själva den dagen ej ha känt igen Petrograd när de vaknat på morgonen. Dessa officerare kan icke föreställa sig hur allt gått till och de är missnöjda därför, att man icke på förhand tillfrågat dem och därför att man genomfört allting i hast och med hjälp av civila, vilka de såsom officerare alls icke hyste aktning för. Ofta ställer sig sådana officerare avvisande gentemot allt, även mot alla inlöpande order. Soldaterna säger då: ”Det är en fiende till den nya regimen.” En divisionskommendant tillät sig ett uttalande, vilken gjorde det intrycket på mig, att han, även om han icke var någon fiende till den nya regimen, dock ställde sig alltför skeptisk gentemot densamma. Det var väl att samtalet blev avbrutet, ty eljest hade jag måst låta häkta honom. Bland annat sade han: ”Jag har trots allt gett packet prygel och kommer också i fortsättningen att prygla det. Så fort någon muckar, får han femton rapp.” Omedelbart förut ägde ett soldatmöte rum, och jag såg att deltagarna efter mötets slut icke skingrades. Jag frågade efter orsaken och fick till svar: ”Nej, minsann, vi hänger nog ihop, vi!” Efteråt talade de emellertid om för mig att de trott att kommendanten skulle häkta mig, ty han var en anhängare av den gamla regimen. ”I går hotade han att skjuta ned dem, som tog bort tsarens bild. En skvadron kosacker stod redan till reds, den skulle vi genast ha...”

Vid en truppavdelning, till vilken vi kommit för att tala, sade den impopuläre kommendanten till soldaterna: ”Lämna kvar edra gevär hemma!” Denna uppmaning väckte ett oerhört misstroende och alla medförde sina gevär till mötet. Efteråt frågade de oss: ”Varför skulle vi komma utan gevär?” Vi sade att det var bekvämare utan gevär, och de lugnade sig. Om också nu allt är lugnt, så är det likväl möjligt att, om inga åtgärder vidtages, många icke önskvärda saker kan inträffa. Särskilt officerskåren har svårt att förstå det skedda. Officerarna fattar icke tingens väsen och tror att hela armén är förstörd, att dess anda är förintad och att den grundval, på vilken armén har uppbyggts, är tillintetgjord.”

Så långt deputerade Janusjkevitjs rapport.

De personer, som under revolutionens första dagar ställt sig i spetsen för sovjet, var icke i stånd att föra revolutionen vidare. Tvärtom hämmade de den av alla krafter. Hur föga mensjevikerna och socialrevolutionärerna begrep händelserna, kan man se av det faktum att Skobelev (mensjevik) och Kerenski (trudovik) den 10 mars under de liberala dumamedlemmarnas bifall ännu talade för kadetternas paroll om den ansvariga regeringen och därmed själva tillkännagav att de ännu icke lämnat bakom sig de konstitutionella monarkisternas krav.

Då dessa bedrövliga ledare utarbetade villkoren för en överenskommelse med den provisoriska regeringen, upptog de månne då också kravet på proklamerandet av en demokratisk republik eller republik över huvud taget bland dessa villkor? Ingalunda. Detta krav saknades. Mensjevikerna och socialrevolutionärerna ingick en kompromiss med de krassaste monarkisterna och uppställde med avsikt inga krav, som kunde skilja dem från dessa.

Men det skulle bli ännu värre. Då den provisoriska regeringens försök att upprätthålla monarkin och dynastin utlöste indignation och förbittring bland massorna, då sovjets

plenarsammanträde i denna för massorna brännande fråga (denna fråga är t. o. m. mera brännande än frågan om förhållandet mellan manskapet och officerarna, emedan frågan om regeringsformen berörde hela befolkningens intressen) beslöt att förbjuda den provisoriska regeringen varje handling, som kunde föregripa den blivande regeringsformen, – vad gjorde då ledare sådana som Skobelev och Tsjeidse? Sedan de hört av representanterna för duma-utskottet, att utskottet var Last beslutat att bibehålla monarkin och påskynda en abdikation av tsaren till förmån för Alexej strök hrr Skobelev och Tsjeidse i sovjets beslut den punkt, som icke passade herrarna i duman! Därigenom gav de monarkisterna fria händer, ja, ställde t. o. m. sovjets stöd i utsikt för dem.

Också här förde ledarna massorna bakom ljuset. De förrådde deras intressen i intima förhandlingar med bourgeoisin och bröt mot de av sovjet utdelade direktiven. Sådan var dubbelregeringens inre mekanism. Motsägelserna trädde så klart i dagen, att endast under det revolutionära segerrusets första dagar kunde arbetare- och soldatmassorna undgå att märka dessa motsägelser och försona sig med dem.

Naturligtvis hade mensjevikernas och senare även socialrevolutionärernas herravälde inom sovjeterna icke varit möjligt utan en bred våg av godtrogen fosterlandsförsvarslusta (uttrycket härstammar från Lenin), som under revolutionens första månader hade gripit de småborgerliga och t. o. m. de proletära massorna. Den godtrogna och på fosterlandets försvar inställda massan hälsade till exempel med förtjusning det av Petrograds arbetare- och soldatråd den 27 mars utfärdade uppropet som var riktat till alla världens folk:

KAMRATER, PROLETÄRER, ARBETARE I ALLA LÄNDER!

Vi, de i Petrograds arbetare- och soldatråd förenade ryska arbetarna och soldaterna, sänder er en flammande hälsning och meddelar er en stor händelse: Den ryska demokratin har störtat tsarens traditionella tyranni i gruset och träder ut bland er som likaberättigad medlem och som hotande kraft i kampen för vår gemensamma frigörelse. Vår seger är en stor seger för världens frihet och världsdemokratin. Den internationella reaktionens huvudfäste och ”Europas gendarm” finns ej mera. Må mullen över dess grav vara tung som granit! Leve friheten! Leve proletariatets internationella solidaritet och dess kamp för den slutliga segern!

Vårt verk är ännu icke fullbordat. Den gamla regimens skugga är ännu icke skingrad, många fiender samlar sina krafter mot den ryska revolutionen. Men dess erövringar är likväl ofantliga. Rysslands folk kommer att ge uttryck åt sin vilja genom den konstituerande församlingen, som inom kortast möjliga tid Skall sammanträda på grundval av lika och allmän sluten rösträtt. Redan nu kan man med bestämdhet säga, att den demokratiska republiken triumferar i Ryssland. Det ryska folket äger full politisk frihet, det kan nu tala sitt maktspråk rörande landets självbestämmanderätt och utrikespolitik. I det vi vänder oss till alla de genom detta fruktansvärda krig decimerade och till undergångens brant förda folken, förklarar vi att tiden för den avgörande kampen mot alla regeringars rovlystnad nu är inne; tiden är kommen för folken att taga frågan om krig och fred i egna händer.

I medvetande om sin revolutionära kraft förklarar den ryska demokratin att den med alla medel kommer att kämpa mot de egna härskande klassernas rovpolitik, och uppmanar Europas folk till en gemensam och beslutsam aktion för frihetens sak.

Vi vänder oss till våra proletära bröder i Tyskland och österrike och alldeles särskilt till det tyska proletariatet. Allt ifrån krigets första dag har man velat få er att tro att ni, då ni höjer vapnen mot Ryssland, försvarar den europeiska kulturen mot den asiatiska despotismen. Många av er ser häri ett rättfärdigande av det stöd, som ni skänkt kriget. Nu är också denna motivering bragd ur världen: det demokratiska Ryssland kan icke längre hota friheten och civilisationen.

Vi kommer att ståndaktigt försvara vår frihet mot alla reaktionära ingripanden både utifrån och inifrån. Den ryska revolutionen kommer icke att vika tillbaka för erövrarnas bajonetter och ej heller att låta undertrycka sig av något som helst militärt våld.

> Vi uppmanar er, att störta edra halvabsolutistiska regeringar, liksom det ryska folket skakat av sig tsarens tyranni. Vägra att tjäna som verktyg för rov i kungarnas, godsägarnas och bankirernas händer, så skall vi med förenade krafter göra slut på det fruktansvärda blodbad, som utgör en nesa för mänskligheten, och som förmörkar den stora dagen för den ryska frihetens födelse!
>
> Arbetare i alla länder! Vi räcker er brodershanden över ett berg av bröders lik, över en ström av oskyldigt blod och tårar, över rykande ruiner av städer och byar, över förstörda kulturskatter, och uppmanar er att återupprätta och befästa den internationella enheten, ty däri ligger underpanten på kommande segrar och på mänsklighetens fullständiga frigörelse.
>
> Proletärer i alla länder, förenen eder!
>
> *Petrograds arbetare- och soldatråd.*”

Alla dessa vändningar syntes den tiden ytterst revolutionära för massorna, därför att de ännu icke hade något begrepp om hur man kunde och skulle ”göra slut på det fruktansvärda blodbadet”. Absolutismens störtande tolkades som en påstådd ”vägran” av folket att vidare ”tjäna imperialistiska syften”. Det faktum, att bourgeoisin kommit i tsarismens ställe, med det fasta beslutet att icke endast fortsätta den väpnade kampen för de gamla imperialistiska syftena, utan t. o. m. skärpa och fördjupa den, – detta faktum hade ännu icke gått upp för de godtrogna, av kapitalisterna och deras medhjälpare bedragna arbetande massornas medvetande. Därför hade tanken på en andra revolution för nedslående av den kapitalistiska regimen och maktens ryckande ur bourgeoisins händer ännu icke slagit fast rot, ehuru massorna under de första februaridagarna hyst ett spontant misstroende gentemot bourgeoisin.

Frukterna av detta misstroende mognade först flera månader senare till en klassmedveten rörelse.

Massorna gjorde icke klart för sig, att den inträdda friheten samtidigt utgjorde ett överlämnande av makten till kapitalisterna. Därför tog de rådets upprop att ”skydda revolutionen mot erövrarnas bajonetter” för kontant. Det dröjde någon tid innan massorna insåg att bakom parollen om ”revolutionens försvar” dolde sig ett försök att återuppliva de ryska imperialisternas gamla annexionspolitik.

”Till alla världens folk”, som det hette i sovjets upprop, vände sig det ryska folket, som ännu icke övervunnit kapitalisterna och ännu icke skaffat sig någon garanti för det egna landets antiimperialistiska politik, och uppmanade de andra folken – icke att störta kapitalismen, utan att slå ned den ”halvabsolutistiska regimen”, vilket återigen icke erbjöd de andra folken någon säkerhet mot förandet av imperialistiska krig.

Visserligen hade också detta inkonsekventa upprop en revolutionär betydelse för utlandet såsom det första uppropet till kamp mot kriget i den första under kriget utbrytande revolutionens namn.

Naturligtvis kan denna revolutionära betydelse icke mäta sig med det revolutionerande inflytandet av oktoberrevolutionens senare ”fredsdekret”, liksom över huvud taget hela februarirevolutionen ingalunda kunde uppnå den därpå följande oktoberrevolutionens internationella betydelse.

Endast bolsjevikernas parti höll klar kurs för genomförandet av denna andra, proletära revolution. Endast de representerade riktigt och konsekvent arbetarklassens och de arbetande böndernas intressen.

Likväl var det bolsjevikiska partiet, som efter revolutionens utbrott utvecklade en oerhörd aktivitet, numerärt sett svagt på grund av illegaliteten och förföljelserna från polisens sida. Sjelavin anger i sin bok ”Arbetarklassen och R. K. P. (bolsjevikerna) i februarirevolutionen”, utgiven på förlaget Priboj i Leningrad 1927, följande siffror: I slutet av år 1916 var inom

Ryska Socialdemokratiska Arbetarpartiet (bolsjevikerna) organiserade: i Petrograd 1,500-2,000 partimedlemmar bland 450,000 arbetare; i Moskva 300-500; i Moskov guvernement 60-80 bland 400,000 arbetare; i Ivano-Voznesensk 150 –160 bland 50,000 arbetare; i Nisjnij-Novgorod 150-200, i Samara 80-100, i Saratov 70-80, i Charkov 120, i Kiev 200, i Jekaterinoslav 400, i Lugansk 100, i Makajevka 80-100, i Ural 800, i Irkutsk 1,000 och i Krasnojarsk 50-60.

Ända till februarirevolutionen betecknade bolsjevikerna den förestående revolutionen i Ryssland såsom borgerlig. I motsats till mensjevikerna betraktade de icke bourgeoisins övertagande av makten som den enda möjliga utgången av den borgerliga revolutionen i Ryssland. Under medgivande av en sådan utgång, ansåg de emellertid också en annan för proletariatet gynnsammare utgång möjlig: proletariatets och böndernas övertagande av makten under den borgerliga revolutionens gång. Bolsjevikerna kämpade sedan också för denna andra utgång, för den ”revolutionär-demokratiska diktaturen”, som skulle öppna friare banor för den socialistiska rörelsens utveckling och bana väg för den borgerliga revolutionens förvandling till en socialistisk. Februariomvälvningen var en borgerlig revolution. Bolsjevikerna lyckades icke påverka februarihändelserna så, att makten redan då kunde falla i arbetarnas och böndernas händer. Men samtidigt uppstod ett helt egenartat läge; jämte den borgerliga provisoriska regeringen uppdök i ännu icke mognade former en andra regering i form av arbetare- och bonderåd (soldaterna var nämligen övervägande bönder). Denna andra rudimentära ”regering” var ännu icke på långt när ”socialistisk” utan en borgerligdemokratisk och avträdde frivilligt makten till bourgeoisin.

Denna maktavsägelse stod i samklang med mensjevikernas dogmatisk-opportunistiska princip, enligt vilken bourgeoisin i den borgerliga revolutionen äger oantastbar rätt till makten. En dylik princip hindrade mensjevikerna icke blott att vara socialister, utan också att vara konsekventa *demokrater*. Den band dem vid den provisoriska regeringens vagn och dikterade deras förräderi mot proletariatets sak till och med där det icke var fråga om socialism, utan endast om rent demokratiska krav.

I februari visade sig mensjevikerna t. o. m. ur stånd att ärligt och konsekvent kämpa för republiken: deras ledare utfärdade den 10 mars i duman endast parollen om en ”ansvarig regering”. Bland de villkor, som förelades den provisoriska regeringen, saknades kravet på republikens utropande: monarkisternas arbete på dynastins räddande legaliserades sålunda av sovjet.

Alla inskränkande reformer uppsköts till konstituanten. Om konfiskerandet av jorden till förmån för bönderna innehöll nämnda villkor icke en rad och om åttatimmarsdagen talades där ej heller. Så förrådde mensjevikerna i februari alla de främsta demokratiska kraven, som stått på Ryska Socialdemokratiska Arbetarpartiets program.

Endast bolsjevikerna kämpade under februaridagarna för ett konsekvent demokratiskt program. Deras manifest av den 12 mars lyder:

Proletärer i alla länder, förenen eder!

TILL ALLA RYSSLANDS MEDBORGARE!

Medborgare! Den ryska tsarismens fäste har fallit. Det tsaristiska bandet, vars välstånd vilat på folkets blod, är störtat. Huvudstaden befinner sig i det revolterande folkets händer, revolutionära truppdelar ställer sig på rebellernas sida. Det revolutionära proletariatet och den revolutionära armén måste rädda landet från den av tsarregimen förberedda undergången och sammanbrottet.

Genom oerhörda ansträngningar, genom offer i döda och sårade, har det ryska folket avskuddat det sekelgamla oket.

Arbetarklassens och den revolutionära arméns uppgift är: att skapa en *provisorisk revolutionär regering*, som ställer sig i spetsen för den nya republikanska ordningen, som håller på att uppstå.

Den provisoriska revolutionära regeringen måste antaga provisoriska lagar, *som försvarar alla folkets rättigheter och friheter, konfiskerar klostrens och godsägarnas jord samt den kejserliga familjens ägodelar och överlämnar dem åt folket, inför åttatimmarsdagen och på grund av allmän, sluten, lika och direkt rösträtt inkallar den konstituerande församlingen.*

Den provisoriska regeringen måste övertaga uppgiften att sörja för befolkningens och arméns omedelbara förseende med livsmedel och för detta ändamål konfiskera alla förråd, som den forna regeringen och stadsförvaltningsorganen samlat.

Reaktionens hydra kan ännu alltjämt resa sitt huvud. Det är folkets och dess revolutionära regerings uppgift att undertrycka alla folkfientliga och kontrarevolutionära stämplingar.

Den provisoriska regeringen måste genast utan dröjsmål träda i förbindelse med proletariatet i de krigförande länderna i den revolutionära kampens intresse, – den kamp som föres av folken i alla länder mot deras förtryckare, mot de monarkistiska regeringarna och de kapitalistiska klickarna och för omedelbart inställande av den blodiga folkslaktningen, som påtvingats de underkuvade folken.

Arbetarna på fabriker och verkstäder liksom också de rebelliska trupperna måste genast välja sina representanter till den provisoriska regeringen, vilken skall bildas under skydd av det revolutionära folket och den revolutionära armén.

Medborgare! Soldater! Hustrur och mödrar! Upp till kamp! Till öppen kamp mot tsarismen och dess medhjälpare!

Över hela Ryssland hissas nu revoltens röda fana. Tag över hela Ryssland frihetens sak i edra egna händer och störta det tsaristiska knektväldet; uppmana soldaterna till kamp!

Arbetare i hela Ryssland, i städerna och på landsbygden, – fram för skapandet av en det revolutionära folkets regering!

Medborgare! Genom broderliga beslutsamma ansträngningar skall vi på absolutismens ruiner befästa en samhällsordning i enlighet med frihetens begrepp.

Framåt! Det gives intet tillbaka! Skoningslös kamp!
Framåt under revolutionens röda banér!
Leve den demokratiska republiken!
Leve den revolutionära arbetarklassen!
Leve det revolutionära folket och den rebelliska armén!

Centralkommittén för Ryska Socialdemokratiska Arbetarpartiet.
(Bolsjevikerna.)

Den 12 mars 1917.

Den provisoriska regeringens konstituerande genom sovjet och icke genom duman samt förverkligandet av alla det socialdemokratiska programmets huvudkrav genom en dylik regering, – detta är det här framställda inrepolitiska programmets väsen. Detta utgör grunden till programmet för ”proletariatets och böndernas revolutionär-demokratiska diktatur”. Mot de monarkistiska intrigerna reagerade bolsjevikernas centralkommitté genast med sitt upprop till ”skoningslös kamp” mot sådana tendenser.

Februarihändelserna överträffade likväl snart detta konsekvent demokratiska program om proletariatets och böndernas diktatur, vilket bolsjevikerna förfäktat allt sedan år 1905. Läget krävde redan längre gående paroller.

Under Lenins ledning, som den 3 april (eller den 16 april efter den gamla tidräkningen) anlände till Petrograd, fann partiet den nödvändiga taktiska linjen, som passade till de nya förhållandena. Detta var den linje, som bestod i den demokratiska revolutionens omedelbara förvandling till en socialistisk.

Lenins ankomst till Petrograd, som för revolutionen och för partiet var av utslagsgivande betydelse, skildras åskådligt av F. Raskolnikov:

> ”Vet ni att Lenin i kväll kommer till Petrograd?” frågade Leonid Nikolajevitj Stark den 3 april 1917.
>
> Jag telefonerade genast till L. V. Kamenev. Underrättelsen visade sig överensstämma med sanningen och vid den bestämda tiden for vi i sällskap med makarna Kamenev och Teodorovitj till Finska bangården. Där var det som alltid fullt av folk och där rådde liv och rörelse.
>
> På vägen hade Kamenev talat om Lenin och skrattat åt det mottagande, Petrograds arbetare skulle bereda honom. ”Man måste känna till Lenin; han hatar alla festligheter.” Under livligt samtal gick tiden helt omärkligt och i skymningen blinkade redan ljusen borta vid gränsstationen Bjeloostrov. Inne på bangården hade ganska mycket folk samlats, där infann sig bl. a. Maria Uljanova, Lenins syster, Alexander Schlapnikov, Alexandra Kollontay, – allt som allt var där ett tjugutal partiarbetare i ansvarig ställning. Alla befann sig i hög, upprörd stämning. På de flesta hade Lenins hemkomst verkat som en överraskning. Då vi visste vilka oerhörda svårigheter de extrema vänsteremigranternas hemvändande till Ryssland mött från ententeregeringarnas sida, var vi mycket ängsliga över våra ledares öde och fastän vi kände den brännande nödvändigheten av deras hemkomst, försonade vi oss samtidigt med den tanken, att vi väl knappast skulle få se dem åter i våra led så snart. På den geniala idén att de kunde resa hem genom Tyskland hade vi aldrig kommit; vi hade alltför mycket vant oss vid tanken på de ogenomträngliga skrankorna, som kriget upprättat mellan de krigförande länderna. Och plötsligt visade det sig att våra kamrater hade fått en reell möjlighet att återvända till det revolutionära Ryssland, där man behövde dem så väl och där deras platser stod tomma.
>
> Vid denna tid var likväl tanken på en hemresa genom Tyskland icke sympatisk för alla partikamraterna. Jag fick denna dag höra röster, som fördömde detta beslut av taktiska skäl dessa kamrater förutsåg den oerhörda lögn- och förtalskampanj, som faktiskt också snart skulle bryta lös mot vårt parti.
>
> Visserligen hade våra fiender i alla fall funnit tillräckligt med anledningar till förtal, om de också icke haft denna.
>
> Lenins beslut att till varje pris snarast möjligt komma till Ryssland var utan tvivel riktigt och motsvarade absolut stämningen bland partimajoriteten, som bittert saknade sin korade ledare. Det svåra politiska läge som uppstått genom den oavslutade revolutionen, vilken fortfarande var stadd i utveckling, krävde en orubbligt fast och konsekvent linje, som vårt parti vid denna tid tyvärr icke kunde berömma sig av att äga.
>
> Den första signalen ljöd; tåget nalkades. Vi gick ut på plattformen allesamman. Här väntade under livligt samspråk arbetarna från Sestroretsk vapenfabrik med en stor röd fana otåligt på tågets ankomst. De hade gått några verst till fots för att hälsa sin ledare. Äntligen brusade tåget in på stationen. De tre bländande vita lyktorna på lokomotivet blixtrade, sedan syntes personvagnarnas ljusa fönster och tåget saktade farten. Nu stannade det och vi igenkände genast Lenins figur, mitt bland en grupp arbetare. Arbetarna från Sestroretsk lyfte upp honom och bar honom på sina skuldror in i väntsalen. Här trängdes alla kamraterna från Petrograd omkring Lenin och lyckönskade honom, hjärtligt till hemkomsten. Vi alla, som såg Lenin för första gången, omfamnade och kysste honom alldeles som hans gamla partikamrater, precis som om vi känt honom en lång tid. Han var strålande munter och leendet lämnade icke ett ögonblick hans ansikte. Man kunde se, att hemkomsten till det av revolutionens flamma upptända fäderneslandet beredde honom en outsäglig glädje. Vi hade knappt haft tid att hälsa på Lenin, då den upprörde, av återseendets glädje alldeles upprivne Kamenev kom in i väntsalen, ledande den icke mindre upprörde Sinovjev vid handen. Kamenev presenterade den sistnämnde för oss och efter ett kraftigt handslag begav vi oss alla, omringande Lenin, in i dennes kupé.
>
> Knappt hade kamrat Lenin funnit sin kupé och slagit sig ned förrän han redan på nytt störtade sig över kamrat Kamenev.

”Vad är det för smörja som står i er ”Pravda”? Vi har läst några nummer och skällt på er duktigt”, ljöd Lenins faderligt bannande röst, som aldrig kunde såra någon. Nu bad kamraterna från Sestroretsk kamrat Lenin att säga några ord. Men han var fördjupad i ett samtal med Kamenev. De hade så mycket att meddela varandra och diskutera om.

”Skall Sinovjev tala, måste ni säga till honom, kamrater!” sade Lenin och fortsatte det avbrutna politiska samtalet med Kamenev.

Sinovjev begav sig ut på plattformen och höll ett kort, lidelsefullt tal; det första som han höll på rysk mark. Han var glad till sinnes och berättade, hur den schweiziske socialisten Platten organiserat deras resa, hur de farit genom Tyskland och hur de tyska socialdemokraterna försökt träda i förbindelse med Lenin, men avvisats av denne kategoriskt. ”Vi reste genom ett fängelse och förberedde oss på att bli häktade så snart vi överskridit gränsen”, sade han och övergick sedan till att skildra sina intryck av resan.

Efter en kort stund var vårt tåg framme i Petrograd. Vår vagn hade redan rullat in på bangården. Längs perrongen, där tåget passerade, hade matroserna från andra baltiska flottdivisionen ställt upp sig, lämnande en bred fri passage i mitten. Befälhavaren över matrosavdelningen, Maximov, en ung sjökadett, som energiskt gjorde ”revolutionär karriär”, trädde fram och visade Lenin vägen samt höll ett hälsningstal, som han slutade med den underliga önskan att Lenin måtte inträda i den provisoriska regeringen, – vi kunde inte låta bli att skratta. ”Jojo”, tänkte jag för mig själv, ”Lenin kommer nog att ge er påskrivet för inträde I den provisoriska regeringen, och det så ni mister både syn och hörsel, – vänta bara!” Och då Lenin nästa dag offentligt föredrog sitt program, publicerade denne Maximov – en gröngöling och politisk analfabet – i den borgerliga pressen ett ”brev till redaktionen”, vari han ursäktade sig för sitt deltagande vid Lenins mottagande, och detta därmed att han icke vetat något cm att Lenin rest genom Tyskland.

Men de meniga matroserna hade ingen anledning att ångra sig. De såg redan då i Lenin sin korade ledare.

Som svar på den uttalade önskan att han skulle inträda i den provisoriska regeringen, kastade Lenin bland massan ut parollen: ”Leve den socialistiska revolutionen!”

På bangården var mycket folk, mest arbetare. Kamrat Lenin begav sig till Finska bangårdens paradsal, där han hälsades av medlemmarna i Petrograds sovjet. Han svarade kort och slutade med ropet: ”Leve den sociala revolutionen!”

Slutligen vände han sig med samma paroll till den tusenhövdade mängden, som samlats på bangården för att hälsa det ryska proletariatets gamle ledare.

Detta tal höll Lenin från en pansarbil. En hel skvadron stålpansrade bilar hade infunnit sig vid Finska bangården. Deras strålkastare spred sina ljuskäglor i skymningen och släppte iväg långa ljusstrimmor bortåt Viborgska stadsdelen. Lenin begav sig därefter till bolsjevikernas högkvarter, f. d. dansösen Ksjesjinskajas palats, som efter revolutionen beslagtagits av vårt partis främsta organ. Framför palatset fanns en ofantlig människomassa, som uppmärksamt lyssnade till det, lidelsefulla tal, som Lenin höll från en balkong i andra våningen. Han talade om världsrevolutionens utveckling och perspektiv.

I huset fanns många partikamrater samlade, bland vilka man igenkände de tongivande inom Petrogradorganisationen och åtskilliga ansvariga kamrater från landsorten. I alla hörn av den rymliga salen fördes livliga samtal. Snart blev Lenin åter utkallad, då Kronstadtkamraterna kommit för att hylla honom. Kamrat Rosjall, som denna dag varit i Kronstadt, hade samlat alla kamrater, som ville hälsa Lenin, och hade fört dem över isen in till Petrograd. Det begynnande tövädret var orsaken till den ofrivilliga förseningen.

Lenin höll ett kort tal. Den socialistiska revolutionens paroll tilltalade Kronstadtkamraterna riktigt och mottogs med en storm av bifall.

Alla vände nu tillbaka till rummet, där oupphörligt glada återseendescener utspelades mellan gamla vänner, som, skilda genom fängelse och landsflykt, nu återfann varandra. Revolutionens och bolsjevismens veteraner lärde känna den nya generation av partiarbetare, vilken vuxit upp under

”Isvestjas” och ”Pravdas” epok. Jag minns hur den numera avlidne Arkadij Alexandrovitj Samoilov kom fram till kamrat Sinovjev, ropade hans namn och gav sig tillkänna som en medarbetare i den förrevolutionära Pravda under pseudonymen Juriev. Sinovjev tryckte hjärtligt hans hand. Snart begav sig de närvarande allesammans ned till ett stort rum, vilket förut av dansösen Ksjesinskaja använts såsom salong och nu begagnades för arbetarmöten. Här firades nu Lenins ankomst. Det ena talet avlöste det andra, alla uttryckte sin innerliga glädje över den prövade partiledarens återkomst till Ryssland.

Lenin satt där och hörde på talarna med ett halvt leende och väntade otåligt på att de skulle sluta. Då hela talarlistan var genomgången, vaknade han till liv igen, reste sig och kom genast till saken. Han angrep starkt den taktik, som följts av partiets ledande grupper och av enskilda kamrater före hans hemkomst. Han hånade i bitande ordalag den beryktade sentensen om den provisoriska regeringens understödjande ”för så vitt.., som” och utgav parollen: ”Intet som helst stöd åt den provisoriska regeringen!” samt uppmanade partiet till kamp för övertagande av makten genom sovjeterna, för den sociala revolutionen.

Med några krassa exempel påvisade Lenin skickligt hela falskheten i regeringens politik, de skriande motsägelserna mellan löften och handlingar, mellan ord och fakta; han underströk vår plikt att obarmhärtigt avslöja denna regerings till sitt väsen kontrarevolutionära och antidemokratiska tendenser. Talet varade ungefär en timma. Åhörarna satt hela tiden i spänd uppmärksamhet, som aldrig för ett ögonblick slappnade. De som här var representerade, var partiets ansvariga funktionärer, men även för dem var Lenins tal som en uppenbarelse. Det satte ett outplånligt skiljetecken mellan gårdagens taktik och den nya av i dag.

Lenin framkastade klart och tydligt frågan: ”Vad är att göra?” Han krävde att man från detta halva erkännande och understödjande av regeringen skulle övergå till klart förnekande av och oförsonlig kamp mot densamma.

Sovjetmaktens slutliga seger, som många endast såg framför sig som en oviss utsikt i ett mer eller mindre dimmigt fjärran, flyttade Lenin fram i förgrunden och gjorde till en av revolutionens närmaste och mest trängande uppgifter. Detta tal var i ordets rätta bemärkelse historiskt. I detta tal klarlade Lenin för första gången sitt politiska program, som sedermera fick sin formulering i de allbekanta teserna. Detta tal åstadkom en oktoberrevolution i partiledarnas medvetande och utgjorde grundvalen för bolsjevikernas hela därpå följande arbete.

Då Lenin slutat sitt tal, som hos alla de närvarande efterlämnade ett outplånligt intryck, blev han föremål för högljudda och ihållande ovationer. Kamenev sammanfattade den allmänna stämningen i några få ord:

”Vi kan vara ense eller icke ense med kamrat Lenin; vi kan hysa en avvikande uppfattning om den eller den situationens värdesättande, men i varje fall har i kamrat Lenins person vårt partis erkände geniale ledare återvänt till Ryssland, och tillsammans med honom kommer vii att gå framåt, i riktning mot socialismen.”

Kamenev fann en omfattande formel, som var antagbar även för dem, som ännu vacklade och icke fann sig till rätta i denna ström av nya tankar och idéer. De närvarande solidariserade sig med honom genom högljutt bifall. I varje fall var trots den eller den meningsskiljaktigheten partiets enhet räddad, under dess skarpsinnige ledares egid, genom segrar och oundvikliga nederlag fram till den slutliga triumfen i den hjältemodiga kampen om arbetarnas och bönderna makt.

I sina s. k. aprilteser (som framlades på ett partimöte den 5 april) formulerade Lenin klart och tydligt uppgiften om revolutionens övergång ”till sin andra etapp, som är predestinerad att lägg a makten i proletariatets och de fattigaste böndernas händer.” Formen för denna makt är sovjeterna. Uppgiften: inget omedelbart införande av socialismen, utan övergångssteg i denna riktning och därjämte lösandet av de demokratiska uppgifterna, som förblivit olösta i februari (framför allt jordens konfiskering och överlämnande till bönderna). Sovjetmakten måste dessutom på revolutionär väg föra landet ut ur det imperialistiska krigets eldlinje och sönderslita varje intressegemenskap med kapitalisterna.

Bolsjevikernas parti koncentrerade alla sin krafter på en ”tålmodig, systematisk, seg coli efter massornas praktiska behov avpassad upplysning” om dessa massors misstag och fel, på den ideologiska kampen, och på spridandet av det enda riktiga bolsjevikiska aktionsprogrammet.

Lenins aprilteser tog hänsyn till den under utveckling varande revolutionens hela konkreta dynamik. Därför växte deras teoretiska kärna i praktiken ut till fullkomligt oförutsedda historiska tilldragelser, till den segerrika första proletärrevolutionen, till världens första proletärdiktatur, som bygger upp socialismen.

Vi återger här tvenne arbeten av Lenin om februarirevolutionen och om proletariatets uppgifter: ”Den första revolutionens första etapp” och ”Brev ur fjärran”, skrivna i Schweiz under intrycket av de första meddelandena om februarirevolutionen i Ryssland, offentliggjorda den 21-22 mars 1917 i Pravda samt de redan omtalade aprilteserna om ”Proletariatets uppgifter i den nuvarande revolutionen” publicerade i Pravda den 7 april 1917. Som avslutning ger vi också N. Bucharins analys över februarirevolutionen.

6. Första revolutionens första etapp.

(Ett brev ur fjärran av N. Lenin.)

Den första revolutionen, det imperialistiska världskrigets produkt, har brutit ut. Denna första revolution kommer säkerligen icke att vara den sista. Denna första revolutions första etapp, nämligen ryska revolutionen av den 1 mars 1917, är, enligt de sparsamma underrättelser, som nedskrivaren av dessa rader förfogar över i Schweiz, avslutad. Denna första etapp kommer säkerligen ej att vara vår revolutions sista etapp.

Hur kunde detta ”underverk” ske, att på knappa åtta dagar – en tidrymd som herr Miljukov betonade i sin skrytsamma depesch till Rysslands alla representanter i utlandet – monarkin gick upp i limningen, som hade hållit under århundraden och som också stod emot vila stormanfall under de tre åren 1905-1907 med deras väldiga folk- och klasstrider?

Underverk finns varken i naturen eller i historien. Men varje snabb historieförändring, även varje revolution, skänker en sådan rikedom på innehåll, uppvisar sådana oväntat sällsamma kombinationer beträffande stridsformerna och styrkeförhållandena mellan de kämpande, att mycket av detta måste förefalla kälkborgarförståndet såsom underverk.

För tsarmonarkins sammanstörtande under några få dagar erfordrades kombinationer av en hel rad förutsättningar av världshistorisk betydelse. Vi vill nämna de viktigaste av dem.

Utan de tre åren av de största klasstrider och ryska proletariatets revolutionära energi, under åren 1905 till 1907 skulle en snabb – med hänsyn till dess *begynnelse*etapps fullbordande under några få dagar – andra revolution ha varit omöjlig. Den första (1905) uppluckrade jorden djupt ned, undanröjde sekelgamla fördomar, uppväckte miljoner sinom miljoner arbetare och bönder till det politiska livet och den politiska kampen, uppvisade det ryska samhällets samtliga klasser och alla viktiga partier för varandra – och för hela världen – deras sanna natur, i deras intressens, deras krafters, deras arbetsmetoders, deras närliggande och fjärran måls sanna växelförhållande. Den första revolutionen och den hack i häl följande motrevolutionära epoken (1907 till 1914) uppenbarade den tsaristiska monarkins hela väsen, förde den ända till ”yttersta kanten”, avslöjade hela dess ruttenhet och gemenhet: tsarslöddrets hela cynism och förfall med den vidunderlige Rasputin i spetsen, familjen Romanovs hela djuriskhet – dessa pogromhjältar, som dränkt Ryssland i judarnas, arbetarnas och revolutionärernas blod – dessa ”främsta bland jämlikar” godsägarna, som besitter miljoner desjatin jordområden och vilka är beredda till alla brutala excesser, till varje förbrytelse, varje plundring, varje blodbad gentemot så många medborgare som helst endast för att vidmakthålla den för dem själva och deras klass ”heliga privategendomen”.

Utan revolutionen 1905 till 1907, utan kontrarevolutionen 1907 till 1914 vore en så noggrann ”självvärdering” av alla klasser inom det ryska folket och inom de folk, som bebor Ryssland, omöjlig, värderandet av dessa klassers ömsesidiga förhållande till varandra och till tsarmonarkin, så som det kom till uttryck under de åtta dagarna av februari-mars revolutionen 1917. Denna åttadagars revolution utspelades, om man får uttrycka sig bildligt, som om tio general- och underrepetitioner förut ägt rum: ”skådespelarna” kände varandra, kände fullständigt sina roller, sina platser, sin miljö från toppen och ända ned, ända till den sista något så när betydande schatteringen inom de politiska riktningarna och handlingsmetoderna.

Men om den första stora revolutionen 1905, som av herrar Gutschkov och Miljukov och deras anhängare bedömdes som en ”stor kravall”, efter tolv år förde till den ”glänsande”, ”ärorika revolutionen” av år 1917, vilken Gutschkov och Miljukov prisade som ”ärorik”, emedan den (*tillsvidare*) hade gett dem makten, så behövdes det en stor, mäktig, allsmäktig ”regissör”, som var i stånd till, å ena sidan, att i väldig omfattning påskynda världshistoriens förlopp och å andra sidan åstadkomma världskriser av oerhörd kraft, ekonomiska, politiska, nationella och internationella kriser. Förutom världshistoriens sällsynta påskyndande krävdes särskilt snabba vändningar av historien, så att vid en av dessa vändningar den Romanovska monarkins blodbesudlade och smutsbestänkta kärra skulle kunna stjälpas omkull i ett enda slag.

Denna allsmäktige ”regissör”, denna mäktige påskyndare utgjordes av det imperialistiska världskriget.

Nu är det inte mer något tvivel om, att kriget är ett världskrig, ty Förenta staterna och Kina är i dag redan till hälften och kommer i morgon att fullt ut vara invecklade i kriget.

Det är redan nu otvivelaktigt, att kriget är ett imperialistiskt krig från *båda sidor*. Endast kapitalisterna och deras släpuppbärare, socialpatrioterna och socialchauvisterna, kan förneka eller nedtysta detta faktum. Tyska liksom engelsk-franska bourgeoisin deltar i kriget för att utplundra främmande länder, förtrycka de små nationaliteterna, för vinnande av det finansiella herraväldet över världen, för koloniernas delning och nya delning, för att rädda den sönderfallande kapitalistiska regimen genom vilseledande och splittring av de olika ländernas arbetare.

Det imperialistiska kriget måste med objektiv oundviklighet i utomordentligt hög grad påskynda och oerhört tillspetsa proletariatets klasskamp mot bourgeoisin, måste förvandlas till borgarkrig mellan de fientliga klasserna.

Denna *förvandling har redan börjat* genom februari-mars revolutionen 1917, vars första etapp visade oss den gemensamma stöten mot tsarismen från två makters sida: å ena sidan hela det borgerliga och jordägande Ryssland med alla sina omedvetna medlöpare och alla sina medvetna ledare i de engelsk-franska beskickningarnas och kapitalisternas gestalt och å andra sidan *arbetar- och soldatdeputerades* sovjet.

Dessa tre politiska läger, de tre politiska grundläggande krafterna: 1) tsarmonarkin, de feodala storgodsägarnas huvud, den gamla byråkratins och det gamla generalväldets huvud; 2) det borgerliga jordbesittande-oktobristiska-kadett-Ryssland, bakom vilket småborgardömet trädde fram; 3) arbetar- och soldatdeputerade-sovjet, som söker sina förbundskamrater i hela proletariatet och den fattigaste befolkningens hela massa – dessa tre politiska grundkrafter har fullständigt tydligt uppenbarat sig redan under ”första etappens” åtta dagar, och detta till och med för en iakttagare, stående händelserna fjärran, såsom nedskrivaren av dessa rader, som är nödsakad att inskränka sig till de utländska tidningarnas knapphändiga telegram.

Men innan jag utförligt går in därpå, måste jag återvända till den del av mitt brev, som ägnas en faktor av allra största styrka, nämligen det imperialistiska kriget.

Kriget har med *järnkedjor* sammansmitt vid varandras sida de krigförande makterna, kapitalisternas krigförande grupper, den kapitalistiska regimens ”herrar”, det kapitalistiska slaveriets slavägare. Ett enda blodigt nystan – det är det historiska ögonblickets samhällspolitiska liv, som vi nu upplever.

Socialisterna, som vid krigets början sällade sig till bourgeoisin, alla dessa David och Scheidemann i Tyskland, Plechanov, Potressov, Gvosdev och kompani i Ryssland, vrålade länge och av full hals mot revolutionärernas ”illusioner”, mot Basel-manifestets ”illusioner”, mot ”farsen” i det imperialistiska krigets förvandling till borgarkrig. De lovprisade i alla tonarter den styrka, som kapitalismen skenbart uppvisade, dess livsduglighet och dess anpassningsförmåga, de, som hjälpte kapitalisterna att ”anpassa” arbetarklassen i de olika länderna, att kuva den, narra den, splittra den!

Men ”skrattar bäst, som skrattar sist”. Inte länge lyckades det bourgeoisin att uppskjuta den revolutionära kris, som uppstod genom kriget. Den växer med oemotståndlig styrka i alla länder, med början i Tyskland, som – enligt en iakttagares uttryck som nyligen varit där – upplever en ”genialt organiserad hungersnöd”, till England och Frankrike, där likaledes *hungern* rycker fram och där organisationen är mycket mindre ”genial”.

Det är naturligt, att i det tsaristiska Ryssland, där desorganisationen var allra störst och där proletariatet är mest revolutionärt (ej tack vare några speciella egenskaper utan på grund av de levande traditionerna från år 1905), att det var där, som revolutionen *först* bröt ut. Denna kris påskyndades genom den rad av de svåraste nederlag, som Ryssland och dess allierade fick erfara. Nederlagen bringade hela den gamla regeringsmekanismen och hela den gamla regimen i gungning, uppretade befolkningens *alla* klasser mot densamma, uppviglade armén, utplånade i väldig omfattning den forna befälspersonalen med dess förbenade adliga och synnerligen anfrätta tjänstemannakaraktär samt ersatte den med unga, friska, till största delen borgerliga element ur medelklassen, ur småborgardömet.

Men om krigsnederlagen spelade rollen av negativ faktor, som påskyndade utbrottet, så utgjorde det engelsk-franska finanskapitalets, den engelsk-franska kapitalismens *förbindelse* med Rysslands oktobristiska-kadett-kapital den positiva faktor som påskyndade denna kris.

Denna utomordentligt viktiga sida av saken förtiges av välförstådda skäl av den engelsk-franska pressen och undertryckes skadeglatt av den tyska. Vi marxister måste se sanningen nyktert i ögat och utan att låta oss förvillas genom de officiella, sliskigt diplomatiska lögnerna från imperialisternas främsta krigförande grupps diplomater och ministrar eller genom tisslet och tasslet från deras finansiella och militära konkurrenter inom den andra krigförande gruppen. De engelska och franska beskickningarna med sina agenter och ”förbindelser” hade sedan länge gjort de mest förtvivlade ansträngningar att överkorsa Nikolaus den andres (vi vill hoppas och ska sörja för, att han blir den siste) ”separata” överenskommelser och separatfred med Wilhelm den andre, och hela gången av februari-marsrevolutionens händelser visar tydligt att de direkt strävade efter Nikolaus Romanovs *avsättning*.

Vi vill inte göra oss några illusioner.

När revolutionen så snabbt segrade och – till synes vid en första, ytlig överblick – så ”radikalt” segrade, skedde detta endast på grund därav, att i kraft av en utomordentligt egendomlig historisk situation *helt olika* strömningar, helt olikartade klassintressen, helt *motsatta* politiska och sociala strävanden sammanträffade och därtill sammansmälte märkvärdigt ”harmoniskt”. Å ena sidan de engelsk-franska imperialisternas sammansvärjning, som eggade Miljukow, Gutschkov och konsortes till erövrande av makten i deras intressen som önskade förlänga kriget, i intresset av en ännu mer rabiat och seg krigföring, i intresset av en nedsabling av nya miljoner av Rysslands arbetare och bönder, så att Gutschkov skulle erhålla Kon-

stantinopel, de franska kapitalisterna Syrien, de engelska Mesopotamien o. s. v. Detta å ena sidan. Och å andra sidan en djupgående proletär mass- och folkrörelse (städernas och landsbygdens allra fattigaste befolkning) av revolutionär karaktär för *bröd, fred och verklig frihet.*

De revolutionära arbetarna och soldaterna tillintetgjorde fullständigt den gemensamma tsarmonarkin, utan hänförelse och illusioner därför, att de i vissa korta, efter omständigheterna sällsynta historiska moment, fick hjälp av Buchanans* Gutschkovs, Miljukovs och kompanis kamp, som gick ut på den ena monarkiens ersättande med en annan.

Så och endast så förhöll sig saken. Så och endast så kan en politiker tänka, som inte fruktar sanningen, som nyktert överväger samhällskrafternas växelverkan i revolutionen, som bedömer varje given situation inte enbart ur synpunkten av dess givna aktuella orginalitet, utan också ser den djupaste drivkraften, ett starkare växelförhållande mellan proletariatets och bourgeoisins intressen såväl i Ryssland som i hela världen.

Petersburgs arbetare och soldater liksom hela Rysslands arbetare och soldater har oegennyttigt kämpat mot tsarmonarkin, för frihet, för jorden åt bönderna, för *fred*, mot det imperialistiska blodbadet. Det engelsk-franska imperialistiska kapitalet smidde hovintriger för att förlänga och vidga detta blodbad, iscensatte en sammansvärjning, eggade, uppmuntrade Gutschkov och Miljukov och *förberedde* en ny, *fix* och färdig regering, som också erövrade makten efter den proletära kampens första slag mot tsarismen.

Det var representanter för den nya klass, som stigit fram till politisk makt i Ryssland, de kapitalistiska godsägarnas och bourgeoisins klass, som sedan länge *regerade* vårt land i ekonomiskt avseende och som under kontrarevolutionen 1907-1914 och slutligen – och därvid med speciell snabbhet – under kriget 1914-1917 mycket fort organiserade sig politiskt och tog i sina händer såväl den lokala självförvaltningen som folkbildningsarbetet, kongresser av olika slag, duman, de krigsindustriella kommittéerna o. s. v. Denna nya klass var redan före 1917 ”nästan helt och hållet” vid styret; därför var det tillräckligt med de första slagen mot tsarismen, för att denna skulle sammanstörta och vägen bli fri för bourgeoisin. Det imperialistiska kriget, som krävde en oerhörd kraftansträngning, påskyndade i så hög grad tempot för det tillbakablivna Rysslands utveckling, att vi ”med ett enda slag” (i verkligheten endast skenbart med ett enda slag) *hann* fatt Italien, England och nästan till och med Frankrike och erhöll en ”koalitionsregering”, en ”nationell” (d. v. s. en för det imperialistiska blodbadets ledande och folkets vilseledande tillrättalagd ”parlamentarisk” regering.

Jämte denna regering, som betraktad ur det pågående krigets synvinkel strängt taget endast är miljardfirman England-Frankrikes agent, uppstod en ny, ej officiell, ännu outvecklad, jämförelsevis svag arbetarregering, som gav uttryck åt proletariatet och alla de fattigaste skiktens inom stads- och lantbefolkningens intressen. Det är *arbetar- och soldatdeputerades sovjet* i Petersburg.

Detta är det *verkliga* politiska läget, som vi framför allt måste fastslå med möjligast största objektiva noggrannhet, för att sålunda kunna bygga upp en marxistisk taktik på den enda bärande grundval, på vilken denna taktik måste baseras, nämligen på grundvalen av *fakta*.

Tsarmonarkin är slagen, men inte sönderslagen.

Den borgerliga oktobrist-kadett-regeringen, som vill föra det imperialistiska kriget till ”ett slut” är i verkligheten finansfirman ”England- Frankrikes” agent och är tvingad lova folket ett *maximum* av friheter och allmosor, vilka är så inrättade, att denna regering behåller ledningen över folket och möjlighet att fortsätta kriget.

* Buchanan, engelsk ambassadör i Ryssland. Denna regering är ingen tillfällig anhopning av personer.

Arbetar- och soldatdeputerades sovjet, arbetarregeringens embryo, representerar intressena hos befolkningens samtliga *fattigaste* massor, d. v. s. representerar intressena hos befolkningens nio tiondelar, som eftersträvar *fred*, *bröd* och *frihet*.

Dessa tre krafters kamp är bestämmande för det nuvarande läget och bildar *övergången* från revolutionens första till dess andra etapp.

För uppnående av verklig kamp mot tsarmonarkin, för frihetens verkliga säkerställande inte endast i ord, inte endast i löften från de liberala skrävlarnas sida, måste arbetarna *icke* understödja den nya regeringen, utan den nya regeringen måste ”understödja” arbetarna! Ty den enda ”garantin” för friheten och för tsarismens fullständiga sönderslående, utgöres av *proletariatets beväpning*, ett stärkande, utvidgande, utvecklande av arbetar- och soldat-deputerade sovjets roll, betydelse och makt.

Allt annat är lögn och svek, är självbedrägeri av de liberala och radikala lägrens politiska kannstöpare.

Stöd arbetarnas beväpning eller förhindra den åtminstone inte – och Rysslands frihet kommer att bli obesegbar, monarkin omöjlig att återinrätta, republiken säkrad.

Annars blir folket lurat. Löften är billiga. Löften kostar ingenting. Med löften har alla borgerliga politiska kannstöpare i *alla* borgerliga revolutioner avspisat och narrat folket.

Vår revolution är en borgerlig revolution, *därför* måste arbetarna understödja bourgeoisin, säger de lumpna politikerna ur likvidatorernas läger.

Vår revolution är en borgerlig revolution, säger vi marxister, *därför* måste arbetarna öppna folkets ögon för de borgerliga politiska kannstöparnas bedrägeri, måste lära folket att ej sätta tilltro till ord, att förlita sig enbart på *egna* krafter, den egna organisationen, den egna sammanslutningen, den egna beväpningen.

Oktobristernas och kadetternas regering, Gutschkov och Miljukov, kan varken ge *fred* eller *bröd* eller *frihet* – även om den uppriktigt ville detta.

Icke fred – emedan den är en krigsregering, en regering för det imperialistiska blodbadets fortsättande, en *annexionsregering*, som ännu icke med ett enda ord tagit avstånd ifrån den tsaristiska politikens annekterande av Armenien, Galizien, Turkiet, Konstantinopels erövring, Polens, Kurlands, Litauens återerövring o. s. v. Denna regering är bunden till händer och fötter av det engelsk-franska imperialistiska kapitalet. Ryska kapitalet är endast en filial av den världsfirma, som omsätter hundratals miljarder rubel och bär namnet ”England-Frankrike”.

Icke bröd, emedan den är en borgerlig regering. I bästa fall kommer den – liksom Tyskland – att ge folket en ”genialt organiserad hungersnöd”. Men folket kommer ej att nöjas med hungersnöd. Folket kommer att erfara, och sannolikt att inom kort erfara, att det finns bröd och att brödet är tillgängligt, men inte på annat sätt än genom åtgärder, som *inte gör halt inför kapitalets och jordegendomens helighet.*

Icke frihet, emedan denna regering är en godsägar-kapitalistisk regering, som *fruktar* folket.

Beträffande våra närmaste åtgärders taktik med hänsyn till denna regering vill vi tala i en annan artikel. I denna vill vi Påvisa, vari det nuvarande momentets egendomlighet består, övergången från revolutionens första till dess andra etapp, varför parollen, varför ”dagens uppgifter” i detta moment måste vara: *Arbetare, ni har utfört underverk genom den proletära kampen, genom folkheroismen under medborgarkriget mot tsarismen, ni måste utföra underverk genom den proletära folkorganisationen för förberedande av er seger under revolutionens andra etapp.* Nu inskränker vi oss till en analys över klasskampen och

klasstyrkornas kraftförhållanden under denna etapp av revolutionen och måste ännu en gång kasta fram frågan: vilka är proletariatets *förbundskamrater i denna* revolution?

Det har två förbundskamrater: för det första befolkningens breda, till miljoner och åter miljoner uppgående övervägande majoritet, massan av Rysslands halvproletära och delvis av småbönder bestående befolkning. Denna massa *behöver* fred, bröd, frihet, jord. Denna massa kommer ovillkorligen att stå under ett visst inflytande av bourgeoisin, speciellt småbourgeoisin, till vilken den, i enlighet med sina levnadsförhållanden, bäst hör samman. Den kommer att vackla mellan bourgeoisin och proletariatet. Krigets hårda läxa, som blir allt svårare, ju mer energiskt Gutschkov, Lvov, Miljukov och konsortes kommer att föra kriget, måste obetingat skjuta denna massa fram till proletariatet och tvinga den att följa detsamma. Denna massa måste vi nu framför allt och i största möjliga grad söka *upplysa* och *organisera*, utnyttjande den nya regimens frihet och arbetar- och soldatdelegerades sovjet. Bondedelegerades sovjet, lantarbetarnas sovjet tillhör de mest brådskande uppgifterna. Vår strävan måste gå ut på, inte enbart att lantarbetarna bildar egna sovjeter, utan också därpå, att de egendomslösa och fattigaste bönderna organiserar sig, *avskilda* från de förmögna bönderna. Angående den nu nödvändiga organisationens speciella uppgifter och speciella former se följande brev!

För det andra utgöres det ryska proletariatets förbundskamrater av proletariatet i *alla* krigförande och över huvud taget *alla* länder. I nuvarande moment slås det ned i betydande grad genom kriget, i dess namn griper allt för ofta socialchauvinisterna till ordet, vilka, liksom Plechanov, Gvosdev, Potressov i Ryssland och deras gelikar i Europa, anslutit sig till bourgeoisin. Men proletariatets befrielse från deras inflytande går framåt under varje månad av det imperialistiska kriget. Ryska revolutionen kommer *oundvikligen* att i väldig omfattning påskynda denna process.

Samman med dessa båda förbundskamrater kan och skall Rysslands proletariat, genom utnyttjande av det nuvarande övergångsmomentets *säregenheter*, först skrida till den demokratiska republikens erövrande och bondeväldets fullständiga seger över godsägarna och därpå till *socialismen*, som ensam kan bringa det av kriget marterade folket: *fred, bröd* och *frihet*.

7. Proletariatets uppgifter under nuvarande revolution.

Av N. Lenin.

Anländ till Petersburg natten till den 3 april, kunde jag naturligtvis endast i mitt eget namn och under uttryckligt framhävande av att jag var jämförelsevis otillräckligt förberedd, uppträda för offentligheten på mötet den 4 april med ett anförande över det revolutionära proletariatets uppgifter.

Det enda jag kunde göra för att underlätta saken för mig – och för *samvetsgranna* opponenter – var att utarbeta skriftligt formulerade teser. Jag har läst upp dem och gett kamrat Tseritelli texten. Jag har läst dem mycket långsamt *två gånger*, först på bolsjevikernas möte, sedan på bolsjevikernas och mensjevikernas gemensamma möte.

Jag offentliggör nu dessa mina personliga teser, försedda endast med de mest kortfattade anmärkningar, vilka jag utvecklade betydligt mera i mitt anförande.

TESER.

1. I vår ställning till kriget, som från Rysslands sida även under den nya regeringen Lvov och kompani – till följd av denna regerings kapitalistiska karaktär – alltjämt är ett imperialistiskt rövarkrig, får man inte ge ens det allra ringaste medgivande åt det ”revolutionära fosterlandsförsvaret”.

Det klassmedvetna proletariatet kan endast under följande villkor ge sitt samtycke till ett revolutionärt krig, som verkligen skulle rättfärdiggöra ett revolutionärt fosterlandsförsvar: a) maktens övergång i händerna på proletariatet och de till proletariatet sig anslutande fattigaste skikten av bondebefolkningen; b) avståndstagande från alla annektioner inte endast i ord utan även i handling, samt c) den fullständiga, faktiska brytningen med allt, som tjänar kapitalismens intressen.

I betraktande av den utan tvivel ärliga övertygelsen hos breda skikt av det ”revolutionära fosterlandsförsvarets” massrepresentanter, dessa skikt, som erkände kriget enbart på grund av tvång, men ej för erövringarnas skull, i betraktande av att bourgeoisin lurar dem, måste man särskilt grundligt, hårdnackat och ihärdigt upplysa dem om deras villfarelse, klargöra för dem kapitalets oskiljbara samband med det imperialistiska kriget, bevisa, att man *icke* kan avsluta kriget genom en verkligt demokratisk fred, ej våldsfred, utan att störta kapitalet.

Organisering av den bredaste propaganda i detta avseende inom den aktiva armén.

Förbrödring.

2) Det utmärkande för Rysslands nuvarande läge består i *övergången* från den första revolutionsetappen, som till följd av proletariatets otillräckliga klassmedvetande och bristfälliga organisering spelade makten över i bourgeoisins händer, till *andra etappen*, som har att lägga makten i proletariatets och de fattigaste bondeskiktens händer.

Denna övergång karaktäriseras å ena sidan genom ett maximum av legalitet (*i närvarande ögonblick* är Ryssland det friaste landet bland alla de krigförande länderna), å andra sidan därigenom att det ej existerar något våldsvälde över massan och slutligen genom massans förtroendefullt-okunniga hållning till kapitalisternas regering – fredens och socialismens bittraste fiende.

Dessa säregenheter kräver å vår sida förmåga att anpassa oss efter de *speciella* förutsättningarna för partiarbetets bedrivande inom miljön för proletariatets väldiga, först nu till politiskt liv uppväckta massor.

3) Intet som helst understödjande av den provisoriska regeringen, avslöjande av alla dess lögnaktiga löften, speciellt beträffande avståendet från annexioner. Avslöjande av regeringen i stället för det otillfredsställande ”kravet” att denna regering, kapitalisternas regering, skulle *upphöra* att vara imperialistisk, vilket krav endast är ägnat att uppamma falska illusioner.

4) Erkännande av det faktum, att i de flesta av arbetardelegerades sovjeter vårt parti befinner sig i minoritet, för närvarande till och med svag minoritet, gentemot *blocket* av *alla* småborgerliga, opportunistiska element – vilka står under bourgeoisins inflytande och gör dess inflytande gällande inom proletariatet – allt från folksocialister och socialrevolutionärer till organisationskommittén (Tsjeidse, Tseretelli) Steklov och flera andra.

Massans upplysande om, att arbetardelegerades sovjet utgör revolutionsregeringens *enda* möjliga form och att vår uppgift därför, så länge *denna* regering står under bourgeoisins inflytande, endast kan vara ett ihärdigt, systematiskt, segt och efter massans speciella praktiska behov anpassat *upplysningsarbete* beträffande dess fel och taktik.

Så länge vi utgör minoritet, fullgör vi vårt arbete att kritisera och klarlägga felen därigenom, att vi samtidigt predikar nödvändigheten av att hela statsmakten lägges i händerna på arbetardelegerades sovjet, så att massorna genom sin egen erfarenhet kan rätta dess fel.

5) Ingen parlamentarisk republik – ett återvändande från arbetardelegerades sovjet till en dylik vore ett steg tillbaka – utan en hela landet omfattande arbetar-, lantarbetar- och bondedelegerades sovjetrepublik, uppbyggd under ifrån uppåt.

Polisväldets och byråkratins avlägsnande.[*]

Avlöningen för varje tjänsteman bör ej överstiga en god arbetares genomsnittslön, samtidigt som de förra när som helst bör kunna till- och avsättas.

6) Beträffande jordbruksprogrammet bör tyngdpunkten förläggas till lantarbetardelegerades sovjet.

Avskaffandet av alla storgods.

Nationalisering av *all* jordegendom i hela riket, förfoganderätten över densamma överföres till lantarbetar- och bondedelegerades lokala sovjeter. Tillsättande av delegerades sovjeter för de fattigaste bönderna. Bildande av mönsterjordbruk vid alla storgods (omfattande cirka 100 till 300 desjatiner jord, med hänsynstagande till lokala och övriga förhållanden och i enlighet med de lokala institutionernas värdering) under lantarbetardelegerades kontroll och på det allmännas bekostnad.

7) Omedelbart sammanslående av landets alla banker till en allmän nationalbank, kontrollerad av arbetardelegerades sovjet.

8) Icke socialismens ”införande” som vår omedelbara uppgift, utan endast arbetardelegerades sovjeternas omedelbara övertagande av kontrollen över den samhälliga produktionen och varudistributionen.

9) Partiets uppgifter:

a) ögonblickligt inkallande av partikongress;

b) ändring av partiprogrammet, framför allt:

1) beträffande imperialismen och det imperialistiska kriget;
2) beträffande förhållandet till staten och våra krav på en ”kommunstat”.[†]
3) förbättring av det efterblivna minimiprogrammet;

c) partiets namnförändring.[‡]

10) Förnyande av Internationalen.

Initiativ för skapandet av en revolutionär international, en international mot socialchauvinisterna och ”centrum”.[§]

För att läsaren ska förstå, varför jag var nödsakad att såsom sällsynta undantag särskilt framhäva några ”fall” av samvetsgranna opponenter, vill jag be honom jämföra ovanstående teser med följande invändning från herr Goldenberg: ”Lenin har planterat medborgarkrigets fana mitt uti den revolutionära demokratin” (citat från herr Plechanovs ”Jedinstvo” n:r 5).

Inte sant, en pärla?

Jag skriver, läser, tuggar om och om igen: ”I betraktande av den utan tvivel ärliga övertygelsen hos *breda* skikt av massrepresentanterna för det revolutionära fosterlandsförsvaret... i

[*] Det vill säga, den stående härens ersättande med allmän folkbeväpning.
[†] D. v. s. en stat med Pariskommunens förebild.
[‡] I stället för ”socialdemokratiska partiet”, vars officiella ledare genom sin övergång till bourgeoisin (”fosterlandsförsvararna” och de vacklande Kautskyanerna har förrått socialismen i hela världen), måste vi kalla oss *kommunistiska partiet*.
[§] ”Centrum kallar man den riktning inom internationella socialdemoliratin, som pendlar hit och dit mellan chauvinisterna (”fosterlandsförsvararnas” anhängare) och internationalerna, d. v. s. Kautsky och komp. i Tyskland, Longuet och komp. i Frankrike, Tsjeidse och komp. i Ryssland, Turati och komp. i Italien, MacDonald och komp. i England o. s. v.

betraktande av, att de blir narrade av bourgeoisin, måste man *alldeles* särskilt grundligt, hårdnackat och ihärdigt upplysa dem beträffande deras villfarelse.

Men bourgeoisiherrarna, vilka kallar sig socialdemokrater, men vilka räknar *varken* med de *breda* skikten eller med lantförsvarets massrepresentanter har panna att återge min uppfattning med orden: ”har planterat medborgarkrigets (!) fana(!), (därom står inte ett ord i teserna och lika lite i mitt anförande!) mitt uti (!) den revolutionära demokratin”...

Vad menas? På vad sätt skiljer sig detta från en pogromagitation, från ”Russkaja Volja”?

Jag skriver, läser, tuggar om: ”Arbetardeputerades sovjet utgör revolutionsregeringens *enda möjliga* form och därför kan vår uppgift endast vara ihärdigt, systematiskt, segt och efter massans speciella praktiska behov anpassat upplysningsarbete beträffande dess fel och taktik”...

Men en viss sorts opponenter framställer mina åsikter som en maning till medborgarkrig uti den revolutionära demokratins mitt.

Jag angrep den provisoriska regeringen emedan den varken utfäste en snar termin eller över huvud taget någon termin alls för den konstituerande församlingens inkallande och sökt rentvå sig därifrån med obestämda löften. Jag bevisade, att utan arbetar- och soldatdelegerades sovjet kunde inte den konstituerande församlingens inkallande garanteras, omöjliggjordes resultatet av inkallandet.

Man sökte förvränga min uppfattning, som om jag vore emot den konstituerande församlingens snabba inkallande!!!

Jag skulle vara böjd att beteckna detta som ”delirium”, om inte den politiska kampen under årtionden hade lärt mig se opponenternas samvetsgrannhet som sällsynta undantag.

G. Plechanov har i sin tidning betecknat mitt anförande som ”delirium!” Mycket bra, herr Plechanov! Men vad ni är otymplig, förlägen och snurrig i er polemik! Om jag under hela två timmar höll ett deliriumanförande, hur kunde då de hundratals åhörarna uthärda detta ”delirium”? Vidare: Varför ägnar er tidning en helt spalt för återgivande av ”delirium”? Sannerligen er har den här saken lyckats grundligt hinna förbi!

Naturligtvis är det mycket lättare att hojta, okväda och gallskrika än att göra försök att tala om, att upplysa om, att erinra sig hur Marx och Engels åren 1871, 1872, 1875 bedömde Pariskommunens erfarenheter och därefter, hurudan stat proletariatet har behov av.

Herr Plechanov, den forne marxisten, vill tydligen inte gärna erinras om marxismen.

Jag citerar Rosa Luxemburgs ord, då hon den 4 augusti 1914 kallade den tyska socialdemokratin ”ett stinkande kadaver”. Men herrarna Plechanov, Goldenberg och komp. känner sig ”förolämpade”. Å vems vägnar? Å de tyska chauvinisternas vägnar, vilka jag har kallat chauvinister!

De stackars ryska socialchauvinisterna har skrikit alldeles för mycket smörja, dessa socialister i ord och chauvinister i gärning.

8. Februariomvälvningen.

Av N. Bucharin.

Självhärskardömets katastrofalt snabba fall träffade till och med de kämpande klasserna oväntat. Fallets snabbhet betingades genom händelsernas hela förlopp, den överväldigande styrkan hos de mot tsarismen riktade sociala krafterna. Den överraskade inte endast dem som

bringades till fall, utan även dem som orsakade detta fall. Det revolutionära elementet hejdade sig ett ögonblick, överraskat av sitt eget verk.

Proletariatet, som med gränslöst hjältemod gick i spetsen, som hade måst skapa alla sina organisationer i hemlighet, steg till hela sin massa fram i offentligheten. Ehuru det var den mest organiserade och disciplinerade revolutionära kraften, hade det likväl inga mass-organisationer.

I ännu mindre omfattning kunde det vara tal om någon småborgarväldets, speciellt *bonde-befolkningens* organisering. Inte heller armén, som nästan enhälligt reste sig mot sina högsta befälhavare och ”avgudade ledare” och tillintetgjorde *tsardisciplinen* och tsarorganisationen, hade ännu förmått skapa någon revolutionär organisation.

Som den enda *redan från början organiserade kraften framträdde den liberala-imperialistiska bourgeoisin.* Denna var väl åtminstone en av revolutionens drivande krafter? Tvärtom, dess ledare Miljukov, kallade föraktligt revolutionens fana en ”röd trasa”. Just han var upphovsmannen till den berömda parollen: Hellre nederlag än revolution”. Redan på grund av år 1905 års erfarenhet visste den liberala bourgeoisin, att revolutionen i Ryssland vore farlig inte endast för tsarismen, utan också för ”bildning och ägande”. Därför var denna bourgeoisi ”hans majestäts ansvariga opposition”. Nu hade frågan blivit aktuell, om denna bourgeoisi skulle taga parti direkt för Nikolaus regering eller inte. Tsarismens sammanbrott var uppenbart. Det återstod för den liberale borgaren endast ”att övergå på folkets sida” och sätta i rörelse sina tidigare organisationer – det ”progressiva blockets” partier och framför allt ”folkpartiet”, alla möjliga ”opolitiska” organisationer och slutliga riksdumans kärna.

Skenbart ägde en allmän förbrödring rum. De förbenade monarkisterna skyndade att kläda sig i republikanska färger; fastighetsägarna tog ned den trefärgade fanan och hissade i dess ställe omvälvningens röda fana, de statsanställdas kokarder ersattes med de röda tecknen och till och med de forna polistjänstemännen stoltserade med ett litet rött band i knapphålet på den i hast ändrade rocken.

”Revolution” blev plötsligt ett magiskt ord, för vilket även de kände ömhet, vilka ännu dagen förut inte kunde finna tillräckligt många skymford för att håna denna revolution. Den ultra-reaktionär-oktobristiska dumans ordförande, Rodsjanko, förklarade, uppfylld av sentimentalt-”broderliga” känslor för ”folket”, att han ”på heder och samvete” inte hade något att invända mot detta folks fordringar. De svartaste reaktionärernas kände organisatör, Schulgin, svuren monarkist och mördare av denna samma ”levande kraft” om vilken man nu började tala endast full av entusiasm, denne Schulgin förklarade med hänsyn till kraven på val till konstituanten: ”Om man för två dagar sedan sagt mig, att jag skulle komma att höra dessa krav och inte blott ej tala emot dem, utan därtill gå in för den uppfattningen, att det inte fanns någon annan utväg, och att denna samma hand skulle skriva Nikolaus den andre tronavsägelse – för två dagar sedan skulle jag ha kallat den person vansinnig som sagt något sådant och själv skulle jag trott mig ha förlorat förståndet. Men i dag kan jag inte invända något däremot. Ja, en konstituerande församling på den allmänna, direkta, lika och slutna rösträttens grundval”. Alla dessa herrar, räknat från nationalisterna till kadetternas vänster, som i bästa fall önskade någon liten *förändring* vid hovet och ett par eländiga ”konstitutionsgarantier”, skar tänderna, men ”bland folk” bugade de sig till höger och vänster framför samma ”röda trasor” som förskräckte dem vida mer än toreadorens mantel förskräcker tjuren. Så motsvarade den idylliska exteriören absolut inte den reala verkligheten och den ”allnationella” *frasens* klang kunde inte mildra *klasskampens fakta*, långt mindre utplåna dem.

Två omständigheter måste framhävas för att man ska kunna förstå, varför den av folket erövrade makten kom i händerna på den *imperialistiska bourgeoisins* provisoriska regering: för det första spelade härvidlag denna bourgeoisis jämförelsevis starkare organisering en roll,

för det andra var opportunismen hos arbetarklassens ledare, rättare sagt hos dess dåvarande härskande flygel, skuld därtill. Dessa ”ledare”, som senare inträdde i den halv-imperialistiska regeringen, hyste rädsla för att gripa makten, ehuru de låtsade sig vara oförsonliga revolutionärer. För dem var den ryska revolutionen framför allt *bourgeoisins* revolution; för deras fega kälkborgerliga tankegång var varje ”överflödigt” steg ifrån denna bourgeoisis herravälde ett kränkande av den ”borgerliga” revolutionens heliga rätt; för dem gällde det som en revolutionärs ofrånkomliga plikt att skrämma arbetaren med den uppskrämda borgarens spöke. Denna den småborgerliga ”socialismens” taktik utgjorde ryska revolutionens arvsynd.

Så föddes den första *provisoriska regeringen* ur den reaktionär-kadettska dumakommitténs sköte. Sovjets exekutivkommittéavböjde inträdet i regeringen och endast Kerenski, ”disciplinens anhängare”, handlade, i det han sålunda banade sig väg till makten, för andra gången emot sina kamraters beslut (första gången var, då denne ”socialrevolutionär” gick in i duman mot sitt partis beslut). Sålunda var regeringen nästan helt och hållet den dåvarande finansiell-kapitalistiska bourgeoisins organisation. Alexander Ivanovitsch *Gutsjkov*, oktobristernas ledare, representant för Moskvas köpmän, en ”civil soldat”, som han själv karaktäriserade sig; samme Gutsjkov som vid tiden för Moskva-uppploppet organiserade milisen för att hjälpa amiral Dubasov, som sköt ned arbetarna; Paul Nikolajevitsch *Miljukov*, folkfrihetspartiets ledare, den ryska imperialismens ideolog, det internationella röveriets anhängare under täckmanteln ”de små folkens befrielse”, det engelska kapitalets hängivne vän och slav, slug, hänsynslös, viljestark, och med professorskunskaper beträffande alla gemenheter; A. I. *Konovalov*, den store fabrikanten och finansmannen, arbetsköparorganisationernas svurne representant; herr *Teresjtsjenko* – sockersyndikatets aktieägares gunstling – det var den ”revolutionära” regeringens mest framträdande figurer. Och i spetsen för densamma stod furst *Lvov*, den godsägande adelns representant; bredvid honom hade Nekrassov, Godnev, den andre Lvov och ovannämnde medborgare Kerenski sin plats.

Hur feg den småborgerliga socialisms taktik än var, vilken den gången framträdde som organisatör och ledare för Petersburgs-proletariatets flertal, så kunde likväl inte maktens struktur vara annorlunda än *vilande på en kompromiss*, d. v. s. den måste återspegla arbetarklassens och småborgardömets faktiska maktställning. Den provisoriska regeringen bestod av borgare av renaste blod. Men bredvid densamma stod arbetar- (senare även soldat-) delegerades exekutivkommitté

Petrograd behärskade Ryssland; arbetarna och soldaterna behärskade Petrograd. Petrograds arbetares och soldaters maktorgan blev sålunda jämte den provisoriska regeringen den *allryska maktens centrum*. Den politiska maktens dubbelcentrum återspeglade de sociala motsättningarna mellan å ena sidan den skattebetalande bourgeoisin och fastighetsägarna, å andra sidan mellan småborgardömet, bondebefolkningen och proletariatet. Sovjet godkände den berömda formeln för regeringens understödjande: ”för så vitt, så till vida”: ”för så vitt den i samförstånd med sovjet ståndaktigt arbetar i riktning mot ett stärkande av revolutionens erövringar och ett utvidgande av dessa erövringar”. Kompromisstaktiken erhöll en fast grundval.

Den provisoriska regeringens första åtgärd borde ha varit den *demokratiska republikens proklamering.* Men att proklamera den demokratiska republiken – det vore att på en gång och oåterkalleligt bryta med det förflutna. Men kan man vara en ”hygglig människa” och samtidigt ”dåraktigt och meningslöst” bryta med alla ”historiska traditioner”? Och skulle man inte i den konstitutionella monarkin finna det bästa skyddet mot de ”rasande elementen”, mot ”fanatikerna” och ”anarkin”? Motsättningen mellan den imperialistiska bourgeoisin och den revolutionära demokratin kom här till synes med all kraft. Under exekutivkommitténs och den provisoriska dumakommitténs sammanträde föreslog arbetarnas och soldaternas oroliga representanter att man skulle ”avgöra något om regeringsformen”. Folkfrihetspartiets

representanter föreslog (förmodligen på grund av stor aktning för denna folkfrihet), den *romanovska monarkins* fortsatta existens. Med anledning härav förklarade Steklov, medlem av exekutivkommittén, på sovjets sammanträde: ”Jag måste kategoriskt förklara, att kadetternas representanter in i det sista bekämpade denna punkt och inte bara under inga omständigheter ville gå med på att proklamera den demokratiska republiken, vilken vi inte ville föra fram med någon större styrka – utan de ville inte ens ansluta sig till vår formulering... Vi visste, att oss, den segerrika ryska demokratin, ville de påtvinga den romanovska monarkin; inte bara en monarki, utan just den romanovska! Och särskilt Miljukov krävde, att man skulle proklamera tronföljaren Alexej som kejsare och storfursten Michail Alexandrovitsch som regent. Förgäves förklarade vi, att ingen politisk grupp hade rättighet att föregripa hela ryska folkets mening. Förgäves förklarade vi för honom, att vi skulle gå så långt i vår politiska besinning (!) att vi, oaktat det att den fysiska makten vilade i våra händer, inte ämnade tvinga dem att proklamera denna republik utan endast bad (!), att man inte skulle proklamera monarkin... Trots allt detta kom det likväl inte till stånd enighet på denna punkt.”

Arbetarklassens och småborgardömets ”besinningsfulla” ledare saknade mod, ”trots den fysiska styrkan” att kräva ett *dekret om republik*! Folkfrihetens hycklande representanter var nog fräcka att följande dag, efter det segerrika uppropet, kräva den *romanovska monarkins* återupprättande!

Oktobristen Gutsjkov, medlem av provisoriska regeringen, samt ultrareaktionären Sjulgin, medlem av dumakommittén, begav sig redan med Miljukovs välsignelse till högkvarteret för att ”rädda fosterlandet från anarkin” d. v. s. genom att förråda revolutionen och få folket att sluta fördrag med tsarismens banditer. Men Michail Romanov visade sig inte lika tapper som Paul Miljukov. På honom imponerade tydligen den ”fysiska styrka”, på viken sovjet stödde sig. Affären mellan viborgarna och invånarna i det romanovska getingboet kom inte till stånd.

Överenskommelsen mellan sovjet och den provisoriska regeringen innehöll, utom den faktiskt annullerade punkten om regeringsformen, även följande åtta punkter: beträffande amnestin, yttrandefrihet, pressfrihet, föreningsfrihet, mötes- och strejkfrihet, beträffande polisens ersättande med vald milis, beträffande lokal självförvaltning på den allmänna rösträttens grundval, beträffande avskaffandet av alla inskränkningar med hänsyn till stånd, nationalitet och trosbekännelse; beträffande de revolutionära truppernas fortsatta krigsberedskap och kvar- stannande i Petrograd samt slutligen beträffande arméns självförvaltning.

Den provisoriska regeringen offentliggjorde i detta syfte en deklaration. Dess medlemmar började redan då den taktik, som sedan slog ut i fullaste blom: *sabotagets taktik*. Snart insåg exekutivkommittén, att herrar ministrar inte alls skyndade sig att förverkliga det offentliggjorda programmet. Den uppställde då två krav: *omedelbart offentliggörande av amnestilagen samt av dekretet mot de reaktionära generalerna*, vilka uppenbart förberedde en reaktionär omvälvning.

Amnestilagen offentliggjordes inom kort. Att helt enkelt överlämna den åt arkivet, skulle inte ens herr Miljukov ha vågat. Ty redan första riksduman, kadetternas skötebarn, uppställde detta krav! Man kunde ju inte på en gång fortsätta allmänne åklagaren Pavlovs politik, till vilken till och med liberalerna i den första duman enhälligt ropade: ”Ned med bödeln!”

De politiska ”förbrytarna” erhöll amnesti. Emigranterna skulle på statens bekostnad återvända till det nya Ryssland. Men den ryska imperialismens gemenhet måste nu för tiden multipliceras med den internationella imperialismens gemenhet.

Lloyd George och den engelska *ochranans* medlemmar korrigerade ryske utrikesministerns anordningar (åtminstone hans *offentliga* anordningar). Ryska revolutionen hotade inte endast att ge tsarismen ett dråpslag, den hotade även att tända den *internationella revolutionens* låga,

att göra slut på den heliga enigheten mellan arbetarna och utsugarna samt den imperialistiska rövarstaten. Och om den ryska imperialismen ännu kände sig skamsen och hyste fruktan för att gripa den revolutionära internationalismens representanter i kragen, och begagna sig av lakejen Abdul-Hamids värdiga kampmetoder, så skedde detta med dess engelsk-franska kollegers och agenternas vid de forna tsaristiska utländska konsulatens medverkan. I Schweiz, Frankrike, England och Amerika förbjöds faktiskt en hel rad personer att lämna landet. Många ryska medborgare häktades av de ”allierades” polis- agenter, under det dessa rättfärdigade sitt rövaraktiga förfarande med så gement förtal, som endast av raseri vansinniga borgare är i stånd till.

Med anledning av sin häktning genom engelska myndigheter skrev Trotskij: ”Man kan inte säga, att den engelska diplomatin i allmänhet saknar varken försiktighet eller dekorativt, rent yttre ”gentlemannaskick”. Likväl lider den engelska ambassadörens förklaring beträffande de tyska subsidierna, som vi uppges ha fått, uppenbar brist på dessa båda egenskaper: den är gemen och dum i lika hög grad. Det beror därpå, att Storbritanniens politiker och diplomater har två olika maner: ett för ”civiliserade” länder och ett för – kolonierna. Sir Buchanan (den engelska ambassadören i Petrograd. N. B.) som var tsarmonarkins bäste vän, men som nu räknas till republikens vänner, känner sig i Ryssland som om han vore i Indien eller Egypten och ser alltså inte någon anledning, varför han skulle genera sig.”

Detta karaktäriserar ytterst träffande de allierades hållning. Det visade sig, att den berömda ”folkens självbestämmanderätt”, som med sådan pomp och ståt förkunnas i ord av alla länders imperialister, faktiskt underlåtes att erkännas såväl av den engelska som av den franska regeringen till och med då det gäller Ryssland! Det visar sig, att den militära ridpiska, med vilken England opererar i sina kolonier, piskade även de ”oberoende” ryska medborgarna! Det visade sig, att den engelska imperialismen, medan den tyska imperialismen ännu endast sträckt ut sin pansrade näve efter Ryssland – redan betraktar detta Ryssland som ett erövrat land! *”Leve le pénétration pacifique!”* [*]

Under trycket av den revolutionära demokratins organ frigavs de häktade. Men flera andra revolutionärer vägrades av ”de allierade” genomresa. I stället förbereddes häktningsorder. Så *tvingades* en rad personer att resa genom Tyskland.

Om det med hänsyn till de emigranters hemresa, som fått amnesti tydligt kom till synes en förbindelseled mellan de allierades imperialistiska regeringar och den tills vidare endast dolda lusten hos den knappast ur revolutionens ägg utkläckta men inte desto mindre imperialistiska provisoriska regeringen, så yttrade sig denna den imperialistiska regeringens natur ännu mera krasst genom sitt ställningstagande till exekutivkommitténs krav, att de *reaktionära generalerna skulle förklaras fågelfria.* Från alla håll kom underrättelser om, att högkvarteret var centrum för kontrarevolutionen, som just höll på att organisera sig. Soldaterna upprördes över officerarnas reaktionära anda. General Ewert utsände redan den 6 mars i Nikolaj Nikolejevitschs namn en arméorder, innehållande ett upprop att understödja Romanovarna. General Alexejev (densamme som medborgaren Kerenski sedan kysste) hotade de från Petrograd kommande ”revolutionära banden” (!) med krigsrätt. General Ivanov, som under de kritiska dagarna förde fram trupper för att lugna de upproriska i Petrograd, fortsatte att efter Petrogradaffären utveckla sin verksamhet i Kiev!

Inte desto mindre hänsköt den provisoriska regeringen denna sak ut i den ovissa framtiden under motivering, att man måste leta reda på motsvarande paragrafer i strafflagen. Dekretet blev över huvud taget inte offentliggjort. Sovjets exekutivkommitté började att själv vidtaga

[*] ”Pénétration pacifique” – ”fredligt inträngande”. Så kallar imperialisterna sitt inträngande i de svagare staterna, vilket förbereder dessa länders slutgiltiga militära underkuvande och underkastelse.

mer eller mindre beslutsamma åtgärder, så vida man över huvud taget kan tala om beslutsamma åtgärder från den opportunistiska majoritetens sida.

Epoken för de revolutionära massornas *självorganisering* tog sin början: proletariatets soldaternas, böndernas, Petrograds sovjet kunde redan i avsevärd grad stödja sig på en organiserad styrka. Sovjets och speciellt Petrograds sovjets auktoritet uppnådde en synnerligen betydande omfattning. Men i samma omfattning växte också det tysta motståndet mot sovjet från den imperialistiska bourgeoisins och dess organs – den provisoriska regeringens – sida. Särskilt halsstarrig var krigsminister Gutsjkov. Exekutivkommitténs kommissarier möttes av systematiskt motstånd hos de nya ”myndigheterna”. Bourgeoisin kände i sovjets växande makt en klar hotelse mot själva grundvalen för dess egen existens. Faktiskt, dessa plebejer tar en vacker dag allting i sina händer! Och vilka garantier finns, att en enkel omläggning av den politiska strukturen tillfredsställer dem?

Då det inte lyckades herr Miljukov att i stället för Nikolaus omedelbart uppsätta Alexej på tronen, så måste man arbeta för en sådan möjlighet någon gång i framtiden. Den provisoriska regeringen började underhandla med Nikolaus' krönte släkting i England, för den forne tsarens ditsändande. Men då exekutivkommittén genom järnvägstjänstemännen erhöll underrättelse om, att tvenne tåg med tsarfamiljen redan var på väg till Petrograd för att sändas vidare till gränsen, mobiliserade kommittén Petrograds garnison, besatte alla järnvägsstationer, utsände till alla håll telegrafisk order: ”Hejda och häkta!” Det lyckades ej att rädda den ”heliga familjen”.

Ännu mer än av frågan om *statsförfattningens* form, oroades bourgeoisin av frågan om ställningen till det *imperialistiska* kriget. Om än bourgeoisin, huvudsakligen i folkfrihetspartiets person, bekämpade folkfrihetens politiska formulering, d. v. s. den demokratiska republiken, var likväl denna fråga en bisak för bourgeoisin. Även inom en republikansk statsförfattning kan man bedriva rövarpolitik. Man kan ju i detta avseende lära sig åtskilligt av det ”fria Amerika” och det ”härliga Frankrike”. Rengöringen av tsarismens Augiasstall utlovade till och med ett sparsammare hanterande av kriget.

Också de ”allierade” förstod detta förträffligt. I ett av sina anföranden förklarade Lloyd George direkt, med anledning av de tsaristiska truppernas nederlag, att de tyska kanonerna sönderspränger de kedjor, som förhindrar det ryska folket att föra krig. Liksom Rysslands imperialister inte haft något emot någon ”liten förändring” och, fast under tandagnisslan, likväl varit belåtna även med republik, på samma sätt hade också de engelska och franska imperialisterna ”erkänt” denna politik. Men sakläget gestaltade sig helt annorlunda, då krigsfrågan drevs till sin spets. Däri består finanskapitalismens väsentliga innehåll. Att ha något i sinnet mot kriget det är ett attentat mot den kapitalistiska överprofiten, mot rätten att utplundra världen. Och vad kan vara heligare än denna rätt? Fosterlandsförrädare envar, som protesterar däremot!

Den härskande klassens alla fraktioner förenade sig med den *imperialistiska bourgeoisin* om parollen: ”Krig till det sista!” Högern försvann från scenen, som om den utplånats rent fysiskt. Dess talrika organisationer med sina speciella benämningar, dess av tsarväldet subsidierade tidningar, dess ”funktionärer” förlorade sin klart utpräglade karaktär av svartaste reaktion. Hela denna apparat, som formellt var till hälften upplöst, övergick faktiskt i det allmänna borgerliga blockets tjänst, vars ideella och politiska representant utgjordes av *folkfrihetspartiet*. Om de *borgerliga imperialisterna* under tsarismens tid i det allmänna intressets namn tjänade *livegenskapens anhängare,* så började nu livegenskapens anhängare att betjäna de borgerliga imperialisterna. Blocket ”den gamla tidens godsägare” och ”progressisterna” uppstod på nytt som fågel Fenix ur askan, blåsande bort världsblodbadet. Men hegemonin

övergick i finanskapitalets händer med dess ”europeiska” metoder för ett mördande över hela världen.

Småborgardömet, bondebefolkningen (och den av bönder bestående arma) uppställde inte alls som mål några imperialistiska erövringar. Den ryska bondebefolkningen hade ännu inte utformats efter den tyske storbondens typ, vars sammanslutningar egentligen bildar en lantprodukts-trust som riktar spetsen – de höga monopolistiska prisen – mot proletariatet. I stället för ett block med agrarerna har vi kamp mot agrarerna, kampen om jord. Kriget ger bonden inte endast ingen vinst, vilken det utlovar åt finanskapitalet; det skadar direkt bondebefolkningen därigenom, att det berövar den arbetskraft och kreatursbesättning. Bonden vet, att han har endast att sträcka ut sin hand efter jorden: godsägarens jord. Det är omöjligt att hänföra bonden genom löften om aldrig så många för honom okända storgods. I detta avseende är han en inskränkt empiriker. Hans tankars hela styrka är inriktad på ett närliggande, uppnåbart mål: godsägarens jord. Han har fuktat den med sin svett. Han har plöjt den med sin dåliga plog. Och för detta har han, själv hungrande, betalt godsägaren mycket pengar, han måste nu i rättvisans namn få denna jord.

Något annorlunda är förhållandet beträffande städernas småborgardöme. En del av dessa småborgare, som genom *samarbetets* band är knutna till finanskapitalet, upprepar – egentligen utgörande ett bihang till storkapitalisterna – den rena imperialismens alla paroller. Till dessa ansluter sig i betydande omfattning även s. k. intellektuella (läkare, advokater, lärare, med ett ord personer från de ”fria yrkena”). I motsats härtill är de halvproletära skikten, som är direkt lidande under kriget, beredda att protestera mot det ”fördömda slaktandet”.

Den överväldigande majoriteten av småborgardömet i städerna och på landsorten var alltså emot det imperialistiska kriget. Men den kunde inte organiskt tillägna sig den *revolutionära internationalens* ståndpunkt. Såvida bönderna stödjer sig på *egen jord* och på jord, som de vill göra till sin, måste de också *försvara* denna jord mot den ”yttre fienden”. I den mån de inte har intresse för annexioner av främmande områden, i samma mån bryr de sig inte heller om ifall deras försvarskrig kan vara förbundet med de imperialistiska bankirernas planer och i själva verket förvandlas till ett annexionskrig från hela koalitionens sida. Å ena sidan protesterar småborgardömet mot imperialismen, å andra sidan understödjer det densamma. Å ena sidan är det redo att bekämpa militarismen, å andra sidan bugar det sig vördnadsfullt för kapitalets alltigenom militära förstatligande. Å ena sidan hatar det detta kapital, ockrarn som jobbar med människor liksom med hästar, spekulanterna, bankirerna, fabrikanterna, arbetsköparna, alla dessa stortjuvar, som flockar sig samman som korpar kring åteln; å andra sidan ingår det överenskommelser med kapitalet, ihågkommande de allnationella angelägenheterna”. *Kapitalets tryck* tvingar småborgardömet att drömma om ”frihetens rike”. *Privategendomens kedjor* tynger det ned. Dess taktik kan i det stora hela inte vara annat än ynklig, men understundom även förrädisk. Dess ideologi är den kälkborgerliga socialismens ideologi, framför allt socialistiska *fraser*. Revolution – men inte ”för omfattande”. Kontrarevolutionens bekämpande – men inte ”uppskrämma bourgeoisin”. Socialismen ”om ett par hundra år”. Folkens förbrödring – men intet kränkande av de allierade bankirerna. Socialrevolutionärernas socialism är uttryck för denna småborgerliga vacklan hit och dit.

Proletariatets sociala läge befriar det från sådana bojor, som privategendomen pålagt det. I själva verket har arbetarna intet fosterland, det har endast löneslaveriets bojor, i vilka detta fosterland smitt dem. *Kapitalets statliga organisation*, uppträdande under en dylik signatur, ingjuter vördnad hos arbetaren i den mån han befinner sig i ideologisk fångenskap hos småborgardömet eller storkapitalet. Arbetarklassen befinner sig ofta i en sådan fångenskap. Men endast arbetarklassen kan som klass överskrida gränserna för detta beroende. Endast arbetarklassen kan höja sig till en ståndpunkt, som sätter den internationella revolutionens intresse högre än ”sitt” fosterlands intresse d. v. s. kapitalets nationellt-statliga organisation.

Endast arbetarklassen kan därför vara en konsekvent revolutionär, skoningslöst kritisk, ståndaktig, internationell klass. Hit- och ditvacklandet är småborgardömets *natur*. *För proletariatet* är det en sjukdom. Småborgardömet fullföljer aldrig en konsekvent och beslutsam linje. Proletariatet har nästan alltid en oböjlig, revolutionär fraktion.

Den ryska arbetarrörelsen kan uppvisa båda dessa riktningar: *mensjevikernas* socialpatriotiska och med hänsyn till dess ideologi småborgerliga riktning. Blocket mellan socialrevolutionärerna och mensjevikerna, vilket omedelbart kom till synes, är uttryck för dess småborgerliga idéläktskap. ”Mot annexioner, men för uppfyllandet av förpliktelserna mot de allierade och för landets försvar” – det måste vara småborgardömets och en del arbetares paroll. ”Mot alla förbund med allt vad kapitalister heter, mot kriget, som leder till förbund med kapitalisterna” – det var det revolutionära proletariatets ställning.

Provisoriska regeringen stödde sig i socialt avseende på den imperialistiska bourgeoisin, men understöddes även av det engelsk-franska kapitalet, som i Sir George Buchanans person hade en energisk hantlangare och i Paul Miljukovs person en trogen kontrahent. Provisoriska regeringens egentliga linje utgjordes av den allierade imperialismens linje.

Arbetar- och soldatdelegerades sovjet stödde sig inte enbart på arbetarklassen, utan i betydande omfattning även på småborgardömet (bönderna och soldaterna). Den småborgerliga delen av sovjet samt den del av arbetarna som ännu var ansluten till småborgarna, bildade *majoriteten inom sovjet,* vilket kom till politiskt uttryck genom socialrevolutionärerna och mensjevikerna.

Detta bestämde sovjets politiska linje: Den 14 mars offentliggjordes det berömda uppropet: *”Till all världens folk!”*

Uppropet ”Till all världens folk” var det första officiella dokument som upplyste folkmassorna i alla de krigförande länderna om Rysslands proletär- och bondemassors verkliga läge och den verkliga stämningen bland desamma. Hittills hade alla meddelanden uppenbart varit surrogat. De kapitalistiska kretsarna hos de ”allierade” fröjdade sig till att börja med över omvälvningen som räddade Ryssland från förtyskningen under Georg V:s närmaste släkting. Redan vid underrättelsen om sovjets bildande blev finansoligarkins organ ”Times” oroligt. Då lyckliggjorde den provisoriska regeringen, för att lugna herrarnas i London City upprörda fetthjärtan, hela världen med sliskiga meddelanden, genomdränkta av den mest utpräglade, krypande underdånighetsanda, vilket allt verkade så mycket mer komiskt, som dessa meddelanden härstammade från den ryska stormaktsidéns patenterade representanter. Men kadettkorrespondenterna, vilka kontrollerades av hr Miljukovs myndigheter, dansade som små knähundar framför sin ägarinna och sprattlade vördnadsfullt vid de engelska imperialisternas fötter, fegt framställande ryska revolutionen såsom en lugn omväxling, vars fullständiga laglighet på sin höjd kunde hota existensen för några av den tsaristiska strafflagens paragrafer, vilka tydligen hade kommit till av misstag. Om det än lyckades sovjets ”upprop” att övervinna den ryska imperialismens barriär, så stötte det dock på grymt motstånd från de ”frihetsälskande” allierades sida. *Frankrikes* regering, som alltjämt lever på den stora revolutionens kapitalräntor, och som i tid och otid åberopar denna revolutions paroller, förbjöd manifestet och det nådde det franska folket endast som illegala flygblad, utgivna av den socialistiska oppositionen.

Själva förekomsten av uppropet måste imponera. Under kriget vänder sig arbetarnas och soldaternas revolutionära maktorgan till alla folk, däribland även till den ”yttre fienden”! Är inte detta det militära barbariets sammanbrott?

Likväl lider manifestet av djup inre motsättning. Å ena sidan uppmanar det till krigets upphörande, till kamp för en demokratisk fred, å andra sidan förklarar det kriget som

försvarskrig som en plikt, oaktat upprätthållandet av de hemliga fördragen med de allierade, fördrag av utpräglad annexionskaraktär; å ena sidan ropar det folket – och särskilt centralmakternas folk – till revolt mot sina regeringar, å andra sidan förutsätter det stillatigande borgfred med den egna regeringen, en fred, som fick ett belysande uttryck genom den imperialistiska provisoriska regeringens understödjande. Med ett ord, den förkroppsligade samma dubbelhet och halvhet, som är utmärkande för den småborgerliga ”socialismen”. *Kort sagt, det innehöll redan en möjlighet till demokratins underkastelse under den imperialistiska hajens annexionistiska mål.*

Det framlade emellertid en fredsformel utan annexioner och kontributioner. Det uttryckte en otvivelaktig önskan efter denna fred. I det stora hela var det emot det imperialistiska kriget och apellerade till det socialistiska proletariatet. Detta var dock fullkomligt tillräckligt för att garantera sovjet bourgeoisins ursinniga – men på den tiden ännu dolda – hat.

Under ”uppropets” direkta, ideella inflytande gick *frontkongresserna* av stapeln: i Minsk, Pskov o. s. v. Arméns representanter, den aktiva krigsmakten, uttalade sig enhälligt mot annexionspolitiken. Den Internationella förbrödringens paroll värvade, som det tycktes, väldiga massor anhängare. Fredstörsten kunde t. o. m. en blind se. *Fraterniseringen i skyttegravarna* var tillräckligt starkt bevis därför.

IV. Revolutionens första månader

1. Krigsåren.

Under ett yttre omhölje av klassenhet växte februarirevolutionens inre motsättningar. Under de på omvälvningen följande första fyra månaderna, blev dessa motsättningar tydligare och tydligare för varje dag och förde till öppna sammanstötningar mellan klasserna.

Den första och viktigaste fråga, vilken kom den avgörande konflikten att mogna, var *ställningstagandet till det imperialistiska kriget.*

Sovjets ståndpunkt uttrycktes i ”manifestet” av den 27 mars. Detta manifest, till sitt väsen en kompromiss, kunde varken tillfredsställa proletariatet eller bourgeoisin. Likväl följde arbetarmassorna i första ögonblicket de revolutionära fraserna, medan bourgeoisin officiellt, d. v. s. dess regering, visserligen förhöll sig lugn, med ändock hetsade i pressen mot manifestet.

Den 11 april offentliggjorde regeringen en av furst Lvov undertecknad förklaring över krigsmålen. Förklaringen ljöd sålunda:

> ”Efter en undersökning av ryska statens militära läge har provisoriska regeringen beslutat att, för att uppfylla sin plikt mot fosterlandet, öppet och direkt framlägga hela sanningen inför folket. Den nu störtade regeringen lämnade landets försvarsväsende i ett tillstånd av svår oordning. Genom sin straffvärda overksamhet och sina oskickliga åtgärder bringade den oreda i våra finanser, i provianterings- och transportväsendet samt i arméns förseende med ammunition. Den har rubbat våra goda ekonomiska organisationer. Provisoriska regeringen skall, energiskt och aktivt understödd av hela folket, insätta alla sina krafter på att undanröja dessa den gamla regimens dåliga följder, men tiden hastar och under dessa långa krigsår – två och ett halvt år – har många fosterlandets söners blod flutit i strömmar. Trots detta har vårt land alltjämt en mäktig fiende framför sig, som har besatt hela områden av vår stat och just nu, vid den ryska frihetens födelse, hotar oss på nytt.
>
> Vårt verkliga, nationella fosterlands försvar till varje pris och landets befrielse från fienden, som trängt in över våra gränser det är de huvudsakligaste, de viktigaste uppgifterna för våra soldater, som försvarar folkets frihet. Provisoriska regeringen överlåter åt folkets vilja, i intimt samförstånd med våra allierade, att slutgiltigt avgöra alla de spörsmål som berör världskriget och dess avslutande; men provisoriska regeringen håller det för sin rätt och plikt att redan nu förklara, att det fria Ryssland icke satt som sitt mål att härska över andra folks att lägga beslag på deras nationella arv och med våld besätta främmande område, utan att det tvärtom vill främja en varaktig fred på grundval av folkens rättighet att själva bestämma sitt öde. Ryska folket eftersträvar inte någon utvidgning av sin yttre makt på andra folks bekostnad, det har ej satt som sitt mål att underkuva eller förnedra något annat folk.
>
> I jämlikhetens namn avlägsnade det de kedjor, som tyngde det polska folket. Men det ryska folket kommer ej att tillstädja, att dess fädernesland går ut ur den väldiga kampen kränkt och skakat i sina levnadsvillkor.
>
> Dessa grundsatser utgör grundvalen för provisoriska regeringens utrikespolitik, som obetingat utför folkets vilja och skyddar vårt fäderneslands rättigheter, i vilka den inrymmer även de förpliktelser som vi åtagit oss gentemot våra allierade.
>
> Det befriade Rysslands provisoriska regering har ej rätt att undanhålla folket sanningen. Fosterlandet är i fara. Alla krafter måste spännas för att rädda det. Må landet besvara denna sanning, inte med ofruktbar nedslagenhet, inte med ett tillstånd av modlöshet, utan med hänförelse och sålunda framskapa en enhetlig nationell vilja. Det skall förläna oss nya krafter i kampen och skall bringa oss hälsa. Må denna hårda prövningsstund finna hela landet starkt nog att kunna säkerställa den erövrade friheten och ägna det fria Rysslands väl det mest outtröttliga arbete. Provisoriska regeringen, som avlagt en högtidlig ed att tjäna folket, är fast övertygad om, att med ett allmänt,

hittills inte skådat understödjande från alla och envar, skall den själv vara i stånd att uppfylla sin plikt.

Ministerrådets ordförande, undertecknat *furst Lvov.*

Arbetar- och soldatsovjets den 1l april öppnade allryska konferens tillmätte regeringens förklaring en oerhörd betydelse och såg i densamma ett betydelsefullt steg till de demokratiska principernas förverkligande på utrikespolitikens område. ”Fosterlandsförsvararna” fortsatte att utbreda kompromissartade illusioner beträffande den borgerliga regeringen.

Men redan efter några veckor riktade utrikesminister Miljukov genom de diplomatiska representationerna följande not till ententemakterna:

”Den 11 april innevarande år offentliggjorde provisoriska regeringen ett manifest till det fria Rysslands medborgare, i vilket framlades regeringens uppfattning beträffande det pågående krigets uppgifter. Utrikesministern uppdrar åt mig, att bringa ovannämnda dokument till Eder kännedom samt framföra följande anmärkningar till detsamma. Våra fiender har på senaste tiden försökt utså tvedräkt mellan oss och våra allierade genom att framkasta det vansinniga påståendet, att Ryssland skulle vara redo att sluta separatfred med centralmakterna. Dylika påfund vederläggas bäst genom det bifogade dokuments ordalydelse. Ni skall där finna, att de av provisoriska regeringen framförda allmänna teserna fullständigt motsvarar de höga ideal, vilka hela tiden har framförts av många framstående statsmän inom de allierade makterna och vilka från vår nya allierades sida, den stora transatlantiska republiken, har kommit till speciellt klart uttryck i dess presidents anföranden. Den gamla regimens regering var för visso ej i stånd att dela eller tillägna sig dessa tankar beträffande krigets befrielsekaraktär, beträffande skapandet av en fast grundval för folkens fredliga samliv, beträffande de undertryckta folkens självbestämmanderätt o. s. v. Men det befriade Ryssland kan i dag tala ett sådant språk, som den moderna mänsklighetens utvecklade demokrati kan förstå och det skyndar sig att förena sin röst med sina allierades röster. Den provisoriska regeringens förklaringar, som är genomträngda av denna den befriade demokratins anda kan självklart ej ge den ringaste anledning till en sådan uppfattning, som att den skedda omvälvningen skulle ha medfört ett försvagande av Rysslands roll i de allierades gemensamma kamp. Tvärtom har hela folkets strävan att fortsätta världskriget till dess en avgörande seger vunnits, endast ytterligare förstärkts genom medvetandet om det gemensamma ansvaret. Denna strävan blir ännu mera verkningsfull därigenom, att den koncentreras på en för alla lättfattlig och närliggande uppgift, nämligen tillbakaslåendet av den fiende, som trängt in över vårt fosterlands gränser. Provisoriska regeringen skall givetvis – vilket även säges i bifogade dokument – vid skyddandet av vårt fosterlands rätt helt och fullt beakta de förpliktelser, som åligger oss gentemot våra allierade. Under det att provisoriska regeringen alltjämt hyser den uppfattningen, att detta krig skall sluta segerrikt, i fullt samförstånd med de allierade, tror provisoriska regeringen, att de genom kriget uppkastade frågorna .kall kunna lösas genom framskapandet av en fast grundval för en varaktig fred samt att den av samma strävan fyllda, utvecklade demokratin skall finna utväg att säkerställa de garantier och sanktioner, vilka är oeftergivliga för nya, framtida blodiga sammandrabbningars förhindrande.”

Detta var det första, häftiga och väckande slaget mot de godtrogna fosterlandsförsvararna.

R. S. A. P. (bolsjevikerna) höll extra sammanträde samma dag denna not offentliggjordes och antog följande resolution beträffande krisen i samband med den provisoriska regeringens not:

”Provisoriska regeringens not bevisar, att vårt partis ställningstagande, vilket kom till uttryck i den av Petrograds stadskonferens antagna resolutionen, var fullkomligt riktigt, samt ådagalägger att 1) provisoriska regeringen är en alltigenom imperialistisk regering, bunden till händer och fötter av det engelsk-franska och ryska kapitalet; 2) alla de löften, som denna regering har avgett eller kan komma att avge (beträffande folkviljans åsiktsyttringar med hänsyn till freden o. s. v.) inte kan vara annat än bedrägeri; 3) provisoriska regeringen kan icke – helt frånsett dess personliga sammansättning – avstå från annexioner, ty i nu pågående krig och alldeles särskilt i nuvarande moment, är kapitalistklassen bunden av bankkapitalet; 4) denna not avslöjar ännu en gång den småborgerliga politik, som vinner anslutning från narodnikerna, mensjevikerna samt majoriteten av ledarna inom nuvarande arbetardelegerades sovjet och som ger näring åt den bedrägliga förhoppningen, att

kapitalisterna (det vill säga provisoriska regeringen) kan ”förbättras” genom ”vederbörlig påtryckning”. Rörande detta faktum förklarade centralkommittén: 1) att varje förändring av den nuvarande regeringens personliga sammansättning (Miljukovs demission, Kerenskis återkallande o. s. v.) skulle vara endast en efterapning av den borgerligt-demokratiska republikanismens sämsta sedvänjor, vilken sätter klickarnas dragkamp och de personliga förskjutningarna i klasskampens ställe. 2) Den småborgerliga, mellan kapitalisterna och arbetarklassen fram- och tillbakasvängande massans enda räddning utgöres av denna massas hela och fulla övergång till proletariatets sida, ty endast proletariatet förmår sönderspränga finanskapitalets och annexionspolitikens bojor. Först då det revolutionära proletariatet och de revolutionära soldaterna, med folkmajoritetens understöd, genom arbetar- och soldatdelegerades sovjet övertar hela statsmakten, kan det skapa en regering, som alla länders arbetare skänker sitt förtroende; endast en dylik regering är i stånd att genom en verkligt demokratisk fred få slut på kriget.”

2. Regeringskrisen.

På eftermiddagen samma dag visade sig framför Mariapalatset soldater från 180 finska reserv-regementet, Moskvaregementet, några enstaka marschkompanier samt marinavdelningar med standar: ”Bort med Miljukov!” ”Ned med Miljukov!” På kvällen kom plakat upp med orden: ”Ned med provisoriska regeringen!” Soldaterna ville inte skiljas, förrän man hade meddelat dem den provisoriska regeringens avgång och skingrades först, sedan ett möte hade avhållits, där talare från olika riktningar hade ordet. På kvällen mellan den 7 och 10 ägde talrikt besökta demonstrationer rum vid slottsplatsen. Demonstrationerna bar standar med inskription: ”Ned med Miljukov!” – ”Ned med kriget!” Mötena försiggick i bästa lugn och ordning, man åhörde lugnt de arbetar- och soldatsovjets medlemmar, vilka uppträdde som talare, och skiljdes åt lika lugnt. Vid slottsplatsen visade sig även en mängd demonstrerande, som bar standar med inskrift: ”Förtroende för provisoriska regeringen!” och som ropade: ”Ned med Lenin!” Utnyttjande frånvaron av den stora massan arbetare, häktade man några proletärer. På Newski-Prospekt kom det till sammanstötning mellan två demonstrationståg; det ena bestod av arbetare, soldater och matroser med standar: ”Ned med Miljukov!” – Bort med Miljukov!” – ”Fred utan annexioner och kontributioner!; det andra utgjordes av borgerlig publik med vita standar: ”Leve Miljukov!” Vid den då uppkomna förpostfäktningen sönderrevs ett vitt standar, varefter den borgerliga publiken långsamt skingrade sig. För första gång sedan februaridagarna hade det ljutits blod på gatorna. Illusionen om den revolutionära himmelens molnfrihet var krossad.

Under de därpå följande dagarna förekom möten och demonstrationer i Petrograd, varvid det även kom till beväpnade sammanstötningar. Demonstrationernas rad öppnades i stadens centrum genom den provisoriska regeringens anhängare. Man bar standar med inskription: ”Leve provisoriska regeringen!” – ”Leve Miljukov!” – ”Ned med Lenin!” – ”Häkta Lenin!” Folkfrihetspartiet klistrade upp och utdelade flygblad, i vilka man uppmanade till anordnandet av förtroendemöten för den provisoriska regeringen. Demonstrationerna mot provisoriska regeringen tog sin början vid middagstiden. Vid tretiden på eftermiddagen samlades vid hörnet av Newski-Prospekt och Katarina-kanalen en väldig människomassa och diskuterade händelserna. Snart kom det till sammanstötningar, det ljöd skott, det blev både döda och sårade. Ungefär klockan fyra följde på Kastangatan en blodig sammandrabbning mellan två ,fientliga demonstrationståg, varvid två soldater och en kvinna blev svårt sårade. Fram emot kl. 8 på kvällen satte sig en cirka 15,000-hövdad arbetarmassa i rörelse från de sjömilitära myndigheternas ämbetslokaler, där arbetar- och soldatdelegerades sovjet hade sammanträde, och tågade till Nevski-Prospekt. De sjöng kampsånger och bar fanor, bl. a. med följande inskriptioner: ”Leve tredje Internationalen!” – ”Leve socialismen!” – ”Ned med provisoriska regeringen!” – ”Leve arbetar- och soldatdelegerades sovjetmakt!” Då de flesta av demon-stranterna redan svängt in på Sadovagatan sköt man in i massan från hörnhuset vid Sadovaja- och Nevskigatorna. Från massan avlossades skott tillbaka. Några döda och sårade blev

kvarliggande på platsen. Kornilov, högste befälhavare över Petrograds försvarsområde, sände order per telefon till artilleriskolan, att låta skolans båda batteri rycka ut till slottsparken. Ett möte med skolans officerare och soldater beslöt dock, sedan man fått kännedom om denna order, att inte efterfölja general Kornilovs befallning och inte utsända någon militärstyrka. Likaså beslöt man avsändandet av en delegation för att undersöka, huruvida Kornilov handlat i samförstånd med Petrograds sovjet. Det framkom därvid, att ordern utsänts utan verkställande utskottets godkännande. Efter två timmar anlände till skolan en andra skriftlig order från general Kornilov, i vilken den första ordern upphävdes.

Klockan fem på eftermiddagen behandlades i ministerrådet uttalandet till Miljukovs not, förelades Tseretelli och godkändes av honom. I denna förklaring heter det, att, med anledning av den tvekan som uppstått beträffande tolkningen av utrikesministerns not, vilken hade bifogats den till de allierade makterna den Il april översända deklarationen om krigsmålen, ansåg provisoriska regeringen det vara nödvändigt förklara, att utrikesministerns not hade varit föremålför den provisoriska regeringens ingående behandling samt att texten till uttalandet antagits enhälligt. ”Det är självklart, att denna not, när den talar om en avgörande seger över fienden, däri inbegriper uppnåendet av de mål, vilka innefattas i deklarationen av den 11 april.” Med de i noten omnämnda sanktionerna och garantierna för en varaktig fred, avser den provisoriska regeringen rustningarnas inskränkande, upprättandet av en internationell domstol o. s. v. Förklaringen överlämnades till de allierade makterna genom utrikesministern. Verkställande utskottet för Petrograds arbetar- och soldatdelegerades sovjet antog, sedan man tagit kännedom om texten till förklaringen till den Miljukovska noten, med 34 röster mot 19 en resolution, i vilken det heter: ”Händelsen med noten betraktas såsom avslutad och beslutsamma åtgärder för ett stärkande av kontrollen över den provisoriska regeringens, speciellt utrikesministerns, verksamhet, skall omedelbart vidtagas och skall gå ut på, att inte något som helst viktigt politiskt dokument utsändes utan i samförstånd med verkställande utskottet samt att sammansättningen av Rysslands diplomatiska representanter radikalt omändras.”

Petrograds arbetar- och soldatdelegerades sovjet antog på plenarsammanträde med alla röster mot 13 den av verkställande utskottet föreslagna resolutionen och översände en hälsning från Petrograds revolutionära demokrati, vilken genom sina möten, demonstrationer och resolutioner hade ådagalagt, med vilken spänd uppmärksamhet den hade följt de utrikespolitiska spörsmålen samt sin oro över denna politiks eventuella urspåring in på den annektionistiska imperialismens gamla linje. I resolutionen heter det bl. a., att den provisoriska regeringens nya förklaring, som hade offentliggjorts till allmän kännedom och av utrikesministern översänts till de allierade makterna, hade tillvaratagit varje tillfälle att förtydliga noten i en anda, som gått den revolutionära demokratins intressen och krav till mötes. Det måste anses såsom en betydande framgång för demokratin, att första steget nu hade tagits för att få fram till internationell diskussion spörsmålet om avståndstagande från alla annexioner. Till slut uppmanar resolutionen hela det revolutionära Ryssland att fylka sig närmare kring sin sovjet samt uttrycker den fasta övertygelsen, att alla krigförande staters folk skall övervinna sina regeringars motstånd och tvinga dem att gå in för fredsförhandlingar på grundval av avståndstagande från annexioner och kontributioner.

Även i Moskva ägde demonstrationer rum i samband med Petrogradhändelserna. Arbetarna lämnade massvis fabrikerna under avsjungandet av revolutionära sånger, tågade till stadens centrum och avhöll där möten. Talarna uppfordrade till kamp mot provisoriska regeringen. På sina fanor skrev demonstranterna parollerna: ”Ned med provisoriska regeringen!” – ”Ned med Gutsjkov och Miljukov!” – ”Ned med den borgerliga regeringen!”. Särskilt talrika var standar med inskriptionen: ”Ned med Miljukov!” Under avsjungandet av Marsellaisen drog demonstrationståget till Moskvas arbetar- och soldatdelegerades sovjets byggnad. Från altanerna

uppmanade verkställande utskottet arbetarna att hålla sig lugna och uppfordrade dem att vara beredda att i nödfall träda i organiserad aktion.

Som resultat av dessa händelser uppstod den första regeringskrisen.

Regeringen beslöt ingå koalition med socialisterna. Krigsminister Gutsjkov inlämnade den 13 maj sin demission. Miljukov, som uppfordrades att utbyta utrikesministerns portfölj mot kulturministerns, vägrade kategoriskt att göra detta samt demissionerade. ”Jag gick”, som han själv sade. Efter Gutsjkovs och Miljukovs avgång blev Kerenski krigs- och sjöminister. Socialisterna erhöll dessutom följande poster: jordbruksminister (Tjernov, socialrevolutionär), justitieminister (Pereversev, socialrevolutionär), social minister (Pejechonov, folksocialist), arbetsminister (Skobelev, socialdemokrat), post och telegraf (Tseretelli, socialdemokrat). Denna andra regering, som avgav sin regeringsförklaring den 6 maj, är känd under namnet ”första koalitionsregeringen”. I denna regering var socialisterna i minoritet.*

Aprilhändelserna uppvisade tydligt dubbelherraväldet och den spirande maktkrisen. I en artikel den 15 maj i Pravda skriver Lenin:

”Hela Ryssland erinrar sig ännu dagarna 19-21 april, då borgarkriget hotade bryta ut på Petrograds gator.

Den 21 april utsände provisoriska regeringen en ny lugnande skrivelse, vari den sökte förklara sin rövarnot av den 18 april.

Därpå uttalade majoriteten av arbetar- och soldatdelegerades sovjets verkställande utskott, att ”episoden var bilagd”.

Några dagar förgick och så dök frågan om koalitionsregeringen upp. Verkställande utskottet uppdelades i denna fråga nästan i två lika stora hälfter: 23 röster mot koalitionsregeringen och 22 för den. Episoden var ”bilagd” endast på papperet.

Åter förgick några dagar och vi stod inför en ny ”episod”. En av den provisoriska regeringens storheter, krigsminister Gutsjkov, lade in om sin demission. Man talade om, att hela provisoriska regeringen hade avgått (i det ögonblick vi skriver detta, vet vi ännu inte, om regeringens avgång är verkställd). Ånyo inträffade en ”episod”, en, som ställde alla de andra i skuggan.

Varför alla dessa ”episoder”? Finns det inte någon grundorsak, som oundvikligen leder från ”episod” till ”episod”.

Det finns en sådan orsak. Det är det s. k. dubbelherraväldet, den brist på jämvikt, som följt av kompromissen mellan arbetar- och soldatdelegerades sovjet och provisoriska regeringen.

Provisoriska regeringen är kapitalisternas regering. Den kan inte avstå från erövringar (annexioner), den kan inte avsluta rövarkriget genom en demokratisk fred. Den måste beskydda den egna klassens herrar (d. v. s. kapitalisternas klass), den måste skydda jordägarnas egendom.

Arbetar- och sovjetdelegerades sovjet representerar andra klasser. Arbetarnas och soldaternas sovjetmajoritet önskar inte rövarkriget, den är ej intresserad av kapitalisternas seger, inte heller av godsägarnas privilegier. Men inte desto mindre möter sovjet med förtroende kapitalisternas provisoriska regering. Den vill komma överens med den provisoriska regeringen, vill upprätthålla förbindelsen med densamma.

---

* Vid extra sammanträde den 14 maj reviderade verkställande utskottet sina tidigare, mot koalitionsregeringen fattade beslut och beslöt med 44 röster mot 19 samt 2 nedlagda röster att sända sina representanter in i regeringen. För detta beslut röstade mensjevikerna och de flesta socialrevolutionärer, mot beslutet röstade bolsjevikerna, internationalisterna och socialrevolutionärernas vänsterelement.

Arbetar- och soldatdelegerades sovjet är en kärna till makt. Samtidigt med provisoriska regeringen bemödar sig även sovjet att förverkliga sin makt i olika frågor. Det uppstår ett dubbelherravälde, det vill säga vad man nu kallar maktens kris.

Det hela kan inte hållas uppe länge. Under sådana omständigheter kommer vi att var enda dag ha en ny ”episod” och nya komplikationer. Man kan skriva på papperet: ”Episoden är bilagd”. Helt enkelt därför, att det inte är någon ”episod”, inte är någon tillfällighet, inte är någon småsak. Det är den djupa inre krisens yttre form. Det är en följd av att hela mänskligheten drivits in i en återvändsgränd. Att komma ut igen ur detta rövarkrig är möjligt enbart genom att tillgripa de åtgärder, som internationalisterna föreslår.

Man föreslår det ryska folket tre olika vägar för maktkrisens lösande. Några säger: Låt allt vara vid det gamla! Skänk provisoriska regeringen ännu mer förtroende! Kanske hotar den med sin avgång endast för att ge sovjet tillfälle att tillropa den: Vi ger er i ännu högre grad vårt förtroende! Den provisoriska regeringen kämpar, för att man ska tillropa den: ”Kom och regera, utan er går det inte!”

Den andra vägen är koalitionsregeringen. Låt oss dela ministertaburetterna med Miljukov och hans gelikar; vi skickar några av vårt folk in i regeringen, då kommer det att blåsa en annan vind!

Den tredje vägen är den, som vi föreslår: En omläggning av sovjets hela politik. Intet förtroende till kapitalisterna. *Hela makten i arbetar- och soldatdelegerades sovjets händer*. Ombyte av *personer* leder inte till något, man måste förändra politiken. Det är nödvändigt, att makten utövas av en annan klass. Arbetarnas och soldaternas regering kommer att äga hela världens förtroende, ty var och en förstår, att arbetarna och de fattiga bönderna inte strävar efter några som helst erövringar. Endast detta kan föra kriget närmare dess slut, endast detta gör det lättare för oss att övervinna det ekonomiska förfallet.

All makt åt arbetar- och soldatdelegerades sovjet! Intet förtroende för kapitalisternas regering!

Varje ”episod”, varje dag, varje timme kommer att bevisa riktigheten av vår paroll.”

I en artikel av den 9 april (Pravda n:r 28) om dubbelherraväldets styrkeförhållande och innebörd:

”Den principiella frågan för varje revolution är frågan om statsmaktens deltagande i revolutionen och så mycket mindre om dess ledande.

En synnerligen egendomlig säregenhet beträffande vår revolution består däri, att den har uppvisat ett *dubbelherravälde*. Man måste vara klar framför allt över detta faktum; utan att hava förstått detta kan man inte komma vidare framåt. De gamla ”formlerna”, t. ex. bolsjevismens, måste man begränsa och korrigera, ty då de utformulerades var de i allmänhet riktiga, men deras konkreta förverkligande *bevisar sig* vara förändrat. Ingen har tidigare tänkt på dubbelherravälde och ingen har kunnat tänka det.

Vari består dubbelherraväldet? Däri, att jämte provisoriska regeringen, *bourgeoisins* regering, har det utbildat sig en visserligen svag och endast i embryoform befintlig, men dock otvivelaktigt existerande och växande *andra regering*, nämligen arbetar- och soldatdelegerades sovjet.

Vari består denna andra regerings klassinnehåll? I proletariatet och bondebefolkningen (klädd i soldatuniform). Vilken politisk karaktär har denna regering? Den utgör den revolutionära diktaturen, d. v. s. den makt, som stöder sig direkt på den revolutionära erövringen, på folkmassornas spontana initiativ underifrån och *ej på lagen*, som dikteras av det centraliserade

statsvåldet. Det är en helt annan makt än makten överhuvudtaget plägar vara i den parlamentariska, borgerligt-demokratiska republik, som vi hitintills känner i Europas och Amerikas utvecklade länder. Ofta förgäter man denna omständighet, understundom besinnar man inte, vari dess väsen består. *Denna* makt är en makt av *samma typ*, som Pariskommunen 1871. De utmärkande kännetecknen för denna typ är: 1) maktens ursprung utgöres inte av lagen, vilken först behandlas och sedan godkännes av parlamentet, utan av folkmassans direkta initiativ underifrån och över hela landet, det direkta ”gripandet” av makten, för att använda ett gängse uttryck. 2) Polisväsendet och armén, såsom varande institutioner, skilda från folket och i motsättning till detsamma, ersättas med hela folkets direkta beväpning: därigenom skyddas statsordningen av de beväpnade arbetarna och bönderna själva, av det beväpnade folket självt. 3) ämbetsmannaväldet och byråkratin ersättes antingen genom folkets eget, direkta herravälde eller ställes åtminstone under viss kontroll, omskapas till korporationer, som inte endast är valbara, utan vilka på folkets krav även kan avsättas och helt enkelt endast bli folkets ombud; från att utgöra ett privilegierat stånd med fina, borgerliga, välavlönade ämbeten omskapas de till arbetare av ett speciellt ”vapenslag”, som *inte erhåller högre avlöning* än vad en god arbetares arbetslön uppgår till.

Däri och *enbart* däri består Pariskommunens innebörd som speciell statstyp. Denna innebörd har herrarna Plechanov (de direkta chauvinisterna, som prisgett marxismen) samt Kautsky (”centermännen”, d. v. s. de, som pendlar mellan chauvinism och marxism), liksom överhuvudtaget alla för närvarande härskande socialdemokrater, socialrevolutionärer o. a. glömt och förvrängt.

Man klarar sig undan med fraser, man tiger, gör undanflykter, man gratulerar varandra tusen gånger till revolutionen, men man vill inte *tänka på, vad* arbetar- och soldatdelegerades sovjet i själva verket är. Man vill inte se den uppenbara sanning, att i den mån dessa sovjeter existerar, *i den mån* de är regering, i samma mån består i Ryssland en stat av Pariskommunens typ.

Jag betonar: ”i den mån”. Ty det är en regering endast i embryoform. Genom direkta överenskommelser med den borgerliga provisoriska regeringen, liksom även genom en rad faktiska medgivanden, har den själv prisgett och kommer den själv att prisge sina positioner åt bourgeoisin.

Varför? Kanske därför, att Tsjeidse, Tseretelli, Steklov och deras gelikar begår något ”fel”? Vansinne! Så kan endast en kälkborgare, inte en marxist tänka. Orsaken måste sökas i proletärernas och böndernas *bristande målmedvetande* och otillräckliga organisering. Nämnda ledares ”fel” består i deras småborgerliga ställningstagande, däri, att de stärker och inte undanröjer de småborgerliga illusionerna, att de *stärker* bourgeoisins inflytande över massan och inte frigör massan från detta inflytande.

På detta sätt blir det klart, varför så många fel begås också av våra kamrater, som uppställer frågan helt ”enkelt” så: Skall man omedelbart störta provisoriska regeringen?

Jag svarade: 1) man måste störta den, emedan den är en nödtvungen, en borgerlig regering, ingen folkregering, den *kan* inte bringa fred, bröd och fullständig frihet; 2) man kan inte omedelbart störta den, ty den håller sig uppe genom den direkta och indirekta, formella och faktiska överenskommelsen med arbetardelegerades sovjet och framför allt den viktigaste, Petrograds sovjet. 3) Man kan över huvudtaget inte ”störta” den på vanligt sätt, ty den vilar på bourgeoisins ”understödjande” genom den *andra* regeringen, arbetardelegerades sovjet, och denna regering är den enda möjliga revolutionära regering, som direkt bringar till uttryck målmedvetandet och viljan hos arbetar- och bondemajoriteten. En högre, bättre regeringstyp än arbetarnas-, lantarbetarnas-, böndernas- och soldaternas delegerade sovjet har mänskligheten hittills ej åstadkommit och har vi hitintills ingen kännedom om.

För att bli regering, måste de klassmedvetna arbetarna vinna majoriteten på sin sida: *så länge* väldet över massan fattas, finns det ingen annan väg till makt. Vi är inga blanquister, inga anhängare av maktens erövring genom en minoritet. Vi är marxister, anhängare av den proletära klasskampen mot den småborgerliga villfarelsen, mot fosterlandsförsvarets chauvinism, mot frasen om beroende av bourgeoisin.

Vi vill skapa ett proletärt kommunistiskt parti; dess element har bolsjevismens bästa anhängare redan skapat; vi vill sammansluta oss till proletär klassaktion och från proletärerna, från de *fattigaste* bönderna skall ett ständigt större antal komma till oss. Ty *livet självt* kommer dagligen att slå sönder ”socialdemokraten” Tsjeidses, Tseretellis, Steklovs o. s. v. småborgerliga illusioner och likaså ”socialrevolutionärens” och den än mer ”tvättäkta” ”småborgarens” illusioner.

Bourgeoisin är för bourgeoisins envälde.

De klassmedvetna arbetarna är för arbetar-, lantarbetar-, bonde- och soldatdelegerades sovjets envälde, är för det envälde, som uppnås, – inte genom äventyrare, utan genom det proletära medvetandets *upplysning* och befrielsen från bourgeoisins inflytande.

Småborgarväldet – ”socialdemokratin”, socialrevolutionärerna o. s. v., o. s. v. – böjer undan och *förhindrar* denna upplysning, denna befrielse.

Detta är krafternas faktiska *klassförhållande*, som bestämmer våra uppgifter.”

3. Bolsjevikernas allryska aprilkonferens.

Redan den 21 april, omedelbart efter februarirevolutionen, skrev Lenin i partiets centralorgan, Pravda, att under loppet av mer än tjugo år kunde det av bolsjevismens bästa element skapas endast grunden för ett kommunistiskt massparti. Bolsjevikernas allryska konferens, som ägde rum i Petrograd från den 24 april (7-12 maj nya stilen) hade alldeles speciell betydelse för skapandet av ett sådant parti.

Under revolutionens första månader växte de bolsjevikiska organisationerna synnerligen snabbt. Allryska konferensen gav partiet framför allt tillfälle att överblicka sina krafter, värdesätta sitt inflytande över massorna och hopsummera resultaten av det arbete partiet dittills utfört. Ökningen av partiets medlemsantal var allmänt känd; på konferensen var 79,204 partimedlemmar representerade (76,577 med rösträtt, 2,627 med rådgivande röst). På enskilda städer och områden kom följande antal organiserade partimedlemmar: Petrograd cirka 14,600, Kronstadt cirka 3,000, Hälsingfors cirka 3,000, Viborg cirka 560, Peterhof cirka 50, Moskva guvernementet cirka 7,000, Iwano-Vosnesensk över 3,500, Tula över 300, Kostroma över 400, Sormovo över 2,000, Kanavino över 500, Samara över 2,700, Saratov cirka 1,000, Kasan cirka 400, Jekaterinoslav cirka 1,500, Lugansk cirka 1,500, Makejevska cirka 1,500, Ural cirka 16,000, Tiflis cirka 500, Jekateriondar cirka 200. När man jämför medlemsantalet med det medlemsantal som fanns under krigstiden, finner man, att under de två revolutions-månaderna har partiorganisationen i Petrograd nu blivit 15-16 gånger större, organisationen i Ivano-Vosnesensk 30 gånger större o. s. v. Trots det från början synnerligen goda resultatet beträffande arbetarklassens erövring, följde dock dess majoritet ej bolsjevikerna. Partiarbetet inom armén utvecklade sig på en del platser mycket bra (i Petrograd räknade bolsjevikernas militärorganisation ungefär 6,000 medlemmar), men vid västfronten och vid rumäniska fronten var läget däremot mycket dåligt. Om än partiet efterhand började erövra bonde-befolkningens mest utvecklade skikt, soldaterna, så utvecklade sig dock arbetet i själva byarna utomordentligt svagt.

Den 8 maj förelade Lenin i Pravda bolsjevikerna den uppgiften att skapa en organisation, som vore i stånd att ”handla som en enda man”, en organisation, genom vilken det från distrikten,

arbetsplatserna och truppformationerna löpte direkta trådar till centralkommittén och därtill ”så starka, alltid säkra och kontrollerade trådar, att de utesluter en överrumpling från fiendens sida”. Emellertid kom man endast i mycket ringa omfattning till en centraliserad ledning av partiet före aprilkonferensen.

I Moskva betraktades distriktledningen som distriktsmedlemsmötets ”verkställande utskott” (och ej som ett ledande organ). I Petrograd förekom vid stadskonferensen den uppfattningen; att Petrogradkommittén i sitt ledarskap skulle ”samordnas” med centralkommittén. Men även detta ”samordnande” var ganska dåligt. Aprildagarna 1917 kallade t. ex. sekreteraren i Petrogradkommittén och denna kommitté själv, emot centralkommitténs beslut, arbetarna ut på gatorna. Partiets organisatoriska uppbyggnad var då ännu så lös, att det på en del platser alltjämt existerade för bolsjeviker och mensjeviker gemensamma organisationer. Organisationen i Tula avslog t. ex. Lenins teser och sände ingen representant till konferensen. Visserligen erövrade Lenins teser av april 1917 mycket snabbt en rad stora partiorganisationer, men det förefanns likväl allt fortfarande olika meningsavvikelser, vilka även kom till uttryck på konferensen.

Aprilkonferensen sammansvetsade partiet såväl organisatoriskt som ideologiskt i de grundläggande leninska principernas tecken.

Voteringarna på allryska partikonferensen bevisar klart och tydligt, att konferensen trots en rad avvikande meningar, trots Kamenevs uppträdande som Lenins opponent, lade i dagen en sällsynt enhällighet i principfrågorna. De viktigaste besluten, resolutionerna beträffande kriget och jordfrågan samt beträffande provisoriska regeringen antogs enhälligt av mer än 140 ombud, varvid endast 7 till 11 lade ner sina röster. De största meningsskiljaktigheterna uppstod vid nationalitetsspörsmålets behandling: för centralkommitténs resolution röstade 56, mot densamma 16, 18 röster nedlades.

Kamrat Kamenevs fel, vilka trädde i dagen i hans oppositionsanförande – och dessförinnan redan i hans Pravdaartikel – orsakades framför allt genom hans oförståelse för den leninska teorin om den demokratiska revolutionens övergående i den socialistiska revolutionen. Enligt Kamenevs åsikt avslutas först den borgerliga revolutionen och först då börjar den socialistiska revolutionen. Därvid lät han tydligt den övertygelsen komma till synes, att den socialistiska revolutionen måste genomföras av proletariatet ensamt, emot hela den övriga befolkningen. Enligt den leninska problemställningen uppnådde proletariatet seger just på grund av att det ställde som arbetarklassens uppgift erövringen av den arbetande befolkningens majoritet; medan Kamenevs uppfattning däremot ställde upp proletariatet emot städernas och landsbygdens väldiga småborgerliga massor utan någon som helst förhoppning, att proletariatet skulle kunna behålla sin ledarroll ens under den socialistiska revolutionens förlopp. Denna etapp gick hand i hand med den opportunistiska uppfattningen om värdesättandet av klasskrafterna i revolutionens *dåvarande* ”vänster”-ståndpunkt när det gällde spörsmålet om revolutionens *andra (framtida)* etapp. Så t. ex. talade man om småbourgeoisins möjlighet att skapa en av bourgeoisin oberoende diktatur om oundvikligheten av sammanstötningar mellan småbourgeoisin (och följaktligen även dess partier mensjevikerna och socialrevolutionärerna) och den imperialistiska bourgeoisin o. s. v. I verkligheten bevisade de omedelbart på april följande månaderna av år 1917 just raka motsatsen. Kamrat Kamenevs aprilteser endast fördunklade proletariatets klassmedvetande och gav en helt oriktig framställning av småbourgeoisins och dess partiers roll och betydelse.

Kamrat Kamenevs ståndpunkt vann anslutning på konferensen endast hos *några få*, vilket var fallet också med en del andra felaktiga uppfattningar som t. ex. kamrat Rykovs förklaring att ”parollen om den proletära revolutionen inte kan ges ut i det mest efterblivna och småborger-

liga landet” samt att ”framstormandet mot den sociala revolutionen måste komma från väster.”

”Vänster”-ståndpunkten vid nationalitetsfrågans avgörande (vars representant på konferensen utgjordes av kamrat Pjatakov) led av alla ultravänstra lärors grundfel: han fastställde felaktiga uppgifter för proletariatet vid erövrandet av den arbetande befolkningens majoritet och i den praktiska politiken gled han över till småborgardömet. Med hela sin energi uppträdde kamrat Pjatakov mot den alltigenom riktiga satsen att ”alla till Ryssland hörande nationer måste tillerkännas självbestämmanderätt och bildandet av självständiga stater”. Att bestrida denna rätt skulle i själva verket ha betytt ett försvagande av ryska arbetarklassens inflytande på den arbetande befolkningens breda massor i Polen, Ukraina o s. v. Just genom fakta måste demonstreras, hur ryska arbetarklassen uppfattar spörsmålet om nationernas självbestämmanderätt, för att därigenom uppnå, att de av den altryska tsarismen förut underryckta nationerna skulle frivilligt ansluta sig till den nya sovjetstaten. I verkligheten sammanfaller kamrat Pjatakovs ”vänster”-projekt i Ryssland med opportunisternas linje, som redan då började försvara den ryska statens ”stormaktsrätt”.

Till och med den mensjevikiska ”Februarirevolutionens krönika” (Petrograd 1924, ”Byloje” S. 272) intygar, att på konferensen ”var Lenins ideologiska inflytande obestridligt” och att ”Lenins anförande över kriget vann konferensens enhälliga bifall”. Resolutionen över kriget är konferensens viktigaste beslut. Vi anför här nedan hela resolutionen:

RESOLUTION OM KRIGET.

(Enhälligt antagen. Sju röster nerlagda.)

”Det pågående kriget är för båda de krigförande maktgrupperna ett imperialistiskt krig, d. v. s. kapitalisterna för kriget för att sålunda erövra fördelningen av den på världens behärskande vilande profiten, för erövring av marknaderna, av finans-(bank)-kapitalet, för svagare folks underkuvande o. s. v. Varje dag kriget pågår tjänar till finans- och industribourgeoisins ytterligare berikande och utmattar och förstör mer och mer proletariatets och bondebefolkningens krafter i alla krigförande men även i alla neutrala stater. I Ryssland betyder en förlängning av kriget dessutom en mycket stor fara för de genom revolutionen uppnådda resultaten samt för dess fortsatta utveckling..

Statsmakten övergående i den provisoriska regeringens händer – en regering av godsägare och kapitalister – kan inte för Rysslands vidkommande förändra denna krigets karaktär och betydelse.

Detta faktum har speciellt tydligt kommit till synes därigenom, att den provisoriska regeringen ej blott ej offentliggjort de hemliga fördrag som slutits mellan den forne Isar Nikolaj och de kapitalistiska regeringarna i England, Frankrike o. s. v., utan även formellt bekräftat – och detta utan folkets hörande – de fördrag som åt de ryska kapitalisterna utlovade fri utplundring, av Kina, Persien, Turkiet, Österrike o. s. v. Genom fördragens hemlighållande vilseledes det ryska folket beträffande krigets verkliga karaktär.

Därför kan ett proletärparti inte understödja vare sig det nuvarande kriget eller den nuvarande legeringen eller dess lån utan att därigenom fullständigt bryta med internationalismen, d. v. s. med arbetarnas broderliga solidaritet i alla länder i kampen mot kapitalets ok.

Den nuvarande regeringens utfästelser angående annexioner d. v. s. avståndstagandet från erövring av främmande områden och från att med våld kvarhålla någon nationalitet i ryska statsförbundet, förtjänar inte det ringaste förtroende. Ty för det första kan kapitalisterna, som med tusen trådar är förenade med bankkapitalet, inte taga avstånd från några annexioner i detta krig utan att samtidigt avstå från profiten av de miljarder, som är nedlagda i lån, koncessioner, krigsindustriella företag o. d.; för det andra förklarade den nya regeringen, vilken för att vilseleda folket sade sig avstå från alla annexioner, genom sitt språkrör Miljukov den 9 april 1917 i Moskva, att den ej avstod från annexioner. Noten av den 18 april och den 22 april givna förklaringen bekräftar regeringspolitikens annexionistiska inriktning.

Konferensen varnar folket för kapitalisternas tomma löften och förklarar, att man måste strängt skilja mellan ett avstående på papperet från annexioner och ett avstående från annexioner i verkligheten. Detta senare avstående skulle ha förverkligats genom omedelbart offentliggörande och annulering av alla hemliga rövarfördrag samt genom omedelbart erkännande av alla nationaliteters rätt att genom fri omröstning avgöra, om de vill bilda en oberoende stat eller om de önskar ingå förbund med någon redan befintlig stat.

2.

Det så kallade ”revolutionära försvaret”, som nu i Ryssland har vunnit på sin sida alla narodniki-partierna (folksocialisterna, trudovikerna, socialrevolutionärerna) och det opportunistiska mensjevikpartiet Tjeidse, Tseretelli och andra) liksom även majoriteten av de partilösa revolutionärerna, representerar å ena sidan, i enlighet med sin klassbetydelse, storböndernas och delvis också medelböndernas intressen och ståndpunkter, vilka i lika hög grad som kapitalisterna drar fördel av de svagare folkens våldförande. Å andra sidan är det revolutionära försvaret ett resultat av kapitalisternas bedrägeri gentemot en del av städernas proletariat och halvproletariat, ehuru dessa proletärskikt i överensstämmelse med sitt klassläge ej är medintresserade av kapitalisternas profit och sålunda ej heller av det imperialistiska kriget.

Konferensen betraktar varje medgivande åt det ”revolutionära försvaret” som absolut otillåtligt och som faktiskt liktydigt med en fullständig brytning med internationalismen och socialismen. Vad angår den försvarsvänliga stämningen hos breda folkmassor, så skall vårt parti bekämpa dessa stämningar genom ett outtröttligt framhävande av det faktum, att varje ej klassmedveten, varje förtroendefull inställning gentemot kapitalistregeringen i nuvarande ögonblick utgör ett av de största hindren på vägen till krigets snabba avslutande.

3.

Med hänsyn till detta viktiga spörsmål, hur detta kapitalisternas krig ska kunna avslutas fortast möjligt och inte våldsamt utan genom en varaktig, demokratisk fred, beslutar konferensen följande:

Detta krig kan ej avslutas därigenom, att soldaterna endast hos den ena krigförande parten nekar fortsätta detsamma, och ej heller därigenom, att endast den ena krigförande parten helt enkelt inställer de militära operationerna.

Konferensen protesterar energiskt emot det nedriga förtal, som kapitalisterna sprider om vårt parti, nämligen, att vi skulle vara för separatfred med Tyskland. Vi betraktar de tyska kapitalisterna som lika stora rövare som de ryska, engelska, franska kapitalisterna och vi betraktar kejsar Wilhelm som en lika stor krönt rövare som någonsin Nikolaj den andre och de engelska, rumänska, italienska och andra monarkerna.

Vårt parti skall tålmodigt och envist framlägga för folket sanningen, att kriget föres av regeringarna, att det är absolut oskiljbart från vissa klassers politik samt att det nu pågående kriget kan avslutas genom en demokratisk fred först när åtminstone i några av de krigförande staterna hela statsmakten kommit i händerna på proletärernas och halvproletärernas klass, vilken faktiskt är i stånd att krossa kapitalets ok.

Den revolutionära klassen kommer att, när den gripit statsmakten i Ryssland, vidtaga sådana åtgärder för tillintetgörande av kapitalisternas ekonomiska herravälde, som leder till kapitalisternas absoluta oskadliggörande i politiskt avseende, den kommer att omedelbart och öppet erbjuda alla folk en demokratisk fred och avstå från alla annexioner och kontributioner. Sådana åtgärder och ett dylikt öppet fredserbjudande skulle komma att skapa ett absolut och ömsesidigt förtroende mellan arbetarna i de krigförande staterna och ovillkorligen leda till proletariatets revolt gent emot de imperialistiska regeringar, som sätter sig emot fredsförslagets antagande.

Men så länge den revolutionära klassen i Ryssland ännu ej har statsmakten i sina händer, kommer vårt parti att med alla krafter understödja de utländska proletära partier och grupper, som redan under kriget – inte med ord utan i handling – har fört revolutionär kamp mot den egna imperialistiska regeringen och mot den egna bourgeoisin. Särskilt skall partiet understödja den börjande massförbrödringen vid fronten mellan soldaterna från alla de krigförande staterna samt

försöka förvandla denna spontana yttring av de undertrycktas solidaritet till en målmedveten och så mycket som möjligt organiserad rörelse, inriktad på hela statsmaktens övergående i det revolutionära proletariatets händer i alla krigförande stater.”

En lika stor betydelse hade också resolutionen i jordfrågan; ty just med denna punkt avgjordes revolutionens huvudfråga frågan om böndernas uppträdande under proletariatets ledning som dess bundsförvant. Resolutionen lyder som följer:

RESOLUTION I AGRARFRÅGAN.

(Enhälligt antagen. Elva röster nerlagda.)

”Förekomsten av godsägarnas jordegendomar i Ryssland utgör det materiella stödet för de feodala godsägarnas makt och garantin för monarkins eventuella återställande. Detta godsägarvälde dömer ovillkorligen den överväldigande majoriteten av Rysslands befolkning – det vill säga bondebefolkningen – till fortsatt elände, slaveri och slö förtvivlan samt hela landet till efterblivenhet på livets alla områden.

Böndernas jordegendomar i Ryssland, både de tilldelade (som kommun- och privategendom) och de privat förvärvade (den arrenderade och den köpta jorden) har efter hand genomsyrats uppifrån och ned av forntida, från livegenskapens tid härstammande förhållanden och sedvänjor, såsom bönernas indelning efter rang, jordbruksareal o. s. v.

Nödvändigheten att bryta med alla dessa föråldrade och skadliga traditioner, nödvändigheten att riva ned ”inhägnaderna” och skapa nya förhållanden beträffande jordegendom och åkerbruk, avpassade efter Rysslands och världens nya ekonomiska villkor, allt detta är den materiella basen för bondebefolkningens strävan att nationalisera all statens jord.

Så småborgerliga de utopier än må vara, i vilka alla narodnikipartier och narodnikigrupper insveper de ryska böndernas kamp mot det feodala godsägarväldet och mot livegenskapens alla kedjor beträffande jordegendom och avkastning, så betyder denna kamp dock i och för sig en absolut borgerligt-demokratisk, obetingat framstegsvänlig och ekonomiskt nödvändig strävan att genombryta alla dessa hinder.

Jordens nationalisering som en borgerlig åtgärd – betyder den högsta tänkbara och möjliga grad av klasskampens frihet inom det kapitalistiska samhället samt att jordens avkastning befrias från allt borgerligt inflytande. Dessutom skulle jordens nationalisering, genom sitt upphävande av privategendomen, i praktiken tillfoga den på samtliga produktionsmedlen vilande privategendomen ett så kraftigt slag, att proletariatets parti i någon form måste ge sin medverkan till en liknande omgestaltning.

Å andra sidan har det ur Rysslands besuttna bondebefolkning redan för länge sedan uppstått vissa bondebourgeoisielement, och den Stolypinska jordreformen har säkerligen stärkt, utökat och befäst dessa element. Vid lantbefolkningens andra pol förstärkas och utökas i motsvarande grad lantarbetarna, proletärerna och den dem närstående halvproletära bondemassan.

Ju mer beslutsamt och konsekvent man slår ned och röjer undan godsägarnas jordägarvälde, ju mer beslutsamt och konsekvent den borgerligt-demokratiska omgestaltningen av agrarförhållandena inom Ryssland över huvud taget kommer att ske, desto väldigare och snabbare kommer utvecklingen av lantproletariatets klasskamp mot de besuttna bönderna (bondebourgeoisin) att äga rum.

Om det kommer att lyckas stadsproletariatet att rycka lantproletären med sig och jämte honom även den stora massan halvlantproletärer; eller om denna massa kommer att följa bondebourgeoisin, som lutar åt förbund med Gutsjkov, Miljukov, kapitalisterna, godsägarna och kontrarevolutionen över huvud, – därpå kommer den ryska revolutionens öde och resultat att bero, såvida den begynnande proletära revolutionen ute i Europa ej utövar något direkt, mäktigt ingripande i vårt land.

Utgående från detta klassläge och detta klassförhållande beslutar konferensen:

1) Proletariatets parti kämpar med alla krafter för det direkta och absoluta beslagtagandet av godsägarnas jordagods i Ryssland (även domäner, apanage-, kloster- och kyrkogods o. s. v.).

2) Partiet är beslutsamt för jordens omedelbara övergående i bondebefolkningens händer, organiserat genom bondedelegerades sovjet eller genom andra, verkligt absolut demokratiskt valda och av godsägare och ämbetsmän fullständigt oberoende organ inom den lokala självförvaltningen.

3) Proletariatets parti kräver nationalisering av statens alla storgods. Nationaliseringen innebär, att äganderätten till hela jorden överföres på staten samt att rätten att fördela jorden åligger de demokratiska lokalinstanserna.

4) Partiet måste föra en beslutsam kamp mot provisoriska regeringen, som genom Sjingarev och genom kollektiva proklamationer påtvingar bönderna en ”frivillig överenskommelse” med godsägarna, d. v. s. en med godsägarnas intressen överensstämmande reform, och som hotar bönderna med straff på grund av deras ”egenmäktiga självhjälp”, således ett hot om användande av våldsmedel från befolkningsminoritetens (godsägarnas och kapitalisternas) sida mot majoriteten; likaså måste partiet bekämpa det småborgerliga vacklandet hos narodniki- och mensjevik-majoriteten, som avrådde bönderna att bemäktiga sig jorden före den konstituerande församlingens inkallande.

5) Partiet uppmanar bönderna, att planmässigt bemäktiga sig all jorden, utan att tillåta någon som helst skadegörelse av värden samt att sörja för produktionens stegring.

6) Alla jordförändringar kan vara framgångsrika och varaktiga endast vid statens absoluta demokratisering, d. v. s. efter å ena sidan polisväsendets, den stående arméns och den faktiskt privilegierade byråkratins avskaffande samt å andra sidan genom största möjliga lokala självförvaltning, som måste vara absolut oantastad beträffande kontroll och förmyndarskap ovanifrån.

7) Det måste ofördröjligen och överallt påbörjas en speciell självständig organisering av lantproletariatet, såväl i form av lantarbetardelegerades sovjet (liksom också den halvproletära bondebefolkningens delegerades sovjet), och även organisering av proletära grupper eller fraktioner inom bondedelegerades gemensamma sovjeter inom lokal- och stadsförvaltningens alla organ o. s. v.

8) Partiet måste understödja uppväxandet av dessa bondekommittéer, som inom stora delar av Ryssland lägger godsägarnas levande och döda inventarier i händerna på den i dylika kommitter organiserade bondebefolkningen, i syfte att uppnå ett gemensamt, reglerat användande av desamma för jordens allmänna brukande.

9) Proletariatets parti måste uppmana samtliga proletärer och halvproletärer att på varje gods främja skapandet av ett planmässigt, omfattande mönsterjordbruk. Jordbruket måste bedrivas på det allmännas bekostnad genom lantarbetardelegerades sovjeter under ledning av agronomer och med användande av bästa tekniska hjälpmedel.”

I de principiella frågorna antogs fullständigt enhälligt Lenins berömda teser av den 4 april. Klart och tydligt ställdes partiet inför uppgiften att genom erövrandet av de arbetandes majoritet erövra makten samt skapa en demokratisk arbetar-bonde-republik och inte en borgerligt-parlamentarisk republik. Detta medförde även – i förening med vidtagande av övergångsåtgärderna till socialismen, proletariatets organisering och beväpning o. s. v. – nödvändigheten att framskapa en ny statstyp.

Med hänsyn till det internationella samarbetet beslöt partiet på aprilkonferensen taga initiativ till bildandet av en tredje international, vilken skulle fullständigt bryta med opportunisterna och även föra en energisk kamp gentemot centrums dubbelpolitik (man tänkte därvid på det dåvarande läget beträffande de partier, som var representerade på Zimmerwald-Kienthal-konferenserna). Konferensen beslöt även en revision av partiprogrammet, preciserade ställningen till mensjevikerna (d. v. s. föreskrev bolsjevikernas ovillkorliga utträde ur de gemensamma organisationerna) samt valde partiets första centralkommitté Aprilkonferensen fullbordade perioden för partiets omorientering (mars-april 1917); partiet utgick ur denna som ett slutet helt och grupperade sig enhälligt kring de av Lenin uppställda teserna. Konferensen var en nödvändig etapp i ett äkta kommunistiskt masspartis tillblivelseprocess och för dess fortsatta växande och stärkande.

4. Armén. Juni–juli-offensiven.

Ett starkt slag från bourgeoisins sida mot arbetarklassen var den ryska arméns offensiv mot tyska fronten. Den slutade med misslyckande och återtåg. I vår framställning av mars-omvälvningen meddelade vi den officiella rapporten från duma-representanten Janusjkevitsj om läget vid fronten. Innan vi nu övergår till en sammanhängande skildring av juni–juli-offensiven, skriven av A. Sjlapnikov, skall vi låta N. Krylenko berätta om armén vid fronten:

Vi inskränker vår skiss till en analys av revolutionens första period (från februari till juli), emedan just denna period på tydligaste sätt låter problemet om bondearméns klasskaraktär bjärt sticka i ögonen: Under denna period verkade armén redan som en revolutionär mass-kraft, dock snarare som en indirekt verkande än som en reell kraft – en kraft om vilken de redan färdigbildade och utkristalliserade politiska partierna slogs inbördes. Därför kunde man med större tydlighet skönja denna armés historiskt-sociala väsen under den förra perioden än under perioden juli till oktober – då den redan verkade som en politisk utbildad kraft, som var underkastad bestämda politiska inflytelser – eller under perioden oktober till mars, då den redan faktiskt var satt ur funktion och politiskt stridsoduglig.

Denna till sitt väsen, sin sammansättning och sin ideologi borgerliga armé kan i detta sammanhang betraktas som en beväpnad och organiserad bondemassa, som blivit överlämnad åt sig själv; med andra ord som en mängd bönder, vilka, förenade av en gemensam organisation uppträder på den politiska arenan. En sådan anhopning av bönder inom en enda mass-organisation är som bekant en mycket sällsynt företeelse i historien, ja man kan nästan säga att det är enda gången den framträtt på detta sätt. Just från denna utgångspunkt vill vi ge en politisk analys av arméns uppträdande under februari-revolutionens period.

Vi tänker därvid endast på armén i fält, den del som befinner sig vid fronten; skyttegravarna; den armé som befinner sig i landet bakom fronten är egentligen ingen armé i ordets fulla bemärkelse. Armén i landet bakom fronten var sammansatt antingen av delvis revolutionära, politiskt upplysta regementen från huvudstadens garnisoner, vilka ingalunda var ägnade att uppträda som representanter för den politiska stämningen i hela armén eller också ur s. k. reservregementen, vilka formerades och kompletterades ur avdelningarna med hoplappade soldater och av ”landstormsmän av andra graden” de s. k. ”fyrtioåringarna” (d. v. s. äldre bönder). Dessa medförde en särskild ideologi och psykologi, som i första hand var karaktäristisk för byarna i landet bakom fronten, men inte för armén som sådan. I motsats härtill var frontarmén redan av den grund en enhetlig politisk företeelse att den var fri från de speciella sönderfalls- och desorganisationsfaktorer, som var utmärkande för bondelandet bakom och därmed för reservformationerna – även om dess politiska ideologi också innehöll allt som var karaktäristiskt för bondemassan i dess helhet.

Hurdan var alltså denna armé som helhet under den period som omedelbart föregick februari-revolutionen. För att karaktärisera stämningen under denna period tillåter jag mig här att anföra två tilldragelser, som utspelades omedelbart inför mina ögon och som särskilt fäst sig i minnet. Den första av dessa händelser är en trupparad, som avhölls i december 1916 vid ett regemente på sydvästfronten, vilket befann sig i den del av Österrike som vi besatt, alltså så att säga, på främmande jord, mitt bland en främmande befolkning, bland vilka den ryska officerskåren måste känna sig som segrare. Den andra episoden utspelades strax därpå, då regementet intog en ställning, som befann sig mitt i eldlinjen.

Framför det bataljonsvis uppställda regementet höll regementschefen ett tal, där han meddelade det separatfredsanbud, som Tyskland hade gjort Ryssland. Regementschefen berättade upprörd om detta anbud och meddelade med förtjusning att den ryske tsaren hade vägrat att föra förhandlingar i denna fråga, därför måste kriget nu fortsättas till ett segerrikt slut. Han slutade sitt tal med det traditionella leveropet för tsaren och för armén. Tvärtemot all

förväntan kom hurraropen från manskapet ytterst sparsamt; i vart fall var det inte något av det dånande hurra som vanligen på befallning av gammal vana brukade följa på varje sådan uppmaning från officerarna. Det allmänna intrycket var så nedslående, att det i tämligen hög grad gjorde sig märkbart även för officerarna. I de tillfälliga tillflyktsorter, dit manskapet spred sig i kylan med den utsikten att snart åter bli skickade till de främsta ställningarna fanns det bara en sinnesstämning och ett samtalsämne: häftig uppretning mot tsaren och en enhällig protest mot fortsättandet av kriget. Denna protest var så enhällig att soldaterna i de uttryck varmed de karaktäriserade tsaren och officerskåren alls inte skrädde orden.

Den andra episoden tilldrog sig, som jag redan förut nämnt, i de främsta ställningarna. Vi låg då vid Stochod, vid den förbannade lilla flod, som väl var och en erinrar sig, som måste tillbringa hösten och vintern 1916 där. Från staben hade kommit befallning, att till varje pris ta fångar, emedan man ville ha reda på de fientliga truppdivisionernas uppehållsort och sammansättning. Enligt den gamla arméns märkvärdiga taxa värderades därvid en fånge från de polska truppdivisionerna till 5 rubel, men en tysk till 20 rubel. När jag å tjänstens vägnar gjorde ronden genom en av de främsta skyttegravarna fann jag i en kompaniexpedition en patrull, som just hade återvänt med två fångna österrikare. Kompanichefen var mycket glad, lovade de ”duktiga karlarna” sanktgeorskorset och skrev genast, medan han satt vid elden, en rapport över händelsen. I rapporten hette det att de ”duktiga karlarna” mellan skyttegravarna och taggtrådshindren hade stött på en fientlig patrull, tillfångatagit österrikarna så att säga med blotta händerna och sedan utan ett skott drivit över dem i våra ställningar. Då rapporten var färdig överlämnade kompanichefen den åt patrullen och skickade den med fångarna till regementsstaben.

Vi hade samma väg, och jag slöt mig till dem. Patrullen berättade på vägen för mig något helt annat än som stått i rapporten. I verkligheten hade vår patrull, då den stötte på österrikarna inte ens haft en tanke på att angripa dem eller skjuta på dem. Frågan ställdes mycket enklare och klarare: ”Ska vi gå till er, eller ska ni komma till oss?” Efter mogen överläggning beslutades att ”hos oss” var bättre, och österrikarna begav sig tillsamman med sina ”besegrare” över till de ryska linjerna. Dylika förhållanden kunde man lägga märke till överallt. Officerarna förvånade sig ofta över att det inte sköts vidare mycket mellan skyttegravarna trots det ringa avståndet till de fientliga krafterna, och man undrade bland officerarna ofta varför fienden egentligen inte gjorde sig märkbar på något sätt. Lösningen på gåtan var mycket enkel. Stilleståndet hade sin grund i överenskommelser mellan soldaterna i de båda arméerna, varvid de ömsesidiga patrullerna uträttade goda tjänster. Särskilt var detta fallet när polacker eller österrikare var våra motståndare.

Dessa båda händelser är i så motto karaktäristiska som de klart och tydligt återspeglar arméns politiska stämning vid upptakten till februarirevolutionen. Hela armén som en enhet ville och tänkte endast på detta enda: freden. Den var trött på kriget, var fientligt sinnad mot officerarna, utan att över huvud taget kasta fram frågan om en politisk omvälvning. På det hela taget var detta en passiv bondemassa, som betraktade deltagandet i kriget som ett tungt kors, som väl måste bäras, men som man vid första lägenhet tänkte befria sig ifrån. Det karaktäristiska för tillståndet i armén under denna period var just passiviteten.

Jag erinrar mig en bild, som jag själv ofta lade märke till vid de s. k. nattarbetena. Då och då for enstaka kompanier på natten fram till de främsta linjerna för att där laga taggtrådshindren, kasta upp nya skyttegravar o. s. v. Arbetet utfördes på natten (om dagen omöjliggjordes dylikt arbete av fienden), ehuru raketer och strålkastare upplyste det område, som låg mellan skyttegravarna så att det blev ljust som på dagen och ehuru vilsegångna kulor ständigt surrade sina entoniga klagovisor. I regeln måste kompaniet föras fram i gåsmarsch, man släpade med sig pliggar, brädor, taggtråd och andra ”produktionsmedel” och ”arbetsmaterial” i bördor på axlarna. I regel måste man, när kompaniet kom till de främsta linjerna antingen gå alldeles

utan betäckning över öppna fältet eller arbeta omedelbart under taggtråden. Jag kunde till en början inte begripa varför soldaterna förhöll sig så obeskrivligt lugna gentemot kulorna, varför de inte böjde sig ner, när dessa visslade om öronen på dem, varför de med dov likgiltighet utan all betäckning kunde bli stående minuter i sträck mitt i elden, som om det runtom hade rått fullkomlig stillhet, varit vilken fredlig, lugn natt som helst. På mina frågor svarade de antingen: ”kulorna kan ju inte träffa precis varenda en”, eller ”om jag blir sårad, så kommer jag fortare hem.” I denna sista sats ligger också nyckeln till ett sådant förhållande.

Sådan var stämningen inom armén i fält före revolutionen. Ett dovt Missnöje fanns redan, men det yttrade sig bara ännu inte i någon form av protest. Blotta tanken på en resning var massan ännu främmande, de politiska frågornas ställning var endast möjlig därigenom att tidningar inte kom till fronten (och dem som kom skänkte soldaterna inte någon tilltro till) och revolutionära organisationer fanns inte. Vad officerarna beträffar så utmärkte sig till och med de fänrikar och löjtnanter som utgått från liberalt sinnade intellektuella kretsar under de lugna dagarna sällan med någonting annat än ett evigt kortspelande, drömmar om permission och samtal om militära utmärkelser. Detta skikt bestod till största delen antingen av militära tjänstemän eller av för detta telegrafister, posttjänstemän och liknande element, som haft lyckan att i landet bakom fronten få avlägga en officersexamen. Detta var i varje fall inte sådana intellektuella som under de första krigsåren kommit till armén som reservfänrikar, och vilka redan var döda eller blivit befordrade till kaptener.

Detta oaktat erbjöd armén på det hela taget bilden av en enda stor otillfredsställd massa, som endast väntade på något, men inte visste i vilken form dess missnöje under den närmaste tiden skulle ta sig uttryck. Dess fordran var: fred, fred till varje pris!

Februarirevolutionen nådde armén då den befann sig i denna stämning. Vi fick kännedom om tilldragelserna först sent (den 18 mars). Den 13 mars (28 februari), samma dag som Leningrads arbetare tillsammans med de revolutionära trupperna kämpade på huvudstadens barrikader, måste vårt regemente strida mot en osynlig fiende, som bombarderade oss med giftgasbomber, då vi intog nya ställningar. Den bataljon jag förde förlorade omkring 60 man, då den måste över en öppen terräng, som besköts av fienden. De följande dagarna förgick under iordningställande av våra rubbade positioner och reparation av våra tillflyktsorter. Men just den 16 mars kunde man förnimma att någonting hade försiggått. Först och främst försvann bataljonscheferna, som blivit befallda till regementsstaben, och de vände inte tillbaka på länge. Från tågen sipprade också samtidigt med den varma maten allehanda rykten fram till oss. Till vårt kompani och överhuvud taget till hela den del av skyttegraven som vi höll besatt kom ryktet genom vår befälhavares kalfaktor, som meddelade det med följande sats: ”Tsaren har gått all världens väg och hans pojke också”. Soldaterna viskade i alla hörn. Den första klara underrättelsen fick vi från ett tyskt aeroplan, som på ringa höjd kretsade över våra ställningar och kastade ned flygblad. Dessa flygblad hade följande ryska text: ”Det är revolution i Petrograd. Alla ministrarna sitter i fängelse. Garnisonen på 30,000 man har gått över på de upproriskas sida”. Det var tyskarna, som gav oss de första underrättelserna om revolutionen, av tyskarna fick den ryska armén veta något om den revolutionära omvälvningen och om störtandet av den gamla regimen. Flygbladen överlämnades naturligtvis genast till de överordnade, men stämningen blev ännu mer orolig och hotande, tills slutligen det officiella meddelandet kom från regementsstaben. Det skulle läsas upp för kompanierna och innehöll Nikolaus' II:s tronavsägelse, bestämmelsen om att Michail skulle bli tronföljare samt Michails vägran att bestiga tronen innan konstituanten hade sammanträtt. Detta officiella meddelande löste tungornas band och man hörde i skyttegravarna för första gången öppet förda politiska samtal.

Det första resultatet av revolutionen kom fullständigt oväntat för officerarna. Detta resultat hörde inte till det högljudda slaget men det visade sig som en kedja av enstämmig beslut-

samhet hos soldaterna längs hela den tusen verst långa fronten: att ”under inga omständigheter vara med om en offensiv”. Det passiva, tyska saboterandet av kriget var bondearméns första svar på underrättelsen om revolutionen. Inte med en paroll om revolutionär aktion, inte heller med parollen om störtandet av den nya regeringen, inte ens med försöket att begripa det som hänt svarade armén, utan med den typiskt specifika bondeformeln om passiv protest: ”vi ska hålla fronten, men inte vara med om någon offensiv”, varvid tonvikten givetvis låg på den senare hälften av satsen.

Från detta ögonblick var disciplinen i den gamla armén rubbad. Den var inte längre en kraft som lydigt följde officerskårens taktpinne. Från detta ögonblick upphörde den gamla tsaristiska armén att existera och förvandlades till en bondemassa som höll på att bli medveten om sin egen kraft, som visste blott en sak: att den, denna massa, inte ville kriget och inte skulle kunna förmås till någon offensiv.

Så fullbordades den första vändningen i arméns öde. Den tid som följde omedelbart på dessa underrättelser tillbringade jag inte längre personligen i skyttegravarna, jag kommenderades till landet närmast bakom fronten, till den kemi-skola som inrättats på ett avstånd av ungefär tio verst från skyttegravarna. Jag skulle där förvärva mig ”kunnighet i kemi”, vilket gav mig friare möjlighet att iakttaga händelsernas utveckling och att utnyttja tiden för en omfattande agitation vid de kringliggande truppavdelningarna. Vid ett större möte talade jag endast en gång, och detta just vid den kemiska truppen. Jag gav där en framställning av de senaste händelserna. Ryktet om detta möte spred sig hastigt och från alla truppavdelningar kom delegationer till mig med bön om att jag också hos dem skulle tala i samma ämne. Det politiska läget var då ingalunda klart för mig, isynnerhet hade jag ingen förbindelse med det centrala partiorganet, och jag måste därför i stor utsträckning handla på egen risk. Så fortfor det tills fram i maj, då jag för första gången fick tillfälle att fara från fronten till Petrograd. Men en sak var redan på förhand klar: bondearméns politiska utseende hade redan slutgiltigt tagit form, och detta just den form jag förut nämnt. Inga som helst ansträngningar från officerskåren kunde övertyga soldaterna om nödvändigheten av en offensiv eller av att fortsätta kriget till ett segerrikt slut eller kunde förändra deras hårdnackade, bestämda ställningstagande. Armén var beredd att hålla ut ännu en liten tid, men heller inte mer.

I fråga om dess förhållande till den provisoriska regeringen var inte armén säker på sin ställning. Den härskande parollen var här som i landet bakom fronten den kända formeln: ”Understöd åt den provisoriska regeringen för så vitt den inte förråder de arbetande massornas intressen.” Vid fronten kunde frågan om att en sådan regering på intet vis kan företräda de arbetande massornas intressen ännu så länge inte framkastas. Ett försök i dylik riktning från min sida hade mer negativa än positiva följder.

Det verkade som om jag skulle profetera om nya svårigheter istället för de väntade lättnaderna. Ehuru jag från den trupp där jag arbetade visserligen erhöll en adress, där det stod skrivet att trupperna delade min uppfattning, att den politiska horisonten vore synnerligen molnhöljd och att den svåraste kampen ännu förestode, och att de kände det som en helig plikt att gå ut i strid i spetsen för det revolutionära folket – så var intrycket dock nedslående, och inte ens dessa löften ingav mig någon synnerlig hoppfullhet.

Den enda fråga som under denna första period av revolutionen ställdes i brännpunkten var inom armén det ömsesidiga förhållandet mellan manskapet och officerarna. Perioden mars till maj betecknades som en småningom skeende söndring mellan armén och officerarna. Den gamla disciplinen, den gamla rädslan för de överordnade försvann allt mer, det blev allt vanligare med öppen fientlighet mellan soldaterna och provisoriska regeringens ombud, medan den revolutionära förbrödringen med fienden i skyttegravarna bredde ut sig mer och mer.

Denna sista företeelse var den andra politiska uttrycksformen för bondearméns politiska självständighet. Förbrödringen skedde nästan överallt spontant och oorganiserat. Karaktäristisk i detta hänseende var natten till den 27 april d. v. s. vid påsken då soldaterna meddelade mig att man kunde vara lugn, tyskarna skulle visserligen låta sina minkastare spela men ingen skulle bli skadad härav, och efter midnatt skulle också dessa tiga och fullständig stillhet skulle råda. Så blev det också. Nästa morgon kunde man på den öppna plats, som låg mellan vår och den österrikiska skyttegraven iaktta en typisk bild av godmodigt samspråk, skratt, prat om politiska ämnen och om hur man skulle kunna få slut på kriget. Jag gick tillsammans med soldaterna över till tyskarna och fick där ett lika hjärtligt mottagande, tills den framrusande tyske officeren jagade isär sitt folk och hotade mig med, att han skulle låta skjuta mig, om jag inte avlägsnade mig.

Den enda inskränkning han gjorde i denna befallning var att han inte skulle skjuta förrän jag hade uppnått vår taggtråd. Då jag kom tillbaka till min trupp blev jag genast befalld att inställa mig för regementschefen och fick en sträng skrapa, varpå soldaterna skickade en deputation till regementschefen och hotade att de skulle göra mos av hela staben om några åtgärder vidtoges mot mig. Detta var redan en direkt hotelse, en öppen övergång till revolutionärt handlande.

Från denna tid upphörde officerskåren att existera som maktorgan inom vårt regemente. Armén gick att skapa en egen organisation, som uppstod spontant och självständigt under de mest olika former och arter på grundval av mångfaldiga valnormer och som endast i sällsynta fall kände till en strängt genomförd allmän rösträtt o. s. v. I regel blev de klokaste valda eller officerare som stod massan nära. Dessa var i de flesta fall liberala, mensjevikiska eller högersocialrevolutionära intellektuella. Aktiva officerare valdes över huvud taget inte. Här gjorde sig också bondearméns sociala sammansättning och psykologiska fysionomi gällande.

Detta var endast en viss egenartad återspegling av vad som försiggick i landet bakom fronten, där arbetardelegerade mensjeviker och socialrevolutionära hade herraväldet inom sovjeterna. I armén var dessa riktningar också övervägande företrädda. Bolsjevikerna var endast starka vid västfronten, där de nu döda kamraterna Miasnikov och Skljanski arbetade, svagare norrut; splittrade i små grupper här och där i sydväst och endast enstaka förekommande vid rumänska fronten, medan vid den kaukasiska överhuvudtaget inte fanns några.

Så småningom klarnade emellertid arméns politiska utseende. Bondemassan gick över till bolsjevikerna och bekämpade inte bara Gutsjkovs regering, utan också det högersocial-revolutionära och mensjevikiska blocket.

Karaktäristiska i detta hänseende var å ena sidan elfte arméns första armékongress med socialrevolutionär-mensjevikisk majoritet, där jag själv var med och till och med, på grund av delegaternas allmänna politiska oklarhet, blev vald till ordförande inom armékommittén – samt å andra sidan de stämningar, som redan var förhärskande inom armén, och till vilka man efter armékongressen måste bekväma sig att stiga ner. Till min armés möte den 1 maj, där jag var tillstädes som representant för armékommittén uppträdde alla regementena med vita flaggor, vilka bar inskriften: ”Leve internationalen! Leve klasskampen och den sociala revolutionen!” Praktiskt taget var det emellertid inte den sociala revolutionen, som var parollen vid detta möte, utan parollen hette separatfred. Parollen om kamp mot den provisoriska regeringen, som var aktuell och förståelig i landet bakom fronten, var här inte på något sätt aktuell. Frågan om världsrevolutionen var här vid fronten likaledes endast av akademiskt intresse. För den stora massan av bondebefolkningen var frågan om separatfred den enda begripliga. Men man kunde av politiska skäl inte slunga ut denna paroll, då den vid denna tid inte ens uppställts av bolsjevikiska partiet. Under sådana förhållanden kunde massan av soldater inte erhålla något entydigt och noggrant svar på frågan om man skulle eller inte

skulle sluta separatfred. Massan ville emellertid ha just denna fråga fullt klart och konkret besvarad. Fordran att den revolutionära regeringen genast skulle vända sig till alla de andra regeringarna med erbjudande om allmän fred kunde utan tvekan förstås av massorna, medan parollen: ”Bort med de kapitalistiska ministrarna ur regeringen!” inte på något sätt tillfredsställde den. Armén önskade endast en paroll: fred till varje pris, om det så skulle vara en separatfred.

Massans konkreta fordran å ena sidan och å den andra den politiska nödvändigheten att, iaktta en avvaktande ställning lamslog de revolutionära organisationerna och ledde till en kris inom armékommittéerna, där jag själv med en liten skara anhängare måste träda i opposition. Till den elfte arméns första sovjetkongress i juni kom inte mindre än två delegationer, en majoritetsdelegation, sammansatt ur det socialrevolutionärt-mensjevikiska blocket, och en minoritetsdelegation av bolsjevikiskt sinnade element.

Sådan var stämningen inom armén under perioden maj–juni. På infanteriets delegatkongress i maj uppträdde emellertid frontsoldaterna vid mötet i Tauriska palatset öppet med fordran på separatfred.

Denna den enda paroll, som vid denna tidpunkt kunde förstås av bönderna som klass, som social grupp, som socialt skikt, som en kraft, vilken uppträdde självständigt på den politiska arenan, var samtidigt en paroll om fred, som var obehaglig för bourgeoisin och som måste föra till en konflikt mellan bourgeoisin och armén. Endast arbetarklassen under bolsjevikernas ledning kunde bli en verklig bundsförvant till bönderna vid lösningen av denna fråga. Så växte således den sociala kraft som var kallad att förverkliga revolutionens mål. Ehuru bolsjevikernas grupp vid första sovjetkongressen i juni framstod som en minoritet på knappt hundra själar besatt den redan då faktiskt majoritet inte bara i Petrograd utan också bland hela befolkningen och i armén. Det var just i förlitande på denna ännu inte fullkomligt klart utkristalliserade majoritet som Lenin vågade slunga Kerenski i ansiktet sitt svar på dennes fråga om det för närvarande funnes ett politiskt parti som hade mod att ta makten i sina händer: ”Ja, det finns ett sådant parti, vårt parti, bolsjevikerna.”

Här skulle vår korta skildring av armén under revolutionens första period kunna sluta. Vi tillåter oss dock att anföra ännu ett karaktäristiskt drag ur arméns liv. Jag tänker här på rörelsen bland ”fyrtioåringarna”, de gamla bönder som i sista hand mobiliserats av tsarismen. När man skickade dessa till fronten uppställde de i regel endast en enda fordran ”man borde ge dem nya sulor”, och lovade att på detta villkor fara till fronten. Naturligtvis skulle de inte, även om deras fordran blivit uppfylld ha givit sig ner i skyttegravarna, sulorna var här bara ett nytt sätt att sabotera kriget, vilket hela armén gjorde.

Ännu tydligare gjorde sig denna inställning gällande under de dagar, som följde på juni--juliupproret, då böndernas oförmåga att föra en självständig politik kom till uttryck i den bekanta offensiven av den 1 juli (18 juni). Armén företog denna offensiv på uppmaning av Kerenski, för att därpå vid det första misslyckandet genast skingras och fly hals över huvud i panisk förskräckelse.

Så långt N. Krylenko, som varit ögonvittne till händelserna vid fronten och aktiv deltagare i det revolutionära arbetet inom armén.

Om juni–juli-offensiven berättar nu A. Sjlapnikov med ledning av arkivmaterial:

Generalstabens allmänna rapport om läget inom armén mellan den 23 och 30 juni ger följande bild av arméns förhållande till offensiven:

> ”*Nordfronten:* Man förhåller sig passiv gentemot den förestående offensiven. I några formationer höjs röster mot offensiven. Till följd härav försiggår inte truppernas omgruppering överallt utan slitningar, då inte endast hela regementen utan också divisioner först måste övertygas om nödvän-

digheten av en aktion och av att besätta nya ställningar. Den mest upphetsade stämningen härskar inom första kåren, så att armékommendanten nr 5 måst anhålla om utnämning av en kommissarie och ber därjämte att man måtte skicka till honom delegater från arbetar- och soldatdelegerades sovjeter för hela den tid som operationerna förberedes.

Västfronten. Vid de formationer, där stämningen är vacklande kan man inte med säkerhet utgå från att trupperna kommer att lyssna till befallningen om offensiv. I regementet nr 7130 inom 175 divisionen har man uttalat sig mot offensiven och sagt att regeringens befallningar inte förpliktigade till något. Man har också hotat med, att om man misslyckas skall man hämnas på officerarna. Enligt meddelande från ordföranden inom divisionskommitt61 arbetar i detta regemente en liten otillräckligt upplyst grupp, däribland också några desertörer, som nyligen anlänt till regementet.

Sydvästfronten. Inom flera av frontformationerna gör sig en önskan om snar offensiv märkbar från soldaternas sida, tillsvidare bör man emellertid vara försiktig gentemot denna beredvillighet. I de nyanlända reserverna finns det flera individer, som inte vill fortsätta kriget och som hindrar skapandet av en kampduglig armé. Någon verkligt skarp protest mot offensiven kan man inte skönja på något håll, men armékommitteerna och officerarna måste göra sig mycken möda för att hålla kamphumöret uppe och måste mångenstädes övertala och övertyga hela formationer.

Rumänska fronten. Någon som helst önskan om en offensiv kan inte iakttagas inom de flesta formationer. Uppfordran att övergå till offensiv mottas med reservation. I 2 och 36 armékåren ställer man sig kritisk gentemot offensiven, fordrar stora reserver och en vittomfattande och stark bestrykning med tungt artilleri. Flertalet av soldaterna vill tillbaka till landet bakom fronten. Det finns ingen som helst säkerhet för att en befallning om angrepp också kommer att åtlydas.”

Den 1 juli började den offensiv, som det borgerliga Ryssland så längtansfullt motsett och som den 7 och 11 armén förberett. Soldalernas förändrade stämning och deras förändrade förhållanden till offensiven kan man utläsa ur den rapport, som utsändes från generalstaben mellan den 1 och den 8 juli på höjdpunkten av offensivoperationernas framgång:

”I armén vid Nordfronten är förhållandet till offensiven ännu alltjämt ogynnsamt, särskilt i vissa av arméns formationer. Inom 1 och 12 armén gör sig en viss förbättring märkbar. Enstaka formationer av infanteriet lyckönskade befälhavaren till framgången på sydvästfronten och uttryckte en önskan att bli inskrivna i dödsbataljonen. Oordningar och intermezzon liar icke iakttagits någonstans med undantag för 22 divisionen. Den 5 juli kom 500 man från detta regemente med en officer till ett möte som avhölls av Petrovski-regementet. De bar ett plakat med orden: ”Ner med offensiven!” och pryglade upp två talare, som fordrat att befallningen om offensiv skulle genomföras. Händelsen är nu föremål för undersökning. Officerarnas ställning är alltjämt svår, deras uppträdande hindras ofta på ett beklagligt sätt. Trupp-kommittéernas arbete leder ännu inte till det önskade resultatet till följd av lösligheten i deras organisation.”

Vid västfronten fann befälhavarna att i sammanhang med framgången i söder hade önskan om en offensiv otvivelaktigt växt, men hur länge denna stämning skulle kunna hållas uppe var mycket svårt att förutse.

”Truppavdelningarna ger ofta uttryck åt en önskan att få träda i aktion, men nekar samtidigt att utföra befallningen om att besätta de främsta ställningarna. (Sibiriska regementet nr 1 och 8, regementet nr 218 och den 55 divisionen, hela 2 kaukasiska grenadier-divisionen, den 16 sibiriska skyddsdivisionen, regementet nr 203 av den 51 divisionen och 246 av 62 divisionen samt de sibiriska skyddsregementena nr 51, 62 och 63.)

Skälen för denna vägran är mycket olika; den följes vanligen av olika fordringar som uppställes och som ofta är fullkomligt vansinniga. I regementet nr 675 fattade regementsmötet ett beslut att man skulle fordra en löneutjämning (för fänrikar 25 rubel och sedan fem rubels tillägg för varje vidare rangklass; dessutom att den förre divisionsbefälhavaren skulle återvända och tilldelas tjänst i regementets reservavdelning). Ofta nekar man att rycka ut till de främre ställningarna med den motiveringen att dessa skulle befinna sig i alltför dåligt skick, eller att det skulle finnas för litet artilleri där.

> I det sibiriska regementet nr 63 vägrade soldaterna kategoriskt att arbeta på ställningarna och fattade samtidigt ett beslut att inte besätta den del av fronten, som blivit dem tilldelade – till följd av ställningarnas dåliga tillstånd. Det möte som fattat detta beslut tog till flykten vid blotta åsynen av ett tyskt aeroplan. Kompani- och regementskommitterna visade sig inom flera regementen inte vuxna sin uppgift och fattade istället för att lugna soldaterna, beslut vari offensiven avböjes (sibiriska skyddsregementet nr 61 och 368 o. s. v.) Inom flera regementen fullgjordes inte tjänsten alls. Trupperna har knappt tillägnat sig offensivtekniken, de nya sändningarna folk är dåligt utbildade, slutligen är påbyggnad av ställningarna antingen alls inte eller också endast till 20 eller 30 procent företagen.
>
> När man vill bedöma möjligheterna för en offensiv är den yttersta försiktighet av nöden, då det är osäkert om en i denna stund kampduglig formation också kommer att vara kampduglig i morgon. De bolsjevikiska agitatorernas verksamhet bär snabbt frukt, medan officerarnas auktoritet och ävenledes truppkommitternas är otillräcklig."

Vid rumänska fronten stod offensivens sak mycket dåligt. Från staben meddelade man:

> "Full garanti för att befallningen om offensiv skall genomföras finns inte. Bolsjevikernas agitation har gripit enskilda truppavdelningar. Man tänker huvudsakligen på att uppehålla sitt eget liv. Inom den 78 divisionen har soldaterna sagt att om det kommer befallning om offensiv, så kommer de att skjuta ner sina överordnade. Officerarnas auktoritet är överhuvud svag och kommitténs verksamhet går inte på långt när i den önskade riktningen. Några särskilda oordningar har inte iakttagits. Officerarnas läge är oförändrat svårt, vid några formationer hålles de endast av sin pliktkänsla kvar på sin post.
>
> Man får nu hoppas, att framgången på sydvästfronten skall förbättra truppernas stämning och utöva en gynnsam verkan på deras kampduglighet."

Till planen på våroffensiven 1917 gjordes redan i december 1916 ett utkast. Efter ett krigsråd i generalstabens huvudkvarter 17-30 december befallde Nikolaus II som överstebefälhavare att våroffensiven skulle föras i riktning mot Lemberg med huvudframstöten av 11 och 7 armén, och att även vid de övriga fronterna skulle företagas vidare framstötar. Tidpunkten för angreppet ställdes i samklang med början av offensivoperationerna vid den engelsk-franska fronten, eller rättare sagt, den underordnades dessa. De revolutionära händelserna i mars omintetgjorde de ryska och franska generalstabernas avsikter.

Sedan provisoriska regeringen avtalat offensiven med socialdemokraterna och slagit ner arbetarnas och soldaternas motstånd, dök åter den offensivplan upp, vartill utkast gjorts i december. För att genomföra framstöten inom 1 och 7 armén koncentrerades vid denna front avdelning mellan Svisjin och Tepelich (65 verst) 31 divisioner, d. v. s. 312 bataljoner, 270,000 bajonetter, ungefär 800 lätta, 158 medeltunga och 370 tunga kanoner.

Vid överbefälhavarnas överläggning den 1-14 maj i generalstaben, samt senare i Petrograd vid den gemensamma överläggningen med provisoriska regeringen, fann man, att en offensiv endast vore möjlig sedan man avhjälpt livsmedelskrisen och sedan man sanerat armén. "Våra plikter mot våra allierade tvingar oss att inte helt och hållet vägra ett aktivt förfarande", heter det i en rapport från generalstaben. Samma rapport säger vidare: "Våra krafters starka övervikt på de avsedda platserna, vilken i allmänhet låter uttrycka sig genom förhållandet 4:1 och vårt artilleris, däribland även det tungas, stora övervikt över de fientliga krafterna inger ett visst hopp om framgång också i händelse av en helt kort framstöt." Så var det beställt med den tekniska sidan av förberedelserna till offensiven.

För den moraliska förberedelsen bildades ivrigt en enhetsfront, som räckte från socialopportunisterna till kadetterna och andra borgerliga parter. Armékommittéerna, kommissarierna, delegaterna och ombuden från Petrograds sovjeter och från centralexekutivkommittén sysselsatte sig alla med agitation till offensivens förmån. Dessutom agiterade alla socialistiska partier, med undantag endast för bolsjevikerna, för offensiven.

Socialrevolutionärerna och mensjevikerna beslöt att utnyttja den allryska sovjetkongressen, som skulle sammanträda den 16 juli, för offensiven. Denna avsikt skönjdes redan den 14 juni vid en överläggning mellan de olika fraktionerna av alla socialdemokratiska kongress-delegater. Som representant för bolsjevikerna tog Lenin till orda och förklarade betydelsen av förbrödringen som ett medel för den revolutionära propagandan mot kriget och mot den imperialistiska bourgeoisin. Det fanns mycket få anhängare av vårt parti närvarande vid denna överläggning. Därför avgjordes frågan om kriget och offensiven med ett instämmande, och man beslöt att understödja dem.

På kongressens sammankomster försökte våra kamrater upprepade gånger att få frågan om offensiven ställd under debatt. Men dessa försök hindrades varje gång av majoriteten.

Enligt generalstabens ursprungliga avsikt skulle trupperna stå färdiga till offensiv den 23 juli, men den slutligt avgörande tidpunkten skulle provisoriska regeringen bestämma. Provisoriska regeringen handlade i dessa frågor i samförstånd med de ”fosterlandsförsvarande” social-demokraterna, som hade för avsikt att låta frågan om offensiven avgöras av den allryska kongressen. General Brussilov sökte övertala Kerenski att resa till fronten, men denne svarade med att påpeka nödvändigheten av att han var personligen närvarande vid den allryska kongress, som arbetar- och soldatdelegerades sovjeter skulle avhålla, ända tills denna kongress antagit en resolution om kriget; han kunde därför inte resa före den 12 juli.

Att bearbeta kongressen gick framgångsrikt. Det fanns få av våra meningsfränder på denna kongress, men bland arbetar- och soldatmassorna utanför kongressen växte vårt partis inflytande för varje dag. Även opportunisterna var medvetna om detta, de utfor hotande mot oss, mot våra paroller och förslag. Stämningen på kongressen var obehärskat fientlig mot oss.

Debatten drog ut på tiden och omintetgjorde nästan den offensiv general Brussilov så länge förberett. Den 24 juni meddelade Kerenski general Brussilov att han hade för avsikt att ”personligen fara till fronten. Jag anser det vara fullkomligt oeftergivligt att arbetar- och soldatdelegerades sovjeter på den allryska kongressen yttrar sig om sin ståndpunkt till kriget och offensiven – dels som ett moraliskt stöd och dels för att göra befallningen om offensiven effektiv. Om man skall döma efter stämningen så betvivlar jag inte att kongressens resolution kommer att gå i gynnsam riktning. Jag kan inte fara förrän jag har denna resolution i mina händer och ber att i värsta fall ordern om offensiv skall kunna återkallas. Jag tror att ett avgörande beslut skall kunna fattas en av de närmaste dagarna.”

På detta förslag svarade generalstaben:

> ”Ett uppskjutande är inte möjligt mer än två dagar. Ett längre dröjsmål skulle kunna skada operationen alltför mycket. Fienden har redan tydligt kunnat iakttaga våra förberedelser och börjar redan för att hindra dem forcera eldangrepp. Vid en del av fronten där våra trupper använts till framstötar försökte motståndaren efter en förberedande artillerield att själv göra offensiv. Tydligen drar man också tillsamman reserver. Därför bestämmer jag som slutgiltig frist för påbörjandet av artilleriförberedelserna den 16 juni, samt ber Eder enträget att vid denna tid inträffa vid fronten.
>
> Undertecknat *Brussilov.*

Bourgeoisins förväntningar uppfylldes. Kongressen antog alla opportunistiska förslag och Kerenski for till fronten med resolutionen från den allryska kongress som avhållits av arbetar- och soldatdelegerades sovjeter i fickan. Detta beslut hade han endast med sig som en sporre för att driva soldaterna till offensiven.

Den ”revolutionära demokrati”, som förkroppsligats i allryska kongressen vände sig till armén med en hälsningsproklamation av följande lydelse:

Soldater! Officerare! Det revolutionära Rysslands provisoriska regering kallar er till angrepp. Härdade i revolutionens eld och organiserade på demokratisk grundval har ni tappert gått ut i kampen.

Den organiserade kraft ni visar i denna offensiv kommer att förläna rösten från det revolutionära Ryssland vikt och tyngd, när det vänder sig till de neutrala och allierade länderna och bringar slutet på kriget närmare.

Alla våra tankar dröjer hos er, söner av den revolutionära armén.

Soldater och officerare i landet bakom fronten, gån på första befallning i kompanier och hela regementen ut till fronten.

Medborgare, minnens alla eder plikt. Ingen får i dessa dagar våga undandraga sig att uppfylla sin plikt mot fosterlandet.

Arbetar-, soldat- och bondedelegerades sovjeter håller vakt över Rysslands frihet.

Soldater och officerare! Måtte edra hjärtan icke längre känna något tvivel. Ni kämpar för Rysslands frihet och lycka, ni kämpar för den allmänna fred, som närmar sig.

Varen hälsade, bröder!

Leve revolutionen! Leve den revolutionära armén!

Allryska kongressen av arbetar- och soldatdelegerades sovjeter.
Exekutivkommittén för bondedelegerades allryska kongress.

Den provisoriska regeringen riktade ett särskilt upprop till borgarna, i vilket de uppmanades att spänna sin vilja och sina krafter och att skjuta alla tvistigheter åt sidan.

Den provisoriska regeringen och det församlade borgerskapet väntade med spänning på underrättelser om offensivens förlopp. Den 1 juli ringde ministerpresidenten furst Lvov upp general Brussilov och försökte att av honom få reda på offensivens resultat. Men generalen hade, ännu inte själv erhållit några sammanfattande underrättelser. Man visste endast, att det hade lyckats att kasta in de på ort och ställe befintliga truppförbanden i striden. Detta telegraferades ögonblickligen till alla Rysslands hörn och kanter:

”Denna dag är en triumfdag för revolutionen. Den 1 juli gick den revolutionära ryska armén med oerhörd hänförelse över till offensiv och gav Ryssland och hela världen bevis på sin brinnande hängivenhet för revolutionens sak och på sin frihets- och fosterlandskärlek. Med förakt lämnande bakom sig den obetydliga gruppen av klenmodiga bevisade de fria ryska krigarna genom sin offensiv, att det finns en ny, på medborgerlig pliktkänsla vilande disciplin. Vad som än må komma, så har dock denna dag gjort slut på de illvilliga och lögnaktiga angreppen mot den på demokratisk grund organiserade ryska armén. Jag ber enträget om tillåtelse att till de regementen som deltar i striderna av den 18 juni (1 juli) i det befriade folkets namn få överräcka revolutionens röda fanor, vilka ju också redan nu på de angripande regementenas eget initiativ vajade över dem under striden, och att få tilldela alla de regementen, som öppnade offensiven namnet ’den 18 junis regementen’. *Kerenski”*.

Men redan några dagar efter budskapet om segern med uppräkning av fångar och troféer kom det andra underrättelser från huvudkvarteret. Redan den 19 juli telegraferade Kerenski till den provisoriska regeringen:

”De militära operationerna utvecklar sig mycket mindre gynnsamt än man kunnat vänta då man betänker artilleriets mäktiga förberedelse och mängden av koncentrerade trupper. Jag tillskriver denna långsamma utveckling av operationerna följande orsaker:

1. De angripna ställningarnas viktigaste punkter är besatta av tyskar och inte av österrikare. Dessutom övertar tyskarna försvaret även av de avsnitt, där det lyckats oss att slå österrikarna. 2. Fienden kastar över trupper från västfronten till vår front. Vi vet, att tre divisioner har överförts från den franska fronten till ostfronten. 3. Operationsplanen för en av våra arméer visade sig vara

felaktigt utarbetad. (Armébefälhavaren är avlöst.) 4. Den tekniska förberedelsen av offensiven var å vår sida otillräcklig, huvudsakligen därför att soldaterna vägrade att utföra armeringsarbete. 5. Trupperna var otillräckligt utbildade i angreppsteknik, då en regelrätt utbildning av soldaterna ju var utesluten. Utom alla dessa orsaker inverkade också vår armés allmänna tillstånd då dess organisation på ny basis ännu inte har hunnit fullständigt genomföras. Genom att till det yttersta utnyttja alla moraliska påtryckningar lyckades det att föra armén till storms och att under de första dagarna skapa en glad och hänförd stämning. Men i flera fall visade sig denna stämning vara övergående, så att efter de första dagarna av drabbningen (här och var redan efter de första timmarna) inträdde ett kraftigt omslag. I stället för att fullfölja de första framgångarna fordrade de trupper som deltog i offensiven att bli återförda bakom linjerna i och för förstärkning. Det lyckades nätt och jämt att få soldaterna att stanna kvar på sina poster, än mindre att få dem att gå vidare. Dessa omslag i stämningen beror icke blott på den allmänna krigströttheten, utan också på oförmåga att förstå krigets ändamål och väsen och på bristande enighet mellan armén och landet bakom fronten. Soldaterna klagar i synnerhet ofta över reservernas ovärdiga uppförande, då dessa underlåter att sända förstärkningar och strafflöst vägrar att gå till fronten. En sådan massvägran kan växa till en stor fara, då den ofta bemantlas med bolsjevismens ideella baner. Så t. ex. drog sig ett helt grenadjärregemente, en bataljon av Pavlovskiregementet och en del av det finländska regementet utan tillåtelse och under anförarskap av en bolsjevikisk officer tillbaka bakom fronten, och det vid en tidpunkt, då hela första armékåren gjorde sig i ordning att gå till storms. Den genom denna desertering framkallade oredan och förvirringen gjorde hela kåren absolut stridsoduglig, varför den led smäleken att inte kunna fylla sin uppgift. I allmänhet växlar bland soldaterna tecknen på en sundare uppfattning med farliga symptom på fortsatt splittring, så att man näppeligen kan säga, vad den närmaste framtiden bär i sitt sköte. Nödvändigheten av en väpnad kamp på två fronter (som t. ex. i fallet med grenadierregementet) förintar alla förhoppningar på några som helst betydande framgångar. Stora svårigheter uppstår också på grund av tillståndet inom officerskåren. Det stora flertalet har inte kunnat anpassa sig efter de nya förhållandena utan fattar arméns demokratisering som en personlig förolämpning. Förintandet av befälets maktställning och som en följd härav de högre officerarnas ansvarslöshet ger just inte tillfälle att förena militärisk talang med kärlek till ett befriat fädernesland. Jag har ofta måst åse; huru misslyckade operationer i striden upptagits med illa dold skadeglädje eller med förbittrade angrepp på de nya förhållandena inom armén. För att häva denna stämning göres allt vad möjligt är, men soldaternas låga ståndpunkt, de goda tillfällen, som finns att maskera de låga instinkterna och den egna fegheten med bolsjevismens perversa paroller, strafflösheten vid anstiftandet av lydnadsvägran, som döljer sig bakom en mask av ideell agitation, ofullständigheten och formlösheten i soldaternas organisationer och officerskårens oduglighet gör arbetet i armén oändligt svårt.”

Under den tre veckor långa offensiven tog de ryska trupperna 36,000 fångar och erövrade över 90 kanoner och 400 maskingevär. Men redan under de första dagarna stod det klart, att trupperna inte skulle hålla ut. I generalstabens rapport över offensiven heter det:

”Den 29 juni började på sydvästfronten artilleriförberedelserna, som varade i två dagar. På tredje dagen gick trupperna efter en kort trumeld till storms och besatte de fientliga ställningarna till olika djup på de skilda avsnitten.

Men efter denna första framgång gjorde sig tyvärr truppernas bristande ståndaktighet märkbar till följd av att de uppgivit all disciplin och vana att lyda sina överordnade. I sjunde arméns avsnitt, där vi huvudsakligen stod mot tyska trupper, drog sig våra trupper på grund av fientlig artillerield och vid det första försöket till ett fientligt motangrepp på nästan hela fronten tillbaka till sina ursprungliga ställningar, fastän det inte skulle ha lyckats fienden att under loppet av hela den därpå följande tiden ännu en gång upprepa anfallet.

I den elfte arméns avsnitt visade flera formationer en utomordentlig tapperhet och erövrade fiendens ställningar, men kunde icke utnyttja denna framgång, då de främsta trupperna fort tröttnade och visade sig fullständigt odugliga att föra operationerna vidare. Dessutom uppträdde de trupper, som skulle avlösa dem och besätta deras ställningar som utgångspunkt för vidare offensiv på ett för militär fullständigt otillåtligt sätt. Så inlät sig t. ex. dessa trupper, istället för att raskt, noggrant och utan invändningar utföra den erhållna befallningen, på en diskussion om huruvida

denna befallning var genomförbar. Den dyrbara tiden gick förlorad, under det att motståndaren grupperade om sig och befäste sina ställningar.

Den 18 juli angrep den åttonde armén med framgång, men måste sedan den erövrat Halitsch- och Lomnitzalinjen likaledes bli stående. Utan förstärkningar kunde den icke fortsätta frammarschen.

Då sjunde arméns fullständiga kampoduglighet numera var fullkomligt klar, medan man däremot kunde anteckna en betydande framgång i åttonde arméns avsnitt, beslöt man att företaga en omgruppering, att förstärka den åttonde armén på bekostnad av den sjunde och att företaga en framstöt med elfte och åttonde armén, varvid elfte armén skulle rycka fram i riktning mot Zloczew och åttonde mot Rogatin. Omgrupperingen blev emellertid fördröjd av samma orsaker, d. v. s. därigenom att trupperna vägrade inta nya ställningar, och den från dag till dag uppskjutna operationen måste slutligen uppgivas, då tyskarna den 19 juli övergick till motangrepp.

Under loppet av vår offensiv led elfte, sjunde och åttonde arméerna tämligen betydande förluster: 1,222 officerare och 37,500 soldater, d. v. s. 14 (/, av samtliga och dessa otvivelaktigt de bästa elementen.”

Redan under de första dagarna i juli övergick tyskarna till en motoffensiv, genombröt fronten och tvingade ryssarna till återtåg. Den mot arbetarnas och soldaternas vilja med buller och bång påbörjade offensiven försatte trupperna i ett svårt läge. Sedan juni- och julioffensiverna misslyckats gick den provisoriska regeringen och dess krigsminister Kerenski till angrepp mot de olyckliga soldaterna och – tillsammans med hela den borgerliga kontrarevolutionen – mot arbetarna och mot det bolsjevikiska partiet. I denna kamp fann hjälten av den 18 juli sin politiska död.

Genom julioffensiven kom massorna till insikt om vad bourgeoisin och dess regering eftersträvade: krigets fortsättande, uppfyllande av förbundsfördragen med ententen, den beryktade ”slutliga segern”. Miljukov avgick, men blott på grund av sina alltför uppriktiga ord, blott för att giva bourgeoisin möjlighet att senare realisera sin av demokratiska fraser beledsagade politik. Om Kerenskis utnämning till krigs- och marinminister betydde höjdpunkten av hans popularitet bland de godtrogna, patriotiskt stämda massorna, så rubbade julioffensiven och dess misslyckande allvarligt hans auktoritet inom armén.

Det revolutionära Petrograd besvarade mycket snart detta militära äventyr, som kapitalisternas och socialförrädarnas regering inlåtit sig på, med en våg av öppet uppror. Denna våg tillväxte märkbart under juli och sjönk tillbaka under dagarna från den 16 till den 18 juli.

5. Arbetar- och soldatdelegerades sovjeters första kongress. De petrogradska fabrikskommittéernas första konferens

Den 16 juni sammanträdde soldat- och arbetardelegerades sovjeter till sin första allryska kongress. Enligt rapporten från mandatprövningsnämnden var det 1090 delegater, därav 822 med beslutande röst. 777 delegater lämnade följande uppgifter om vilka partier de tillhörde: 285 socialrevolutionärer, 248 mensjeviker, 105 bolsjeviker, 32 internationalister, 73 fraktionslösa socialister. Socialrevolutionärerna och mensjevikerna satt inne med den absoluta majoriteten och till dem anslöt sig också representanter från mindre politiska grupper. Man hade för söndagen planerat en demonstration av arbetare och soldater, vilka av bolsjevikerna försetts med följande paroller: Ner med kontrarevolutionen! Ner med den fjärde stadsduman och stadsrådet! Ner med de tio kapitalistiska ministrarna! Ner med de ”allierade” imperialisterna, som står bakom den kontrarevolution, som håller på att organisera sig! Ner med kapitalisterna, med sabotaget av produktionen och de beslöjade avskedandena. All makt åt arbetar-, soldat- och bondedelegerades sovjeter! Leve arbetarkontrollen över produktionen och fördelningen av produkter! Ner med de antidemokratiska punkterna i deklarationen om soldaternas rättigheter! Mot de revolutionära regementenas upplösning! Mot arbetarnas

avväpning! Fram för hela folkets beväpning och framförallt arbetarnas! Ingen separatfred med Wilhelm, inga hemliga fördrag med de engelska och franska kapitalisterna! Omedelbart offentliggörande av verkligt rättfärdiga fredsvillkor genom sovjeterna! Mot offensivpolitiken! Bröd! Fred! Frihet!

Kongressen, bestört över de möjliga följderna av en sådan demonstration, beslöt att förbjuda den.

Bolsjevikernas centralkommitté underkastade sig detta beslut och avblåste demonstrationen, varvid det med knapp nöd lyckades att hålla arbetarna och soldaterna tillbaka. I verkstäderna och kasärnerna hölls överallt möten vid vilka bolsjevikerna hälsades med bifall och kongressens talare avbröts med utrop som ”Förrädare!” ”Kompromissmakare!” o. s. v.

Sovjetkongressen anordnade nu själv en stor allmän demonstration i Petrograd. I denna deltog ungefär en halv miljon människor. De övervägande bolsjevikiska parollerna vid denna demonstration var iögonenfallande. Inte en enda fabrik och inte ett enda regemente bar på sina fanor någon paroll som understödde den provisoriska koalitionsregeringen. Ett par dylika fanor, som tagits med av enskilda grupper, måste under ”fy”-rop från massan tagas ner och rullas ihop. En av dessa fanor, som medförts av en kosackgrupp revs sönder av mängden. Den kompromissande ”lsvetija” såg sig föranlåten att slå alarm gentemot mängden av leninistiska paroller bland demonstranterna.

Denna petrogradproletariatets mäktiga demonstration, vid vilken de dominerande parollerna var: ”All makt åt sovjeterna!”, ”Bort med de tio kapitalistiska ministrarna!”, ”Varken separatfred med tyskarna eller hemliga fördrag med de engelska och franska kapitalisterna!” karaktäriserade Lenin som ”en demonstration av det revolutionära proletariatets krafter och politik, vilket anger revolutionens riktning, och som visar vägen ut ur återvändsgränden”.

Den första allryska kongressen sammanträdde till den 7 juli. För kongressen stod det av Lenin formulerade kravet: antingen upplösning av sovjeterna eller all makt åt sovjeterna. Kongressen förklarade sig, med sin mensjevikiska och socialrevolutionära majoritet mot det revolutionära proletariatet. Under massdemonstrationernas dagar stod kongressen och det revolutionära proletariatet mot varandra. Kongressen, som förkunnade den utsatta demonstrationen vara ett kontrarevolutionärt möte, och som sanktionerade proletariatets avväpning var dock tvungen att bestämma en ny demonstration, som ägde rum under bolsjevikiska paroller. Den första sovjetkongressen förklarade sig för ett förbund med bourgeoisin, för offensiven vid fronten. Kongressens majoritet vände sig mot bolsjevikerna, mot proletariatet. Småborgardömet, småbourgeoisin uppträdde mot proletariatet. På denna sovjeternas första kongress höll *Lenin* ett programtal, som vi här meddelar:

Kamrater! Under den korta tidrymd som står till mitt förfogande kan jag endast (vilket jag också anser vara bäst) sysselsätta mig med de viktigaste av de principiella frågor, som rapportören från exekutivkommittén och den talare som följde efter honom har framkastat. Den första och viktigaste frågan, som vi står inför, är frågan: var befinner vi oss? Vad är egentligen dessa sovjeter, som är samlade här till en allrysk kongress, vad är egentligen den revolutionära demokratin, som man talar om här i det oändliga, endast för att maskera bristen på förståelse för denna demokrati och det oförbehållsamma prisgivandet av densamma. Ty det förefaller ganska märkvärdigt, när man inför den allryska sovjetkongressen talar om den revolutionära demokratin och därvid alldeles nonchalerar denna institutions väsen, dess klassammansättning och dess roll i revolutionen, inte säger ett ord om allt detta och sedan likväl för sig gör anspråk på namnet ”demokrater”.

Man lägger här fram för oss programmet för en borgerligt parlamentarisk republik, sådan den förekommer i hela Västeuropa, man lägger fram för oss programmet till reformer, som i den

dag som är redan blivit erkända av alla borgerliga regeringar – bland annat också av vår – och samtidigt talar man om revolutionär demokrati, och inför vilka? Inför sovjeterna. Nu frågar jag er: finns det ett land i Europa, ett borgerligt, demokratiskt, republikanskt land, där det finns några som helst sovjeter liknande dessa? Jag måste besvara denna fråga med nej. En liknande institution existerar ingenstädes, och kan inte heller existera någonstans; ty här finns endast ett antingen – eller. Antingen en borgerlig regering med de ”reformplaner”, som här framlagts för oss och som i alla länder redan hundra gånger blivit föreslagna och som likväl alltjämt stannat på papperet, *eller* en sådan institution, som man nu apellerar till, denna nya typ av regering, som revolutionen framskapat och vilkens ursprung man endast kan finna under tider av det största revolutionära uppsving, under åren 1792 och 1871 i Frankrike och under år 1905 i Ryssland. Sovjeterna är en institution, som inte existerar i någon borgerligt-parlamentarisk stat som vanlig typ och som inte heller kan existera tillsamman med en borgerlig regering. Sovjeterna är den nya, demokratiska statstypen, som vi i vårt partis resolutioner kallat en bonde-proletär demokratisk republik, och i vilken makten endast och allenast kan tillhöra arbetar- och soldatdelegerades sovjeter.

Det skulle vara oriktigt att tro, att detta är en teoretisk fråga, man försöker förgäves framställa frågan så som om man skulle kunna komma förbi den, man försöker förgäves komma ifrån fakta med talet om att samtidigt som man har en eller annan institution, så har man *också* arbetar- och soldatdelegerades sovjeter. Ja, de existerar samtidigt. Men just detta faktum föder oerhört mycket missförstånd, konflikter och slitningar. Detta faktum ger upphov till ryska revolutionens övergång från dess första uppsving, från dess första framåtskridande till den stagnation, till den tillbakagång, som vi nu kan iakttaga hos vår koalitionsregering i dess hela in- och utrikespolitik i sammanhang med den förestående imperialistiska offensiven. *Endera:* antingen har vi den vanliga borgerliga regeringen, men då är bonde-, arbetar-, soldat- och dylika sovjeter överflödiga och kommer också att jagas isär av de kontrarevolutionära generaler, som har armén i sina händer och som inte det minsta bekymrar sig om Kerenskis tillmötesgående, eller också kommer de att dö en föga hedrande död.

Någon annan utväg finns inte för dessa institutioner, de kan varken gå tillbaka eller bli stående där de står, de kan endast existera genom att gå framåt. De är en statstyp, som inte ryssarna har tänkt ut, utan som revolutionen har frambragt, emedan en revolution inte kan segra på annat sätt. Det är oundvikligt att det inom de allryska sovjeterna uppstår slitningar, att en maktkamp mellan partierna äger rum. Men det kan också åstadkommas ett övervinnande av eventuella fel och illusioner genom massornas egna politiska erfarenheter (larm), men ej genom de referat, som ministrarna håller här och i vilka de åberopar sig på vad de sagt dagen förut, vad de kommer att skriva i morgon och lova i övermorgon. Sedd med utgångspunkt från denna institution, som skapats av den ryska revolutionen och som nu står inför ett avgörande om sitt vara eller inte vara är detta löjligt, kamrater. Så som de hittills existerat kan sovjeterna inte längre existera. Vuxna människor, arbetare och bönder anmodas att komma tillsamman här, att antaga resolutioner och höra på referat, som inte kan styrkas med något som helst dokumentariskt bevis! Sovjeterna bildar övergången till en republik, som kommer att skapa ett fast herravälde utan vilket den ryska revolutionen inte kan vinna någon seger, om man därmed menar seger över imperialismen. Utan en sådan makt kan vi inte nå denna seger, och ju mer vi går in på det program som här blivit oss förelagt, desto grellare träder de grundläggande motsägelserna i dagen.

Referenten och andra talare har här framhållit, att den första provisoriska regeringen utfallit dåligt. Men hur har man då kunnat beskylla oss olycksaliga bolsjeviker för att vara anarkister, när vi förklarade: ”Inget understöd, inget förtroende åt denna regering.” Nu är alla ense om att den förra regeringen var dålig. Men på vad sätt skiljer sig den nuvarande koalitionsregeringen med dess halvsocialistiska ministrar från den förra? Har man inte pratat nog om program och

projekt? Har vi inte tröttnat på det, och är det inte tid att komma till saken? Det har redan gått en månad sedan koalitionsregeringen kom till makten den 5 maj. Se på situationen, se på oordningen, såväl här i Ryssland som i alla de stater, som indragits i det imperialistiska kriget! Vad är orsaken till all denna nöd och elände? Jo, kapitalisternas rovlystnad! Här om någonstans råder anarki. Här! Enligt uppgifter – som icke offentliggjorts av vårt eller något annat bolsjevikiskt organ, utan genom ”Rabotsjaja Gazeta” – är kolpriserna för industrin höjda av den ”revolutionära regeringen”. Koalitionsregeringen har icke åstadkommit någon ändring av detta förhållande. Man undrar, om det är möjligt att införa socialismen i Ryssland eller överhuvud taget åstadkomma en genomgripande omvandling. Det är allt tomt tal, kamrater. Marx och Engels har ju alltid framhållit satsen: vår lära är ingen dogm, utan en vägledning vid socialismens praktiska utgestaltning.

En ren kapitalism, som övergår i en ren socialism, finns icke och kan icke finnas, så länge kriget varar. Men det finns något mitt emellan, något fullkomligt nytt, som framkallats av att hundratals miljoner människor som dragits in i det brottsliga kriget mellan de kapitalistiska staterna, tvingas till undergång. Det går inte här med reformlöften, de är endast tomma ord. Det steg, som vi nu har behov av måste också tagas. När ni åberopar er på ”den *revolutionära* demokratin”, så skilj detta begrepp från den *reformistiska* demokratin med kapitalistiska ministrar! Det är äntligen på tiden att lämna fraserna om den ”revolutionära demokratin” och övergå till en *klassenlig* karaktäristik av denna företeelse, sådan man möter den i marxismen och överhuvud i den socialistiska, vetenskapliga litteraturen. Det, som här föreslås, är en övergång till reformistisk demokrati med kapitalistiska ministrar. Enligt det vanliga västeuropeiska mönstret låter detta nog så bra, men nu står ett stort antal länder vid undergångens brant. De praktiska åtgärderna, som den föregående talaren, herr postmästaren ansåg så komplicerade, att man svårligen kan verkställa dem och särskilt måste utarbeta dem – de är mycket klara. Ministern framhöll, att det i Ryssland inte finns något parti, som är redo att övertaga makten. Därtill vill jag svara, att det finns ett sådant parti. Inget enda parti skulle vägra att överta makten, och inte heller vårt. Det är när som helst redo att överta makten. (Applåder och hurrarop). Ja, ni kan skratta, så mycket ni vill. Men ställer den borgerlige ministern oss och ett högerparti inför denna frågan, skall han nog få lämpligt svar. Inget parti får i sådant fall vägra, och så länge det ännu finns frihet, så länge hotelserna om fängelse och landsförvisning endast förblir hotelser (hotelser, som uttalats av de kontrarevolutionära och våra halvsocialistiska ministrar), säger varje parti: Giv oss ert förtroende, och vi skall sätta upp ett program. Vår kongress den 29 april har också satt upp ett sådant program. Tyvärr tar man ingen notis om detta program och använder det icke som rättesnöre. Uppenbarligen fordras det en folklig upplysning. Jag skall söka lämna borgaren-postmästaren en sådan folklig upplysning om vår resolution och vårt program. Med anledning av den ekonomiska krisen har vårt program följande utseende: .1) Den oerhörda profit, som kapitalisterna inhöstar, och som uppgår till 500 och ända till 800 – icke såsom kapitalister på den fria marknaden i den rena kapitalismen, utan genom arméleveranser, – skall offentliggöras. Det kan ske omedelbart och utan dröjsmål. Här är en punkt, där arbetarkontrollen är både möjlig och oumbärlig. Denna åtgärd måste ni om ni över huvud vill göra anspråk på namnet revolutionära demokrater, verkställa i sovjeternas namn. Den kan vara färdig i morgon dag. Detta är ingen socialism, men vi öppnar därigenom folkets ögon och visar det den verkliga anarkin, det verkliga spelet med imperialismen, spelet med folkförmögenheten och med de hundratusendens liv, som i morgon måste slockna, emedan vi nu skall fortfara med att också krossa Galizien. Offentliggör herrar kapitalisters profit och fängsla 50 eller 100 miljonärer. Man behöver endast hålla dem ett par veckor – om det också är under samma gynnsamma betingelser som Nikolai Romanov – och tvinga dem att avslöja alla trådarna och svindeln, all smuts och egennytta, som också under den nya regeringen dagligen kostar vårt land tusentals och miljontals kronor. Här ligger den verkliga orsaken till anarkin och oredan, och därför

säger vi, att allt blivit, som det var förut. Koalitionsregeringen har ingenting ändrat, endast åstadkommit en rad onödiga deklarationer. Medlemmarna i denna regering kan vara aldrig så uppriktiga människor, de kan ha arbetarklassens väl aldrig så mycket på hjärtat, men någon ändring har de icke åstadkommit. Den politik, som föres, är ingen demokratisk politik. Man talar om en demokratisering av förvaltningen. Vet ni då inte, att dessa ord endast innebär en nyhet för Ryssland? Att i andra länder dussintals halvsocialistiska ministrar framkommit med liknande löften? Vad har dessa ord för betydelse, när vi står inför en levande, konkret fråga? Folket väljer en förvaltning, men demokratins grundlag skadas av att centrum för egen räkning gör anspråk på rätten att utnämna och tillsätta dessa lokalförvaltningar. Kapitalisternas utplundring av folkförmögenheten fortsätter. Det imperialistiska kriget fortsätter, och oss lovar man reformer och åter reformer som under dessa förhållanden överhuvudtaget inte kan förverkligas, emedan kriget bestämmer allt och trycker ned allting. Varför är ni inte ense med dem, som påstår, att kriget inte orsakas av det kapitalistiska profitbegäret? Var får man bevis för att det är så? Jo, genom att man undersöker, vilken klass, som innehar makten, vilken klass, som fortsätter att härska, vilken klass, som fortsätter att förtjäna hundratals miljarder på finans- och bankoperationer. Det är fortfarande samma kapitalistklass. Därför måste också det imperialistiska kriget fortsätta. Varken den första provisoriska regeringen eller den halvsocialistiska ministerregeringen har åstadkommit någon ändring härvidlag.

Ryssland kämpar för att få hamnar och för fortsättandet av Liachovs politik i Persien, o. s. v.

Jag vet, att ni inte vill det, att flertalet av er inte vill det, att regeringen inte heller vill det, emedan man inte kan vilja vad som betyder mördandet av hundra miljoner människor. Men se på offensiven, som Miljukov och Maklakov talar så mycket om. De vet mycket väl, vad saken gäller. De vet, att denna fråga sammanhänger med frågan om makten, med frågan om revolutionen. Man säger, att vi måste åtskilja de politiska och strategiska frågorna. Det är löjligt med en sådan problemställning. Kadetterna förstår mycket väl, att det är en politisk fråga.

Att den begynnande revolutionära kampen för fred skulle leda till, en separatfred, är en ren lögn. Den första åtgärd, som vi skulle vidtaga, om vi hade makten, vore att fängsla de ledande kapitalisterna och förstöra alla trådarna i deras intrigspel. Om vi inte gör det, är alla fraser och ”fred utan vinst och förlust” endast tomma ord. Vår andra åtgärd skulle vara att förklara för folken, att vi anser alla kapitalister för banditer, såväl Teresjtsjenko – som inte är ett dugg bättre än Miljukov, endast litet dummare – som de engelska, franska och alla andra kapitalister.

Er egen ”Isvestija” har tagit miste, i stället för att fordra ”fred utan vinst och förlust”, föreslår den, att kvarstå på status quo. Nej, sådan är inte vår uppfattning om fred utan vinst. Då kommer t. o. m. bondekongressen sanningen närmare, då den talar om en federativ republik och därmed ger uttryck åt den tanken, att ryska republiken inte vill undertrycka något folk, varken på det gamla sättet eller på ett nytt, och att den varken vill vara förenad med vårt folk, med Finland eller med Ukraina (som vållar krigsministern så mycket besvär och med vilket ständigt konflikter uppstår) på våldets grundval. Vi vill ha en enig, odelbar rysk republik med en fast makt, men denna fasta makt måste uppstå med folkets frivilliga medgivande. ”Revolutionär demokrati”, det är stora ord, men de användes om en regering, som genom eländiga trakasserier tillspetsar den ukrainska och finska frågan, ehuru dessa folk inte vill frigöra sig utan endast begär, att användandet av demokratiska principer inte skall uppskjutas till konstituerande församlingens sammankomst. Man kan inte sluta någon fred utan vinst och förlust, om man inte uppgivit de egna vinstplanerna. Åt denna löjliga komedi skrattar varje arbetare i Europa. Han säger: De resonerar nog bra, de uppmanar folken att förjaga bankirerna, men sina egna bankirer placerar de i regeringen. Fängsla dem, avslöja svindeln och tag alla trådarna. Det gör ni inte, trots att ni har mäktiga, oemotståndliga organisationer.

Ni, som upplevat åren 1905 och 1917, ni vet, att revolutionen ej göres på beställning, att revolutionen i andra länder måst förverkligas genom svåra och blodiga uppror, men i Ryssland finns det ingen grupp, ingen klass, som skulle kunna sätta sig emot sovjeternas makt. I Ryssland är däremot revolution på fredlig väg möjlig, och när denna revolution i dag eller i morgon föreslår alla folk fred genom att slutgiltigt bryta med kapitalistklassen, så kommer inom kort i såväl Tyskland som Frankrike folket att hörsamma maningen, emedan tillintetgörelse hotar dessa länder, emedan Tysklands läge är hopplöst, emedan det icke kan räddas och emedan Frankrike...

Ordföranden: Tiden är slut.

Lenin: En halv minut till...

(Oväsen, tillrop: ”Fortsätt”, protester, applåder.)

Ordföranden: Jag meddelar kongressen, att presidiet föreslår, att tiden förlänges. Har någon ett motförslag?

Flertalet är för tidens förlängning.

Lenin: Jag sade, att om den revolutionära demokratin i Ryssland vore en handlingens i stället för en de vackra ordens demokrati, skulle den söka driva revolutionen vidare och ej kompromissa med bourgeoisin. Den skulle inte tala om fred utan vinst eller förlust, utan ge upp Rysslands vinstplaner och öppet förklara, att den anser vinst i krig för en förbrytelse och stöld. Då kunde man också undgå den imperialistiska offensiven, som genom Persiens och Balkans delning hotar tusentals miljoner med undergång. Då vore vägen till freden öppen. Det är ingen enkel väg, det tror vi inte heller, utan en väg, som inte utesluter möjligheten av ett revolutionskrig. Vi har icke samma syn på saken, som Basarov i ”Novaja Sjisn”, vi säger bara, att Ryssland vid det imperialistiska krigets slut befinner sig i ett läge, i vilket dess uppgifter är lättare än man kunde tro. De geografiska förhållandena i Ryssland är så beskaffade, att de, som skulle våga att med stöd av kapitalets rövarintressen, förgå sig mot den ryska arbetarklassen och det med den allierade halvproletariatet, d. v. s. de fattigaste bönderna, skulle stå inför en utomordentligt svår uppgift. Tyskland står vid avgrundens brant, och sedan Amerika, som vill slå Mexiko under sig och när som helst med all sannolikhet kommer att börja krig med Japan, inblandat sig i kriget, är Tysklands läge hopplöst, det kommer att bli tillintetgjort. Frankrike, som på grund av de geografiska förhållandena lidit mest, är alldeles utmattat. Ehuru Frankrike har hungrat mindre än Tyskland, har det dock förlorat ojämförligt mest människomaterial. Hade ni från början beskurit de ryska kapitalisternas profit, och berövat dem varje möjlighet att inhösta miljonprofiter, då hade ni skapat en fred mellan alla folk, som riktat sig mot kapitalisterna i alla länder. Och om ni icke inläte er på förhandlingar med de tyska kapitalisterna eller med deras direkta eller indirekta partigängare, och inte heller ville ha att göra med de franska och engelska kapitalisterna då hade ni kunnat anklaga dem inför arbetarna. Då hade ni inte firat som en seger utdelandet av ett pass till MacDonald, ty denne MacDonald har aldrig kämpat en revolutionär strid mot kapitalet; han kan resa, emedan han aldrig någonsin givit uttryck åt vare sig idéer eller principer, praxis eller erfarenheter i en sådan kamp mot de engelska kapitalisterna som den vår kamrat Meclean och hundratals andra engelska socialister sitter i fängelse för, som vår kamrat Liebknecht sitter i fängelse för, han som sagt: ”Tyska soldater, rikta gevären mot er kejsare!” Vore det inte riktigare att sätta kapitalisterna och imperialisterna i de fängelser, som dagligen lovas och föreslås oss av nästan alla i den provisoriska regeringen liksom av den enbart för detta ändamål inkallade tredje duman – eller den fjärde, det är jag inte riktigt säker på – och för vilka redan nya lagförslag framkommit i justitiedepartementet. Maclean och Liebknecht, det är socialister, som vet att omsätta teorierna om revolutionär kamp mot imperialismen i handling. Det bör alla regeringar få veta. För att kunna föra kampen för fred måste man ställa regeringarna till ansvar inför

folken. På så sätt skulle ni bringa alla imperialistiska regeringar i ett förtvivlat läge. Men nu befinner ni er själv i ett förtvivlat läge. Ni har den 14 mars riktat ett fredsupprop till folken och sagt: ”Fördriv edra kungar, kejsare och bankirer!” Och under tiden samarbetar vi, som äger en så omfångsrik, på erfarenheter rik organisation i arbetar- och soldatdelegerades sovjeter, med våra egna bankirer, bildar en halvsocialistisk koalitionsregering, kommer med reformprojekt, som i det övriga Europa framkommit för årtionden sedan. I Europa skrattar man åt denna sorts ”fredskamp”. Där kommer man endast att förstå kampen, om sovjeterna griper makten och uppträder revolutionärt. Ett enda land i världen är just nu i stånd att genom klasskamp mot kapitalisterna utan blodsutgjutelse kunna vidta mått och steg för det imperialistiska krigets avslutande. Detta land är Ryssland och kommer också att förbli Ryssland, så länge arbetar- och soldatdelegerades sovjeter existerar. Men länge kan dessa inte existera vid sidan av en provisorisk regering av vanlig typ, och de kommer också endast att bibehålla sin nuvarande form så länge offensiven ännu inte förverkligats. övergången till offensiv är en vändpunkt i hela ryska revolutionens politik, en övergång från väntan på och förberedelse till fred genom en revolutionär resning – till krigets förnyande; därjämte också övergången från förbrödring på en front – till förbrödring vid alla fronter, från den spontana förbrödringen, som bestod i att man med en hungrig tysk proletär bytte ett stycke bröd mot en fickkniv och riskerade att komma på tukthus för det – till medveten förbrödring. Detta är den väg, som öppnar sig för oss. När vi fått makten, skall vi sätta kapitalisterna under vår ledning, och då kommer kriget att bli annorlunda än förut, ty krigets karaktär bestämmes av den klass, som för det och inte genom vad som står skrivet i handlingarna. I dem kan man skriva, vad man tycker. Så länge kapitalistklassen företrädes av regeringens flertal, kan ni skriva vad ni vill, kan ni säga aldrig så vackra ord, kan ni sätta samman vilket som helst urval av halvsocialistiska ministrar, kriget blir ett imperialistiskt krig i alla fall. Det ser och vet vi. Albaniens, Greklands, Persiens exempel visar så klart och tydligt samma sak, att det bara förvånar mig, varför alla riktar så häftiga angrepp mot vår skriftliga offensivförklaring, men ingen nämner ett enda ord om dessa konkreta exempel. Att komma med projekt är inte svårt, men konkreta åtgärder uppskjutes allt fortfarande. En deklaration om fred utan vinst är lätt att skriva, men Albaniens, Greklands, Persiens exempel har vi fått se efter koalitionsregeringens ämbetstillträde. ”Dielo Naroda” – som inte är något organ för vårt parti utan ett officiellt organ, ett regeringsorgan – skrev ju på sin tid, att man hånar den ryska demokratin, om man stryper Grekland. Samme Miljukov, som ni här vill framställa som gud vete vad – han är en helt vanlig medlem i sitt parti – Teresjtsjenko skiljer sig inte det minsta från honom – denne Miljukov skrev, att ententdiplomatin förtrycker Grekland. Kriget förblir ett imperialistiskt krig, och ni kan längta efter freden aldrig så mycket, sympatisera med de arbetande aldrig så uppriktigt, önska freden aldrig så uppriktigt, – jag är fullkomligt övertygad om, att denna önskan måste vara uppriktig hos massan – men ni är likväl vanmäktiga emedan kriget endast och allenast kan sluta genom revolutionens vidareutveckling.

När revolutionen började i Ryssland, började också den revolutionära kampen nedifrån för freden. Hade ni gripit makten och hade den övergått till de revolutionära organisationerna i deras strid mot de ryska kapitalisterna, då skulle arbetarna i andra länder trott på oss, då hade ni kunnat göra ett fredserbjudande. Då hade vår fred varit säkrad från åtminstone två håll, av åtminstone två folk, som nu förblöder och vilkas läge är hopplöst, nämligen Tyskland och Frankrike. Hade förhållandena då drivit oss till ett revolutionärt krig – det kan man inte veta, vi förnekar inte denna möjlighet – så skulle vi säga: Vi är inga pacifister, vi förnekar icke kriget såsom sådant, när den revolutionära klassen själv är vid makten, när den lyckats utplåna allt det inflytande från kapitalisterna på händelsernas gång, som gjorde det möjligt för dem att förtjäna miljoner. Den revolutionära regeringen hade klargjort för alla folk utan undantag, att alla folk skall vara fria, att liksom Tyskland inte får föra krig för Elsass-Lothringen, inte heller Frankrike skulle få föra krig för de egna kolonierna. Ty kämpar Frankrike för sina kolonier, så

har Ryssland också Chiva och Buchara, som även är att betrakta som kolonier, och när uppdelningen av kolonierna en gång börjar, vilken norm skall då gälla vid delningen? Våldet? Men maktförhållandena ändrar sig, och kapitalisternas läge ger ingen annan möjlighet till lösning än kriget. Men då ni griper den revolutionära makten, öppnar sig en revolutionär väg till fred för er. Ni kan vända er till folken med ett revolutionärt upprop och med ert eget exempel visa dem den rätta taktiken. Då kommer hela världen, det som erövrats av revolutionen, att öppna sig för er, och ni kommer att rädda hundratusenden från en sannolik undergång och död. Då kan ni vara säkra på att både Tysklands och Frankrikes folk kommer att ställa sig på er sida. Och skulle de engelska, amerikanska och japanska kapitalisterna vilja föra krig mot den revolutionära arbetarklassen, så skulle de med allra största sannolikhet inte kunna det. Arbetarklassens krafter blir tiofaldiga, när kapitalisterna tyglats och undertryckts och kontrollen övergått i arbetarklassens händer. Det skulle räcka, om ni förklarade, att ni inte är pacifister, att ni tänker försvara er republik mot alla tyska, franska och andra kapitalister. Freden blir säkrad.

Det är dessa skäl, som gör, att vi tillmäter vår offensivförklaring en så grundläggande betydelse. Vi befinner oss vid en vändpunkt i ryska revolutionens historia. Ryska revolutionen började med hjälp av den imperialistiska bourgeoisin i England, som menade, att Ryssland var att jämföra med Indien och Kina. Men i stället uppstod – vid sidan om regeringen, i vilken nu sitter ett större antal godsägare och kapitalister – sovjeterna, denna folkrepresentation med förut oanad kraft, som ni nu håller på att förstöra genom er koalitionsregering med bourgeoisin. Men istället för detta har den ryska revolutionen medfört, att den revolutionära kampen nedifrån mot de kapitalistiska regeringarna i alla länder finner fördubblade, trefaldiga sympatier. Frågan är nu: framstöt eller retirering? Under revolutionära perioder kan man inte stanna på en fläck. Därför bildar offensiven en vändpunkt i ryska revolutionens gång, inte i strategiskt, utan i politiskt och ekonomiskt hänseende. Offensiven betyder fortsättande av det imperialistiska massmordet, hundra, tusenden, miljoner människors död, och detta objektivt, – d. v. s. oberoende av någon ministers vilja, – men genom krossandet av Persien och andra mindre folk. Maktens övergång till det revolutionära, av de fattiga bönderna understödda proletariatet, betyder övergång till revolutionär kamp för fred på säkraste och smärtfriaste sätt, övergång till en bekräftelse av de revolutionära arbetarnas seger och makt såväl här i Ryssland som i hela världen.

Petrograds fabrikskommittéers första konferens, som öppnades 12 juni (30 maj enl. gamla räkningen) 1917 i Tauriska palatset, var en av de viktigaste etapperna i petrogradproletariatets kamp, som i oktober medförde seger. Konferensen med dess 568 delegerade var till *tre fjärdedelar bolsjevikisk* och hade redan i maj en smula försprång framför såväl arbetardelegerades sovjeter som fackföreningarnas, där ännu under augusti och september flertalet icke var bolsjeviker. Den starka vänstervinden på fabrikskommittéernas första konferens kan endast förklaras på så sätt, att fabrikskommittéernas organisation, som uppstått under de första dagarna av februarirevolutionen, genast lyckats organiskt införliva med sig hela Petrograds arbetarmassa. Konferensen var till sin sammansättning till nära 100 procent (bortsett från några referenter, representanter för partiorganisationerna och pressen) en *ren arbetarkonferens*. Här skapade arbetaren, som tagit fritt från fabriken, för att kunna arbeta i fabrikskommittén, eller som endast gjort sig fri från industrin, så länge konferensen pågick, med sitt eget förstånd, sin egen vilja, sin revolutionära industriorganisation.

Den utomordentliga betydelse, som denna konferens fått, beror icke endast på att den, genom att utse ett centralråd, framskapade en förening av Petrograds samtliga fabrikskommittéer, det grundläggande, som konferensen åstadkom, var den klart och tydligt bolsjevikiskt formulerade parollen om *arbetarkontroll över produktionen och fördelningen.* Denna paroll har Lenin

redan givit i sina aprilteser, där han skrev: ”Införandet” av socialismen är icke vår *omedelbara* uppgift, för ögonblicket fordras endast övergång till *kontroll* över produktionen och fördelningen av de producerade varorna genom arbetar- och soldatdelegerades sovjeter. Parollen fann stark genklang bland arbetarna, och redan under revolutionens första tid påbörjade man dess förverkligande. Det var dock icke mensjevikernas och socialrevolutionärernas sovjeter som var kallade att den gången förverkliga denna paroll. Förrän sovjeterna själva fått bolsjevikisk prägel, var en annan organisation nödvändig för att kunna genomföra den revolutionära arbetarkontrollen, en organisation som, till denna frågas förverkligande kunde bilda den nödvändiga föreningslänken mellan partiet och arbetarmassorna. En sådan organisation kunde då inte heller fackföreningarna bilda, vilka ännu var i hög grad behäftade av skråanda och arbetararistokratism. Organisationen framväxte spontant ur revolutionen själv, och detta just som en organisation inom fabrikskommittéerna. Redan i mars och sedan i april och maj hade fabrikskommittéerna vid marin- och artilleriverkstäderna enstaka konferenser och överläggningar under vilka de första fabrikskommittéerna uppstod; dessa valdes av de allmänna arbetarmötena genast efter det att dessa statsverk befriats från sina hatade militära ledare och därmed ställts utan ledning.

I fabrikskommittéerna för marinverkstäderna och deras föreningar satt under lång tid mensjevikerna och socialrevolutionärerna, men i fabrikskommittéerna för artilleriverkstäderna däremot och i deras föreningar hade bolsjevikerna genast fått övertaget. Från dem utgick också genast *initiativet* till inkallande av en konferens och skapandet av en organisationsbyrå för denna.

Lenin insåg genast vikten och betydelsen av fabrikskommittéerna. Han arbetade så energiskt som möjligt för inkallandet av den första konferensen och uppträdde på den som talare vid Sinovjevs redogörelse för kontrollen över produktionen och fördelningen av de producerade varorna. Tyvärr blev icke detta tal stenograferat. Vi äger endast några anteckningar, gjorda av en sekreterare, vilka vi ordagrant återger.

”N. Lenin vänder sig mot kamrat Avilovs anförande och resolution. Han framhåller att denna resolution lämnar fullkomligt klassynpunkten å sido. I sin resolution har B. V. Avilov sett som sin uppgift att samla och koncentrera alla brister, som brukar utmärka småborgerliga partiers organisationer.

I början av sin resolution uppställer Avilov den tes, som i dag varje socialist anser obestridlig, nämligen, att kapitalisternas rovhushållning fört Ryssland till ett fullkomligt ekonomiskt och industriellt sammanbrott; och vidare uppställer han en mycket vag formel för kontrollen genom ”statsstyrelsen” med hjälp av de bredare lagren i demokratin.

Nu talas överallt mycket om kontroll; till och med människor som förr var beredda att vid ordet ”kontroll” ropa på hjälp, erkänner i dag, att kontroll är nödvändig. Genom detta allmänna ord ”kontroll” vill man emellertid faktiskt göra denna illusorisk.

Koalitionsregeringen, som det nu sitter socialister i, har inte gjort någonting för att sätta denna kontroll i verket, och det är därför fullkomligt förklarligt, att fabrikskommittéerna vill ha en verklig arbetarkontroll och inte endast en på papperet.

Vid utredandet av begreppet ”kontroll” uppstår frågan, när och genom vem denna kontroll skall kunna förverkligas, och man får inte ett ögonblick lämna den moderna statens klasskaraktär ur sikte, då staten helt och hållet är en organisation för klassherravälde. Samma klassanalys måste också användas på begreppet ”revolutionär demokrati”. Vid denna analys måste man utgå från det faktiska förhållandet mellan de samhälleliga krafterna.

Avilovs resolution, som började med att lova allt slutade med att i grund och botten anse, att allt bör vara som det är. I hela hans resolution finns inte något som helst spår av revolutionär anda.

Under en revolutionär tid måste mer än någonsin denna fråga om statens väsen analyseras, såsom t. ex. – vilkas intressen staten skall skydda och hur den skall uppbyggas, så att den verkligen skyddar arbetarnas intressen. Och just den saken kommer inte det minsta fram i Avilovs resolution.

Varför har vår nya koalitionsregering, som det också sitter socialister i, under tre månaders tid inte lyckats införa någon kontroll, och inte endast ej infört den, utan också i konflikten mellan Sydrysslands gruvägare och arbetarna öppet tagit kapitalismens parti?

Om kontrollen över industrin skall kunna bli en verklig kontroll, så måste det vara en arbetarkontroll, så att det övervägande antalet i alla ansvariga institutioner består av arbetare och driftsförvaltningen avlägger räkenskap för sina handlingar inför alla auktoritativa arbetarorganisationer.

Arbetare, kamrater, tillkämpa eder en verklig kontroll och ingen fiktiv, och tag på det bestämdaste avstånd ifrån alla resolutioner och förslag om en sådan viktig kontroll på papperet.”

Lenins anförande förlänade hela kongressen en skarpt markerad prägel och dess arbete ett bestämt syfte. De närvarande gav sitt livligaste bifall, och tack vare de mer än 500 delegerade gav Lenin massan en av de viktigaste lösningarna av oktoberfrågan. som i framtiden skulle bära den rikaste frukt. Detta är det viktigaste, som bolsjevikpartiet tillkämpat sig under denna period.

Arbetarkontrollen erhöll genom den resolution, som fattades efter Sinovjevs anförande, sin författning, organisation och faktiska utgestaltning. Huvudpunkterna i denna historiska resolution, som antogs med 297 röster mot 21 vid 44 omröstningar, är följande:

3) Landets räddning från en katastrof fordrar, att arbetar- och bondebefolkningen inte endast nominellt, utan också reellt får styra landet med fullt och obetingat förtroende, att de lokala lika väl som de centrala ledande och utslagsgivande organisationerna inte ryggar tillbaka för att överlämna åt folket största delen av vinsten, inkomsten och förmögenheten i de stora och största bankerna samt finans-, handels- och industrimagnaternas förmögenheter.

4) Vägen till räddning från katastrof går endast genom skapandet av en verklig arbetarkontroll över produktionen och fördelningen av de producerade varorna. För att förverkliga denna kontroll är det nödvändigt att 1) i alla centrala organisationer, som kan komma i betraktande, en röstövervikt, uppgående till minst två tredjedelar av alla röster kan garanteras arbetar-organisationerna, fackföreningarna, arbetardelegerades sovjeter och fabrikskommittéens centrum – under ovillkorligt avlägsnande av de företagare, som ännu sköter driften – liksom av den ekonomiskt bildade och tekniska personalen; 2) att fabrikskommittéerna och fack-föreningarna erhåller rätten att få del av kontrollen vid varje företag och kan fordra att få se alla handels- och bankböcker, liksom förklaring över alla uppgifter.

5) Arbetarkontrollen måste med samma rätt också utsträckas till alla finans- och bank-operationer och på så sätt skaffa sig en inblick i varje företags finansläge.

6) Den arbetarkontroll, som redan förekommer vid ett stort antal konfliktfall och som erkänts av kapitalisterna, måste av arbetarna genom omsorgsfullt överlagda, utan dröjsmål vidtagna åtgärder omvandlas till en fullkomlig reglering av produktionen och fördelningen av de producerade varorna.

10) Ett planmässigt och framgångsrikt genomförande av alla ovan anförda åtgärder är endast möjligt genom hela statsstyrelsens övergång till arbetar-, soldat- och bondedelegerades sovjeter.

6. Julihändelserna.

Efter de tragiska tilldragelserna vid fronten utbröt den spontana massrörelsen. Massorna försökte att i strid med bolsjevikpartiets beslut erövra makten med vapen i hand.

Då kommunistpartiet inte kunde stilla rörelsen, anslöt det sig till denna för att ge den en organiserad och fredlig karaktär, förhindra en överflödig blodsutgjutelse och mildra svårigheterna vid nederlaget, som var oundvikligt under de förefintliga förhållandena. Petrograd var nästan isolerat, det hade ännu inte armén att lita sig till, och varken provinsen eller byarna hade ännu vaknat.

På RSDAP (Ryska Social-Demokratiska Arbetar-Partiets = bolsjevikernas) sjätte kongress i augusti 1917 inlämnade Stalin en berättelse över julihändelserna av följande utseende:

Slutet av juni och början på juli har gått i offensivpolitikens tecken. Rykten om dödsstraffets återinförande, om flera regementens upplösning samt om misshandel vid fronten är i omlopp. De delegerade, som kommer från fronten, för med sig upplysningar om häktningar och misshandel. Liknande meddelanden inkommer från grenadjär- och kulspruteregementena. Allt detta gör marken beredd för en ny aktion. Jag övergår nu till händelserna från 3 till 5 juli (enligt gamla räknesättet) vilka intresserar oss mest.

Den 3 juli (enligt gamla räknesättet). Det var den 3 juli kl. 3 e. m. I villan Ksjessinskaja pågick vid denna tid stadskonferensen, som behandlade kommunala spörsmål. Plötsligt störtade två delegerade från kulspruteregementet in i rummet och förklarade, trots att det inte hörde till dagordningen: ”Vårt regemente skall upplösas, vi blir hånade, vi kan inte vänta längre och har beslutat, att träda i aktion. Vi har redan avsänt våra delegerade till fabrikerna och till de andra regementena.” Ordföranden i stadskonferensen, Volodarski, förklarade, att partiet fattat ett beslut mot aktionen. Det stod klart för Centralkommittén, att såväl bourgeoisin som monarkisterna gärna genom provokation tvingat oss till aktion för att sedan kunna ställa oss till ansvar för en äventyrlig offensiv. Vi hade beslutat, att avvakta offensiven och låta den ha sin gång för att slutligen kompromettera sig i massan ögon, att inte låta förleda oss till någon provokation och så länge offensiven pågick på intet villkor skrida till aktion, utan ställa oss avvaktande och ge den provisoriska regeringen tid att blamera sig. Kamrat Volodarski svarade de delegerade, att det redan fattats ett partibeslut mot aktionen och att partimedlemmarna i deras regemente måste foga sig efter detta beslut, varpå partiets representanter avlägsnade sig under protester.

Klockan fyra hade Centralkommittén ett möte i Tauriska palatset, vid vilket beslöts, att ingen aktion skulle företagas. På CK:s uppdrag förklarade jag då på Centralexekutivens möte, att vårt parti hade beslutat att avstå från aktion. Jag meddelade alla fakta, och förteg inte heller, att de delegerade för kulspruteregementet skickat delegerade till verken och fabrikerna. Jag framhöll, att byrån borde vidtaga åtgärder för att förhindra aktionen. Detta anförande blev på vår begäran infört i protokollet. Herrar socialrevolutionärer och mensjeviker, som nu beskyller oss för förberedelsen till denna aktion, har glömt denna omständighet. Kl. 5 beslöt stadskonferensen, att icke företa någon aktion. Alla konferensens deltagare spridde sig till omgivningen och fabrikerna, för att återhålla massorna från aktion. Kl. 7 på kvällen uppenbarade sig framför villa Ksjessinskaja två regementen med fanor under parollen: ”All makt åt sovjeterna!” Två kamrater, Lasjevitsj och Kurajev, talade till soldaterna och försökte övertala dem, att avstå från aktionen och återvända till kasernerna. De mottogs med ropet: ”Ned!”, vilket ännu aldrig hade förekommit. Samtidigt uppenbarade sig ett demonstrationståg av

arbetare med parollen: ”All makt åt sovjeterna!” Det stod nu klart för alla, att aktionen inte längre kunde återhållas. En delkonferens, bestående av några medlemmar av Petersburgskommittén, beslöt att blanda sig med demonstranterna och uppmana soldaterna och arbetarna, att uppträda organiserat, tåga fredligt till Tauriska palatset, välja delegerade och låta dessa framföra deras fordringar.

Detta beslut mottogs av soldaterna med en storm av bifallsrop och avsjungandet av Marseljäsen. Kl. 10 samlades i villa Ksjessinskaja medlemmarna av CK, deltagarna i stadskonferensen och representanterna för regementena och verken. Det befanns vara en nödvändig sak att revidera det tidigare beslutet, samt att ingripa i den redan igångsatta rörelsen och göra sig till dennas ledare. Det hade varit ett brott från partiets sida att inte handla i ett sådant ögonblick. Sedan beslutet fattats begav sig CK till Tauriska palatset, eftersom soldaterna och arbetarna redan dragit sig dit. Vid denna tid hade arbetarsektionen för Petrograds sovjeter ett möte. Sinovjev talade och bragte frågan om den redan igångsatta rörelsen på tal. Under trycket av omständigheterna beslöt arbetarsektionen att ingripa i rörelsen och ge den en organiserad karaktär, eftersom massan utan någon ledning lätt skulle låta förleda sig genom provokation. Vid denna fråga uppstod oenighet i sektionen, minoriteten (l/3) lämnade mötet, majoriteten (2/3) stannade kvar, valde en provisorisk kommitté av 15 personer och gav den i uppdrag att förhålla sig aktiv. Vid 11-tiden på natten återvände ännu agitatorer och delegerade från sina distrikt. Man rådslog om huruvida man den 4 juli skulle sätta i gång en demonstration. Tanken att avstå från en demonstration tog ett övervägande flertal avstånd ifrån som en ren utopi. Det stod klart för var och en, att en aktion måste åstadkommas i vilket fall som helst. CK och Petrogradkommittén utsatte en fredlig demonstration till den 4 juli. Den notis, som den 3 juni lämnats ”Pravda” över beslutet att avstå från aktion, togs tillbaka. Att sätta dit en annan notis visade sig omöjligt, och ”Pravda” utgavs den 4 med en tom, vit yta på första sidan. Det utgavs ett flygblad, vars innehåll sannolikt är bekant för var och en. I flygbladet meddelades, att ingen makterövring och ingen inbördesstrid mellan sovjeterna åsyftades. Det vore ointelligent och ologiskt att beskylla oss för att vi, som ville överlämna all makt åt sovjeterna, själva skulle försöka erövra makten med vapen i hand. Det är synnerligen karaktäristiskt, att alla företrädarna för den så kallade revolutionära demokratin tillstår, att vårt parti inte har någon andel i upproret. Detta har den officiella representanten för exekutiven, Vojtinski, ofta yttrat (referenten läser upp ett utdrag ur tidningen ”Isvestija” av den 4 juli). Det samma säges också i allryska sovjetkongressens upprop till soldaterna och arbetarna.

Vad Lenin beträffar, så var han frånvarande, for den 29 juli bort och kom först på morgonen den 4 juli tillbaka till Petrograd, efter det att beslutet, att man skulle ingripa i rörelsen, redan fattats. Lenin samtyckte till beslutet.

Den 4 juli (enligt gamla räknesättet.) Åtminstone 500,000 personer var i rörelse på gatan. Ryktena om att demonstranterna skulle ha velat fängsla ministrarna eller pryglat dem, är oriktiga. Inte ett enda försök gjordes att besätta någon institution, om man inte vill betrakta huliganernas och kriminalförbrytarnas ytterligheter som sådana. Den 4 juli, när demonstrationståget fredligt marscherade förbi, sköts det i hörnet av Newski-Prospekt och Sadovaja på demonstranterna. Ett antal delegationer förklarade, att enda vägen ut ur det läge:, som uppkommit, vore sovjeternas övertagande av makten. Centrala exekutivkommittén svarade avvisande, vilket hade till följd, att en del av soldaterna betraktade sig som avskedade från sina befattningar och avlägsnade sig, under det att andra stannade kvar. Vändpunkten bildar offentliggörandet av ”dokumenten” över ”Lenins förräderi”. Det framgick härav att ”materialet” sedan lång tid tillbaka legat hos generalstaben. Det blev nu klart, att genom offentliggörandet av dessa ”dokument” soldaterna skulle hetsas mot bolsjevikerna. Man hade uppenbarligen spekulerat i soldaternas psykologi, då givetvis upplysningen, att Lenin vore en

tysk spion, måste ha den allra största verkningskraft på soldaterna. Ministern Tseretelli ringde och uppmanade tidningarna, att icke offentliggöra okontrollerade meddelanden, men ”Sjivoje Slovo” avtryckte trots detta ”dokumenten”.

En annan sak är också de från fronten kommande ryktena om den begynnande offensiven, som endast ledarna för arbetar- och soldatdelegerades sovjeter vet något om. Dessa rykten gjorde på ledarna ett överväldigande intryck. I samband därmed förändrade sig också mensjevikerna och socialrevolutionärerna i sitt förhållande till oss. Människor, som hittills talat med oss som med kamrater, kallade plötsligt trupper till Tauriska palatsets försvar, förklarade, att vi framkallat ett väpnat uppror och betecknade oss som förrädare mot revolutionen. En snabb frontförändring alltså, ehuru vi redan beslutat, att följande dag inställa demonstrationen, då vi var av den åsikten, att demonstranterna hade givit tillräckligt uttryck åt sina önskemål.

Den 6 juli (enligt gamla räknesättet). Inga demonstrationer alls. På gatorna defilerar från fronten snabbt inkallade trupper. Från Petrograds omgivning har officersaspiranter inkallats. På gatorna vimlar det av spioner, pass kontrolleras och häktningar företages överallt. Natten mellan den 5 och 6 juli beslutar mensjevikerna och socialrevolutionärerna diktaturens utropande och arbetarnas och soldaternas avväpning. Den andlige fadern till denna åtgärd var efter vad det visade sig, Tsereselli. Han hade redan velat företa detsamma den 10 juni, alen den gången förkastades hans förslag genom motstånd från Martov, som sade, att med vapen kunde vilken idiot som helst segra. Den 6 juli förde våra kamrater Kamenev och Sinovjev förhandlingar med Liber om partimedlemmarnas och partiorganisationernas skydd mot huliganernas angrepp, om återinsättandet av ”Pravdas” redaktion, o. s. v. Förhandlingarna slutade med ett fördrag, i vilket det bestämdes, att pansarautomobilerna framför villa Ksjessinskaja, skulle avlägsnas, brohalvorna skulle sammanskjutas, de kvarstannade matroserna skulle återvända till Kronstadt, de truppavdelningar, som blivit kvar i Peter-Pauls-fästningen, skulle obehindrat få avtåga och utanför palatset Ksjessinskaja skulle ställas vakt. Fördraget iakttogs likväl inte, emedan den militära klicken började sin aktion bakom ryggen på exekutivkommittén som utropat diktaturen. Detta stod snart klart för var och en. Befälhavaren vid Petrograds befästningar, Kusmin, utfärdade en uppmaning att genast utrymma palatset Ksjessinskaja. Jag begav mig till centrala exekutivkommittén med förslaget att bilägga saken utan blodutgjutelse. På min fråga: ”Vad vill ni då? Skjuta på oss? Vi är väl inte motståndare till sovjeterna”, svarade Bogdanov, att man ville förhindra blodsutgjutelse. Vi gick till staben. Officerarna mottog oss ovänligt och förklarade, att befallning redan utdelats. Jag hade det intrycket, att dessa herrar till varje pris ville åstadkomma en åderlåtning.

Detta är den roll, som vårt parti spelade under dessa dagar. Partiet ville ingen aktion, partiet ville vänta, tills offensivpolitiken hade blivit misskrediterad. Oaktat detta uppstod en spontan rörelse, framkallad av förvirringen i landet, av Kerenskis befallningar och av trupptransporten till fronten. Partiet ansåg som sin plikt att ingripa i denna rörelse och inte endast ställa sig som åskådare. Vad vore det för ett massparti, som vid en sådan massrörelse ställde sig utanför det hela och underläte att deltaga? Vårt parti gick alltid samman med massorna. Tsereselli och andra, som anklagar oss för att vi ingriper i rörelsen, underskriver just därigenom sin egen dödsdom. Man talar mycket om blodsutgjutelse, men denna hade varit mycket fruktansvärdare och farligare, om inte vårt parti ingripit i rörelsen. Partiet spelade en regulators roll. Det är allt, som jag vill säga om CK:s verksamhet. Vårt parti var det enda, som under massornas kamp mot kontrarevolutionen ställde sig på massornas sida. Vi har gjort allt för att med ära komma ur det uppkomna läget. (Bifall).

Stalins anförande kompletterar vi med ett avsnitt ur *A. Lunatsjarskis* minnen:

> Ett utomordentligt starkt intryck gjorde arbetardelegationens uppträdande på centralexekutivens möte. För oss, som stod arbetarrörelsen synnerligen nära, var dock de flesta personer, som arbetar-

världen valt ur sina innersta djup fullkomligt okända. Knappast kända skikt inom arbetarklassen kom fram och erbjöd oss en anblick som endast kunde förliknas vid den då representanterna från Paris' olika distrikt stod inför Konvetets skrank. Jag minns en gammal man, om jag inte misstar mig var han från Putilov-verken, med ett av djupa fåror präglat ansikte, vithårig och med glasögon böjd av åren, som med sin dystra baston höll ett hotfullt, av revolutionär energi mättat tal, vilket trängde fram till alla salens hörn. Jag erinrar mig en ung arbetare på ungefär 17 år i arbetsblus, som ovillkorligen ville stiga upp på tribunen med geväret i hand och som av Tsjeidse knappast kunde förmås till att under sitt anförande släppa vapnet ur handen. Kamrat Trotskij, som satt bredvid mig, pekade med handen på några proletärynglingar, som satt tämligen högt på läktaren, med fötterna nedhängande, och i denna vårdslöst, självmedvetna ställning följde de ivrigt med. ”Se på dem”, sade Trotskij, ”minns ni just det där på en tavla från den stora franska revolutionen?” – Ja, den påminde verkligen mycket om den. Jag upprepar det, det var verkligen i stilen ett drag från den första franska kommunen i detta det första hotande framstormandet av petrogradkommunen. Mängden, som omgav palatset, var synnerligen orolig. Två tilldragelser bildade höjdpunkten. Kronstadtmatrosernas (anarkister) försök att fängsla Tsjernov, och Putilovarbetarnas upproriska tillrop: ”Låt Tseretelli komma ut och tala och stå till ansvar för oss!” Kommunisterna måste dämpa dessa utbrott av folklidelserna. Massorna följde redan då den paroll, som i oktober var fullt logiskt riktig, då de demonstrerade för Tsjernovs och Tseretellis makterövring.

När mensjeviken Dan en smula tillgjort, men alldeles säkert mycket uppriktigt, förklarade, att hans kamrater hellre skulle falla för de upproriskas kulor än följa parollen om julidemonstration, verkade detta i ordets djupaste bemärkelse tragikomiskt. Det låg en sann tragik och en verklig tapperhet i hans anförande. Och jag betvivlar inte, att Dan och flera av hans kamrater i detta ögonblick verkligen var beredda att dö en hjältemodig död. Deras hjältemod bestod i (häri visade sig vilken revolutionär skola dessa män genomgått, vilka för så kort tid sedan ännu varit våra kamrater i det illegala arbetet) att de faktiskt var beredda att dö för sin övertygelse. Och komiken däri, att de ville ådraga sig martyrdöden av rädsla för den revolutionära makt, som folkmassorna lade i deras händer. De var redo att dö på sin post, till försvar för koalitionen med bourgeoisin, och ända till det sista andetaget strida mot parollen: ”Ned med de kapitalistiska ministrarna!”

Mensjevikernas och socialrevolutionärernas revolutionära energi hade ändrat sig betydligt. Under deras säkra skydd skrattade de kapitalistiska ministrarna av skadeglädje, visserligen inte utan en viss oro, men likväl fast övertygade om att mensjevikerna och socialrevolutionärerna alltid skulle rädda dem på något sätt och bereda dem möjlighet att inom en icke alltför avlägsen framtid utkräva hämnd på den beslutsamma revolutionära flygeln.

Utgången blev likväl annorlunda. Julistormen som själv brutits av arbetarmassans och petrogradsorganisationens inre söndring, lade sig inte, den fortsatte, och vänsterflygeln drog i hastigt tempo med sig de ännu vankelmodiga.

Vi lämnade fängelserna, i vilka Kerenski-regimen placerat oss, för att genast få ett mycket större inflytande på de statliga och sociala affärerna, än vi någonsin haft före julitilldragelserna. Efter Kornilov-affärens kris växte ytterligare vår makt, så att vi kvällen före det förberedande parlamentsmötet kunde fatta ett bestämt och tydligt beslut, att ungefär den 20 oktober be regeringen avgå och att fördriva den, om den icke gjorde det. Och det har vi också lyckats med.

Liber-Danriktningen, som i juli högljutt förklarade, att vår seger skulle betyda fullkomlig förintelse för alla revolutionära förhoppningar, förklarade också i oktober ungefär samma sak.

Samme Dan, som slog sig för bröstet och förklarade, att han hellre valde döden än makten, låg den 26 oktober tidigt på morgonen i halvt vanmäktigt tillstånd på en ottoman i Tauriska palatset och sade till mig: ”Ni har alltså slutligen uppnått ert mål, ni har omintetgjort ryska revolutionen. Jag är inte upprörd över vad ni gjort i lika hög grad, som jag känner medlidande med er. Om ett par veckor kommer ni allesammans att gå er undergång till mötes utan att ha vunnit någon som helst ryktbarhet.” Dan var redan då en fullt ut lika dålig profet, som han sedan har förblivit.

I huvudsak lyckades det för bolsjevikerna att under juli genomföra vad de satt sig före. Det faller av sig själv, att det på flera platser blev fråga om blodsutgjutelse. Den borgerliga

kompromisspressen och regeringen gjorde det parti som stod i spetsen för rörelsen ansvarigt för denna blodsutgjutelse. En oerhört skarp upphetsning utvecklades mot revolutionärerna. Deras ledare förföljdes och häktades, deras tidningar (”Pravda” m. fl.) förbjöds att utkomma och redaktionerna förstördes. Med hjälp av den socialrevolutionäre ministern Pereversev utgick från Justitiedepartementet en förödande ström av de gemenaste lögner i boulevard-pressen. Man framkastade den förmodan, att bolsjevikerna stod i förbindelse med tyska regeringen, man skrek om förräderi, om spioneri, och förde samma nedriga och lumpna spel som i alla andra länder i det hoppet, att den revolutionära massresningen därigenom skulle kunna tryckas tillbaka.

Vid fronten infördes dödsstraffet. Reaktionen firade triumfer över hela linjen. Men under tiden – så skämtsam är historien ibland – växte socialisternas formella inflytande i regeringen.

Liksom i april trycket från arbetarklassen hade kommit regeringsbyggnaden att skaka, framkallat den första regeringskrisen under revolutionsmånaden och åstadkommit ”den första koalitionen”, så framtvingade nu i juli trycket från massorna en ny kris och gav anledning .till bildandet av den andra koalitionen med socialistisk majoritet.

Denna andra julikris betydde dock en avgjordare, skarpare och mer betecknande vändning än den, som inträtt i april.

Under perioden mars–juli försiggick en oavbruten differentiering av de olika klasslagren. Bourgeoisin var ännu för svag för att kunna övervinna det uppkomna dubbelväldet i en för den själv gynnsam riktning och organiserade med stor ansträngning sina egna krafter. Under de första revolutionsmånaderna ägde ett stort antal av alla möjliga borgerliga kongresser rum, kadettkongressen, handels- och industrikongressen, officerskongressen m. fl. Samtidigt fortsatte den gamla statsduman att existera och gav fortsatta livstecken från sig. Till och med det gamla statsrådet, som bestod av tsaristiska tjänstemän, fanns ännu kvar. Allt detta ingick som oskiljaktig beståndsdel i den nya, ”demokratiska” offentligheten.

Å andra sidan trädde proletariatets klassorganisation i dagen på ett allt klarare och tydligare sätt. Det bolsjevikiska partiet, som, då det först dök upp som en illegal sammanslutning, endast räknade inalles c:a 10,000 medlemmar, ägde redan vid tiden för aprilkonferensen 80,000 och vid juli-(augusti-)kongressen 150,000 medlemmar. Redan i juni erhöll partiet majoritet i petrogradrådets arbetarsektion.

En av de viktigaste företeelserna under den första revolutionsperioden (mars-juli) är, att massan upphör att vara godtrogen och försvarsvänlig. Massorna drog sig allt mer bort från de småborgerliga, revolutionära, ”fosterlandsförsvararnas” inflytande, från mensjevikerna och socialrevolutionerna, och underkastade sig inflytandet från det proletära partiet, som fast och beslutsamt intagit en konsekvent ställning mot det imperialistiska kriget.

Försvarsvännerna sökte bibringa folket illusionen, att den borgerliga koalitionsregeringen kunde dra sig från den imperialistiska politiken. Bolsjevikerna framhöll, att ett sådant avståndstagande kunde endast en makt med arbetar-, soldat- och bondesovjeter vara i stånd till. Utvecklingen har visat riktigheten av den bolsjevikiska ståndpunkten.

Koalition med bourgeoisin eller sovjetstyre? Sådan var problemställningen. I alla taktiska fordringar lägger man märke till denna skillnad i ställningstagandet till maktfrågan i de småborgerliga partiernas taktik å ena sidan samt de proletära partiernas å den andra.

I t. ex. frågan om åtta-timmarsdagen föreslog mensjevikerna och socialrevolutionärerna, att den provisoriska regeringen borde låta utarbeta och utfärda en lag om 8-timmars arbetsdag. Bolsjevikerna sade till arbetarna från och med revolutionens första dag: ”Vänta icke på någon lag, inför själva 8-timmars arbetsdag som ett fullbordat faktum.” Till den dag, den föll, hade

den provisoriska regeringen inte lyckats åstadkomma någon lag, och där denna infördes, var det nedifrån genom arbetarnas självständiga aktion.

I frågan om produktionskontroll, en fråga, som med anledning av den annalkande ekonomiska katastrofen och sabotaget av de fabriker, där driften inställts, var synnerligen viktig, framkom mensjevikerna med fordran på statlig kontroll. Men bolsjevikerna däremot sade: ”Ingen kontroll genom den nuvarande, borgerliga staten, utan en arbetarkontroll måste åstadkommas, när makten övergår i sovjeternas händer.”

Mensjevikerna och socialrevolutionärerna befallde bönderna att vänta tåligt, tills konstituerande församlingen kunde hinna lösa jordfrågan. Men bolsjevikerna rådde bönderna till att besätta godsägarnas mark och egendom och ställa dem under bondesovjeternas förvaltning.

Mensjevikerna och socialrevolutionärerna understödde det ”frihetslån”, som den borgerliga regeringen gjorde i april och genom vilket den hoppades kunna ur befolkningen utsuga de medel, som var nödvändiga för att kunna fortsätta kriget. Bolsjevikerna satte sig energiskt mot detta lån och uppmanade till bojkott och liknande åtgärder.

Så mobiliserade bolsjevikerna över hela linjen arbetarna och bönderna till kapitalisternas och godsägarnas störtande, till att förstöra deras statsapparat och att erövra makten för sovjeterna.

V. Från julidagarna och till oktoberrevolutionen

1. Efter julihändelserna.

Julioffensiven mot arbetarklassen var upptakten till bildandet av en ny ”auktoritativ” koalitionsregering. Den 21 juli gick den provisoriska regeringen in på furst G. Lvovs avträdesansökan och gav A. Kerenski i uppdrag att bilda regering. Bourgeoisin ansåg det för bekvämare att låta sin politik i närvarande stund bedrivas av en regering, vars övervägande flertal bestod av socialister. Den 7 augusti offentliggjordes sammansättningen av den tredje provisoriska (koalitions-) regeringen. Kerenski blev *ministerpresident* med bibehållande av ledningen för krigsministeriet. De övriga ministerposterna besattes av följande personer: finansminister (på samma gång ministerpresidentens ställföreträdare): Nekrasov (kadett), utrikesminister: Teresjtsjenko (kadett), justitieminister: Sarduny (högersocialist), kulturminister, Oldenburg (kadett), handels- och industriminister: Prokopovitsj (högersocialist), jordbruksminister: Tsjernov (socialrevolutionär), post- och telegrafminister: Nikitin (högersocialdemokrat), socialminister: Skobelev (mensjevik), livsmedelsminister: Pesjecho nov (högersocialist), välfärdsminister: Jefremov (borgerlig), kommunikationsminister: Jurenov (kadett), överprokurator för den heliga synoden: Kartasjev (borgerlig), statskontrollör: Kokosjkin.

Miljukov skriver i sin historia om den andra ryska revolutionen (Band I, s. 45) om denna koalitionsregerings sammansättning med ”socialisten” Kerenski som ministerpresident: ”Trots socialisternas obetydliga nominella övervikt hade utan tvivel anhängarna av den borgerliga demokratin övervägande inflytandet i denna regering. Det var häri, som regeringen av den 25 juli (7 augusti enligt nya räkningen) skiljde sig från regeringen av den 6 maj.”

Miljukovs språkrör, ”Rjetsj”, förklarade då också samma sak. ”Kadetternas krav”, skrev tidningen, ”bildade utan tvivel utgångspunkten för regeringens inriktning... Just emedan kadetternas huvudsakliga krav redan blivit uppfyllda, ansåg partiet det icke lämpligt på grund av särskilda meningsskiljaktigheter mellan partierna att längre fortsätta diskussionen.” Men kontrarevolutionens seger visade sig på så sätt att det icke blev en ren kadettregering, utan en bonapartistisk styrelse under Kerenski.

Miljukov hade rätt i detta fall. Den tredje provisoriska (koalitions-) regeringen med sin nominella övervikt av nominella socialister försvarade bourgeoisins intressen ännu bättre än den andra (koalitions-) regeringen.

Under juli månads förlopp undertryckes landets revolutionära krafter ännu kraftigare. En ohejdad lögnkampanj sättes i gång mot det revolutionära proletariatets förtrupp bolsjevikpartiet. Lenin förklaras vara tysk spion. De ledande bolsjevikerna kastas i fängelse och den bolsjevikiska pressen förstöres; den provisoriska regeringen utfärdar en kungörelse med förbud mot den bolsjevikiska pressen inom armén. Under påtryckning från generalerna införes dödsstraffet vid fronten. Arbetarna berövas sina vapen och det skapas synnerligen gynnsamma betingelser för de kontrarevolutionära krafterna att förbereda ett väpnat uppror mot revolutionen. Under dessa reaktionens svarta dagar är bolsjevikpartiet tvunget att bedriva sitt upplysningsarbete med illegala metoder. Lenin måste uppträda illegalt. Den tid, som Lenin och Sinovjev levde dolda i Petrograds närhet, beskriver N. Jermeljanov, en arbetare vid vapenfabriken i Sestoretsk, i sina memoarer på följande sätt.

Kamrat Sof kom till mig och meddelade mig, att partiets centralkommitté givit mig i uppdrag att hysa Vladimir Iljitsj Lenin och Grigori Jevsejevitsj Sinovjev. Vi bestämde en plats på Strogonovbryggan, där vi kunde träffa varandra. Vi tänkte där invänta kamrat Stalin, och efter honom skulle Sinovjev och Lenin likaså komma dit med droska. I Petrograd skaffade jag

dessförinnan biljetter och väntade på det uppgjorda stället. Efter en stund infann sig kamrat Stalin och efter honom kom i täckt vagn kamraterna Lenin och Sinovjev. Efter några minuter kom vi fram till stationen, tog plats på plattformen i den sista vagnen och for till stationen Rasliv. Där märkte vi genast, att den största faran var över. Efter några minuter var vi framme vid det första gömstället, som bestod av höskullen i en lada, där Lenin och Sinovjev skulle uppehålla sig första tiden.

Det första, som vi hade att göra, var att förändra kamraterna Sinovjevs och Lenins utseende. Nadesjda Kondratjevna Jermeljanova klippte omedelbart av deras hår. Situationen var långt ifrån angenäm. Runtomkring bodde sommarfirande. Naturligtvis hade de med stor förnöjelse ställt till förtret för oss. Man fick höra mycket sladder av dylika sommargäster, vilka vid denna tid i högsta grad intresserade sig för fasttagandet av de plötsligt försvunna bolsjevikledarna Lenin och Sinovjev. Alla tidningar skrev nämligen att dessa kamrater vore spioner och att de enligt uppgift skulle ha flytt till Tyskland. Man var till och med tvungen att instämma i detta för att inte ådra sig misstankar.

Höskullen hade emellertid också sina goda sidor, den utgjorde nämligen en förträfflig utsiktspunkt. Under den första tiden, då ingen riktig förbindelse kunde upprätthållas, var höskullen i vissa fall ett utomordentligt viktigt hjälpmedel. Om någon kamrat kom, sporde vi efter hans namn, kamrat så och så kom till exempel och frågade efter Vladimir Iljitsj. Sådana gäster fördes till ett hörn av gården och under tiden kunde Vladimir Iljitsj och Grigori Jevsejevitsj betrakta dem genom någon av de talrika springorna i golvet. Därefter överlämnades gästen åt sig själv, medan Vladimir Iljitsj meddelade resultatet av sina iakttagelser. Efter denna ceremoni hade sedan kamraten möjlighet att få tala med de dolda.

En dag utspelades följande händelse: Kamrat N. kom och meddelade att han ovillkorligen måste tala med Vladimir Iljitsj. Olyckligtvis kände varken Vladimir Iljitsj eller Grigori Jevsejevitsj igen denne kamrat, men han lät sig inte bekomma utan sade, att han ovillkorligen måste bli framsläppt. Vi höll krigsråd och beslöt oss för att om så skulle behövas gå till det yttersta. Lyckligtvis visade sig kamraten i alla fall höra till oss. Så måste kamraterna under den första tiden mottaga besök under ständig fara att få obehöriga gäster att göra med. Trots detta förlorade varken Lenin eller Sinovjev sinnesnärvaron och bar alla strapatser med stor kallblodighet.

Men även om höskullens fördelar än var aldrig så stora, så var läget dock inte allt för avundsvärt. Vilket ögonblick som helst kunde någon obehörig observera något; man måste därför sörja för en bekvämare plats. Det var vid tiden för höskörden och vi rådslog om, huruvida Vladimir Iljitsj och Grigori Jevsejevitsj möjligen skulle kunna flytta över som skördemän på fälten, så mycket bättre som de efter de förändringar deras utseende undergått, sedan de klippt håret på ett nytt sätt, i hög grad såg ut som lantarbetare. Iden var god, Lenin och Sinovjev gillade den. De trivdes väl inte heller så värst väl på höskullen i längden. Slåtterängen befann sig på andra sidan Rasliv, en liten sjö. Till stranden av denna var det ungefär fyra verst och därefter en och en halv verst genom en skog. Här var stämningen en annan. Invånarna här var arbetande människor, skördefolk som inte hade något intresse av att snoka efter några förrymda ledare för arbetarrörelsen. I stället för höskullen kom nu en annan bostad, ännu mindre än den förra, en av grenar byggd hydda, upptill täckt med hö. Denna hydda kunde egentligen kallas ”revolutionens stabskvarter” ty här kunde Vladimir Iljitsj och Grigori Jevsejevitsj helt lugnt arbeta, smida planer, beräkna arbetarnas styrkeförhållanden och i denna lugna omgivning kunde de lugnt och överlagt lösa alla frågor.

De kamrater som kom utifrån måste företa en hel liten resa. Först for de på den gammalmodiga järnvägen, sedan med båt över Rasliv, för att därpå tillryggalägga resten av vägen till fots.

Vi tillämpade följande metod: kamraterna kom företrädesvis om natten, begav sig till den gamla bostaden och ledsagades därifrån av den unge Jermeljanov till hyddan.

Den väg man måste tillryggalägga var tämligen originell. Flera kamrater hade mycket nöje av en dylik resa. Man såg i mörkret inte ett dugg. Man steg i båten och styrde den i mörkret. Förgäves ansträngde man ögonen för att åtminstone försöka urskilja stränderna, det var som om man for mot ett oändligt fjärran. Först efter en knapp timma fick man känning av stranden, som båten då stötte emot. Sedan förde vägen genom skogen, i ljudlös stillhet, man hörde bara syrsorna spela. Efter en kvart kom man fram till slåtterängen och fick veta att man befann sig på ort och ställe.

Lenin och Sinovjev läste dagligen alla tidningar som då kom ut. Tidningarna fördes till dem på ovan beskrivna väg. Jag kan erinra mig att tidningarna ofta innehöll notiser om hur och på vad sätt Vladimir Iljitsj och Grigori Jevsejevitsj hade flytt till utlandet. Än var det i en undervattensbåt än med flygmaskin. Vladimir Iljitsj skrattade med full hals när han läste sådana notiser och kallade utgivarna av borgerliga tidningar för utsökta dumbommar.

Bourgeoisin var upprörd, men Vladimir Iljitsj skrev den ena artikeln efter den andra på sin älsklingsplats under en stor pil. Alla manuskript överlämnades till kamrat Alilujev. Vladimir Iljitsj och Grigori Jevsejevitsj lät inte heller något tillfälle gå förlorat att sysselsätta sig med fysiskt arbete. Jag minns hur de båda utan att låta distansera sig av de vana arbetarna räfsade ihop väldiga stackar hö, hur de byggde hösåtar; jag minns slutligen hur skickligt Vladimir Iljitsj slungade höet med högaffeln och slutligen hade fått ihop en stor stack. På kvällarna gick de ofta med barnen för att fiska. Barnen drog, gående i vattnet till höfterna, ett nät mellan sig och fick på så sätt småningom ihop nog mycket fisk för att det skulle räcka till en soppa. Därpå kom de tillbaka från sjön och var snart upptagna med att koka fisksoppa och te. Efter kvällsvarden och teet satt vi alla samlade omkring elden, runtomkring oss var det mörkt, och en tystnad som endast avbröts av syrsornas sång eller av någon fågels pipande. Vi satt ganska länge så, man berättade ett eller annat för varandra, men så kom sömnen, först somnade barnen vid elden, men även vi andra började snart klippa med ögonen.

Vi gick in i hyddan, där det visserligen var en smula trångt, men det skulle inte ha betytt något för oss, om vi bara kunnat skydda oss för de odrägliga myggen, eller om vi vid dåligt väder kunnat stänga regnet och blåsten ute.

Så småningom blev det kallare, och man måste tänka på, att ett längre uppehåll snart skulle bli omöjligt. Man måste nödvändigtvis se sig om efter en tillflyktsort, som bättre var anpassad efter höstvädret och som också var säkrare. Kamrat Schottman föreslog att Vladimir Iljitsj skulle flytta över till Finland, vilket också beslöts. Det skulle ha varit farligt för Vladimir Iljitsj att stanna kvar här; där vilken bourgeoisi-yngling som helst skulle kunna känna igen honom. Angående Grigori Jevsejevitsj beslöts, att han skulle fara till Petrograd och stanna där. Kamrat Schottman fick i uppdrag att föra Vladimir Iljitsj till Finland, på min lott kom att skaffa honom de härför erforderliga papperen. Jag begagnade mig av den omständigheten att gränspassersedlar brukade utfärdas för de arbetare, som var anställda i vapenfabriken Sestroretsk och bodde i Raivol. Dylika gränspassersedlar anskaffade jag. Men nu måste också Vladimir Iljitsj och Grigori Jevsevitsj fotograferas och korten klistras fast på passersedlarna. En kamrat kom med en fotografiapparat för att ta plåtarna. Vladimir Iljitsj och Grigori Jevsejevitsj blev rakade och maskerade med peruker, men plåtarna misslyckades på grund av fotografens oerfarenhet. Därpå kom kamrat Litsjenko, vilken lyckades bättre. Dokumenten var färdiga. Därpå blev frågan den, hur man skulle bege sig till den nya uppehållsorten. Det beslöts att vi skulle gå till fots genom skogen till Dibuni och därifrån resa till Petrograd.

På stationen träffade vi på en avdelning av ”Skyddsföreningen mot spionage”. Det var studenter, portierer och löst folk. Då jag visste att Vladimir Iljitsj och de andra kamraterna

kunde bli häktade av dessa strykare beslöt jag att uppehålla dem och länka deras uppmärksamhet på mig, vilket också lyckades mig. En fänrik frågade mig: ”Vem är du? Jag uppgav avsiktligt falskt namn. ”Jag är Ivanov, arbetare i vapenfabriken Sestroretsk.” – ”Vad gör du här?” ”Jag ville dricka vatten.” – ”Var kommer du ifrån? Hur har du kommit hit?” – ”Jag kommer från åkern, jag har huggit ved.” Han frågade vidare: ”Känner du Gretsch i vapenfabriken Sestroretsk?” – ”Ja, det är läkaren”, svarade jag, ”och det vore svårt att leta upp en nedrigare människa.” Nu råkade fänriken i raseri. ”Vet du vem jag är? Jag är doktor Gretschs brorson.” Jag såg att min avsikt höll på att lyckas. Nära tjugo personer hade redan samlats omkring oss. ”Vet du vad bolsjevikerna är för några?” – ”Ja.” – ”Nå, vad för några?” – ”Det sägs, att de är bra människor.” ”Är du också bolsjevik?” – ”Nej.” – ”Akta dig, bolsjevikerna skjuter vi var vi träffar på dem.” – ”Var så goda och skjut, ni har tydligen vanan inne.” Vid dessa ord blev fänriken fullkomligt utom sig. Under tiden kom tåget till Petrograd in, ledaren för denna avdelning av ”Skyddsföreningen mot spionage”, som skulle visitera tåget, var emellertid så upptagen med mig, att han denna gång underlät att kontrollera tåget, och nu hotades kamraterna inte längre av någon fara. Strax därpå kom också tåget från Petrograd in, och jag fördes till detta.

Mina ledsagare var så ursinniga, att den ene, när jag ville se mig om, stötte revolvern i ryggen på mig och hotfullt ropade: ”Jag skjuter ihjäl dig, ditt as! Vänd dig inte om!” Jag oroades av ovissheten om, huruvida kamraterna lyckats komma upp i tåget. Jag fördes in i vagnen och satt ensam i den stängda kupén till Bjeloostrov. Här visiterades tåget som vanligt. Jag hade tur – den kontrollerande underofficern var kamrat Smirnov, förut medlem av sovjeten i Sestroretsk, en med bolsjevikerna sympatiserande gammal bekant från den tiden vi smugglade vapen ur Finland. När han såg mig, rådde han mig att fortast möjligt skudda stoftet av mina fötter, vilket jag också gjorde. Efter ungefär en månad måste Nadesjda Konstantinovna Uljanova resa över gränsen till Vladimir Iljitsj i Finland. Hon for samma väg över gränsen med pass lydande på en viss Agata Atamanova, boende i byn Raivol.

Om den historiska vändpunkten efter julitilldragelserna skriver Lenin i juli 1917 följande:

Efter allt att döma har ännu inte alla anhängarna av lösenorden ”All makt åt sovjeterna” fått tillräckligt klart för sig, att detta är en lösen för revolutionens fredliga framåtskridande. Fredligt icke endast i den bemärkelsen, att inte någon människa, inte någon klass, inte någon allvarlig kraft under denna tid (från 27 februari till 4 juli) kunde sätta sig emot, att makten överlämnades till sovjeterna, eller förhindra detta. Men det är ändå inte allt. Den fredliga utvecklingen hade under denna tid varit möjlig, ja till och med i det hänseendet att striden mellan klasserna och partierna *inom* sovjeterna *då* – om hela statsmakten överlämnats till dem i rätt tid – hade kunnat fullbordas på fredlig väg och så smärtfritt som möjligt.

Denna sista synpunkt har inte heller beaktats tillräckligt. Sovjeterna var till sin klassammansättning organ för arbetar- och bonderörelsen, var en färdig form för dessas diktatur. Hade de förfogat över hela makten, så skulle de småborgerliga elementens huvudfel, deras huvudsynd, det lyckliga förtroendet till kapitalisterna i praxis, försvinna och kritiseras genom erfarenheterna av deras egna åtgärder. Avlösandet av de klasser och partier, som är vid makten, hade kunnat avvecklas fredligt inom sovjeterna på allena- och envåldsstyrelsens grundval. Alla sovjetpartiernas förbindelser med massorna hade kunnat förbli fast och oförsvagad. Man får inte ett ögonblick bortse från, att endast en sådan intim förbindelse mellan sovjetpartierna och massorna, som kunde växa fritt på bredden och djupet hade förmått åstadkomma, att illusionen över de småborgerliga överenskommelserna med bourgeoisin likviderades. Maktens övergång till sovjeterna hade i och för sig icke ändrat klassförhållandet och hade icke heller kunnat ändra det; i det småborgerliga bondeståndet hade den inte ändrat något. Men den skulle i rätt tid varit ett betydande steg mot splittringen mellan bönderna och bourgeoisin, mot de senares närmande till och slutligen deras förening med arbetarna.

Sådan hade utgången kunnat bli, om makten i rätt tid övergått till sovjeterna. Detta hade för folket varit både det lättaste och det fördelaktigaste. En sådan väg hade varit den smärtfriaste, och därför borde man med all kraft sökt kämpa sig fram på den. Men nu är denna kamp, kampen för sovjeternas övertagande av makten i rätt tid, slut. Den fredliga utvecklingsvägen är numera omöjlig. En icke fredlig och rätt smärtfylld väg har börjat.

Statskuppen den 4 juli består just däri, att efter den det objektiva läget ändrat sig kraftigt. Regeringens vacklande hållning är slut, och makten på de avgörande punkterna har övergått i kontrarevolutionens händer. Partiutvecklingen under samarbetet mellan socialrevolutionärernas och mensjevikernas småborgerliga partier med de kontrarevolutionära kadetterna har lett till att dessa bägge småborgerliga partier visat sig som faktiska medhjälpare och delaktiga i det kontrarevolutionära bödelsarbetet. De småborgerligas omedvetna lyckliga förtroende till kapitalisterna har under partikampens utveckling fört dem till medvetet understödjande av kontrarevolutionärerna. Utvecklingskrisen i förhållandet mellan partierna är fullbordad. Den 27 februari stod alla klasser eniga mot monarkin. – Efter den 4 juli har den kontrarevolutionära bourgeoisin, hand i hand med monarkisterna och ”det svarta hundradet”, slutit de småborgerliga socialrevolutionärerna och mensjevikerna till sig, efter att först delvis ha införlivat dem med sig, och har faktiskt lagt statsmakten i händerna på Cavaignac, i händerna på militärkamarillan, som skjuter de upproriska vid fronten och förstör de bolsjevikiska organisationerna i Petersburg.

Vår lösen ”all makt åt sovjeterna” skulle nu verka som Donquijote-ord eller som ett hån. Denna lösen vore, objektivt sett, en vilseledning för folket, som skulle framkalla illusionen om att sovjeterna också nu blott önskade att erövra makten, eller behövde besluta det för att få makten – som om inom sovjeterna det ännu funnes partier, som icke besudlat sig genom hjälptjänster till bödlarna, som om det skedda kunde göras ogjort.

Det vore det största misstag, om man ville tro, att det revolutionära proletariatet kunde så att säga av ”hämnd” mot socialrevolutionärerna och mensjevikerna, på grund av dessas understödjande av hetsjakten mot bolsjevikerna, nedskjutandet vid fronten och arbetarnas avväpning, avstå från att understödja dem mot kontrarevolutionen. En sådan uppfattning skulle för det första betyda, att man överförde småborgerliga moralbegrepp på proletariatet (*ty såvida det är till nytta för saken* kommer proletariatet ständigt att understödja icke endast den vacklande småbourgeoisin, utan också storbourgeoisin), för det andra – och det är det viktigaste – skulle den betyda det småborgerliga försöket att genom ”moraliserande” nedtysta sakens politiska kärna.

Denna kärna består däri, att man nu icke längre kan uppnå makten på fredlig väg. Man kan uppnå den först efter det man i en slutlig kamp besegrat den i detta ögonblick verkliga bäraren av makten nämligen militärkamarillan, Cavignacs, som stöder sig på de till Petersburg ankommande reaktionära trupperna, på kadetterna och monarkisterna.

Sakens natur är sådan, att dessa nya bärare av statsmakten endast kan besegras av folkets revolutionära massor. Förutsättningen för dessas rörelser är inte endast den omständigheten, att de ledas av proletariatet, utan också, att de vänder ryggen åt socialrevolutionärernas och mensjevikernas partier, som begått förräderi mot revolutionens sak.

Den, som använder småborgerlig moral i politiken, argumenterar på följande sätt: Medgivet, att socialrevolutionärerna och mensjevikerna begått ett fel i det att de understött Cavaignac och avväpnat proletariatet och de revolutionära regementena; – men man måste bereda dem möjlighet att rätta sitt misstag, man skall icke göra det svårt för dem att rätta till sitt ”fel”, underlätta omsvängningen från småborgerlighet till arbetarklassen. En sådan argumentering vore barnslig naivitet eller enkel dumhet om inte ett nytt bedrägeri mot folket. Ty de småborgerliga massornas övergång till arbetarna skulle endast och i huvudsak betyda, att

dessa massor vände socialrevolutionärerna och mensjevikerna ryggen. ”Felets” förbättrande genom socialrevolutionärernas och mensjevikernas parti kunde nu endast bestå däri, att dessa partier förklarade Tseretelli och Tsjernov, Dan och Rakitnikov (Tseretelli, mensjevik, Tsjernov, socialrevolutionär, Dan, mensjevik, Rakitnikov, socialrevolutionär. Utg:s anm.) för bödelsknektarnas medhjälpare. Vi är obetingat och helt och hållet för en sådan ”förbättring” av felet.

Revolutionens huvudfråga är frågan om regeringsmakten, sade vi, och man skulle vilja tillägga: just revolutionen visar oss steg för steg, var den verkliga makten är att finna, visar oss skillnaden mellan den formella och reella makten. I synnerhet däri ligger den väsentliga egendomligheten hos varje revolutionär epok. I mars och april 1917 visste jag inte om den reella makten befann sig i sovjeternas eller i regeringens händer.

Nu är det av synnerligen stor vikt, att de klassmedvetna arbetarna nyktert överväger revolutionens huvudfråga: i vilkas händer ligger just nu statsmakten? Tänk efter, vilka materiella kännetecken den har, tag inte fraser för fullgott mynt, och ni kommer att utan svårigheter finna det rätta svaret.

Staten utgöres framför allt av beväpnade skyddskårer med sådana materiella supplement som t. ex. fängelser – skrev Friedrich Engels. Just nu utgöres den av de fänrikar och kosacker, som skickats särskilt till Petrograd; av dem som håller Kamenev och de andra inom lås och bom, av dem, som förbjudit tidningen ”Pravda”; som fråntagit arbetarna och en viss del av soldaterna vapnen; som likaså låter skjuta en viss del av soldaterna. Dessa bödlar är det, som utgör den reella regeringsmakten. Tseretelli och Tsjernov är ministrar utan makt, marionetter, ledare för partier, som understödjes av bödlarna. Det är ett faktum. Och detta faktum ändras inte därigenom, att Tseretelli och Tsjernov personligen säkert ”inte gillar” bödelsarbetet, att deras tidningar blygt gör invändningar emot det; en sådan förändring av det politiska staffaget åstadkommer ingen förändring av sakens väsen.

Förbudet mot tidningsorganet för 150,000 av Petrograds väljare, fänrikarnas mord på arbetaren Voinov (6 juni) på grund av att han hämtat Pravdas löpsedlar på tryckeriet, är inte det bödelsgärning? Är det inte Cavaignacs verk? Man kommer att säga, att varken regeringen eller sovjeterna är skuld till det.

Så mycket sämre för regeringen och sovjeterna, svarar vi, ty då är de alltså nollor; de är marionetter, de förfogar inte över någon reell makt.

Folket måste framför allt få veta sanningen, måste få reda på, i vilkas händer statsmakten i själva verket befinner sig. Man måste säga folket hela sanningen: regeringsmakten ligger i händerna på Cavaignacs militärklick (liksom hos Kerenski, många generaler, officerare o. s. v.), och understödjes av bourgeoisin som klass, med kadettpartiet i spetsen, och av alla monarkister, som verkar genom sina stockreaktionära tidningar, såsom ”Novoje Vremja”, ”Sjivoje Slovo” etc., etc.

Denna makt måste störtas. Om inte, så är alla fraser om kamp mot kontrarevolutionen tomt tal, självbedrägeri och bedrägeri mot folket.

Denna makt understödjes just nu av såväl ministrarna Tseretelli och Tsjernov som av deras partier: det gäller att visa folket deras skarprättarroll och oundvikligheten av en sådan final för dessa partier efter deras fel den 21 april, 5 maj, 9 juni, 4 juli, efter deras medgivande till offensivpolitiken, den politik, som Cavaignacs politik i juli till nio tiondelar har förutbestämt.

Hela agitationen bland folket måste läggas upp så, att den tar hänsyn till i synnerhet de föreliggande erfarenheterna från den nuvarande revolutionen och särskilt julidagarna, det vill säga, att den upplyser om de verkliga folkfienderna: militärkamarillan, kadetterna och det

svarta hundradet och avslöjar de småborgerliga partierna, socialrevolutionärerna och mensjevikerna, som spelat och spelar rollen av bödlarnas medhjälpare.

Hela agitationen bland folket måste läggas så, att bönderna får klart för sig den fullkomliga hopplösheten i jorddelningen, så länge militärkamarillan inte störtats från sin maktställning, så länge inte socialrevolutionärernas och mensjevikernas partier avslöjats och berövats folkets förtroende. Under ”normala” omständigheter i den kapitalistiska utvecklingsprocessen hade det varit en mycket långvarig och besvärlig process, men kriget såväl som den ekonomiska ruinen påskyndar den kolossalt. Det är ”påskyndare”, som kan förvandla ett år till en månad, eller kanske t. o. m. till en vecka.

Man skulle sannolikt kunna komma med två invändningar mot det ovan sagda: den första, att om man nu talar om slutlig strid, skulle detta innebära att man uppmuntrar enskilda aktioner vilka i synnerhet kontrarevolutionen skulle understödja; den andra, att kontrarevolutionens störtande betyder, att makten ånyo överlämnas till sovjeterna.

Som svar på den första invändningen vill vi framhålla: Rysslands arbetare är tillräckligt medvetna, för att inte låta förvilla sig av en provokation i ett för dem synnerligen olämpligt ögonblick; att kontrarevolutionen finge vind i seglen är otvivelaktigt, att den slutliga kampen endast är möjlig under en ny revolutionsstorm bland de djupa massorna, är likaså otvivelaktigt. Men det räcker inte att tala om revolutionsbrandens uppblossande, och överhuvud de västeuropeiska arbetarnas hjälp; man måste på grundval av vad som varit kunna dra en bestämd slutsats, man måste ta våra läror i betraktande. Och dessa läror skall ge oss parollen för slutkampen mot den kontrarevolution, som ryckt till sig makten.

Den andra invändningen går likaså ut på att ersätta konkreta sanningar med alltför allmänna betraktelser. Den borgerliga kontrarevolutionens störtande kan inte åstadkomma någonting, och inte skaffa en maktställning åt något annat parti än det revolutionära proletariatet. Just det revolutionära proletariatet måste efter erfarenheterna under juli 1917 självfallet ta statsmakten i sina händer – utan detta steg kan det icke bliva någon seger för revolutionen. Makten i proletariatets händer, bistånd åt proletariatet av det fattigaste bondeståndet eller halvproletärerna – det är enda utvägen, och vi har redan nämnt, genom vilka omständigheter den kan bli utomordentligt påskyndad.

Sovjeter kap uppstå under denna nya revolution, och måste uppstå, men icke de *nuvarande* sovjeterna, inte de nuvarande organen för avtal med bourgeoisin, utan organ för revolutionär kamp mot dem. Vi kommer givetvis också då att gå in för hela statens uppbyggande efter sovjeternas mönster. Det hela är inte en fråga om sovjeterna överhuvud, utan en fråga om kampen mot den nuvarande kontrarevolutionen och de nuvarande sovjeternas förräderi.

Det konkretas ersättande med det abstrakta hör till huvudsynderna, till de farligaste synderna i revolutionen. De nuvarande sovjeterna har misslyckats, har lidit skeppsbrott på grund av att socialrevolutionärerna och mensjevikerna tagit ledningen i dem. Just nu liknar dessa sovjeter några stackars kräk, som ledes till slaktbänken, och ynkligt bölar när de får se yxan. Sovjeterna är nu kraftlösa och vanmäktiga inför den segrande eller segerrika kontrarevolutionen. Parollen om sovjeternas övertagande av makten kan förstås som en ”enkel” apell till de bestående sovjeternas övertagande av makten, men, att säga det och uppmana därtill borde kallas: att bedraga folket. Det finns ingenting fulare än bedrägeri.

Utvecklingskrisen i Rysslands klass- och partikamp från 27 februari till 4 juli är slut. Ett nytt kretslopp har börjat, vilket inte de gamla klasserna, inte de gamla partierna, inte de gamla sovjeterna är med i, utan sådana, som förnyats, stålsatts, skolats i stridens hetta och omformats under kampens gång. Man får icke se tillbaka, utan framåt. Man får icke räkna med de gamla, utan med de nya klass- och partikategorierna. Man måste vid början av det nya

kretsloppet utgå från den segerrika borgerliga kontrarevolutionen, som segrat till följd av fördraget med socialrevolutionärerna och mensjevikerna, och som endast kan besegras genom det revolutionära proletariatet. I detta nya kretslopp kommer det helt naturligt att finnas ännu många olika etapper för kontrarevolutionens slutliga seger, efter socialrevolutionärernas och mensjevikernas definitiva nederlag (utan strid) och före den nya revolutionens nya uppsving. Men därom kommer man först längre fram att kunna tala, när dessa etapper fått sina särskilda konturer.

N. Bucharin karaktäriserar på följande sätt tiden och gestalterna från den svarta reaktionens tid:

Det är knappast ägnat att väcka förvåning att, när finanskapitalet behövde en bulvan, dess val föll på Kerenski; denne förenade hos sig alla de egenskaper, som erfordrades, för att penningaristokratin med vänlig nedlåtenhet skulle påtrycka denne ”demokrat” stämpeln av sitt gillande och sin erkänsla. En hjälte från förvårsrevolutionen med dess anfall av sentimentalitet, med dess förbrödring mellan bönderna, soldaterna och storgodsägaren Rodsianko; en skådespelare och frasmakare ut i fingerspetsarna, som kan gråta och skratta, slita sitt hår i sorg och kyssa marken – allt efter omständigheterna, en gunstling hos den stora republiken och en äventyrare, som berättigar till vackra förhoppningar; en specialist i att prostituera revolution, en som skickligt överskyler det imperialistiska rövartåget med den röda fanan, en feg stackare, som modigt kallar sina politiska motståndare fega; en medlem av det socialistiska partiet, som steg för steg trampar på sitt partis beslut, en som valts av ett ”befullmäktigat organ” och som av hela sitt hjärta struntar i detta organ; den man, som räddade Nikolai Romanov från dödsstraffet, men som av ”demokratiska skäl” införde dödsstraffet för soldater; en anhängare av revolutionen, som slagit denna revolution i ansiktet; en kämpe mot den tyska imperialismen, som under revolutionära fraser sålde de ryska soldaterna åt den engelska imperialismen och bakom den hemliga diplomatins kulisser faller på knä för ententekapitalet,; slutligen fäderneslandets berömde ”räddare”, som uttalar Ryssland med ett vördnadsfullt viskande, trollkarlen och undergöraren som med tsarväldets attribut gör vackra anspelningar på räddningens väg; – skulle inte detta vara rätte mannen för de förenade industri- och gruvbaronerna, spekulanterna, räntetagarna och storgodsägarna, husägarna och kokotterna, börssvindlarna och ortodoxa kyrkans ärkebiskopar.

Kerenskis bonapartiska styrelse skulle tjäna som en övergångsbrygga till att rädda den kapitalistiska profiten och jordräntan från arbetarnas och böndernas anslag. Den spelade som ”nationell statsmakt” rollen av skiljedomare mellan folket och de stora kapitalägarnas block, den uppgav sig stå över klasserna, och gjorde i ministärens intima gemak goda affärer med folkets öppna fiender. Bankokratins spetsar menade, att de snart skulle kunna befästa sin egen orubbliga makt tack vare Kerenskiregeringen. En omständighet som väsentligen skilde denna tidiga frukt av den ryska bonapartismen från dess västeuropeiska urbilder hade de dock inte tagit i betraktande. *I Västeuropa uppstod bonapartismen först när de problem, som revolutionen uppkastat, redan hade lösts, under det att Kerenskis hemlagade bonapartism dök upp under en period, när nästan samtliga revolutionens uppgifter ännu väntade på sin lösning*. Bönderna, som inte erhållit någon jord, hade snart inte något tålamod längre. Arbetarna, alla fattiga människor, led svårt av näringslivets sammanbrott. De lägre folkskikten i städerna och på landet längtade likaså efter freden, liksom den stora massan av soldaterna. Kort sagt: varken de breda folklagrens subjektiva strävanden eller sakernas objektiva läge kunde med sådana metoder tillfredsställas eller lösas av Kerenski och Dardanell-Miljukov, som kikade fram bakom hans axel. En katastrof var oundviklig med denna politik och inträffade förr, än man kunde väntat.

Den ”oavhängiga” regeringen proklamerade mycket högtidligt borgfred och förklarade – vilket ju passar revolutionens prostituerade – att den ryska revolutionens hela okuvliga kraft

skulle inriktas på att rädda Ryssland och återställa dess ära, som fläckats av försagdhet och skändlig feghet.

Med ”Rysslands ära” förstod dessa herrar kryperi för kapitalet, med ”skändlig feghet” den revolutionära andan bland soldaterna, som trots dödsstraffet reste sig mot sina bödlar, med ”revolutionens kraft” de kontrarevolutionära rövarbandens rasande attacker. Varför skulle inte de borgerliga individer som skötte trådarna skjuta framför sig en skärm i form av en sådan duktig ”revolutionär makt”?

Kamp mot revolutionen under föregivande av kamp mot kontrarevolutionen – detta var syftet med den ”oavhängiga” regeringens politik. Den borgerliga pressen och dess ”högt kvalificerade”, besoldade pennor predikade vid sidan om ”spionprocent-teorin” i alla tonarter också teorin om ”kontrarevolution från vänster”, under det att den än berömde och uppeldade de duktiga lakejerna med ministerportföljer, och än skändade dem. Moskvamiljonärernas tidning ”Russkoje Slovo”, skrev: ”Kontrarevolutionen kom i våra dagar inte från det håll, som man enligt vana och teorin skulle vänta den från, den kom inte från höger, utan från vänster, inte från bourgeoisin, utan från ryska revolutionens yttersta vänstra flygel.” Leve därför kampen mot denna ”kontrarevolution”!

Sådana direktiv var det, som bankherrarna och börsspekulanterna utdelade till den ”oavhängiga” regeringen. Vid handels- och industrikongressen i Moskva uppträdde den bekante miljonären och mecenaten Rjabusjinskij öppet med ett cyniskt program att strypa revolutionen, splittra sovjeterna och uthungra arbetarklassen.

”Vår provisoriska regering”, förklarade Rjabusjinskij, ”stod under utomstående personers inflytande. Det har innästlat sig en hop charlataner hos oss. Regeringen understöder icke de handels- och industridrivande klasserna. Staten måste ovillkorligen om också i ringa grad ställa sig på de handels: och industridrivande klassernas ståndpunkt. Regeringen måste tänka och handla borgerligt. Kanske skapas en utväg ur detta läge endast med hungern som drivkraft av folkets armod, så att folkets falska vänner, de demokratiska sovjeterna och utskotten, äntligen kan bli avslöjade.” Storkapitalets lidelsefulla bifall hälsade detta sannerligen kannibalistiska anförande, och den bonapartistiska regeringen använde det som inspirationskälla.

Om den finanskapitalistiska bourgeoisin under den ”oavhängiga regeringens” tid tillgrep organiserat sabotage, så beslöt den nu, när statsapparaten faktiskt råkat i dess egna händer, att med samtliga åtgärder också trygga sin seger helt och hållet inom näringslivet. Ännu under juli ägde en kongress mellan de tretton största företagarorganisationerna rum. Olje- och sockerkungarna, kolbaronerna och trähandlarna, järnvägsmagnaterna och de ledande monopolisterna, metallurgi- och bomulls fabrikanterna: alla kom enstämmigt till det resultatet, att en sammanslutning mellan kapitalistintressena, som omfattade hela Ryssland, var nödvändig. Så uppstod ”Huvudutskottet för den förenade industrin”, alias ”Kommittén för industrins försvar”.

”Industrins försvar” bestod vid närmare undersökning av ett angrepp på arbetarna. Efter juliattacken mot proletariatets parti njöt storkapitalet redan försmaken av en restauration av enväldet inom handeln och industrin, där de revolutionära arbetarnas organisationer börjat - hålla de förut ensamrådande herrarna stången. Finanskapitalets program var förnimbart i dess officiella organ ”Industri och handel” kort och klart med följande ord: ”Ordningens återställande vid driften och fabrikerna”, ”järnhård disciplin i fält och i landet bakom fronten”. På grund av denna ”underbyggnad” hoppades industriherrarna att också kunna åstadkomma motsvarande överbyggnad, kunna införa för arbetarna ett obligatoriskt straffarbete och låta dem få känna på att det åter ”upprättats en fast statsmakt”. De härskande klassernas lärda eller mindre lärda smickrare, som böjde sig för kapitalet och som mådde så bra av det som en

rättrogen jude i Abrahams sköte, kompletterade och motiverade detta program. Godsägarintressenas förespråkare, professor Migulin, samme man, som i sin lilla bok ”Till huset Romanovs 300-åriga bestånd” bemödade sig att – med förlov sagt – kyssa fotsulorna på samtliga representanter i detta hus, prydde spalterna i ”Nya Folkhushållet” med kravet på militär disciplin vid järnvägarna och med apologier för människans och borgarens grundläggande rättighet, egendomsrätten. Dagspressen utarbetade redan de konkreta planerna för massornas bestraffning och tyglande.

Den provisoriska regeringen arbetade med tämligen god framgång efter detta program, ehuru den inte kunde övervinna det tillstånd av permanent missmod, som den befann sig i och som på intet sätt motsvarade dess egen provisoriska karaktär. Nästan varje kabinettssammankomst fick ett tragiskt slut: det kom delegationer från fronten, och deras rapporter gjorde ”ett nedslående intryck”, underrättelser om trädfällningar, som bönderna företagit, inkom, och regeringen blir ”nedslagen”; bönderna fordrade jord, och regeringen blir ”nedslagen”; arbetarna strejkade, på regeringen verkar detta ”nedslående”. Alla redogörelser från kabinettssammanträden slutade ovillkorligen med dessa ord. Hade det inte varit en komedi, kunde det gott varit en tragedi, ty denna regeringens ”modfälldhet” hindrade den egendomligt nog inte från att förgå sig mot massorna, såsom kapitalet och storgodsägarna fordrade.

Mot bönderna förde Kerenskis regering ett fälttåg av häktningar, straffexpeditioner och straffprocesser. Den ställde till processer för brott mot de gamla dagsverkskontrakten och för att Tsjernov skulle genomföra agrarinstitutionerna. Man inspärrade de enskilda bönderna liksom medlemmarna av landsutskotten; man grep enskilda kommittéledamöter liksom ordförandena. Den ena som de andra sattes på de anklagades bänk och erhöll genom det nya ”majestätet” gratis kost och logi. Så gick man till väga i guvernementet Pskov, Mohilev, i Podolien och på flera andra ställen, uppenbarligen på grund av kravet på landets socialisering, vilket stod upptaget i programmet för det parti i vars ledning Kerenski satt. Här visade sig särskilt krasst det bonapartistiska herraväldets sociala sinnelag. Utåt en ”musjikregering”, en bondesocialists regering, i verkligheten profitkapitalets roffande näve. I ord: ”land och frihet”, i verkligheten: beväpnat skydd för godsägarnas egendom. I princip: obehindrad självständighet för böndernas organisationer; i verkligheten: provinsatrappernas tvångsjacka, straffdom och tyranni.

Mot arbetarna fördes en politik, som förestavats av industrierna i förening. Att rikta ett avgörande slag mot proletariatet vågade man ännu inte, men nästan alla produkter av lagstiftningsarbetet på det ekonomiska området stötte på alla möjliga hinder, som den imperialistiska statsmakten lade i de illojala arbetares väg, vilka vågat höja handen mot den helgade ”jus utendi et abutendi”.

Ännu öppenhjärtigare var angreppet på proletariatets politiska organisationer, på dess fri- och rättigheter. Pressen förklarades för fågelfri. Mötesfriheten var beroende av två ministrars, krigsministerns och inrikesministerns, godtycke. Proletariatet klämdes i undantagstillståndets skruvstäd, vilket är så mycket sämre, ju godtyckligare de övriga administratorerna går till väga. Som ett sista resultat av det exempellösa kryperiet för världskrigets triumf förkunnade Vinterpalatsets lagstiftare urin et orbi en ny lag om ”förolämpningar mot krönta huvuden och deras representanter i utlandet”, som med fängelse bestraffade avslöjandet av vad som varit drivfjädrar till det internationella rövartåget.

Bondearmén fick dela hela folkets öde, den utlämnades av demokraten Kerenski på nåd och onåd till tsarens generaler, som i det stora huvudkvarteret organiserade den beväpnade kontrarevolutionens generalstab. Järnhård disciplin, d. v. s. hänsynslös behandling av soldaterna, militär rättskipning med krigsdomstolar och nerskjutningar, som revolutionens förrädare med kallt blod helt fräckt vågade kalla revolutionära, ett system av nedrigt förtal,

som samma huvudkvarter organiserade, alla dessa smutsiga och blodfläckade handlingar var nog för att släcka den revolutionära andan inom armén.

Den imperialistiska diktaturen med Kerenski, ”revolutionens äventyrare”, som verktyg trampade med sin blodiga stövel på landet, och gjorde sig även märkbar i gränstrakterna. Hur skulle man också kunnat glömma ”nationernas sublima rätt till självbestämmande”? För att demonstrera denna rätt upplöste de demokratiska bedragarna under hotet att använda militärt våld den finska lantdagen och skickade som argument till Ukraina kyrassiärer vilka hade klart för sig frihetens och revolutionens triumf.

Under det att den ryska imperialismen så visade sina kolonier tänderna drev Kerenski och Teresjtsjenko under den diplomatiska hemlighetens täckmantel ett smutsigt spel. De strök ett streck över sitt socialistiska förflutna, i och med att de i Stockholm ingick en överenskommelse med Lloyd George beträffande likvideringen av socialpatrioternas internationella konferens. Sedan han bakom statshemligheternas kulisser omöjliggjort för socialisterna att börja, förklarade Lloyd George i de fyra ententemakternas namn, att för Stockholmskonferensen kunde inte lämnas några pass, då ”just i det ögonblick, som i Ryssland de första stegen tagits till att återställa disciplinen och förhindra förbrödringen vid fronten, intet skulle kunna vara skadligare än denna konferens, i vilken också fientliga medborgare skulle deltaga”.

Den brittiska imperialismens ”provisoriska” ryska språkrör förklarade högtidligt, att avgörandet av frågan om krig och fred uteslutande var dess egen sak – självfallet med de förbundna makternas regeringar inbegripna.

Om redan den centrala statsmakten själv förkroppsligade den imperialistiska diktaturen, så skapade den stora förutsättningar för mobiliseringen av allehanda kontrarevolutionära krafter. För så vitt den gamla tsaristiska apparaten (ochranan – som nu uppträdde anonymt i ”motspionaget” –, domarna, tjänstemännen, hela den så kallade förvaltningen, generalstaben och officerskåren) ännu fanns till, för så vitt den inte slagits i spillror av revolutionen under våren, började den bära frukt, sedan den upptagit i sig reaktionens livgivande krafter. Frivilliga från bourgeoisin skyndade till dess hjälp, vidare tillkom pressen, de allt talrikare kontrarevolutionära cellerna, de mångfaldiga kongresserna och konferenserna, de monarkistiska organisationerna, som skrek på republik, samt republikanska cirklar som skrek på monarki, det tillkom sammansvärjningar av generaler och kyrkofäder, S:t Georgsriddare och industrimagnater, gråhåriga storgodsägare och modiga kvinnliga soldater från ”dödsbataljonen”, fanjunkare och bankirer, med hämorröjder behäftade dignitärer och tappra kosacker.

2. Det ryska socialdemokratiska (bolsjevikiska) arbetarepartiets VI kongress.

id det bolsjevikiska partiets VI kongress, som ägde rum från 26 juli till 3 augusti (och Lenin inte kunde deltaga i emedan

han var tvungen att hålla sig dold för kontrarevolutionen, som hotade hans liv) gjorde sig omgrupperingen i partiernas krafter efter julihändelserna märkbar så som Lenin i sin julibroschyr: ”Om parollerna” sagt. På kongressen sammankom 187 delegerade med beslutande och 107 med rådgivande rätt.

Kongressen konstaterade, att den mensjevikiskt-socialrevolutionära ledningen förvandlat sovjeterna till ett supplement till den kontrarevolutionära statsmakten. Därför ansåg kongressen för lämpligt att stryka från dagordningen parollen om maktens överlämnande till sovjeterna och uppmanade proletariatet, soldaterna och de arbetande bönderna att förbereda sig på väpnat kullstörtande av den kontrarevolutionära statsmakten.

Men när vänstervinden bland massorna efter en kort tids förlopp förändrat sovjeternas politiska inställning, sällade sig de bolsjeviker, som varit anhängare av parollen ”beväpnat uppror” åter till den gamla parollen: ”All makt åt sovjeterna”.

De viktigaste kongressbesluten hade följande utseende:

DET NUVARANDE LÄGET OCH KRIGET.

1. Under den sista tiden har kriget antagit en alltomfattande världsstrids dimensioner. En ny imperialismens titan och en ny pretendent på världshegemonien – Amerika – har uppenbarat sig på arenan. Under Amerikas och ententens påtryckning inträder Kina i kriget. De imperialistiska stormakternas kamp drar absolut med sig alla länder, jämte krigets omfång bidrar också världsbourgeoisins kamp mot den begynnande proletära revolutionen medels upprätthållande av militärdiktaturen och splittrandet av de internationella proletära krafterna till att förlänga kriget.

2. Det farligaste hotet mot imperialisterna i alla länder är den ryska revolutionen, som hotar såsom första massaktion att under krigets lopp utväxa till en omedelbar massaktion mot kriget och imperialismen och draga de proletära massorna i andra länder med sig i denna.

3. Omedelbart vid revolutionens utbrott öppnade ententeländernas imperialister en kampanj mot den (kurtisen med den störtade Nikolai, hetsen mot sovjeterna, häktningen av ryska internationalister o.s. v.). Denna kampanj övergick i ett direkt stormanlopp emot revolutionen, vilket fann sitt uttryck i det öppna förbundet mellan ententebankirerna och de kontrarevolutionära krafterna i Ryssland, i dessas finansiering genom engelska kapitalet, i att entente-regeringarna direkt blandade sig i Rysslands inre angelägenheter samt slutligen i kravet på en offensiv, till vilken ryska armén på intet vis var förberedd.

4. Segern för offensivpolitikens anhängare i Ryssland framkallade i alla länder ett nytt uppsving av chauvinismen, stärkning av den imperialistiska diktaturen och försvårandet av de internationella socialisternas arbete.

5. De övre lagren av småborgarna och bönderna, vilka ännu inte har brutit med de småborgerliga illusionerna och vilka lager är representerade av socialrevolutionärernas och mensjevikernas partier, ställde sig på offensivståndpunkten och förskrev sig därigenom med kropp och själ åt den imperialistiska storbourgeoisin.

På basis av de gemensamma krigsuppgifterna utformade sig ett intimt förbund mellan dem och Väst-Europas socialimperialister, vilket med naturnödvändighet förvandlade sig i ett förbund för aktivt understöd åt ententeimperialismen.

6. Den ryska småborgerliga demokratin drogs i socialrevolutionära och mensjevikiska partiernas gestalt in i den gemensamma imperialistiska politikens farvatten. I samband härmed inträdde ett fullkomligt förenhetligande av socialpatrioternas politik i alla länder, och dessa förvandlade sig också i Ryssland till direkta agenter åt imperialismen. På så vis hjälpte mensjeviker och socialrevolutionärer det kontrarevolutionära finanskapitalet att försvaga Rysslands betydelse som härd för den internationella revolutionen.

7. Krigets fortsatta förlängande påskyndar å ena sidan produktionskrafternas sönderfallningsprocess och för å andra sidan till en utomordentlig koncentration av produktionen och dess centralisering i militärstatens hand. Samtidigt för krigets förlängning, genom att på ett exempellöst sätt proletarisera mellanlagren och förvandla proletärerna till den imperialistiska statens livegna, genom att bidra till att fullständiga arbetarklassens utarmning, utlämna den åt polisrepressalier etc., oundvikligen till tillväxt för de proletära revolutionselementen.

8. Fredsaktionen med ”trycket” på ententeregeringarna och sökandet av samförstånd Med socialimperialisterna, vilka åtgärder vidtogs av sovjeterna, som avböjde att alldeles bryta med imperialismen, kunde inte undgå att lida ert fullständig bankrutt. Denna bankrutt bekräftade den revolutionära socialdemokratins ståndpunkt, att endast den revolutionära masskampen mot imperialismen i alla länder, den internationella proletära revolutionen kan åstadkomma en demokratisk fred.

9. Uppgiften att likvidera det imperialistiska väldet pålägger arbetarklassen i varje land, som vill börja förverkliga proletärernas och halvproletärernas diktatur, plikten att på alla sätt (intill väpnat bistånd) understödja det kämpande proletariatet i andra länder. Särskilt kommer detta att bli Rysslands plikt, om, vilket är högst sannolikt, den ryska revolutionens nya, oundvikliga uppsving kommer att föra arbetarna och de fattigaste bönderna till rodret ännu innan omstörtningen skett i Västeuropas kapitalistiska länder.

10. Enda medlet att göra ett slut på kriget genom en verkligt demokratisk fred är för det internationella ,proletariatet erövringen av den politiska makten, i Ryssland däremot dennas erövring av arbetarna och de fattigaste bönderna. Endast dessa klasser kommer att kunna bryta med kapitalisterna i alla länder och faktiskt befordra tillväxten av den proletära världsrevolutionen, som måste göra slut inte bara på kriget men också på det kapitalistiska slaveriet.

DET POLITISKA LÄGET.

1. Klasskampens utveckling och klassförhållandena i det imperialistiska kriget förde, i sammanhang med krisen vid fronten och Rysslands växande beroende av ententekapitalet, till den kontrarevolutionära imperialistiska bourgeoisins diktatur, vilken bourgeoisi stöder sig på de krigslystna högre militärkretsarna och finner en ”revolutionär” skyddsvägg i den småborgerliga socialismens ledare.

2. Efter tsarismens störtande har den politiska makten övergått till bourgeoisin som den ekonomiskt starkaste och politiskt bäst organiserade klassen. Men eftersom bourgeoisin strävar till att förlänga kriget och skydda kapitalets och junkrarnas-storgodsägarnas höga rovprofit, kan den inte behålla makten i den av revolutionen skapade politiska friheten och med massornas beväpnande. Proletariatet och bönderna, organiserade i arbetar-, soldat- och bondesovjeter, måste därför sträva att göra slut på det imperialistiska folkmördandet för kapitalets intressen, tygla det kapitalistiska parasitväldet, framför allt vid krigsleveranser, och överlämna junkrarnas jordegendomar åt bönderna.

Redan första krisen, som utbröt 20-21 april, skulle oundvikligen ha medfört störtandet av den provisoriska borgerliga regeringen och en fredlig maktövergång i sovjeternas händer, om inte dessas ledare, socialrevolutionärerna och mensjevikerna, hade räddat kapitalistregeringen genom att förbinda sovjeterna med dess fortsatta bestånd under koalitionsministärens form.

3. De småborgerliga mensjevikiska och socialrevolutionära partiernas välde bland representanterna för bönderna och småproducenterna överhuvud och även bland en del av ännu i borgerliga begrepp fångna arbetare, var en helt naturlig följd av den småborgerliga karaktären hos det övervägande befolkningsflertalet i Ryssland. Med denna massas omedvetna förtroendefulla hållning gentemot kapitalisterna var det en tid framöver bara naturligt, om dessa lät förleda sig av drömmarna att ersätta den skarpa klasskampen med en fredlig förståelsepolitik mellan arbetarna och kapitalisterna, mellan bönderna och junkrarna.

4. Under dessa partiers välde gled sovjeterna oundvikligt allt djupare ned, de upphörde att vara organen såväl för upproret som för den politiska makten, och deras beslut förvandlades till maktlösa resolutioner och fromma önskningar. Samtidigt försenade bourgeoisin, som spelade med ”socialistiska” ministrar, valen till nationalförsamlingen, hämmade böndernas övertagande av jorden, saboterade varje kamp mot sönderfallet, förberedde – under sovjetmajoriteternas bifall – offensiven vid fronten, d. v. s. förnyandet av det imperialistiska kriget, och det samlade resultatet av detta var organiserandet av de kontrarevolutionära styrkorna.

5. Det växande missnöjet bland massorna till följd av dyrtiden, sönderfallet, krigets förlängning fann sitt uttryck i skärpningen av kampen mellan bourgeoisin och proletariatet, vilket drev på revolutionen och upprätthöll oförsonlig fiendskap till det imperialistiska kriget. Inför denna skärpning av klasskampen övergick socialrevolutionärerna och mensjevikerna, som trasslade in sig i sin politik av kompromiss med bourgeoisin och understöd åt krigspolitiken; med naturnödvändighet till att understödja de kontrarevolutionära kadetterna mot proletariatet.

Redan under krisen den 9 juni föreslog Tseretelli, att man skulle avväpna Petrograds arbetare och de revolutionära regementena. Manifestationen den 18 juni visade särdeles tydligt, att social-

revolutionärerna och mensjevikerna definitivt upphört att vara uttryck för massornas strävanden. Och när den spontana rörelsen den 3-4 juli utbröt, när proletariatets parti i enlighet med sin revolutionära plikt ställde sig på de med rätt ursinniga och upprörda massornas sida, ställdes socialrevolutionärerna och mensjevikerna slutgiltigt inför nödvändigheten att bryta med bourgeoisin, en brytning som de mest av allt fruktade. De övergick till öppen kamp mot det revolutionära proletariatet och revolutionära trupper, kallade oupplysta trupper till Petrograd, godkände förstörandet av de internationalistiska tidningarnas redaktioner och förbuden för dem, godkände dödsstraffet vid fronten, häktningarna av bolsjevikerna o. s. v., o. s. v.

6. Denna händelsernas gång förde faktiskt makten i händerna på den kontrarevolutionära bourgeoisin, som understödjes av krigsklicken. Just denna imperialistiska diktatur genomförde och genomför också nu den ovan skildrade politiken av den politiska frihetens förstörande, massornas våldförande och den obönhörliga förföljelsen av det internationella proletariatet, och allt detta under fullständig makt- och dådlöshet från sovjeternas centralinstans, centrala exekutivkommittén.

Sovjeterna genomlider en kvalfull dödskamp, en sönderfallningsprocess, därför att de inte i rätt tid övertog den politiska makten.

7. Parollen om maktens övertagande av de av den första revolutionsvågen skapade sovjeterna, denna av vårt parti förkunnade paroll, visade en väg till fredlig utveckling av revolutionen, till smärtfri övergång av makten från bourgeoisin till arbetarna och bönderna, till ett övervinnande så småningom av småbourgeoisins illusioner.

I detta nu har den fredliga utvecklingen och den smärtfria övergången av makten i sovjeternas händer redan omöjliggjorts, ty makten övergick faktiskt händerna på den kontrarevolutionära bourgeoisin.

Den enda riktiga parollen för dagens läge är störtandet av den kontrarevolutionära bourgeoisins diktatur. Endast det revolutionära proletariatet förmår, om det understödes av bönderna, fylla denna uppgift, som är det nya revolutionära uppsvingets uppgift.

8. Framgången av denna omsvängning beror på, huruvida folkmajoriteten tillräckligt snart och varaktigt kommer till medvetande om, att alla på kompromissen med bourgeoisin riktade förhoppningar, som uttalas och understödjes av socialrevolutionärernas och mensjevikernas partier, är fördärvliga. Händelsernas gång förintar grundligt dessa förhoppningar.

Partiet måste övertaga rollen av förkämpen mot kontrarevolutionen; det måste energiskt försvara alla friheter, försvara alla massorganisationer (sovjeter, fabrikskommittéer, soldat- och bondekommittéer) och framför allt arbetar-, soldat- och bondesovjeterna mot alla kontrarevolutionära anslag, med alla medel hävda och befästa de i dessa organ genom den internationella flygeln erövrade positionerna och kring, sig organisera de element, som uppbär den aldrig upphörande kampen mot kontrarevolutionen.

9. Proletariatet får inte låta provocera sig av bourgeoisin, som har den häftigaste önskan att i detta nu locka ut det till för tidig kamp. Det måste koncentrera alla sina ansträngningar på att organisera och förbereda sina styrkor just nu då den allmänna krisen och massornas djupgående uppsving har skapat de gynnsamma betingelserna för de fattiga folklagrens i stad och på land övergång på arbetarnas sida emot bourgeoisin.

10. Dessa revolutionära klassers uppgift kommer då att bli att sätta till alla krafter för övertagandet av statsmakten och att bruka denna i förbund med det revolutionära proletariatet i de längst hunna länderna för freden och för samhällets socialistiska ombygge.

DET EKONOMISKA LÄGET.

1. Grundorsaken till den ekonomiska skakningen är missförhållandet mellan produktionskrafternas tillstånd och de av det imperialistiska kriget ställda kraven. Särskilt krasst framträder detta missförhållande i Ryssland till följd av produktionskrafternas låga utvecklingsnivå och ofullkomligheten i deras ekonomiskt-tekniska organisation.

Efter tre krigsår erbjuder Rysslands ekonomiska läge följande bild: en fullkomlig utmattning inom det produktiva arbetets sfär, allsidig skakning och dito förfall av transportnätet, ett till definitiv bankrutt gränsande tillstånd för statsfinanserna och, som följder av allt detta, en till hungersnöd gränsande näringskris, en absolut brist på bränsle och överhuvud produktionsmedel, en fortskridande fördyring, ett oerhört utarmande av massorna o. s. v. Landet sjunker redan i det slutgiltiga förfallets och undergångens avgrund.

2. Denna för varje dag skärpta kris stegras av borgardömets politik, som, då den fruktar att med den politiska makten förlora också makten över den organiserade produktionen, icke blott icke organiserar produktionen utan driver en politik av sabotage, tillgriper maskerade lockouter, produktionsinställning o. s. v., med avsikt skärper det ekonomiska kaos för att utnyttja det för kontrarevolutionens sak.

3. En liknande ekonomisk politik driver representanterna för ”handel och industri” i regeringen. Taktiken att sabotera statsmakten och varje till produktionens reglering syftande arbete såväl som det hårdnackade bekämpandet av alla självhjälpsorganisationer, vilka till en viss grad ordnar det ekonomiska livet, kunde inte undgå att i praktiken skärpa skakningen. Ingen allvarlig reform genomfördes på det sociala området lika lite som inom den statliga hushållningen.

4. Krigets förlängning, den kroniska regeringskrisen, resultatet av de småborgerliga partiernas kompromisspolitik, och bourgeoisins ängslan för proletariatets växande anstorm omöjliggör t. o. m. den militaristiska statskapitalistiska organisationen av hushållningen, som förslavar arbetarklassen till förmån för den imperialistiska staten.

5. Till följd härav är enda utvägen ur det kritiska läget att man gör slut på kriget och organiserar produktionen icke för kriget utan för återuppbygget av den av kriget förstörda hushållningen, och det icke i en handfull finansoligarkers intresse utan i arbetarnas och småböndernas intresse.

En sådan reglering av produktionen i Ryssland kan genomföras endast genom en av proletärerna och halvproletärerna behärskad organisation, något som också förutsätter statsmaktens övergång i deras händer. Därvid är det nödvändigt att genomdriva en rad klart revolutionära åtgärder.

6. Det är nödvändigt att ingripa för uppnåendet av planmässig reglering av produktionen och distributionen, vidare nationaliseringen och centraliseringen av bankväsendet såväl som nationaliseringen av en rad redan förbundna företag (exempelvis i olje-, stenkol-, socker- och metallindustrierna liksom i transporten).

7. Det är nödvändigt att i anknytning till kooperationen och näringskommittéerna organisera ett regelbundet utbyte mellan stad och land för att förse staden med de nödvändiga jordbruksprodukterna och landet med nödvändiga fabrikat, jordbruksredskap, maskiner o. s. v.

8. Man måste tillsätta en verklig arbetarkontroll. Till kontrollorganen måste övervägande detacheras representanterna för arbetarsovjeterna, fackföreningarna och fabrikskommittéerna. Ävenså måste till kontrollorganen fås med representanterna för den tekniskt utbildade personalen.

9. Arbetarkontrollen måste utvecklas genom de så småningom förverkligade åtgärderna till fullkomlig produktionsreglering.

10. För kontrollens genomförande måste som förberedande åtgärd genomföras avskaffandet av affärshemligheten: köpmännens, industriägarnas, bankmännens affärsböcker måste göras tillgängliga för kontrollorganen. Dokumentens förhemligande måste hotas med laga åtal. Periodiskt måste revision företas med förråden och deras storlek och ägare offentliggöras.

För kampen mot de maskerade eller öppna lockouterna måste en lag utfärdas, som förbjuder nedläggandet eller inskränkningen av driften utan tillstånd av de fackliga arbetarsovjeterna och centrala fabrikskommittén.

11. För finanskrisens bekämpande är följande åtgärder nödvändiga: ett omedelbart inställande av den fortsatta sedelemissionen, anullerandet av yttre såväl som inre statslån, väl att märka under tillvaratagande av de små tecknarnas intressen, hela skatteväsendets reformering genom införandet

av förmögenhetsskatt, värdestegringsskatt och höga indirekta skatter för lyxföremål, reform av inkomstskatten och en verklig central och lokal kontroll för värderingen av inkomst och egendom.

12. Då det gäller höjandet av produktionskrafterna är det nödvändigt att fördela arbetskrafterna riktigt: överföra dem från krigsindustrin till den industri som arbetar för tillfredsställandet av folkets behov.

13. Sedan angivna betingelser fyllts och under förutsättning, att statsmakten övertas av proletärerna och halvproletärerna, måste för den riktiga fördelningen av arbetskrafterna och för produktionens höjande införas det allmänna arbetstvånget. Endast under denna förutsättning kommer det allmänna arbetstvånget att möjliggöra högsta höjning av produktionskrafterna och inte bli ett nytt medel till arbetarnas förslavande.

14. Arbetarorganisationerna (fackföreningar, fabrikskommittéer, arbetarsovjeter) måste ställa som sin uppgift att stimulera åtgärder av denna art i hela landet, utveckla initiativen i denna riktning, påskynda och generalisera samma åtgärder i riksskala.

15. Genomförandet och förverkligandet av alla här angivna åtgärder är möjligt endast om arbetarna, understödda av de fattiga bönderna, spänner alla sina krafter för att förverkliga dessa åtgärder i kampen mot den imperialistiska bourgeoisins regeringspolitik och dess kontrarevolutionära framstötar.

FACKFÖRENINGSRÖRELSENS UPPGIFTER.

(Som material att överlämnas till centralkommittén.)

1. Klasskampens utveckling i den epok, då den imperialistiska bourgeoisin står i förbittrad kamp om erövringen av världsmarknaderna, ställer inför oss utan att undanskjuta fackföreningsrörelsens grunduppgift, ledandet av proletariatets lönekamp som en form av dess klasskamp – nya och komplicerade problem, vars radikala lösning är möjlig endast genom att den kapitalistiska ordningen ersättes med den socialistiska.

2. Tre års brödramördande krig och de härskande klassernas brottsliga politik i alla länder har framkallat en ekonomisk katastrof, som under den kontrarevolutionära diktaturen av kadetternas och socialchauvinisternas block hotar Rysslands arbetarmassor med särskilt svåra följder.

3. Arbetslösheten, stegrad genom bourgeoisins i och för kampen mot arbetarklassens revolutionära erövringar föranstaltade öppna och maskerade lockouter, hotar i sammanhang med industrins och arméns annalkande demobilisering själva fackföreningarnas och revolutionens bestånd.

4. De odrägliga arbetsförhållanden, som skapades under krigstiden genom det faktiska avskaffandet av de ännu före kriget gjorda futtiga erövringarna på arbetarskyddets område, ställer oss inför uppgiften att kämpa för en omfattande allsidig arbetslagstiftning.

5. Fackföreningarna, som av kampens logik allt mer har ryckts med i kampen för socialismen, måste i alla sina aktioner låta leda sig av den konsekventa klasskampens principer och energiskt och planmässigt försvara arbetarklassens allmänna intressen genom att avvisa varje försök att inskränka fackföreningsrörelsen och ställa den i tjänst hos krigets och de härskande klassernas intressen.

6. Fackföreningarna, vilkas livsintresse som arbetarklassens kamporganisationer är revolutionens slutgiltiga genomförande genom proletariatets revolutionära parti, måste organisera det ekonomiska och politiska försvaret mot kontrarevolutionen, som utnyttjar den ekonomiska skakningen till de breda folkmassornas fullständiga förslavande.

7. För att bekämpa landets ekonomiska upplösning, som skärpes av den växande kontrarevolutionen, och föra revolutionen till ett segerrikt slut måste fackföreningarna kräva statens inblandning i organisationen av produktionen och dess fördelning utan att därvid glömma, att dessa åtgärder endast under ett nytt uppsving av den revolutionära vågen och under det på de fattigare bondelagren stödda proletariatets diktatur kan genomföras i de breda folkmassornas intresse.

Med hänsyn till detta allt förklarar kongressen:

Alla dessa ansvarsfulla uppgifter kan fyllas av Rysslands fackföreningar endast om dessa förblir kampberedda klassorganisationer och för sin kamp i intimaste samverkan med proletariatets parti; om de vid valen till nationalförsamlingen energiskt kämpar för det socialistiska partiets seger, detta parti som orubbligt förfäktar proletariatets klassintressen, och går i bräschen för krigets snaraste avslutande genom den revolutionära masskampen mot de härskande klasserna i alla länder; om de för att snarast möjligt göra slut på kriget och skapa Internationalen ofördröjligt träder i förbindelse med alla fackliga organisationer, som i olika länder för krig mot kriget, och gemensamt med dem utarbetar en gemensam kampplan mot det internationella massmördandet och för socialismen; om de alltid sätter sin dagliga kamp för förbättrandet av proletariatets materiella läge i förbindelse, med den av oss genomlevda epoken av sociala jättestrider; och om de slutligen i alla sina aktioner betonar, att lösningen av de uppgifter, det ryska proletariatet av historien ställts inför, är möjlig endast i världsskala.

Den internationella revolutionära socialismen – mot den internationella imperialismen!

Ryska socialdemokratiska arbetarpartiets (bolsjevikerna) VI. kongress vände sig till Rysslands proletärer med följande manifest:

MANIFEST FRÅN RYSKA SOCIALDEMOKRATISKA ARBETARPARTIET (BOLSJEVIKERNA).

Till alla arbetande, till alla Rysslands arbetare, soldater och bönder! Kamrater!

Fem månader har gått, sedan det revolutionära proletariatet och de revolutionära trupperna störtade knutpiskans och knölpåkens välde och satte Nikolai Romanov bakom lås och bom. Arbetarna avkastade de kedjor polisregimen hade smitt dem i. Soldaterna blev fria medborgare. Mitt i det allmänna barbariet och bestialiseringen dånade ryska revolutionens skallande röst: ”Fred och broderskap mellan alla folk!”

Framför de revolutionära kämparna skred proletariatet. Från början hade ryska proletariatet förstått, att för ryska revolutionens seger, för segern för fredens och frihetens sak fordras ovillkorligen det ömsesidiga understödet av arbetarna i alla länder, det internationella upproret av Europas förslavade, förblödande proletärer. Dess kamprop var parollen: ”Leve den internationella revolutionen!”

Det internationella kapitalet besvarade detta rop med en sammansvärjning mot den ryska revolutionen. Den ryska revolutionen betydde för kapitalet ett genombrott på den imperialistiska fronten. Ryska revolutionen hotade att tända ett allmänt upprors världsbrand, skaka och störta kapitalets välde och krossa den gyllene kalven till stoft. De internationella börsvargarna och bankfäsörerna stod inför uppgiften att till varje pris strypa den ryska revolutionen, förstöra dess krafter, göra det internationella proletariatet utan ledare, utrota dess parti.

De ryska rövarna ingick ett intimt förbund med det internationella kapitalet och förband sig med detta genom hemliga trådar. Redan i revolutionens allra första dagar slöt ryska finansbourgeoisin och dess parti, det s. k. folkfrihetens parti, ett fördrag med de imperialistiska rövarna i Väst-Europa. Ryska bourgeoisin hade intet att invända emot det tsaristiska självhärskardömets förintande, därför att detta självhärskardöme t. o. m. hade omöjliggjort krigföringen (genom de tsaristiska ministrarnas korruption), men revolutionens fortsatta gång hotade bourgeoisin med omätliga ”fasor”: revolutionen skulle ge jorden åt bönderna, ta kapitalet i tygeln, beväpna arbetarna, göra slut på annektionspolitiken. I blodstsarens smutsiga hemliga fördrag hade ententens bankirer svurit trohet åt den gemensamma saken: rov-annektionerna och revolutionens strypande. Amerikas inträde i kriget gav nytt mod åt de förbundna imperialisterna. De kände mycket väl värdet av denna stora demokrati, som avrättar socialisterna i den elektriska stolen, stryper de små folken med vapenmakt och genom sina i fräck cynism ouppnådda diplomaters mun svamlar om den eviga freden. De amerikanska miljardärerna, som fyller sina bankvalv med guld, myntat på blodet av de döende på det ödelagda Europas slagfält, slöt sig med sina vapen, sina finanser, sin spion-organisation och sina diplomater till det allmänna slaktandet inte bara för att ruinera sina tyska kolleger i det internationella plundringsgeschäftet utan också för att fastare dra till den strypande snaran om ryska revolutionens hals.

Ryska bourgeoisin var förbunden med Europas och Amerikas kapitalister såväl genom de gemensamma målen som också med den tunga guldkedja, vars ändar sluter sig till ring i Londons och New Yorks bankpalats. Så organiserades det kapitalistiska blocket mot revolutionen.

Rysslands småborgare, spetsarna bland bönderna, en del av de av kapitalet lurade arbetarna och fattiga bönderna fattade inte eller ville inte fatta den stora fara, som hotade dem från den kapitalistiska sammansvärjningen. De ställde sig på fosterlandsförsvarets ståndpunkt och förstod inte, att bourgeoisin i alla länder bara lurar arbetarna med detta ord och talar om försvar när den tänker på att röva områden. De kunde inte besluta sig för att ta makten i egna händer och överlät den med förtroende åt bourgeoisin. De hälsade gästvänligt det västeuropeiska kapitalets socialpatriotiska agenter, dessa folkbedragare och folkförgiftare. Dag för dag trasslade de mer och mer in sig i de nät, det internationella kapitalet hade lagt ut.

Endast det av de fattigare bönderna och soldaterna understödda proletariatet och dess parti slog alarm. Den proletära socialismens parti, den internationella revolutionens parti, slet med orubblig konsekvens den lögnaktiga fredskärleksmasken från de imperialistiska rövarnas ansikte. Det avslöjade alla bourgeoisins ränker och kritiserade fegheten, obeslutsamheten och hjälplösheten i den mensjevikisk-socialrevolutionära taktiken. Det krävde med allt eftertryck maktens övergång i demokratins händer, brytningen med kapitalisterna i alla länder och publicerandet av alla hemliga fördrag. Det krävde jordens omedelbara överlämnande till bönderna, arbetarnas kontroll över produktionen och den allmänna freden, sluten av folken själva. ”Bröd, fred, frihet!” stod skrivet på dess röda fanor.

I hela landet, som vred sig under det treåriga krigets järnnäve, svällde en dittills okänd hushållnings- och finanskris likt en lavin. Krigets hammare, som var utan förbarmande, krossade de rester som blivit kvar av folkets lagrade arbete till stoft. Landet liknade för varje dag alltmer en förlamad. Produktionskrafternas förstöring, den barbariska rovdriften med dem förde till katastrofen. Kriget sög likt en ohygglig vampyr ur landet alla dess safter, berövade det alla krafter. Det saknade bränsle, råvaror, bröd. Hungerns spöke höjde huvudet i städerna, i de fattigas bostäder. En bottenlös avgrund av elände öppnade sig för landet.

Kapitalet trängde avsiktligt folket mot denna avgrund.

Storbourgeoisin skärpte krisen, ökade anarkien genom att nedlägga driften i företagen, desorganisera produktionen. Medan de svamlade om patriotism och fosterland och stämplade de revolutionära arbetarna som skurkar, bromsade de förenade trustmagnaterna ihärdigt och systematiskt efter i sina hemliga konventiklar fastställda planer produktionens gång för att skapa kaos och förvirring, pådyvla arbetarna skulden därtill och till sist återta makten i egna händer. På ruinerna av den av krigets ryckningar skakade folkhushållningen, över otaliga små ruinerade lantbrukares lik fullföljde storkapitalets hyenor sin fräcka angreppspolitik mot arbetarklassen, inhöstade girigt sagolika vinster på krigsleveranser och spekulerade i de utarmade massornas hungerkval. Men därnere jäste dovt missnöje och harm mot kapitalet och dess ministrar. Knotet från arbetets millionarmé blev allt högre.

Svaret därpå var offensivpolitiken. De allierades förenade kapital samlade sina krafter till storm-angrepp mot den ryska revolutionen. De engelska och amerikanska kapitalisterna, vilka i sin egen-skap av fordringsägare blev det ryska livets herrar, stötte på sina trogna ryska lakejer och beslöt driva in den uppenbarligen oförberedda armén i strid. Utgången av denna strid var likgiltig, av vikt var att spränga vapenstilleståndet, återuppta krigsoperationerna, stärka kommandoplatsernas makt. Den pinade armén skulle åter spännas framför krigets slaktvagnar. Kanonernas dån skulle kväva klasskampens och revolutionens.

Socialrevolutionärerna och mensjevikerna godkände offensivpolitiken och utlämnade sig själva och revolutionen med hull och hår åt fienden. Genom sina eviga eftergifter åt imperialisterna, genom sin brist på varje spår av beslutsamhet begav de sig i fångenskap hos de kapitalistiska rövarna. Med sina egna händer överlämnade de makten till den kontrarevolutionära militärklicken. Nu kastar de triumferande bank- och börsmagnaterna fräckt handsken mot demokratin och tillkännager öppet sin avsikt att föra kriget vidare till slutet, d. v. s. utan slut, d. v. s. ända tills de amerikanska herrar

Morgan et consortes' penningvalv spricker under guldets börda, tills den ödelagda jordens åkrar är genomdränkta med blod.

Bourgeoisin har t. v. uppnått sina syften. Var är den stolta appellen till alla folks brödraskap? Var är världsrevolutionens flygande fanor? Den parollen har socialrevolutionärerna och mensjevikerna ersatt med uppropet att fortsätta kriget. Dessa fanor har borgarlakejerna fläckat och smutsat, de har låtit generalerna skända dem, de har trampat dem i stoftet.

Växande harm och vrede har varit proletariatets och de upplysta soldaternas svar på denna politik. Det stormande, spontana utbrottet av denna harm förde ut arbetarna och soldaterna på gatan, när kadettministrarna, som var i besittning av hemliga rapporter över offensivens sammanbrott, i all hast avgick och avvältrade hela ansvaret på sina ”socialistiska” hantlangare. Dagarna den 3 och 4 juli ställde den småborgerliga ”socialismens” ledare sovjeternas majoritet inför den väldiga historiska frågan, på vilken sida de ville kämpa: med proletariatet mot kontrarevolutionen eller med kontrarevolutionen mot proletariatet? I de dagarna måste man besluta sig, det gällde att välja klart och bestämt. Regeringssocialisterna tövade inte i att göra sitt val. Det utföll mot arbetarna och soldaterna, som på sina fanor hade skrivit parollen: ”All makt åt sovjeterna!” Sovjeternas ledare inkallade trupper ”till att återställa ordningen”. Insnärjda i sitt opportunistiska samarbete med kontrarevolutionen understödde de denna kontrarevolution så långt, att de t. o. m. lät rikta gevär mot arbetarbataljonerna, mot blomman av de revolutionära krafterna, mot proletariatets parti. Endast detta parti, vår parti, stod fast på sin post, endast det övergav i denna frihetens dödsstund icke arbetarkvarteren, endast det försökte ge aktionen en fredlig och organiserad karaktär genom att det marscherade samman med massorna. Det var dess revolutionära plikt, det krävde dess revolutionära ära.

Mensjevikerna och socialrevolutionärerna gjorde som bourgeoisin ville, avväpnade revolutionen och beväpnade kontrarevolutionen. Bourgeoisin överlämnade åt den det smutsiga arbetet att slå ned och förstöra. Med deras tysta samförstånd lössläpptes den skändligaste borgerliga smädelsens rasande bandhundar mot vårt partis ärorika ledare. Mensjevikerna och socialrevolutionärerna var det som drev ett smädligt, skändligt geschäft med de proletära ledarnas huvuden och utlämnade dem den ena efter den andra åt den ursinniga bourgeoisin. De var det som utlämnade revolutionens hjärta, som slog för hela världen, Rysslands huvudstad, på nåd och onåd till officersaspiranterna och kosackerna. Med deras hjälp förstördes Pravdas redaktion och fördes ett obönhörligt fälttåg mot revolutionens vänstra flygel.

Julidagarna öppnade ett nytt avsnitt i historien. Kontrarevolutionen hämtade att börja med en avgörande seger, makten övergick i bourgeoisins och militärens händer. Till dess hade det rått ett dubbelvälde, till dess var en oerhörd makt koncentrerad i sovjeternas händer. Bakom sovjeterna stod de beväpnade soldat- och arbetarmassorna, det befriade folket. Nu hade sovjeterna dömt sig själva till vanmakt. Genom att avväpna arbetarna, upplösa de revolutionära regementena, skaffa kosackerna till huvudstaden fängslade de sig själva till händer och fötter och förvandlade sig till ett bihang åt den borgerliga regeringen. De ”socialistiska” ministrarna fick munlås på sig och fördes i kedja av sina borgerliga kolleger. Man använde dem när man måste ”lugna”, man spottade på dem när de försökte protestera.

Sedan småborgardömets ledare, socialrevolutionärerna och mensjevikerna, hade lämnat makten i kontrarevolutionens händer, började de skriva under nästan alla regeringens kontrarevolutionära åtgärder. Frihetens röda flagga är struken. I dess ställe vajar dödsstraffets svarta flagg. Fysiljeringar av soldater och arbetare, censur, rättsförolämpningar, spionaffärer, häktningar, återinförandet av tsartidens hatade paragrafer mot de politiska brotten, smutsiga kränkningar från hemliga polisens sida, all den gamla regimens prakt blommar under ”regeringen för revolutionens räddning” upp till nytt liv. Denna ”regering för revolutionens räddning” häktar revolutionärer och sätter tsaristiska ministrar och provokatörer i frihet, uppskjuter inkallandet av konstituerande församlingen och inkallar i dess ställe nu den kontrarevolutionära Moskva-konferensen av industri- och handels-magnater. Sedan den befäst sin position inom landet, återvänder kontrarevolutionen i allmänhet till de gamla metoderna. Mot ukrainarna går man till attack, inte bara med ministeriella förordningar utan också med kyrassiärer. Den finska sejmen upplöses, man hotar med väpnad hand samma

självbestämningsrätt som så högtidligt förkunnades i de officiella förklaringarna. Regeringsemissarier spinner dunkla intriger t. o. m. mot de allra mest moderata ”socialisternas” sammankomst i Stockholm.

Formeln ”fred utan annektioner” har lagts till handlingarna och i dess ställe kommer Miljukov-Gutsjkovs paroll ”kriget till den slutgiltiga segern”. Kerenski utger parollen: ”Förinta bolsjevikerna!” och skickar i ryska folkets namn ett telegram till den närmaste släktingen till Wilhelm Hohenzollern och Nikolai Romanov, till den engelske kungen Georg V. Revolutionens paroller ”fred åt hyddorna, krig mot palatsen!” ersättes med parollen: ”fred åt palatsen; krig mot hyddorna!”

Men kontrarevolutionen firar sin seger för tidigt. De hungrande kan man inte mätta med kulor, mödrarnas och hustrurnas tårar kan man inte torka bort med kosackpiskan, ett hav av lidande kan inte torrläggas med ett bödelsrep, med bajonetter kan man inte lugna falken och med kommandorop av generalerna kan man inte hejda industrins förfall.

Historiens underjordiska krafter fortsätter sitt arbete. I arbetarmassornas djupa sköte mognar dovt missnöje fram. Bönderna behöver jord, arbetarna behöver bröd, bägge behöver freden. Stormfåglar flyger över hela jorden. I England träder arbetarna redan i öppen kamp för inskränkning av kapitalets makt, i Frankrike agiterar soldaterna för freden och revolutionen, i Tyskland råder oavbrutet oroligheter och strejker, i Amerika har bourgeoisin börjat skjuta socialister som höjer krigsfanan mot kriget. Spanien står i det revolutionära klasskrigets lågor. Alla länders finansiärer samlar sig redan till hemliga konferenser för att diskutera den annalkande stormens gemensamma problem. De hör redan arbetarrevolutionens järnhårda taktfasta steg, de ser redan, det oundvikliga komma.

Vårt parti går med utvecklade fanor ut i denna kamp och håller dem fast i näven. Det har inte sänkt dem, varken för våldet eller för den smutsiga smädelsen eller för revolutionens förrädare och kapitalets drängar. Det kommer alltjämt att fortsätta hålla dessa fanor högt i kampen för socialismen och alla folks brödraskap, ty de vet, att en ny rörelse är i antågande och att den gamla världens dödsstund inte längre är fjärran.

Kampkamrater! Förbered eder till nya strider. Stå fast, oförskräckta och lugna, låt inte provocera er, spar era krafter, samla er i kampkolonner under partiets fana, ni proletärer och soldater. Fylka er kring vår fana, ni folkets undertryckta! Leve det revolutionära proletariatet! Leve förbundet mellan arbetarna och de fattiga bönderna! Ned med kontrarevolutionen och dess Moskva-konferens! Leve arbetarnas världsrevolution! Leve socialismen! Leve Ryska socialdemokratiska arbetarpartiet (bolsjevikerna)!

Petrograd den 12 augusti 1917.

Ryska socialdemokratiska arbetarpartiets (bolsjevikerna) VI. kongress.

3. Reaktionen vid makten.

Mot bolsjevismens krav på revolutionens fördjupande och det väpnade krossandet av kontrarevolutionen och imperialistisk diktatur satte opportunisterna en politik av, konsolidering av kontrarevolutionens krafter. Den 21 juli vände sig provisoriska regeringen till Rysslands folk med följande deklaration:

DEKLARATION AV PROVISORISKA REGERINGEN DEN 21 JULI.

Medborgare!

Farans stund är inne. Tyske kejsarens trupper har genombrutit ryska revolutionära folkarméns front. Denna fruktansvärda tilldragelses har underlättats av lättsinnet och den blinda fanatismen å ena sidan och genom förräderi å den andra. De ena som de andra hotade att skaka och förstöra det nya fria Rysslands grundpelare. I denna skräckens stund, då kontrarevolutionens hittills dolda krafter, utnyttjande den allmänna förvirringen, åter kan träda i verksamhet, känner den ombildade provisoriska regeringen fulla vikten av det tunga ansvar som vilar på dess skuldror. Men regeringen

är fylld av orubblig tro på det stora ryska folkets krafter. Den tror på det snabba tillfrisknandet av det politiska livet i landet, sedan den folkkroppen undergrävande lömska sjukdomen i en skarp kris trätt fram på ytan, Provisoriska regeringen tror, att denna kris för till tillfrisknandet och icke till döden.

Befäst i denna tro är Provisoriska regeringen beredd till aktion. Den kommer att handla med den energi och beslutsamhet, som de utomordentliga omständigheterna för dagen kräver.

Som sin första och viktigaste uppgift betraktar Provisoriska regeringen ansträngandet av alla krafter till kampen mot den yttre fienden och till den nya statsordningens försvar mot alla anarkistiska och kontrarevolutionära anslag. Den kommer i den kampen icke att rygga tillbaka för ens de yttersta åtgärder. Samtidigt bekräftar den genom sin utrikespolitik alltjämt på nytt att den revolutionära armén kan dra i fält i den fasta tron, att ingen enda droppe blod av en rysk soldat kommer att gjutas för syften som motsäger den ryska demokrati, vilken har manifesterat sina fredsparoller inför hela världens ansikte.

I det syftet ämnar Provisoriska regeringen, därmed genomförande de i regeringsförklaringen av den 6 maj innefattade principerna, föreslå de allierade att under augusti inkalla en konferens av de allierade för att där fastställa den allmänna riktningen av de allierades utrikespolitik och inbördes ordna deras förfarande vid genomförandet av de av ryska revolutionen uppställda principerna. Vid denna konferens kommer Ryssland att jämte den diplomatiska representationen också deltaga med representanter för den ryska revolutionen. Fortsättande av uppbyggnadsarbetet även på andra områden i enlighet med regeringsförklaringen av den 19 maj anser Provisoriska regeringen det ofrånkomligt att vidtaga en rad konkreta åtgärder till förverkligandet av nämnda principer.

Provisoriska regeringen kommer att vidtaga alla åtgärder för att valen till Konstituerande församlingen må kunna äga rum till fastställd tid (17 september) och i god tid avsluta de förberedande åtgärderna för säkerställandet av valens lagenlighet och frihet. På den inre politikens område är snarast möjliga införande av städernas självförvaltning och semstvo-autonomi med allmän, direkt, lika och hemlig rösträtt en av regeringens första uppgifter. Tillmätande skapandet av lokala, hela befolkningens förtroende åtnjutande självförvaltningsorgan särskild betydelse, vill Provisoriska regeringen omedelbart få med de allmännyttiga organisationernas representanter för att med deras bistånd skapa kollegiala förvaltningsorgan på landsorten, vilka ska omfatta en rad guvernement.

I sin strävan att konsekvent förverkliga principerna om alla medborgares jämlikhet kommer Provisoriska regeringen att under allra närmaste tiden utsända en förordning om avskaffandet av stånden, den borgerliga rangordningen och ordnarna, med undantag för krigsutmärkelser. I och för det energiska bekämpandet av den ekonomiska rubbningen och för genomförandet av vidare arbetarskyddsåtgärder kommer det nyorganiserade folkhushållningsrådet och huvudhushållnings-kommittén att omedelbart gå till förverkligandet av sina uppgifter, som består i att utarbeta en allmän organisationsplan för folkhushållningen och arbetet, lagförslag och allmänna åtgärder för reglerandet av det ekonomiska livet och för kontroll av industrin samt planmässigt genomföra denna plan. På arbetspolitikens område har redan utarbetats lagförslag om föreningsrätt, arbetsförmedling och skiljedomstolar, vilka kommer att träda i kraft under de närmaste dagarna. Lagförslag om åtta timmars arbetsdag, om genomgripande arbetarskydd, om införande av alla slags socialförsäkring för alla kategorier av lönearbete är under utarbetande.

Provisoriska regeringens åtgärder i jordfrågan bestäms alltjämt av övertygelsen, att i överens-stämmelse med vår folkhushållnings grundläggande behov, med böndernas upprepade gånger uttryckta önskan och med alla landets demokratiska partiprogram den kommande jordreformen uppbygges på basis av jordens övergång till de arbetande. På basis av denna princip utarbetas också lagförslaget i jordreformen, som kommer att föreläggas konstituerande församlingen.

Provisoriska regeringens närmaste åtgärder blir:

1. Fullkomlig likvidering av den förkastliga och desorganiserande forna jordpolitiken.

2. Garanterandet av fullkomlig förfogandefrihet för konstituerande församlingen över vårt lands jord.

3. Jordegendomsförhållandenas ordnande i enlighet med landsförsvarets och livsmedelsförsörjningens intressen genom utvidgandet och befästandet av ett nät av jordkommittéer, vilka, organiserade av staten, utrustas med noggranna, i lag fastställda fullmakter för lösande av de aktuella frågorna i jordpolitiken, utan att dock föregripa det uteslutande under konstituerande församlingens kompetens hörande avgörandet av den grundläggande frågan om egendomsrätten till jorden.

4. Genom denna lagliga reglering av jordegendomsförhållandena undanröjande av den allvarliga fara, som hotar staten och den blivande jordreformen genom den med våld skeende exproprieringen av jord och liknande former av godtycklig lokal jordhunger och som motsäger principen om en hela staten omfattande reglering genom den kommande jordreformen.

I det Provisoriska regeringen kungör dessa sina avsikter, tror den sig i sitt svåra och ansvarsfulla arbete med rätt våga räkna på den fullständiga och hänförda hjälpen från alla levande krafter i landet. Den uppfordrar alla att med offervillig beredskap giva sina krafter, sin förmögenhet, ja, t. o. m. sitt liv för den stora saken, räddningen av vårt land, som har upphört att vara en sträng styvmor för sina invånare och som strävar att förena sina folk på basis av principen om fullständig frihet och jämlikhet.

Om den borgerliga reaktionens redan bildade block mot den proletära revolutionen skriver *N. Bucharin:*

Den affärsledande, organisatoriska medelpunkten för denna klick var den s. k. ”Konferensen av offentlighetens män i Moskva”, vars ledare var millionärerna Rodsianko och Rjabusjinskij och som vilkas vetenskapliga rådgivare fungerade en hel krans av berömdheter, bl. a. författaren av det första socialdemokratiska manifestet, professor Peter Struve, specialisten på idealistisk filosofi professor Novgorodtsev, som förstod att göra Kants kategoriska imperativ brukbart för Kerenskis bödlar och Rjabusjkinskijs kassaskåp, professor Bulgakov som från att ha varit marxist blev en lärd präst och endast av rent förbiseende saknade prästkappa, herr Berdjajev som mycket skickligt förstod att förena den himmelska Afrodites tjänst med tjänsten hos en alltigenom jordisk metall. Med ett ord: ”bildning och egendom”, vetenskapens förbund med industrin” uppträdde som bålverk för det förberedda avgörande angreppet. Som militär makt sällade sig till dem tsarens generaler och kosackernas spetsar. Som ideologisk och politisk generalstab åt kontrarevolutionen tjänade centralinstanserna för ”Folkfrihetens parti”, detta klassiska parti av finanskapitalet och den ryska imperialismen.

Över syndikat och börs, över handel och industri härskar för närvarande banken. Liksom småproduktionen för närvarande är beroende av storproduktionen och bägge tillsammans är beroende av bankerna, liksom husägare och småborgare, godsägare och fabrikanter, trustmagnater och börshajar alla lyder under finanskapitalets välde, på samma sätt förvandlade sig också deras politiska grupperingar till enbart en hjälpapparat för de besittandes härskande parti, Folkfrihetens parti. Den gröna fanan, som symboliserade hoppet på den kapitalistiska ordningens upprätthållande, stod emot socialismens röda fana.

Det avgörande slaget, som reaktionen ville ge revolutionen, skulle ges under en ”hela nationens” fana. Kapitalets förvärv måste övergjutas med en sås ”å la ordning och fosterland”. Man måste väcka skenet av ett ”samlat nationellt” godkännande av den kommande avgörande omstörtningen, restaurationen, monarkiens återkomst, som republikaner av Martovs slag längtade efter som fisken efter vattnet. Så uppstod iden ”statskonferensen i Moskva”, där liken från den länge sedan döda statsduman skulle gå ryska revolutionen inpå livet.

Ju mer bourgeoisin stärktes, desto mer växte också dess aptit. Bourgeoisins ledare fann den politik, Kerenski och hans klick drev, inte längre tillräcklig. Väl genomförde Kerenski bourgeoisins diktatur, men han var dock en utböling, en som förirrat sig till bourgeoisin. Väl tjänade Kerenski kapitalet, icke för sold utan av övertygelse, men han hade dock vissa ungdomssynder, väl var han beredd att snoka kapitalets stövlar men han var dock en frashjälte, icke en handlingens man. Sin egen uppgift hade han redan fyllt, han hjälpte kapitalet genom julioffensiven att binda folkmassorna vid den imperialistiska stridsvagnen. Genom juliangreppet på proletariatet hade han

hjälpt kapitalet att betvinga arbetarna och soldaterna. Han hade också infört dödsstraffet vid fronten. Därmed hade han emellertid nästan helt gjort slut på sin gamla popularitet. Genom att uppfylla alla bourgeoisins krav förlorade han all kredit hos massorna, genom att fylla sin bestämmelse att tjäna industrikaptenernas intressen hade han gjort sitt namn hatat hos proletariatet och soldaterna. Han blev en urkramad citron, en löjlig frasmakare och ingenting mer, han fortfor att tala i revolutionens namn men redan slungade man honom ur massan i ansiktet förebråelsen att ha förrått revolutionen. Hans besvärjelser verkade inte, hans figur imponerade inte mer. Bakom den yttre glansen och det tragiska viskandet hade massorna upptäckt den vulgäre komedianten.

Bourgeoisin behövde nu en militär diktator. Men Kerenski var i grund och botten bara en civil och en pratmakare.

Så bereddes marken för framträdandet av en ny pretendent på den historiska rollen, ”fosterlandets räddare”. För denna roll utsåg penningaristokratin, handels- och industriledarna samt de stora godsägarna general *Kornilov*. ”Moskva-konferensen” skulle utropa honom, ”befriaren”, till diktator.

Och den revolutionära demokratin? Den befann sig i ett tillstånd av fullständig förvirring och vanmakt. Sovjet-organen med centrala exekutiv-utskottet i spetsen upprepade visserligen alltjämt parollen ”samling av alla krafter” men blickade, oroade av Rjabusjinskijs slagord, redan med fruktan runtom sig. De försökte inkalla en ”skyddskonferens”, vars enda resultat dock bara var utfall mot bolsjevikerna. Man försökte kritisera Rjabusjinskij, men den kritiken blev bara en feg slavs eländiga stamning. Genom att utesluta bolsjevikerna för deras ”opatriotiska förhållande” ur delegationen anslöt man sig i praktiken till de ”samlat nationella” parollerna från regeringen, som hade flytt för revolutionen till Moskva.

Men proletariatet höll trogen vakt. Det såg, att den hotande faran ryckte allt närmare, och mobiliserade sina krafter.

4. Statskonferensen i Moskva.

Den 25 augusti inkallades på initiativ av Kerenski statskonferensen i Moskva

Denna konferens, vars sammansättning bestämts av provisoriska regeringen, hade kontrarevolutionär majoritet. Det är nog att rämna, att medan centralutskotten för arbetar-, soldat- och bondeombudens sovjeter fick 100 platser var, så garanterades godsägarnas och bourgeoisins fyra för länge sedan döda och begravna statsdumor 300 platser. De återstående platserna anvisades i övervägande flertal kontrarevolutionära organisationer.

Konferensen själv, på vilken sådana kontrarevolutionära storheter som Kornilov och Kaledin hälsades och ackompagnerades med ovationer, var utan tvivel upptakten till Kornilovs uppror. Här träffades bakom kulisserna avtalen mellan kadetterna och Kornilov, här debatterade man program och metoder för Kornilovs kontrarevolutionära aktion.

Den s. k. revolutionära demokratin inlämnade genom Tsjeidse den 27 augusti till konferensen en omfångsrik deklaration, varur vi citerar:

. . . I en tid, då folkets blod flyter i strömmar och folkförmögenheten rinner ut i intet, är demokratin i intresse av landets och revolutionens räddning beredd till alla offer. Inför landets högre intressen måste de privilegierades och besittandes intressen vika, dessa för vilka i tre hela år krigets gränslösa elände varit en källa till omätligt förrikande. På grund av vad som sagts inser den förenade revolutionära demokratin, att landets och revolutionens livsintressen med bjudande makt kräver genomförandet av följande åtgärder: (Och så följer en lång lista på reformkrav, ifråga om folknäringen, handel och industri, finanser, jordfrågan, armén och den lokala självförvaltningen, allt inom den kapitalistiska hushållningens ram med statlig produktionskontroll, arvskattereform, statsbankens omorganisation, kontroll över de privata penninginstituten, stärkande på demokratiskt sätt av ”arméns kampanda och slagkraft” i förening med ”höjande av kommandoplatsernas auktoritet” etc. – allt krav av rent borgerlig natur, ingenting av socialistisk. Inte ens detta program av menlös

”demokrati” gjorde emellertid socialdemokratin – ”beredd till alla offer” – något allvar att försvara.)

Från bolsjevik-håll förelades statskonferensen i Moskva följande förklaring:

Dödsfara hotar revolutionens sak. Godsägarna och de borgerliga partierna förbereder en blodig uppgörelse med arbetarna, soldaterna och de fattiga bönderna. De vill återställa det obegränsade förtrycket och våldförandet av folkmassorna, helt återerövra makten över dem.

I denna stund vänder sig regeringen, som kallar sig en ”regering för revolutionens räddning”, icke mot kontrarevolutionen, mot de partier som kräver det feodalt-borgerliga dagsverksslaveriet och fortsättande av rövarkriget. Den sammankallar tvärtom de mest inkarnerade kontrarevolutionärerna till en ”statlig konferens” i Moskva, skaffar dem där en nedpressande majoritet, förbereder slutgiltiga avtal med dem och stöder sig i sitt framtida arbete öppet på dessa element. Folkets förklarade fiender stämplas av provisoriska regeringen offentligt som fosterlandets räddare. Den betecknar revolutionens dödgrävare som dess ledande krafter. Så drar provisoriska regeringen de sista konsekvenserna av sin på kampen mot arbetarna inriktade politik, mot arbetarna vars tidningar och organisationer denna provisoriska regering förstör, mot soldaterna som den har kommit ihåg med dödsstraffets återinförande, mot bönderna som den inte ger någon jord.

Provisoriska regeringen har själv blivit till ett redskap åt kontrarevolutionen och den internationella reaktionen. Den har inkallat Moskva-konferensen för att ur den hämta nya krafter till det nya fälttåget mot alla revolutionens förvärv.

Folkets av denna för dem gynnsamma politik uppmuntrade fiender, godsägarna, bankirerna och fabrikanterna har för att rädda sina krigsvinster, adelsgods och kapital fylkat sig kring kadetternas parti. Moskva-konferensen ger dessa kontrarevolutionära bödlar en bekväm möjlighet att träffas, ger en bekväm mask för organiserandet av en allrysk kontrarevolutionär sammansvärjning. Kadetternas preliminära rådslag har redan skapat en ständig politisk central för kontrarevolutionen, som stödjer sig på den väpnade hjälpen från arméns högre kommandoposter och den reaktionära delen av kosackerna.

Moskva-konferensen är ett grovt bedrägeri, en krass förfalskning av folkviljan. Medan denna konferens kan sammanträda, uppskjutes inkallandet av en äkta folkrepresentation, konstituerande församlingen, åter på två månader och på initiativ av bourgeoisin, som utan att tveka fullföljer sitt syfte att överhuvud ej inkalla konstituerade församlingen utan ersätta den med en annan institution, där bourgeoisin kan ha en säker majoritet.

Medan den borgerliga kontrarevolutionen lägger sina minor mot konstituerande församlingen, sätter den samtidigt öppet Moskva-konferensen emot arbetar- och soldat-ombudens sovjeter. Kontrarevolutionen hoppas med tillhjälp av Moskva-konferensen kunna rikta ett dödande slag mot dessa organ, som av arbetarklassen fått sig ålagd plikten att försvara revolutionens intressen, plikten att kämpa för freden, för jorden, för det dagliga brödet. Socialrevolutionärernas och mensjevikernas partier, vilka för närvarande har majoriteten i Allryska centrala exekutivutskottet, har trots detta inte rest något motstånd mot Moskva-konferensens inkallande, de har inte gjort något försök att bekämpa denna ansats, som alldeles tydligt är avsedd att ge kontrarevolutionen hjälp; de kunde heller inte bekämpa den, därför att de själva var för en kompromiss, därför att de själva ville samarbeta med bourgeoisins och godsägarnas koalition, därför att de själva alltjämt gjorde denna koalition medgivanden, tog ställning mot arbetarnas, soldaternas och böndernas erövring av makten och ville dela makten med den borgerliga kontrarevolutionen.

Moskva-konferensen visar de bredaste lager av stads- och lant-armodet, att det behövs en energisk kamp mot kontrarevolutionen. Arbetarklassen, denna revolutionens trogna väktare och fasta borg, inlade först av alla en öppen protest mot den av provisoriska regeringen föranstaltade, trupprevyn av de kontrarevolutionära stridskrafterna.

Moskva-proletariatets generalstrejk ger uttryck åt hela det klassmedvetna ryska proletariatets tanke och vilja, proletariatet som riktigt har genomskådat kontrarevolutionens spel. Mot den mobiliserande bourgeoisins fältrop sätter arbetarklassen parollen arbetar- och bonderevolution.

> Medlemmarna av proletariatets revolutionära parti har infunnit sig här icke för att driva förhandlingar med fienden utan för att i arbetarnas och de fattiga böndernas namn protestera mot inkallandet av ett kontrarevolutionärt parlament och avslöja denna församlings sanna karaktär inför hela landet. Man beslöt täppa till munnen på oss, och det beslutet genomfördes med bistånd av socialrevolutionärerna och mensjevikerna, sovjet-majoriteten. Trots det är vi övertygade, att vår protests stämma kommer att nå folkets stora massor, som allt trängre fylkar sig kring oss, kring proletariatets revolutionära parti. I dessa massors namn förklarar vi, att proletariatet kommer att förhindra de borgerliga förtryckarnas triumf.
>
> Proletariatet kommer att föra revolutionen till slut, garantera bönderna jord och folket fred, bröd och frihet.
>
> Ryska proletariatet kommer att skuldra vid skuldra med det internationella proletariatet göra slut på kapitalets välde över den förslavade mänskligheten.
>
> De bolsjevikiska ombuden för städernas självförvaltningar,
> de bolsjevikiska ombuden för fackföreningarna,
> de bolsjevikiska delegationsmedlemmarna för arbetarkooperationen,
> de bolsjevikiska ombuden för kommittéerna av allmännyttiga organisationer, de bolsjevikiska ombuden för förbundet av anställda i städer,
> de bolsjevikiska ombuden för armé- och flottutskotten,
> de bolsjevikiska delegationsmedlemmarna för Sovjeternas allryska centrala exekutivutskott, vilka icke lämnats tillträde till konferensen.

Moskvas proletariat hälsade de från alla håll ditströmmande ”folkrepresentanterna”, vilka infunnit sig i frack, generalsuniform och ärkebiskopsornat, med en proteststrejk av harm och förakt. (Detta och följande avsnitt 5 och 6 är författade av N. Bucharin.)

”Leve generalstrejken, vår första allvarliga varning till herrar kontrarevolutionärer”, skrev det proletära partiets Moskva-organ Socialdemokraten. 41 fackföreningar beslöt med förkrossande majoritet strejken, men Moskva-sovjetens fega ”revolutionärer”, mensjevikerna och socialrevolutionärerna, vilka, ehuru de kallade sig massornas representanter, inte fruktade något så som en aktion av massorna, skyndade sig naturligtvis att genast avblåsa strejken. De antog en resolution, vari strejken betecknades som ”fördärvlig för revolutionen”. Men Moskvaproletariatet höll fast vid sitt beslut. 400,000 arbetare övertog som en man sin klassorganisations paroll. Och medan den reaktionära dumans ordförande varje dag erhöll berg av lyckönskningstelegram från olika börsutskott, godsägarföreningar, handels- och industriorganisationer, ingick samtidigt från alla håll underrättelser om strejker och demonstrationer från det revolutionära proletariatets sida.

Så drabbade de borgerlig-militär-junkerliga spetsarnas sociala medvetande på skarpen samman med proletariatets sociala medvetande. ”Leve militärdiktaturen!” ropade censurbourgeoisin. ”Ned med kontrarevolutionen!” svarade beslutsamt proletariatet.

Den borgerliga-monarkistiska gruppen ville gå fram på två sätt: med parlamentariska aktioner i statskonferensen och med den utomparlamentariska aktionen av militärskoleeleverna, kosackerna och officerarna, med den reaktionära generalstaben i spetsen, under Kornilovs personliga diktatur. Marken förbereddes febrilt för en sådan aktion. Till Moskva inkallades kosackregementen. Georgskors-riddarna mobiliserade med största hast sina kontrarevolutionära celler. Kommendanterna för militärakademierna gjorde sina maskingevär kampklara och uppkallade militäreleverna till kamp. Och för städernas småborgare, för småhandlarna, för de tallösa små tjänstemännen och modisterna, för de intellektuella, advokaterna och journalisterna, lärarna och professorerna, prästerna och de forna distriktsföreståndarna, de oexaminerade sakförarna och ingenjörerna, aktriserna och läkarna förberedde man det festliga intåget av Kornilov, som skulle komma ridande under triumfbågar, efter tsarens mönster kasta

sig ner för den iberiska madonnan, genom en spaljär av för den borgerliga världens befriare hänfört hurrande trupper defilera utmed publiken, som skulle strö blommor på hans väg.

Kälkborgaren, som förut tilljublade Kerenski och i mars göt tårar av rörelse över ”den förste revolutionären” Rodsianko, törstade formligen efter ”ordning” och en fast makt. Han var upprörd över allt, han var upprörd över soldaten, som utan att betala hängde på spårvägarnas fotsteg, och han gladde sig uppriktigt när han ramlade ner och slog huvudet blodigt. Han var upprörd över hembiträdena och portierna, som inte längre var nöjda med tio rubel i månaden och gjorde anspråk på att kunna föra en människovärdigare tillvaro. Han var upprörd över sovjeterna, som ”plundrade” husägarna, d. v. s. rekvirerade lokaler som stod tomma.

Ivrigt snappade kälkborgaren upp varje rykte som var i omlopp mot revolutionen och tusenfaldigade det i flygblad, tidningar, upprop, högt förda och viskande samtal. I rörande enighet samlades här svinslaktarens feta jacka och primaballerinans eleganta kostym.

Denne kälkborgare skulle alltså spela ”folkets” roll och gemensamt med statskonferensen kröna den nye Messias, vilken skulle rädda de ”anständiga människorna” från ”de icke kämpande soldaternas och de icke arbetande arbetarnas” tyranni. Moskva-konferensen, redan omdöpt till ”statskonferensen”, visade sig vara en historisk komedi av första rang. Man skulle svårligen kunna leta fram prov på värre hyckleri än de scener som spelades i Stora teaterns operasal. Allt som där försiggick var ett uppgjort spel i form av en kamp, vars mål var att undvika den kamp som inte längre skulle ha någon likhet med ett uppgjort spel.

Konferensen var en affär mellan de småborgerliga ledarna och censusbourgeoisin. Samtidigt var den en affär mellan två diktatorer: den ene, som redan fanns där, och den andre, som ännu inte hade kommit.

”Frontens uträtande genomfördes i enlighet med parollerna från Folkfrihetens parti”, skrev kadetternas officiösa organ Rjetsj, när det drog facit ur den spelade komedien. Därmed fyllde partiet ifråga, som det vill synas, mer eller mindre sin uppgift.

Konferensen talade i ”nationens” namn. I realiteten var nationens grundpelare, proletariatet och de fattiga bönderna, uteslutna och i stället alla nyanser av de besittandes block representerade. Man gjorde upp räkningen utan värden, men därmed upphörde den inte att vara en räkning.

Kerenskis viktiga ”statsmanna”-pladder, då han ställde järn och blod i utsikt för proletariatet, var endast upptakten till de äckliga förbrödringsscenerna mellan de pyntade och putsade kapitalistiska regissörerna och de småborgerliga förräderihjältarna, mellan Bonaparte från advokatkåren och diktatorn i kosackgeneralsrang.

Kerenski visste, att Kornilov sammandrog trupper för att utföra en väpnad omvälvning, och firade honom likväl under börshyenornas triumftjut som ”republikens förste soldat”. Under tiden vidtog man motförberedelser ”för alla eventualiteter”, och bägge rivalerna begav sig med klok försiktighet för natten till sin ständigt för snabbaste avgång beredda salongsvagn. Tseretelli visste väl, att demokratin inte hade något gott att vänta sig av den för full fart växande reaktionen, men han tryckte dock i rörande vänskap händerna på ledaren för finansklicken, Bublikov och bad honom bönfallande – som man senare kunde läsa i detta centrala exekutivutskottets Isvestija – att han tills vidare skulle avskaffa ”klassmissförståndet”.

Triumviratet Alexejev–Kornilov–Kaledin utvecklade så fullständigt finanskapitalets bödelsprogram. Rent hus med revolutionen, förintelse av sovjeterna och utskotten, oskadliggörande eller utrotande av arméorganisationerna, så lydde generalernas från fabriken, adelsgodset, banken och börsen godkända program. Men inte blott dessa hade givit sitt bifall. Författaren

till det av Kornilov förelästa programtalet var Filolenko, Kerenskis medhjälpare, samme Filolenko som tillsammans med Savinkov hade åt Kerenski uppsatt utkastet till dödsstraffets återinförande. Självklart var också herrar Miljukovs och Rjabusjinskijs linje till belåtenhet för deras militära vänner.

Den s. k. ”demokratin”, d. v. s. sovjeternas ledare, representanterna för de municipala styrelserna, de anställda i kooperationen, vilka uppträdde under täcknamnet ”revolutionärer”, kom till konferensen med en deklaration, som ännu mer stympade den redan förut stympade plattformen för fosterlands försvararna. Kampen för freden ramlade alldeles under bordet. (Inte för ros skull hade ochranafolkets tidning Novoje Vremja skrivit, att Ryssland hade visat, att det inte var något internationellt patrask.) Allt var inriktat på den samlat nationella försvarsparollen. Nykterhet och realitet i tänkandet över hela linjen. Intet steg utan godkännande av vederbörandes herre och kommendant, som redan skrek: Lugn därnere! T. o. m. organet för den moderata revolutionen och den revolutionära moderationen Novaja Shisn utropade vid kommentaren till Tsjeidses deklaration förvånat: För två månader sedan hade Miljukov och Gutsjkov inte kunnat önska sig bättre i sina vildaste fantasidrömmar!

Bourgeoisins aptit växte dock från timma till timma. ”Demokratins” kapitulanter hade ingen tacksamhet att vänta sig där. När Tsjernov, denne futtige politiske geschäftmakare, som maskerade sin feghet med etiska spekulationer, började applådera Kaledin, då denne protesterade mot, att kosackerna beskylldes för kontrarevolutionärt sinnelag, slog den tappre generalen honom i ansiktet med sitt svar, att ”för defaitister finns ingen plats i regeringen”. Man fick hur mycket man ville prata om ”offer”, ”ömsesidiga medgivanden” och

samlat nationella uppgifter”, den ”ädle” Tseretelli kunde utgjuta hur mycket tårar han ville eller ”f. d. partiledaren” Plekhanov berätta aldrig så mycket anekdoter, den statlöse hyllaren av den statliga konferensen furst Krapotkin och alla far- och morföräldrar till ryska revolutionen fick komma med aldrig så mycket goda lärdomar, kapitalisterna och deras ideologer stod fast vid sin ståndpunkt och genomdrev den också i det väsentliga. Demokratin visade sig mycket lydig, man kunde fånga den med bara händerna.

Men den lille krämaren svamlar ju om sin seger även när han just har fått en örfil. Han har ju ännu en kind att få ännu en örfil på. På just det sättet betraktade de ”demokratiska” ledarna varje nederlag som en seger. Några av dem medgav visserligen, att demokratin vore på reträtt. ”Men just därför”, skrev ”den socialistiska tankens organ” Djen, som hade gjort denna tanke till bankkapitalets sköka, ”just därför att den .(d. v. s. demokratin) var stark, hade den modet att dra sig tillbaka.” Detta ”modet till återtåg” var just herrar Tseretellis och Ssjeidses ”mod”.

Om resultatet av Moskva-konferensen var *ett ryck åt höger*, så motsvarade detta inte bara de fosterländska reaktionärernas utan också *det internationella kapitalets intressen*. Ententens diplomater, som fyllde tsarlogen, hälsade ingen så hjärtligt som generalernas blodiga triumvirat. Intet under, att ”ett av Moskva-konferensens närmaste resultat var möjligheten att i utlandet uppta ett 5-milliard-lån”. Detta var så mycket mer möjligt som general Kornilov öppet hotade med att uppge Riga och krävde dödsstraffet för landet bakom fronten. Det hotet förverkligade han senare också.

”Stats-konferensen” förvandlade sig icke till ett långt parlament, så som herrarna i Novoje Vremja hade hoppats. Men det kom heller ingen yttre omvälvning sådan bourgeoisin av alla nyanser så innerligt önskade. Emellertid var ”hjältens” namn redan i var mans mun. Denne militäre äventyrare, denna ”ärliga värja”, denne inte alltför kloke men rätlinjige karl, denne kraftige general med kalmuckfysionomien, som var fast besluten att översvämma Moskvas gator med arbetarblod och göra sig kvitt de revolutionära soldaterna genom massavrättningar, var rätte mannen för Miljukov och Rjabusjinskij. Man kom till audiens hos generalen med avtal liksom man förr brukade komma till de ”allrahögsta personligheter”. Putilov och

Rjabusjinskij, den tvivelaktige diplomaten Aladjin, kadettpartiets ledare Miljukov, alla gjorde de i tur och ordning knäfallet inför bödeln.

Men hur gärna också militärdiktaturens anhängare hade sett att Moskva-konferensen godkänt en statskupp, någon omstörtning kom inte. Herrar generaler hade sett, att *proletariatet*, som hälsade banditerna då de samlade sig med en generalstrejk, stod berett till försvar. Man måste alltså vänta, man måste grundligt mobilisera kontrarevolutionens militära krafter för att med ett avgörande slag slå ned de rebellerande arbetarna.

Sammansvärjningen var uppskjuten, inte inställd.

5. General Kornilovs kupp.

D et viktigaste steget till kuppens förberedande var den oerhörda provokationen vid fronten. Kornilov gav Riga i utbyte mot dödsstraffet. Avsiktligt skickades de bästa lettiska skytte-regementena, idel bolsjeviker, avdelning efter avdelning fram i det säkra fördärvet. Kornilov spelade utan risk: vägrade de lyda order, så kunde man tillskriva dem skulden till nederlaget, utlämna dem åt bödeln och införa dödsstraffet i hela landet. Men utförde de ordern, så föll de för tyska kulor. De lettiska skyttarna underkastade sig för att inte ge kontrarevolutionens äventyrare någon förevändning att smäda bolsjevikerna. De dog men deras offrande skyddade inte bolsjevikerna för smädelser. Medan Kornilov genom hemliga meddelanden om de verkliga orsakerna till Rigas uppgivande ”lugnade” de allierade rövarna, förberedde han från stora huvudkvarteret de skändligaste smädelser mot soldaterna. Förgäves protesterade armé-organisationerna, förgäves protesterade t. o. m. kommissarierna i provisoriska regeringen, förgäves svor Voytinskij, som under julidagarna krävt att man skulle skjuta ned arbetarna, ”inför nationens ansikte” på att soldaterna hade uppfört sig som hjältar. Stora huvudkvarteret ljög oavbrutet, att man inte hade lytt order, att man egenmäktigt hade övergivit positionerna, ljög om tyska agenter. En ny vidrig våg av oerhörda lögner och förrädiska hetsmeddelanden mot soldaterna översvämmade hela landet. Kapitalmagnaternas ”högpatriotiska” tidningar framställde armén som fegt, eländigt pack, som en tygellös hord banditer. Och som svar på de från ryske högste befälhavaren utgående officiella meddelandena kom ekot från hela den kapitalistiska pressen i Västeuropa och Amerika. Matin och Temps, Times och Daily Chronicle var fulla av smädelser mot den av generalerna och bourgeoisin förrådda armén. ”Kamplös flykt”, ”vägran att lyda order”, ”vansinniga arméutskott”, ”förräderiet som höjer huvudet i ryska armén”, ”återställandet av den järnhårda disciplinen” – med ett ord, de allierade hade mycket väl tillägnat sig den ryska terminologien från ochrana-folket i Novoje Vremja och imperialisterna i Rjetsj, ehuru de i hemlighet var mycket noga informerade över allt och bara skulle vara Miljukov behjälpliga att uppnå det eftersträvade målet: dödsstraffets införande.

Och ”demokratin”? Det opportunistiska uppbådet fortsatte sin politik. Tsjeidses och Tseretellis, Libers och Dans av skriket om ”anarkien” skrämda eländiga, slagna ”demokrati” hade ännu så mycket mod kvar, att den kunde gå i fält mot bolsjevikerna, vilka förde en energisk kampanj mot fysiljeringar och avrättningar. Det gick så långt, att Novoje Vremja med full rätt kunde skriva: ”Läs bara i Isvestija!” Vad Novoje Vremja tryckte i april fyllde med två månaders försening detta regeringsorgans spalter.

Men sysslade de småborgerliga partiernas block, som hade förlorat massornas förtroende, endast med den permanenta kapitulationen för kontrarevolutionens krafter, så fortsatte å andra sidan det kontrarevolutionära blocket att förbereda och organisera aktionen. Bakom och vid fronten, i storstäderna och Don-området skapades kampcentraler för kontrarevolutionen. ”Högste befälhavaren”, ”revolutionens förste soldat”, omgrupperade med febril hast trupperna

så att han avlägsnade de revolutionära soldaterna ur de revolutionära centra och belade dessa med ”pålitliga” kavalleriformationer.

Hela detta förberedelsearbete skedde under den av kadetterna och generalerna uppfunna provokatoriska parollen ”kampen mot den bolsjevikiska sammansvärjningen”. Medan man organiserade godsägarnas och kapitalisternas sammansvärjning skrek man om en sammansvärjning av arbetarna, medan man drog tillbaka trupperna från fronten beskyllde man proletariatets parti för förräderi, medan man organiserade kontrarevolutionen jämrade man sig över arbetarnas och soldaternas kontrarevolutionära inställning, medan man förberedde inbördeskriget basunade man ut i världen meddelanden om proletariatets förberedelser till inbördeskrig, medan man med vapen i hand försvarade kapitalets profiter förklarade man att arbetarnas paroll vore franska bourgeoisins paroll: ”Gör er rika!”

Varje dag förkunnade de kapitalistiska tidningarna dagen för ett bolsjevikuppror, varje dag skrev de om den kommande pogromen, som bolsjevikerna skulle anställa. Så hetsade man upp kälkborgaren, som av naturen är rädd men blir blodtörstig så snart han tror sig i säkerhet. Storkapitalets falskspelare ”förberedde stämningen” för det avgörande slaget.

”När man nyktert betraktar läget”, telegraferade konfidentiellt direktören för diplomatiska kansliet i stora huvudkvarteret, Trubetskoj, till utrikesministern, ”måste man medge, att hela stabsofficerskåren, övervägande delen av officerskåren och fältarméns bästa formationer står bakom Kornilov. Bakom fronten kommer alla kosackerna, majoriteten av militärakademierna och de bästa krigsdugliga arméformationerna att sluta sig till honom. Till denna fysiska makt måste man ytterligare räkna det moraliska stödet från alla ickesocialistiska befolkningslager och likgiltigheten hos de understa lagren, *som underkastar sig varje piskslag*. Det råder intet tvivel, att *en stor del av mars-socialisterna genast kommer att övergå på hans sida*. Att Kornilov skulle förbereda Wilhelm II:s triumf, därom kan inte vara något tal nu när de tyska trupperna bara har utrymmeshinder att övervinna.”

Så bedömde de kontrarevolutionära konspiratörerna ”det reella styrkeförhållandet”.

Den kontrarevolutionära komplotten omfattade egentligen tre sfärer. Den yttre kretsen omfattade också provisoriska regeringen med Kerenski i spetsen. Det var en mellan två diktatorer avtalad, möt revolutionen riktad affär, en överenskommelse, som härdades i talrika förhandlingar bakom kulisserna och som blev förborgad inte bara för folkets ögon men också för ledarna för denna ”demokrati”, som ännu alltjämt följde Kerenski. Den andra intimare kretsen omfattade Kornilovs egentliga sammansvärjning. Här var alla kontrarevolutionens pålitligaste spetsar med den reaktionära generalstaben i spetsen mobiliserade. Tredje sfären slutligen, en komplott i komplotten, var den monarkistiska sammansvärjningen av en liten hop tidigare hovmän hos tsar Nikolai II under ledning av några senatorer, högadliga gardesofficerare, f. d. hovdamen Margarete Durnovo, några storfustar och diverse svindlare och skojare ur hovklicken.

Kerenski, som mycket väl förstod att bourgeoisin behövde inte honom men Kornilov, anpassade sig alltmer efter den kontrarevolutionära kursen. Men därvid behövde han åtminstone skenet av en förbindelse med massorna. Hans läge var egentligen detsamma som en spions som har trasslat in sig i hemliga polisens nät. Om han inte förråder någon, blir han avskedad. Avskedad blir han också om han avslöjas av revolutionärerna, som han förrått. Kerenski hade redan mistat nästan all kredit hos massorna. För att fylla sin ärbara funktion måste han emellertid ännu göra hotande *gester* åt höger för att i verkligheten kunna gå fram mot vänstern.

Ett öppet uppträdande mot Kornilov skulle ha betytt brytning med finansklicken och generalerna, öppen förbindelse med dem skulle å andra sidan leda till förintande av de sista

resterna av det personliga förtroende han en gång njutit, och hans anseende hade redan tydligt lidit. Under dessa omständigheter hade han endast en sak kvar att göra: spela komedien av en skenkamp och samtidigt göra upp bakom kulisserna, d. v. s. *i realiteten bli med i sammansvärjningen mot revolutionen.* Detta var så mycket lättare för Kerenski, som samtliga hans medhjälpare var inkarnerade Kornilov-anhängare. Savinkov, Filolenko, Burtsev, för att inte tala om kadettpartiets medlemmar, var alla ivriga anhängare av en statskupp till förmån för adelsgodsen och bankkontoren. Därför gjordes de första förberedelserna till kampen (och kampen inte bara mot ”bolsjevikerna” utan också mot de socialrevolutionära-mensjevikiska sovjeterna) på initiativ av de bonapartistiska komedianterna. Savinkov beordrade med Kerenskis samförstånd tredje kavallerikåren till Petrograd för att göra slut på samma revolutionära demokrati, som han utgav sig vara anhängare av.

Den *26 augusti* skickade Kornilov genom furst Lvov, en av första revolutionsregeringens ministrar, sitt ultimatum. Kerenski lät ”häkta” Lvov. Kornilov, i vars huvudkvarter ”det offentliga livets män” hade uppslagit sina tält, vände sig i ett högtidligt manifest ”till ryska folket” och förklarade, att regeringen låge i händerna på tyskar och bolsjeviker. De ”militära operationerna” började.

Medan Gutsjkov, Rodsianko, Nabokov och andra ledare för den ”liberala” och reaktionära bourgeoisin organiserade ett rövarutfall ur huvudkvarteret, sprängde kadettministrarna regeringen inifrån för att oskadliggöra sina enfaldiga socialistiska kolleger. Kabinettet föll med buller och brak sönder. Bland ”spetsarna” utbröt en ryslig förvirring. Efter en massa prat, förhandlingar, hot och böner uppdök mitt i ett nät av de smutsigaste intriger den nya regeringen *Kerenski-Kisjkin*.

Börsen besvarade Kornilovs aktion med en allmän hausse. *Det internationella kapitalet* applåderade i sin press sällsynt enhälligt ”Rysslands räddare”. Inte bara entente-bankokratins organ Times och Temps och de amerikanska trusternas soldskribenter, även den tyska imperialistpressen ägnade den nye hjälten högljutt bifall. Engelska regeringen ställde pansarbilar till Kornilovs förfogande, så att han lättare skulle kunna bli färdig med det röda Petrograd. *Vapen och finanser* riktade sig mot arbetarna och bönderna.

Kornilovs trupper ryckte fram mot Petrograd. Kontrarevolutionens ultimatum kompletterades samtidigt med hotet att *öppna fronten för tyskarna.* Kornilovs högra hand, general Lukomskij förklarade att fronten skulle öppnas och ett separat avtal om vapenstillestånd slutas för att kunna använda trupperna till ett blodbad i huvudstaden. Dessa ärkepatrioter, ”den nationella stolthetens” edsvurna beskyddare, dessa S:t Georgsriddare med det svarta hjärtat och det röda kappfodret, dessa generaler var beredda att ödmjukt böja sig för de preussiska bajonetterna endast för att kunna skicka en del av sina trupper mot proletärerna.

En stormvind brusade över landet. *Proletariatet,* som fortfarande stod på sin post, proletariatet, som den småborgerliga demokratin förgäves hade varnat för dödsfaran, reste sig. Arbetarna i huvudstaden och i landsorten grep till vapen. Där man över huvud kunde på något sätt komma åt vapen väpnade sig proletärerna. Petrograd skapade i en handvändning ett rött garde. Arbetarna i vapenfabrikerna höjde i ett nu produktionen till den dubbla och levererade maskingevär, kanoner och projektiler för försvarskampen mot klassfienden. *Proletariatets parti,* bolsjevikerna, gav ut parollen ”Kamp till sista blodsdroppen, kamp icke för Kerenski utan för revolutionen”. Genom kampens utveckling sköts i detta kritiska ögonblick arbetarklassen och dess parti fram på alla farliga poster.

I dödlig skräck vände sig *sovjeterna och den småborgerliga demokratin* med bön om hjälp till proletärerna. Kronstadts bolsjevikiska matroser, som dittills så ofta hade smädats, så ofta kallats kontrarevolutionärer och frihetens fiender, prisades nu som frihetens tappraste försvarare och inkallades med fart till Petrograd. Arbetarna, mot vilka man i juli hade skickat

fram ”pålitliga” regementen och ”stormtrupper”, hette nu ”revolutionens bålverk”. Proletariatets parti, som tidigare betecknats som ett patrask av förbrytare, provokatörer och spioner, var rehabiliterat på 24 timmar och förklarat för önskvärd bundsförvant.

De småborgerliga ledarna fattade nu, att kontrarevolutionen har sin egen logik. De visste, att Kornilovs segrande band skulle sopa bort inte bara bolsjevikerna utan också alla opportunister. De såg, att reaktionen var beredd att på Miljukovs och Rjabusjinskijs krav förinta alla ”sovjeter och kommittéer”. Darrande i alla leder uppstämde de en eländig jämmer om ”den revolutionära frontens enhet”.

Massornas tryck var utomordentligt starkt. Bokstavligen alla arbetarorganisationer reste sig. Trots den opportunistiska majoriteten pulserade i sovjeterna ett nytt, kampglatt liv. Överallt, såväl i storstäderna som i de små landsortsstäderna, skapades revolutionära maktorgan. I Petrograd och Moskva framträdde det väpnade folket åter på scenen. Och överallt där det var tal om att mobilisera styrkorna, om ett inflytande på garnisonen, om ansvarig kampberedskap, visade sig *proletariatets parti* som den rörligaste, modigaste, mest beslutsamma och kampdugliga organisationen.

General Kornilovs kupp vissnade utan att ha blommat. Kornilovs militära krafter, som bedragna av sina generaler marscherade mot Petrograd, sprängdes vid första beröringen med de trupper, vilka skickats ut mot dem icke så mycket av Kerenski, som endast spelade en skenkampskomedi, som av sovjetorganen, som faktiskt hade övertagit den militära ledningen. I städerna, där Georgskorsriddarna, stormherrskapet, officerarna och generalerna hade sladdrat så mycket om den kommande stora ”dagen” och med sådant hjältemod burit Kornilovs-märken för att dokumentera sitt förakt för ”den lössläppta pöbeln” – vågade dessa hjältar överhuvud inte gå i aktion. De kände mycket väl värdet av sin allierade, denna kälkborgarmassa, som är modig endast när ingen fara hotar. Understödet från general *Kaledin*, som skulle rycka fram söderifrån och avskära spannmålstillförseln norrut, gjorde sig märkbart endast därigenom att under några dagar till Moskva ankom i stället för järnvägsvagnar med spannmål vagnar med vattenmeloner och solrosor. Rövaröverfallet på folket blev ett fiasko. Konspiratörerna hade starkt överskattat sina egna krafter men också underskattat revolutionens krafter. ”Stadspöbeln” hade icke blott icke visat någon benägenhet att underkasta sig ”ridspöets slag”, som kapitalets banditer hade hoppats, denna pöbel hade besvarat generalernas aktion med det enstämmiga ropet ”seger eller död!” och med en entusiasm, som är egen endast för en arbetande, hänförd, sina egna stora historiska uppgifter förstående ung och heroisk klass, störtat sig ut i främsta leden av inbördeskrigets front.

Fraterniseringsrörelsen var huvudmetoden, som användes för att splittra Kornilovs trupper. T. o. m. de halvvilda kaukasierna, av vilka den tappre generalen hade uppställt elithorder till den borgerliga kulturens räddning, t. o. m. dessa ”vildar”, som man tänkte sig kunna dressera till att slå ned ”socialismens, kommunismens och anarkismens” hunner-horder, glömde sin drängundergivenhet. Den militära framryckningen på den inre fronten, som förbereddes i de ryska stormagnaternas förnäma salonger och som borgarpressen hade inlett med högtidlig klockringning, skrumpnade plötsligt ihop som en blåsa, som man sticker hål på, och bourgeoisins dunkle hjälte stod där som en egensinnig dumbom, som hade utmärkt sig genom allt annat än en triumfators genialitet.

6. Demokratiska konferensen.

Kornilovs kupp öppnade ögonen inte bara på de efterblivna arbetarna, inte bara på bönderna, inte bara bakom fronten utan också på soldaterna vid fronten. Den förorsakade en genomgripande omgruppering av krafterna och medförde en utomordentlig stärkning av det revolutionära partiets ställning.

Den opportunistiska regeringen, som hade lämnat dörren på vid gavel för kontrarevolutionen, kunde uppstå och hålla sig endast tack vare massornas *brist på klassmedvetande*, deras tillit till kapitalet och sin roll som ”försvarare”. Av samma skäl kunde massorna också erkänna socialrevolutionärerna och mensjevikerna som sina ledare. Den sentimentalt-naiva, glada rörelsen i marsrevolutionen, denna ”samlat nationella” revolution, där t. o. m. finansoligarkins mest inpiskade kanaljer spelade rörda och förde näsdukar till sina fettsvullna små ögon, de bedragna massornas förtroende till de centnertunga ”revolutionsledarna” i frack, av Rodsiankos och Lvovs sort, försvann som en dimma. Klasskampens utveckling slog sönder alla illusioner, slet av alla slöjor, rev masken av ansiktet på alla svindelhjältar och visade massorna det verkliga ansiktet, den djuriska skurkuppsynen hos dessa ”folkets lyckliggörare”. De borgerliga imperialisterna och den socialförrädiska pressen, till vilka man förut haft så mycket förtroende att det i julidagarna lyckats bourgeoisin införa belägringstillståndet mot proletariatets parti och hetsa dess medlemmar som vilda djur, förlorade nu definitivt och oåterkalleligt massornas förtroende.

Arbetarklassen, som vid tiden för Moskva-konferensen till sitt flertal redan följde den revolutionära socialdemokratin, övervann snabbt alla rester av småborgerliga illusioner, som hade hållit sig i dess efterblivna lager.

Bönderna såg i general Kornilovs aktion ett angrepp från godsägarnas sida och ett handgripligt hot mot de egna drömmarna om jord. Om bönderna förut till alla storgodsägares stora glädje ”varit tåliga” och uppskjutit avgörandet i jordfrågan till ”konstituantens inkallande”, vilket kostade herrar socialrevolutionärer lite möda, så var nu också deras tålamod slut. I anslutning till godsägarnas Kornilov-rörelse utbröt en stark bonderörelse, som på många platser övergick i reguljära *bondeuppror*. Den kapitalistiska pressen registrerade detta med förfäran och indelade bondeoroligheterna i ”anarki och pogromer”. I verkligheten var bonderörelsen ett tecken på *utveckling* av klassmedvetandet hos bönderna, som inte längre ville nöja sig med eviga löften. Den ”egenmäktiga besättningen”, som är bourgeoisin så förhatlig, blev en vardaglig företeelse. Jorden gled snabbt ur godsägarnas händer och över i böndernas.

Armén, som på sin tid hade skänkt Kerenski blind tillit och utlämnat sig till den skändliga julioffensiven, greps nu efter bödelspiskans slag av ett vilt hat mot hela officerskåren ända ned till frontofficerarna. Officerskåren, som med hjärta och själ hängde fast vid Kornilov, hade infört dödsstraffet, smädade soldaterna och hetsade mot dem, ständigt förrådde dem och behandlade ”den grå heliga boskapen” som föraktligt pack – denna officerskår kände plötsligt hela millionarméns stela, hatfyllda blick riktad på sig. Klasskampen, som hade skakat hela samhällets byggnad, överflyttades med aldrig skådad kraft på fronten. Armén befriade sig en gång för alla från imperialisternas tryck.

Kornilov-kuppen tillspetsade slutligen också utomordentligt *nationalitetsfrågan*. Kuppen var intet annat än en förtvivlad framstöt av den ryska stormaktsimperialismen. Under den falska parollen ”det enda och odelbara Ryssland”, som uppställdes av de patriotspelande generalerna och de generalspelande patrioterna ur ”handels- och industriklasserna”, fanns de imperialistiska halsavskärarnas gamla traditionella strypningspolitik, som de redan under salig tsarismens tid hade vinnlagt sig om. Och när generalerna med och utan nagajka uppställde parollen om ”det enda och odelbara” Ryssland, så betydde det, att alla av s. k. ”främmande stam” hade alla skäl att ropa på hjälp. Kornilov-äventyret och dess misslyckande framkallade på så vis en tillväxt i nationaliteternas separatistiska strävanden och den ryska imperialismens sönderfallande.

Den *politiska* utvecklingen av klassmedvetandet hos breda folkmassor fann sitt uttryck i de opportunistiska partiernas fullständiga fiasko.

Mensjevikerna, som i stor utsträckning stödde sig på efterblivna, av småborgerliga fördomar, illusioner och inbillningar smittade lager av arbetarklassen, försvann som parti nästan fullständigt från den politiska scenen, då förstöringen av illusionerna just hos proletariatet försiggick utomordentligt raskt; de illusionerna försvann med nästan katastrofal snabbhet.

Hos *socialrevolutionärerna* kom en period av inre upplösning. Partiet sönderföll allt tydligare i kulakernas ideologer och de fattiga böndernas ideologer. Den processen fann sitt uttryck i uppkomsten av en vänsterflygel i socialrevolutionära partiet, vilken blev starkare med varje dag. *Proletariatets parti* slutligen ökade som en snöboll. Landet uppdelades alltmer i *två* fientliga läger. På ena sidan stod *det revolutionära proletariatet och dess parti*; i det lägret stod alla arbetande, det var ”folkets” läger, och på den andra alla fraktionerna ur de härskande klasserna, från f. d. hovdamen till mjölkminuthandlaren och byockraren. Ledarna för det lägret var finanskapitalet och *folkförräderiets* parti.

Händelsernas gång ställde den borgerliga kamarillan inför det direkta inbördeskrigets uppgifter. Försvinnandet av massornas förtroende för kapitalet, den fullständiga upplösningen av de opportunistiska partierna, den febrilt snabba tillväxten av proletariatets parti, allt tvang bourgeoisin att orientera sig för inbördeskriget. Man kunde inte fortsätta regera längre med bedrägeri, smicker och kompromisser, med de ”socialistiska” förrädarnas hjälp, det blev omöjligt att i fortsättningen spela demokrat och samtidigt höja dödsstraffets dolk mot folket. Det enda som återstod var ett nytt försök med väpnad kontrarevolution.

Men innan det kom till den avgörande kampen tvang historien landet ännu en gång att passera genom en allrysk komedis teatertriumfbåge. Den komediens titel var ”Demokratiska konferensen”.

Efter Kornilov-kuppen utgjorde ”regeringen” en verklig tragikomisk bild. Den ena krisen jagade den andra. På basis av spetsarnas allmänna politiska korruption bredde där ut sig ett band bonapartistiska asfåglar, hopkommet av de mest olika element men vilka alla ville spela första fiolen: Savinkov, f. d. terrorist, senare initiativtagare till dödsstraffets återinförande, Filolenko, en karl som enligt vad han själv erkänt ”utan en blinkning” kunde utföra dödsdomar mot soldater, en ”socialist” som tänkte förbättra Kornilovs aforismer med en god del eget, sadistiskt kram, och inte minst Kerenski själv med sin plejad av ”medhjälpare”, verkliga kadetter eller kadettiserande, som stod på tröskeln och kastade längtande blickar in. Till sist uppsteg ur det ömsesidiga bedrägeriets och de ömsesidiga baktrappsavtalens smutsiga svall detta i alla avseenden misstänkta ”ryska direktorium”, som lyftes ur dopet av å ena sidan Tseretelli och Gotz och å den andra av kadettpartiets hjältar, som hellre ville hålla sig bakom kulisserna. ”De fems råd” uppvisade inga glänsande namn. I spetsen stod självklart Kerenski, som invigde fyra andra, efter hans beläte skapade”: Teresjtsenko, Verchovskij, Verderovskij och Nikitin, av vilka Versjovskij och Verderovskij anvisades en ”teknisk roll”.

Så sammansatt var detta direktorium, som tydligen endast skulle bilda en övergång till konsulatet. En enfaldig medlem av trudovikipartiet, Bulat, medgav öppet borgaren Kerenskis fingerfärdighet: ”Medan vi satt där och rådslog, skapades utan oss en regering. Vem vet, kanske vi överhuvud inte mer kommer att träffas här (d. v. s. i Centrala exekutivkommittén). Undantagstillståndet är infört. Man kan komma att åberopa sig på några paragrafer vilka som helst och jaga oss isär.”

Regeringen hade på så vis en mycket enkel struktur. Den tillsattes av Kerenski, bekräftades av Kerenski och gjordes ansvarig inför Kerenski. Kerenski som enda källa till den oavhängiga makten, Kerenski som enda käril för nåden, som ännu utgöt sig från första koalitionsregeringen, Kerenski som ”allmänt erkänt överhuvud” för ”den ryska staten”. Så föreföll det åtminstone vara, och så var det i själva verket också. Men egentligen var det hela endast sista ansträngningen av en förrädarklick, den klick som hade förrått demokratin och nu alltmer

hängde i luften, sedan den redan förlorat allt stöd från vänster och trots alla ansträngningar också i snabbt tempo höll på att förlora stödet från höger.

Bildandet av ett direktorium betydde egentligen intet annat än *en oblodig seger för general Kornilov*. Det var den legala frukten av det illegala geschäftet mellan nagajkans hjältar och tungans äventyrare. Kornilovs plan hade ju just varit att bilda ett direktorium. Det är visserligen sant, att Kerenski just i det avgörande ögonblicket inte understödde Kornilov, eftersom dock i så fall Kornilov och inte han, Kerenski, skulle ha blivit direktoriets huvud, men denna i fem diktatorer förkroppsligade och av alla fem – utom en överdiktator – oberoende makt, betydde precis generalståndpunktens fulla seger och intet annat.

Innehållet svarade fullständigt mot *formen*. ”Likvideringen” av Kornilov-upproret blev ett verkligt hån mot massorna. Att börja med lämnades den högtidligt som förrädare förklarade Kornilov på faktiska högste befälhavarens post ”intill avlösning”. Sedan befordrade Kerenski sig själv till högste befälhavare men utnämnde till sin generalstabschef, d. v. s. åter till verklig högste befälhavare, general Aleksejev, en tsaristiska bödel och intim vän till Kornilov, direkt medskyldig i sammansvärjningen och f. d. förbindelseman mellan Kornilov, och Miljukov, samme Aleksejev som vid revolutionens början hotade att skjuta ”de från Petrograd kommande revolutionära banden”, samme Aleksejev som han själv i de första revolutionsmånaderna under trycket av den allmänna oviljan och harmen måste jaga bort, samme Aleksejev som på Moskva-fäsörernas ”trängre konferens” hade talat ”gyllene ord”, vilka han sedermera upprepade på ”statskonferensen” och som på Miljukovs initiativ också utgavs i tryck av Rjabusjinskij. Detta subjekt utsågs alltså att rensa armén från kontrarevolutionen. Denne deltagare i sammansvärjningen fick i uppdrag att leda undersökningen av komplotten. Den själv i smutsen nästan kvävde Kerenski ger sin hantlangare i uppdrag att undersöka en gemensam kompanjons affärer.

Den som förrädare brännmärkte överbefälhavaren kom på så vis i stället för på schavotten in på ett hotell av första klass, där honom tillgivna truppdelar ”bevakade” honom. Kadetten Balsjinskij utsågs till övervakningstjänst i Petrograd. De reaktionäraste generaler, som endast av tröghet inte i rätt tid hade öppet övergått på Kornilovs sida (eller hållit sig tillbaka av feghet) fick stanna kvar i sina ämbeten eller befordrades. De i Kornilov-kuppens dagar uppståndna revolutionära kommittéerna, som hade lett de militära operationerna mot Kornilov, förklarades för fågelfria. Dessa, som hade räddat republiken och revolutionen, stämplades som ”republikens fiender”.

”Självsvåldigt uppträdande”, heter det i ordern av den 4 september, ”kommer icke vidare att tolereras, Provisoriska regeringen kommer att bekämpa sådana företeelser som är skadliga för republiken.” Och detta på en tidpunkt, då kampen mot Kornilov lades i händerna på en liga Kornilov-äventyrare. Samtidigt fördes officiella förhandlingar med kadettpartiet om att detta partis som deltagare i sammansvärjningen ertappade ledare skulle inträda i regeringen. Samtidigt fick Maklakov en ambassadörspost i utlandet.

Men för massorna måste man dock skaffa en viss ”täckning”. Den täckningen fick man genom att gå lös mot gardesofficerarna och f. d. hovdamerna. Sammansvärjningen som sådan kunde inte längre hemlighållas. Så skulle just hovdamen få sota för alltihop, tänkte den ärbara societeten, som gärna skulle ha utlämnat en grupp – nästan likasinnade för att själv komma så torrskodd som möjligt ur knipan. Man skred till en löjlig ”likvidering av sammansvärjningen”, man utrymde ”Dubbelörnen” i Kiev, häktade medlemmarna av sällskapet ”Russki Bogatyr” (för att genast släppa dem fria igen) och även ett par f. d. storfurstar men lät med klok försiktighet själarna i den verkliga sammansvärjningen (icke operettsammansvärjningen): Miljukov och Gutsjkov, Rodsianko och Rjabusjinskij, Putilov och Visjnegradskij, Kornilov och Kaledin, folkförräderiets partis centralkommitté och konspiratörernas ”trängre

konferens", med ett ord alla som tillsammans med Kerenski hade avtalat planen om en "kollektiv diktatur" av blod och järn, välvist löpa.

De kapitalistiska tidningarna, som i den pompöst anlagda Kornilovska uppmarschens dagar blodtörstigt hade gnisslat tänderna och i dess nederlags dagar bitit sig i läpparna, höjde åter huvudet och övergick på nytt till offensiven. Den officiella åklagarmaktens personligheter tvättade Kornilov rena med samma fräckhet som den varmed de förut hade svartfärgat proletariatets parti. I enhetsfront med den reaktionäre statsåklagaren Aleksandrov förklarade "demokraten" Stahl med häntydning på bolsjevikerna: "Jag tänker, att sammansvärjningen från höger och från vänster utgör samma förbrytelse mot landet." Tidningarnas tjänstvilliga jurister förklarade därtill, att Kornilov inte kunde begå någon förbrytelse "mot den bestående ordningen" därför att det "för närvarande i Ryssland överhuvud inte funnes någon ordning". De s. k. kvalificerade intellektuella, d. v. s. historikerna, advokaterna, författarna, de lärda, dilettanterna, gick åter fram till storm mot arbetarna. En "nästan marxist", professor Vipper glömde fullständigt sin teori om den historiska kunskapen och berättade i Rjabusjinskijs tidning, att hela ryska revolutionen vore endast ett resultat av de tyska generalernas ondska. Hans redaktionskollega Balmont, som en gång hade besjungit arbetarnas väpnade uppror, diktade nu hänförda oden till Kornilov, i vilka han älskvärt kallade denne bärare av en slö asiatisk fysionomi för ryska civilisationens "stolta svan". ,

Men herrar kapitalister var dock ytterst missbelåtna med Kerenskis uppförande. De hade av honom väntat sig ett mer energiskt uppträdande eller en abdikation till Kornilovs förmån. I sina planer hade konspiratörerna räknat med det senare. Kerenski hade emellertid i det kritiska ögonblicket inte understött Kornilov med vapen utan tvärtom – om ock endast som komedi, för skenets skull – fört en kamp mot honom, vilket emellertid, inte alldeles tilltalade textil och metallkungarna. De begynte en energisk kampanj mot Kerenski och avslöjade hänsynslöst denne "demokrats" dubbelspel. Kampanjen öppnades i Rjabusjinskijs tidning Utro Rossij. Med dokument bevisades Kerenskis medverkan i utarbetande av planerna på en militärdiktatur, liksom hans strävan att slå ned Petrograd och Kronstadt, hans andel i tredje armékårens inkallande till Petrograd, i provokationen "den bolsjevikiska sammansvärjningen", i förberedandet av sovjeternas avskaffande, alltsammans avslöjades. Ett helt getingbo av intriger, svindel och ömsesidigt förräderi dök upp på ytan. Varje dag medförde sensationella nyheter. Det blev klart för envar, att vid sidan om Kornilov-affären också fanns en Kerenski-affär och att den senare skilde sig principiellt från den förra endast genom sin dubbeltungade och fega typ.

Hur direktoriet Kerenski än bemödade sig att gottgöra sina mot bourgeoisin begångna synder, så gick dock bourgeoisin nu, då Kornilov hade räddat Riga, rakt på sak. Visserligen hade Kerenski utropat republiken för att bevisa, att det i Ryssland "existerade en ordning", men i stället förbjöd han i Petrograd de två tidningarna Rabotsjij och Novaja Sjisn, förberedde under förevändning av kamp mot anarkien i all hast en straffexpedition mot arbetar- och soldatsovjeten i Tasjkent och förhandlade med Moskva-storheterna Konovalov, Barisjkin, Tsjetverikov, Tretjakov och Smirnov, d. v. s. med blomman av Moskvas "trängre konferens". Han försökte också upplösa "flottcentralen" och utnämnde Klembovskij, en öppen Kornilov-anhängare, till medlem av krigsrådet. Trots allt skonade emellertid bourgeoisin inte längre denne sin "unge man", den behövde en annan.

Medan däruppe alltjämt drevs samma lotterispel med ministertaburetter, som var så karaktäristiskt för tsarregimen och med vars hjälp, d. v. s. med personskifte, man hoppades kunna stoppa till den egna klassbeskaffenhetens gapande luckor, försiggick därnere i massorna en snabb omsvängning åt vänster. Den processen fick sitt uttryck även i de ledande sovjeternas ändrade ställningstagande. De socialrevolutionära och mensjevikiska ledarna försökte stärka sitt inflytande med allehanda byråkratiska skrankor och på så vis skydda sig för massans

”anslag”. I ju snabbare tempo dock ”landet” gick åt vänster, i desto starkare grad blev sovjeterna åter organ för proletärernas och soldaternas klasskamp mot den imperialistiska statsmakten och kastade allt mer ifrån sig funktionen som enbart denna statsmakts underordnade. Nyvalet av enskilda medlemmar och vänstersvängningen av andra förde till, att Petrograd-sovjeten gick över i bolsjevikernas läger. Presidiet för centrala exekutivutskottet med Tsjedse och Dan i spetsen måste avgå. Arbetarombudens sovjet i Moskva följde Petrograds föredöme och gav sitt röstflertal till det revolutionära proletariatets parti. Förgäves antog centrala exekutivutskottet en resolution om förtroende för den bonapartistiska kvintetten. Det var klart, att ledningen måste glida ur dessa politiska liks händer och *övergå till de båda huvudstädernas revolutionära sovjeter.*

De småborgerliga ledarna miste i alltjämt växande grad t. o. m. sin egen klassgrundval. Hade de tidigare med tämlig framgång uttryckt obeslutsamheten hos småborgarna, bönderna, de fattiga i städerna och arbetarklassens efterblivna lager, så svängde de nu tämligen fort åt höger. Medan *småborgarnas massa* genomgick en dragning till proletariatet, visade *dess ledare* en ännu häftigare dragning i riktning åt storkapitalet. De byråkratiserade spetsarna i centrala exekutivutskottet, vilka under massans tryck något mildrat sin reaktionära lidelse och sin lakejiver, skyndade nu åter för full maskin till ett block med storbourgeoisin. För fega att öppet bekänna sin beundran för de genom Kornilov-affären fullständigt kompromitterade kadetterna, nödgade de dessa att inträda i regeringen under mask av ”sakliga kandidaturer”, en mask, som f. ö. ständigt och gärna användes av alla politiska svartkonstnärer och yrkesvindlare. Under sådana omständigheter måste dessa herrskaper, som i sin ängslan för den bolsjevikiska smittan redan till hälften hade enat sig med storbourgeoisin och förvandlat sig själva till ”småbonapartar”, söka en ny social stödjepunkt i stället för den gamla. Dessutom måste de med hänsyn till den snabba bolsjeviseringen inte bara av landet utan också av sovjetorganen sätta emot denna utveckling någon ”också demokratisk” och därjämte allrysk kraft. Tränga tillbaka sovjeterna, sanktionera koalitionen, skapa en organisation av den starka medelbourgeoisin för att därmed kunna regera finansoligarkin och slutligen avvärja bolsjevikernas anstorm genom skapandet av ett fast demokratiskt värn mot den revolutionära anarkien, den planen hade mensjevikerna Liber och Dan, vilkas namn redan blivit symbolen för ”social förrädarens” typ.

Sådana behov motsvarade ”den demokratiska konferensens” ide. Det mål, centrala exekutivutskottet hade ställt sig, bestod i att skapa en margarindemokrati. Intet under, att det målet kunde uppnås endast med förfalskning och bedrägeri. Om ”statskonferensen” i Moskva på sin tid måste förfalska ”nationens” röst och i stället för denna nation sätta bödlar med och utan epåletter, så måste nu ”demokratiska konferensen” förfalska demokratins röst genom att ersätta bönder, soldater och arbetare med välmående medelstora bönder och för Kornilov svärmande intellektuella.

Sovjeterna, denna den revolutionära demokratins enda representant, hade man tillämnat en tredjerangsroll. På främsta plats ställde man representanterna för semstvoerna, städerna och kooperationen, till vilka sällade sig en hel råttsvans av ståndsorganisationer och föreningar av intellektuella. Semstvoerna kunde så mycket bättre tjäna ”demokratins” blamerade ledare som ny basis, då i många av dem över huvud inte hade ägt rum några nya val, så att de med den gamla tsaristiska stämpeln på pannan kunde fås att genomföra vilken svindel som helst, om de bara begrep den. *Stadsdumorna* var redan uttrycket för revolutionens gårdag. Dessa dumors av högersocialrevolutionärer och kadetter bestående majoritet, som hade godkänt avrättningarna, motsvarade ingalunda längre stämningarna i breda massor av stadsbefolkningen. Slutligen var *de anställda i kooperationen,* vilka valts av bönderna därför att de handlade med sill, tvål och tändstickor, men som inte alls hade några som helst politiska fullmakter, pålitliga nog för medborgare Tseretelli. De kooperativa politikernas drabant fru Kuskova förklarade på

kooperativa kongressen under bifallstjut från sina meningsfränder i kadettlägret, att hon hellre skulle låta hugga av sig handen än avge en valsedel med kandidaterna av det parti, den kampglada kvinnliga kooperatören själv tillhörde. T. o. m. mensjevikerna av Libers och Dans färg föreföll den goda damen alltför röda.

Till sitt väsen som helhet en förfalskning kunde ”demokratiska konferensen” inte undgå att under hela sin verksamhet begå förfalskning på förfalskning. Kerenski, som redan i förväg genom pressen hade betecknat konferensen som privat (för att ge konferensen mer än privatkaraktär saknades ju Rjabusjinskij och Kaledin!) ”angav tonen” för den högt ärade församlingen med att förklara, att Kornilovs kupp från början till slut hade undertryckts av honom, Kerenski. (Det sade han just i samma ögonblick som den till kuppens undersökning tillsatta kommissionen direkt inför publiken hade förklarat sig inte finna något vederbörligt stöd för att kunna förhöra general Kornilov.)

På konferensen flöt en oändlig ström av tal av f. d. och nuvarande ministrar och tallösa representanter för tallösa organisationer. Tsjernov berättade, hur han i koalitionsregeringen berövats varje arbetsmöjlighet och uttalade sig sedan för en koalitionsregering. Skobelev, som på sin tid hade lovat att plocka bourgeoisin till hundra procent, stammade oartikulerat om svårigheterna att arbeta och uttalade sig därpå för samregerandet. Sarudnij underhöll publiken med enkla anekdoter ur ministerlivet, förklarade att han inte hade förstått något och inte heller nu förstode något samt uttalade sig för samregering.

Med ett ord: alla ministrar, som hade vant sig vid kompromissernas bekvämlighet, försvarade dessa med liv och själ. Och ”massan”, som konstlat förts samman genom svindelknep, avgav 766 röster för samregering och 688 däremot. Sovjeterna röstade övervägande däremot. I ännu starkare omfattning röstade däremot representanterna för fackföreningarna, och som en man flottan, t. o. m. hälften av de gamla arméorganisationerna avvisade samregeringen. Anhängarna av samregering fick sin majoritet genom semstvo-folkets röster, stadsfullmäktige, kooperatörer och socialförrädare i gemenskap, för vilka man redan i förväg välvist hade ordnat en säker majoritet. Men när man kom till frågan om samgående med kadetterna, vågade inte ens denna hopkonstruerade majoritet rösta för folkförräderiets parti, Kornilovs parti. De social förrädiska näktergalarna sjöng förgäves underbart, saken ville inte gå i lås. Men när det blev klart, att en regeringssamverkan med bourgeoisin utan kadetter vore en omöjlighet, när mensjeviker och socialrevolutionärer såg sig ställda inför uppgiften att skapa en socialistisk, ”borgarfri” regering, då ryggade de förskräckta tillbaka inför ett sådant perspektiv och röstade i sluten grupp mot resolutionen.

Resultatet var, att ”demokratiska konferensen” lät sin egen resolution falla och stod där i hela sin erbarmliga nakenhet och intighet.

I det ögonblicket steg emellertid alla de yrkesmässiga svartkonstnärerna fram på scenen och först av alla den ”ädle Tseretelli”. Det var nära, att man genom ett öppet bedrägeri fick igenom en skändlig resolution, som gav i uppdrag att skapa ett organ, som också kunde ”sanktioneras” av lille Bonaparte och vara regeringen ”behjälplig” vid upprättandet av en stabil makt. Bolsjevikerna med Trotskij i spetsen, vars glänsande, modiga anföranden bragte alla lakejsjälar ur fattningen, lämnade demonstrativt sammanträdet som svar på en sådan smälek. De av Tseretelli föreslagna tilläggen drogs tillbaka. Men den faktiska politiken, resultatet av avtalet mellan Kerenski, Tseretelli, Gots & Co., mellan kooperatörerna och storbourgeoisie, bakom vilken stod folkförräderiets hatade parti, denna politik fortsattes av konferensens hjältar. I de resolutioner, som antogs, hette det, att vid skapandet av regeringsmakten skulle ”krävas förverkligandet av programmet av den 14 augusti”, detta program, som Tsjeidse på ”Moskva-konferensen” i Kaledins närvaro och proletariatets frånvaro så lidelsefullt hade företrätt.

Vi avtrycker här *Trotskijs tal* på Demokratiska konferensen enligt Isvestijas referat den 20 september 1917:

Kamrater och medborgare! Vi vill inte höra goda råd utan en räkenskapsrapport. T. o. m. Pesjechonov har här i st. f. en rapport föreläst en sorts dikt på prosa om fördelarna i samregering. Han berättade, att kadettministrarna i koalitionsregeringen inte hade drivit något sabotage, nej, tror någon det, de hade bara suttit där, väntat och sagt: ”Vi vill se på, hur ni socialister blamerar er.” Och när jag sade, att det just är sabotage, då ett politiskt parti, ett borgerligt, mycket inflytelserikt parti, i en synnerligen kritisk historisk period inträder i regeringen endast för att ”inifrån” kunna iaktta, hur demokratins representanter blamerar sig, medan samma parti ”utifrån” räcker Kornilov handen, lovade medborgare Pesjechonov att förklara för mig, vari skillnaden låge mellan politik och sabotage. Han glömde emellertid att hålla det löftet. En annan minister för ett annat parti, en kadett, drog likaledes slutsatser ur sina erfarenheter som minister men i mera bestämda politiska uttryck. Jag menar Kokosjkin. Denne motiverade sitt utträde med, att de åt Kerenski givna utomordentliga fullmakterna gjorde de övriga ministrarna till helt enkelt exekutiva organ för ministerpresidentens föreskrifter, men att han för sin del inte kunde vara med på rollen att bara vara ett exekutivt organ.

Jag säger uppriktigt, att när jag läste de raderna, måste jag i själ och hjärta ge vår fiende Kokosjkin bifall. Han talade här med politisk och mänsklig värdighet. Mellan oss råder f. n. stora meningsskiljaktigheter ifråga om såväl den avgående som den kommande koalitionsregeringen. Men jag frågar er: finns det mellan oss också meningsskiljaktigheter ifråga om den regering, som sitter f. n. och talar i Rysslands namn? Jag har här inte hört någon enda talare, som för sin del har gjort anspråk på den föga avundsvärda äran att försvara femmannaregeringen, direktoriet eller dess ordförande Kerenski. (Oro, applåder och protestrop: ”Leve Kerenski!”)

Ni erinrar er kanske alla, hur en annan f. d. minister, Tseretelli, som en utomordentligt försiktig människa och diplomat på denna scen talade om personliga moment och sade, att demokratin vore själv skuld till allt, ty den hade t. o. m. lyft upp en enskild person till en sådan höjd, att han måste få svindel. Visserligen namngav han inte denna person, men ni tror mig säkert alla, när jag säger att han inte menade Teresjtsjenko.

I sitt här inför eder hållna tal sade Kerenski som svar på våra anmärkningar om dödsstraffet: ”Ni kan döma mig, om jag underskriver en enda dödsdom.”

Var dödsstraffet, samma dödsstraff, som Kerenski själv en gång hade avskaffat, nödvändigt, så frågar jag, hur det är möjligt för Kerenski att säga Demokratiska konferensen, att han under inga omständigheter kommer att göra bruk av dödsstraffet. Och om han säger oss, att han anser det för möjligt att gentemot demokratin förplikta sig till att inte använda dödsstraffet, så säger jag, att han genom den förklaringen förvandlar dödsstraffets införande till en akt av lättsinne, som tangerar gränserna till det kriminella. (Rop: Mycket riktigt!)

I detta faktum speglar sig hela den förnedring, ryska republiken f. n. befinner sig i. Denna republik har varken en befullmäktigad folkrepresentation eller en ansvarig regering. Och om vi alla, som i många andra frågor är av olika mening, är eniga i något, så är det däri, att det är ett stort folk över huvud, för att då inte tala om ett folk, som genomlever en stor revolution, ovärdigt att över sig tolerera en makt, koncentrerad i en enda, inför folket icke ansvarig person. (Bifall.)

Kamrater, när här många talare talade om, hur tung, hur tryckande regeringsmaktens börda är i den föreliggande epoken, när de varnade den unga, oerfarna ryska demokratin för att ta denna börda på sina kollektiva jätteskuldror, så frågar jag: vad skall man då säga om en

enskild person, som i varje fall inte har att uppvisa några särskilda talanger varken som härförare eller som lagstiftare? (Oro, rop: ”Nog! Fortsätt!”)

Kamrater, jag beklagar mycket, att den ståndpunkt, som nu så stormande yttrar sig här i salen i de där protestropen, ännu inte har fått något politiskt artikulerat uttryck från denna tribun. (Oro, applåder.) Ingen enda talare har stigit upp på denna tribun och sagt oss: ”Varför strider ni om den gamla koalitionen, varför tänker ni på den kommande koalitionen, ni har ju Alexander Kerenski, det kan väl vara nog åt er!” Det har ingen sagt. (Ny proteststorm och rop: ”Nog!”)

Jag skall tiga till dess det har blivit ordning i salen igen, förklarade Trotskij med fast, beslutsam röst. (Ordföranden lyckas med stor möda återställa lugnet.)

Vårt parti har aldrig varit böjt för att lägga ansvaret för den rådande regimen på någon som helst enskild persons onda vilja. Redan i maj, då jag talade i Petrogradsovjeten av arbetar- och soldatombud, sade jag: ”Ni, de kämpande partierna, skapar själva på konstlad väg den regim, där den person, som bär det största ansvaret, oberoende av sin egen vilja automatiskt måste bli utgångspunkt för den kommande ryska bonapartismen. (Oro och rop: ”Lögn, demagogi!”)

Kamrater, här kan det inte vara tal om demagogi, ty vad här säges i fullt sakliga uttryck är bara, att av vissa politiska kombinationer oundvikligt följer tendensen till autokratisk regim.

Vilka är nu dessa kombinationer? Vi formulerar dem så: I det moderna samhället pågår en allvarlig, förbittrad kamp. Hos oss i Ryssland, i en epok av revolutionen då de ur djupet uppstigande massorna för första gången subjektivt känner sig som klass, som en klass, som bär de tunga, under århundradenas lopp tillfogade sociala såren, en klass, som för första gången känner sig själv som politiskt subjekt, som juridisk person, och börjar belägra privategendomens grundfästen – i en sådan epok antar klasskampen de mest spända, lidelsefyllda former. Demokratin – vad vi kallar demokratin – är den politiska uttrycksformen för dessa arbetande folkmassor, arbetare, bönder och soldater. Byråkratin och adeln försvarar privategendomens fästning. Mellan dessa båda partier är kampen nu oundviklig, kamrater, nu sedan revolutionen – för att begagna ett den besittande klassens uttryck – har frigjort de undre folklagren. Kampen mellan dessa partier, den må anta vilken form som helst, blir allt skarpare och fullbordar så den lagbundna utvecklingscykeln, som inga som helst program kan hejda.

I en sådan epok, kamrater, sedan revolutionens drivkrafter har differentierat sig, betyder en koalitionsregering antingen högsta grad av politisk meningslöshet, som inte kan stå sig, eller ock högsta grad av illistighet från de besittande klasserna, som avser att göra folkmassorna utan ledare genom att locka de bästa, inflytelserikaste av dessa ledare i en politisk fälla, för att sedan överlämna massorna – eller, som de säger, ”de frigjorda elementen” – åt sig själva eller också kväva dem i deras eget blod.

Kamrater! Koalitionens anhängare säger, att en rent borgerlig regering är omöjlig. Varför är en sådan regering omöjlig? Minor har här klargjort för oss, att en socialistisk regering skulle bli lika kortlivad och ofruktbar som en koalitionsregering. Det är Bu just ingen särskild komplimang valken för koalitionsregeringen eller för en socialistisk regering. Jag frågar er: Varför kunde man då inte helt och hållet överlämna regeringen åt bourgeoisin? Man säger oss, att det vore omöjligt. Kamrat Tseretelli har några gånger alldeles riktigt påstått, att det skulle framkalla ett inbördeskrig. Förhållandet mellan massorna och de besittande klasserna är alltså så spänt, att de besittande klassernas övertagande av regeringen är liktydigt med det oundvikliga inbördeskriget. Så skarpa, så spända och starka är, alldeles oberoende av bolsjevikernas ondska, motsättningarna mellan klasserna!

I en sådan epok, i ett historiskt interregnum, där de besittande klasserna inte kan gripa hela makten och folkets organ inte vågar gripa makten, födes idén om en skiljedomare, en diktator,

en Bonaparte, en Napoleon. Därför kunde Kerenski besätta den plats han nu håller besatt. Den revolutionära demokratins svaghet och obeslutsamhet har skapat denna vakans åt Kerenski. (Applåder.)

Om ni nu ännu en gång upprepar koalitionsexperimentet, sedan det redan har fullbordat sin naturliga bana, sedan kadetterna två gånger har inträtt i koalitionen och så åter utträtt – varvid, kamrater, det är att märka, att kadetterna gick ut och in i samma syfte, nämligen i syfte att sabotera den revolutionära regeringens arbete –, sedan ni har bakom er Kornilov-affärens erfarenheter, skulle, tror jag, en ny invit till kadetterna inte bara betyda upprepandet av det gamla experimentet.

Nu säger man här visserligen, att man inte kan beskylla kadettpartiet som sådant för delaktighet i Kornilovs uppror. Om jag inte misstar mig, så var det kamrat Snamenskij, som sade oss bolsjeviker – och det inte för första gången: ”Ni protesterade, när vi gjorde hela ert parti ansvarigt för rörelsen den 5 juli, Upprepa alltså inte felet, som några av oss har gjort, gör inte alla kadetter ansvariga för Kornilovs uppror.” Den jämförelsen haltar enligt min mening en smula; ty om man – med rätt eller orätt, det är en annan fråga – beskyllde bolsjevikerna att ha framkallat eller rent av provocerat rörelsen 3-5 juli, så var det den gången inte tal om en invit till inträde i regeringen utan om en invit till inträde i Kresty-fängelset. (Munterhet.) Det, kamrater, är en liten skillnad, vilket jag hoppas inte heller medborgare Sarudnij kommer att bestrida. Vi säger: vill ni kasta kadetterna i fängelse för Kornilov-upproret, så gör det inte över en kam, utan undersök saken beträffande varje enskild kadett från alla sidor. (Munterhet och tillrop: ”Bravo!”)

Men, kamrater, om ni ville uppmana det ena eller andra partiet till inträde i regeringen, låt oss säga exempelvis, som paradox – bara som paradox – bolsjevikpartiet ... (Larm, munterhet.) Alltså, om ni behöver en ministär, vars uppgift vore att avväpna proletariatet och avlägsna den revolutionära garnisonen eller hämta hit kavallerikår 3, så skulle jag säga, att bolsjevikerna, som helt eller delvis är invecklade i rörelsen 3-5 juli, som parti, som helhet absolut inte duger till denna uppgift att avväpna Petrograd, garnisonen och arbetarna. , (Munterhet.) Ty, kamrater, fastän vi den 3-5 juli inte kallade arbetarna ut på gatan, var våra sympatier dock hos de soldater och arbetare, som senare avväpnades och skingrades, vi var överens med deras paroller, vi hatade vad de också hatade och älskade vad de också älskade. . . (Rop: ”De häktade Tsjernov.”) Om jag inte misstar mig – Tsjernov är här och han kan intyga det (Tsjernov nickar bekräftande) – så utgick våldsamheterna mot Tsjernov inte från de demonstrerade massorna utan från en liten grupp tydligt kriminella subjekt, vars ledare jag återfann i Krestyfängelset som kriminell förbrytare. (Larm.)

Men, kamrater, frågan ligger annorlunda till. Om det bara vore tal om kadettpartiet, om att det skulle inträda i regeringen, så vore inte den omständigheten avgörande för oss, att den ena eller andra medlemmen av kadettpartiet i hemlighet spelade under täcke med Kornilov, heller inte att Maklakov stod i telefonen när Savinkov förhandlade med Kornilov, att Roditsjev for till Don-området för att föra politiska förhandlingar med Kaledin – det är inte det väsentliga, utan väsentligt är, att hela den borgerliga pressen med alla lögnens tungor gav uttryck åt den borgerliga klassens tankar, känslor och önskningar. Därför säger jag, att det inte står till vårt förfogande några kontrahenter för en koalition.

Visserligen är Viktor Tsjernov mycket optimistiskt stämd och säger, att vi ska vänta, men för det första står frågan om makten på dagordningen i dag, och för det andra säger han på basis av Marx' lära – som nu av ödets ironi har upptagits i socialrevolutionärernas arsenal, varvid denna marxism är just en marxism som gör socialrevolutionärerna lika Tseretelli och Dan – alltså på basis av denna marxism säger han, att man måste vänta, kanske kommer det under revolutionen att utveckla sig ett nytt demokratiskt parti. Jag personligen har lärt av

marxismen, att där proletariatet uppträder som självständig kraft så stärker inte utan dödar varje dess steg den borgerliga demokratin genom att rycka breda arbetarmassor undan bourgeoisins inflytande.

Man föreslår oss här att avvakta den borgerliga demokratins pånyttfödelse och stärkande för att sedan ingå ett block med den. Det är den största utopi som kan tänkas. Kamrater, vi vill inte ställa våra förhoppningar på, att den borgerliga demokratin kommer att uppstå hos oss i den form, vari den existerar i den gamla kapitalistiska ordningen.

(Kamrat Trotskij publicerar den bolsjevikiska fraktionens deklaration. Medan deklarationen föreläses hörs vid satserna om nödvändigheten att omedelbart beväpna arbetarna från högra sidans bänkar tillropen: ”Varför det?” Talaren ger ett värdigt svar på dessa tillrop:)

För det första för att skapa ett verkligt bålverk mot kontrarevolutionen, mot en ny, starkare Kornilov, för det andra, om en verklig diktatur av den revolutionära demokratin skulle upprättas, om denna nya regering skulle erbjuda en hederlig fred och om detta anbud skulle tillbakavisas, så förklarar jag i vårt partis namn och för de med oss följande proletära massorna, att Petrograds och Rysslands beväpnade arbetare ska försvara revolutionens land mot imperialismens härar med ett hjältemod, som ryska historien hittills inte har känt. (Tal:s sista ord drunknade i bifallsstormen.)

Deklaration av bolsjevikfraktionen på Demokratiska konferensen.

Revolutionen har kommit till sin mest kritiska punkt. Vad som nu följer kan endast vara en ny stigning – eller det fördärvliga förfallet. Folket är utmattat av kriget men kanske än mer pinat av obeslutsamheten, upprört av vacklan i de ledande politiska partiernas politik. Efter mer än sex månader efter tsarismens störtande, efter en rad försök att bygga upp den revolutionära makten på grundvalen av samregering med demokratins och census-bourgeoisins representanter, efter de ömkliga akterna av personlig regim, som förde raka vägen till Kornilov-äventyret, står revolutionens drivande krafter ånyo ofrånkomligt inför maktfrågan.

Varje ny regeringskombination har inletts med proklamerandet av ett program regeringsåtgärder, för att efter några få veckor visa sin fullkomliga oförmåga att ta ett enda allvarligt steg framåt. Alltjämt bara nya smågeschäft med census-folket, t. o. m. ännu när koalitionens fördärvlighet hade blivit uppenbar, det måste väcka tvivel, oro och sorg i medvetandet hos alla landets arbetande och förslavade klasser. Inte bara städernas arbetare, inte bara den tre hela år i skyttegravarna pinade soldaten, t. o. m. bonden i den slöaste och mest efterblivna landsbygden, alla begriper de mycket väl, att man omöjligt kan lösa jordfrågan genom kompromiss med Lvov och Rodsianko. Man kan omöjligen vänta arméns demokratisering av generalerna och anhängarna till livegenskapen ur den gamla regimen, Kornilov, Aleksejev et Co., kontrollen över industrin av industriherrarna i regeringen, finansreformen av bankirerna och krigsmarodörerna eller deras förtrogna, Konovalov, Paltsjinsjij, Trejakov eller Burisjkin et Co. Man kan slutligen omöjligt skapa ens en enda allvarlig åtgärd för regleringen av förplägnadsväsendet och transporten, inte genomföra en enda reform ifråga om rättsväsendet eller skolan, om man under epoken av dessa jätteskakningar i huvudstäderna såväl som på landsbygden lämnar den gamla tjänstemannaapparaten och myndigheternas sammansättning med deras folkfientliga anda och slöa byråkratism oantastad..

Oaktat alla regeringens ansträngningar att undanträngа och försvaga sovjeterna, trots den självmördande politiken av sovjeternas officiella socialpatriotiska ledarklick, har sovjeterna visat hela sin oförstörbarhet, vilken trädde i dagen genom sin revolutionära makt och folkmassornas initiativ i perioden då Kornilovs myteri undertrycktes, i den perioden då i folkets och historiens domsal Provisoriska regeringen för eviga tider förklarades skyldig; denna regering, av vilken en del bestod av direkta hantlangare åt Kornilov, medan den andra delen visade sin beredvillighet att lägga revolutionens erövringar i Kornilovs händer. Efter dessa nya erfarenheter, vilka ingenting längre kan utplåna ur arbetarnas, böndernas och soldaternas medvetande, har ropet ”All makt åt sovjeterna – i huvudstäderna såväl som på landsbygden!”, vilket vi Ilar utstött alltsedan revolutionens början, svällt ut till hela det revolutionära landets röst.

Endast en makt, som omedelbart stöder sig på proletariatet och de fattiga bönderna, en makt, som räknar med alla landets materiella rikedomar och dess ekonomiska möjligheter, utan att göra halt inför den besittande klassens självviska intressen, och som mobiliserar alla vetenskapligt utbildade, tekniskt värdefulla krafter, endast en sådan makt kommer att förmå att åstadkomma maximum av nu uppnåelig planmässighet i den sönderfallande hushållningen, hjälpa bönderna och lantarbetarna att utnyttja förefintliga produktionsmedel i jordbruket på det mest nyttiga sätt; begränsa vinsterna, fastställa arbetslönen och i överensstämmelse med produktionens reglering säkerställa den sanna arbetsdisciplinen, som bör vara baserad på de arbetandes självförvaltning, på deras centraliserade kontroll över industrin, och slutligen åstadkomma hela hushållningens demobilisering med minsta möjliga skakningar.

Med hänsyn till, att kadetternas kontrarevolutionära parti, vilket inte fruktar någonting så mycket som maktens övergång till sovjeterna, ständigt söker skrämma demokratins mindre medvetna element med det väpnade bolsjevikupprorets spöke, anser vi det för nödvändigt att på nytt och tydligt så hela landet hör det förklara, att vårt parti i sin kamp för förverkligandet av sitt program varken i det förgångna eller nu har strävat efter att gripa makten emot den organiserade viljan hos de arbetande massornas flertal. Övergången av all makt till sovjeterna skulle varken avskaffa klasskampen eller partikampen i demokratins läger. Men med full och oinskränkt agitationsfrihet och med ständig förnyelse av sovjeterna underifrån skulle kampen om det större inflytandet och makten utspelas inom sovjetorganisationernas ram. Men den fortsatta politiken av våld och repressalier mot arbetarklassen, de revolutionära elementen i armén och bland bönderna i syfte att hämma revolutionens vidare utveckling för ofrånkomligt och fullkomligt oberoende av de revolutionära organisationernas vilja till en sammanstötning av ett omfång, som historien ännu inte ofta har sett.

Under givna förhållanden är en koalitionsregering ofrånkomligt en regering av våld och repressalier från de övre lagren mot de nedre. Endast den som vill inbördeskriget till varje pris för att genast avvältra ansvaret på arbetarmassorna och vårt parti, kan efter alla erfarenheter i det förflutna föreslå demokratin ett nytt förbund med den kontrarevolutionära bourgeoisin.

Folket törstar efter fred. Koalitionsregeringen betyder det imperialistiska krigets förlängning. Provisoriska regeringens sammansättning har hittills anpassat sig efter kraven från de ”allierade” imperialisterna, den ryska revolutionära demokratins dödsfiender. Den fördärvliga offensiven av den 18 juni, mot vilken vårt parti uppträdde med sådant eftertryck, Kornilovs åtgärder till arméns bemästrande, vari kompromissministrarna hade direkt andel, allt detta var direkt eller indirekt frukten av ingivelser från de ”allierade” imperialisterna. På den vägen har ryska revolutionen redan slösat bort en stor del av sin moraliska auktoritet utan att det allra minsta stärka sin fysiska kraft. Det blir allt tydligare, att de ”allierade” imperialisterna, som så systematiskt undergräver ryska revolutionens inre kraft, icke kommer att rygga tillbaka för att sluta fred på ryska folkets bekostnad. Samtidigt ger krigets fortsatta, viljelösa förlängning, utan folkets förtroende varken till krigsmålen eller den krigförande provisoriska regeringen, en överlägsen trumf i händerna på kontrarevolutionen, som kan spinna vidare sitt spel om en separatfred med den rovgiriga tyska imperialismen. Upprättandet av Sovjetmakten däremot betyder framför allt det direkta, öppna, definitiva förslaget om en hederlig, rättfärdig, demokratisk fred åt alla folk. Den revolutionära armén kunde erkänna krigets fullföljande som oundgängligt endast i det fall, att ett sådant freds-förslag avsloges. Men allt talar för, att detta förslag av en revolutionär regering skulle finna ett så mäktigt eko hos de pinade arbetarmassorna i alla de krigförande länderna, att krigets fortsättande bleve en omöjlighet. Sovjetmakten betyder freden.

Nog med ostadighet! Slut med viljelöshetens och klenmodets politik! Man kan inte ostraffat pina och plåga bönderna ett halvt år med löften om jord, om man i realiteten avböjer det omedelbara avskaffandet utan skadestånd av den privata äganderätten till jorden och dennas överlämnande till de lokala bondekommittéerna intill konstituerande församlingen.

Nog med vacklan! Slut med den tvetydiga politik, som socialrevolutionärna och mensjevikernas ledare tills nu har fört! Slut med förhalningen! Nog med ord! Det sista avgörandets timma är kommen.

Som grundvalar för den revolutionära maktens verksamhet måste tjäna följande åtgärder, som uppställts i förgrunden av tallösa tongivande revolutionära organisationer, med Petrograds och Moskvas sovjeter av arbetar- och soldatombud i spetsen:

1. Avskaffande av godsägarnas privatägande av jord utan avlösning och jordens överlämnande till bondekommittéerna tills konstituerande församlingen fattat beslut, varvid de fattiga bönderna förses med redskap.

2. Införande av arbetarkontroll i riksskala ifråga om produktion och distribution; centralisation av bankväsendet, kontroll över bankerna och nationalisering av de viktigaste grenarna av industrin, som: olja, stenkol, metallurgi etc.; allmän arbetsplikt; omedelbara åtgärder för demobilisering av industrin och organisation av landsbygdens försörjning med industriprodukter till fasta priser. Obönhörlig beskattning av de stora kapitalen och egendomarna samt konfiskering av krigsvinsterna i syfte att rädda landet från ekonomisk ruin.

3. Anullering av de hemliga avtalen och omedelbart förslag om en allmän demokratisk fred åt de krigförande staternas alla folk.

4. Säkerställande av självbestämningsrätten åt alla nationaliteter, som bebor Ryssland; omedelbart avskaffande av alla repressalieåtgärder mot Finland och Ukraina.

Som omedelbara åtgärder måste dekreteras:

1. Avskaffandet av alla repressalier, som riktar sig mot arbetarklassen och dess organisationer; avskaffande av dödsstraffet vid fronten och återställandet av den fulla agitationsfriheten och alla demokratiska organisationer i armén; arméns rensning från kontrarevolutionära element,

2. Kommissariernas och andra ämbetsmäns tillsättning genom val.

3. Allmän beväpning av arbetarna och organiserande av Röda gardet.

4. Upplösning av statsrådet och duman.[*] Omedelbart inkallande av konstituerande församlingen.

5. Avskaffande av alla adels- och andra privilegier. Full jämlikhet för alla medborgare.

6. Fastställande av åttatimmarsdagen för arbetarna och införande av den allsidiga socialförsäkringen.

Inför de utomordentliga åtgärder, som är nödvändiga för att få den politiska atmosfären frisk och öppna domstolarnas bölder, kräver vi det omedelbara utnämnandet av en för demokratin auktoritativ undersökningskommission för allsidig undersökning av händelserna den 3-5 juli och överprövning av alla handlingar av domstolar och agenter för den gamla regimen, i vars händer f. n. undersökningen mot proletariatet är förenad.

Det omedelbara frigivandet av alla häktade revolutionärer och den snabbaste utnämning av en offentlig domstol för alla under behandling stående mål.

Vi anser det för nödigt att uttala, att till grund för den nu sittande församlingen har lagts fullkomligt godtyckliga kriterier ifråga om mandaten, vilka i sin helhet medför, att de minst revolutionära kompromisselementen i demokratin tilldelas en betydelse, vilken de efter sin faktiska politiska roll absolut inte kan göra anspråk på. Armén är fullkomligt otillräckligt representerad och dessutom bara av det övre lagret, som står soldaternas massa mycket fjärran och sedan ett halvt år icke har underkastat sig något nyval. Dumorna och semstvoerna, som endast är till hälften reformerade, är redan på grund av sin speciella bestämmelse i mycket ofullkomlig grad ägnade att återspegla demokratins politiskt revolutionära försök och dess åsikter; i än högre mått gäller detta kooperationen, där urvalet av ledande personer endast står i ytterst lös förbindelse med de demokratiska massornas politiska åsikter och med utvecklingen i deras tänkesätt. I förhållande till dumornas, semstvoernas och kooperationens representation är sovjeternas representation ytterst inknappad. Men i själva verket uttrycker just dessa organisationer mera träffande arbetarnas,

[*] Egendomligt nog blev duman aldrig upplöst före novemberrevolutinen, trots bolsjevikernas och massornas krav härpå. Duman blev också mycket riktigt under den skärpta kampen ett direkt hot mot revolutionen.

> böndernas och soldaternas politiska vilja. Just sovjeterna var det som var vuxna alla situationer, på många håll utgjorde de också den enda makten i Kornilov-kuppens kritiska dagar. Det är därför vi tror, att endast de beslut och förslag av den nu sittande församlingen kan finna vägen till förverkligande, som syftar till fullständigt avskaffande av Kerenskis personliga regim och får bifall av Allryska kongressen av arbetar-, bonde- och soldatombud. Det ofördröjliga inkallandet av denna kongress är ögonblickets viktigaste uppgift.

Om Moskva-konferensen på Stora Teatern hade varit ackuschörskan för Kornilov-komplotten, så födde Demokratiska konferensens berg framförallt ”förparlamentets” löjliga lilla råtta. Som resultat av diskussionen om makten kom ett vanmäktigt, lagförkunnande organ vid Kerenskis sida, ett trist kansli, vari konferensens avdankade personal kompletterades med en rätt stor portion borgare, med kadetterna i spetsen, dessa mot vilka konferensen på sin tid hade röstat. Den uppgift som ställts, att avskaffa lille Bonapartes ansvarslöshet, löstes så att man skapade ett organ, ansvarigt just inför den man, vars oansvarighet det skulle skaffa ur världen.

Demokratiska konferensen visade sig ofruktbar som bibelns fikonträd. Men medan herrar kadetter jublade över ”demokratins vanmakt”, begrep de mycket väl, att deras skadeglädje var grundlös. De visste mycket väl, att vanmakten hos den av Tseretelli åstadkomna och av Kerenski godkända församlingen hade skäligen lite att göra med den demokrati, som utanför Alexander-teaterns murar dag för dag vann i styrka.

Bankernas organ, Russkaja Volja, skrev i anledning av Demokratiska konferensens öppnande:

> ”Som resultat av de tilldragelser, vilka utfyller perioden mellan nederlaget vid fronten och kontrarevolutionens nederlag, höjde den demagogiska bolsjevismen sitt huvud, och Petrograds 'organiserade demokrati' blev leninisternas fånge. Ett sådant politiskt resultat av revolutionens sjätte månad kan kallas 'skakande', om dess betydelse också är relativ. Under den förkrossande verkan av dessa händelser öppnades de demokratiska organisationernas konferens ...”

Den oupphörliga tillväxten för proletariatets parti, vilket – sim fru Beresjkovskaja med en gest av lady-patronessa förklarade – ”fördärvar våra goda, trohjärtade arbetare, bönder och soldater”, denna ansvällning av de arbetandes armé bragte bourgeoisin i ett verkligt kritiskt läge. I landet mognade fram konflikt på konflikt, järnvägsarbetarnas strejk, de växande bondeoroligheterna, mobiliseringen av sovjeternas krafter, allt detta visade tydligt och klart, att inbördeskrigets vågor skulle komma att svämma bort förparlamentets ömkliga bygge. Det historiska ögonblicket för det väpnade upproret, som skulle leda till Sovjetmaktens upprättande i oktober, nalkades.

VI. Oktober

1. Återblick.

I oktober 1917 hade läget i landet redan blivit moget för proletariatets makterövring. De objektiva faktorerna för makterövringen förelåg. Nu fordrades endast arbetarklassens subjektiva ansträngningar, massornas anstorm och deras riktiga ledande genom bolsjevikpartiet.

Till belysning av den situation, vari Ryssland befann sig före oktober, ger vi här en sammanfattande skildring av landets ekonomiska läge, en framställning av rörelsen bland bönderna år 1917 såväl som också en rad originaldokument, som karaktäriserar den politiska situationen före oktober.

I september 1917 skriver Lenin (Den hotande katastrofen och hur hör man bekämpa den?):

> ”Ryssland står inför en ofrånkomlig katastrof. Transportväsendet är redan otroligt upplöst och upplöses allt mer. Järnvägarna kommer att stå still. Tillförseln av råmaterial och kol kommer att upphöra. Spannmålstillförseln kommer att upphöra. Kapitalisterna saboterar (fördärvar, uppehåller, bromsar) medvetet och oupphörligt produktionen, i hopp att den oerhörda katastrofen kommer att leda till störtandet av republiken, demokratin, sovjeterna och över huvud proletär- och bondeorganisationerna genom att befordra monarkiens återkomst och återupprättandet av bourgeoisins och storbgodsägardömets allhärskarvälde.
>
> En katastrof av oanade dimensioner och hungern står för dörren. Därom har redan otaliga gånger skrivits i tidningarna. Otroliga mängder av resolutioner har antagits av såväl partierna som bonde-, arbetar- och soldatsovjeterna. I de resolutionerna konstateras, att katastrofen är ofrånkomlig, att den rycker allt närmare, att man måste kämpa mot den med alla, ja, alla medel, att endast folkets 'heroiska ansträngningar' kan hejda undergången o s. v. Så säger alla. Alla erkänner det. Alla har beslutat det.
>
> Och ingenting göres.
>
> Ett halvt revolutionsår har gått. Katastrofen har ryckt närmare. Det har kommit till massarbetslöshet. Må man betänka: landet är utan varor, landet lider av bristen på livsmedel, bristen på arbetskrafter, fast det finns tillräckligt med spannmål och råmaterial, och i ett sådant land uppstod i ett sådant kritiskt ögonblick massarbetslösheten. Vad höves mera vittnesbörd för, att efter ett halvt års revolution i en demokratisk republik, med fullt upp av förbund, ämbeten och institutioner, som stolt kallar sig 'revolutionärt-demokratiska', i själva verket ingenting allvarligt har företagits mot katastrofen, mot hungern? Vi går allt snabbare mot sammanbrottet, ty kriget väntar icke och det av detta förorsakade sammanbrottet i alla delar av folklivet blir allt tydligare.”

Var fanns knutpunkten för provisoriska regeringens ekonomiska åtgärder?

Krigets inflytande verkade ödeläggande på den ryska hushållningen.[*] Allt sammanträffande i en brännpunkt: i kriget. Bourgeoisins avstående från kriget skulle för den samtidigt betyda avståendet från vinsterna, brytningen med det europeiska kapitalet, under vilket tyska bourgeoisin befann sig i fullständigt beroende – avståendet från de i fall av seger ytterligare växande vinsterna. Och därför måste bourgeoisin vara för ”kriget till det segerrika slutet”, men ”socialisterna”, som uppträdde mot kriget, kom snart till parollen ”försvar så länge den väpnade fienden står emot oss”.

Krigsutgifterna fortfor, nya frivilliga mobiliseringar genomfördes, men transporten förföll i den ”godtyckliga” demobiliseringens tecken.

---

[*] Följande stycke är hämtat (i förkortning) ur *V. Sarabjanov*: USSR:s ekonomi och ekonomiska politik, Moskva 1926, rysk upplaga.

En annan centralpunkt i hushållningspolitiken var – upphävandet av feodalismen på landsbygden, jordens överlämnande till bönderna, förhindrandet av jordens bortsäljande och jordspekulation.

Vad sade de mensjevikiska och socialrevolutionära deputeradena om det?

På sammanträdet av 82 sovjeter i början av april i Petrograd antogs en resolution i jordfrågan:

Å ena sidan: ”Sammanträdet anser det för oavvisligt att på det mest bestämda sätt i konstituerande församlingen understödja konfiskeringen utan ersättning av godsägarnas jord i syfte att överlämna den till det arbetande folket.”

Å andra sidan: Sammanträdet erkänner, att ”jordfrågans slutgiltiga lösning tillkommer konstituerande församlingen och . . . förpliktar de lokala kommittéerna att gå emot varje försök till godtycklig lokal lösning av jordfrågan. . .”

Den tredje huvudpunkten var: åttatimmarsdagen. Samma sammanträde producerade följande resolution:

Å ena sidan: ”Åttatimmarsdagen utgör det ekonomiska grundkravet från proletariatet i hela världen och kommer att spela en stor roll i de ryska arbetarnas frigörelsekamp den närmaste perioden. Nödvändigheten att återställa arbetarnas krafter, vilka utmattats av arbetets utomordentliga anspänning under krigsåren, nödvändigheten att redan nu sörja för lindringen av den växande arbetslöshetens fasor och för lättnaden vid deras arbetssökande, som demobiliseras efter krigets slut, nödvändigheten slutligen – en nödvändighet som i och med Rysslands övergång till demokratiskt system uppfattas med särskild skärpa av arbetarklassen – att delta i landets social-politiska och kulturellt liv – allt detta tvingar arbetarklassen oemotståndligt till kamp för arbetsdagens förkortning. Sammanträdet anser det lagenliga fastställandet av åttatimmarsdagen – överallt och för alla arbetsbranscher – ofrånkomligt och föreslår provisoriska regeringen att utfärda en lag om införandet av åttatimmarsarbetsdagen”

Å andra sidan: ”Så länge kriget varar bör dock denna lag förutse möjligheten av övertidstimmar i företag, vilka arbetar för landsförsvaret eller framställer behovsartiklar av största vikt.”

Ännu en kärnfråga: Arbetarnas organisation i deras kamp med bourgeoisin.

Samma mensjevikisk-socialrevolutionära sammanträde säger:

> Å ena sidan: ”I betraktande av att, såväl i intresse av försvaret för och befästandet av revolutionen som i intresse av förbättrandet av arbetarnas ekonomiska läge i krigstiderna, en viss ekonomi är av nöden med arbetarnas krafter i kampen med kapitalet, är sammanträdet av den åsikten, att det är en ouppskjutbar uppgift för arbetarpolitiken att överallt grunda skiljedomskamrar för biläggande av konflikterna mellan arbetarna och företagarna av ombud för arbetarna och företagets ledning på paritetisk grundval.”

Samtidigt proklamerades proletära och revolutionärt-agrara mål och valdes medel, med vilka man kunde uppnå raka motsatsen eller ingenting alls.

Låt oss exempelvis ta förplägnads frågan: Huvudstäderna och de industriella centra stod hela tiden inför faran av spannmålstillförselns inställande; under trycket av de arbetande massorna förkunnar provisoriska regeringen, om också endast för en tid, spannmålsmonopolet, enligt vilket regeringen blir ägare till all spannmål, med undantag för vissa kvantiteter till förplägnad, utfodring och utsäde, men böndernas hushåll – blir de ansvariga förvararna av spannmålen, som står under de lokala förplägnadskommittéernas kontroll.

Monopolet proklamerades väl men genomfördes icke, ty förordningen om spannmålsmonopolet lämnade en punkt av utomordentlig vikt öppen: prisnivån. Här kunde sovjeternas

representanter inte komma till något samförstånd med de borgerliga kretsarna. Groman beklagade sig över kadetten Sjingarev, ”att jordbruksministern, som ställts på sin post av revolutionen, förbereder sig att ånyo höja det fastställda spannmålspriset”.

Spannmålen levererades av godsägarna, vilka krävde höjningen av de fasta priserna, men man köpte också av bönderna, som led stor skada av de låga fasta priserna, enär priserna på industriprodukter var höga och oupphörligt växte.

En grupp folkhushållningsfolk i Petrograd-sovjeten, mensjeviker, socialrevolutionärer, internationalister, utvecklade tanken, att frågan om förplägnaden icke kunde lösas isolerad:

> ”Av full övertygelse och kännedom om förhållandena påvisade de, att till sist alla åtgärder komme att bli fruktlösa, om frågan om spannmålsförsörjningen icke infogades i ett enhetligt system för den statliga försörjningen över huvud . . . Regleringen av hela varuutbytet och följaktligen också regleringen av industrin i hela folkhushållningen från regeringens sida är enda vägen, som lovar framgång i kampen mot förplägnadsväsendets förfall.” (Suchanov.)

Så, väsentligen riktigt, bedömde de mensjevikiska och socialrevolutionära folkhushållarna frågan, men i praktiken berodde den ”statliga regeringens förverkligande” av, i vilken klass' händer makten låg. Klassmotsatserna skärptes, framträdde alltmer, fabrikanterna saboterade och bragte produktionen i stockning.

I armén och bland bönderna lössläpptes en rasande agitation mot arbetarna, vars huvudtema var det bekanta: Soldaterna ligger 24 timmar om dygnet i de smutsiga löpgravarna, arbetarna festar och genomför åtta timmars arbetsdag.

Deputationer, som kom från armén för att undersöka arbetarnas förhållande till krigsbeställningarna, konstaterade nästan överallt, att arbetarna var mer än flitiga och att man led brist på kol och råvaror. Storbourgeoisin styrde emellertid orubbligt på svältlinjen, den försvarade ”den privata företagarlusten” och ville inte ens höra en antydan om statlig reglering, där arbetarna skulle kunna komma med – och avslöja de kolossala krigsvinsterna – det skulle inte endast betyda en stärkning av trycket från proletariatet utan också väcka en storm av ovilja hos småborgarna i stad och på land.

Storbourgeoisin önskade heller intet spannmålsmonopol, ty den klassen stödde sig ju på den kontrarevolutionära delen av armén, vars kommandoposter godsägaradeln innehade, liksom på de rika bönderna. Såväl godsägarna som de rika bönderna var intresserade i de höga spannmålspriserna. Ur dessa kompromisser, denna obeslutsamhet och detta hänsynstagande fanns ingen utväg.

Förstöringen och skakningen fortgick.

I maj förbjöd Centrala förplägnadskommittén bakandet av ”franska bröd” och bakverk av brist på smör, socker och mjöl. I Norden försvinner vetebrödet. Det svarta brödet blir dyrare för varje dag. Arbetarna kräver löneförhöjning, då de med den existerande lönen inte ens kan bli mätta, att inte tala om tillfredsställa sina behov av skor, kläder etc.

Bourgeoisin driver sin hetsjakt på proletariatet. I den största kadett-tidningen, Rjetsj, heter det i ledaren av den 13 maj:

> ”Inom knappa två tre veckor kommer fabrikerna och verken, det ena efter det andra, att nödgas stoppa. Det är den fasa, som närmar sig oss i detta ögonblick, då det ser ut som arméns anda åter rycker upp sig en smula... Vad kommer armén, vad kommer bönderna att säga, när de får höra de krav arbetarna uppställer? De kräver ju, att regeringen i detta nu skall underhålla två tre millioner arbetare genom att höja lönen åt varenda en 200 rubel i månaden. Vi rullar raskt mot avgrunden. Det är på tiden att besinna sig och göra halt.”

Och vad sade mensjevikerna och socialrevolutionärerna?

De vände sig både till arbetarna och industriherrarna med förslag att bringa offer. Under trycket av det växande förfallet enade de sig t. o. m. om ett nästan ”bolsjevikiskt program”. Och faktiskt kom Petrograd-sovjetens exekutivutskott till ett intressant beslut:

> ”Provisoriska koalitionsregeringen som uttryck för den revolutionära demokratiens anda och vilja kan inte annat än ställa sig de uppgifter, kriget och dess följder har skjutit i förgrunden – uppgifterna att planmässigt organisera folkhushållningen och arbetet, detta vars försummande bragte den gamla regimen på fall. Genomförandet av dessa uppgifter måste försiggå på två parallella vägar: I) genom att bilda organ, som har att undersöka det ekonomiska läget i hela dess omfång, 2) genom att bilda exekutiva organ, som förverkligar det ekonomiska livets planmässiga reglering. En sådan reglering kan icke förverkligas av isolerade myndigheter, vilket vore dömt att misslyckas, utan genom ett målmedvetet system av organen, i huvudstaden som i landsorten, måste vara sammansatta av representanterna för sovjet-, klass- och vetenskapliga organisationer under medverkan av regeringsmyndigheterna. Centrala exekutivutskottet måste ha säte invid provisoriska regeringen.
>
> Hela den ekonomiska verksamheten i fråga om förplägnaden, anskaffningen och distributionen av produkterna för armén och befolkningen, såväl de monopoliserade som de, som underkastats reglering, måste koncentreras i ”försörjningskommittén”, vilken bildas av förplägnadsministern jämte alla organ som sysslar med att anskaffa och distribuera produkterna... Det är på tiden nu att övergå från produktionsanarkien, från de privata syndikaten till folkhushållningsorganismens arbete, efter uppgift av regeringen, under (less kontroll och t. o. m. under dess direkta ledning. Privatföretagarna och handlarna måste begränsas därhän att de fråntas sin vinst och t. o. m. ifråga Gm sin rätt till privatekonomisk verksamhet. I många industrigrenar har tiden mognat för ett statligt handelsmonopol (spannmål, kött, salt, hudar), andra är mogna för av regeringen reglerade truster (kol, kaffe, metaller, socker, papper) och slutligen kräver i nästan alla industrigrenar de nuvarande förhållandena regeringens reglerande deltagande vid fördelningen av råmaterialen och färdigfabrikaten liksom också vid fastställandet av priserna. Samtidigt därmed måste man också ställa alla kreditinstitut under den statligt-samhälleliga maktens kontroll ... Hela handeln med utländsk valuta måste stå under regeringens kontroll. Alla emissioner av aktier och obligationer av handels- och industribolag kan tillåtas endast med det centrala ekonomiska organets tillstånd. Samtidigt måste ... de mest bestämda åtgärder tillgripas till bekämpande av dagdriveriet, ända till införandet av arbetsplikten ... Landet befinner sig redan mitt i katastrofen ...”

Lenin skrev i Pravda (14 maj 1917, n:r 57) till programmet ifråga:

> ”Såväl kontroll som också förstatligande av trusterna, såväl kampen mot spekulationen som också arbetsplikten, var snälla och säg, var finns här skillnaden mot den 'förskräckliga' bolsjevismen? Vad ville då de 'förskräckliga' bolsjevikerna mer? Det är ju sakens kärna, det träffar ju huvudet på spiken, det är ju detta småborgarna och kälkborgarna av alla schatteringar absolut inte vill förstå: denna 'förskräckliga' bolsjevisms program måste man godkänna, ty inget annat program kan visa en utväg ur den verkligt hotande, verkligt fruktansvärda kraschen. Men, men kapitalisterna erkänner detta program *för att icke genomföra det.* Och narodnikerna och mensjevikerna 'litar' på kapitalisterna och lär folket att 'lita' på dem. Detta är den egentliga kärnan i hela det politiska läget. Upplösningen hotar. Katastrofen är på väg. Kapitalisterna förde och för alla länder till avgrunden. Det finns bara en räddning: revolutionär disciplin, revolutionära åtgärder av *den revolutionära klassen*, proletärerna och halvproletärerna, statsmaktens övergång i händerna på denna klass, som i realiteten kan genomföra just en sådan reform, faktiskt kan genomföra 'kampen mot dagdriveriet'.”

Det mensjevikiska programmet var revolutionärt men det var bara ett program, det var endast ord, handlingarna däremot förblev de gamla, sådana de dikterades av storbourgeoisin. Mensjevikerna beslöt genomföra ”industrins förstatligande” och allt man åstadkom var bara ynkedom: de sprang på möten och uppmanade arbetarna till ”självbegränsning”, när det redan inte längre fanns något att begränsa. De skrev om spannmålsmonopol, om bröd, särskilt åt Petrograds arbetare, och krävde av arbetarna, de revolutionära arbetarna, sista smulan.

Socialrevolutionärerna upphörde ej att tala om ”jorden åt folket”, om nödvändigheten att inställa försäljningen av jorden”, men i deras handlingar gällde det bara en enda sak: att

uppehålla, uppskjuta det verkliga avgörandet i jordfrågan. T. o. m. bondekongressen, som var sammansatt av förmögna bönder och landsbygdens intellektuella, t. o. m. den krävde ”överlämnandet av all jorden utan undantag till jordkommitténs förvaltning, varvid denna skulle ha rätt att fastställa programmet för bearbetningen, sådden, rensningen, slåttern etc ...”, t. o. m. denna kongress erkände nödvändigheten av ”de allra mest bestämda steg i syfte av rekvisition och allsidigt utnyttjande av alla jordbruksmaskiner och redskap på samhällelig och kooperativ grundval”.

Och godsägarna sålde under tiden sin egendom på ”extra goda villkor” och utplundrade därunder folkegendomen, och socialrevolutionären Perevertsev vidtog åtgärder så att man på landsbygden inte skulle ha några svårigheter att avveckla jordaffärerna.

Vart ledde storbourgeoisins politik, som mensjevikerna och socialrevolutionärerna genomförde?

På landsbygden började bönderna ta i besittning godsägarnas jord, brandanläggningarna i de adliga godsen upprepades, bönderna kunde inte längre vänta på konstituerande församlingen. ”Fyrtioåriga” soldater demonstrerade i städerna med parollerna: ”I byn finns inga arbetshänder”, ”vår jord är inte odlad”, ”våra familjer i byn svälter”...

Arbetarna gick ut i en elementär bred strejkrörelse.

De strejkade i flera veckor, alla strejkade, industriarbetarna, lagerarbetarna, tvätterskorna, kontoristerna, kommunalarbetarna; järnvägsmännen hotade med generalstrejk.

Kapitalisterna svarade med en vild hets och lockouter. Fabrikerna stoppade, affärernas portar stängdes.

Storbourgeoisin beslöt slå ned proletariatet med svälten. Den kunde vänta: den hade under kriget hopat väldiga kapital.

Arbetaren kunde inte vänta: han svalt.

De hade bara inte tänkt på en sak: räddningen genom oktober. Det bildades en bolsjevikisk central för fabriks- och verk-kommittén, de partiella nyvalen av sovjetombud gav bolsjevikerna allt större framgångar bland arbetarna och soldaterna. Bourgeoisin bildade en utspärrningsorganisation med järnhård disciplin och samtidigt släppte den genom provisoriska regeringen ut en liten papperslapp med löfte att ändra skattesystemet därhän, att bourgeoisin belägger sig själv med go proc. vinstskatt.

Arbetsministern, socialdemokraten Skobelev höll klingande tal om ”den stränga beskattningen av de stora inkomsterna och krigsvinsterna”. ”Det är nödvändigt”, sade han, ”att förbättra de arbetande massornas läge och i det syftet måste man hämta ut vinsten ur företagarnas och bankernas kassa. Man måste höja de besittande klassernas skatteresurser ända till 100 proc. av vinsten. Vi måste tvinga herrar aktieägare att underordna sig regeringen, även för dem gäller plikten.” *Lenin* avslöjade i Pravda av den 16 och 17 maj dessa fraser:

”Programmet i sig självt är inte bara storartat och sammanfallande med det bolsjevikiska programmet utan går i en punkt ytterligare *därutöver*, nämligen i den punkten där det lovas 'hämta fram vinsten ur bankernas kassor' till 'ett mått av 100 procent av vinsten'. Vårt parti är mycket blygsammare. Det kräver i sin resolution mindre, nämligen bara införandet av kontroll över bankerna och den så småningom skeende (hör, hör! bolsjevikerna är för 'så småningom') övergången till en rättvisare progressiv beskattning av inkomst och förmögenhet. Vårt parti är moderatare än Skobelev. Skobelev ger omåttliga och t. o. m. måttlösa löften *utan att skapa betingelserna för deras faktiska förverkligande.* Detta är sakens kärna ... När Skobelev på ministersätt kom i farten i sitt tal och förgick sig ända till att ta bort 100 procent av

kapitalisternas vinst, såg vi framför oss mönstret för en effektsökande fras. Med sådana fraser bedrog man alltid i de borgerligt parlamentariska republikerna folket.”

Tilldragelserna utvecklade sig under tiden vidare. Så kom julidagarna, förelöparna till oktober. Juli-dagarna avlöstes av reaktionen.

Fängelserna är överfyllda av bolsjeviker, på landsbygden häktar man bondekommittéerna som delar upp jorden.

I städerna råder brist på bröd, det finns inget kött, inga ägg, intet smör. Torgen överges, priserna stiger ursinnigt. I Petrograd består livsmedelskortet för fysiskt arbetande av halvtannat pund (i ryskt pund = 400 gram) bröd per dag, 3 pund gryn i månaden, i pund kött i veckan, 3/8 pund smör i veckan, 5 ägg i veckan. ”Men även här”, intygar Suchanov, ”var det åter endast teori, som på långa vägar inte överensstämde med verkligheten”, d. v. s. kortet inlöstes inte i sitt fulla omfång.

Hushållningens hänsynslösa reglering är en nödvändighet. ”Rådslagen i dessa ämnen på regeringshåll gällde främst organiserandet av *försörjningen åt byn*, som eljes upphör att lämna spannmål”. Som detta var en sak utan utsikter men byn jämrade sig, kom den socialrevolutionäre jordbruksministern Tsjernov på en ”fruktbar” idé: att arrangera en ”järndag” för byn. Tsjernov förkunnade, att alla, för vilka fosterlandets intressen vore dyrbara, på en bestämd dag och plats skulle anskaffa spikar, hästskor, lås och järnskrot av alla slag. Allt detta för att lindra byns nöd! ... Det var också en ”reglering av industrin”!

Men förfallet växte. Brödkortet i Petrograd hade redan sjunkit till y pund. Runtom i Ryssland förekom hungerrevolter. Den industriella produktionen dog bort. Transporten förföll och regeringen arrangerade ”varuveckor” i avsikt att reglera varutrafiken genom förkortning av köpetiden. Finanserna var rubbade. Man släppte ut allt mer papperspengar.

Bourgeoisins politik från februari till oktober fann sitt uttryck i att icke tillåta någon kränkning av det kapitalistiska samhällets ”egendomsprinciper”. När bourgeoisin blev på det klara med, att proletariatet i sin tillväxt ryckte allt närmare den oundvikliga kampen om makten, utvecklade storbourgeoisins hushållningspolitik all aktivitet i riktning av att med alla medel förstöra landets främsta produktionskraft – arbetarklassen. ”Svältens benrangelshand” – det var storbourgeoisins huvudskydd. Lockouter, produktions- och konsumtionsnedläggning – det var medlen för förverkligandet av programmet ”svältens benrangelshand”.

Proletariatet förblev inte stumt. Med klassmotsättningarnas tillväxt höll också arbetarklassens organisation jämna steg, åtföljt av ”mötesraseriet” dag och natt. Revolutionen öppnade ett konto för sina utgifter. Kontrarevolutionen hade gjort detta redan tidigare. Kriget underhöll ett sådant redan på fjärde året.

Folkhushållningens ”balans” återger vi i följande tabeller och siffror.

Produktionen av *stenkol* sjunker från 33,8 millioner ton år 1916 till 30,9 millioner ton 1917, d. v. s. 9 procent.

OLJA:			JÄRN:			
	Produktion i			Gjutet och färdigt i millioner pud		
År	millioner eng. ton	i %				
1913	8,98	-		1916	1917	i % av 1916
1914	9,57	-	gjutjärn	231,9	190,4	82,1
1915	10,40	100	halvfabr.	260,9	216,6	83
1916	8,36	80,4	färdigfabr.	205,9	155,5	75,5

Där klasskampen utspelades i särskilt skarpa former, där såväl bourgeoisin som också proletariatet är mest organiserade, där faller också produktionen betydligare än i andra

områden. Så t. ex. minskas produktionen av järn- och stålprodukter år 1917 i Ural 5 %, i Södern 25 %, i Norden so %.

Lok- och järnvägsproduktionen går starkt tillbaka:

	Färdiga lok	
År	vanliga	krigsfältlok
1916	616	215
1917	410	69
i % av 1916	66,6	32,1

De sju största *vagnfabrikerna* fabricerade:

År	passagerar-	gods-	spårvägs-vagnar
1916	551	13,907	64
1917	293	8,732	17
i % av 1916	66,6	62,9	26,6

För de viktigaste industrigrenarna, som tjänar som grundval för landets hela hushållningsliv, kan sådana språng nedåt omöjligt betecknas på annat sätt än som katastrofala.

Även *malmproduktionen* går tillbaka. Brytningen var:

	1916	1917	i %av 1916
järnmalm (i millioner pud)	345	320	94,2
manganmalm (i 1,000 lon)	487	429	88,1
kopparmalm (i 1,600 ton)	20,5	15,7	76,6

Hela industrins bruttoproduktion i 58 guvernement av europeiska Ryssland (inom nuvarande Sovjet-Unionens gränser), i Kaukasus, Sibirien och Turkestan utgör i millioner förkrigsrubel:

Industrigrenar.	1913	1916	1917	i % av 1916
brytning och bearbetning av sten, jord, lera	154,3	89,3	65,8	72,6
gruvor och liknande industrier	1,003,9	941,3	528,1	56,1
metallbearbetande industrier	628,1	1,888,4	1,212,9	64,2
Träbearbetning	171,2	106,3	93,3	87,8
kemisk industri	337,7	853,6	564,1	66,1
näringsmedel, drycker, narkotika	1,505,8	1,176	734,8	62,5
bearb. av fasta animala material	184,6	182,5	12,8,9	70,6
bomullsindustrin	1,1090,3	892,5	596,4	66,8
ullindustrin	195,1	187,2	134,4	71,8
sidenindustrin	49,2	38,9	21,8	56
lin- och hamp-industrin	115,3	130,6	90,7	60,4
prod. för bearbetning av vissa fibrer	44,6	146	27,2	18,6
pappersbearbetning och polygrafisk produktion	152	126	99,2	78,7
prod. etc. av elektricitet och vatten	38,7	72,9	46,5	63,8
Summa	5,620,8	6,831,4	4,344,1	63,6
i proc. av 1913	100	121,5	77,3	

Så föll alltså den industriella produktionen på ett enda år med 34 %. Från ett produktvärde av 6,8 miljarder rubel föll den till 4,3 miljarder rubel, d. v. s. en summa 23,7 % lägre än år 1913.

Arbetarnas löner i flertalet industrigrenar minskades betydligt:

Industrigrenar	Månadsförtjänst i varurubler			
	arbetare		anställda	
	1916	1917	1916	1917
Stenindustrin	14,9	10,8	30,5	17,9
Gruvor och gruvindustri	20,8	12,8	55,1	27,4
Metallindustri	39,5	28,1	90,1	36,8
Träbearbetning	24	15,3	43,4	27
Kemisk industri	31,5	33,5	90,9	48,8
Livsmedelsindustrier	17,3	15,8	61,7	33,3
Bearb. Av fast anim. Material	25,1	19	55	32,5
Läder- och pälsindustrier	24,3	16,6	77,9	39,4
Textiler	15,7	16,9	61,6	39,7
Kläder och toalettartiklar	28,7	25,9	70,9	36,4
Pappersbearbetning	14,8	15	60,2	35,1
Polygrafisk industri	32,9	32	66,6	37,6
Konst och konsthantverk	33,6	29,4	101,9	47,3
Genomstnitt, hela industrin	24,7	21,2	69,8	38

Så var alltså år 1917 ett år av stark nedgång för hela industrin. Inte så stark var nedgången för *lantbruket*. Utsädesarealen år 1917 var väl i det hela densamma som år 1916 men specialodlingarna blev efter. Odlingskurvan för lin var 1913 100, 1916 106, 1917 96,9. Samma bild visar hampan: 1913 100, 1916 97,6 1917 86,7.

Men det gäller inte bara odlingsarealen utan också resultatet. Jordens bearbetning var utomordentligt dålig, därför att det saknades arbetskraft. Om vi tar resultatet pr desjatin (= 1,09 hektar) av bondejord för vinterråg och vintervete och likaså den jord, som endast bär havre, så får man för nästan alla områden en påfallande skillnad mellan 1916 och 1917. Man måste visserligen också ta hänsyn till den omständigheten, att år 1917 var ogynnsamt för jordbruket även i klimathänseende. Men det faktum, att just alla Områden, med få undantag, visar en stark minskning i resultatet, medan den klimatiska nackdelen vanligtvis drabbar vissa områden, tillåter den bestämda slutsatsen, att tillbakagången i skörderesultat i hög grad var förorsakad av sociala orsaker.

Guvernement	Skörderesultat i pud pr desjatin					
	vinterråg		vintervete		havre	
	1916	1917	1916	1917	1916	1917
Kiev	89	66	95	67	75	62
Charkov	50	64	91	63	8o	44
Poltava	89	67	-	-	78	67
Kursk	77	49	79	60	69	45
Orlovsk	68	55	90(?)	79	54	42
Tula	6i	49	-		63	38
Saratov	57	24	49	40	24	20
Nisjegorod	64	35	-	-	45	26
Cherson	61	47	59	49	69	62
Don-området	55	20	56	29	55	25
Samara	44	24	35	13	38	15
Mogilev	6o	43	71	52	62	60
Vladimirsk	52	34	-	-	51	39
Moskva	59	49			60	47
Jaroslav	58	53			69	57
Kostromsk	52	37	-		51	30
Vjatka	57	36			50	30
Perm	54	61			59	41
Jenisej (Sib.)	69	59			82	62

Nord-Kaukasus och Sibirien ger i stort en höjd avkastning. *Genomsnittsavkastningen för hela Ryssland* var:

	1916	1917
vinterråg	63	43
vintervete	68	50
sommarvete	49	40
havre	56	42
korn	57	45
bovete	50	43
hirs	48	42
potatis	465	421
lin	24	21
hampa	30	25

Ifråga om specialkulturer var år 1917 ett år av stark tillbakagång. Så föll exempelvis bruttoinkomsten av tobak i Kuban-området från 2,1 miljoner pud år 1916 till 1,5 år 1917; bomullsodlingsarealen i Turkestan nedgick från 714,000 desjatiner år 1916 till 425,000 år 1917; avkastningen av råfiber var i st. f. 48 miljoner pud år 1916 nu bara 26 miljoner år 1917; odlingen av sockerbetor omfattade 613,000 desjatiner år 1916, 539,000 år 1917.

Även ifråga om kreatursaveln visade sig en betydlig förändring till det sämre såväl ifråga om hästar, stornötboskap, får och getter som helhet som också beträffande båda kreatursgrupperna vuxen och ungboskap.

Om vi sätter kreatursbeståndet år 1916 till mo, så får vi för 1917 följande siffror:

	Ryssland		
	europ.	asiat.	hela
Arbetshästar	99,9	84,1	95,1
föl	84,1	68,9	77,6
hingstar	100,3	87,4	95
alla hästar	98,3	82,9	93
oxar och tjurar	92,3	93,2	92,7
kor	98,2	95,6	97,4
kvigor	94,7	92,3	93,8
kalvar	94,9	97,5	95,6
all storhornboskap	96,1	95,1	95,8
får	94,2	95,5	94,7
getter	74,4	95	863
svin	117,8	93	111,3

Självklart var år 1917 ett svårt år för jordbruket även ifråga om gödningsmedel, jordbruksredskap och -maskiner. Redan år 1916 importerades i gödningsmedel endast 1,6 miljoner pud mot 34,3 miljoner år 1913. År 1917 infördes inte ett enda pud. Av jordbruksredskap och -maskiner infördes visserligen 1,700 miljoner pud, vilket betyder en stegring av 4,5 gånger mot 1916, men även med detta kommer man endast upp till sjättedelen av förkrigsimporten.

Men huvudsaken är, att under provisoriska regeringen, med dess ”bondevänliga” ministrar Kerenski och Tsjernov, de fabriker, som fabricerade jordbruksredskap och -maskiner, icke blott icke erhöll någon som helst hjälp till att utveckla sin produktion, de kunde inte ens hålla sig på sin nivå av 1916 (d. v. s. 20 % av förkrigsnormen) utan lät sin produktion sjunka till 15 %, vilket gentemot 1916 betyder en tillbakagång med 25 %.

Bönderna levde i den mest spända förväntan på att få förverkligad parollen ”jord och oxar”. Från första dagen av februarirevolutionen och till sista dagen av Kerenski-regeringen delar bönderna i tankar och ord redan upp godsägarnas jord. Med uppmärksamhet följer de skörden och odlandet av varje smula jord. Och i väntan på denna reella, framför dem liggande jord för de lidelsefulla diskussioner om uppdelningsprogrammet. Redan här blir motsatserna mellan kulakerna och byarmodet tydliga. Men kulaken slöar inte. Godsägaren skyndar sig, förutseende bonderevolutionen och ängslig för sitt liv, att fördelaktigt göra sig av med sin egendom. Han säljer jorden, men köparen är spekulanten i staden, som dagen därpå säljer den på nytt – till kulaken.

Böndernas massa kräver förbud på jordförsäljning, bondekongressens ombud kräver ivrigt hos ”sitt bondeparti” (socialrevolutionärerna) utfärdandet av en lag, som förbjuder detta geschäft. Provisoriska regeringen går i ord med på det, men lagen utfärdas inte, och Perevertsev utsänder t. o. m. förordningar, att man inte får göra jordhandeln några svårigheter. Bönderna ingriper ”godtyckligt” på ort och ställe genom att inte tillåta, att den köpta jorden inhägnas och bearbetas, genom att tid efter annan slå ihjäl dem, som ”inte aktar på böndernas vilja”. Kampen på landsbygden antar en ännu skarpare masskaraktär, där till klassmotsättningarna också kommer de nationella och territoriala motsättningarna. De av de rikare bönderna i bergstrakterna ansatta, undertryckta små nationaliteterna (Kaukasus) såväl som de på sandstepperna (kalmucker) för sin klasskamp (byarmodet) även under nationella paroller. I kosackområdena i kretsen Stavropol uppträder det invandrade elementet, fattigt på jord och boskap, mot den ”bofasta” befolkningen, vilket betyder emot de bofasta kulakerna.

Förfallet år 1917 splittrade bönderna ännu starkare, liksom varje missväxt, varje nöd till sist ekonomiskt stärker de rika bönderna, låter de medelstora sjunka tillbaka några steg och skärper fattigdomen hos den jordfattiga eller jordlösa delen av befolkningen. Därav också den giriga jordhungern, denna beredskap att offra livet för den.

Koloniseringsvågen växer. Bonden väntar på jord. De ”fyrtioåriga” soldaterna strömmar till byn för att delta i jorduppdelningen, för att vara närvarande där som riktiga vakthundar. Från 1911 till 1915 räknade man 1,2 miljoner kolonisatörer, år 1917 endast 6,000. Bonden är på sin vakt, och ve den som ställer sig i vägen för honom. Han vill inte vänta längre, han börjar redan själv dela upp jorden. Oktober närmar sig, inte bara den proletära utan också bondens.

Ytterligare vore att omnämna den faktiska demobiliseringen av armén år 1917, detta som då på Kerenskis tid kallades ”den skamlösa deserteringen”.

Av järnvägsvagnarna blev bostäder, man for i vagnarna och på vagnarna, av syllarna gjordes bål, transportmedlen förstördes.

Varuomsättningen minskades i förhållande till år 1916 med 2,5 miljarder, pud. Även omsättningen i *utrikeshandeln* gick tillbaka. Exporten var (i miljoner rubel) 1916 2,451 och 1917 2,317, exporten samma tider 577 och 464. Betydligt större var tillbakagången i vikt:

	miljoner pud	
	import	export
1916	307	148
1917	208	63
i % av 1916	68	43
i % av 1913	22	4

Karaktären av export och import, vilken under krigsåren hade försämrats, fortsatte denna tendens. Ryssland upphörde nästan att exportera livsmedel och fabrikat, utökade däremot råvaror och halvfabrikat: den kapitalistiska världen utplundrade i ökad grad det ”demokratiska” Ryssland.

	export i miljoner rubel	
	1916	1917
livsmedel	175,8	51,5
råmateriel och halvfabrikat	326	383,8
levande boskap	0,4	9
fabrikat	75,1	28,7

Importen tjänade till att stoppa till det hål, som hade uppstått till följd av reduceringen i den industriella produktionen: vi införde till kolossala priser färdigfabrikat för konsumtion (inga produktionsmedel)!

	Import i miljoner rubel	
	1916	1917
livsmedel	261,4	127,8
råmaterial och halvfabrikat	994,1	628,8
levande boskap	18,4	–
fabrikat	1 117,3	1 560

Efter oktober skrek bourgeoisie överallt ut, att bolsjevikerna slutförsålde Ryssland. Som vi ser var det just samma bourgeoisi, som slutförsålde Ryssland genom att kasta ut de värdefullaste råvarorna och guld till utlandet (i utbyte mot färdigfabrikat), allt i industriellt sabotagesyfte.

Rysslands *finanser* befann sig i en process av snabb och oupphörlig förstöring. Ehuru provisoriska regeringen inte var i stånd att föra krig, höll den en kolossal armé under vapen och avvältrade på befolkningens skuldror de inte mindre kolossala krigsutgifterna. Den borgerliga regeringen, som stod öga mot öga med industriherrarnas, intendenturleverantörernas och bankirernas oerhörda krigsvinster, rörde naturligtvis inte vid bourgeoisins pengar och inskränkte sig till att väsnas om 90- och 100-procentig beskattning.

Budgeten uppvisade ett allt större deficit. Redan år 1916 uppgick detta till 76 % av alla utgifter, år 1917 växte det till 82 %. I miljarder rubel var siffrorna:

	utgifter	Inkomster utan krigslån o. emission	Deficit
1916	18,1	4,3	13,8
1917	27,6	5	22,6

Detta deficit täcktes genom emissioner, som stegrade sig i mycket snabbt tempo. Så emitterades år 1916 pr månad 286,1 miljoner rubel papperspengar, under provisoriska regeringens åtta månader gick emissionen pr månad redan upp till 1,175 miljoner rubel, d. v. s. fyra gånger så mycket. Provisoriska regeringen satte under sina åtta månader i omlopp 8,3 miljarder rubel, precis lika mycket som hade emitterats från krigets början till 1 mars 1917, alltså på 32 månader. Den 1 mars 1917 var 9,9 miljarder i omlopp, den 23 oktober 1917 – 18,9 miljarder. Resultatet var: starkt fall i pappersrubelns värde, stegring av de nominella varupriserna. I Moskva var, enligt finanskommissariatets uppgifter, varuindex i medio av 1917 uppe i 8,7. Indexkurvan var denna:

	i Moskva	i 39 ryska guv.
1913-14	1	1
april 1917	3,33	2,42
okt. 1917	7,50	5,25

Och mitt i ett sådant förfall uppfordrade mensjevikernas regerande parti befolkningen att vara beredd till de största offer, alldeles som om de arbetande massorna inte hade ”offrat” allt, som om man ännu lämnat något kvar åt dessa att ”offra”. Om industrins och bankernas nationalisering sade detta parti intet, det inskränkte sig till ”fruktbart” prat om höga egendomsskatter. Det skrev:

> ”Socialdemokratin anser det för sin plikt att i konstituerande församlingen förbereda alla klasser och grupper av befolkningen på, att med Rysslands fattigdom och industriella efterblivenhet, med den oerhörda skuldsättningen inte ens hela folkförmögenheten räcker till att täcka alla oundgängliga utgifter och att därför alla befolkningsklasser måste vara beredda till de största offer, de svåraste umbäranden, särskilt under den första tiden: de måste spänna all sin energi och alla sina krafter liksom alla sina betalningsmedel för att föra Ryssland upp ur moraset, som den gamla regimen och kriget har fört det ned i. Men under allt detta kommer socialdemokraterna att genomdriva, att den väsentliga tyngden av statsutgifterna faller på de besittande klasserna. I det syftet kräver socialdemokraterna utom jordens konfiskering införandet av en samtidig hög egendomsskatt och kommer att sträva att helt avskaffa de indirekta skatterna och ersätta dem med ständiga progressiva inkomstskatter på alla inkomster och arv.”

Mensjevikerna och socialrevolutionärerna kunde alltid prata bra, men det auditorium, som hörde på dem och trodde dem på deras ord, blev allt mindre.

I oktober blev motsägelserna mellan ord och handling avgörande: det revolutionära ordet från de sant revolutionära förvandlade sig till den sant revolutionära handlingen, men den konservativa handlingen, mensjeviker och socialrevolutionärer, gick därvid i lag med det konservativa, kontrarevolutionära ordet.

Bonderörelsen år 1917 sönderfaller i tre etapper.[*]

Första etappen – rörelsen omedelbart efter februari-revolutionen -- dess början, enstaka, elementära, individuella utbrott av förstörelse, framför allt i de centrala guvernementen.

Andra etappen – bonderörelsens tillväxt från april till juli – dess utsträckning till nästan hela Rysslands område. Rörelsen vidgade sig månad efter månad, grep alltjämt nya områden: den allmänna karaktären är det planmässiga angreppet på godsägarna, den planmässiga exproprieringen av godsägarnas jord, till stor del med organiserad karaktär. Under denna period utvecklade sig i fullt omfång den organisatoriska rollen hos distrikts- och bondekommittéerna till sitt flertal sammansatta av bönder. De olika bondeorganisationerna utvecklade en intensiv verksamhet.

Augusti utgör en övergångstid. Den månaden karaktäriseras framför allt av ett allmänt avtagande i de inkommande meddelandena om bonderörelser och för det andra av begynnande förstörelserörelser i enstaka guvernement (Tambovsk, Rjasan o. s. v.). Rörelsen, som förut haft en relativt fredlig karaktär, stegras ibland till förstörelse av häftigaste form (ifråga om intensitet och förbittring) av bondekamp om jorden.

Tredje perioden – september och oktober – är bondeupprorets period, bondeupproret, som vidgar sig till en betydande del av europeiska Ryssland och utbryter med särskild häftighet i guvernementen Rjasan, Pensa, Tula, Saratov, Tambovsk, Orlovsk, Samara, Podolsk, Nisjegorod o. s. v. Under den sista perioden hade rörelsen elementär karaktär; grundformerna var ödeläggelser och brandstiftning; godsen förstördes fullkomligt. Denna bonderörelsens föroktobervåg bragte godsägarväldets sista pelare att falla, den begynte den slutliga likvideringen av godsägarnas jordbesittning.

Februarirevolutionen fann bönderna nedtryckta av krig och ödeläggelse. Politisk aktivitet fanns icke i byn. Denna aktivitet smiddes vid fronten, i regementena, i truppförbanden, i bataljonerna. Där, i skyttegravarna, övervann bönderna sin splittring och organiserade sig till en kraft och bröt med tsarismen och sedan, i oktoberdagarna, också bourgeoisin; där förbereddes kadrerna av bonderevolutionens ledare och organisatörer.

---

[*] Följande stycke är författat av I. Vermenitsjev. Textcitaten är tagna ur dokument i Oktober-revolutionens arkiv i Central-Arkivet i Leningrad.

När soldaterna kom hem till byn, satte de sig i rörelse; den verkliga agrarrörelsen började också växa först när soldaterna uppträdde som böndernas ledare, vilket skedde redan under loppet av de första månaderna efter februari-revolutionen, från april. Icke desto mindre förde också redan revolutionens blotta faktum, när nyheten därom trängde fram till byn, till enskilda, isolerade utbrott i några guvernement. Dessa utbrotts karaktär – ödeläggelser och brandanstiftningar mot godsen (38 proc. av alla rapporter över bonderörelsen i mars, som registrerats av huvudförvaltningen inom provisoriska regeringens milis) och virkestillgrepp (31 proc.). Dessa utbrott förekom särskilt i trakter, där 1905 och följande år tsarregeringen hade gjort en särskilt grym uppgörelse med bönderna. En annan säregenhet för rörelsen i revolutionens början var godsägarnas eftergivenhet. Förskräckta av revolutionen gjorde de frivilligt medgivanden; en rad meddelanden intygar, att de inte först avvaktade böndernas aktiva uppträdande utan på eget initiativ föreslog bönderna nedsättning i arrendet, större höareal o. d. Dessa betydande medgivanden gjorde godsägarna naturligtvis endast tidvis, i den stilla förhoppningen att revolutionen i alla fall om någon tid skulle slås ned, Det erkännes öppet av exempelvis Bondehushållsförbundet (läs: godsägarförbundet) i Simbirsk:

> ”Vi räknade med, att när regeringen stärkts och det första frihetsruset hos folket dunstat av provisoriska regeringen själv med stark hand uppträder till försvar för våra nedtrampade rättigheter, i insikt att det tillkommer den att skydda icke en enskild klass' intressen utan alla klassers, som bildar staten.”

Vilka var den nya revolutionsregeringens första åtgöranden i agrarfrågan, ”många generationers drömtestamente”, som den uttryckte sig?

Den 19 mars publicerades den första deklarationen, vari bönderna manades att tåligt avvakta jordfrågans lösning genom konstituerande församlingen; tills vidare konstituerade sig jordkommittén som fick till uppgift att förbereda materialen för konstituerande församlingens kommande beslut. Också där varnades bönderna för ”det grövsta och farligaste medlet på de ekonomiska förhållandenas område”, expropriationen.

Så lydde deklarationen, men i hemlighet förberedde regeringen de reella möjligheterna till kamp med bönderna. Redan den 9 mars (gamla stilen) fattades på sammanträde av provisoriska regeringen, sedan den i guvernementet Kasan utbrutna agrarrörelsen behandlats, två beslut: 1. ”om snabbaste organisation av polisen” och 2. ”om bekräftande av prokuratoruppsikten med hänsyn till nödvändigheten att ställa jorduppdelarna till kriminellt ansvar”. Frågan om bruk av väpnad makt besvarades avböjande, i stället anbefallde man att vända sig till de lokala samhällsinstitutionerna med anhållan om medverkan i att undervisa och lugna bönderna.

Men storgodsägarna räknade rätt, då de räknade med att regeringen ändå till sist komme att vidta åtgärder till skydd för deras intressen, deras egendom. En månad efter det nämnda beslutet, den 8 april, behandlades ånyo i regeringen frågan om agrarororligheternas undertryckande i samband med generalstabens förslag att lämna distriktsmilitärkommendanterna rätt att ”efter uppfordran utsända militärkommandon till ort och ställe för att delta i bekämpandet av oroligheter”.

Provisoriska regeringen meddelade generalstaben, att vederbörande ”anvisningar utfärdats till guvernementskommissarierna, vilka i fall av behov kommer att omedelbart sätta sig i förbindelse med resp. militärmyndigheter”.

Regeringen uppträdde som godsägarnas agent. Men den var fullkomligt maktlös. Reella krafter, pålitliga truppdelar, som den hade kunnat stödja sig på, existerade inte. Regeringen kunde inte skicka militäravdelningar – soldaterna kunde ta parti för bönderna, så som också delvis skedde i fortsättningen, och inte heller kunde man häkta anstiftarna – ty det fanns ingen

polis – eller överlämna dem till domstolarna – de gamla domstolarna hade försvunnit efter revolutionen. Regeringen stod maktlös.

Under sådana förhållanden blev provisoriska regeringen utan varje reell möjlighet till inflytande på byn. Den måste balansera mellan böndernas krav och godsägarnas, och utfärdade fullkomligt överflödiga deklarationer, som inte tillfredsställde någon. Men under tiden förberedde sig motståndet.

Den andra perioden av agrarrörelsens utveckling får sin karaktär av rörelsens tillväxt från månad till månad. Varje dag grep den nya områden och i juni–juli fanns det bokstavligen intet område där det inte förekom några bondeåtgärder mot godsägarna. Bonderörelsen bredde ut sig, blev starkare.

Furst Lvov, provisoriska regeringens ministerpresident, skrev i sin rapport om de tre revolutionsmånadernas agrarrörelse:

> ”I april märktes de första tecknen till en omsvängning i böndernas rättsmedvetande i fråga om jordfrågans lösning och samtidigt började de första motsvarande meddelandena komma in i telegramform utifrån. Tydligen började byn överväga och uppta de idéer och program, som hade utarbetats och godtagits i stadscentra.”

Och i en annan skriftlig rapport (där han krävde beslutsamma åtgärder mot rörelsen) ger Lvov en förteckning på guvernement, som gripits av rörelsen:

> ”Det måste ovillkorligen framhållas, att, såvitt man kan se av de utifrån inkommande rapporterna, oroligheterna icke blott icke kan betraktas som likviderade utan tvärtom för varje dag griper nya platser. Den 12 maj inkom meddelanden om oroligheter från guvernementen Vladimirsk, Mogilev, och Smolensk, den 16 maj kom härtill guvernementen Nisjegorod, Novgorod, Orlovsk och Rjasansk, den 17 maj Kursk och Moskva, den 19 Petrograd, den 20 Kasansk, den 23 Bessarabien, Kalusjsk, Kostromsk och Tambovsk, den 24 Minsk, Podolsk, Saratov, Vitebsk och Volinsk, den 30 Samarsk, den 31 Pensa, den 1 juni Perm och Pskovsk, den 2 Tula, den 3 Tugasjk, den 5 Poltava och Estland, den 6 Charkov, den 7 Voronesj och Livland, den 8 Simbirsk, den 9 Tsjernigovsk, den 10 Vjatka, den 12 Podolsk, den 13 Grodnensk och Irkutsk, den 15 Vilensk, den 16 Jenisejsk och Rjasan och den 17 Vologodsk och Orenburg.”

Bonderörelsen förstärker sig i april, gör ett språng framåt och vidgar sig så oupphörligt, omfattande ständigt nya områden.

Under andra perioden utmärkte sig, som redan sagt, rörelsen genom sin relativt höga grad av organisation. Milisens huvudförvaltning inregistrerade de enstaka tecknen till framträdande av distrikts- och bondekommittéer liksom också av bönder under medelbar eller omedelbar ledning av såväl dessa kommittéer som ock olika bondeorganisationer. Procenten av organiserad rörelse inom årets agrarrörelse var: mars 4%, april–maj 30 %, juni–juli–augusti 43 %, september 20 %, oktober (2o dagar) 12 %, hela tiden 31 Siffrorna visar, att rörelsen i mars var elementär och sedan under de följande månaderna fick en allt mer organiserad karaktär., I procent förstörelse (mars–oktober = 100) hade de olika månaderna: mars 8, april 3, maj 3, juni 2, juli i, augusti 5, september 36, oktober (20 dagar) 42 %.

Parallellt med tillväxten i organisation sjunker antalet ödeläggelser. I juni och juli, då den organiserade rörelsen steg till 43 %, är procentsatsen förstörelser den lägsta. Elementära rörelser gjorde sig märkbara i mars, omedelbart efter februarirevolutionen och i bondevägsrörelsen före oktober. Rörelsens karaktär under sommaren: främst expropriering och fördelning av godsägarjorden, ängarna och betesplatserna, skörden, inventarierna, jordbruksstrejker o. s. v. Dessa former intar just under sommarmånaderna den största procentsatsen.

År 1917 var bonderörelsen väsentligen riktad mot godsägarna, på att göra slut på deras jordegendom, på förintandet av exploateringens livegenskapsformer, på likvideringen av

resterna av de från feodalism och livegenskap härstammande förhållandena. Kampens former var mångfaldiga och varierade alltefter olika områdens olika karaktär, allt efter förefintligheten eller frånvaron av de eller de säregenheterna i de agrara förhållandena. Ännu en annan tendens i rörelsen hade allvarlig betydelse: kampen med parcell- och mejeribönderna. Den dubbla process, som försiggick i byn, bybourgeoisins uppstigande och ruinen för de lägsta grupperna av bondehushållen, skärptes utan tvivel under kriget. Den stumma kampen mellan dessa grupper fortsatte hela tiden; uppdelningsprocessen som resultat av Stolypinreformen hade inte förlupit utan sammanstötningar. Skärpningen av klasskampen i byn, kampen mellan bönderna steg före kriget till avsevärd förbittring och var starkt utbredd, särskilt i de områden där procentsatsen deltagande var störst. I förbindelse med det allmänna uppsvinget i agrarrörelsen efter februarirevolutionen nådde rörelsen mot de självägande bönderna, parcell- och mejeribönderna den högsta spänningen och skilde sig endast föga från rörelsen mot godsägarna.

Icke desto mindre antog denna ”inre bondekamp” år 1917 icke formen av en klasskamp mot bybourgeoisin, trots den skärpa den på många håll uppnådde. Den inre bykampen 1917 var förspelet till de efter oktober utvecklade klasstriderna mellan ”byarmodet” och bybourgeoisin.

I andra perioden av rörelsens utveckling faller uppblomstrandet av bysovjeternas verksamhet, eller som de mest hette sovjeterna av bondeombuden i kretsar och guvernement. Mest övervägde i bondesovjeterna socialrevolutionärerna, särskilt i början. Man kan säga att hela bondefolket var socialrevolutionärt. Men med rörelsens utveckling förlorade socialrevolutionärerna allt mer sitt inflytande. Socialrevolutionärerna visade sig ur stånd att lösa jordfrågan, som de själva hade satt upp på dagordningen. Än mer: genom att understödja provisoriska regeringen understödde de också dess kamp mot bonderörelsen, d. v. s. de understödde de regeringens åtgärder som var riktade *mot bönderna, till förmån för godsägarna,* för försvaret av godsägarnas jord. På så vis visade de sig ur stånd att lösa den borgerliga revolutionens jordfråga: förintandet av resterna av förhållandena från feodalismens och livegenskapens tid. Den oundvikliga följden av en sådan politik var den fullständiga förlusten av socialrevolutionärernas inflytande på byn. I partiets inre växte vänstersocialrevolutionärernas rörelse, och till sist var dessa ledarna för bondesovjeterna i landet. Redan fr. o. m. maj började meddelanden ingå, att här och var bondesovjeterna fattat beslut att all jorden skulle överlämnas åt bönderna utan att invänta konstituerande församlingens beslut, och så åter beslut om expropriation av godsägarnas jord och inventarier, reglering av arrendeförhållandena etc. Beslut att överlämna jorden till bönderna ännu innan konstituanten skulle sammanträda fattades exempelvis av bondeombudens sovjeter i guvernementen Kasan, Pensa, Samar, Nisjegorod (något senare) och andra. Kretskongresserna av bondeombud fattade sådana beslut vida oftare och löste jordfrågan radikalare. Ju intimare de var förbundna med massorna, desto mer revolutionär var sovjeternas stämning. Allryska bondekongressen, som ägde rum i maj och juni, stod under uteslutande inflytande från högersocialrevolutionärerna av typen Avksentjev. Trots de stora orden utmärkte sig kongressens beslut genom tvetydighet och obestämdhet, och det är anmärkningsvärt att bönderna ute i landet icke ville förstå kongressens luggslitna beslut och resolutioner. Många meddelanden av guvernementskommissarier visar, att rörelsens beslutsamhet växte just när ombuden hade kommit tillbaka från kongressen. Kongressens resolutioner, vilka väsentligen ville ajournera avgörandet i .jordfrågan till konstituerande församlingen, spelade motsatt roll mot den avsedda.

Rörelsen fick, trots socialrevolutionära partiets beslut, mera liv alltsom man närmade sig oktober. Sedan september kom från alla håll kraven på omedelbart överlämnande av jorden, och besluten att helt enkelt ta jorden från godsägarna och överlämna den till jordkommittéerna växte till massföreteelse.

Under tiden utvecklade ministären Lvov en energisk men föga framgångsrik kamp mot agrarrörelsen och distrikts- och bykommittéerna. Från jordbruks- och inrikesministerierna men särskilt från furst Lvovs regeringspresidium sändes dagligen dussintals telegram ut över landet. I alla telegram och cirkulärförordningar föreskrevs guvernementskommissarierna att ”tillgripa de mest beslutsamma åtgärder för att göra slut på de omnämnda företeelserna, vilka desorganiserar landet, och säkerställa normala livsbetingelser”. (Cirkulärtelegram från Lvov till alla guvernementskommissarier.) ”Exproprieringar är skadliga för revolutionens sak ... inställa och skapa ordning.” (Lvov.) ”Jordfrågans självständiga lösning utan samlingsregeringens lag är otillåtlig. Självförvaltningen för till regeringens vanmakt.” (Sjingarev.) Förordningarna från bondesovjeterna, vilka fastställde jordens övergång i distrikts- och jordkommittéernas händer och även företog åtgärder att åtminstone partiellt reglera arrendebetalningarna, upphävdes genast telegrafiskt och initiativtagarna ställdes till ansvar.

Men regeringens ansträngningar förblev fruktlösa. Ute i landet brydde man sig ibland inte ens om att publicera telegrammen från centrum. Regeringens kamp mot bonderörelsen fortsattes emellertid efter furst Lvovs avgång av de socialistiska ministrarna. Mensjeviken Tseretelli, inrikesminister, utsände en rad cirkulär med krav att öka intensiteten i kampen mot rörelsen, guvernements- och distriktskommissariernas makt höjdes, de fick vittgående fullmakter i kampen mot ”godtycket”. Sedan juliupproret undertryckts, växte provisoriska regeringens beslutsamhet.

För den nya perioden var det karaktäristiskt, att bourgeoisin förverkligade sitt program genom kompromisspartierna.

De obetydliga medgivandena åt socialrevolutionärerna – lagen av 12 juli om förbud för handel med jord –, på vars verkan socialrevolutionärerna hade ställt så stora förhoppningar, kom framför allt alldeles för sent och gjorde intet som helst intryck på bönderna. Rörelsen hade hunnit för långt, och lagen hade passat endast för de första revolutionsmånaderna. Det är f. ö. typiskt, att godsägarna, som hade regeringens skydd, snart glömde bort lagen alldeles: När i september och oktober ödeläggelserna började, skilde sig provisoriska regeringen på intet sätt från tsarismen ifråga om grymt undertryckande av bönderna.

Redan i augusti började bonderörelsen få en hårdare karaktär. Bitterheten och intensiteten ökade. På sina håll sökte man undanta de allmännyttiga mejerierna, skolor o. d., men massan var som elektriserad och gjorde rent hus. Förbittringen steg till det yttersta. Regeringen mobiliserade alla krafter. Guvernementen ställdes under krigslag. I guvernement och distrikt bildades speciella kommittéer för kampen mot rörelsen, och däri inträdde cheferna för de högsta lokala domarmyndigheterna. Man sände ut straffexpeditioner med erfarna befälhavare och domare. Man skickade på bönderna kosacker! Så fullbordade provisoriska regeringen, understödd av socialrevolutionärernas och mensjevikernas partier, februarirevolutionen!

*

Samtidigt blev provisoriska regeringen allt mer maktlös mot proletärmassornas växande rörelse. Kornilov-kuppens verkan på armén karaktäriseras på följande sätt av V. Stankevitsj i hans Minnen 1914. –1919:

> ”Bolsjevikerna höjde plötsligt huvudet och kände sig helt som herrar i armén. 'Har vi inte alltid sagt, att man inte får lita på generalerna och officerarna?' De undre kommittéerna började ombilda sig till bolsjevikceller. Alla nyval i armén visade en förbluffande tillväxt i bolsjevikröster.

Kommandostabens auktoritet var för alltid förintad. Soldaternas massa kände sig, när den såg hur en general, överkommendanten, marscherade mot revolutionen, från alla sidor omgiven av förräderi, såg i varje person med axelklaffar en förrädare. Och den som ville övertyga dem om motsatsen föreföll också som – förrädare.”

Kerenski-regeringen, som ”avgjort är för nödvändigheten av ordets och pressens frihet”, försöker med alla medel tysta munnen på arbetarpressen. Under tiden juli–september förbjöds av regeringen följande organ:

1. Pravda, Ryska socialdemokratiska arbetarpartiets centralorgan (redaktionen förstördes), 2. Soldat-Pravda, organ för Ryska socialdemokratiska arbetarpartiets militärorganisation, 3. Sanningens röst, organ för Kronstadtkommittén, 4. Böljan, Helsingfors-kommitténs tidning, 5. Kampen, Tsarytsin, 6. Kuban-Pravda, Jekaterinodar, 7. Arbetaren, Kasan, 8. Skyttegravs-Pravda, Riga-kommitténs militärorganisations organ, 9. Voronesj-Arbetaren, 10. Stjärnan, Minsk (tryckeriet förseglades), 11. Ural-Pravda (tryckeriet förseglades), 12. Arbetaren och soldaten, 13. Friskytten, de lettiska skyttarnas organ, 14. Proletären, Ryska socialdemokratiska arbetarpartiets centralorgan, 15. Sanningens morgon, Reval, 16. Hammaren, Minsk (tryckeriet beslagtaget), 17. Arbetaren, centralorgan för Ryska socialdemokratiska arbetarpartiet.

För den anryckande oktoberrevolutionen var det internationella läget gynnsamt. De största imperialistiska rövarna underhöll ännu krigets bål, i Väst-Europa pågick ännu avgörandet mellan Tyskland och ententen. Så kunde ingen av Väst-Europas kämpande imperialistiska grupper skynda till hjälp åt den ryska bourgeoisin i dess kamp mot den proletära revolutionen. Dessutom syntes redan 1917 på hösten i Tyskland de första tecknen till den revolutionära jäsning som skulle få sitt utbrott i flottans uppror 1918.

Ryska kontrarevolutionen måste ensam uppta kampen i oktober 1917 med ryska revolutionen. Kampens utgång avgjordes av styrkeförhållanden inom landet. Koalitionsregeringen hade under sina åtta månader icke blott icke hejdat den ekonomiska rubbningen utan i alla riktningar fördjupat den. Detta påskyndade självklart mognaden av den proletära revolutionens förutsättningar.

Hösten 1917 följde den övervägande majoriteten av ryska arbetarklassen redan bolsjevikernas ledning. I spetsen marscherade de två huvudstäderna: Petrograd och Moskva. Här var det bolsjevikiska inflytandet förhärskande redan långt före omstörtningen. Det räcker att erinra om fabrikskommittéernas juni-konferens och julidagarna

i Petrograd och protestgeneralstrejken under ”statskonferensens” sammanträde i Moskva. Redan halvannan till två månader före omstörtningen tillägnade sig arbetarombuden i Petrograd och Moskva även formellt bolsjevismens plattform: de upptog bolsjevikiska förslag och arrangerade nyval till sina ledningar på motsvarande sätt.

Samma företeelser kan också iakttagas i landsorten, i små och avsides liggande städer något försenat, i andra som Tsarytsin, Jaroslav, Kronstadt etc, något tidigare. Därvid övergick i några städer också organen för den kommunala självförvaltningen i bolsjevikpartiets händer.

Bolsjevikernas övervikt i arbetar- och soldatombudens sovjeter trädde klart i dagen, då redan inte bara arbetarnas ombud utan också soldaterna i massa började inträda i de bolsjevikiska fraktionerna. Denna massföreteelse förefanns inte under julidagarna, ja, inte ens i Kornilov-äventyrets dagar men blev tydligt märkbar efter Kornilovföretagets misslyckande och i oktober.

I spetsen marscherade Petrograds garnison, som utvecklade sig till en formlig nagel i ögat på bourgeoisin. Regeringen försökte redan under sommaren skicka bort denna garnison och få in en annan, lämpligare att slå ned en revolutionär resning. Men det väckte ursinne hos huvudstadens revolutionära trupper. Sovjeten beslöt protestera mot truppernas avlägsnande och bildade en egen revolutionärmilitär kommitté (först kallad ”försvarskommitté) som tog ifrån distriktsstaben kommandot över garnisonen. Petrograd-sovjetens resolution av den 9 oktober lydde:

I det ögonblick då dödsfara hotar folk och revolution förklarar Petrograds sovjet av arbetar- och soldatombud:

Kerenskis regering ruinerar landet. Sedan den visat sin fullkomliga oduglighet att föra kriget, kan den inte besluta sig för att göra ett fredsanbud. Tillsammans med bourgeoisin gör sig Kerenski redo att till tyskarna överlämna Petrograd, revolutionens huvudfäste. De allierade imperialisterna gynnar tydligt Wilhelms framryckning mot Petrograd. De heroiska matroserna, som går under, ser enligt sina egna ord i bonapartisten Kerenski icke en vän utan en fiende. Petrogradsovjeten av arbetar- och soldatombud kan inför armén icke påtaga sig något ansvar för provisoriska regeringens s. k. strategi och särskilt icke för truppernas förflyttning från Petrograd. Sovjeterna måste föreslå alla folk ett omedelbart vapenstillestånd och ända till fredsslutet ta i egna händer säkerställandet av arméns kampduglighet, Petrograds och landets försvar. Samtidigt uppfordrar Petrograd-sovjeten av arbetar- och soldatombud Petrograds garnison att ofördröjligen vidta alla åtgärder för att utveckla och befästa sin kampberedskap. Petrograd-sovjeten ger exekutivutskottet å uppdrag att gemensamt med soldatsektionen och representanterna för de med Petrograd förbundna garnisonerna organisera en revolutionär försvarskommitté, som har att i sina händer koncentrera alla medel för försvaret av Petrograd och vägarna dit, vidta alla åtgärder till arbetarnas beväpning och säkerställa såväl Petrograds revolutionära försvar som också folkets skyddande mot det öppet växande angreppet från de militära och civila Kornilov-anhängarna.”

Petrogradgarnisonens regementskommitté förklarade sin anslutning. Hur kampberedd man var i fabrikerna, visar följande resolution från Putilov-verken (den 11 oktober):

1. Vi, Putilov-verkens arbetare, kräver överlämnandet av all makt till arbetar-, soldat- och bondeombudens sovjet.

2. Vi kräver en preliminär fred på alla fronter.

3. Vi kräver förslag om fred på demokratiska principer till alla krigförande makter.

4. Vi kräver, att godsägarnas jord, krono-, apanage- och kyrkoegendom omedelbart överlämnas till bondekommittéerna.

5. Vi kräver omedelbar kontroll över produktionen.

6. Vi kräver allryska sovjetkongressens omedelbara sammanträde.

7. Vi kräver, att alla av regeringskommissarierna häktade medlemmar av bondekommittéerna omedelbart friges.

8. Vi kräver frigivandet av alla politiska fångar, som häktades i anledning 3-5 juli och nu försmäktar i de republikanska fängelserna.

9. Vi protesterar mot förflyttningen av trupperna ur Petrograds garnison och kräver, att Petrograds garnison utrustas med vapen av alla slag samt kräver hela den revolutionära arbetarklassens beväpning till värn såväl mot revolutionens inre fiende som mot den yttre fienden, tyske kejsaren.

10. Och vi sluter oss helt och fullt till alla sovjetens beslut.

Leve sovjeterna! All makt åt sovjeterna!

2. Bolsjevikpartiet.

Arbetar- och bondemassorna tog i oktoberomvälvningen en andel mer aktiv än i någon tidigare revolution. Och denna framgång berodde av den riktiga ledningen av dessa massor.

I september gav Lenin i ett brev till partiets centralkommitté på följande sätt situationens analys och de taktiska anvisningarna:

Till de härskande ”socialistiska” partiernas fräckaste och mest spridda förvrängningar av marxismen hör den opportunistiska lögnen, att förberedelsen av ett uppror, behandlingen av ett uppror som konst överhuvud vore ”blanquism”. – Ange marxisterna för ”blanquism” på

grund av deras behandling av upproret som konst! Kan det finnas en mer upprörande förvrängning av sanningen, då ju ingen marxist någonsin kan förneka, att just Marx har yttrat sig i denna sak på det mest bestämda, avgjorda och oanfäktbara sätt, när han betecknade upproret just som *konst*, när han sade att upproret måste behandlas som konst, man måste *tillkämpa sig* den första framgången och gå från framgång till framgång utan att avbryta *offensiven* mot fienden, allt medan man utnyttjar hans huvudlöshet o. s. v., o. s. v.

För att upproret skall kunna vara framgångsrikt måste det stödja sig icke på en sammansvärjning, icke på ett parti utan på den mest avancerade klassen. Detta – för det första. Upproret måste stödja sig på folkets revolutionära élan. Detta – för det andra. Upproret måste stödja sig på en sådan *vändpunkt* i den växande revolutionens historia, där folkförbundens aktivitet är störst, där vacklan i fiendens led och bland de svaga, vacklande, obeslutsamma vännerna till revolutionen är starkast. Detta – för det tredje. Genom dessa tre betingelser ifråga om upproret skiljer sig *marxismen från blanquismen*.

Men om dessa tre betingelser föreligger, så är avståendet från att behandla upproret som *konst* liktydigt med förräderiet mot revolutionen.

För att bevisa, varför just det ögonblick vi nu upplever bör kallas ett sådant då partiet *obetingat* måste betrakta *upproret* som genom de objektiva händelsernas gång ställt på dagordningen och behandla det som konst, för att bevisa det är det kanske bäst att använda metoden med jämförelse och jämföra den 3-4 juli med septemberdagarna.

Den 3-4 juli kunde man utan att bryta mot sanningen ställa frågan så: Man borde erövra makten ty våra fiender kommer ju ändå att ange oss för uppror och behandla oss som upprorsmän. Men därav kan man inte sluta till, att det den gången hade varit nödvändigt att gripa makten, ty den gången saknades de objektiva betingelserna för upprorets seger.

1. Vi hade ännu inte den klass bakom oss, som representerar revolutionens förtrupp. Vi förfogade ännu inte över flertalet av arbetarna och soldaterna i huvudstäderna. Nu existerar den i de bägge sovjeterna. Den skapades *allenast* genom juli- och augustihistorierna, genom erfarenheten av bolsjevismens ”likvidering” och av Kornilov-affären.

2. Den gången saknades folkets allmänna revolutionära élan. Nu, efter Kornilov-affären, finns den. Landsortens såväl som sovjeternas makterövring på många platser bevisar det.

3. Det fanns den gången ingen *vacklan* i allvarlig, allmän, politisk skala bland våra fiender och de vankelmodiga småborgarna. Nu är vacklan oerhörd: vår huvudfiende, de allierades imperialism och den internationella imperialismen, *pendlar* mellan kriget till det segerrika slutet och en separatfred mot Ryssland. Våra småborgerliga demokrater, som tydligen har förlorat majoriteten hos folket, har råkat i en väldig vacklan och har avstått från blocket, d. v. s. koalitionen med kadetterna.

4. Ett uppror den 3-4 juli skulle därför ha varit felaktigt: vi hade varken fysiskt eller politiskt kunnat behålla makten. Fysiskt, trots att Petersburg tidvis var i våra händer, ty våra arbetare och soldater hade inte velat *kämpa*, inte *dö* för erövringen av Petersburg. Ännu saknades ”ursinnet”, ännu saknades det sjudande hatet *såväl* mot Kerenski som också mot Tseretelli, Tsjernov & C:o, vårt folk var ännu inte stärkt av erfarenheten från bolsjevik förföljelserna under deltagande av socialrevolutionärerna och mensjevikerna. Politiskt hade vi 3-4 juli inte kunnat upprätthålla makten, ty armén och landsorten kunde före Kornilov-historien marschera mot Petersburg och hade gjort det.

Nu är bilden en helt annan. Majoriteten av klassen, revolutionens förtrupp, folkets förtrupp, som är i stånd att rycka massorna med sig, följer oss. Vi har folkets *majoritet* bakom oss, ty Tsjernovs abdikation är ingalunda det enda men den är det tydligaste, krassaste tecken på, att

bönderna *icke kommer att få någon jord* av socialrevolutionärernas block (och av socialrevolutionärerna själva). Det är den springande punkten i revolutionens allryska karaktär.

Vi har lägets fördel i partiet, som noga känner sin väg, medan *hela imperialismen* och hela blocket av mensjeviker och socialrevolutionärer svänger outsägligt.

Oss är *den säkra segern* förbehållen, ty folket är redan nära förtvivlan och vi visar hela folket den säkra utvägen, sedan vi ”i Kornilov-dagarna” visat hela folket värdet av vår ledning, därpå *erbjudit* blockfolket en kompromiss och av dem fått ett avslag allt under det de själva alltjämt vacklade å sin sida.

Det vore det största fel att anse, att vårt kompromissanbud ännu ej är avslaget, att ”demokratiska konferensen” ännu kan anta det. Kompromissen erbjöds av *partiet* till *partierna*, annorlunda kunde det inte ske. Partierna avböjde det. Demokratiska konferensen är bara en *konferens*, ingenting annat. Man får inte glömma, att på den har det revolutionära folkets *majoritet*, de helt fattiga och förbittrade bönderna, ingen representation. Det är en konferens av folkets *minoritet* – man får inte förgäta denna tydliga sanning. Det vore å vår sida det största fel, den största parlamentariska kretinism, om vi ville behandla demokratiska konferensen som parlament, ty sven om den hade proklamerat sig som parlament och suveränt revolutionsparlament, så skulle den ändå inte kunna besluta över något: avgörandena ligger utanför dess maktområde, i arbetarkvarteren i Petersburg och Moskva.

Vi har alla objektiva förutsättningar för ett framgångsrikt uppror framför oss. Vi har de utomordentliga fördelarna i situationen, där *endast* vår seger i upproret kunde göra slut på vacklan som har pinat folket, vacklan som är det pinsammaste i världen; där *endast* vår seger i upproret skulle göra slut på spelet med separatfreden emot revolutionen – göra slut på det därigenom att en fullständigare, rättvisare, snabbare fred, en fred till revolutionens förmån skulle erbjudas.

Endast vår seger *kan* slutligen, sedan upproret har segrat, rädda Petersburg, ty om vårt fredsanbud avslås och vi inte ens får vapenstillestånd, då kommer vi att bli ”fosterlandsförsvararna”, då kommer *vi* att ställa oss *i spetsen för krigspartierna*. Vi kommer att bli ”det mest krigiska” av alla partier, vi kommer att föra kriget verkligt revolutionärt. Vi kommer att ta ifrån kapitalisterna hela deras brödkaka och alla deras skor. Vi kommer att låta dem få behålla brödsmulor, vi kommer att klä dem i bastskor. Vi kommer att skicka allt bröd och alla skor till fronten.

Och på så vis kommer vi att hålla Petersburg.

Såväl de materiella som också de andliga hjälpkällorna för ett verkligt revolutionärt krig är ännu omätligt stora i Ryssland. 99 chanser på 100 talar för, att tyskarna åtminstone kommer att bevilja oss ett vapenstillestånd. Och att nu få ett vapenstillestånd betyder redan att besegra *hela världen*.

Sedan vi insett den absoluta nödvändigheten av att arbetarna i Petersburg och Moskva gör uppror för att rädda revolutionen och rädda den för en ”separat” uppdelning av Ryssland genom bägge koalitionernas imperialister, måste vi för det första anpassa vår politiska taktik på konferensen efter förhållandena hos ett växande uppror och måste för det andra bevisa, att vi inte bara avlägger en läpparnas bekännelse till Marx' tankar om upproret som konst.

Vi måste ögonblickligen sammansluta bolsjevikfraktionen på konferensen utan att ävlas efter numerisk styrka, utan att rädas att lämna kvar de vacklande i de vacklandes läger: där är de nyttigare för revolutionens sak än i de beslutsamma och osjälviska kämparnas läger.

Vi måste författa en kort deklaration från bolsjevikerna och på det bestämdaste betona, hur olämpliga långa tal, ”tal” överhuvud är, hur nödvändig en ofördröjlig aktion för att rädda

revolutionen, hur absolut nödvändig den fullständiga brytningen med bourgeoisin, den fullständiga avsättningen av hela den nuvarande regeringen, den fullständiga brytningen med förberedelserna av en ”separat” uppdelning av Ryssland genom de engelska och franska imperialisterna, hur nödvändigt att omedelbart överlämna hela Makten till *den revolutionära demokratin, i vars spets står det revolutionära proletariatet.*

Vår deklaration måste vara en kort och skarp formulering av denna slutsats i sammanhang med programutkasten: fred åt folken, jord åt bönderna, konfiskering av de skandalösa profiterna och tyglande av kapitalisternas skandalösa skadegörelse å produktionen.

Ju kortare, ju skarpare deklarationen kommer att bli, dess bättre. Ännu två mycket viktiga punkter måste i den klart framhållas: folket är pinat av vacklan, folket är marterat av social-revolutionärernas och mensjevikernas obeslutsamhet; vi bryter slutgiltigt med dessa partier, ty de har förrått och sålt revolutionen.

Ännu en sak: då vi erbjuder fred utan annektioner och genast bryter med de allierade imperialisterna och alla övriga imperialister, vinner vi, att vi antingen genast får ett vapenstillestånd eller att hela det revolutionära proletariatet fylkar sig på landsförsvarets sida och den revolutionära demokratin under dess ledning för ett verkligt rättfärdigt, verkligt revolutionärt krig.

Sedan vi avgivit denna deklaration och manat att avgöra och inte prata, *handla* och inte författa resolutioner, måste vi kasta in hela vår fraktion i *företag* och *kaserner*: där är dess plats, där är livsnerven, där är räddningskällan för revolutionen, där är motorn för ”demokratiska konferensen”.

Där måste vi i glödande, lidelsefulla tal utveckla vårt program och ställa frågan så: antingen antar konferensen det obeskuret eller också uppror. Något tredje ges inte. Man kan inte vänta. Revolutionen går under.

Genom en sådan frågeställning, genom att koncentrera hela fraktionen i företagen och kasernerna kommer vi att *riktigt gripa ögonblicket för upprorets början.*

För att gripa oss an med upproret marxistiskt, d. v. s. som konst, måste vi samtidigt, utan att förlora en minut, organisera en stab av upprorstrupper, fördela krafterna, ställa de pålitliga regementena på de viktigaste punkterna, omringa Alexander-teatern, besätta Peter-Pauls-fästningen, häkta generalstaben och regeringen, mot officersaspiranterna och Vilda divisionen skicka sådana trupper, som är beredda att gå i döden, men inte låta fienden rycka fram till stadens centrum; vi måste mobilisera de väpnade arbetarna, uppkalla dem till den sista förtvivlade slutstriden, måste genast besätta telegraf och telefon, postera vår stab i telefoncentralen, med den telefonledes förbinda alla företag, alla regementen, alla den väpnade kampens punkter o. s. v.

Allt detta är naturligtvis endast sagt för att *illustrera*, att man i det nuvarande ögonblicket icke kan bli marxismen och revolutionen trogen utan att *behandla upproret som konst.*

Så långt Lenin.

Rörelsens ledning låg i händerna på det i kamp prövade bolsjevikpartiet, som i oktober icke begick något som helst betydande fel. (Annat än för stor mildhet, då en del motståndare lämnades i frihet att resa utomlands och där organisera kampen mot arbetets Ryssland.) Partiets politiska paroller var riktiga, noga inställda på massornas behov, och samlade massorna kring partiets fanor. Lenin skrev i början av oktober till partikommittéerna i Petrograd och Moskva:

> Värderade kamrater!
>
> Händelserna föreskriver oss så klart vår uppgift, att försumlighet nästan blir *förbrytelse*.

Bonderörelsen sväller. Regeringen stegrar de brutala repressalierna. I armén växer sympatierna för OSS (90 proc, av soldaterna i Moskva är för oss), de finska trupperna och flottan är mot regeringen.

I Tyskland är revolutionens utbrott tydligt, särskilt sedan matroserna skjutits. Valen i Moskva – 47 proc. bolsjeviker – är en väldig seger. Tillsammans med vänstersocialrevolutionärerna den *klara majoriteten i landet.*

Järnvägsmännen och postmännen står i konflikt med regeringen. Liberdansarna (öknamn på mensjevikerna Liber och Dan) talar i st. f. om en kongress den 20 oktober *omkring en kongress omkring den 20 o. s. v.*

Att under sådana omständigheter ”vänta” vore en förbrytelse.

Bolsjevikerna har inte rätt att vänta på sovjetkongressen, de måste genast gripa regeringsmakten. Därigenom kommer de att rädda världsrevolutionen (ty annars hotar en pakt av alla länders imperialister, vilka efter fysiljeringarna i Tyskland kommer att gå varann till mötes och förena sig mot oss) såväl som också ryska revolutionen (annars kan anarkiens våg bli starkare än vi) och hundratusendens liv i kriget.

Det vore en förbrytelse att dröja. Att vänta på sovjetkongressen vore ett barnsligt formalitetsspel, ett skändligt spel med formaliteter, ett förräderi mot revolutionen.

Om man inte kan gripa makten utan uppror, så måste man *genast gå ut i uppror*. Det är tänkbart, att man just nu kan gripa makten utan uppror, t. ex. om Moskva-sovjeten genast grepe makten och (tillsammans med Petersburg-sovjeten) proklamerade sig som regering. I Moskva är segern säkrad, *ingen kan föra krig*. I Petersburg kan man vänta. Regeringen kan ingenting göra, den är förlorad, den kommer att kapitulera.

Ty Moskva-sovjeten kommer, om den intar regeringsmakten, bankerna, fabrikerna, Russkoje Slovo (en mycket spridd liberal tidning, som förbjöds dagen efter oktoberrevolutionen, övers.), att få en väldig basis och makt, cm den agiterar inför hela Ryssland och ställer frågan så: vi kommer att erbjuda *fred i morgon*, om bonapartisten Kerenski kapitulerar (om han inte kapitulerar, kommer vi att störta honom). *Genast jord* åt bönderna, genast tillmötesgående mot järnvägsmännen, postmännen o. s. v.

Det är inte ovillkorligen nödvändigt att ”börja” med Petersburg. Om Moskva ”börjar” oblodigt, kommer det med visshet att understödjas: 1. av arméns sympatier vid fronten, 2. av bönderna överallt, 3. därigenom att flottan och de finska trupperna sätter sig i gång mot Petersburg.

T. o. m. om Kerenski har ett par kavallerikårer framför Petersburg, måste han kapitulera. Petersburg-sovjeten kan vänta och agitera för Moskva-regeringen. Paroll: makt åt sovjeterna, jord åt bönderna, fred åt folken, bröd åt de hungrande.

Segern är säkerställd och till nio tiondelar utsikten att den blir oblodig. Att vänta vore en förbrytelse mot revolutionen.

Hälsning!

N. LENIN.

Partiapparaten genomträngde alla arbetarnas och soldaternas massorganisationer, senare också böndernas, och utgjorde så att säga stålstommen i dessa organisationer. Hela organisationen av de militära krafterna för omvälvningen i Petrograd förbereddes och utfördes av partiet med hjälp av en särskilt därför skapad militärorganisation. Översta organisatoriska ledningen av upproret låg inte bara hos militärrevolutionära kommittén, alltså ett sovjetorgan, utan också i händerna på partiet, som till upprorets organisatoriska ledning hade tillsatt en kommitté bestående av Stalin, Sverdlov, Dsjersinskij, Bubnov och Uritskij.

På centralkommitténs sammanträde den 10 oktober (g. st.) behandlas bland annat frågan om det väpnade upproret. Vi återger den passusen ur protokollet:

Närvarande: Lenin, Sinovjev, Kamenev, Stalin, Trotskij, Sverdlov, Uritskij, Dsjersinskij, Kollontaj, Bubnov, Sokolnikov, Lomov.

Ordförande: Sverdlov. Dagordning: 1. Rumänska fronten, 2. ”Litauiska” regementenas konferens i Moskva, 3. Minsk och nordfronten, 4. Läget för dagen, 5. Distriktskongress, 6. Truppernas utryckning.

– – –

4. *Läget för dagen.* Ordet ges åt ... (namnet noga överkorsat, men det ät lätt att gissa: Lenin.) Han konstaterar, att sedan början av september en viss likgiltighet kunde märkas i upprorsfrågan. Detta är emellertid otillåtligt, om vi på allvar uppställer parollen, att sovjeterna griper makten. Därför hade man för länge sedan måst vända uppmärksamheten åt frågans tekniska sida. Nu har tydligt nog mycken tid förlorats. Icke desto mindre står frågan mycket skarp och det avgörande ögonblicket är nära. Det internationella läget är sådant, att initiativet måste vara på vår sida. Vad man har för sig med ”utrymningen till Narva och Petrograd” tvingar oss än mer till beslutsamma handlingar. Även det politiska läget verkar i höjd grad i denna riktning. Den 3 och 5 juli skulle definitiva handlingar från vår sida ha misslyckats av den anledningen, att vi icke hade majoriteten bakom oss. Sedan dess går vår frammarsch med jättesteg. Massornas frånvaro och likgiltighet kan man förklara med, att massorna är trötta på resolutionerna och orden. Nu står majoriteten bakom oss. Det politiska läget är fullkomligt moget för övertagande av makten. Även agrarrörelsen syftar åt det hållet, det är klart att heroiska krafter vore nödvändiga för att undertrycka denna rörelse. Parollen att överlämna all jord har blivit en allmän lösen för bönderna. – Det politiska läget ät moget. Det gäller att tala om den tekniska sidan. Det är huvudsaken. [fråga därom är vi, efter socialpatrioternas föredöme, böjda att betrakta upprorets systematiska spridning som en sorts politisk synd. Att vänta på konstituerande församlingen, som utan tvivel icke kommer att gå med oss, är vanvett, ty det skulle vara att komplicera vår uppgift. – Man måste utnyttja distriktskongressen och förslaget från Minsk (bl. a. att skicka en här till Petrograd...) till att påbörja definitiva aktioner.

Kamrat Lomov tar ordet för information om Moskva-distriktsbyråns och Moskva-kommitténs hållning liksom också om läget i Moskva överhuvud. –

Kamrat Uritskij konstaterar, att vi är svaga inte bara i tekniskt avseende utan också i alla andra delar av vårt arbete. – Vi har drivit igenom en mängd resolutioner, avgjorda åtgärder – ingalunda. Petrograd-sovjeten är desorganiserad, få möten etc. – På vilka krafter stödjer vi oss? Petrogradarbetarna har 40,000 gevär, men det avgör inte saken; det är – ingenting. Garnisonen kan efter julidagarna inte inge några stora förhoppningar. – Men om vi nu ändå styr hän mot uppror, så måste man också i realiteten göra något i den riktningen. Man måste besluta sig för bestämda handlingar.

– Kamrat Sverdlov rapporterar vad han känner om förhållandena i hela Ryssland.

Nedan återgivna resolution antas. Ja röstar 10, nej 2.

Genast framkastades frågan om att bilda en politisk byrå för centralkommittén. Man beslöt bilda en byrå på sju medlemmar: Lenin, Sinovjev, Kamenev, Trotskij, Stalin, Sokolnikov, Bubov.

RESOLUTION, ANTAGEN DEN 10 OKTOBER 1917.

Centralkommittén konstaterar, katt såväl ryska revolutionens internationella läge) upproret i tyska flottan som skarpaste uttryck för den internationella socialistiska, revolutionens tillväxt i heta Europa, och vidare faran av en imperialistisk fred i syfte att strypa revolutionen i Ryssland) som också krigsläget (den otvivelaktiga beslutsamheten hos ryska bourgeoisin och Kerenski & Co. att utlämna Petrograd åt tyskarna) – ävensom omständigheten att det proletära partiet har vunnit flertalet i sovjeterna – allt detta i förbindelse med bondeupproren och att folket börjar vända sitt förtroende till oss (valen i Moskva) samt slutligen den öppna förberedelsen till en ny Kornilov-historia, (truppernas bortdragande från Petrograd, kosackinryckning i Petrograd, Minsks omringande med kosacker etc.) – att allt detta ställer det väpnade upproret .på dagordningen.

> Inseende, att på detta sätt det väpnade upproret har ‚mognat fram ofrånkomligt och fullständigt, anbefaller C. K. alla partiets organisationer att förhålla sig i enlighet härmed och ur denna synpunkt pröva och avgöra alla praktiska frågor (sovjetkongressen i norra distriktet, truppernas bortdragande från Petrograd, Moskva- och Minsk-aktionerna etc.).

Vad var enligt det i oktoberomstörtningen ledande bolsjevikpartiets uppfattning *den historiska meningen* med denna omstörtning och *vilken strategi* följde därvid partiet?

Oktober var enligt bolsjevikernas uppfattning den första proletära revolutionen, som slet sönder det imperialistiska krigets kedjor och i det kapitalistiska samhället slog en bresch till det socialistiska samhället. När det i oktober grep makten och tog d*e första stegen till socialismen*, löste samtidigt proletariatet de *demokratiska uppgifter*, som de föregående revolutionerna hade lämnat ouppfyllda. Om också proletariatet vid lösningen av de demokratiska uppgifterna gick samman med hela bondeklassen och ryckte med sig breda lager av inte bara de fattiga utan också de medelstora bönderna emot det imperialistiska kriget, hade det i den skärpta *kampen om makten* och vid de första stegen i riktning mot socialismen inom landet endast de fattigaste bönderna som sin närmaste och pålitligaste bundsförvant, medan den medelstore bonden stod neutral och storbonden i växande grad fientlig mot utvecklingen. Först senare, sedan sovjetmakten och grundvalarna för den socialistiska hushållningen befästs, ingick de medelstora bönderna ett fast förbund med proletariatet.

Partiets strategiska principer i oktober var: upprätthållande och befästande av förbundet mellan proletariatet och bönderna, upprätthållandet av proletariatets ledning i detta förbund och samtidigt revolutionens pådrivning vidare i riktning av *den demokratiska revolutionens inväxande i en socialistisk*, stegring av massornas revolutionära energi till möjlighetens yttersta gräns samtidigt man avvisade ett ”överhoppande” av revolutionens historiskt nödvändiga utvecklingsfaser.

Kan proletariatet i ett ”efterblivet” bondeland behålla makten och befordra socialismens förverkligande? En tioårig erfarenhet ger numera på den frågan ett jakande svar. Men år 1917 gav endast den bolsjevikiska teorien detta jakande svar, medan alla ”psevdosocialistiska” och rent borgerliga teoretiker och medlöpare riktade häftiga angrepp och en förbittrad hets mot denna teori. Frågan om möjligheten resp. omöjligheten av en seger för den socialistiska revolutionen i ett bondeland är frågan om böndernas förhållande till denna revolution. Är det möjligt för proletariatet att genom en riktig politik vinna över bönderna på socialismens sida, eller ligger det oövervinneliga hinder för en sådan lösning i bondens sociala natur?

Endast den bolsjevikiska, leninistiska teorien gav på den frågan ett jakande svar. Därför övertog också bolsjevikerna utan tvekan och vacklan ledningen av den proletära revolutionen i Ryssland. Alla andra partier besvarade den frågan negativt.

I själva bolsjevikpartiet fanns också små obetydande grupper som stod skeptiska till möjligheten av ett förbund mellan proletariat och bönder vid förverkligandet av den *socialistiska* revolutionens uppgifter. Till dem hörde också Trotskijs grupp, som först i juli 1917 inträdde i partiet. Trotskij var av den uppfattningen, att Rysslands proletariat skulle i realiteten kunna behålla den erövrade makten endast om den proletära revolutionen skulle segra också i andra, mer utvecklade länder och den segrande arbetarklassen i dessa länder komme det ryska proletariatet till hjälp. Utan sådan hjälp höll han för oundviklig undergången av den proletära makten tack vare inre motsägelser inom landet, tack vare den ofrånkomliga sammanstötningen mellan proletariat och bönder.

För den i oktober erövrade segern har bolsjevikpartiet att tacka den omständigheten, att det alltifrån revolutionens första månader inte bara avvisade den mensjevikiska kohandeln med bourgeoisin utan också parollen ”arbetarregering”, som skulle ha isolerat arbetarna från

bönderna och prisgivit dessa senare åt bourgeoisins övervälde. Lenin valde parollen*: ”All makt åt sovjeterna!”* I sovjeterna bildade inte arbetarna utan bönderna flertalet (om man räknar soldaterna till bönderna). Detta val ”försäkrade”, som Lenin uttryckte sig, bolsjevikerna mot ett ”överhoppande” av bonderevolutionen.

Det vore oriktigt att tänka, att parollen ”sovjetmakten”, som dök upp i april, i bolsjevikernas ögon *sammanföll* med parollen ”arbetarregering”, proletariatets ”rena” diktatur. Så var ej förhållandet. Till julidagarna räknade Lenin med möjligheten av en utveckling, där mensjevikerna och socialrevolutionärerna, vilka hade majoriteten i sovjeterna, skulle avbryta regeringskoalitionen med bourgeoisin och i sovjeternas namn ta makten i egna händer. Det hade väl varit en sovjetmakt men ännu ingen socialistisk proletariatets diktatur utan bara en demokratisk sådan. Det hade betytt, att småbourgeoisin redan innan revolutionens övergång i den socialistiska fasen hade brutit med storbourgeoisin och ville förverkliga den demokratiska revolutionens uppgifter självständigt. Först senare, sedan det proletära partiet hade erövrat sovjeternas majoritet, hade en sådan demokratisk diktatur kunnat växa över i en socialistisk.

Till julidagarna betydde parollen ”all makt åt sovjeterna” konkret endast en *till sovjeternas opportunistiska majoritet* riktad maning att gripa makten. När läget i juli ändrade sig och det blev klart, att den sista möjligheten att lösgöra opportunisterna från bourgeoisin och åstadkomma en ”fredlig” övergång av makten i sovjeternas händer försvunnit, drog bolsjevikerna för tillfället tillbaka parollen om sovjetmakten för att två månader senare uppställa den på nytt *med nytt innehåll.*

Även efter julidagarna fanns det dock ett ögonblick, en snabbt övergående revolutionär situation, då bolsjevikerna åter ställde upp parollen ”all makt åt sovjeterna” i dess gamla betydelse, uppfordrade mensjevikerna och socialrevolutionärerna att fredligt ta makten med sovjeternas hjälp och även höll en sådan fredlig utgång för möjlig. Den som är böjd att skildra bolsjevikernas taktik år 1917 som en direkt, rakt på sak gående genombrottsoffensiv med parollen den proletära diktaturen, måste hänvisas till Lenins artikel ”Om kompromisser” i tidningen Rabotsjij Putj den 3 september. Det var det ögonblicket, då de röda gardena och de revolutionära trupperna trots den förrädiska politiken av den i hemlighet Kornilov-stödjande provisoriska regeringen hade vunnit segern över Kornilov. Den borgerliga kontrarevolutionen hade fått ett slag på huvudet, proletariatet kände en ny krafttillströmning och började också samtidigt erövra tillbaka åt sig de vapen, som det berövats i julidagarna.

I den nämnda artikeln skrev Lenin:

> ”Vi har nu kommit till en så skarp och originell vändning i den ryska revolutionen, att vi som parti är i stånd att föreslå väl inte vår direkta och huvudsakliga klassfiende ,bourgeoisin men vår närmaste motståndare, de ”ledande” småborgerliga partierna, socialrevolutionärerna och mensjevikerna, en frivillig kompromiss. Vi kan föreslå dessa partier denna kompromiss endast undantagsvis, endast i betraktande av det speciella läget, som tydligen kommer att äga bestånd endast mycket kort tid, och vi bör, synes det mig, göra det. En sådan kompromiss är från vår sida återvändandet till kravet från tiden före juli: *All makt åt sovjeterna, en inför sovjeterna ansvarig regering av socialrevolutionärer och mensjeviker.*
>
> Utan att delta i regeringen skulle bolsjevikerna avstå från det omedelbara uppställandet av kravet på maktens övergång till proletariatet och de fattigaste bönderna. Det självklara och för socialrevolutionärerna och mensjevikerna icke nya villkoret vore den fullständiga agitationsfriheten och inkallandet av konstituanten utan vidare fördröjning eller t. o. m. inom kortare tid.”

Varför föreslog Lenin den 3 september en sådan kompromiss? Han föreslog den ”i namn av revolutionens fredliga utveckling, en i historien utomordentligt sällsynt och värdefull möjlighet, en undantags-artat sällsynt möjlighet ...”

Mensjevikerna och socialrevolutionärerna hade därigenom vunnit möjligheten att fullständigt förverkliga sitt blockprogram, därvid stödjande sig på folkets övervägande flertal och garanterande sig sovjetmajoritetens ”fredliga” utnyttjande.

Sådant var det anbud, de opportunistiska partierna avvisade, ehuru det skulle ha satt dem i tillfälle att förverkliga sitt program. Självklart hade med full agitationsfrihet bolsjevikernas erövring av sovjetmajoriteten endast varit en tidsfråga, därför att mensjevik-socialrevolutionära blockets program inte hade kunnat tillfredsställa massorna. Inför det perspektivet föredrog socialopportunisterna åter blocket med bourgeoisin framför blocket med bolsjevikerna, den borgerliga regeringen framför sovjetregeringen.

Så kunde maktens övergång i sovjeternas händer förverkligas först genom att bolsjevikerna erövrade makten. Parollen om sovjetmakten hade redan före oktober varit formeln för uppgiften att omedelbart erövra den socialistiska diktaturen; den demokratiska diktaturen som historisk utvecklingsfas var redan förlegad, när den tack vare mensjevikernas och socialrevolutionärernas social förrädiska hållning förverkligades i den outvecklade och ofullständiga formen av ”dubbelregeringen” under perioden april–juli.

Om man vill förstå det väsentliga i den leninistiska taktiken 1917, är det utomordentligt viktigt att förstå denna förändring av det klassmässiga innehållet i parollen: ”All makt åt sovjeterna!” För att själva kunna gripa makten i oktober måste bolsjevikerna från april till juni ovillkorligen kräva, att makten överlämnades till mensjevikerna och socialrevolutionärerna. De senares vägran att överta makten avslöjade sig så tydligt och klart som gärna möjligt. Men hade de gripit makten, så hade de blivit avslöjade just genom sin politik. I bägge fallen gick Lenins taktik ut på att övervinna massornas småborgerliga illusioner genom *den egna erfarenheten me*n icke genom att ”hoppa över” dessa illusioner.

Men år 1917 fanns det ytterligare ännu en annan strömning inom bolsjevikpartiet, som i likhet med trotskismen förnekade möjligheten av ett block mellan proletariatet och bönderna vid förverkligandet av *socialistiska uppgifter*. I spetsen för denna riktning, som omfattade en liten grupp gamla bolsjeviker, stod Kamenev. Såväl vid aprilkonferensen som också i Pravda uppträdde han mot Lenins teser, hävdade att revolutionen icke finge växa ut över den demokratiska revolutionens gränser in i en socialistisk, emedan i så fall bönderna skulle bryta med proletariatet och slå ned det. Partiets differenser med denna grupp blev i praktiken mycket tydliga i oktober, när en rad ledande partiarbetare (till gruppen Kamenev anslöt sig vid denna tid också Sinovjev) uttalade sig emot upproret, publicerade sin plattform i den internationalistiskt mensjevikiska tidningen Novaja Sjisn och – utträdde ur C. K., en del också ur folkkommissariernas råd. I partiet fann de inga anhängare och under de följande månaderna återvände de till sina poster.

3. Militärrevolutionära kommittén.

Strömningarna i proletariatet att organisera en väpnad makt, klassens strävan till självförsvar hade vaknat i Ryssland sedan 1905. Det årets blodiga bilder hade i det klassmedvetna proletariatet stadgat strävan att ständigt vara rustad och beredd, och utifrån detta pliktmedvetande förvissade sig så att säga instinktivt arbetarna i februariomstörtningens dagar framför allt om vapen, och redan i mars månad 1917 fungerade i många distrikt kampgrupper, sammansvetsade av den gemensamma beslutsamheten, den gemensamma entusiasmen hos väpnade arbetare. Dessa kampgrupper hade inga gemensamma namn och hade på olika platser olika beteckningar: ”arbetargarde”, ”rött garde”, ”röd vakt”, vilka man emellertid inte får förväxla med arbetarmilisen. I Petrograd-rayonen fanns i maj en kort tid en organisation, som försåg sina medlemmar med pass påtecknade ”Röda arbetararmén”.

På arbetargardenas stadskonferens i Petrograd uppstod meningsskiljaktigheter ifråga om benämningen: arbetargarde eller rött garde. I juni framkallade denna fråga inte så lite debatter, vilka slutade med ätt som allmän beteckning valdes ”Röda arbetararmén”. Men denna kraftiga och uttrycksfulla beteckning betydde ingalunda, att det faktiskt var frågan om ett ”garde”, som ens tillnärmelsevis liknat en i reguljär militär formation. Det var helt enkelt en mängd beväpnade arbetare, vilka inte hade något begrepp om militärt uppbygge eller militär underbyggnad och inte ens kände detaljerna hos geväret, som de höll i sin hand och som de ofta nog inte förstod sig på att bruka. Och endast arbetet av bolsjevikpartiets kamporganisation i början av mars men framför allt april-demonstrationerna, som förde till blodiga sammanstötningar, öppnade proletariatets ögon för nödvändigheten av kampberedskap och det riktiga uppbygget av alla väpnade krafter och klargjorde för arbetarna, att det inte var nog att hålla ett gevär i sin hand, man måste också förstå att bruka det.

Kamporganisationens arbete ifråga om Röda Gardet gick att börja med i två riktningar: Röda gardet formerade sig antingen under omedelbar ledning av kamporganisationen eller genom revolutionärt initiativ av de mest aktiva och skarpsynta arbetargrupperna. Men vanligtvis råkade också de utanför kamporganisationen bildade kampenheterna genast under kontroll eller ledning av bolsjevikpartiets distriktskommitté och sedan av kamporganisationen själv.

Vilka gick in i Röda gardet?

Frivilliga – arbetarna vid stora och små fabriker och företag, järnvägar och kommunala institutioner. Röda arméns avdelningar föddes inom proletariatet självt. De sköt upp som svampar ur marken. Proletärerna, som hela sitt liv suttit eller stått flitigt lutade över maskiner och arbetsbänkar, utan en tanke på hjältebragder, upptäckte sin höga kallelse, grep till vapen och trädde under fanorna. Det var de offervilligaste, oegennyttigaste, modigaste medlemmarna av proletariatets stora familj, förkroppsligandet av den revolutionära, proletära aktiviteten, den sociala revolutionens sanna soldater och frivilliga, arbetarklassens stolthet. Hela den strålande storheten i dess själ tog sig uttryck överallt där denna kraft gjorde sig gällande för den proletära revolutionens intressen.

Bourgeoisin anade rollen och betydelsen av Röda gardet och sökte överallt hetsa soldatmassorna mot Röda gardet och arbetarna, egga deras raseri mot bolsjevikernas försök att skaffa sig en fast, väpnad bas.

Bourgeoisin viskade i soldaterna, att proletariatet beväpnade sig endast för att skydda sitt ”rummel” och sin ”lättja”, att det beväpnade sig för tyska pengar, genom tyska ”spioner” och ”spionageorganisationer” (så kallades bolsjevikernas partiorganisationer) och för att låta soldaterna ruttna i skyttegravarna; bolsjevikerna vore ”fosterlandsförrädare” som genom sitt ”dagdriveri” i fabriker och verkstäder skadade rustningsindustrins produktivitet. Soldaterna hetsades på arbetarna som ”revolutionens, frihetens, fosterlandets förrädare”. Högersocialisterna drev samma hets. Tseretelli krävde redan på första sovjetkongressen bestämt arbetarnas avväpning, och samma ton anslog kompromiss-sovjeternas centralorgan.

Trots denna hets förde två månaders arbete av kamporganisationen fram till juliupproret i många distrikt till de rödgardistiska organisationernas uppbygge. Röda gardet måste t. v., i st. f. att skrida till uppror, konspirera, gömma vapen så att de inte skulle falla i de vitas händer, och hålla sig alldeles dödsstilla i fabrikernas labyrinter.

I oktober ägde Röda gardet redan beprövade kadrer av kämpar och hade slagit fasta rötter i proletariatet och soldatmassan samt skaffat sig en djupgående organisation. Det mäktiga nätet av rödgardistiska organ omspände hela Petrograd. Inte en enda fabrik, ett enda företag saknade rött garde. I alla arbetarkvarter bildades till oktober redan staber av Röda gardet. Uppgiften för dagen var att förena alla stadens rödgardistiska organisationer, det hade länge

varit klart.. Splittringen i förvaltning och ledning hindrade betydande resultat, det var oundvikligt att skapa en likartad form av organisation, genomföra en systematisk fördelning av vapnen och systematiskt utnyttja de väpnade krafterna. Detta utfördes av de röda gardenas stadskonferens i Petrograd, som i oktober inkallades av kamporganisationen.

Den 22 oktober representerade enligt organisationskommissionens stadgar ett ombud 200 väljare. De närvarande cirka mo ombuden representerade alltså 20,000 organiserade rödgardister. Konferensen fick en alltigenom saklig karaktär och försiggick i forcerat tempo. Omständigheterna inbjöd inte till festligheter och ombuden visade ingen benägenhet att prata och debattera. Konferensen bekräftade Röda arbetargardets statuter och behandlade en rad löpande ärenden. Någon central stabsledning valdes inte, ty konferensen hade beslutat att denna central (Röda gardets centralkommendantur) skulle konstituera sig omedelbart av rayonerna för val av ombud, ett pr rayon. Senare ersattes den omständiga beteckningen ”centrala kommendanturens byrå” med den kortare och mera pregnanta titeln ”generalstab” för Röda gardet.

STADGAR FÖR RÖDA GARDET,
antagna. på arbetargardenas stadskonferens i Petrograd den 23 oktober 1917.

Uppgifter och plikter.

I.

1. Röda arbetargardet är en organisation av proletariatets väpnade krafter för kampen mot kontrarevolutionen och försvaret av revolutionens erövringar.

2. Röda arbetargardet sammanställes av arbetare, rekommenderade av de socialistiska partierna, fabrikskommittéerna och fackföreningarna.

II.

3. Varje medlem av Röda arbetargardet är förpliktad att underkasta sig organisationens disciplin, följa alla stadgarnas punkter, fylla alla honom av organisationen ålagda plikter samt punktligt besöka arbetargardets övningar och möten.

Anm. Den som utan giltiga skäl tre gånger efter varann uteblir från övningar och möten uteslutes ur arbetargardet.

4. Det stränga iakttagandet av disciplinen och det ovillkorliga underordnandet under de valda institutionerna grundar sig icke på blind lydnad utan på medvetandet om den utomordentliga betydelsen av och ansvaret i arbetargardets uppgifter liksom på det faktum att organisationen är en fullkomligt fri och oberoende demokratisk organisation.

5. En av medlemmarnas av Röda arbetargardets viktigaste plikter är att hålla det honom av organisationen anförtrodda geväret rent och i fullständig kampberedskap.

6. Gevärets begagnande utan organisationens tillstånd, särskilt för otillåtna syften, är den största förbrytelse, som straffas med uteslutning ur arbetargardet, bojkott m. m.

7. För brott mot stadgarna och ohörsamhet mot organisationsdisciplinen står arbetargardets medlemmar under kamratdomstolen.

III.

8. För den revolutionära ordningens upprätthållande övertar arbetargardet i oroliga tider skyddet av gatorna, de statliga och offentliga institutionerna samt privata byggnaderna och undertrycker alla möjligheter till pogromer och provokatorisk verksamhet av dunkla krafter.

9. Skyddet av den revolutionära ordningen genomföres av arbetargardets kommendantur efter plan och under allmän ledning och dessas förberedande utföres efter plan och under allmän ledning av Röda arbetargardets centralkommendantur.

11. Som kännetecken på medlemskap i Röda arbetargardet utlämnas av centralkommendanturen numrerade igenkänningsmärken.

IV.

Förvaltning.

12. Röda arbetargardet står till förfogande för Petrograd-sovjeten av arbetar- och soldatombud och är omedelbart underordnat Röda arbetargardets centralkommendantur.

13. Arbetargardets centralkommendantur består av en representant från varje rayon och en från vardera av följande organisationer: 1. Petrograds exekutivutskott, 2. exekutivutskottets militäravdelning, 3. gemensamma distriktskonferensen, 4. fabrikskommittéernas centralråd, 5. fackföreningarnas centralråd.

14. Till centralkommendanturens plikter hör den allmänna ledningen och övervakningen av distriktskommendanturernas verksamhet, distriktens förseende med vapen och med erforderliga medel.

15. För skötseln av det löpande arbetet bildar centralkommendanturen en byrå, bestående av fem ombud för centralkommendanturen, ett för Petrograds exekutivutskott och ett för exekutivutskottets militäravdelning.

16. Vid centralkommendanturens byrå bildas en instruktionsavdelning, som sköter hela ledningen av arbetargardets utbildning i distrikten och leder utbildningen av kommandostaben och de tekniska specialisterna.

17. I distrikten står arbetargardet under ledning av arbetar- och soldatombudens distriktssovjet och underordnar sig kommendanturerna, vilka till en tredjedel består av valda distriktssovjeter och till två tredjedelar väljs på ett allmänt möte eller på distriktskonferensen av resp. distrikts Röda arbetargarde.

Anm. Distriktssovjeten har rätt till motiverat avskedande av ledaren för Röda arbetargardet.

18. Till distriktskommendanturernas plikter hör såväl det allmänna överinseendet över Röda gardets verksamhet i distriktet som ock det omedelbara praktiska arbetet att organisera och leda den dagliga sysselsättningen för Röda arbetargardet.

V.

19. Röda arbetargardet bildas efter företag, där det är underordnat den valda fabrikskommendanten. Arbetarna i smärre företag förenar sig till grupper under en distriktskommendantur.

Anm. Om ur förekomsten av Röda arbetargardet framgår ett fabriksvärn (företagsarbetarmilis), så underställes detta en särskild kommissarie för arbetarmilisen. Detta fabriksvärns tillvaro måste vara flytande, d. v. s. medlemmarna av arbetargardet göra denna tjänst i tur och ordning.

20. Röda arbetargardet indelas i: skytteavdelningar (grupper, tåg, drusjiner – kompanier – o. s. v.) samt i enskilda tekniska kommandon (spräng-, bil-, telegraf-, maskingevär-, artillerikommandon etc.).

21. Den grundläggande kampenheten bildar gruppen, som består av 13 man; 4 grupper bildar ett tåg (53 man), 3 tåg = 1 drusjina (16o man) 3 drusjiner = i bataljon på 480 man och kompletterad med specialtrupper 500 à 600 man.

22. Alla bataljoner i ett distrikt bildar distriktstruppen. När det finns ett stort antal bataljoner, kan distriktstruppen delas i regementen. Vid stora företag kan kolonner bildas, att biträda distrikts-truppen, även under eget namn (ex. Butilov-arbetarna).

23. Hela kommandot (grupp-, tåg- och kompanianförare etc.) väljes. Önskvärt är att man väljer kamrater med speciell utbildning, i annat fall kräves en obligatorisk utbildning av kommandostaben under ledning av centralkommendanturens byrå. Kamrater, som icke undergått speciell examen till kommandoplatser inför centralkommendanturen, placeras icke på kommandoplatser.

Det ursprungliga systemet för Röda gardets rekrytering var baserat på inträde av frivilliga individuellt och gruppvis (för varje fabrik). Men när kampen drog ut på längden, tröttnade så småningom arbetarna på detta rödgardisttjänstens vardagliga, enformiga arbete, och så blev det nödvändigt att på något sätt begränsa tiden för engagemanget i Röda gardet, skaffa en avlösning för rödgardisten. Detta avlösningssystem var också nödvändigt redan därför, att som ideal för de rödgardistiska organisationerna ju gällde ”det väpnade proletariatet”, alla arbetares utbildning i krigskonsten. Att systematiskt genomföra ett sådant tjänsteutbyte genom att värva frivilliga var möjligt. För att beväpningen i själva verket skulle bli allmän, för att inte privilegierade grupper skulle uppstå, för att krigstjänstens bördor skulle fördelas jämnt på alla fabriker och verkstäder måste proletariatet genomföra en revy av sina krafter, fastställa normen för beväpningen och fördela alla inkallade kämpar på de enskilda företagen. På så vis lade Petrograds proletariat upp åt sig en sorts rödgardistisk ”naturaltjänst”. Man övergick från det individuella frivilliga systemet till det kollektiva.

Den ändrade formen för Röda gardets rekrytering ändrade intet i formen för detta arbetes avlöning. Som förut fick också nu rödgardisten sin lön av företaget där han var placerad och efter den egna genomsnittsförtjänsten. Självklart blev genom att den frivillige rödgardistens arbete betalades hans tjänsteförhållande intet löneförhållande, och rödgardisterna var ingalunda soldenärer, som den genom revolutionen så kränkta bourgeoisin i vanmäktigt hat skrek.

Arbetaren under vapen måste ju ha mat likaväl som arbetaren vid arbetsbänken. Proletariatet bedömde saken så, att rödgardisterna bara fyllde en ny, produktiv funktion – att skydda arbetarklassen och dess existensmedel, att rödgardisternas verksamhet var socialt lika nödvändig i det nya revolutionära produktionssystemet som varje annan industriarbetares.

Det faktum, att rödgardisterna fick sin lön av ”sitt” företag, som pålade dem förpliktelsen att skydda företaget, och en rad andra band som band dem vid deras företag – allt detta verkade också bestämmande på sättet för de rödgardistiska avdelningarnas formerande. De formerades efter företag. Små företag, som inte var i stånd att själva uppställa taktiska enheter, förenade sig gruppvis till en sådan enhet.

Röda gardets indelning närmade sig på ett ungefär den förrevolutionära arméns, ehuru den numerära styrkan hos de liknämnda avdelningarna var helt olika, inte endast i de olika rayonerna utan också i de enskilda företagen i samma rayon. Grundenheten var roten (hundradet, drusjinan), som var underindelad i 3-4 tiomannagrupper. I de stora företagen förenades 3-4 rotar till en bataljon. Det allmänna kommandot såväl som den inre rayon förvaltningen koncentrerades i rayonstabens händer, vars medlemmar valdes alldeles som hela kommandostaben. I fortsättningen indrogs i rayonstaben rayonsovjeternas ombud som kommendanter eller kommissarier. Till rayonstabernas uppgifter hörde: uppgiften att rekrytera Röda gardet, mobiliseringsräkenskaperna, formerandet, beväpningen, beklädnaden, ammunitionsanskaffningen, provianteringen, utbildningen, organiserandet av den inre och garnisonstjänsten samt ledningen v de aktiva operationerna inom rayonen. I enlighet härmed sönderföll staben i speciella underavdelningar, som stod under gemensam ledning av den valda stabschefen eller den av sovjeten utnämnde kommendanten. Särdeles komplicerat gestaltade sig inkallandet av rödgardisterna: jättearbetet med att registrera alla arbetarna, indelningen av de inkallade på underföretag, branscher, verkstäder, förandet av noggranna listor etc. Rayonens mobilisering ålåg staben med stöd av fabrikskommittén, på vilken den egentliga tyngden därvidlag vilade. Fabrikskommittéerna sammanställde listorna på de inkallade och hade likaså att genomföra de komplicerade avräkningarna efter rayonstabens anteckningar över antalet tjänstetimmar.

Kommittéerna utövade kontrollen, dirigerade rayonstabernas verksamhet beträffande organisationen av företagens skydd och rödgardisternas utbildning. Uppgiften att bilda, organisera och instruera Röda gardet tillkom bolsjevikpartiets militärorganisation, som försåg rayonerna med instruktörer och hjälpmedel. Det var den som ur armén skaffade krafter till Röda gardets utrustning, med deras hjälp fick instruktionsapparaten i alla rayonstaber i ordning och ledde deras arbete till den tidpunkt då Röda gardets generalstab uppstod. När denna senare själv uppställde en avdelning för formeringen och utbildningen, koncentrerades där hela ledningen för alla Röda gardets instruktionsfrågor, utarbetandet av ledningen och instruktionen genom rayonstaberna liksom utbildningen av instruktörsstaber.

Därmed var frågan om Röda gardets organisation definitivt bragt på fast grund, så att, när oktoberrevolutionen pålade den dess dubbla uppgift, att skydda den revolutionära ordningen och att undertrycka kontrarevolutionära oroligheter, Röda Gardet ärofullt fyllde dessa båda uppgifter, trots att det hade att arbeta under otroligt svåra förhållanden. Skyddet för den revolutionära ordningen var av flera slag: det allmänna skyddet, skyddet mot oro genom hungerpogromer, kampen med förbrytarna och polisfunktionerna. Efter omstörtningen upplöstes delvis den gamla milisen, andra delar jagades bort, hur som helst så gav den inga livstecken ifrån sig. Så blev staden ett värnlöst byte för pogromlystna element, huliganer, pogrompropaganda och lynchjustis. Det var det grumliga vatten, som kontrarevolutionen lätt kunde fiska i och på så vis smutsa revolutionens ansikte. Röda gardet måste därför sköta milisens göra, infånga förbrytare, bevaka lagren, konvojera uttransporterna genom staden, rycka in på varje rop om hjälp, spåra upp och förinta vinkällarna, med kolvslag propagera nykterheten bland de festande Petrogradinvånarna.

En gång kommer människor att med häpnad läsa om denna heroiska vinepok, om denna exempellösa kamp av en liten hop med en hel ocean av vin. Det var nödvändigt att hindra den mångtusenhövdade massan från att förslöas och anställa fyllpogromer, att med eget bröst bomma för de hundratals väldiga vinkällrarna, mitt för den ursinnigt påträngande massan förinta milliontals hinkar vin och sprit. Röda gardet utmattade sig i övermänskliga ansträngningar för att skydda den revolutionära ordningen. Även vinkällrarnas avspärrning krävde stora ansträngningar. Det var dagar, då man måste för stadens skydd uppbåda 12,000 man. Och det under sådana omständigheter av den röda huvudstadens försvar mot anarki och

fylluppror utmattade Röda gardet fick heller inte glömma sin huvuduppgift, kampen mot kontrarevolutionens väpnade makt. Revolutionen krävde av Röda gardet utmarsch åt alla fyra håll i världen, otaliga fronter väntade förstärkningar, proletariatet i Petrograd, Moskva, Tula, Volga-rayonen måste organisera sina ansträngningar, mobilisera alltjämt nya kadrer och sätta in sitt Röda garde på slagfälten. Från oktober-operationen vid Tsarskoje Selo till in i det sista måste rödgardisterna från Petrograd, Moskva, Ural inte bara slåss utan också driva propaganda, organisera befolkningen på alla den revolutionära kampens skådeplatser. De bar i själva verket på sina bajonettspetsar kommunismens höga sanningar från ena ändan av Ryssland till den andra. Med sitt blod gödde de de fjärran områdena i Ural, Turkestan, Kaukasus, Finland, vid Ishavet, i Ukraina. Deras ben förbleknar nu vid alla Sovjet-Unionens gränser.

Petrograds, Moskvas, Urals rödgardister blev pionjärerna för den väpnade kampen för kommunismen.

Nyvalen i Moskva-sovjeten efter Moskva-rådslaget i slutet av augusti gav majoritet för bolsjevikerna. Även i andra städer fick bolsjevikerna vid nyvalen flertal. Genom septembernyvalen i Petrograd-sovjeten slutligen ställdes också här bolsjevikerna i spetsen för proletariatet, ett bevis för att förverkligandet av världsrevolutionens första akt, makterövringen i det väldiga landet med hundratals millioner invånare, hade blivit en möjlighet;

Även i landsorten var valresultaten ungefär desamma. Så uppstod frågan, hur man skulle förena dessa nästan likartade sovjeter, frågan om en fullgod centralmakt, maktfrågan alltså helt enkelt i republiken.

På så vis blev frågan om inkallandet av andra sovjetkongressen aktuell, den kongress som skulle få avgörandet.

Sovjeterna i Petrograd och Moskva grep, trots motståndet från det kompromisslystna Allryska centrala exekutivutskottet, faktiskt initiativet till inkallandet av andra kongressen, som var kallad att spela en stor historisk roll.

Åt alla håll i republiken utsände Petrograds och Moskvas sovjeter liksom de bolsjevikiska organisationerna sina emissarier,, som fullbordade och samtidigt studerade den redan mognande stämningsomsvängningen hos massorna för bolsjevismen. Kommunistpartiets centralkommitté beslöt under starkaste och oupphörlig påtryckning av Lenin att praktiskt förbereda proletariatet på upproret. Följaktligen stod ständigt upproret på dagordningen som fråga att omedelbart besluta. (Lenin, som vid denna tid måste leva illegalt, tadlade flera gånger partiets obeslutsamhet.) Och så utvecklades händelsernas gång så snabbt, att man innan man visste ordet av hade de konflikter med regeringen och det kompromissande exekutivutskottet som utvecklade sig till upproret.

Konflikten utbröt i anledning av försöket att avlägsna Petrograds garnison ur staden. Gentemot denna Kerenski-regeringens plan att på så sätt tappa blodet på Petrograd-garnisonen, beröva den dess aktiva kraft, fattade denna den 9 oktober i frågan om Petrograds försvar ett beslut (på förslag av en bolsjevik), vari klarlades den oavvisliga nödvändigheten att bilda en egen militär revolutionär stab som motvikt mot militärdistriktsstaben för Petrograd, som befolkningen hade all anledning att misstro.

Nästa slutna sammanträde av sovjeten den 12 oktober var redan ägnat åt tekniska frågor i sammanhang med denna revolutionära stabs organiserande; trots mensjevikernas protest fastställdes uppgiften och namnet ”militärrevolutionära kommittén” och den 16 blev, trots mensjevikernas ursinniga agitation (de kallade kommittén för -staben för maktens erövring”) stadgar och organisation godkända av Petrograd-sovjetens plenum.

Så var de väpnade proletära krafternas revolutionära stab, Militärrevolutionära kommittén, färdigbildad. Den var sammansatt så: två ombud vardera från bolsjevikernas resp. socialrevolutionärernas centralkommittéer, två från deras militärorganisationer, två från vardera av Petrograd-sovjetens soldatsektioner, två från garnisonssovjeten. Personligen införlivades med staben kamraterna Latsimir, Nevskij, Trotskij (som ordförande i Petrograd-sovjeten), Dsjersinskij, Antonov-Ovsejenko, Kudinskij, Kotsuibinskij, Lasjevitsj, Mechonosjin m. fl. Till ordförande valdes först kamrat Latsimir, senare Podvojskij, till sekreterare Antonov-Ovsejenko.

Militärrevolutionära kommitténs i 19 punkter sammanfattade stadgar, vilka godkändes på första sammanträdet, bestämde som kommitténs första konkreta uppgift att ta garnisonens faktiska ledning i egna händer. Kommitténs uppgift var att förverkliga parollen om Petrograd-sovjetens välde inom Petrograd-garnisonen. I enlighet med de beslutade stadgarna fick inte en enda truppdel bortföras från Petrograd, ja, inte ens föras ut ur kasernerna utan att Militärrevolutionära kommittén först hade lämnat sitt medgivande.

Militärdistriktets stab fråntogs all operativ befogenhet ifråga om garnisonen.

För att förverkliga detta sitt beslut sände Militärrevolutionära kommittén till överkommandot sina befullmäktigade ombud med kamrat Latsimir i spetsen, men förgäves, de lyckades inte uppnå någon som helst enighet med militärdistriktets stab.

För att faktiskt förverkliga sitt välde inom garnisonen utsände kommittén till varje truppdel i Petrograd och dess omgivningar kommissarier med order att stödda på våra organisationer inom de enskilda truppdelarna avsätta regeringskommissarierna och själva ta makten. Vid genomförandet av denna ytterst viktiga, avgörande akt i upproret hade militärorganisationen en kolossal uppgift. Den gav upproret dess färdiga, erfarna apparat, sina bästa kampkamrater, befullmäktigade till detta upprorets största akt. I kommissariernas utnämningsdekret fanns punkter som fastställde Militärrevolutionära kommitténs uteslutande befälsmakt, lydnadsvägran mot befallningar från distriktskommendanten i Petrograd och slutligen garnisonsdelarnas förberedande till väpnat uppror. Kommissarierna var förpliktade att stödda på regementenas particeller säkerställa upprorets framgång.

Den 21 oktober om natten utsändes Militärrevolutionära kommitténs kommissarier till Petrograd-garnisonens regementen. Vägran från kommendanten för Petrograds militärdistrikt att underordna sig Petrograd-sovjetens vilja förde till publicerandet av följande order:

> På sammanträde den 21 oktober har Petrograds garnison fylkat sig kring Militärrevolutionära kommittén i Petrograd-sovjeten av arbetar- och soldatombud som sitt ledande organ. Oaktat detta har staben för Petrograds militärdistrikt natten till den 22 oktober icke erkänt Militärrevolutionära kommittén utan vägrat samarbeta med ombuden för sovjetens soldatsektion. Därmed har staben definitivt brutit med den revolutionära garnisonen och Petrograd-sovjeten av arbetar- och soldatombud. I och med att staben bryter med huvudstadens organiserade garnison blir den ett direkt verktyg för de kontrarevolutionära krafterna. Militärrevolutionära kommittén avvisar allt ansvar för vad staben för Petrograds militärdistrikt företar sig.
>
> Petrograd-soldater! Skyddet för den revolutionära ordningen emot kontrarevolutionära attentat åligger er, under Militärrevolutionära kommitténs ledning. Inga som helst åtgärder rörande garnisonen är giltiga, om de inte är undertecknade av Militärrevolutionära kommittén. Alla åtgärder av Petrograd-sovjeten intill denna dag, Petrograd-sovjetens av arbetar- och soldatombud dag, förblir i full kraft. Det tillkommer varje soldat i Petrograd-garnisonens att visa vaksamhet, uthållighet och oböjlig disciplin. Revolutionen är i fara. Leve den revolutionära garnisonen!

Denna order var den faktiska begynnelsen till det väpnade upproret, enär genom den konflikten mellan provisoriska regeringen och Militärrevolutionära kommittén blev uppenbar. Alldeles klart måste utsändandet av kommissarierna till regementena, presenterandet av Militärrevolutionära kommitténs krav för militärdistriktsstaben gälla som aktiva handlingar för förverkligandet av idén om sovjetmakten och konsekvent utmana militärdistriktsstabens aktiva motstånd.

Militärrevolutionära kommittén måste i det ögonblick den tog den faktiska makten i sin hand säkerställa Petrograd mot varje möjligt angrepp i ryggen. Vad det inre beträffar beslöt man att t. v. icke övergå till angrepp utan avvakta angreppet från regeringens sida. Regementskommissarierna från Militärrevolutionära kommittén fick så order att omedelbart lämna rapport om tillståndet i de av dem övertagna regementena från revolutionär synpunkt. I de den 21 och 22 inkommande rapporterna meddelade en avsevärd del av kommissarierna, att deras regementen helt och bestämt stode på Petrogradsovjetens sida och hade beslutat rycka makten ur händerna på Kerenski-regeringen för att överlämna den till Petrograd-sovjeten. Sedan alla dessa meddelanden ingått, gav Militärrevolutionära kommittén, som nu hade en överblick över sina krafter, trupperna direktiv, närmast av defensiv karaktär – det gällde särskilt skyddet av ingångarna till Smolnij, man tänkte att fienden själv först skulle övergå till angrepp, och försvaret skulle organiseras så, att regeringsanhängarna skulle bryta hornen av sig på revolutionens stridskrafter. I det syftet fördelades förstärkta patruller i hela staden och varje truppdel befalldes skydda sin rayon, genom uppställning av pansarbilar på de strategiska punkterna omöjliggöra varje aktion från de efterblivna folkmassorna (framför allt kosackerna) och att bland de pålitliga kavalleritrupperna utvälja patruller att genomströva staden. Genom

alla dessa åtgärder förvandlade Militärrevolutionära kommittén hela Petrograd i ett krigsläger, smidde det fast i de revolutionära krafternas ring. Röda gardet, som sattes i krigsberedskap ännu innan de reguliära trupperna kommit så långt, besatte alla viktiga punkter, avlöste de tidigare försvarstrupperna i Smolnij och tog i rayonerna alla kommunala och andra offentliga byggnader under sitt skydd.

Den 22.och 23 oktober började förberedelsen. Varje atom av de revolutionära stridskrafterna sattes i rörelse och ställdes på bestämda ansvarsfulla poster. Från Kronstadt och Helsingfors inkallades de baltiska matroserna, från Kronstadt inbeordrades krigsfartygen. De vid Petrograd stationerade fartygen, kryssarna Aurora och Sarja Svobodij (Frihetens morgonrodnad) drogs in i operationsnätet. Auroras matroser, som bevakade Vinterpalatset, instruerades ännu en gång.

Provisoriska regeringen, som med sina löften att förinta bolsjevikerna endast slog i luften, började mobilisera sina styrkor. Redan några dagar tidigare hade provisoriska regeringen från Peterhof och Oranienbaum inskaffat officersaspiranter (adels- och godsägarungdomar), som den inkvarterade i Vinterpalatset. Även officersaspiranterna från Petrograds krigsskolor sattes i krigsberedskap och överfördes delvis till Vinterpalatset. Den 22 oktober förstärktes fänrikvakten där med avdelningar från Mikailov-, Vladimir- och Pavlov-krigsskolorna. På platsen utanför koncentrerades engelska pansarautomobiler med engelsk servis. Den 22 vägrade matrosvakten på Aurora att fortsätta försvara Kerenskij-regeringen och avlöstes av fänrikvakt. Ett tåg artilleri från Mikailov-krigsskolan, utrustat med gevär, detacherades.

Det kompromissande exekutivutskottet förlorade till den grad huvudet, att det släppte ur sina händer alla trådar till ledning, förvaltning och kontroll. Man såg Tsjeidse och Dan sista gången den 24 oktober irra omkring på måfå i Smolnij med av skräck och hjälplöshet vanställda ansikten. (Natten 24-25 oktober började Dan ånyo tala om vissa medgivanden för freden och böndernas övertagande av jorden, men för sent.) Ingen fäste sig mer vid dem. Så förlorade militärmakt och regering, vilka stod där utan allt stöd från exekutivutskottets sida, också sitt sista moraliska och sociala stöd. Men de var så slagna med blindhet, att de betraktade proletariatets nästan redan till faktum mognade uppror som ett enskilt grupputbrott, vilket inte kunde räkna på något stöd från de till regeringens förfogande stående trupperna; i realiteten fanns det inte längre några sådana trupper, med undantag av några få bataljoner och krigsskolor, som koncentrerades i Vinterpalatset.

Militärrevolutionära kommittén höll permanent sammanträde i Smolnij, det gällde ju att besluta i en otalig massa frågor som stod i förbindelse med upproret; man måste genast sörja för förplägnaden under upprorsdagarna, för transporten o. s. v. En ändlös kedja av kamrater anmälde sig för att få order, instruktioner, råd. Även Röda gardets stab befordrades dit. Den fick order att genomföra beväpningen av hela Petrograd-proletariatet. Våra kommissarier sändes ut till artilleridepåerna. Samtliga vapen- och artilleridepåer såväl som Petrograds fästning skulle på Militärrevolutionära kommitténs order besättas av militärorganisationens celler, vilka hade att kring sig samla den aktivaste, mest revolutionära delen av soldaterna. Det var det som i främsta rummet organiserade det stränga skyddet för ammunitions- och krutmagasinen; alla vägar till Peter-Påls-fästningen såväl som ammunitionsdepåerna var i militärorganisationens länder.

Två dagar av Militärrevolutionära kommitténs välde hade visat, att regeringen hade till sitt förfogande endast få stridskrafter och att därför Militärrevolutionära kommittén måste ändra sitt ursprungliga beslut: inte avvakta angreppet utan själv med tillgängliga medel avlägsna regeringen. Så utarbetades en plan till Vinterpalatsets besättande och regeringens häktande.

4. Händelsernas gång.

PETROGRAD.

Tisdag 24 oktober (6 november).

Provisoriska regeringen börjar genomföra sina natten till den 24 oktober fattade beslut. Alla officersaspirantskolor sättes i kampberedskap. Den på Neva ankrade kryssaren Aurora med bolsjevikiskt sinnad besättning fick om natten regeringsorder att gå till sjös. Justitieminister Maljantovitsj uppdrog åt myndigheterna att inleda undersökning mot Petrograd-sovjetens Militärrevolutionära kommitté. Ledare för förundersökningen blev undersökningsdomaren för särskilda angelägenheter Gudilovitsj. På nattens sammanträde hade, enligt Novaja Sjisn, några regeringsmedlemmar velat häkta Militärrevolutionära kommittén. Man hade dock beslutat att ej vidta häktningar, men Kerenskij fick i uppdrag att begära hjälp hos republikens råd. Justitieministern upphävde det redan utsända meddelandet att inställa åtalen mot de bolsjeviker, som deltagit i uppploppet den 3 och 5 juli, och beordrade myndigheterna att genast vidta häktningar mot dem som släppts fria mot borgen. På regeringens order förbjöds följande tidningar: Rabotsjij Putj (Arbetarvägen), bolsjevikiska centralkommitténs organ, Soldaten, organ för centralkommitténs militärorganisation, samt de reaktionära tidningarna Det Nya Ryssland och Det levande ordet. Kl. 5,30 om morgonen uppenbarade sig i Rabotsjij Putjs tryckeri tredje distriktets kommissarie med en avdelning officersaspiranter från andra Oranienbaum-skolan. Alla utgångar besattes, varpå kommissarien gav husvakten en order från Polkovnikov, högste befälhavaren i Petrograds militärdistrikt, att omedelbart stänga de två tidningarna Rabotsjij Putj och Soldaten såväl som tryckeriet. Husvakten förklarade, att han inte godtoge några som helst befallningar utan Militärrevolutionära kommitténs godkännande och vägrade lyda ordern. Då förstördes trycksatserna och tryckeriet och 8,000 tryckta tidningsexemplar konfiskerades.

Från militärdistriktets stab utsändes och publicerades order: att avsätta och ställa under åtal Petrograd-sovjetens kommissarier, att förbjuda garnisonstrupperna att utan distriktsstabens medgivande lämna kasernerna, att bilar skulle ställas till distriktsstabens förfogande. Ett upprop från militärdistriktets kommissarie utsändes med maning till lugn. Till provisoriska regeringens guvernementskommissarier sändes från inrikesminister Nikitin ett telegram att undertrycka varje försök att gripa makten.

Klockan 12 middagen inträffade i Vinterpalatset en bataljon frivilliga kvinnor. Klockan 3 e. m. ryckte lätt artilleri upp framför palatset. Avdelningar av officersaspiranter besatte regeringsbyggnaderna, bangårdarna och Neva-broarna. I korsningen av de stora gatorna uppställdes poster med order att beslagta automobiler. Under dagen uppdrogs på order av högste befälhavaren alla Neva-broar, som förbinder de yttre distrikten med stadens centrum, och avstängdes Petrograd-sovjetens telefoner i Smolnij. När broarna drogs upp, inträffade några sammanstötningar mellan officersaspiranter och rödgardister. Till följd av den upphetsade stämningen i staden avbröts arbetet i de officiella institutionerna cirka 2,30 e. m. I militardistriktsstabens byggnad iordningsställdes rum för härbärgering av socialrevolutionärerna och socialdemokraterna från exekutivutskottet.

Militärrevolutionära kommittén upphävde provisoriska regeringens förbud för tidningarna Rabotsjij Putj och Soldaten. På kommitténs order övertog en post från Litauiska regementet och 6 reservbataljonen skyddet av tryckeriet och redaktionen, och de beslagtagna tidningsexemplaren fördes ut i gatuhandeln.

Under dagens lopp hölls möten i alla delar av garnisonen. Om kvällen gatumöten. Resolutioner antogs om stöd åt Militärrevolutionära kommittén. Dessutom föreslog en resolution av 4,500 arbetare i Putilov-verken Militärrevolutionära kommittén att vidta

åtgärder för officersaspiranternas snaraste avväpning; arbetarna vid Putilov-verkens 11. sektor krävde arbetarnas beväpning; 3. reservinfanteriregementens kommittéplenum tecknade 5,000 rubel för sovjeten.

Bilavdelningen, som sedan juli förts från fronten till bevakning av Vinterpalatset, avlöstes vid 4-tiden på eftermiddagen och förklarade sig inte mera vilja skydda palatset. 5. bilbataljonen, som provisoriska regeringen hade inbeordrat från fronten, stannade på stationen Peredolskaja och begärde telegrafisk upplysning från Petrograds sovjet, enär den inte visste i vad syfte den var inbeordrad. Petrograd-sovjeten svarade bataljonen med en broderlig hälsning och förslog den att stanna där den var och endast skicka sina representanter till Petrograd. På Petrograd-sovjetens krav inkallade de av regeringen till Petrograd kommenderade officersaspiranterna en konferens; på den skedde en sprängning; sammanlagt satte sig 175 officersaspiranter i rörelse, vilka under vägen uppehölls av Militärrevolutionära kommitténs trupper. En del av de truppdelar, som regeringen beordrat in från norra fronten, vägrade komma och stannade där de var.

Sedan kommissarien från Militärrevolutionära kommittén hade uppsökt telefonstationen, blev Smolnijs telefoner ånyo inkopplade – kl. 5 e. m. besatte Militärrevolutionära kommitténs kommissarier Pestkovskij och Lesjtsjinskij telefonstationen, kl. 9 e. m. besatte Militärrevolutionära kommitténs kommissarie Stark med en matrosavdelning Petrograds telegrambyrå. På natten proklamerade Bontsj-Brujevitsj censur över exekutivutskottets Isvestija och bondeombudssovjetens Isvestija och förbjöd offentliggörandet av distriktsstabens order. Militärrevolutionära kommittén sände de revolutionära trupperna i Kronstadt ett telefonogram med order att morgonen den 25 oktober inträffa i Petrograd för att skydda sovjetkongressen. Till Helsingfors sändes ett avtalat telegram om utsändande av truppavdelningar till Petrograd för att skydda revolutionen.

Kl. 12,25 natten till den 25 oktober hölls med Botz som ordförande ett förenat separatsammanträde av socialrevolutionärernas och socialdemokraternas exekutivutskott och allryska bondeombudssovjetens centralkommitté, vari även deltog allryska sovjetkongressens ombud. En resolution antogs, vari Petrograds arbetare och soldater uppfordrades att bevara fullständigt lugn och inte lyda uppropen till väpnade aktioner, vilka med nödvändighet måste leda till fördärv.

Onsdagen den 25 oktober (7 .november).

Natten till den 25 oktober övergick Militärrevolutionära kommittén öppet till angrepp.

Ledarna beslöt, att trupperna natten till den 25 oktober skulle rycka fram mot Vinterpalatset; de oundvikliga förseningarna, truppernas improviserade ledning, de bristfälliga förbindelserna och många andra omständigheter tillät dock truppernas första framstöt mot Vinterpalatset att ta sin början först omkring kl. 6 å 7 om morgonen.

Kl. 2 f. m. Militärrevolutionära kommitténs trupper besatte Nikolai-bangården, Baltiska bangården, elektricitetsverken och olika broar.

Kl. 3 f. m. En vakt från Pavlov-regementet hejdade på Milionaja vid Vinterpalatset en lastbil med officersaspiranter, som distriktsstaben hade sänt ut för att skydda S:t Georg-riddarnas kommitté; de fördes till Smolnij. Kexholms-regementets kommissarie krävde telegrafiskt av telefonstationens föreståndare omedelbart avkopplande av Vinterpalatsets och distriktsstabens telefoner. Från Helsingfors satte sig på uppmaning av Militärrevolutionära kommittén matrosavdelningen i rörelse.

Kl. 3,30 f. m. Kryssaren Aurora återvänder och kastar ankar vid Nikolai-bron. Officersaspiranterna, som bevakar bron, drar sig tillbaka; bron besättes av matroser; pansarbilar kör upp.

Kl. 5 f. m. Från Helsingfors sätter sig andra matrosavdelningen i rörelse.

Kl. 6 f. m. Ett kommando av gardesmarinen om 4o man besätter Riksbanken utan att stöta på motstånd från banvakten och Semjonov-regementets vakthavande trupp.

I gryningen inträffar torpedbåtarna från Helsingfors och far uppför Neva.

Petrograds kosackregementen, som fått angreppsorder från Kerenski, frågade om samtidigt med dem också infanteriet skulle träda i aktion och förklarade, att de avböjde att gå ensamma fram och vara levande måltavlor. Likaså vägrade några officersaspirantskolor att rycka fram och stannade kvar i sina kvarter: så förklarade exempelvis Pavlov-skolan, att man inte kunde rycka fram, då man fruktade grenadiärregementet.

Kl. 7 f. m. En avdelning av Kexholms-regementet besätter telefonstationen; en massa telefonkopplingar till staben och Vinterpalatset avkopplas. Palatsbron besättes.

Kl. 8 f. m. Warschau-bangården besättes.

Kerenski och Konovalov beger sig vid underrättelsen om Militärrevolutionära kommitténs framgångar ånyo till distriktsstaben, där redan panik råder. En delegation av officersaspiranter, som bevakar palatset, meddelar det ultimatum de fått av Militärrevolutionära kommittén att lämna palatset samt ”förklarar att flertalet av kamraterna vore redo att göra sin plikt till det sista, bara det funnes någon förhoppning att överhuvud någon förstärkning inginge. Kerenski begav sig därpå jämte officerare i bil (amerikanska legationens, under amerikansk flagg) från Petrograd till Gatsjina, de inbeordrade trupperna till mötes.

Kl. 10 f. m. Av Militärrevolutionära kommittén utsändes följande proklamation:

> Till Rysslands medborgare!
>
> Provisoriska regeringen är avsatt. Statsmakten har övergått till Militärrevolutionära kommittén, organet för Petrograds sovjet av arbetar- och soldatombud, som står i spetsen för Petrograds proletariat och garnison.
>
> Den sak, folket har kämpat för: det omedelbara erbjudandet av en demokratisk fred, upphävandet av godsherrarnas egendomsrättigheter till jorden, arbetarnas kontroll över produktionen, bildandet av en sovjetregering, allt detta är säkerställt.
>
> Leve arbetarnas, soldaternas och böndernas revolution!
>
> 25 oktober 1917 kl. 10 f. m.
>
> MILITÄRREVOLUTIONÄRA KOMMITTÉN AV PETROGRADS SOVJET AV ARBETAR- OCH SOLDATOMBUD.

Efter kl. 12 på dagen började Militärrevolutionära kommitténs truppdelar omringa Mariapalatset (förparlamentet); i hörnet av Vosnetsenskij-prospektet ställde Militärrevolutionära kommitténs pansarbil Oleg upp.

Inemot kl. 1 e. m. besatte trupperna av Ismailregementet, gardesmarinen och kryssaren Polstjärnan Mariapalatset och uppfordrade de till session samlade medlemmarna av förparlamentet att ofördröjligen utrymma lokalerna. Ett i hast improviserat sammanträde av de äldstas råd jämte ombud för fraktionerna och grupperna beslöt ”inlägga en bestämd protest mot våldet av oansvariga element, vilka under hot med bajonetten hindrar ryska republikens provisoriska råd i dess verksamhet, och att offentliggöra denna protest i alla tidningar”. Under

tiden hade en del förparlamentets medlemmar lämnat byggnaden. De kvarblivna förklarade förparlamentets (sista) session öppnad, antog förslaget från de äldstas råd och lämnade likaledes byggnaden. Förparlamentets president Avksentjev förklarade, då han avslöt sessionen, att Förparlamentets president Avksentjev förklarade, då han avslöt sessionen, att förparlamentets medlemmar skulle få skriftligt meddelande om dagen för nästa session.

Pavlovregementet besatte Nevskij Prospekt och dit förande gator, poster med pansarbilar och kanoner uppställdes på bron över Katarinakanalen, på Moika och Morskaja.

Arbetet i regerings-, kommunal- och privatinstitutioner avbröts.

Inemot kl. 2 e. m. inträffade från Kronstadt fartygen Amur, Höken m. fl. med 5,000 Kronstadtmatroser och ankrade vid sidan av kryssaren Aurora. Antonov-Ovsejenko hälsade de anlända matroserna och meddelade dem Militärrevolutionära kommitténs order att medverka vid Vinterpalatsets belägring. Landsättningen av matroserna började. Pansarfartyget Sarja Svobodij landsatte vid stationen Spassatjelnaja ett detachement, som besatte Baltiska bangården och avväpnade officersaspiranterna i Oraniumbaum och Peterhof; därpå ankrade pansarfartyget vid Morskoj-kanalen för att beskjuta baltiska järnvägssträckan.

Kl. 2,35 e. m. öppnades under Trotskijs ordförandeskap ett extra sammanträde av Petrograd-sovjeten av arbetar- och soldatombud. Under stormande applåder förklarade Trotskij:

> I Militärrevolutionära kommitténs namn förklarar jag, att provisoriska regeringen har upphört att existera. Några ministrar befinner sig i häkte. De andra kommer att häktas de närmaste dagarna eller timmarna. Den revolutionära garnisonen, som står till Militärrevolutionära kommitténs förfogande, har upplöst förparlamentets session. Man hade sagt oss, att garnisonens uppror i detta ögonblick skulle föra till pogromer och dränka revolutionen i strömmar av blod. Vi känner inte till ett enda offer. Jag känner i historien intet exempel mer på en revolution, där så väldiga massor var med och som hade förlupit så oblodigt. Provisoriska regeringens makt, med Kerenski i spetsen, var död och väntade endast nådestöten från historiens kvast som skulle sopa bort den. Petrograds soldaters och arbetares hjältemod och självuppoffring får inte bli onämnd. Vi har här vakat hela natten och i telefon kunnat följa, hur avdelningarna av de revolutionära soldat- och arbetargardena har gjort sin sak i lugn. Kälkborgarna har sovit fredligt och inte vetat, att under tiden en makt har avlöst en annan. Bangårdar, post, telegraf, Petrograds telegrambyrå, statsbanken – alla är besatta. Vinterpalatset är ännu inte taget, men dess öde avgöres inom de närmaste minuterna. Petrograds sovjet av arbetar- och soldatombud kan med rätta vara stolt över soldaterna och arbetarna, som den stöder sig på, som den har fört till kamp och till härlig seger. Det speciella med de borgerliga och småborgerliga regeringarna består i att bedra massorna. Inför oss – sovjeterna av soldat-, arbetar- och bondeombud – står i detta ögonblick den i historien alldeles nya uppgiften att bilda en makt, som inte skall känna något annat mål än att uppfylla soldaternas, arbetarnas och böndernas behov. Regeringen måste vara ett verktyg för massorna i kampen för deras befrielse från allt slaveri. Arbetet kan inte ske utanför sovjeternas inflytande. De bästa krafterna i den borgerliga vetenskapen kommer att förstå, att under sovjeterna av arbetar-, soldat- och bondeombuden deras arbetsvillkor är bättre. Det är ofrånkomligt, att produktionskontroll genast införes. Bönderna, arbetarna och soldaterna måste känna, att folkhushållningen är deras hushållning, det är grundprincipen för uppbyggandet av makten. Införandet av allmänna arbetsplikten är en av den säkra revolutionära maktens närmaste uppgifter.

Därefter uppträdde Lenin, hälsad med stormande ovationer, för törsta gång efter illegaliteten offentligt med följande tal om sovjetregeringens uppgifter:

> Kamrater! Arbetar- och bonderevolutionen, om vars nödvändighet bolsjevikerna hela denna tid har talat, är fullbordad.
>
> Vad betyder denna arbetar- och bonderevolution? Denna omstörtnings betydelse ligger framför allt i, att vi nu kommer att få en sovjetregering, vårt eget maktorgan, utan någon som helst medverkan

av bourgeoisin. De förslavade massorna själva bildar makten. Den gamla statsapparaten fälles till roten och en ny förvaltningsapparat bygges upp i sovjetorganisationernas form.

Fr. o. m. nu börjar ett nytt avsnitt i Rysslands historia, och denna tredje ryska revolution måste som slutresultat medföra socialismens seger.

En av våra dagsuppgifter är att genast göra slut på kriget. Men det är klart för alla, att för att göra slut på detta krig, som är intimt förbundet med det nuvarande kapitalistiska systemet, måste obetingat kapitalet självt bekämpas.

I den kampen kommer den hela världens arbetarrörelse att komma oss till hjälp, som nu redan börjar utveckla sig i Italien, England och Tyskland.

En rättfärdig, omedelbar fred, som vi föreslår den internationella demokratin, kommer överallt i de internationella proletärmassorna att finna ett lidelsefullt eko. För att befästa detta proletariatets förtroende är det nödvändigt att omedelbart offentliggöra alla hemliga fördrag.

I det inre av Ryssland har en oerhörd del av bönderna sagt: Nog med spelet med kapitalisterna, vi går till arbetarna. Vi förvärvar böndernas förtroende genom ett enda dekret, som förintar godsägarnas makt. Bönderna förstår, att endast i förbund med arbetarna ligger böndernas räddning. Vi kommer att införa en verklig kontroll över produktionen. Nu har vi hårt att arbeta enhälligt. Det visar den just försiggångna revolutionen. Vi äger den massorganisationens kraft, som besegrar allt och kommer att föra proletariatet till världsrevolutionen.

I Ryssland måste vi omedelbart börja uppbygget av den proletära socialistiska staten.

Leve den socialistiska världsrevolutionen!

Kl. 3,15 e. m. besätter en avdelning av Pavlovregementet polisbron och spärrar trafiken på Nevskij Prospekt; på bron ställer en pansarbil med maskingevär upp jämte en bil med en tretumskanon.

Kl. 3,45 besättes Kasanplatsen av Militärrevolutionära kommitténs trupper.

Kl. 5 e. m. besättes krigsministeriets lokaler och där befintliga direkta ledning till huvudkvarteret av en avdelning av Kexholmsregementet.

Kl. 5,30 sprider sig ryktet, att en armé med Kerenski i spetsen rycker fram från Pskov mot Petrograd.

Under dagens lopp uppställes i Peter-Pauls-fästningen kanoner för beskjutning av Vinterpalatset. På order av Antonov-Ovsejenko intar torpedbåtarna ställning bakom Nikolaibron för att beskjuta Vinterpalatset.

I kosack förbundets sovjet ägde några sammanträden rum under medverkan av kosacktrupp-delarnas regementskommittéer, där sovjetens medlemmar (Filatov, Savinkov och andra) uppmanade kosackregementena att uppta försvaret för provisoriska regeringen; i de antagna resolutionerna vänder sig bemälda sovjet till kosackerna i Petrograd med maning att stödja provisoriska regeringen och strängt efterkomma dess befallningar mot upprorsmännen och fosterlands förrädarna.

Under dagen inträffar vid Vinterpalatset officersaspiranterna från Mikailov-artilleriskolan med sex kanoner.

I Vinterpalatset saknar man alldeles bröd för de innanför palatset befintliga trupperna. En dit farande lastbil med bröd hejdas av Militärrevolutionära kommitténs trupper. Trupperna i palatset får ingen middag. Av de sex där befintliga pansarbilarna övergår fem på Militärrevolutionära kommitténs sida, och endast en, Achtyrets, blir kvar för palatsets skydd.

Kl. 6 e. m. inneslutes Vinterpalatset av Militärrevolutionära kommitténs trupper.

På platsen framför palatset visar sig pansarbilar från Militärrevolutionära kommittén; en av dem far ända fram till palatsets huvudportal, avväpnar de där posterade officersaspiranterna och avlägsnar sig därefter obehindrat.

På en under Militärrevolutionära kommitténs påtryckning utsänd order av skolföreståndaren lämnar en stor del av officersaspiranterna från Mikailov-artilleriskolan med fyra kanoner av alltsomallt sex Vinterpalatset och beger sig tillbaka till sin skola. På Nevskij Prospekt häktas de av Pavlov-regementets poster, två av de från dem tagna kanonerna ställs upp på Moikabron och riktas mot Vinterpalatset.

Omkring 5,30 e. m. anländer till distriktsstaben två motorcyklister från Peter-Pauls-fästningen och överlämnar ett ultimatum, undertecknat av Antonov-Ovsejenko och fästningens kommissarie Blagonravov, med krav att provisoriska regeringen ska ge sig och låta avväpna sina trupper; i ultimatum påvisas också, att om regeringen inte ger sig, kommer eld att öppnas mot palatset från kanonerna i Peter-Pauls-fästningen och de på Nevan framförda krigsfartygen (Aurora m. fl.); 20 minuters betänketid gavs. När tiden utlöpt sändes från staben en av de där inträffade delegaterna med anhållan om on ytterligare frist på 10 minuter; till dess skulle Poradjelov ge slutgiltigt svar från Vinterpalatset. Sedan den nya fristen utgått, begav sig en avdelning rödgardister, matroser och soldater, som hade fattat posto vid stabens dörr under kommando av en löjtnant vid Pavlovregementet, in i slottet, besatte utan motstånd staben och häktade Poradjelov.

Kl. 7 e. m. Staden Ostrov. Sjunde kavallerikårens chef general Krasnov säger i sin order till första kosackdivisionen att rycka fram mot Petrograd: ”till upprorets undertryckande med vapenmakt har provisoriska regeringen beordrat 44. infanteridivisionen, motorbataljonen, 5. kaukasiska kosackdivisionen, 23. och 43. kosackregementena och ytterligare några truppdelar, som fronten kan avstå, att i ilmarscher rycka fram mot Petrograd”.

Kl. 9 e. m. Då provisoriska regeringen inte givit något svar på ultimatum, avsköts först ett löst skott från Peter-Pauls-fästningen och därpå ett nytt löst skott från en sextums kanon på kryssaren Aurora. Omedelbart därefter började gevärs- och maskingevärseld (även från pansarbilarna) mot Vinterpalatset, varmed fortsattes till kl. 10 e. m. Officersaspiranterna besvarade elden från sina av trä uppförda barrikader.

Under aftonens lopp inträffade i Petrograd till Militärrevolutionära kommitténs stöd fem krigsskepp av den aktiva Östersjöflottan (kryssaren Oleg, två Novik och två torpedbåtar). De truppdelar, som försvarat provisoriska regeringen, började lämna Vinterpalatset. Utom Mikailov-artilleriskolans batteri avlägsnade sig också kosackerna. Inemot kl. 8 på kvällen lämnade en stor del officerare palatset.

Kl. 10 e. m. Kvinnobataljonen, som deltagit i Vinterpalatsets försvar, kan inte hålla stånd mot elden och ger sig. Därefter upphör eldstriden kring Vinterpalatset till inemot kl. 11.

Kl. 10.40 e. m. öppnades i Smolnij Andra Allryska kongressen av arbetar-, soldat- och bondeombudens sovjet.

> Den som öppnade kongressen för presidiet för socialrevolutionärernas och socialdemokraternas exekutivutskott inskränkte sig till att hänvisa till de speciella omständigheter, varunder kongressen ägde rum, och föreslog val av presidium. I enlighet med ombudens antal valdes till presidiet: 14 bolsjeviker (Lenin, Sinovjev, Trotski, Kamenev, Skljanskij, Nogin, Krylenko, Kollontay, Rykov, Antonov-Avsejenko, Rjasanov, Muranov, Lunatsjarskij och Stutsjka) och 7 vänstersocialrevolutionärer (Kamkov, Maria Spiridonova, Kachovskaja, Metislavskij, Sachs, Karelin, Gutman). Högersocialrevolutionärerna (vilka tillsammans med sitt partis vänster innehade sju platser) och mensjevikerna (tre platser) förklarade sig vägra delta i presidiet; mensjevikinternationalisterna (en plats) förklarade sig ämna avhålla sig från presidiet tills vissa omständigheter uppklarats. Presidiet kompletterades därpå med representanten för Ukrainska socialistpartiet. Ordförandeskapet övergick

till Kamenev, som uppläste den av den gamla centrala exekutivkommittén uppgjorda dagordningen – frågan om makten, kriget och nationalförsamlingen. Man beslöt börja med åhörandet av rapporten från representanten för Petrograds sovjet av arbetar- och soldatombud och sedan övergå till regeringsfrågan. Enhälligt antogs Martovs förslag att före allt annat diskutera en fredlig lösning av den inträffade krisen. Kongressens högergrupper avgav nu häftiga protestförklaringar mot att bolsjevikerna usurperat makten och lämnade delvis kongressen. Martov (mensjevik-internationalisterna) föreslog en resolution om nödvändigheten att lösa krisen fredligt genom att bilda en samlad demokratisk regering; föreslog vidare att man skulle tillsätta en förhandlingsdelegation och tills en sådan regering bildats uppskjuta kongressens arbete. Trotskij föreslog en resolution, som skarpt utdömde de kompromissande partiernas bankrutt efter sju månader och deras försök att genom att lämna kongressen spränga denna. Resolutionen slutade med en hälsning till soldaternas, arbetarnas och böndernas segerrika uppror och med yrkande att kongressens arbete skulle fortsättas. Vänstersocialrevolutionärerna uttalade sig emot Trotskijs resolution och för skapandet av en enhetlig revolutionär front. De förenade internationalisterna förklarade: de ansåge mensjevikernas och socialrevolutionärernas handlingssätt skamligt, men föresloge att ej avfatta någon skarp resolution därom utan helt enkelt ignorera deras handlingssätt. Mensjevik-internationalisterna och de med dem samgående Poale-zionisterna lämnade kongressen. Därpå beslöts en paus för rådslag om resolutionen. På kongressen kvarstannade bolsjevikerna, vänstersocialrevolutionärerna, de förenade internationalisterna, polska socialistpartiet, en stor del av frontgruppen samt bondesovjeternas ombud.

Innan kongressen öppnades ägde fraktionskonferenser rum. Vid kongressens öppnande hade man redan fått reda på högergruppernas beslut att lämna kongressen. På socialrevolutionärernas fraktionssammanträde erhöll den av Hendelmann i centralkommitténs namn framlämnade resolutionen, som utdömde maktens usurpering, summa 6o röster mot 93 (vänstersocialrevolutionärerna).

Kl. 11 e. m. Beskjutningen av Vinterpalatset återupptogs. Från Peter-Pauls-fästningen öppnades eld med maskingevär och kanoner mot palatset. Det avlossades 3o å 35 skott, av vilka blott två träffade: på palatsets gesims, varvid en granatskärva slog sönder ett fönster och föll in i ett rum utan att skada någon. Därpå trängde enstaka grupper av soldater och rödgardister in i palatset men avväpnades av officersaspiranterna. När därefter större avdelningar av Militärrevolutionära kommitténs trupper trängde in i palatset, blev officersaspiranterna avväpnade.

Kerenski hade på kvällen i bil inträffat i Pskov. Nordfrontens högste befälhavare Tsjeremissov förklarade för Kerenski, att han inte kunde ge provisoriska regeringen någon hjälp, och rådde K. att fara till Mohilev (högste befälhavarens kvarter), om han ännu tänkte kunna fortsätta sitt motstånd. Kerenski beslöt att tillsammans med Krasnov fara till Ostrov för att därifrån rycka fram med kosacker mot Petrograd.

På Petrograds gator pågick trafiken ända in i sena natten (utom kring Vinterpalatset). Teatrar och biografer var öppna.

På natten begav sig en delegation från stadsfullmäktige till Vinterpalatset (mensjeviker och socialrevolutionärer, som lämnat sovjetkongressen, samt exekutivombud för böndernas allryska sovjet). På Kasan-platsen hejdades delegationen av en av Militärrevolutionära kommitténs poster och måste vända om.

Kl. 1.30 på natten besatte trupper från Militärrevolutionära kommittén ”Galleri 1812” i Vinterpalatset.

Kl. 2.10 besattes hela Vinterpalatset. Medlemmen av Militärrevolutionära kommittén Antonov-Ovsejenko lät häkta hela provisoriska regeringen:

t. f. ministerpresidenten Konovalov, välfärdsminister Kisjkin med biträdena Paltsjinskij och Rutenberg, utrikesminister Terestsjenko, ordföranden för specialkonferensen för försvaret

Tretjakov, rikskontrollören Smirnov, kulturminister Kartasjev, finansminister Bernatskij, marinminister Verderevskij, krigsministeriets ledare general Manikovskij, trafikminister Liverovskij, folkbildningsminister Salaskin, jordbruksminister Masslov, arbetsminister Gvosdjev, post- och inrikesminister Nikitin, justitieminister Maljantovitsj och generalen för speciella uppdrag Borissov.

De häktade internerades i Trubetskoj-bastionen i Peter-Pauls-fästningen. De andra officerarna och officersaspiranterna avväpnades och frigavs på hedersord att inte kämpa mot sovjetväldet. Därpå organiserades skyddet för Vinterpalatset och distriktsstaben. Under nattens lopp organiserades också en provisorisk stab för truppernas ledning i riksskala.

När sovjetkongressen åter upptog sina förhandlingar meddelades om ockupationen av Vinterpalatset, häktningen av provisoriska regeringen, att 3. och 5. bilbataljonerna, som av Kerenski sänts till Petrograd, övergått till Militärrevolutionära kommittén, att garnisonen i Tsarskoje Selo bevakade vägarna till Petrograd, att en militärrevolutionär kommitté bildats för nordfronten och att frontkommissarie Voytinskij avskedats. Kongressen antog ett upprop till arbetarna, som meddelade vad som inträffat och klargjorde sovjetmaktens program. Mensjevik-internationalisterna förklarade sig definitivt lämna kongressen. Polska socialdemokratin förklarade sig ämna stanna på kongressen och delta i dess arbete. Ombuden för de lokala bondesovjeterna fick rådgivande röst. Kongressens sammanträde avslöts kl. 6 på morgonen.

Kl. 3 på natten hölls i magistratsbyggnaden ett sammanträde av alla organisationer, som var emot maktens erövring. Kl. 3.30 antogs en resolution om att bilda en kommitté för fosterlandets och revolutionens räddning, denna konstituerades och man beslöt utsända ett upprop till bönderna mot bolsjevikerna och för återställandet av provisoriska regeringen.

Vid det laget klarnade också *de olika organisationernas och gruppernas förhållande till makt-”usurpationen” och sovjetkongressen.*

Vänstersocialrevolutionärerna var för makterövringen, för en enhetlig revolutionär front men mot ett skarpt utdömande av de vacklande. De deltog i Militärrevolutionära kommittén och i sovjetkongressens arbete (lämnade representanter till kongressens presidium).

De socialdemokratiska internationalisterna var för en enhetlig socialistisk regering och stannade på kongressen.

Polska socialistpartiet stannade på kongressen.

Mensjevik-internationalisterna (Martov-gruppen) var emot maktens erövring, som kunde framkalla ”blodsutgjutelse och inbördeskrig”, för en fredlig lösning av konflikten, för bildandet av en demokratisk regering.

Mensjevikerna och (det judiska) Bund var mot makterövringen, för förhandlingar med provisoriska regeringen om att bilda en makt, stödd på alla lager av demokratin. De drog bort sina ombud från Petrograds sovjet och inträdde i ”Kommittén för fosterlandets och revolutionens räddning”. Petrograd-mensjevikernas ledning utfärdade ett upprop, vari medborgarna uppmanades sammansluta sig kring provisoriska regeringen och försvara den.

Högersocialrevolutionärerna lämnade kongressen och inträdde också i den nämnda kommittén. Socialrevolutionärernas centralkommitté föreslog partiets medlemmar att utträda ur Militärrevolutionära kommittén.

Folksocialisterna och den socialdemokratiska gruppen Enhet (Plekhanovs grupp) inträdde i ”Kommittén för fosterlandets och revolutionens räddning”.

Allryska järnvägsmannaförbundets centrala exekutivkommitté beslöt stödja socialrevolutionärer och mensjeviker.

Centroflott (flottans centralutskott) utdömde alla väpnade aktioner från flottan men gav enskilda personer och truppdelar frihet att handla efter behag.

Post- och telegrafförbundets exekutivkommitté anslöt sig till ”räddningskommittén”.

Stadsfullmäktigeförsamlingen tog aktiv del i dennas bildande. Socialrevolutionärernas och socialdemokraternas exekutivkommitté gick med i ”räddningskommittén” och vände sig till alla sovjeter med en maning att anse Andra sovjetkongressen som obefintlig och förklara dess beslut icke förpliktande för de lokala sovjeterna och armékommittéerna.

Exekutivkommittén för Allryska sovjeten av bondeombud anslöt sig med upprop till ”räddningskommittén”.

MOSKVA.

I Moskva-sovjeten av arbetar- och bondeombud härskade bolsjevikerna tack vare arbetarrösternas övervikt över soldaternas. Men soldatombudens sovjet existerade självständigt vid sidan och hade sitt eget presidium, där kontrarevolutionärerna övervägde. Soldaternas massa var egentligen revolutionärt sinnad, men den var varken organiserad eller beväpnad. Kontrarevolutionen däremot hade vapen och dessutom de organiserade officersaspirant-avdelningarna.

Icke desto mindre var man tvungen att gå till handling för att understödja Petrograd.

I bolsjevikorganet Socialdemokraten av den 26 oktober gavs närmare meddelanden om, vad som hade hänt i Petrograd. Och i ledaren påvisades, att ”de avgörande dagarna kommit” och att segern i Petrograd endast var första steget. I samma nummer fanns i samma anda hållna speciella upprop till soldater, bönder, järnvägsmän, post- och telegrafanställda.

Onsdagen den 25 oktober valdes på gemensamt sammanträde av arbetar- och soldatombudens sovjet en militärrevolutionär kommitté för organisationen av understödet åt Petrograd. För valet röstade 394 ombud, mot 106 (mensjeviker och partilösa), 25 nedlade sina röster (vänstermensjeviker och internationalister). Icke desto mindre inträdde de i kommittén, men ej för att kämpa i proletariatets leder utan för att söka förvandla Militärrevolutionära kommittén till ett ”alldemokratiskt” organ.

Socialrevolutionärerna vägrade delta i omröstningen.

Fredagen den 27 oktober publicerade Isvestija följande förklaring av Militärrevolutionära kommittén:

”Petrograds revolutionära arbetare och soldater har under ledning av Petrograd-sovjeten av arbetar- och soldatombud börjat den avgörande kampen med provisoriska regeringen, som har förrått revolutionen. Det är Moskvas soldaters och arbetares plikt att understödja Petrograd-kamraterna i denna kamp. Till ledning i den kampen har arbetar- och soldatombudens sovjet i Moskva valt Militärrevolutionära kommittén, som redan kar börjat utövningen av sina funktioner, Militärrevolutionära kommittén förordnar, att: 1) hela Moskvas garnison genast måste bringas i krigsberedskap, varje truppdel måste vara beredd att träda i aktion så fort Militärrevolutionära kommittén befaller; 2) inga som helst order eller förfoganden, som icke utgår från Militärrevolutionära kommittén eller bär tecknet på dess godkännande, får utföras.”

Som motvikt mot soldatombudens kontrarevolutionära sovjet inkallades den 26 oktober en konferens av ombuden för samtliga truppdelar inom Moskvas garnison, och den beslöt med 116 röster mot 18 att uttrycka sitt förtroende för Militärrevolutionära kommittén.

Därpå sände också Moskvas fackföreningars centralbyrå, centrala exekutivkommittén för allryska järnvägsmannaförbundet och de socialrevolutionära internationalisterna sina representanter till kommittén.

Med en sådan sammansättning kunde Militärrevolutionära kommittén inte vara särdeles aktionsduglig, särskilt med hänsyn till närvaron av mensjevikerna, som i sin förklaring sade, att de inträtt i kommittén ”icke för att medverka till sovjets makterövring” utan ”för att så smärtfritt som möjligt likvidera alla följder av försök till makterövring och äventyrligheter av de bolsjevikiska ledarna”.

Tydligen uppmuntrad av kommitténs brokiga sammansättning framträdde militärkommendanten överste Rjabtsev med ett ultimatum: kommittén skulle genast upplösas, bolsjevikvakten genast dras tillbaka från Kreml och de ur arsenalen tagna vapnen återlämnas. Till svar föreslog Militärrevolutionära kommittén att utvidga sig med nya kontrarevolutionära representanter, från bondeombudens sovjet, förr i socialrevolutionärernas händer, från stadsduman, semstvon etc. Men socialrevolutionärerna och bourgeoisin, som hade lyckats att organisera sig i ”kommittén för samhällets säkerhet”, avböjde att inträda i, några som helst förhandlingar innan Rjabtsevs ultimatum uppfyllts.

Om denna de kontrarevolutionäras vägran att ingå på förhandlingar meddelade mensjeviktidningen Framåt den 28 oktober. I samma nummer lästes också mensjevikorganisationernas upprop; all skuld för blodsutgjutelse gavs där bolsjevikerna och samtidigt meddelades mensjevikernas utträde ur Militärrevolutionära kommittén. Med sitt utträde underlättade självklart mensjevikerna kommitténs arbete. De fortsatte visserligen sin agitation i ord och skrift, men arbetarna hörde inte längre på dem.

Medan Militärrevolutionära kommittén ännu var i färd med de diplomatiska förhandlingarna och diskussionerna, förberedde sig Moskva snabbt till kamp. Rjabtsev drog i tysthet in officersaspiranterna och kosackerna till stadens centrum. (De senare vägrade snart att gå i aktion och stängdes in på Alexandrov-skolans gård.) Till officersaspiranterna slöt sig vitgardisterna, främst studenter och gymnasister, samt officerarna från de svarta hundradena. Endast första officersaspirantskolan, som var sammansatt av tidigare truppsoldater, vägrade slåss. Däremot visade krigsskolorna, som bestod av f. d. studenter, en särskilt bestialisk stämning.

Kreml befann sig i händerna på den bolsjevikiska vakten. Soldaterna i den trodde på det falska meddelandet, att Militärrevolutionära kommittén hade uppgivit kampen, de vilseförda soldaterna gav sig utan ett skott. Icke desto mindre blev många av dem skjutna på stället. Och kontrarevolutionen förkunnade ockupationen av Kreml som en seger, nästan som bolsjevikernas förintelse.

Hela stadens centrum, med undantag för en del av Tverskaja-gatan, var i händerna på officersaspiranterna. Detsamma gällde järnvägsstationerna, spårvägens elektriska central, telefoncentralen. Militärrevolutionära kommittén var plötsligen nästan avskuren från rayonerna, och dessa, som återigen endast hade bristfällig förbindelse inbördes, bar på sina axlar hela kampens tyngd utan att veta vad som försiggick i centrum.

Centralens isolering från rayonerna (förbindelsen uppehölls endast på något vis över Strastnaja-platsen) utsatte varje minut den förra för faran att förintas. Officersaspiranternas pansarbilar visade sig t. o. m. på Skobelev-platsen. I vissa ögonblick såg det ut som om centralen inte hade något annat att göra än att fly. Den omständigheten påverkade självklart starkt Militärrevolutionära kommitténs stämning, gjorde den benägen för en preliminärfred och eftergifter.

En helt annan stämning rådde i arbetardistrikten. Väl kunde man också här märka slapphet den första beväpningsdagen. Företagen arbetade, därför att Militärrevolutionära kommittén hade begått det svåra felet att icke utropa generalstrejken. Soldaterna lämnade endast ogärna kasernerna. I Röda gardet inskrev sig endast arbetarungdomen, men inte ens för dem fanns det nog med vapen.

Nu reste sig företagen och fabrikerna. Arbetarkvarteren fick liv. Officersaspiranterna trängdes mot stadens centrum och snart rådde segerstämning. Därför upptogs budet om en preliminär fred med missnöje.

Preliminärfreden slöts söndagskvällen den 29 oktober på 24 timmar. Man kom överens om en neutral zon och morgonen den 30 oktober skulle en kommission sammanträda för att utarbeta fasta avtalspunkter. Kontrarevolutionen hoppades vinna tid och väntade förstärkningar. Från söder skulle kosackregementen stöta till de kontrarevolutionära, på Brjansk-sträckan stormtrupper.

Några timmar efter preliminärfredens ikraftträdande anlände till Brjansk-stationen storm-truppernas första avdelning. Officersaspiranterna hämtade genast mod och övergick vid Nikitskij-porten till angrepp. När krigstillståndet återupptogs, blev de kontrarevolutionäras läge timme för timme sämre, arbetarna och soldaterna fick förstärkningar och tron på den säkra segern blev starkare. Snart fanns endast Kreml kvar i officersaspiranternas händer; därifrån sköt de åt alla håll.

Militärrevolutionära kommittén hade från första början i sin hand nästan hela Moskvas artilleri. Men man lämnade inte ut det i aktion för att undvika överflödig ödeläggelse i staden. Först när man, efter lång tvekan, tvangs välja mellan människooffer och skadegörelse på Kremls byggnader, började eldgivningen mot Kreml. Kontrarevolutionärernas läge var redan hopplöst, och så tog de Kremls beskjutning som önskad förevändning för kapitulation: den 2 november bad de om villkoren för fientligheternas inställande, motiv skadegörelse å ”historiska minnesmärken” och ”slaktande av fredliga människor”.

Militärrevolutionära kommittén antog förslaget. Man överenskom om villkor och kl. 9 på kvällen utfärdades med Usjevitsjs underskrift en order till ”alla Militärrevolutionära kommitténs trupper”:

> ”De revolutionära trupperna har segrat. Officersaspiranterna och vita gardet avlämnar sina vapen. Alla bourgeoisins krafter är i grund slagna och kapitulerar på basis av våra villkor. All makt befinner sig i Militärrevolutionära kommitténs händer. Moskvas arbetare och soldater har till högt pris tillkämpat sig makten i Moskva. Alla upp till skydd för den nyförvärvade arbetar-, soldat- och bondemakten! Fienden har givit sig. Militärrevolutionära kommittén beordrar inställandet av alla kamphandlingar. Sovjets trupper stannar vid inställandet av de krigiska aktionerna kvar på sina poster tills officersaspiranterna och vita gardena har avlämnat vapnen. Tills Militärrevolutionära kommittén ger särskild anvisning förblir trupperna samlade.”

Denna order liksom över huvud meddelandena om överenskommelsen med officersaspiranterna gjorde i arbetardistrikten ett mycket ogynnsamt intryck. Så publicerade Socialdemokraten av den 4 november ”Röda gardets protest”:

> ”Genom att befria officersaspiranterna ur fängelset ger Militärrevolutionära kommittén dessa möjlighet att ånyo resa sig mot folket. Vi kräver, att alla fängslade officersaspiranter och det övriga borgarpacket överlämnas till vederbörlig revolutionär domstol.”

Det fanns tillräcklig grund för ett sådant krav. När officersaspiranterna avlämnade sina vapen, sade de vid avskedet inför avresan från Moskva helt oförbehållsamt: ”Om en månad träffas vi vid Don.”

I övrigt var alla ledarnas ansträngningar inriktade på att hålla tillbaka soldaterna från godtyckliga rättsförfaranden mot officersaspiranterna och officerarna. Dessa grupper svarade som bekant med att snart samlas vid Don och där företa massarkebuseringar på i deras händer fallna arbetare ur Röda armén.

Segerns ofärdighet berodde helt på Militärrevolutionära kommitténs handlingar. Att segern ändå vanns, berodde helt på massornas elementära hänförelse och ståndaktigheten och energien hos distriktsledarna, som alltjämt stannade bland massorna och höll jämna steg med dem.

5. Upproret.

Den 7 november 1917 publicerade bolsjevikpartiets centralorgan Pravda följande ”Råd från en utomstående”, författare N. Lenin:

Jag skriver dessa rader den 8 oktober och har föga hopp om, att de ska vara i Petersburgkamraternas händer redan den 9. Det är möjligt, att de kommer för sent, ty de norra sovjeternas kongress är utsatt till den 10 oktober. Men jag vill i varje fall försöka att framträda med mina ”Råd från en utomstående” för den händelse, att den sannolika aktionen av Petersburgs och hela ”kretsens” arbetare och soldater snart kommer till stånd men ännu ej har kommit till stånd.

Att hela makten måste övergå till sovjeterna är klart. Lika otvivelaktigt måste det för varje bolsjevik vara, att den revolutionärt-proletära (eller bolsjevikiska det är nu ett och samma) regeringen garanteras den största sympati och det mest osjälviska stöd från alla arbetande och utsugna i hela världen över huvud, särskilt i de krigförande länderna, alldeles speciellt bland de ryska bönderna. Vid dessa alltför bekanta och för länge sedan påvisade sanningar lönar det sig inte att uppehålla sig.

Det gäller att uppehålla sig vid vad som väl knappast är klart för alla kamrater, det nämligen, att maktens överlämnande till sovjeterna nu i själva verket betyder det väpnade upproret. Det kunde förefalla, som om detta vore alldeles klart, men alla har inte tänkt på den saken och är inte på det klara med den. Att nu avsvärja det väpnade upproret skulle betyda att avsvärja bolsjevismens huvudparoll (”all makt åt sovjeterna!”) och hela den revolutionära proletära internationalismen över huvud.

Men det väpnade upproret är en särskild form av den politiska kampen, som är underkastad särskilda lagar och som man måste ägna noggrann eftertanke. Utomordentligt plastiskt har Karl Marx uttryckt den tanken, då han skrev, att ”upproret är en konst såväl som kriget”.

Ur denna konsts huvudregler drog Marx följande synpunkter:

1. Att man *aldrig* får *leka* med upproret och att man, när det börjat, bör noga veta, att man måste *gå ända till slut.*

2. Man måste samla *en betydande kraftövervikt* på den avgörande punkten, i det avgörande ögonblicket, ty annars kommer fienden, som förfogar över bättre förberedelse och organisation, att förinta de upproriska.

3. Har upproret en gång börjat, måste man handla med största *beslutsamhet* och alltjämt och ovillkorligen övergå till *offensiven*. ”Defensiven är det väpnade upprorets död.”

4. Man måste försöka överrumpla fienden och gripa det ögonblick, då hans trupper ännu ej är samlade.

5. Man måste eftersträva att *dagligen* vinna några små framgångar (man kunde säga stundligen, när det gäller en enskild stad) och till varje pris upprätthålla ”den moraliska övervikten”.

Marx rekapitulerade alla revolutionärers erfarenheter ifråga om det väpnade upproret med dessa ord av ”den störste mästaren i revolutionstaktik i historien”, Danton: ”Djärvhet, djärvhet och åter djärvhet.”

Tillämpat på Ryssland och oktober år 1917 betyder detta: samtidig, möjligast plötsliga och snabba framstöt mot Petersburg såväl inifrån som utifrån, såväl från arbetarkvarteren som från Finland, från Reval, från Kronstadt, en offensiv av hela flottan, anhopning av en gigantisk övervikt av stridskrafter över de 16,000-20,000 (kanske också mer) av våra ”borgargarden” (officersaspiranterna), våra ”Vendéetrupper” (en del av kosackerna) o. s. v.

Våra tre huvudkrafter: flottan, arbetarna och truppdelarna kombineras så, att man håller besatta och *även till priset av stora förluster* håller: a) telefoncentralen, b) telegrafstationen, c) järnvägsstationerna, d) framför allt broarna.

De *beslutsammaste* elementen (våra ”stormtrupper” och *arbetarungdomen* liksom de bästa matroserna) utsöndras i små grupper till att besätta de viktigaste punkterna och *delta* i alla de viktigaste operationerna, t. ex.:

Omringa och avskära Petersburg, erövra det genom en kombinerad attack av flottan, arbetarna och armén – det är en uppgift, som kräver *konst och trefaldig djärvhet.*

Bilda trupper av de bästa arbetarna med gevär och bomber för att angripa och kringränna fiendens ”centra” (officersaspirantskolorna, telegraf- och telefoncentralerna o. s. v.) med parollen: *t. o. m. om alla ska gå under, får fienden icke släppas igenom*.

Vi vill hoppas, att om aktionen beslutas, ledarna med framgång kommer att förstå utnyttja Dantons och Marx' stora bud. Framgången för såväl den ryska revolutionen som världsrevolutionen beror på två å tre dagars kamp.

Den 24 oktober utfärdade Militärrevolutionära kommittén följande order:

> Petrograds sovjet av arbetar- och soldatombud hotas av fara. Jag befaller, att regementet sättes i full krigsberedskap och avvaktar vidare anvisningar. Varje fördröjande av eller vägran att utföra ordern anses som förräderi mot revolutionen.
>
> *Podvojskij*, ordförande. *Antonov*, sekreterare.

Kampen begynte. Massan gick under bolsjevikernas paroller ut på gatorna. De röda gardena, de revolutionära trupperna ryckte fram. Vi har redan i koncentrerad form skildrat händelserna den 24 och 25 oktober. Här följer några sidor minnen av deltagare i kampen. Blagonravov berättar om planen för upproret och huru det utfördes: Inemot kl. 12 begav jag mig i en tidigare till kommendanturen hörande bil till Smolnij i den fasta avsikten att förelägga Militärrevolutionära kommittén en angreppsplan, attacken på Vinterpalatset. (T. mottogs av Antonov-Ovsejenko och började debattera planen med kamraterna Podvojskij och Tsjudnovskij, som redan tänkt på något liknande. Först beräknade man sin ungefärliga styrka. Huvudstödjepunkten och basen skulle Peter-Pauls-fästningen utgöra, och den skulle sätta sig i förbindelse med trupperna i grannskapet och kryssaren Aurora. Antonov begav sig till Aurora. Militären skulle gå fram genom gatorna och isolera Vinterpalatset med en tät gördel, som sedan skulle slutas allt tätare. Mot oförutsedda aktioner av de opålitliga kosackavdelningarna och officersaspirantskolorna uppställdes i beredskap avdelningar från bolsjeviktrupperna och fabrikerna. Deras uppgift var att uppta eventuella stötar i ryggen på våra mot Vinterpalatset framryckande trupper. Planen måste omedelbart förverkligas. Det allmänna angreppet och beskjutningen av Vinterpalatset skulle ske om aftonen, senast kl. 9, sedan allt var berett, på en särskild signal från fästningen. Planens detaljer skulle jag och Antonov utarbeta på ort och ställe i fästningen. Sedan vi sinsemellan fördelat truppavsnitten och deras ledning, skyndade vi till vår bestämmelseort, ty varje minut var dyrbar och allt tätare inkom oroande med-

delanden om Kerenski-truppers uppmarsch mot Petrograd. Antonov for genast till Aurora, som låg vid Nikolajevsk-bron, och jag skyndade tillsammans med Tsjudnovskij i bil till fästningen. På Troitskij-bron tog jag avsked av Tsjudnovskij, som begav sig till Pavlov-regementet, vilket han skulle kommendera vid angreppet på Vinterpalatset. T. lovade att från sitt regemente skicka ut en fältvakt på Mars fältet vid ändan av Troitskij-bron, medan jag å min sida hade att ständigt hålla patruller ute för förbindelse med denna fältvakt och ställa upp maskingevär för brons beskjutning längsefter (för att förekomma eventuella försök att bryta förbindelsen.)

Med artilleristerna stod det illa till. Den i fästningen samlade avdelningen kunde icke betraktas som pålitlig. De sista dagarna hade de officerare och en del av manskapet, som var från Petrograd, icke inställt sig till tjänst. Men vi hade intet val. Delegater från besättningen infann sig under ledning av en ung fänrik och förklarade sig icke komma att skjuta, man ville vara neutral, liksom den 3 och 5 juli. Läget blev kritiskt – andra artillerister fanns inte. Vi begav oss genast till fästningstruppens kasernrum. Där var alla samlade, tydligen för att invänta sina delegaters svar. Jag förklarade för de församlade, att deras ställningstagande var under all kritik, krävde å Petrograd-sovjetens vägnar lydnad och varnade för vägran. Det gjorde ett djupt intryck. Jag fick ett tillräckligt antal artillerister till att besiktiga kanonerna och sätta dem i beredskap. I det ögonblicket fick jag meddelande, att kamrat Antonov anlänt med matroser från Aurora. Han meddelade sin avsikt att låta Aurora rycka ännu närmare Nikolajevsk-bron och om möjligt placera sig bakom bron alldeles invid fästningen. För förbindelsen mellan fästningen och Aurora utsågs en ångslup. Vi fastställde hastigt detaljerna i aktionsplanens fortsättning. Vi beslöt att sedan vi konstaterat alla belägringstruppernas kampberedskap och fört kanonerna till deras platser, skulle på fästningens flaggstång hissas en röd signal till beredskap. Aurora skulle så öppna kanonaden, att börja med skjuta i luften. Om provisoriska regeringen vägrade ge sig, skulle Vinterpalatset beskjutas med skarp ammunition. Och endast för del fall att Vinterpalatset ändå inte gav sig skulle även Aurora börja skjuta skarpt. Vi författade ett ultimatum till provisoriska regeringen och gav den en frist på 20 minuter att betänka sig.

Ultimatumet undertecknades av Antonov och mig. En frivillig motorcyklist överförde det. Antonov kunde äntligen avlägsna sig.

Slupen för förbindelsen med Aurora hade inträffat i rätt tid. Det skymde. En oförutsedd liten omständighet störde vår plan: där fanns ingen liten lykta för signalen. Efter långt sökande fann man äntligen en, men det var svårt att placera den väl synlig på flaggstången. Under tiden begav jag mig till kanonerna. Gatlyktorna lyste matt nere i staden och deras strålar vaggade i Nevans mörka vågor. Livet i staden gick sin vanliga gång. Spårvagnarna gick bullrande över Troitskij-bron, bilar och fotgängare skymtade. Intet antydde oktoberkampen. Den lilla hopen artillerister trängde sig samman kring stammarna av de stora pilarna, som redan hade tappat sina blad i höstfrosten. Några steg längre bort låg de svarta, orörliga kanonerna. Artilleristerna tycktes bli plötsligt stumma när vi trädde närmare, det var som om något inte vore i ordning. Vi gick fram. Fänriken kom emot oss och meddelade, att man inte kunde skjuta med kanonerna, de hade inte blivit skötta, hade rostat, i kompressorerna fanns inte en droppe olja, och vid första skott kunde de springa i luften. Jag fick starka misstankar, blev ursinnig, ofrivilligt kände jag med handen efter revolvern men hejdade mig i tid. Jag frågade ut manskapet och fick faktum bekräftat. Jag förstod intet av artilleripraktik och stod därför maktlös att kunna avslöja eventuella lögner. Jag erinrade mig en bolsjevikisk artillerist Pavlov, beslöt ge honom i uppdrag att ännu en gång undersöka kanonerna och om det visade sig, att de vore obrukbara, behandla de skyldiga med all stränghet. Detta meddelade jag artilleristerna, som mottog mina ord med lugn, t. o. m. med glädje.

Under tiden hördes från Vinterpalatset den första gevärselden, först enstaka skott, sedan tätare. Vid förbindelsestället meddelade man mig, att Pavlovregementets trupper låg i eldstrid med de i palatset koncentrerade officersaspiranterna. Från Smolnij ringde man mig ideligen och krävde, att vi omedelbart började. Jag blev upprörd. Fastän vi ännu inte var helt färdiga, avsände jag ultimatumet till Vinterpalatset med den därtill utsedde kamraten. Plötsligt slogs vaktrummets dörr upp på vid gavel och Antonov störtade in, oerhört upprörd. Han överöste mig med förebråelser, att jag dröjt så länge. Jag förklarade kort situationen för honom och föreslog honom att gå med till kanonerna, där Pavlov redan arbetade. Mörkret därute hade blivit allt tätare. Efter det nyligen fallna regnet fanns där väldiga pölar, som vi plumsade igenom. Från Vinterpalatset hördes stark gevärseld, ibland tickandet av maskingevär. Även de våra sköt från fästningsmurarna täta skott utan sikte mot Nabretsjna och Vinterpalatsets park, varifrån officersaspiranterna svarade med sparsam eld. Antonov, som var rätt närsynt, ramlade i en pöl, och smutsen stänkte högt åt alla håll och betäckte honom och mig. I det starka mörkret tappade vi vägen och irrade några minuter omkring i fästningens gångar. Särskilt tydligt minns jag ett ögonblick av denna färd. Vid en av de svagt lysande lyktorna på fästningsmuren stannade plötsligt Antonov och såg forskande, nästan hjälpsökande på mig över sina glasögon. Jag läste i hans blick den dolda oron. Till slut kom vi till kanonerna. Pavlov och Kondakov bekräftade allt vad artilleristerna hade sagt: rost, brist på olja. Att skjuta skulle vara mycket farligt. Vad var att göra? Skulle det finnas kamrater, som kunde skjuta och ville offra livet för revolutionen? Någonstans långt borta plumsade springande människofötter genom smutsen, nu hördes det att någon snavat och fallit, en kraftig svordom och ett glatt utrop: ”Kamrat Blagonravov, var är ni?” Min röst kvävdes av glädje. Ett överväldigande budskap: ”Vinterpalatset har kapitulerat och de våra har ryckt in där!”

Tillbaka in i vaktrummet. Snart inträdde två matroser med en skrivelse undertecknad av kamrat Lasjevitsj och innehållande, att de två matroserna vore artillerister och stode till mitt förfogande.

”Ja, nu är det redan för sent, kamrater”, sade jag dem, ”men hade ni kommit två timmar tidigare, så hade vi haft god användning för er.”

Jag beslöt mig för att fara till det erövrade palatset.

Budet om Vinterpalatsets erövring var oriktigt, det var bara stabsbyggnaden på platsen utanför palatset som hade tagits. Vi beslöt genast öppna en häftig eld från fästningen. Jag återvände och förklarade genast för matroserna situationen och vad den krävde av dem. Samtidigt arrangerade jag koncentrerad maskingevärseld längs stranden och mot palatset. Inom kort övertygade mig knattret, att orderna punktligt utfördes. Även kanonerna var snart klara, och på kommando öppnade matroserna utan ringaste tvekan trumeld mot palatset. Den anställde föga skada men den moraliska verkan var oerhörd. Även Aurora lät sina kanoner spela. En verklig artillerikamp började. Vinterpalatsets försvarare kände sig obehagliga till mods. Ljusen i palatset hade för länge sedan släckts för att inte erbjuda några sikten. Då och då visslade en förlupen kula över våra huvuden. Så gick en halv timma – och Tsjadnovskij kom med telefonmeddelande att Vinterpalatset hade intagits.

Lenin, ledaren för bolsjevikpartiet, som slutet gick i kampen, var redan illegalt i Petrograd. Om hans roll under de avgörande timmarna berättar *Rachja* i sina minnen:

I september 1917 var stämningen i Petrograd redan spänd. Arbetarna visade i sitt uppträdande mycken djärvhet. Massornas aktivitet stegrades. Man kände, att allvarliga händelser förestod.

Genom Krupskaja (Lenins hustru) fick jag från Vladimir Iljitsj i Viborg, där han uppehöll sig i kamrat Latukas bostad, en skrivelse med uppmaning att komma dit och sörja för säker

transport till Petrograd. Jag vidtog alla erforderliga åtgärder och vi inträffade med Vladimir Iljitsj välbehållen i Petrograd.

Den bostad, där han placerades i Petrograd, hade Krupskaja utsett i samförstånd med honom, i en spårvägares hem vid Viborg-chaussén. Värdfolket var mig obekant. Av konspirativa hänsyn frågade jag naturligtvis inte efter namnet. Jag såg några gånger en gammal kvinna, som på en överenskommen knackning öppnade dörren för mig och på min fråga, om Konstantin Petrovitsj var hemma, släppte in mig.

Vladimir Iljitsj tog efter sin ankomst till Petrograd febrilt itu med arbetet. Han skrev ett enormt antal artiklar för Pravda, tog emot några kamrater och hade framför allt överläggningar med kamrat Stalin.

Han besökte några på hans föranstaltande inkallade möten. Sådana ägde rum med CK-medlemmarna, likaså ett möte i Lessnoje, i distriktsdumans lokaler, där utom CK:s medlemmar också många andra ansvariga kamrater deltog. På det mötet uppställde Vladimir Iljitsj kategoriskt frågan om maktens erövring. Jag följde honom till alla möten som hans ”livvakt”. –

På hans uppdrag besökte jag fabriker och möten, lärde där känna arbetarnas stämning och tog med mig kopior av de antagna resolutionerna. Även kasernerna besökte jag i samma syfte. Om kvällarna frågade mig Vladimir Iljitsj ingående om allt jag hade sett och hört.

Slutligen den 25 oktober erfor jag, att ministären Kerenski hade för avsikt att dra upp alla Neva-broar. Patrullerna ute i staden förstärktes, broarna bevakades av trupper.

Jag beslöt genast bege mig till Vladimir Iljitsjs bostad. Där rapporterade jag de förestående händelserna. Om det lyckades Kerenskis trupper att dra upp broarna, skulle det ena distriktet efter det andra kunna slås ned. Endast på Viborgssidan var makten verkligen i händerna på Röda gardet, som visserligen inte var väl beväpnat men dock beväpnat och tillräckligt slutet. Där fanns t. o. m. en ledande stab. Vladimir Iljitsj hörde på mig och sade: ”Ja, i dag måste det börja.”

Plötsligt sade han mig, att jag måste ha rätt på Stalin och det så fort som möjligt. Jag svarade, att det var omöjligt, att man inte kunde träffa honom på Pravdas redaktion. Möjligen vore han i Smolnij. Vägen till Smolnij – och tillbaka – skulle emellertid ta flera timmar i anspråk, då efter all sannolikhet att döma spårvägen inte längre gick. Det bleve nödvändigt att gå till fots. Efter min beräkning kunde Stalin inte komma förrän vid midnatt.

Sedan han hört mina beräkningar, förklarade Vladimir Iljitsj: ”Ja, då går vi till Smolnij.” Jag försökte få honom att avstå från sin plan genom att på alla sätt klargöra för honom, vilken stor fara han utsatte sig för om någon kände igen honom. Vladimir Iljitsj var inte med på mina invändningar utan förklarade kategoriskt: ”Vi går till Smolnij.”

För säkerhets skull beslöts emellertid maskering. Vi gjorde om Iljitsjs dräkt, virade om hans ansikte en ganska smutsig binda, som om han hade haft tandvärk, och satte en gammal mössa på hans huvud. Jag hade för alla eventualiteter två passersedlar för Smolnij i fickan. De var mycket klumpigt förfalskade – de gamla påskrifterna var utraderade och i stället två obefintliga namn på medlemmar av Petrograds sovjet ditsatta; bläcket hade därvid plumpat så att förfalskningen genast blev synlig. I brist på bättre beslöts emellertid att söka komma in i Smolnij på dessa papper.

Klockan var redan inemot 8 på kvällen när vi gick ut. Efter c:a 0 minuter passerade oss spårvagnen just vid en hållplats. Den var nästan tom. Vi steg upp på bakre plattformen av släpvagnen och kom välbehållna till hörnet av Botkin-gatan, där spårvägen svängde för att gå vidare till parken. Vi fortsatte till fots. Vid Litenajabron stod en avsevärd grupp rödgardister.

Vi passerade vakten. Ingen hejdade oss. När vi kom till mitten av bron, varseblev vi vid andra ändan Kerenski-soldater. Det var också en vakt, som krävde passersedlar av de passerande. Vi hade naturligtvis inga.

Snart samlade sig arbetare kring soldaterna och råkade i livliga debatter med dem. Vladimir Iljitsj såg, att man inte ville släppa arbetarna över bron, men beslöt komma igenom här. Vi gick nu fram till de tvistande. Soldaterna krävde passersedlar, de flesta hade som vi inga sådana på sig. Soldaterna påstod, att man måste skaffa sig passersedlar från staben, arbetarna var ursinniga och skällde på soldaterna av alla krafter. Vi utnyttjade grälet 0ch slank förbi vakten in på Lieinaja Prospekt, svängde så in på Sjpalernaja och gick i riktning mot Smolnij.

Vi hade redan gått en bra bit på Sjpalernaja, då två beridna officersaspiranter kom emot oss. När de var mitt för oss, kommenderade de: ”Halt! Passersedlar!” Jag viskade till Vladimir Iljitsj: ”Fortsätt! Jag klarar dem själv.” Jag hade två revolvrar i fickan. Tämligen brutalt började jag resonera med dem, förklarade att ingen kände till att det införts passersedlar och att vi därför inte hade kunnat i tid förse oss med sådana. Nu avlägsnade sig Vladimir Iljitsj sakta från oss. Officersaspiranterna hotade mig med nagajkan och fordrade, att jag skulle följa dem. Jag vägrade bestämt. Till sist beslöt de förmodligen att inte vidare inlåta sig med oss vagabonder. Vi såg ju också verkligen ut som typiska lösdrivare. De red vidare.

Jag gick nu ifatt Vladimir Iljitsj, som hade kommit ett gott stycke före, och vi fortsatte tillsammans.

Vi kom till Smolnij. Vid porten var det trängsel. Det visade sig, att de hittillsvarande vita passersedlarna för medlemmarna av Petrograds sovjet hade utbytts mot röda. Det var nu ett besvärligt hinder, och till vår olycka fanns i hela den väntande massan ingen enda av våra kamrater. De väntande var ursinniga, att de inte blev insläppta i Smolnij. Jag spelade ännu mera arg och skrek högre än de, skällde och viftade med min passersedel i luften och frågade, hur man understod sig att vägra släppa in mig, en befullmäktigad medlem av Petrograds sovjet. Till dem som stod framför ropade jag, att de skulle inte bry sig om kontrollen utan fortsätta, i Smolnij skulle allt klaras. På ficktjuvars vis arrangerade jag därefter en trängsel. Följden var att kontrollörerna bokstavligen kastades åt sidan. Vi kom in i Smolnij och gick upp i andra våningen. I ändan av korridoren, vid fönstret, alldeles vid aulan, stannade Vladimir Iljitsj och skickade mig att hämta Stalin och Trotskij.

Eftersom det inte var lämpligt att stanna i korridoren, gick vi alla in i ett rum invid aulan. I mitten stod ett bord och några stolar. Vladimir Iljitsj satte sig vid bordsändan med ansiktet mot aulans dörr. Trotskij satte sig till höger om honom, Stalin och jag till vänster. Stalin och Trotskij informerade Vladimir Iljitsj om händelserna.

Under vårt samtal kom ur aulan, där ett sovjetsammanträde ägde rum, tre personer ut i vårt rum – mensjevik-eliten, partiets ledare: Dan och Liber, och med dem, som jag tror, Gotz. En av dem (vem minns jag inte längre) tog ur en här hängande överrock fram ett paket och bjöd de andra på mat, han hade där vitt bröd, smör, korv och ost. De pratade sinsemellan och såg inte åt oss. Det ur överrocken tagna paketet breddes ut på andra ändan av bordet där Vladimir Iljitsj sagt. Nu kom paketägaren att hastigt ögna Vladimir Iljitsj och kände igen honom trots bindeln. Han vart mycket bestört, packade ihop sina saker och alla tre lämnade, ytterst reserverade, rummet och gick in i salen. Detta försatte Vladimir Iljitsj i munter stämning, han måste skratta hjärtligt. Vi lämnade snart också rummet och gick in i ett annat, dit inom kort många kamrater ur partiledningen kom, och så gick man utan överflödiga ord till debatt av det uppkomna läget.

6. Vinterpalatsets försvar och Gatsjina.

Om försvaret av Vinterpalatset och händelserna vid Gatsjina lånar vi följande framställningar (delvis i referat) från motståndarhåll, den förra ur löjtnant *Sinegubs* memoarer, den senare ur *Kerenskis*. Sinegub skriver:

Den 25 oktober kl. 10.45 f. m. var den jättestora matsalen fylld med officersaspiranter, bland vilka ersättningsdetachementets ombud bildade en sluten grupp.

Sammanträdet började med kommendantens rapport om skolrådets ställningstagande till de aktuella tilldragelserna. Rapporten krävde ett klargörande av skolans förhållande till provisoriska regeringen och kampåtgärderna mot Lenin och den av honom predikade ideologien, av vilka Petrograds grå arbetarmassor och trupperna allt mer rycktes med.

När rapporten förelästs för de c:a 800 närvarande och debatten skulle börja, inträffade ett sensationellt intermezzo.

Från läktaren hördes plötsligt en dånande stämma:

”Kamraterna ersättningsdetachementets soldater har beslutat iaktta neutralitet. Men då denna församling kommer att avgöra frågan om brodermordet, kampen på kapitalets sida mot det arbetande folkets frihet, mot vår talesman Vladimir Iljitsj Lenin, har vi, medlemmar av ersättningsdetachementets utskott, beslutat att lämna er, mina herrar, ensamma. Er väg är inte vår. Kamrater soldater, bort härifrån! Se inte på kamrat Sidorov (en korpral, som varit någon sorts talesman för soldaterna), som gråter där borta på tribunen. Han är en proletariatets fiende, han har sålt sig till bourgeoisin”, slöt den oväntade stämman.

I detta ögonblick störtade officersaspiranten X. in i salen, sprang upp på tribunen och sade:

”Mina herrar, jag kommer just från Rodsianko. Han ber oss försvara provisoriska regeringen mot de anslag, som företas mot den och mot folkets välstånd av gästerna från de plomberade vagnarna.”

Talaren lämnade tribunen. I salen rådde fullständigt kaos. Slutligen lyckades skolkommendanten vinna salens uppmärksamhet. Han meddelade såväl huvudkvarterets order att genast infinna sig aktionsfärdig framför Vinterpalatset som ock provisoriska regeringens upprop om att i detta ögonblick av högsta spänning, i det ögonblick då republikens nytillsatta råd sammanträdde, fullgöra sin plikt mot fäderneslandet.

En halv timma senare förde löjtnant Sinegub en bataljon officersaspiranter i riktning mot Litejni Prospekt. När han kom fram till Vinterpalatset, var platsen där framför tom. Han beordrades till Maria-platsen, blev sedan vittne till hur bolsjevikerna besatte telefoncentralen. Hysteriskt skrikande rusade en mängd telefonister ut.

”Herr officer”, vände sig en av telefonisterna till Sinegub. ”Hela telefoncentralen är full av dem. De kommer in genom några bakportar från Moika. Och så de ställer till med ledningarna! Många truppdelar vet inte, i vems händer telefoncentralen är. Men vi tordes inte tala, bakom varje telefonist stod en soldat. När någon trupp begärde generalstaben eller kommendanten eller Vinterpalatset, så kopplade de in dem till sin stab. Jag har själv hört, hur de skrattade då de talade om för en militärakademi, att Lenin och hans kamrater redan var häktade och man kunde ge officersaspiranterna permission. Gå genast härifrån och rädda ert folk. Ni kan i alla fall ingenting uträtta här. De där karlarna har förrått Ryssland”, snyftade damen och rusade vidare.

Sekreteraren hos andre attachén i franska legationen steg fram till Sinegub och gjorde honom uppmärksam på ,att fara hotade i ryggen på officersaspiranterna. På Gorochovaja-gatan och

på Moika stod vid Statsbanken många arbetare och skulle just ockupera de barrikader, deras kamrater hade byggt vid den till Gorochova ledande Moika-bron. Även maskingevär stod där.

Sinegub skickade bud till Vinterpalatset och bemäktigade sig strax därefter två lastbilar med arbetare, vilka gav sig. Men då kom två pansarbilar med bolsjeviker och tilltvang sig lastbilarna, som så kunde fara vidare med sin besättning. Pansarbilarna körde bort.

På trottoaren visade sig militärkommissariens gestalt.

”Samla officersaspiranterna och ställ upp dem, men så fort som möjligt. Jag har sagt till om belägringstillståndets upphävande och i utbyte fått fritt avträde för officersaspiranterna”, sade kommissarien utan att se på Sinegub. Snart rätade Sinegubs trupp redan ut sig vid Gorochovaja-gatan. Från Moika-brons barrikader blickade maskingevär. Vid övergången av Gogol-gatan stötte officersaspiranterna på en avdelning matroser, som stod tvärs över gatan med gevären redo att skjuta. På själva platsen for två pansarbilar fram till officersaspiranterna. På frågan, vad de gjorde här och på vilkendera sidan de stode, svarade de, att de hölle sig neutrala men hade givit sig ut i staden för att förhindra sammanstötningar mellan de två partierna.

Sinegub kom fram till Vinterpalatset, där det rådde stor oro, människor talade om varann och hästarna gnäggade. Officerarna och en del officersaspiranter höll just sammanträde i Vita salen. En ung man berättade om sammanträdet, där också provisoriska regeringen med Konovalov i spetsen deltog. Ynglingen kunde knappast hålla tillbaka tårarna av harm över vederbörandes oduglighet, ”dumma och brutala”, ”halvanalfabeter, okunniga djur” kallade han dem. Sinegub blev obehagligt berörd. Så träffade han kapten Galievskij och fick av denne order att föra kompanierna till deras platser i enlighet med den av skolkommendanten utarbetade försvarsplanen. Själv skulle han besätta våningen en trappa upp vänster om utgången, på så vis att från hörnfönstret, dit senare ett maskingevär skulle föras, Millionaja kunde beskjutas i hela sin längd. Detta hörnfönster skulle utgöra vänstra flygeln, medan högra flygeln skulle hålla kontakt med löjtnant Skorodinskijs vänstra flygel. På så vis kunde hela platsen övervakas och bestrykas med maskingevärseld.

Om en stund kom bud, att kosackerna redan anlänt till stöd åt provisoriska regeringen och fördelat sig i korridorerna och rummen. Korridorerna var överfyllda av kosacker och allt fler trängde in. Deras disciplin var alldeles borta och uniformerna i ett eländigt tillstånd. Det fanns knappast några ungdomar bland dem. De unga hade förklarat sig neutrala.

Nu höll, berättar Sinegub vidare, på skolkommendantens order alla officerarna ett sammanträde i kommendantens rum. Kommendanten höll ett litet tal och lät officerarna närmare bese försvarsplanen.

Strax efteråt kom en officer från Konstantin-officersskolans artilleri och meddelade, att dettas kanoner, som varit på väg, vänt om på en order från resp. kommendant om neutralitet. Endast officern och några andra hade vägrat lyda.

En stund efteråt infann sig en kvinnlig officer med ett stormkompani av kvinnornas dödsbataljon. De placerades en trappa upp. –

Sinegub gick att söka upp matsalen. En tjock, värdig lakej öppnade dörren för honom. Han steg in i ett bländande ljus och blev stående. Rökmoln steg upp, brännvinsångor stack i näsan, han fick en bitter smak i munnen då han såg framför sig ett dryckeslag av några officerare, av vilka några knappast längre kunde hålla sig kvar på stolarna. Han uthärdade inte synen utan rusade, så hungrig och törstig han var, hastigt ut ur rummet. –

Kapten Galievskij inträdde, mycket blek och nervös. Han hade gjort sitt yttersta för att kvarhålla kosackerna, som också ville lämna palatset när de hört att artilleriet var borta.

Sinegub beordrades nu med sina soldater besätta barrikaderna utanför porten med kosackernas maskingevär. Kosackerna tvekade ännu något, bestämde sig så för att avtåga, men lämnade på begäran sina maskingevär kvar.

I kommendantens rum fann Sinegub kapten Galievskij, som överraskade honom med ännu en nyhet.

”Det står illa till, men ännu värre är regeringens huvudlöshet. Kryssaren Aurora, som ligger på Neva mittemot palatset, har just skickat ett ultimatum. Matroserna kräver, att palatset överlämnas, annars öppnar de artillerield mot byggnaden. Peter-Pauls-fästningen liar förklarat sig neutral.

G. meddelade vidare, att regeringen medgav alla ,som så önskade, fritt avtåg ur palatset, medan den själv ämnade stanna kvar och vägra ge sig.

Kaptenen och Sinegub gick ut för att inspektera barrikaderna. De var belysta. Kaptenen fann försvararnas antal för litet, och som de var uttröttade gav han order att låta utbyta dem mot första kompaniet. Knappt hade officersaspiranterna intagit sina platser på barrikaderna, så öppnades elden mot palatset, lamporna släcktes och försvararna stannade kvar i fönstren. Kaptenen valde ut folk till kunskapare. Med ens blev det så ljust som på ljusa dagen. Åter knattrade kanonerna och kulorna slog in i palatsets murar.

”Släck!” ropade kaptenen. Någon regulatortavla kunde man inte hitta och Sinegub gick att hämta montören. Han tänkte det var bäst att gå till matsalen, där det fanns gamla hovlakejer som måste veta hur lamporna släcktes. På hans fråga, var regulatorrummet fanns, svarade en lakej med ett cyniskt leende, att det visste han inte, ingen funnes där nu, alla hade gett sig av och endast herrar officerare fann nöje i att amusera sig.

”Hånar du också, ditt svin?” ropade Sinegub och slog honom i ansiktet. ”Var är regulator-rummet? Fort!” Och han riktade sin revolver mot lakejen.

”Genast, genast, ers nåd!”

Så fick man släckt, och strax därefter beordrades kvinnliga stormbataljonen till utfall mot generalstaben, där myteri skulle ha inträffat och general Alexejev ha häktats av de upproriska. Virrvarret ökades nu av att när man delvis skulle skruva på ljuset, fick man ingen ström – elektricitetsverket, dit man telefonerade, var besatt av matroser.

I korridoren en trappa upp stod på en kista en gestalt i soldatkappa och ropade något. De kring honom stående officersaspiranterna steg upp och uttryckte ogillande. Sinegub hörde vad talaren sade: att Aurora om fem minuter åter skulle öppna eld. Den som nu nedlade vapnen och lämnade palatset skulle intet ont vederfaras.

Sinegub ämnade skjuta talaren, hade redan spänt sin revolver och tagit sikte på hans huvud, då kommendanten förmådde honom att ta ned vapnet. Kommendanten beordrade honom så att gå till provisoriska regeringen och meddela, att generalstaben besatts av de upproriska, att läget över huvud försämrats och att palatset vimlade av agitatorer. Åtföljd av en ung förbindelsekarl kom löjtnanten till en väldig sal bakom Vita salen. Här gick många officerare av och an. Alla bestormade Sinegub med frågor, om första våningen redan vore tagen.

De gick vidare.

”Här är det. Knacka på här!” Föraren gjorde halt framför en dörr, där en officersaspirant stod vakt. För denne förklarade löjtnanten, att han sökte provisoriska regeringen på order av kommendanten. Vaktposten knackade på dörren och lät Sinegub passera.

”Vad önskar ni?” frågade honom en gammal herre i amiralsuniform, som satt i en länstol till vänster om dörren.

Sinegub meddelade sitt uppdrag. Två i rummet fram och åter promenerande ministrar närmade sig honom. I den ene kände han igen Teresjtsjenko, i den andre Konovalov.

”Jag står till ert förfogande, vad har ni att meddela?” frågade ministerpresidentens ställföreträdare.

”Tala, tala fort!” sade Teresjtsjenko ivrigt.

I få ord meddelade Sinegub sitt uppdrag och omnämnde, hur officersaspiranterna var modiga och ännu alltjämt stod kvar på barrikaderna.

”Tacka dem i vårt namn och säg dem från oss, att vi är fast övertygade, att de kommer att hålla sig till i morgon bitti”, sade ministerpresidenten.

”Tidigt i morgon kommer det trupper”, sköt Teresjtsjenko in.

”Förstår ni? Bara tills i morgon behöver man hålla ställningen”, sade någon bakom hans rygg med noggrann betoning.

”Ja, jag förstår. Och jag svarar för vår skola, herr ministerpresident.”

”Tack”, sade Konovalov. ”Var vänlig meddela kommendanten, att regeringen väntar täta och utförliga rapporter från honom.”

”Det vore bättre, om han själv kunde komma till oss”, insköt Teesjtsjenko.” –

Sinegub berättar vidare om, hur man först avslöjade en upprorisk soldat, som stod med två revolvrar och några handgranater under sin soldatpäls, samt därefter den unge följeslagaren han haft med sig, vilken också tillhörde bolsjevikerna och häktades. Därefter företogs en rensning av misstänkta element inom Vinterpalatset. Under de därmed förenade äventyrligheterna trängde bolsjevikerna in i palatset. Förd av en virvel av människor fann sig Sinegub stå framför trappan, som förde till kommendantens rum och som var packad med folk. Han började förstå, att faktiskt något hade hänt.

”Aha, där har vi dej! Halt!” tillropade man honom och en valkig näve grep med breda fingrar i hans ansikte. Han blev förskräckt, vek undan och satte foten på första trappsteget. Nu först märkte han, att kommendanten också stod på trappan och bredvid honom en frivillig från Pavlovskij-gardesregementet. När han fick se kommendanten, tog han ännu ett hastigt steg och nådde honom. Kommendanten böjde sig mot honom.

”Sanja, jag var tvungen att överlämna palatset. Brusa inte upp så. Det är för sent. De här är parlamentärer. Spring till provisoriska regeringen och varna den. Säg, att man har lovat officersaspiranterna att få behålla livet. Det var allt jag kunde vinna. Man måste rädda regeringen. Om den vill de inte förhandla.”

Sinegub vände sig om och sprang. När han vek om hörnet, träffade han två officersaspiranter, som meddelade, att bakom glasdörren vid korridorändan stod bolsjeviker beväpnade med ett maskingevär. Officersaspiranterna stod avsiktligt där, .för att man skulle tro att allt vore i sin ordning, att de vore vaktposter.

”Bra, stå bara kvar.” Han ville springa vidare, då han fick syn på de uttågande oranien-baumarna (officersaspiranter från Oranienbaum-skolan). Han försökte tala till dem om skammen att svika etc., men de ursäktade sig och försvann.

Åter tomma korridorer, trappan och till sist porträttgalleriet. Bakom draperierna stod två officersaspiranter. Sinegub frågade dem, var provisoriska regeringen uppehöll sig.

”Här, herr löjtnant”, hördes en röst från en liten mörk nisch.

Sinegub sprang dit. I nischen låg och stod några officersaspiranter med gevären i hand. Det var regeringens vakt. Man visade honom en dörr. Han steg in, rapporterade för Konovalov, gick så ut i galleriet och satte sig där på en liten soffa.

Plötsligt kom Paltsjinskij ut, följd av Teresjtsjenko.

”Nej, det är oantagligt, jag påstår kategoriskt . . .”, sade Paltsjinskijs röst. ”Officersaspiranterna måste hämtas tillbaka. Hör på, spring och hämta tillbaka officersaspiranterna.”

Sinegub orkade emellertid inte springa mer.

”Jag skall gå själv”, sade Paltsjinskij till Teresjtsjenko. ”Gå tillbaka, ni.”

Paltsjinskij gick. Det gick några minuter, så hördes plötsligt ett virrvarr av röster närma sig. Paltsjinskij dök upp vid dörren och bakom honom en liten gestalt med skarpt ansikte, klädd i en mörk dräkt och med en gammal artisthatt med brett brätte på huvudet: Antonov-Ovsejenko, och bakom honom ännu några gestalter. Sinegub reste sig men var för svag att gå vidare. Han stod och stödde sig mot dörrposten. Paltsjinskij gick förbi honom och begav sig in i arbetsrummet. Galleriet fylldes med bolsjeviker. Artisthatten var inte längre så ivrig utan höll sig tillbaka.

”Håll disciplin, kamrater!” manade hans skarpa, genomträngande röst. ”Där står officersaspiranter.”

Paltsjinskij kom ut och vinkade. Artisthatten gick till dörren. Massan trängde efter honom.

”Halt!” skrek Paltsjinskij. ”Om ni tränger på så där, så skjuter officersaspiranterna.”

Massan stannade.

Artisthatten uppfordrade ännu en gång till revolutionär disciplin, gick bort till nischen och steg tillsammans med ministern in i arbetsrummet.

Sinegub försökte genom ett bud få tillåtelse att skjuta på matroserna och debatterade redan hur det skulle utföras, då dörren öppnades och artisthatten och Paltsjinskij kom ut. Massan, alltjämt trängd framåt av nytillkomna kamrater, närmade sig officersaspiranterna på 25 stegs avstånd. Luften i galleriet var het och kvav.

Artisthatten gick förbi Sinegub. Vid hans åsyn höjdes ur massan

ett brus av röster, ett stormande rop, man viftade med gevär och handgranater och störtade fram till sin ledare.

”Bevara lugnet, kamrater! Bevara lugnet!” ropade artisthatten, i det han bredde ut armarna och höjde sig på tåspetsarna. ”Kamrater! Leve proletariatet och de revolutionära sovjeterna! Den kapitalistiska makten, bourgeoisins makt ligger för edra fötter, kamrater, för proletariatets fötter. Men nu, kamrater, proletärer, måste ni visa den revolutionära disciplinfastheten hos det röda Petrograds proletärer för att därigenom ge alla lands proletärer ett föredöme. Kamrater, jag kräver lugn och lydnad för kamraterna ur sovjetens operativkommitté.”

Under tiden meddelade minister Paltsjinskij officersaspiranterna regeringens beslut att ge sig på nåd och onåd för att därigenom uttrycka, att man gav sig för våldet och att man föreslog officersaspiranterna att göra detsamma. Ställföreträdande ministerpresidenten Konovalov vände sig likaledes till officersaspiranterna med lidelsefull uppmaning att uppge vidare motstånd och rädda det egna livet.

Artisthatten gick in i arbetsrummet, efter honom några man, och bakom dem trängde sig även Sinegub igenom, ställde sig vid fönstret och gjorde sina iakttagelser. De dels sittande, dels stående medlemmarna av provisoriska regeringen betraktade den triumferande artisthatten. Arbetsrummet fylldes med människor. Medlemmarna av provisoriska regeringen samlades i motsatta hörnet. Kring amiralen trängde sig matroser och arbetare och ställde frågor till honom. I det ögonblicket ropade Antonov utåt porträttgalleriet, att 25 beväpnade kamrater skulle komma och av föra kapitalets drängar, som hade givit sig, till vidare förhör.

”Var är officersaspiranterna?” frågade Sinegub en fänrik, som stod bakom dörren vid väggen.

”En del har de fört bort i stora salen, några är på andra sidan skåpet vid väggen”, svarade denne. På frågan, vad han ämnade göra, svarade han, att han tänkte stanna hos provisoriska regeringen.

”Med provisoriska regeringen kommer de att göra processen kort”, sade Sinegub och anropade officersaspiranter att sluta sig till honom och försöka komma ut ur palatset.

”Kom ut!” ropade Antonov till medlemmarna av provisoriska regeringen.

Sinegub begav sig till nischen och fann där lutad mot dörrposten en kortväxt man, som såg ut som en småborgare, en liten hantverkare.

”Hör på”, vände sig Sinegub tyst och snabbt till honom. ”Här har ni pengar. För mig och honom där (han pekade på officersaspiranten) härifrån genom palatset till bakporten.”

”Gå ut och vänta på mig. Märker man ingenting, så ska jag försöka komma ut och föra er ut”, gick hantverkaren med på förslaget.

Sinegub ryckte officersaspiranten i ärmen och de gick. Efter något förvecklingar förde mannen dem ut på Millionaja. På Marsfältet smattrade maskingevären, bakom dem brusade massans röster och pansarbilarnas strålkastare lyste upp. Efter ytterligare svårigheter kom Sinegub äntligen fram till Pavlovskij-regementets kasern och in I ett rum.

Det första som föll i ögonen och överraskade honom var ett stort bord med vit duk. På bordet stod blommor, flaskor och öppna askar med choklad och konfekt.

På golvet, på stolar, soffor och fältbäddar sov officerare.

Slutligen gissade han, att han befann sig i regementets officersmäss. Han närmade sig översten och ropade viskande på honom. Denne lyfte på huvudet och såg på honom med stirrande ögon. Sinegub bad om tillåtelse att få stanna där och vila sig.

”Prat! Är ni en gång här, så gör ni vad ni vill, men stör bara inte de andra”, sade översten, och hans huvud sjönk åter ned på hans armar.

”Min gud, vad skall detta betyda? Så många officerare här, sover . . . Blommor . . . Konfekt . . . men därute . . .”

Och bilderna ur hans liv löpte samman till en filmrulle. Han tog av sig kappan, lade den som kudde under huvudet och insomnade under bordet.

Ur *A . P. Kerenskis* memoarer ”Ur fjärran” lånar vi ordagrant eller i sammandrag följande skildring från Gatsjina, tsarslottet 45 km. söder om Petrograd, där Kerenski höll till vid denna tid:

Den 24 oktober var det redan klart, att upproret var oundvikligt, ja, att det redan hade börjat. Vid 11-tiden på f. m. begav jag mig till sammanträdet i republikens råd och bad ordföranden Avksentjev att omedelbart ge mig ordet som ordförande i provisoriska regeringen för ett brådskande meddelande, som jag måste göra republikens råd. Jag fick ordet och förklarade,

att jag hade osvikliga bevis för, att Lenin och hans anhängare organiserade ett uppror mot den revolutionära regeringen. Jag förklarade, att alla möjliga åtgärder till upprorets undertryckande vidtagits och komme att vidtagas av provisoriska regeringen . . . och att regeringen behövde hela folkets stöd. Medlemmarna av republikens råd reste sig flera gånger under mitt tal från sina platser och tillkännagav med stark hänförelse sin fulla solidaritet med provisoriska regeringen och med dess kamp mot folkets fiender.

I det vissa antagandet, att nationens representanter fullt fattat lägets hela tyngd och ansvar, avvaktade jag inte omröstningen utan återvände till de avbrutna trängande arbetena i staben, fast övertygad att jag inom en timma skulle få meddelande om beslut och praktiska förslag från republikens råd, som kom regeringen till hjälp. Intet som helst sådant skedde. Det genom inre motsägelser och oförsonliga motsatser sönderslitna rådet kunde till den sena nattimman inte fatta något som helst beslut. Ledarna för alla antibolsjevikiska och demokratiska partier tillbragte hela denna dag och hela aftonen med ändlösa och ändamålslösa debatter i stället för att snabbt organisera sina partikrafter till den tunga kampen mot förrädarna.

Aldrig skall jag glömma den följande, sannerligen historiska scenen. Det var natten till den 25 oktober, vid midnatt. Under en paus i provisoriska regeringens kabinettssammanträde försiggick i mitt arbetsrum en ganska stormig kontrovers mellan mig och en delegation från de socialistiska grupperna i republikens råd. Orsaken till kontroversen var det beslut om upprorets bekämpande, som jag samma morgon hade krävt och som äntligen hade antagits av rådets vänstermajoritet. Denna då redan fullkomligt överflödiga, oändligt långa och komplicerade, för vanliga dödliga knappt begripliga resolution innehöll i stället för det begärda förtroendevotum och löftet om stöd åt regeringen om också inte precis motsatsen så dock i varje fall ett alldeles otvetydigt avståndstagande för republikens råds vänstermajoritet från regeringen och dess strider. Upprörd förklarade jag, att regeringen efter denna resolution komme att avgå redan i morgon bittida. Författarna till denna resolution och de som röstat för den måste överta hela ansvaret för de kommande händelserna, fastän de tydligen inte hade en aning om dem. På denna min upprörda filippik svarade lugnt och försiktigt Dan, som den tiden inte bara var mensjevikledare utan också ordförande för allryska centrala exekutivutskottet. – Framför allt förklarade Dan, att han vore bättre underrättad än jag; jag överdreve händelserna under inflytande av min ”reaktionära stab”. Därpå meddelade han, att den för ”regeringens fåfänga” obehagliga resolutionen från majoriteten i republikens råd vore utomordentligt nyttig och väsentlig för ”stämningsomsvängningen bland massorna”, att dess verkan ”redan visade sig” och att nu bolsjevikpropagandans inflytande skulle ”sjunka snabbt”.

Till fullständigande av denna bild måste man tillägga, att just som Dan gjorde mig dessa intressanta meddelanden besatte väpnade avdelningar av Röda gardet den ena regeringsbyggnaden efter den andra och nästan omedelbart som Dan och hans kamrater hade lämnat Vinterpalatset häktades den från kabinettssammanträdet hemvändande kulturminister Kartasjev på Millionaja-gatan och bortfördes till samma Smolnij-institut, dit också Dan återvände för att fortsätta fredliga samtal.

Man måste medge, att bolsjevikerna den gången gick tillväga med stor energi och icke ringa skicklighet.

Efter samtalet med Dan och hans kamrater följde en uppvaktning från de i Petersburg stationerade kosackregementena, vilka efter något parlamenterande lovade trohet mot Kerenski. Men han visste inte, att samtidigt som kosackernas ombud var hos honom, fattade kosackernas sovjet beslut att inte lägga sig i striden mellan Kerenski och bolsjevikerna. I nu följande fortsatt sammanträde i provisoriska regeringen fanns inga tankar på förhandlingar med ”förrädarna i Smolnij”, ehuru under sammanträdet ingick rapporter om att bolsjevikerna besatt byggnad efter byggnad. Upproret ute i staden utvecklades med rasande fart.

Vinterpalatset omringades o. s. v. Kerenski beslöt skynda till staben. Därifrån sökte han dra till sig pålitliga trupper. Men förgäves. Natten blev odrägligt lång i oron. Överste Polkovnikov och andra högre officerare visade sig opålitliga. Kl. 7 på morgonen begav sig Kerenski tillsammans med Konovalov och utan att vänta på kosackerna, som alltjämt ”sadlade sina hästar”, tillbaka till Vinterpalatset för att få lite sömn. Han hann inte somna, låg och halvsov då om en timma en fältjägare kom och meddelade, att bolsjevikerna hade besatt telefoncentralen och avbrutit alla förbindelser med yttervärlden. Därtill var palatsets ”bro” under det fönster, där Kerenski uppehöll sig, besatt av bolsjevikiska matroser, platsen framför palatset tom och kosackerna alldeles försvunna. Vidare befanns några avgörande motordelar till pansarbilarna försvunna, så att dessa inte kunde användas. Inga uppgifter inkom från nordtrupperna, som borde vara i Gatsjina nu. Det utbröt panik, och Kerenski hade intet annat att göra än att resa emot trupperna, som måste ha stannat någonstans vid Gatsjina, för att sedan föra dem till Petrograd. Han lät göra i ordning sin bil, med vilken följde hans två adjutanter och en kapten Kusmin. Ett anbud att åtföljas av en bil från amerikanska legationen med stjärnbaneret på antogs. Kerenski skildrar vidare, med inte så lite självkärlek, hur han steg upp i sin bil och satte sig på högra baksätet som vanligt och vidare hur han, igenkänd av folket på gatorna, ”svarade på hedersbetygelserna som alltid en smula slappt och med ett lätt leende”. Så småningom, när bilen kom genom arbetarkvarteren, ökade man farten, till sist körde man ursinnigt fort, på så vis undkommande de tillrusande rödgardisterna.

Anländ till Gatsjina erfor Kerenski till sin häpnad, att inga fronttrupper hade kommit dit och ingen hört talas om att några skulle komma. Kommendanten i Gatsjina visade tecken till opålitlighet, och Kerenski lämnade snart denne. I sista ögonblicket – fem minuter senare susade Militärrevolutionära kommitténs bil in på palatsgården för att häkta honom. Vid 9-tiden kom flyktingen till Pskov, där emellertid redan en militärrevolutionär kommitté bildats, som fått order från Petrograd att häkta honom. Även här var dessutom militärbefälet opålitligt. General Tsjeremissov gjorde undanflykter och förklarade till sist, att han inte kunde stödja regeringen. Han lovade skaffa general Krasnov till Kerenski men svek sitt löfte. Krasnov kom till platsen med tillsades ej. Kerenski ämnade just resa till Ostrov för att själv söka upp honom, då plötsligt Krasnov återvänder och söker upp honom. Man beslöt gemensamt fara till Ostrov och därifrån organisera marschen på Petrograd. Krasnov var emellertid mycket reserverad. Över huvud var de tsaristiska officerarna inte vidare belåtna med Kerenski för det han stått emot Kornilov i dennes framstöt under sommaren. Kerenski berättar vidare:

I gryningen den 27 närmade sig vår avdelning Gatsjina, som vid denna tid redan befann sig i bolsjevikernas våld, d. v. s. i den lokala militärrevolutionära kommitténs händer. Staden var full av olika bolsjeviktyper, garnisonens infanteri och artilleri, Kronstadt-matroser, pansarbilar från Petersburg o. s. v. Trots ”fiendens” överväldigande numerära överlägsenhet beslöt vi genast besätta staden. Trupperna urlastades och de militära operationerna igångsattes. De slutade lika snabbt som glänsande. Nästan utan skott och, så vitt jag kan minnas, utan offer besattes Gatsjina av regeringstrupperna, de ”revolutionära” trupperna skingrades åt alla håll eller gav sig med alla sina gevär, maskingevär, handgranater o. s. v. Vid reträtten hals över huvud blev t. o. m. en pansarbil kvarstående, övergiven av sin besättning. Vid 4-tiden på eftermiddagen gick jag med mina följeslagare tillbaka till samma kommendantvåning, som jag inte 24 timmar tidigare hade lämnat så lyckligtvis i rätt tid.

Vid förberedandet av de fortsatta militäroperationerna övertog jag självklart inte själv den militärtekniska ledningen utan utnämnde general Krasnov till kommendant för alla de väpnade styrkorna inom Petersburg-kretsen. På så vis tänkte jag, att jag bara behövde stödja general Krasnov på alla sätt, särskilt i fall då hans personliga auktoritet skulle visa sig otillräcklig.

Det första, ofrånkomliga villkoret för framgång var att omedelbart få in förstärkningar, särskilt infanteri från fronten. Från det ögonblick jag anlände till Gatsjina skickade jag telegram på telegram åt alla håll med krav att skicka trupper. Enligt våra på officiella uppgifter stödda beräkningar skulle den första infanteritrupptransporten vara i Gatsjina i varje fall aftonen den 27 oktober. Vi hade särskilt starkt behov av infanteri, inte minst därför att det var utomordentligt svårt att genomföra våra militära operationer uteslutande med kavalleri och artilleri. Kosackerna från tredje kåren hade inte glömt de bittra erfarenheterna av Kornilovs fälttåg och krävde energiskt, att inte bara ”främmande”, d. v. s. ryska officerare utan också ryska soldater skulle kämpa tillsammans med dem. Vår ankomst till Gatsjina hade nämligen lockat ett stort antal officerare dit, vilket gav vårt läger en tämligen egenartad prägel och gjorde kosackernas massa eftertänksam, så mycket mer som de från denna officersmassa i själva verket endast hörde samtal och uttryck från den gamla regimens tid. Krasnov uppträdde försiktigt, aktade sig för våld och utnyttjade i stället övertygande tal och maningar. Dessutom vidtogs inga åtgärder för att rensa den besatta staden från bolsjevikelement. Utnyttjande denna försummelse trängde de bolsjevikiska agenterna in överallt, anställde överallt förvirring, störde och saboterade. De utströdde överallt panikrykten och trängde slutligen in i kosackernas led, där de förde en skicklig propaganda mot officerarna och framställde mig som ”reaktionär”, som en ”andra Kornilov”. –

Fast Kerenskis trupper var mycket obetydliga, beslöt han fortsätta marschen på Petrograd utan att invänta förstärkningarna. –

Bolsjevikernas trumfkort var freden. Sedan de den 26 besatt telegrafcentralen i Petrograd och Rysslands starkaste radiostation, den i Tsarskoje Selo, började herrar bolsjeviker genast överösa hela fronten med sina upprop, med vilka de provocerade de uttröttade soldaterna, hetsade dem till spontan demobilisering, till fanflykt till hemorten, till fraternisering och till skändlig ”befrielse” kompanivis etc. Man måste ovillkorligen försöka avbryta förbindelsen mellan Petersburg-bolsjevikerna och fronten för att hejda strömmen av förgiftad propaganda. En vecka eller fjorton dagar senare skulle det ha varit för sent. Fronten skulle ha varit sprängd och landet översvämmat av ett hav av fanflyktig soldatesk. Någon annan utväg fanns inte, vi måste våga det oerhörda men handla genast.

Sedan man således satt sig fast i Gatsjina morgonen den 27 oktober, ämnade man bittida den 28 marschera mot Tsarskoje Selo. Under dessa operationer märkte Kerenski, att Krasnov började ta en mera självständig ton mot honom. Krasnov hade börjat förhandla med olika militära ledare från kosackerna och andra, vilka egentligen var fiender till provisoriska regeringen. Det blev tydligt för regeringschefen, att anfallet mot Tsarskoje Selo gick långsammare än önskligt, inte av militära utan av politiska skäl. Tolv timmar onödigt sent, enligt Kerenski, besattes nu emellertid Tsarskoje Selo. Mörk i hågen återvände K. till Gatsjina och funderade på att mota intrigerna med att komplettera kärnan av kosacktrupperna med linje-infanteri, artilleri o. s. v.

Under tiden planerade de kontrarevolutionära i Petrograd en kupp: officersaspiranter, socialrevolutionärer etc. Man ämnade falla de bolsjevikiska försvarstrupperna i ryggen och så bistå Kerenski vid dennes inmarsch i staden. Men bolsjevikerna hade fått nys om saken genom provokatörer, och så tvangs vederbörande slå till innan Kerenski kunde komma dem till hjälp och försöket förhindrades, kvävdes i sin linda.

Hela den 29 oktober förgick, skriver K., i Tsjarskoje Selo under kampförberedelser. Kampen skulle börja på måndagen den 30 i soluppgången. Bolsjevikernas front stod på Pulkovahöjderna. Dess högra flygel stödde sig på Krasnoje Selo, varifrån de kunde företa en flankerande rörelse mot Gatsjina. Enligt kunskapares meddelanden stod emot oss inte mindre än 12- à 15,000 man av alla vapenslag. Pulkov-höjderna var besatta med Kronstadt-matroser,

vilka, som det visade sig, hade blivit utmärkt utbildade av tyska instruktörer. (En anka, som Kerenski tillgriper, lika barock som legenden om Lenin som tysk spion. Varifrån skulle de tyska instruktörerna i detta sammanhang ha kommit?)

Vi förfogade över några hundra (600 à 700) kosacker, över ett utmärkt men litet artilleri, ett pansartåg och ett från Luga anlänt infanteriregemente. Inte mycket! Visserligen hade vi dessutom också ett helt berg av telegram om annalkande trupptransporter. Ungefär 50 militärtåg slog sig trots alla hinder från de olika fronterna igenom i riktning mot Gatsjina. Men att vänta och dröja vidare var omöjligt. Den bolsjevikiska ledningen samlade med febril hast sina styrkor och kunde vilket ögonblick som helst gripa till offensiven...

Den 30 oktober på morgonen började slaget vid Pulkov. I allmänhet utvecklade det sig gynnsamt för oss. En stor del av de bolsjevikiska trupperna (Petersburg-garnisonen) lämnade sina ställningar genast vid början av artilleribeskjutningen eller vid minsta tryck av kosackerna. Men bolsjevikernas högra flygel höll sig bra. – Slaget vid Pulkov slutade på kvällen med en framgång för oss, men framgången kunde varken utnyttjas till fiendens förföljande eller, på grund av vår styrkas låga numerär, befästas. (Uppgiften alldeles oriktig. Slaget slutade med reträtt av Krasnov-avdelningen under trycket av de offensivt framträngande matroserna och rödgardisterna. Jämför Krasnovs memoarer.) General Krasnov drog sig ”i full ordning” tillbaka till Gatsjina. Militärt var denna rörelse sannolikt fullt förklarlig och förnuftig. Men i den spända, vacklande politiska atmosfären just då framkallade detta återtåg i regeringstruppernas leder fullkomlig upplösning. Detta återtåg var början till slutet.

Kerenski redogör därefter för stämningen bland trupperna i Tsarskoje Selo. Den förstördes för regeringen av politisk propaganda. Överallt möten, överallt agitatorer. Alltjämt drog man parallellen Kerenski–Kornilov. Kosacksoldaterna blev i längden smittade av ”demagogin”, men också befälet politiserade. Där kom resande oförsonliga Kornilov-anhängare” och började arbeta bland officerarna, sådde hat mot provisoriska regeringen och krävde Kerenskis avsättning. Krasnov själv avkastade masken av sin ”lojalitet”.

Natten till den 30 oktober beslöt Kerenski resa emot de anryckande trupptågen. Han hoppades genom sin personliga närvaro kunna förmå dem att följa med till Tsarskoje Selo. När K. på morgonen den 30 med en biljett meddelade Krasnov sina resplaner, fick han en uppvaktning från kosackofficerarna, som fann det mycket olämpligt med hans resa. K. stannade därför. I Gatsjina spred sig med blixtens fart ryktet om ”Kerenski-truppernas återtåg”, framkallade panik och stärkte K:s motståndare. Innan Krasnov återkom, infann sig från Petersburg en delegation järnvägsmän (från förbundets allryska exekutivutskott) med, som K. skriver, det fräcka ultimatum att inleda fredsförhandlingar med bolsjevikerna, annars skulle en järnvägsstrejk proklameras. Läget var förtvivlat. Det gällde att med all iver organisera försvaret av Gatsjina mot ett nu möjligt anfall. Men det var ogörligt, fast det i staden fanns en mängd officerare. De höll till i stabslokalerna, diskuterade och kritiserade allt och alla. När Krasnov kom och fick kännedom om järnvägsmännens ultimatum, rådde han att söka vinna tid genom att börja förhandla med bolsjevikerna och avvakta förstärkningar. Men kosackerna trodde inte längre på uppgifterna om förstärkningar.

Aftonen den 30 använde Kerenski en Petrograd-väns besök till att för alla eventualiteter skriva ett brev till Avksentjev, där han överlämnade till ordföranden i republikens råd ministerpresidentens befogenheter och omsorger och anbefallde honom att genast vederbörligen komplettera provisoriska regeringen.

Härefter utnämnde Kerenski på officerarnas uttalade önskan förre ledaren för krigsministeriet Savinkov till organisatör av Gatsjinas försvar. Morgonen den 31 oktober sammankallade Kerenski krigsråd. Endast två röster, K:s och Savinkovs, var för att utan vidare avslå förhandlingar. Alltså fanns ingen annan utväg, man måste vinna tid genom förhandlingar.

Skrivelsen till bolsjevikerna var av den natur, att de ej kunde ett ögonblick fundera på tillmötesgående, bl. a. krävdes att de nedlade vapnen och underordnade sig provisoriska regeringen! Samtidigt sändes kommissarie Stankevitsj till Petrograd för att konspirera med de kontrarevolutionära där. Han for kl. 4 e. m. Underhandlingsdelegationen for först på kvällen.

Ställningen blev allt värre. Kosackernas misstroende till officerarna växte. Officerarna började fundera på, hur det skulle gå med deras egna liv, när bolsjevikerna hade tagit Gatsjina. Officerarna dolde inte längre sitt hat mot Kerenski. Inga undsättningstrupper kom. Kerenski skriver vidare:

Så såg det ut i början av natten till den i november. Inga som helst underrättelser från de ”till fronten” sända parlamentärerna, inga som helst underrättelser från Petersburg. I de dystra, halvmörka, ändlösa korridorerna i tsar Pauls gamla palats trängdes misstrogna och vredgade människor. I den av fruktan förgiftade atmosfären spred sig allehanda osannolika och otäcka rykten. Överallt viskades, att ”om kosackerna frivilligt utlämnar Kerenski, kan de fritt återvända hem till sin stilla Don” ... Frestelsen är alltför stor. Tanken på förräderi bemäktigar sig hjärnan och förvandlar sig omärkligt i verklighet. . . Den långa höstnatten tar intet slut. Minuterna blir timmar. Råttorna flyr från det sjunkande skeppet. I mina i går ännu överfyllda rum inte en människa. Lugn och dödstystnad runtom. Vi är ensamma. Vi är några få, dessa sista månader genom ett gemensamt öde oskiljaktigt förbundna. Här i lugnet stör oss ingen i våra tankar på framtiden. . . Det dagades redan, då jag, efter att ha förintat alla dokument och brev, som jag inte kunde låta falla i främmande händer, lade mig på sängen och inslumrade med den enda tanken: Kommer månne trupptågen i morgon?

Vid 10-tiden på morgonen väcktes jag plötsligt av en alldeles oväntad nyhet: kosackparlamentärerna hade återvänt med en matrosdelegation med Dybenko i spetsen. Matrosernas huvudvillkor var, att Kerenski utan villkor utlämnades till de bolsjevikiska makthavarna. Kosackerna var beredda att anta villkoren.

Meddelandet kom ganska oväntat. Trots alla misstänkta symtom och mörka aningar hade vi in i det sista inte ansett en sådan lumpenhet möjlig, men nu stod vi inför faktum.

Återstod en enda sak: att klara upp hur det stod till med Krasnov och hans stab, om möjligen denna var med i förräderiet. Jag sände genast efter generalen. Han kom, alltför korrekt, alltför lugn. Jag frågade honom, om han visste vad som just nu hände nerunder. Jag bad honom förklara, hur han kunde tolerera matrosernas närvaro i själva slottet, hur det var möjligt att han inte hade meddelat mig därom. Krasnov började med överflödig vidlyftighet förklara, att detta rådslag med matroserna egentligen inte hade någon betydelse, att han genom pålitligt folk noga följde allt som där försiggick och att han t. o. m. funne dessa förhandlingar mycket gynnsamma för oss. ”Låt dem prata vad de vill”, sade han. ”Dagen går under samtal och debatter. Till kvällen är läget klarat, infanteriet har kommit och vi byter ton.” Vad min utlämning beträffade skulle han aldrig kunna gå med därpå, jag kunde vara fullkomligt lugn. Men det förefölle honom kanske nyttigt, om jag själv, personligen, självklart under vederbörlig eskort – den skulle han ordna – fore till Petersburg för att där omedelbart förhandla med partierna och kanske t. o. m. med Smolnij. Ja, visst vore det ett mycket vågat företag, men borde man inte för statens räddnings skull i alla fall besluta sig för det? . . . Så talade i min närvaro general Krasnov. Det var mitt sista sammanträffande med honom. Hans nervositet, som hade avlöst de första minuternas yttre lugn, hans irrande ögon, hans leende läppar lämnade intet tvivel övrigt. Kohandeln om priset på mitt huvud, som försiggick där nere, var ingalunda så oskyldig som han ville framställa den.

Generalen gick. Jag meddelade dem, som hade stannat hos mig, hela sanningen. Vad var att göra? Alla trådar, som förband mig med tredje kavallerikåren, hade slitits sönder av kosackerna själva. Det hade helt enkelt varit oförnuftigt att vidare känna mig förbunden med

dem, som redan hade förrått mig. Men det fanns ingen utväg. Jag hade inte vidtagit några som helst åtgärder till mitt personliga skydd, inga förberedelser för en eventuell avresa från Gatsjina. Till en väpnad strid var vårt antal för litet, knappt tio man. Att lämna slottet var omöjligt. Den av Paul I i form av en sluten rektangel uppförda byggnaden hade en enda utgång, som redan var besatt med en blandad vakt av kosacker och matroser. Medan vi överlade om, hur vi skulle komma ur denna återvändsgränd, denna råttfälla, kom en av de högre palatstjänstemännen till hjälp. Tack vare sina tjänsteåligganden kände han en hemlig underjordisk gång, som mynnade ut i parken utanför denna fästnings murar. Men för att kunna nå den hemliga gången måste vi avvakta skymningen. Gott. Hände det till dess ingenting, så skulle vi slippa ur fällan på denna hemlighetsfulla väg, men om . . . Jag bad mina följeslagare att inte förlora någon tid och att rädda sig omedelbart var för sig så snart var och en kunde.

Vad angår mig personligen och min unge adjutant, som vägrade att lämna mig i denna stund, så fattade vi beträffande vårt eget öde ett mycket enkelt beslut. Vi skulle stanna här i dessa rum men inte ge oss levande åt förrädarna. Det var allt. Medan de inträngande matros- och kosackbanden skulle söka oss i de första rummen, skulle vi ha tid nog att stänga oss inne i de innersta rummen och göra upp med livet. Den gången, morgonen den i november 1917, föreföll denna lösning så enkel, logisk och oundviklig. Tiden förgick. Vi väntade. Därnere förhandlade man. Plötsligt kom ungefär vid 3-tiden inrusande i rummet samme soldat, som på morgonen hade givit oss underrättelsen om Dybenko. Hans ansikte var förvridet av fasa. Handeln vore avslutad, förklarade han. Kosackerna hade köpt sin frihet och rätt att väpnade återvända till sina hem för priset av ett enda huvud. För att genomföra det antagna beslutet, d. v. s. häkta och utlämna mig till bolsjevikerna, hade fienderna av i går helt vänskapligt valt en blandad kommission. Vilket ögonblick som helst kunde matroserna och kosackerna vara här...

Vilken roll spelade Krasnov i denna affär? I arkivet i överbefälhavarens huvudkvarter måste det finnas ett kort och vältaligt svar på den frågan. Den i november fick general Duchonin från general Krasnov ett telegram: ”Har beordrat häktning högste befälhavaren. Han lyckades fly.” De, som den gången talade med general Duchonin, berättar, att han, sedan han fått telegrammet, var övertygad om, att anledningen till häktningsordern mot mig var min avsikt att göra upp med bolsjevikerna . . . Kosackernas uppgörelse med matroserna avgjorde tydligen saken definitivt och berövade mig alla utsikter. Men .. . det hände verkligen ett under!

Jag anser mig ännu inte berättigad att utförligt berätta min flykt ur Gatsjinas slott. Bolsjevikerna är ännu vid makten och de medverkande ännu i livet. Jag lämnade slottet tio minuter innan förrädarna trängde in i mitt rum. Jag gick. En minut tidigare visste jag inte att jag skulle gå. Jag gick i en tokrolig förklädnad förbi näsan på fiender och förrädare. Jag befann mig ännu på Gatsjinas gator, då förföljelsen redan satte igång. Jag gick med mina räddare, som jag icke kände och den gången såg för första gång i mitt liv. De visade i dessa minuter en självtukt, tapperhet och uppoffring, som jag aldrig kommer att glömma. Mina i palatset kvarblivna följeslagare lyckades alla rädda sig.. En del undkom i förvirringen, andra genom den underjordiska gången; alla lämnade lyckligt det alltför gästvänliga slottet. När jag i bil reste landsvägen till Luga, inträffade därifrån tågen med det länge väntade infanteriet i Gatsjina.

7. Vid fronterna och bakom.

Om händelserna vid de olika fronterna och bakom dem låna: vi skildringar av N. Petrov, V. Leikina och V. Vladimirova I mitten av augusti började den halvlegala ”bolsjevikorganisationen för 6. Tauriska grenadiärregementet” i Baranovitsji sin verksamhet. På grund av den stora tillströmningen av medlemmar uppbyggdes organisationen så, att man i

varje rote etc. bildade celler, i enlighet med frontkongressens bestämmelser, och i spetsen för hela organisationen stod bolsjevikernas ”regementskommitté”. I den senare delegerades Kaganovitsj, jag och några kamrater ur rotarna.

I regementet fanns ännu sedan vårdagarna 1917 den s. k. kommittén för hela regementet. Den bildades av ombud för avdelningarnas allmänna möte. Efter februarirevolutionen, när socialrevolutionärerna så framgångsrikt fiskade i grumligt vatten, lyckades de besätta denna kommitté med enbart sina medlemmar. Även de partilösa, särskilt officerarna, hade brått att påsätta sig socialrevolutionär etikett. Vi hade i kommittén inte en enda bolsjevik, endast två sympatisörer.

I oktober hölls några sammanträden i partikommittén liksom två allmänna massmöten, där i synnerhet Kaganovitsj och jag uppträdde. Framgången var utomordentlig.

Officerskåren förhöll sig lugn. Ehuru i farten bakom kulisserna visade officerarna utåt fullkomlig lojalitet. Endast någonstans i närheten av kommendanturen försökte två fänrikar under socialrevolutionär flagga uppträda emot oss, men de ådagalade alltför stor politisk okunnighet och fann, med få undantag, intet medhåll hos soldaterna.

I början av oktober beslöt regements-partikommittén med hänsyn till soldatstämningens omslag åt bolsjevikhåll att börja en kampanj för nyval till ”kommittén för hela regementet”. Partikommittén arrangerade en rad möten. Kandidater uppställdes för rotar och kompanier, den fasta planen för nyvalen fixerades. Redan på förberedande stadium var det klart, att vi hade alla utsikter till seger,,

Nästan i varje rote fanns det en bolsjevikisk cell och massornas stämning kände vi mycket väl.

Men händelserna utvecklade sig den tiden så språngvis, att de överflyglade allt vårt framgångsrika arbete, alla våra planer. Den 25 oktober ankom till regementet en uppmaning från armékommittén i Andra armén (den tiden till 3/4 sammansatt av socialrevolutionärer) att delegera ett ombud till armémöte. Den 26 eller 27 oktober valde ”kommittén för hela regementet”, obekymrad om att dess dagar var räknade, att nyvalen stod för dörren, på sitt sammanträde en krigsfrivillig socialrevolutionär till ombud, vilken omedelbart efter sitt val fyrade av ett stort tal i fosterlandsförsvarets anda.

Presidiet för vår partikommitté höll ett extra sammanträde, där det beslöts ”företa alla åtgärder för nyval, i vilket syfte omedelbart nyvalen till kommittén för hela regementet bör genomföras”. Snabbt skisserades planen för agitationen, agitatorerna fördelade sig på de enskilda rotarna, och samma afton föranstaltades överallt rotemöten.

Liksom i kommittén för hela regementet fanns det i varje rote och varje kommando en rotekommitté på tre till fem man, vari officiellt också rotebefälhavaren hade säte. Rotekommittéerna som stod massan närmare, förändrade lättare och oftare sin sammansättning än kommittén för hela regementet. Då och då förekom i rotekommittéerna också redan medlemmar av vårt parti. Rotekommittéerna gav oss nästan överallt fullt understöd. Trots den mycket sena timman lyckades det att överallt hålla valmöten och nästan överallt slutade dessa med framgång för oss. Våra resolutioner ”Makten åt sovjeterna!” och våra kandidater gick enhälligt igenom, utom, vill jag minnas, i nionde roten. Kaganovitsj och jag måste den natten uppträda i nästan varje rote, vilket inte var någon lätt sak, då rotarna var inhysta ganska långt från varann. I sjätte roten arrangerade vi avsiktligt en ”tvekamp”. Vi tillkallade en socialrevolutionär och föranstaltade en offentlig debatt. Vi vann. Roten valde en ny kandidat till regementskommittén – denna gång redan en bolsjevik.

I hela regementet avlöpte valmötena hastigt och utan inblandning av befälet. Endast på ett ställe försökte regementsbefälet förbjuda oss att inkalla mötet, men hade dock ingen framgång med det. På morgonen ägde första sammanträdet i den nyvalda regementskommittén rum. Genast valdes alla organ och mandatet för arméförsamlingen lämnades mig. Samtidigt beslöts en allmän politisk resolution, vari uttalades misstroende mot divisions-, kår- och armé-kommittéerna för deras kompromissande hållning till landets försvar och krävdes nyval.

Oväntat kom ett försök att beröva mig mandatet till armémötet. Regementsbefälhavaren hade, som det visade sig, i god tid skött om att ”oroliga element” överflyttades till en annan trupp-del. Den 28 oktober överlämnade man till mig en gammal, tydligen i beredskap förfärdigad order: ”Inrycker genast i 7. Uralska kosackregementet och anmäler sig till tjänst.”

Men vid det laget fanns redan någon order, som förbjöd bortkommendering och transport av medlemmar av soldatvalda organisationer utan dessa senares samtycke. Jag anmälde för regementskommittén, att man försökte skicka bort mig från regementet, och sedan jag försäkrat mig om understöd här, begav jag mig på morgonen den 29 oktober på väg till armémötet i staden Nesvisj. Ännu i sista ögonblicket, då jag redan höll på att stiga upp på den lilla tvåhjuliga kärran, kom en ordonnans framtravande till mig och överlämnade ett kuvert med den kategoriska upprepningen av ordern: ”Inrycka å tjänsteorten, anmäla sig i tjänst”. Men jag meddelade honom, att jag i enlighet med uppdraget från kommittén för hela regementet reste till armémötet.

Armé-exekutivkommittén befann sig i staden Nesvisj och var inkvarterad i furst Radziwills slott. Jag steg in i slottet, som gjorde ett fientligt, aristokratiskt intryck, med sällsamma känslor. Det hade kommit helt få ombud och mötets öppnande uppsköts därför till den 31 oktober. På dörren var uppsatt ett meddelande från bolsjevikernas fraktionsbyrå, där bolsjevikiska och sympatiserande ombud inbjöds till ett fraktionsmöte. Från de andra partiernas sida fanns inga sådana meddelanden.

Efter långt sökande fann vi mandatskommittén och fick våra mandat. Jag ockuperade en matta i den gemensamma sovsalen, d. v. s. i samma rum där fraktionsmötet var utlyst. Snart gjorde jag bekantskap med de bolsjevikiska medlemmarna av armékommittén: Kovatsj, Tichmenev, Grsjelsjtsjak, Proligin m. fl. Även med kamraterna Berzin, Popov, Konobejev, Tsjutsjajev, Rogotsinskij, Kiselev, Ter-Vaganjan och andra gjorde jag mig bekant. Då vi något tidigare hade kommit in i salen, där fraktionsmötet skulle hållas, hade vi ännu tid att åhöra ett föredrag av kamrat Rogotsinskij om partiets historia, som han höll för deltagarna i en liten kurs. Efter honom höll kamrat Popov ett inledningsanförande i agrarfrågan.

Kursen avslutades och fraktionsmötet började. Där var inemot so kamrater närvarande. Vi antog en dagordning att i fraktionens namn föreslå armémötet och valde fraktionsbyrå. Det beslöts, att fraktionsdisciplin skulle upprätthållas på mötet, vilket länge och ingående förklarades för de nya. Fraktionsbyrån fick följande sammansättning: ordförande Grsjelsjtsjak, medlemmar Kovatsj, Berzin, jag, Tichmenev, Ragotsinskij, Popov. Till armémötets presidium beslöts föreslå kamrat Tichmenev.

Armémötet öppnades dagen därpå något försenat, därför att fraktionsmötena drog ut på tiden. Det visade sig, att det kommit c:a 200 ombud, av vilka 80-1-85 var bolsjeviker, ett oväntat stort antal. Flertalet av de andra ombuden lutade åt socialrevolutionärerna, som hade kunnat skaffa sig en konstlad majoritet tack vare valsättet.

Till mötesordförande valdes socialrevolutionären Titov, till vice ordförande utsågs vår kamrat Tichmenev, till sekreterare en f. d. anarkist, sibiriern Pasinkov. Presidiet i övrigt bestod av tre socialrevolutionärer och en mensjevik. Även en ”fraktion av mensjevik-internationalister” märktes på mötet.

Platsbesättningen var denna: bolsjevikerna intog platserna till höger om presidiet, de andra slöt sig till på vänstra sidan. I de främsta bänkarna tog talarna och fraktionsbyråerna plats. Vad som genast föll i ögonen var de glänsande epåletterna hos socialrevolutionärerna, som räknade inemot 30 officerare i sina led, medan i bolsjevikfraktionen fanns knappast ett par officerare, ett par tjänstemän och två läkare, alla de andra var soldater. Överraskande var mensjevikernas betydelselöshet, f. ö. inte bara på detta vis utan överallt vid fronten.

Som första punkt på dagordningen stod ”läget för dagen”. Som inledare hade socialrevolutionärerna inte utan demagogisk förslagenhet anskaffat en obildad, långtråkig bonde, som i sitt ”föredrag” blandade ihop allt möjligt; tydligen ville socialrevolutionärerna på så vis demonstrera ”demokratin” i sitt parti, men å andra sidan hålla sina egentliga talare i reserv till slutet. Vi hade få talarkrafter. Som förste och huvudtalare uppträdde kamrat Grsjelsjtsjak, som dock ” denna gång inte talade särdeles väl.

De fortsatta förhandlingarna blev mycket livliga, särskilt tack vare polemiska tillrop. När man gick att rösta om resolutionen, röstade c:a 90 ombud med oss, d. v. s. över 2/5 av alla. Den socialrevolutionära resolutionen, som dock var starkt revolutionärt färgad, fick majoritet. Även på alla andra punkter segrade socialrevolutionärernas dock starkt kryddade resolutioner. I jordfrågan gick de t. ex. betydligt utöver sin egen plattform den tiden och proklamerade jordens omedelbara överlämnande utan ersättning åt bönderna, utan att invänta konstituerande församlingens beslut. Samma demagogiska spel drev de i alla resolutioner.

I två nätter, nätterna till den i och den 2 november, arbetade vår byrå med att formulera resolutioner och fastställa de närmare uppgifterna. På armémötet valdes To ombud till allryska sovjetkongressen, från vår fraktion kamraterna Grsjelsjtsjak, Ter-Vaganjan och två andra.

Aftonen den i november hade vår fraktion under mitt ordförandeskap en debatt, där särskilt ”gemene man” ur de främsta skyttegravarna deltog. En av de intressantaste frågorna var ”fraterniseringen” med tyskarna liksom den taktik, vi borde välja ifall makten komme i våra händer. Det var den tiden en svår fråga. Diskussionen kunde sammanfattas så, att i sistnämnda fall vore fredsfrågan den viktigaste men också den svåraste. Sovjetregeringen skulle i så fall inte ha i sin hand den vanliga apparaten för fredsförhandlingar – utrikesministerium och legationer, fronten skulle själv nödgas överta diplomatins roll. En av de ursprungliga formerna för tyska arméns revolutionering måste vara ”fraterniseringen”, som nu måste ytterligare utvecklas.

Kamraterna från några regementen hade betänkligheter och påvisade en rad desillusionerande erfarenheter de hade haft av ”förbrödringen”: tyskarna hade sålt sprit, spionerat, provocerat etc. Men det övervägande flertalet ansåg, att fraterniseringen måste utvecklas.

Armémötet slutade med val av några nya medlemmar i armékommittén efter de avgående. Från vår fraktion valdes: Tsjutsjajev, jag, Popov, Ter-Vaganjan m. fl. Nu förfogade vår fraktion över en tredjedel av mandaten, ehuru vi i förhållande till fraktionsstyrkan på armémötet borde ha haft två femtedelar.

Sedan mötet slutat och det nya presidiet för armékommittén trätt i funktion, beslöts att de nyvalda medlemmarna kunde resa till sina truppavdelningar på fyra dagar, där avlägga rapport och ordna sina personliga angelägenheter, varpå nästa sammanträde skulle hållas den 6 november. Den 2 november, när redan flera hade rest, anlände oväntat till fraktionsbyrån den just från Minsk inträffade kamrat Freiman från distriktspartikommittén och inkallade ett extra, hemligt sammanträde i fraktionsbyrån; i distriktskommitténs namn sattes på dagordningen frågan om de reella krafternas förberedande för händelse av ett väpnat uppror.

Efter en längre diskussion beslöts en rad åtgärder, den viktigaste att inkalla 31. skytte-regementet på ”revolutionärt sätt”, d. v. s. genom partiagitatorer, till Nesvisj; regementet befann sig vid denna tid i 3. kårens reserv och var inkvarterat inom ett område av 5 verst från staden i de kringliggande byarna.

Därefter föreslog jag att redan nu bilda ett organ, som skulle förbereda åt oss de uppgifter som komme att tillfalla oss ifråga om arméförvaltning, proviantering etc. och samtidigt vid sidan av dessa stora uppgifter uppta kampen mot kontrarevolutionen. Alla var med på detta men vi fick aldrig tid att genomföra idén, händelserna överrumplade oss, vi tvangs ut i själva revolutionen. Fr. o. m. detta möte förvandlade sig fraktionsbyrån faktiskt i en militär-revolutionär kommitté, i vars namn i fortsättningen aktionerna utfördes och upprop utfärdades, och detta pågick till tiden för 2. armékongressen, den 14 november.

När vi dagen härefter reste tillbaka till våra olika distrikt, var vi alla fullt på det klara med, att massan i själva verket var med oss och att omstörtningen skulle komma att följa i samband med allryska sovjetkongressen den 7 november.

Den 3 november begav jag mig till mitt tauriska regemente för att rapportera och avveckla mina affärer. På vägen inspekterade jag partiets arbete i 2. grenadiär-artilleribrigaden, 8 verst söderut. Stämningen var där svår för oss men vi hade redan fått fäste där. På speciellt inkallat möte i mitt regemente rapporterade jag om armékonferensen. Det visade sig, att regements-kommittén utmärkt hade förstått att organisera sig under tiden; de gamla ombuden i divisions-kårkommittén var återkallade och i deras ställe klara bolsjeviker valda. Regementskommittén godkände bolsjevikfraktionens arbete på armékonferensen och betonade i en resolution, att ”alla grenadiärkårens bajonetter står beredda när fraktionen kallar”.

Sedan jag genom kamrat Baranov hade upprättat förbindelse med regementskommittén i 5. Moskva-grenadiärregementet i dettas chefs, kamrat Konobajevs, person, återvände jag till Nesvisj. Men det till den 6. november utlysta sammanträdet i armékommittén ägde rum först följande dag. Man kände, att socialrevolutionärernas ”härskande” parti trots sin majoritet i armékommittén var på något sätt förlamat och att dess arbete inte gick som det skulle.

Den 8 november på morgonen kom någon – det var visst kamrat Kovatsj – med den efterlängtade och dock för oss alla överraskande nyheten: ”Sovjeternas välde är utropat!”

Telegrammet låg hos det socialrevolutionära presidiet, som under olika förevändningar höll det tillbaka, man skulle bara ”göra en kopia och sedan genast ge oss telegrammet”. Detta ”genast” drog ut bortåt två timmar. Äntligen fick vi det. Hastigt kallade vi in ett fraktionssammanträde och diskuterade vad som borde göras. Vi beslöt kräva, att ett allmänt armémöte inkallades, och fastställa riktlinjerna.

I det ögonblicket blev vår fraktion offer för en skändlig manöver av socialrevolutionärerna. För att vinna tid och telefonledes kunna få informationer hos sina ledningar sände de till oss några man, som meddelade att i Nesvisj förbereddes en ”blodig brödrakamp”, en sammanstötning mellan Ural-kosackernas division och 31. sibiriska skytteregementet. Detta senare skulle, hette det, ha missförstått bolsjevikernas upprop att övergå i arméreserven (vilket social-revolutionärerna hade listat ut) och på eget initiativ marscherat till Nesvisj för att jaga bort kosackerna. Med tårar i ögonen talade socialrevolutionärerna till oss att vi inte borde tolerera blodsutgjutelsen, man måste omedelbart bege sig till platsen för sammanstötningen och förhindra katastrofen. Tyvärr lät vår fraktion lura sig och delegerade några medlemmar till staden. Endast jag och två andra kamrater, som var upptagna med telefonsamtal, stannade kvar.

Sedan våra kamrater i fyra timmar förgäves hade sökt ”kampplatsen”, kom de tillbaka ytterst upprörda. Det hade visat sig, att 31. sibiriska regementet inte hade haft en tanke att slåss med

kosackerna utan att även de tillsammans med de våra resande socialrevolutionärerna, några menige, blivit lurade av sina ledare. Men socialrevolutionärerna hade vunnit sitt syfte: vi hade förlorat tids det tilltänkta sammanträdet i armékommittén var förhindrat och kunde hållas först senare på kvällen.

På vårt fraktionsmöte lyckades jag med stor möda driva igenom ett beslut, att vår fraktion på armékommitténs plenum skulle ultimativt kräva erkännande av ”order i” från Militär-revolutionära kommittén i Petrograd (om häktning av Kerenski-officerare, omedelbar fred, förhindrande av opålitliga truppers skickande till Petrograd etc.). Om man vägrade, skulle vi söka sabotera både sammanträdet och hela armékommitténs övriga arbete. Själva skulle vi bege oss till våra truppdelar och i partiets namn uppmana dem att upprätta sovjeternas makt i armén, nyvälja de olika militära kommittéerna o. s. v. Jag fick i uppdrag att i plenum uppläsa fraktionens förklaring.

Redan vid öppnandet av armékommitténs sammanträde var atmosfären spänd. Vårt krav på utförande av ”order i” möttes med stor oro. Majoriteten, som var för kompromiss, hade tydligen i alla fall inte lyckats få noggranna informationer och sökte sabotera med undanflykter. Till sist kom omröstningen, som utföll med jämnt en tredjedel för oss och två tredjedelar emot. Omedelbart lämnade vi i sluten trupp möteslokalen med förklaring, att vi lämnade armékommittén då vi inte ville delta i ett brottsligt arbete.

På vårt omedelbart därpå sammanträdande fraktionsmöte var vi på det klara med, att vi måste påskynda vår avresa, enär vi annars löpte fara att bli häktade. Vi fick meddelanden, att kosacker hade ryckt in i slottet och att det fanns patruller ute på gatorna. Vi plockade hastigt ihop våra saker, litteraturen, kopior av de sista telegrammen etc., och begav oss nästan fulltaligt till stationen Tsamir, 13 verst från Nesvisj. För att inte bli arresterade ”av en händelse” valde vi väg genom avlägsna gator och grönsaksträdgårdar. För alla händelser kvarlämnade vi i Nesvisj tre kamrater, bl. a. kamrat Tichmenev, som ”förbindelse”. Vi hörde senare, att ingen förföljelse hade drabbat dem.

För att undvika obehaget av en lång nattvandring begav vi oss till ett närbeläget utanverk, där vi mottogs med glädje. Medan man iordningställde bilarna åt oss, avlade jag inför bilkommandots samlade kommitté rapport om läget och meddelade om de två tre telegram rörande Petrograd-händelserna, som jag redan hade i mina händer. Kommitténs ställning var utan tvivel för oss, fast där fanns två officerare som soldaterna betecknade som ”demokrater”.

Vi beslöt resa till 3. sibiriska kåren, som ansågs för mest revolutionär. För den väntade kampen med de i slottet Radzivill under kosackernas skydd samlade socialrevolutionärerna ansåg vi nödvändigt att bilda en ny armécentral, om det också till en början bara kunde bli i form av 3. kårens kommitté. –

Morgonen den 9 november (vi var då i Chvojev) gick vi tillsammans med kamrat Tsjutsjajev ut till den närbelägna byn till grenadiärkårens divisionskommitté. På mötet rapporterade vi om händelserna i Petrograd. De närvarande förhöll sig tydligen sympatiserande, ingen enda invändning hördes. Man antog en resolution att med alla krafter stödja sovjetmakten. Efter sammanträdet begav sig kamrat Tsjutsajev till sin grenadiärdivision, medan jag gick till fots till mitt tauriska regemente, som låg fulltaligt i sina ställningar. – Efter ett nytt sammanträde delegerades kamrat Baranov till 5. Moskva-grenadiärregementet, där han upprättade intim kontakt med vår organisation.

Morgonen den 10 november inkallades på truppernas fordran en extra kongress med 2. grenadiärdivisionen. Att börja med försökte den gamla divisionskommittén att sabotera vår fordran. Vi förklarade då, att vi vore nödgade att i så fall inkalla kongressen på ”revolutionärt

sätt” på regementskommitténs initiativ. Men kompromissarna gav efter och skickade själva ut kallelserna till kongressen.

Det kom 200 ombud till en på krigssätt hastigt uppförd byggnad. För ett fraktionsmöte fanns varken tid eller rum: på gatan hällregn, mörker, någon annan byggnad fanns inte i hela byn. Vi måste nöja oss med en beräkning av våra anhängare och fann att kongressens majoritet var på vår sida.

Sedan ett tämligen färglöst presidium valts, höll en socialrevolutionär i kommitténs namn inledningsanförandet över ämnet: läget för stunden. Mot honom tog jag ordet. Mitt tämligen långa tal åhördes med spänd uppmärksamhet och uppnådde sitt syfte. Lätt och nästan utan debatt fick vi igenom vår resolution, vari uttalades misstroende mot kompromissarna och beslöts sovjetmaktens väpnade understödjande och nyval av hela divisionskommittén.

Omedelbart före nyvalen försökte socialrevolutionärerna genom ett knep beröva oss framgången, i det de finurligt krävde att vi skulle förklara, om vi garanterade, att man i morgon skulle få fred med tyskarna. Svaret kom förbluffande skickligt från en soldat i Kievregementet, Baranov, en tydligen partilös arbetare; i ett enkelt, flärdfritt anförande påvisade han hur proletariatet och soldaterna måste ställa sig till bolsjevikerna, vad man kunde fordra av dem och vad man icke kunde fordra samt varför man borde gå med dem: ”Man får inte tro, att bolsjevikerna kan plocka upp freden direkt ur fickan och genast ge oss bröd och billiga priser, nej, de visar oss bara rätta vägen till freden och brödet – och det gör annars ingen.”

När det så kom till val, vägrade mensjevikerna (endast ett par man), socialrevolutionärerna och de med dem sympatiserande, sammanlagt 35 av 210 man, att delta i valen därför att de inte såge någon möjlighet till samarbete med de bolsjevikiska våldsverkarna. Till divisions-kommittén valdes uteslutande våra kamrater. Kamraterna Kaganovitsj, Baranov, några till och jag begav oss trots den mörka natten och regnet till fots till utanverket, till kårkommittén, där redan några kamrater väntade oss, delegerade dit av ”bolsjevikregementena” i kårkommittén som provisoriska medlemmar i st. f. de avgångna.

Efter en marsch på 8 verst på oländiga morasvägar kom vi frusna, hungriga och trötta äntligen till kommittémedlemmarnas samlingskvarter. Klockan var ungefär i på natten. Vi åt några bitar bröd och drack lite vatten och försökte så somna, men det var för kallt att ligga på golvet.

I kårkommittén skyndade sig socialrevolutionärerna att lura oss med vilseledande och delvis hemmagjorda telegram och nyheter. Vid 2-tiden kallades jag till telefon och fick meddelande från presidiet, att ”Petrograd tagits av Kerenski”, ett par minuter senare kom t. o. m. ett telegram av samma innehåll. Vi var här avskurna från hela världen och hade ingen möjlighet att kontrollera meddelandena. Men vi trodde inte på att Kerenski hade intagit Petrograd utan började redan på natten skriva ihop ett upprop till soldaterna för att upprätthålla deras revolutionära stämning.

Efter ett par dagars isolering begav jag mig mycket tidigt på morgonen den 12 november på en bondskjuts till den lilla staden Mir. På vägen dit stötte vi på en beriden artillerist. Det visade sig, att kommittén hade beslutat skicka ut patruller åt alla håll för att förekomma möjliga kontrarevolutionära aktioner. Artilleristen utfrågade noga mig och min skjutskarl och var lugn först när vi visade honom våra bolsjevikiska partikort.

I ortens synagoga var kongressen redan på sin höjdpunkt. Det befanns, att de våra bara hade hälften av mandaten, resten var kompromissare. Man valde ett ”koalitionspresidium” med en bolsjevik som ordförande, som emellertid skötte sin sak mycket illa. Länge kom kongressen inte ur fläcken, och till sist måste man upplösa den sedan den valt en paritetisk kårkommitté.

Som det sedan visade sig, hade före kongressen knappast företagits nyval i något enda regemente. Så måste vi då anträda återtåget tillsammans med kamrat Sjtsjukin, som hade kommit från Minsk.

I gryningen den 12 november var vi äntligen vid slutstationen, marscherade ännu 8 verst och kom av en händelse in i en lokal, som var möteslokal för ombuden till kårkongressen. Denna kongress var inkallad till den 12 november kl. 12 men öppnades först kl. 5, och det med nätt nöd.

Det var nära, att kongressen i sista ögonblicket hade avbrutits av ett angrepp på tyskarna på 2. grenadiärdivisionens positioner.

Kl. 3 fick vi telefon från divisionsstaben, att tyskarna med utnyttjande av vinden som låg på oss började sända ut gas. Under en timma sände de ut tre stötar men sedan tog det hastigt slut, då vinden helt oväntat slog om. Vid 4-tiden började en fruktansvärd artillerield. Kl. 5 meddelade staben, ätt det tyska infanteriangreppet började ... Under trycket av sådana meddelanden måste vi skynda på med kongressen för att inte nödgas avbryta den och skicka tillbaka ombuden.

Bolsjevikfraktionen hade redan på morgonen gjort upp presidium, dagordning och resolutioner. I det sammanträdet deltog också en vänstersocialrevolutionär, en verklig demagog men som röstade med oss.

Kårkongressen öppnades under dånet av den annalkande kanonaden med krigiska försiktighetsåtgärder, i närvaro av 90 ombud. Den gamla kommitténs socialdemokratiske ordförande öppnade sammanträdet och nedlade sina fullmakter. Kompromissarna hade inte en enda anhängare, alla utan undantag var för oss. En talare påpekade ”de glänsande epåletternas glänsande frånvaro”.

Alla var upphetsade. Första punkten, om ögonblickets läge, debatterades under allmän oro. Socialrevolutionärerna och mensjevikerna från den gamla kommittén försökte att utnyttja denna nervositet till sin fördel. De spekulerade i det svåra frontläget och det tyska angreppet och föreslog oss att bilda en ”demokratisk enhetsfront” och i den nya kårkommittén överlåta hälften av platserna åt dem.

Kongressen avböjde enhälligt kompromissarnas förslag och antog

likaledes enhälligt efter ett par korta anföranden vår korta resolution. Samtidigt beslöts i kongressens namn ett upprop till soldaterna i skyttegravarna: att hålla ställningen mot tyskarna så länge inte freden slutits på ett organiserat sätt. I kårkommittén invaldes uteslutande bolsjeviker och deras sympatiserande plus en vänstersocialrevolutionär. Därefter avslöts kongressen för att ombuden snarast möjligt skulle kunna återvända till sina truppdelar och även moraliskt kunna understödja de i skyttegravarna kvarblivna kamraterna.

På aftonen tystnade skottlossningen på 2. grenadiärdivisionens

front och på natten fick vi höra, att tyskarna hade försökt att med ett mycket energiskt tryck genombryta vår front, om också inte med stora truppmassor. De lyckades emellertid endast besätta en del av de främsta skyttegravarna, och med stora förluster. –

Morgonen den 13 november kunde vi i Tsamir läsa ett anslaget ”dekret om freden” liksom också det ”om jorden”. Av samtalen med soldaterna kunde vi övertyga oss, att dessas breda massor var med oss. Två dagar senare fick vi meddelande, att de våra hade besatt hela frontstaben. –

Soldatmassorna på *nordfronten* (5. och 12. arméerna) och på *västfronten* (2., 3. och 10.) var de första som slöt sig till den omvälvning som skulle ge freden genom att de nyvalde de

patriotiska armékommittéerna och på talrika kongresser visade sig som bolsjevismens fasta värn. Arméexekutivkommittén från 5. armén sände så snart Petrograd-händelserna blivit bekanta en avdelning från nordfronten till revolutionens försvar. Den 9 november sammanträdde i Venden en armékongress för 12. armén, där en karaktäristisk kamp om arméns ledning utvecklade sig. För denna kongress hade vidtagits förstärkta arrangemang. Redan i oktober hade man hållit sovjetkongresserna för Lettland, Estland, de lettiska skytteregementena och arbetarombuden i 12. armén (det fanns i armén 100,000 arbetare), på vilka man antagit bolsjevikiska resolutioner. Armén, som behärskade nästan hela territoriet Lettland–Estland, stod intimaste kontakt med befolkningen, och inte sällan ledde denna genom sina revolutionära organisationer arbetet i armén.

Det gamla, patriotiska exekutivutskottet för 12. arméns soldater uppsköt sammanträdandet av den till den 2 november beramade armékongressen till den 9, varigenom den fick formell möjlighet att uppträda på allryska sovjetkongressen som representant för de revolutionära frontsoldaterna.

Kongressens första fråga var förhållandet till oktober-tilldragelserna. Resolutionen för stöd åt Folkkommissariernas råd fick 248 röster, däremot röstade 243 ombud: ”socialistiska blocket” (= högern). Man beslöt till den 28 november inkalla en extra kongress (stor sovjet) för 12. armén och välja ett provisoriskt exekutivutskott på paritetisk grundval (av höger- och vänsterblocken), varvid alla medlemmar sedan tiden före revolutionen skulle utgå; på arméns territorium skulle ”räddningskommitténs” verksamhet inställas.

Trots motståndet från det gamla exekutivutskottet, som befann sig i Valk, gick två tredjedelar av den extra kongressen, som öppnades i Venden den 9 november, med vänsterblocket (bolsjeviker och vänstersocialrevolutionärer). Till ordförande valdes lettiska bataljonens kommissarie S. Nachimson, och kongressen hälsade sovjetregeringen i ett upprop.

På nordfrontens etapp, i *Pskov*, bildades den 7 november Nordvästra militärrevolutionära kommittén för kampen mot kontrarevolutionen. Att börja med gick även ”socialisterna” med i den, förhållandet till centralregeringen var avvaktande, kommittén trädde i förbindelse med frontkommendanten general Tsjeremissov. Men soldaterna, på vilka Militärrevolutionära kommittén stödde sig, befriade genast 206 politiska fångar, som hade häktats under Kerenski, och den 8 november beslöt Pskovs sovjet att hejda kosackerna som var på marsch mot Petrograd. Nyval gav bolsjevikerna två tredjedelar av platserna i sovjeten. Den 23 november valdes ett nytt exekutivutskott och den 4 december öppnades de norra områdenas tredje sovjetkongress, där bolsjevikerna hade absolut majoritet och bolsjeviken Pozern förde klubban.

I *Dvinsk* ägde den 8 november rum ett sammanträde i exekutivutskottet, där de inbjudna – garnisonskommendanten, miliskommendanten och provisoriska regeringens kommendant – erkände sovjetmakten.

Vitebsk var samtidigt front- och etappcentrum. Där var utom trupperna armémyndigheterna, operationsbasen, verkstäderna och dessutom många lettiska flyktingar samlade. Bolsjevikerna stödde sig på de proletära, tekniska elementen i garnisonen och på letterna. Vitebsk-sovjeten var, i enlighet med stadsindustrins hantverkskaraktär, mensjevikisk och mensjevikernas inflytande bland arbetarna mycket stort. En militärrevolutionär kommitté grundades därför utan att arbetarna underrättades därom. Efter en rad möten med trupperna bildade garnisonens representanter soldatombudens revolutionära sovjet, som den 9 november föreslog partikommittén att delegera en militärrevolutionär kommitté och överta makten i guvernementet. Militärrevolutionära kommittén upprättade förbindelserna med motsvarande kommittéer i Smolensk, Orsjansk och Pskov liksom med de lokala partiorganisationerna och släppte inte

igenom några trupper, som ville från fronten marschera på Petrograd. Den 9 november försiggick nyvalen och bolsjevikerna vann.

I *Minsk* koncentrerades kampen om makten på västfronten. Här fanns vid sidan av den bolsjevikiska sovjeten ett socialrevolutionärt exekutivutskott för västfronten, valt redan i revolutionens första period och anhängare till huvudkvarteret. Sovjeternas distriktskonferens understödde redan den 29 oktober allryska kongressen, och sovjeten i Minsk utvecklade sig till organisatoriskt centrum för upproret i Vit-Ryssland, lett av bolsjevikernas militär-organisation. Den 7 november skedde den väl förberedda och organiserade, fredliga omvälvningen. Sovjeten utfärdade sin ”order n:r 1”, som meddelade maktens övergång, utnämnde sina kommissarier hos myndigheterna och besatte de viktigaste posterna med pålitliga trupper. Detta var ”Sovjets 1. revolutionära regemente i Minsk”, som redan tidigare hade formerats av häktade bolsjeviker som den dagen befriades.

Frontkommittén ställde sig avgjort emot den nya makten och bildade en ”kommitté för revolutionens räddning”. Frontkommendanten general Balujev och kommissarie Sjdanov försökte, sedan de fått meddelande om Kerenskis försök till motstånd, dra till sig fronttrupper som var staben tillgivna. Den 8 november bildades västra rayonens militärrevolutionära kommitté, bestående av bolsjeviker från Minsk-sovjeten och sådana som under kamrat Kjasnikovs ledning hade avgått ur frontkommittén. Dess huvuduppgift var att hindra varje truppförsök att tränga fram till Petrograd. Den 19 nov. kom på stabens kallelse kosacker och artilleri. Men (Militärrevolutionära kommittén lyckades undvika en sammanstötning genom att träffa följande överenskommelse med frontkommittén: makten inom västfrontens rayon ligger i ”räddningskommitténs” händer på villkor att inga trupper släpps igenom till Petrograd och Moskva. Därmed vann man tid och nu lyckades Militärrevolutionära kommittén stödja sig på frontmassorna, vilka på sina divisions-, kår- och armékongresser ställde sig på den nya maktens sida. Under de första novemberdagarna hölls 2., 3. och 10. arméernas kongresser, där revolutionära kommittéer organiserades och folkkommissariernas råds makt erkändes. Vid det laget blev i och med ankomsten av ett pansartåg till Minsk därvarande sovjet den faktiska makten, ”räddningskommittén” försvann och general Balujev underordnade sig västfrontens provisoriska militärrevolutionära kommitté. Denna kompletterade sig ytterligare med ombud för den nyvalda armérevolutionära kommittén och räknade den 10 november redan 25 medlemmar.

Den 3 december förvandlade frontkongressen, som ägde rum samtidigt med distrikts-kongressen av arbetar- och soldatombudens sovjet och kongressen av soldat- och bonde-ombud från västfronten, slutgiltigt västfronten till en bolsjevismens borg. Till front-kommendant valdes bolsjeviken Kjasnikov. Som resultat av dessa tre kongresser bildades i december ett förenat exekutivutskott av sovjeterna av arbetar-, soldat- och bondeombud för västra rayonen och fronten, vilket utskott ur sitt sköte bildade de västra distriktens kommissariers sovjet, i vars spets ställdes bolsjeviken Lander. Den nya maktens första uppgift var västfrontens likvidering och organiserandet av den lokala regeringsmakten.

I *Mohilev* var huvudkvarterets säte, och där återspeglades den kamp som utkämpades på sydvästra fronten och vars resultat var, att majoriteten av armékommittén lutade åt bolsjevikerna.

Efter Kerenskis flykt från Gatsjina bröt de socialrevolutionära ledarna, som sökte en organisation som de kunde stödja sig på, upp mot Mohilev. Där fanns patriotiska kommittén för hela armén vid huvudkvarteret, där fanns också det kontrarevolutionära huvudkvarteret med överkommendanten Duchonin i spetsen. Dessutom hade t. v. också sovjeten och guvernementets bondeexekutiv i Mohilev patriotiska majoriteter.

Kommittén för hela armén stod från början fullkomligt på ”räddningskommitténs” sida. Men de röda truppernas seger verkade tillnyktrande, varför den redan den 13 november ställde sig på järnvägsmannaförbundets sida och antog en resolution vari det heter, att ”för att upprätthålla lugnet och enigheten vid fronten understöder kommittén för hela armén bildandet av en enhetsregering från folksocialisterna till bolsjevikerna”.

Efter sitt nederlag i Petrograd och Gatsjina planerade nu de socialrevolutionära ledarna i Mohilev att slå upp en ny sida i kontrarevolutionens bok och begagna till kontrarevolutionärt centrum Mobilev, som låg utanför allt inflytande av Petrograds arbetare, soldater och matroser. De hoppades av kommittén för hela armén tillsammans med huvudkvarterets officerare och de trupper, som dessa representerade, kunna bilda en tillräcklig väpnad makt för ätt stödja ett nytt äventyr, denna gång redan med Tsjernov i spetsen.

På den planens förverkligande arbetade de i Mohilev samlade ledarna för socialrevolutionärerna, mensjevikerna och kadetterna. Gotz, Tsjernov, Avksentjev, Tsnamenskij (från folksocialisterna), Skobelev (mensjevik), Stankevitsj, Verchovskij, Herstein (socialrevolutionär, medlem av CK), medlemmarna av kadettpartiets CK Miljukov, Vinaver m. fl. agiterade, förmedlade, uppträdde beskäftigt på sammanträdena i kommittén för hela armén, vilka hölls nästan varje dag. Där deltog också en delegation av Petrograds järnvägsmannaförbund, som delegerats den 13 december och ”bestod av framstående ledare för partierna, stadsduman och de demokratiska förbunden”.

Resultatet av de gemensamma ansträngningarna blev en resolution av kommittén för hela armén den 20 november, vilken utsändes till alla arméorganisationer och vari det heter att man försökt bilda en stor nationell enhetsregering med även bolsjevikerna, vilket dock strandat på ”de extremaste ledarnas, Lenins och Trotskijs” oförsonlighet, samt till sist förslaget om en dylik regering med även bolsjevikerna inbegripna. För att snarast få en sådan regering till stånd föreslog kommittén alla arméorganisationer att nominera en kandidat till ministerpresidentposten. Kommittén för hela armén föreslog för sin del socialrevolutionärernas ledare Viktor Tsjernov och manade till samling kring denne.

Samtidigt koncentrerade man i huvudkvarteret efter vederbörandes mening pålitliga trupper: 2 hundraden Orenburg-kosacker, 4. sibiriska kavalleriregementet och stormtrupper. Men 4. sibiriska regementet övergick genast på bolsjevikernas sida, när det hade fått läget klart för sig, och stormtrupperna, 290 man, sjöng monarkistiska hymner och sympatiserade inte alls med kommitténs för hela armén ”socialistiska” fraseologi.

Under tiden började denna mycket tydligt känna trycket av soldatmassorna. Dessa var med bolsjevikerna och krävde fulla av harm nyval av kommittén för hela armén.

Det är okänt, om några armékommittéer lämnade sin fullmakt till bildandet av Tsjernovs regering. I varje fall står det fast, att 1., 3., 5. och 10. arméerna vägrade ge sådana direktiv. I en den 24 november antagen resolution förklarade kommittén för hela armén officiellt, att med hänsyn till stämningen i armén avstod man från tanken på ett omedelbart regeringsbildande. Men naturligtvis innehöll meddelandet en vägran att erkänna bolsjevikregimen: ”folkkommissariernas regering, som icke bakom sig har hela demokratins auktoritet, kan icke erkännas” ... samt att kommittén ”kommer att med väpnad hand försvara huvudkvarterets neutralitet och på inga villkor medge bolsjeviktruppers intåg i huvudkvarteret”. Men detta var bara en kraftlös gest, ett slag i luften.

Misslyckandet medförde fullkomlig tillnyktring i socialrevolutionärernas leder. Semjonov beskriver sitt sammanträffande med Gotz och Tsjernov i det ögonblicket så:

> ”Vid första samtalet med mig förklarade Gotz, i det han modlöst vinkade med handen, att kommittén för hela armén vanmäktigt rörde sig i cirkel, att de krafter som stode till dess

förfogande, vore ringa, att det tydligen inte bleve något av det hela. Tsjernov, som uppenbarligen var i ett tillstånd av fullkomlig moralisk och fysisk vanmakt, låg där med ett omslag om huvudet.”

Under oktoberdagarna var staden Mohilev tack vare den omständigheten, att där förenats huvudkvarteret (centralledningen för alla arméerna) och alla högre krigsmyndigheter, medelpunkten från vilken alla kontrarevolutionära företag utgick.

Som bekant utnämndes Kerenski efter Kornilov-aktionen till överbefälhavare. Generalstabschef var general Duchonin, en vild monarkist i sitt huvudkvarter omgiven av hundratals lika monarkistiska officerare och i Kerenskis äventyr dennes tjänstvillige medhjälpare. Senare överkomna telegram visar, hur han ivrigt åt alla håll utsände hemliga order om bistånd åt Kerenski för att undertrycka ”det bolsjevikiska upproret”. Hans hot mot revolutionen, uttryckt även i ett direkt ultimatum till Petrograd i namn av kommittén för hela armén, gjorde emellertid föga effekt, frontsoldaterna övergick på Sovjet-sidan. Hela huvudkvarterets styrka bestod vid det här laget av 24o kosacker, 290 man stormtrupper och en finsk bataljon om 800 bajonetter samt de officerare som strömmade samman hit från alla håll. De georgier, som fanns i huvudkvarteret, greps av den bolsjevikiska propagandan och blev opålitliga för Duchonin.

Med sådana trupper kunde huvudkvarteret inte alls hjälpa Kerenski och så stannade det hela vid hotet mot Petrograd. Omedelbart sedan Sovjet-regeringen bildats i Petrograd grundades i Mohilev, liksom i Petrograd, den 10, november en kommitté till fosterlandets och revolutionens räddning med element från alla antibolsjevikiska partier och förbund.

Efter Kerenskis flykt beslöt general Duchonin att personligen träda i spetsen för den kontrarevolutionära soldatesken och vände sig till alla fronter med ett telegram, vari det hette:

”Enligt vad general Krasnov meddelar har överbefälhavaren Kerenski övergivit sin avdelning och hans uppehållsort är i detta ögonblick icke konstaterad. Till följd härav övertar jag på grund av fälttjänstreglementet det provisoriska utövandet av posten som överbefälhavare.”

Men i brist på reella krafter företog huvudkvarteret att börja med inga som helst aggressiva åtgärder. Konflikten med Sovjet-regeringen urladdade sig hos general Duchonin då det gällde frågan om freden.

Det första sovjetdekret som utfärdades var dekretet om freden. Folkkommissariernas råd kunde ju inte vidta åtgärder av det slaget så länge framför Petrograd rasade kampen med Kerenskis band och i själva Petrograd och Moskva officersaspiranternas uppror. Men så snart de vita var slagna och Sovjets makt befästes, vände sig Folkkommissariernas råd den 21 november med följande av kommissarien för utrikes ärenden L. Trotskij undertecknade not till alla krigförande staters legationer:

”Jag har härmed äran meddela eder, herr Gesandt, att arbetar- och soldatombudens allryska sovjet den 8 november organiserat en ny regering för den ryska republiken i form av Folkkommissariernas råd. Ordförande för denna regering är Vladimir Iljitsj Lenin, ledningen av utrikespolitiken har uppdragits åt mig i egenskap av folkkommissarie för utrikes ärenden.

Jag fäster eder uppmärksamhet på den av arbetar- och soldatombudens allryska kongress godkända texten till förslaget om vapenstillestånd och en demokratisk fred utan annektioner och kontributioner på grundval av folkens självbestämmanderätt, och jag har äran anhålla att ni betraktar det nämnda dokumentet som formellt förslag om omedelbart vapenstillestånd på alla fronter och omedelbart öppnande av fredsförhandlingar – ett förslag med vilket ryska republikens befullmäktigade regering samtidigt vänder sig till alla krigförande folk och deras regeringar.

Mottag, herr Gesandt, försäkran om Sovjet-regeringens högaktning för Englands (Tysklands etc.) folk, som inte kan annat än längta till freden på samma sätt som alla de andra pinade, i dessa exempellösa slaktningar förblödande folken.”

Samtidigt beslöt Folkkommissariernas råd att genast inställa kampen vid fronten och sluta vapenstillestånd med tyskarna. I det syftet telegraferades till general Duchonin den 21 november kl. 5,05 f. m. följande order:

> ”Medborgare överbefälhavare! Folkkommissariernas råd har på uppdrag av arbetar- och soldat-ombudens allryska sovjetkongress tagit makten i sina händer med den förpliktelsen att föreslå alla krigförande folk och deras regeringar ett omedelbart vapenstillestånd på alla fronter och omedelbart inledande av förhandlingar för avslutande av en fred på demokratisk grund. Eder, medborgare överbefälhavare, ger Folkkommissariernas råd i enlighet med beslutet av arbetar- och soldat-ombudens allryska sovjetkongress i uppdrag att omedelbart ni erhållit detta meddelande vända eder till de fientliga arméernas militära myndigheter med förslaget att omedelbart inställa kamp-aktionerna i och för öppnandet av fredsförhandlingar. I det Folkkommissariernas råd anförtror eder ledningen av dessa förhandlingar, beordrar det eder: 1. att alltjämt telefonledes lämna rådet rapporter om gången av edra förhandlingar med representanterna för de fientliga arméerna, 2. att underteckna den preliminära fredsakten först efter inhämtat bifall av Folkkommissariernas råd.
>
> *V. Uljanov (Lenin),* ordf. i Folkkommissariernas råd.
> *L. Trotskij,* kommissarie för utrikes ärenden.
> *Krylenko,* kommissarie för krigsangelägenheter.
>
> N. Gorbunov, sekreterare.

I stället för att utföra ordern började general Duchonin sabotera. Hela dagen den 21 november svarade han överhuvud inte på ordern från Folkkommissariernas råd. Mot kvällen sände han till general Manikovskij i Petrograd en förfrågan om telegrammets äkthet, eftersom han inte kände Krylenko och de andra kommissarierna.

Morgonen den 22 november försiggick det historiska samtalet per telefon mellan general Duchonin och Lenin–Stalin–Krylenko:

– Var vänlig bed överbefälhavaren komma till apparaten! Om general Duchonin inte längre utövar den funktionen, så var vänlig kalla den person som utövar den. Såvitt vi har fått veta har general Duchonin inte nedlagt sin post.

Huvudkvarteret: Överbefälhavaren general Duchonin väntade på er till kl. 1 i natt. Nu sover han.

– Ledningen fungerade inte och senare var den upptagen av huvudkvarteret. Om ni kan, var vänlig säg oss: har ni mottagit radiotelegrammet från Folkkommissariernas råd, avsänt vid 4-tiden, och vad har åtgjorts för att utföra orderna från Folkkommissariernas råd?

Huvudkvarteret: Det har kommit ett telegram av statsviktigt innehåll, utan nummer och datum, och därför har general Duchonin förfrågat sig hos general Manikovskij om nödiga garantier som bekräftar telegrammet.

Nå, vad har Manikovskij svarat på den frågan? Hur dags och på vad sätt framfördes frågan: genom radio, telefon eller telegraf?

Huvudkvarteret: Svaret har ännu inte kommit och för en timma sedan anhölls om att svaret skulle påskyndas.

– Var vänlig säg: hur dags och på vad sätt avsändes den första frågan? Kan man inte få det svaret fortare?

Huvudkvarteret: Telegrammet till general Manikovskij skickades med telegraf och radio. Hur dags, ska jag säga: telegrammet avsändes kl. 19,50.

– Varför sändes inte denna fråga samtidigt till mig som folkkommissarie för krigsväsendet? Överbefälhavaren kände av personligt samtal med mig, att general Manikovskij endast har att

syssla med uppgifter av teknisk natur, proviantering och förplägnad, medan krigsministeriets politiska ledning och ansvaret för detsamma ligger i mina händer.

Huvudkvarteret: Den frågan kan jag inte svara på.

– Vi förklarar kategoriskt, att vi gör general Duchonin helt ansvarig för fördröjningen av en angelägenhet av så stor betydelse och kräver kategoriskt: 1. omedelbart avsändande av parlamentärerna, 2. att general Duchonin infinner sig personligen i telefonen på slaget kl. 11 f. m. Om fördröjningen skulle medföra svält, sammanbrott, nederlag eller anarkiska förhållanden, så kommer hela skulden att ligga hos er, varom soldaterna kommer att underrättas.

Huvudkvarteret: Jag ska rapportera till general Duchonin.

– När tänker ni rapportera? Genast? Då väntar vi på Duchonin. Huvudkvarteret: Jag ska väcka honom genast.

– General Duchonin talar.

– Folkkommissarierna här. Vi väntar ert svar.

Duchonin: Då jag i enlighet med vårt tidigare samtal var övertygad om,, att edert telegram till mig var avsänt tidigare än telegrammet med folkkommissariernas underskrift, tidigare än själva beslutet i frågorna fattats, måste jag ovillkorligen ha följande sakliga upplysningar: 1. Har Folkkommissariernas råd erhållit något svar från de krigförande staterna på sitt dekret om freden? 2. Vad är att göra med den rumänska armén, som hör till våra fronttrupper? 3. Har man för avsikt att inleda separatfredsförhandlingar och med vem, endast med tyskarna eller också med turkarna, eller förs förhandlingarna av oss om den allmänna freden?

– Innehållet i vårt telegram till er är fullkomligt noggrant och klart. Där talas om det omedelbara inledandet av förhandlingar om en preliminärfred med alla krigförande makter, och vi avböjer kategoriskt att låta fördröja denna för staten så viktiga angelägenhet genom några som helst förfrågningar. Vi yrkar på omedelbart avsändande av parlamentärerna och rapport varje timma över förhandlingarnas gång.

Duchonin: Mina frågor är av rent teknisk natur. Utan att få dem klarade är det omöjligt att leda förhandlingarna.

Ni förstår väl, att mot dessa förhandlingar kommer att dyka upp många tekniska, eller rättare, många detaljfrågor, vilka vi kommer att besvara så snart de uppdyker eller ställs från motståndarens sida. Därför kräver vi ännu en gång att omedelbart och utan vidare invändningar de formella förhandlingarna börjas om den preliminära freden med alla krigförande stater, såväl med de allierade som också med dem som befinner sig i krigstillstånd med oss. Var vänlig ge ett noggrant svar.

Duchonin: Jag kan bara förstå, att direkta förhandlingar med makterna är omöjliga för oss. Jag kan i alla fall föra dem i edert namn. Endast en central statsmakt, understödd av armén och landet, kan ha tillräcklig auktoritet för motståndaren för att i dessa förhandlingar uppnå resultat och ge dem nödig auktoritet. Jag har också den uppfattningen, att avslutandet av allmän fred snarast möjligt ligger i Rysslands intresse.

– Avböjer ni kategoriskt att ge oss noggrant svar och uppfylla våra order?

Duchonin: Ett noggrant svar om orsakerna till omöjligheten för mig att uppfylla ert telegram har jag givit och upprepar ännu en gång, att endast en central regering kan skaffa den för Ryssland nödvändiga freden.

– I ryska republikanska regeringens namn och på uppdrag av Folkkommissariernas råd avskedar vi er från er post på grund av att ni icke har följt regeringens order och i anledning

av edert uppförande, som nedbesvär oerhörda lidanden på de arbetande massorna i alla länder och särskilt på armén. Vi befaller er med hot om ansvar inför krigsrätt att fortsätta sköta era plikter tills den nye överbefälhavaren eller hans ombud inträffar i högkvarteret. Till överbefälhavare utnämnes fänrik Krylenko.

Lenin. Stalin. Krylenko.

Nu, morgonen den 22 november, övergick Duchonin till anfall. Han utfärdade en order till fronttrupperna, vari han förklarade, att han icke ansåge ordern om sin avsättning som överbefälhavare giltig för sig, och förklarade sin vägran att börja förhandlingar med tyskarna om vapenstillestånd därmed, att han icke ansåge folkkommissariernas råds regering som laga berättigad.

Folkkommissariernas råd, som visste att kring Duchonin samlade sig hela det monarkistiska generalitetet och officerskåren, beslöt att över dessa vända sig direkt till soldaterna. Följande radiotelegram avsändes till fronterna:

> Till alla regements-, divisions-, kår-, armé- och andra kommittéer!
>
> Till alla soldater i den revolutionära armén och alla matroser i den revolutionära flottan!
>
> Natten den 7 november riktade Folkkommissariernas råd ett radiotelegram till överbefälhavaren Duchonin med order att föreslå alla krigförande stater, såväl de allierade som ock de fientliga, ett omedelbart vapenstillestånd i vederbörlig ordning. Detta radiotelegram anlände till Stora högkvarteret den 8 november kl. 5,05 på morgonen. Duchonin beordrades att oavbrutet rapportera till Folkkommissariernas råd om förhandlingarnas gång och underskriva vapenstilleståndsurkunden först sedan den bekräftats av Folkkommissariernas råd. Samtidigt överlämnades till alla befullmäktigade representanter för de allierade makterna i Petrograd i vederbörlig ordning. Då Folkkommissariernas råd till aftonen den 8 november icke fått något svar från Duchonin, befullmäktigade detta Lenin, Stalin och Krylenko att telefonledes utfråga Duchonin om orsakerna till denna fördröjning. Förhandlingarna varade från 2 till 4,30 f. m. Den 9 november försökte Duchonin ännu en gång undandra sig en förklaring av sitt förhållande och sitt noggranna svar på regeringens befallningar. Men när ordern att omedelbart uppta formella förhandlingar om ett vapenstillestånd ännu en gång kategoriskt gavs Duchonin, vägrade denne lyda order. Därpå meddelades honom i ryska republikanska regeringens namn och på uppdrag av Folkkommissariernas råd, att han för vägran att följa regeringens order och i anledning av sitt uppförande, som vållar de arbetande massorna i alla länder och särskilt arméerna oerhörda lidanden, avskedats från sin post. Samtidigt beordrades han att fortsätta sin tjänstutövning tills en ny överbefälhavare eller en för ledningens övertagande befullmäktigad person hunne anlända. Till ny överbefälhavare utnämndes fänrik Krylenko. Soldater, fredens sak ligger i edra händer. Tillåt icke, att kontrarevolutionära generaler sätter fredens stora sak i fara, övervaka generalerna för att undvika varje en revolutionär armé ovärdig lynchjustis och förhindra generalerna att undandra sig den rättegång som väntar dem. Upprätthåll strängaste revolutionär ordning. De i ställningarna stående regementena ska genast välja ombud för formellt anknytande av förhandlingar med fienden om vapenstillestånd. Folkkommissariernas råd ger eder rätten därtill. Meddela oss i möjligaste mån om varje etapp i dessa förhandlingar. Det definitiva vapenstilleståndsavtalet kan endast Folkkommissariernas råd underskriva. Soldater, fredens sak ligger i edra händer. Vaksamhet, uthållighet och energi! Fredens sak skall segra!
>
> För ryska republikens regering:
>
> *V. Uljanov (Lenin),* ordf. i Folkkommissariernas råd.
> *N. Krylenko*, folkkommissarie för här och flotta och överbefälhavare i armén.

”På det här sättet har generalerna stulit ifrån oss åtminstone dagar i en så viktig fråga, en livsfråga, som frågan om freden”, sade Lenin på exekutivkommitténs sammanträde den 23 november. Men de nöjde sig inte med det. Överallt stötte Krylenko på det skändligaste

sabotage och vägran att lyda från kommandostabens sida. Fälttåget mot huvudkvarteret för freden var en verklig kamp mot hela det kontrarevolutionära generalitetet.

Detta senare förstod mycket väl, att freden vid fronten skulle göra oktoberomvälvningens seger oförstörbar. Och så saboterade man fräckt men maktlöst. General Boldirev rapporterade i ett samtal på den direkta telefon den 25 november till general Duchonin om Krylenkos ankomst till staden Dvinsk och skröt med, att han trots upprepad anmaning att infinna sig och avge rapport icke hade gjort det. (Boldirev häktades för sabotage.) Detsamma rapporterade också nordfrontens överkommendant general Tsjeremissov och andra.

Hela denna kampanj besjälades av general Duchonin personligen. När han den 26 november pr direkt telefon talade med general Sjtsjerbatsjev, sade han: ”Jag kommer att kämpa mot dessa våldsmänniskor tills en regeringsmakt har bildats, som hela landet erkänner … Vi gör vår plikt till slutet och historien kommer att döma envar efter förtjänst.”

De ”allierade” framträdde självklart likaledes som ivriga motståndare till vapenstilleståndet. Den 25 november vände sig chefen för franska krigskommissionen, general Berthelot, till general Sjtsjerbatsjev med en förklaring, vari han skrev:

> ”Jag ber eder att förklara för det ryska överkommandot, som ni tillhör, att Frankrike icke erkänner Folkkommissariernas råds regering och övertygat om det ryska överkommandots patriotism räknar med, att det senare bestämt avvisar alla brottsliga förhandlingar och håller kvar ryska armén vid fronten, med ansiktet mot den gemensamma fienden…”

General Duchonin tog med stor entusiasm itu med att från huvudkvarteret sprida denna förklaring till alla fronter. På eget initiativ tillade han ett nytt upprop av den 26 november, vari det hette:

> ”Ryska folk! Redan på fjärde året står nu armén i skyttegravarna på vakt för hembygden för att skydda den för den skändlige yttre fienden! Men ödet ville sända ned ännu en prövning över oss: i vårt land har upproret dragit in, förstörelsen som följd av bristen på en överhet. Armén måste låta gå ut över sig hela den anarkiens skräck, som av illasinnade människor, vilka drar Ryssland i fullständig undergång, släppts in i arméns leder. På eder, hela den ryska demokratins representanter, på eder, representanterna för städerna, semstvoerna och bönderna, riktas arméns blickar och böner: Slut eder alla samman att rädda hembygden, höjer ande och giv Rysslands av lidanden fyllda jord en regering, en hela folkets regering, fri d sina principer och främmande för bajonettens våld! Förlora ingen tid! Armén väntar eder maning!
>
> Duchonin.”

Kommittén för hela armén vid huvudkvarteret och patriotiska sovjeter i Mohilev kom med skräniga upprop, vari avvisades erkännandet av Folkkommissariernas råd och Krylenko, på alla sätt svartahundrade-generalen till hjälp.

Till svar på denna agitation utfärdade Krylenko den 27 november en order, vari han skrev, att ”de av mig utsända parlamentärerna har passerat de tyska skyttegravarna ... Motståndaren har utlovat sitt svar till den 27 november kl. 20. Freden är nära. Kamrater! Anstränga alla krafter och håll fronten trots alla umbäranden och kylan! Brännmärk med förakt det hycklande upproret från Duchonins generalsliga, som döljer sig i huvudkvarteret, liksom dess borgerliga och lögnsocialistiska medhjälpare”. I samma order avsattes för sabotage general Tsjeremissov och en rad andra generaler. General Duchonin förklarades, förutom att han överlämnades till domstolen, som folkets fiende och alla personer, som understödde honom, hotades att häktas oberoende av partiställning och förtid.

Det kontrarevolutionära generalitetets förenade ansträngningar misslyckades tack vare soldatmassornas bolsjevikiska stämning. Generalsagitationens resultat var en så stark och kännbar tillväxt av frontsoldaternas hat och behovet att rensa Mohilev från parasiterna, att

huvudkvarteret uppgav att drömma om väpnat motstånd och mera tänkte på att fly någonstans söderut. Att börja med ville alla fly, men därtill skulle det ha behövts 3o tågsätt. Då beslöt man sig för att expediera endast general Duchonin med operationsavdelningen. Huvudkvarterets bagage var redan lastat på bilarna men soldaterna från georgiska bataljonen kastade det på gatan och förhindrade flykten.

Vid den tiden var Mohilev redan omgivet till en omkrets av 200 verst av revolutionära trupper. Förgäves sökte järnvägsmannaförbundets till Moskva överflyttade exekutivkommitté ännu en gång stiga fram med sin ”neutralitet” och därmed hjälpa de kontrarevolutionära i Mohilev. Den i december ingick på stationen Vitebsk en ordet från järnvägsmannaförbundet: ”Fänrik Krylenkos stab får på inga villkor släppas igenom till Mohilev.” Och samma dag ställde järnvägsmannaförbundet följande ultimatum till sovjeternas exekutivkommitté: att beordra fänrik Krylenko och hans stab att hejda varje förberedelse av militärt operativ karaktär mot kommitténs för hela armén trupper. Man hänvisade till, att ”kommittén för hela armén inte har något att invända mot inträde i förhandlingar beträffande överbefälhavarens person, om kandidaturen vore antaglig för bägge sidor”.

Allt var förgäves: matroserna och soldaterna fortsatte inringningen av Mohilev. Aftonen den i december erkände exekutivutskottet för arbetar- och soldatombudens sovjet i Mohilev Sovjets makt och valde bland sina medlemmar en militärrevolutionär kommitté, till vilken all makt i staden och kontrollen över huvudkvarteret övergick. I en order av den 2 december förklarade militärrevolutionära kommittén general Duchonin, kommissarien Stankevitsj och medarbetarna till huvudkvarterets stabschef avsatta från sina ämbeten, kommittén för hela armén upplöst och alla häktade.

Den 3 december vid 10-tiden tågade matroserna in i Mohilev med den nye överbefälhavaren kamrat Krylenko i spetsen.

> Den 5 december bildades i den likviderade kommitténs ställe en provisorisk militärrevolutionär kommitté huvudkvarteret, sammansatt av representanter för västfronten, matroserna i baltiska flottan, soldater i Mohilev och medlemmar av kommissariatet vid huvudkvarteret. Den 24 december öppnades i Mohilev den allmänna armékongressen. På den var alla fronter representerade med undantag för den rumänska och den kaukasiska. Sammansättningen var följande: 10 vänstersocialrevolutionärer, 2 maximalister, socialdemokrat (internationalist) och 29 bolsjeviker. En centralkommitté för den operativa armén och flottan valdes. Under stormande bifall valdes enhälligt kamrat Krylenko till överbefälhavare.
>
> Ännu före kongressen publicerades den 14 december i Mohilev ett nytt arméreglemente enligt vilket infördes de förändringarna att kommandostaben valdes, all makt i armén överlämnades till valkommittén, officersgrader, titlar, ordnar, epåletter o. s. v. avskaffades.

Den häktade Duchonin fördes under eskort av matroser till stationen för att vidare befordras till Petrograd. Strax innan huvudkvarteret gav sig den 2 december hade i Bisjov generalerna Kornilov, Lukomskij, Romanovskij, Markov och Denikin rymt ur fängelset. De undkom. General Kornilov flydde söderut och fick med sig fyra honom tillgivna skvadroner bevakningsmanskap. Vid stationen Pestsjanikij på järnvägen Moskva–Brest blev dessa fullständigt slagna; de omringades och gav sig hastigt. Kornilov flydde förklädd och ankom den 19 december till Novotsjerkask. Dit hade tidigare Denikin, Lukomskij, Markov och Romanovskij anlänt.

När matroserna och soldaterna, som djupt hatade general Duchonin för hans vägran att sluta fred och göra slut på det förhatliga frontkriget, fick höra talas om Kornilovs flykt, kunde de inte längre hejdas. Massan, som vid 6-tiden hade samlat sig framför vagnen, slet Duchonin ur vaktmanskapets händer och lynchade honom trots försök av Krylenko att lugna stämningen.

Här följer ytterligare en kort skildring av striderna om makten i de norra och centrala rayonerna:

Sedan Kerenskis försök att med från fronten hämtade kosackavdelningar kväva omstörtningen i huvudstaden slagits ned, hade också de nygrundade revolutionära kommittéerna i knutpunkterna (Luga, Novgorod, Staraja Russa, Ostasjkov, Rsjev) fyllt sina krigsuppgifter: att inte släppa fram några transporter till stöd åt Kerenski. Nu började efterhand maktuppbygget i de centrala guvernementen.

I *Luga* skedde den 17 november sovjetens nyval och bolsjevikerna segrade med garnisonens stöd. I Jamburg övergick makten till sovjeten den dag den revolutionära kommittén grundades, och den 24 november följde det officiella proklamerandet av sovjetmakten. I guvernementet Novgorod hade bolsjevikerna sina stödjepunkter i städerna, där militären var koncentrerad, men icke desto mindre fanns i Novgorod och Staraja Russa kavalleri och stormtrupper, som höll stationerna besatta, och i Borovitsjij proklamerade general Tsubov t. o. m. belägringstillstånd och sände en kosackdivision till Petrograd under förevändning, att den skulle skydda Petrograd-sovjeten för att häktas av bolsjevikerna. I Novgorods sovjet härskade till oktober socialrevolutionärer, nationalsocialister och mensjeviker. Efter oktoberrevolutionens seger började exekutivutskottet komplettera sig med bolsjeviker från soldattrupperna. Den socialrevolutionära och monarkistiska stämningen höll sig endast i 3. och 4. dödsbataljonerna. Den senare fick av Kerenski order att träda i aktion i Gatsjina. Garnisonen beslöt emellertid att inte släppa bataljonen ur staden, men för att undvika blodsutgjutelse beordrades att den skulle demobiliseras, varpå den upplöste sig.

Sovjetmakten organiserades i guvernementet den 16 december, på tredje guvernementskongressen, där bolsjevikerna hade tre fjärdedelar av ombuden. Av 36 medlemmar i guvernementsexekutiven var 25 bolsjeviker.

I guvernementet Tver bemäktigade sig bolsjevikerna makten först i Rsjev, där det fanns en garnison på c:a 8,000 man. Den lokala sovjeten inträdde i Kommittén för den samhälleliga välfärden och blev strax nyvald,. Militärrevolutionära kommittén tillgodosåg stadens skydd, sovjeten förplägnaden. När det var ont om bröd, delade garnisonen sina förråd med civilbefolkningen.

I Tver bildade stadens sovjet i oktober en revolutionär kommitté och utsände kommissarier i distriktet. Samtidigt bildades också en ”kommitté för revolutionens räddning”. Med hänsyn till att mensjevikernas och socialrevolutionärernas guvernementsexekutivutskott var overksamma övertog stads-sovjeten redan i slutet av november guvernementsmyndigheternas funktioner och bekräftades den 16 december av tredje bondekongressen som provisoriskt guvernementsexekutivutskott.

Sakta och utan fasthet försiggick bildandet av sovjetmakten i det väldiga och glest bebyggda norra distriktet. I Vologda uttalade sig inte bara sovjeten utan också jordkommitténs distriktskongress (Vologodsk-, Olenek-, Novgorod-, Arkangelsk-, Vjatsk- och Kostromguvernementen) emot stödjandet av Folkkommissariernas råd. Sovjeten i Vjatsk uttalade sig den 9 november för konstituerande församlingen. Ännu i december förekom det, att en sovjet bestod av kadetter och anhängare till Plekhanov. Däremot krävde sovjeten av soldatombud i Glatsov, att makten skulle överlämnas till sovjeterna och ställde sig till andra allryska sovjetkongressens förfogande. I Arkangelsk bildades den 9 november en demokratisk koalitionsrevolutionär kommitté av representanterna för duman, semstvon, sovjeter, fackföreningar, järnvägsmän, postmän, armé och flotta. Först i februari 1918 samlades i Arkangelsk sovjeternas guvernementskongress. I guvernementsexekutiven valdes jämte bolsjeviker även mensjeviker och socialrevolutionärer. Sedan semstvoerna blivit upplösta, utträdde

socialrevolutionärerna, medan mensjevikerna stannade kvar – ”för att föra den ideella kampen vidare”. Sovjetmaktens svagheter i denna rayon utnyttjades av ententen.

I den centrala industrirayonen skedde maktens övergång till sovjeterna enhälligt och organiserat. I arbetarstäderna kom bolsjevikerna redan långt före oktober till inflytande; där väntade man på revolutionen, förberedde sig och hälsade den med oerhörd hänförelse. Överallt såg man de revolutionära krafterna tränga mot centrum, till hjälp åt Moskva, där den egentliga blodsutgjutelsen i partiernas kamp ägde rum.

I Klin, Bogorodsk, Serpuchov, Orechov-Tsuev, Podolsk, Rutsa övergick makten till sovjeterna efter segern i Moskva. I Kolomna var arbetarna, trots partiorganisationens svagheter, för bolsjevikerna. Man vann för aktion även soldaterna, gick hela den 7 november från kasern till kasern, från rote till rote, segerrikt bestående kampen med de socialrevolutionära och mensjevikiska motagitatorerna. På natten kom telegrammet om händelserna i Petrograd. Genast samlade sig sovjeten, kallade på trupperna och gick under deras skydd till arbetet. Till ordförande valdes bolsjeviken Levsjin, en distriktskommissarie tillsattes, ett arbetarnas kampkamratskap bildades, telegraf- och telefonstation besattes.

I textilområdets centrum, Ivano-Vosnesensk, i denna kokande, revolutionära ”proletärkittel”, låg makten faktiskt i bolsjevikernas händer i och med stadsförvaltningens personer, sedan redan två månader före oktober valts So proc. bolsjeviker till duman. Natten till den 7 november bildades en ”revolutionär stab” på fem personer, som genast uppställde vakter i staden och organiserade en post- och telegrafstrejk. Dagen därpå häktades de strejkande (200 man) och sabotaget likviderades snabbt genom att massan anställda bragtes i motsättning till de ”högre” tjänstemännen och övertalades att återvända till arbetet.

Den 9 november valdes på ett plenum av stadsförvaltningen och exekutivutskottet, samtliga socialistiska partiers, järnvägsmännens och regementskommitténs presidier (mensjeviker och socialrevolutionärer lämnade vid sammanträdets början lokalen) en sjumannastab för de revolutionära organisationerna.

Lika enhälligt försiggick omstörtningen i guvernementets övriga städer: i Vladimir, Sjua, Kochma, Kovrov, Teikov, Sereda, Alexandrov, Koltsjugin, Muron, Kinesjma (Kostromguvernementet). Trupperna och järnvägsmännen understödde revolutionen. Även i Kostromguvernementet skedde maktens övergång till sovjeterna fredligt, om också i distrikten något försenat.

I Jaroslavsk kom bolsjevikerna mot medio av oktober (g. st.) vid nyvalen av sovjeten till inflytande. För att förstärka det genomdrev de föreningen av arbetarsovjeten och soldatombudens sovjet. Under oktoberdagarna förstörde soldaterna vinkällrarna. Natten till den 8 november sammanträdde mensjevikerna och socialrevolutionärerna gemensamt med garnisonskommendanten till en ”skyddskommitté”. Bolsjevikerna vädjade till sovjeternas allmänna församling. Den 9 november antogs på denna församling, med ombud närvarande för fabrikskommittéerna och truppdelarna, en resolution om maktens övergång till sovjeterna; mensjevikerna och socialrevolutionärerna utträdde (för att efter några veckor återvända). En provisorisk exekutivkommitté valdes. Garnisonen ställde sig till sovjetens förfogande och distrikten detacherade smärre truppdelar till stöd åt sovjetmakten.

I november begyntes jordens överlämnande till jordkommitténs förvaltning. Guvernementsexekutivutskottet bildades i slutet av februari på guvernementskongressen, där bolsjevikerna och vänstersocialrevolutionärerna hade övervikten. Den bolsjevikiska stadssovjeten började en hårdnackad kamp med den av mensjevikerna och socialrevolutionärerna stödda vänstersocialrevolutionära guvernementssovjeten.

I Nisjnij-Novgorod återspeglade den mensjevikiska och socialrevolutionära sovjeten icke korrekt arbetarmassornas stämning. På sammanträdet den 9 november avslogs väl resolutionen om maktens övergång, men omedelbart efteråt förelästes resolutionerna från fabrikerna, vilka krävde maktens övergång till sovjeterna. Man beslöt inom tre dagar nyvälja sovjeten. Den 10 demonstrerade garnisonen för sovjeterna, telegrafen och tryckerierna besattes, garnisonskommendanten, socialrevolutionären Tsmiev, häktades. Samtidigt uppstod också en ”räddningskommitté”, som stödde sig på den i duman förskansade officersaspirantbataljonen. Med duman fördes ultimativa förhandlingar, tills slutligen Militärrevolutionära kommittén avväpnade officersaspiranterna genom ett överraskande angrepp. Den 11 utfärdade Militärrevolutionära kommittén kungörelsen om maktens övergång i sovjeternas händer. Den nya sovjeten, till tre fjärdedelar bolsjevikisk, övertog makten på sitt första sammanträde, men den i8 vägrade mensjevikerna och socialrevolutionärerna inträda i exekutivutskottet och lämnade sammanträdet. Någon tid rådde i staden ett dubbelstyre av duman och sovjeten. I slutet av november sammanträdde sovjeternas distriktskongress, men organiserandet av den nya makten hakade upp sig, hindrades av sabotage och kontrarevolutionär agitation.

Övergången till svarta jordens distrikt, jordbruks-Södern, utgör guvernementen Kaluga och Tula. Här finns få industriarbetare, bolsjevikorganisationerna var här svaga, maktövergången skedde icke utan komplikationer. I Kaluga, där bolsjevikerna redan före andra kongressen hade makten i soldatsovjeten, jagades de isär av kosacker och dragoner som duman hade inkallat. Garnisonen kunde inte göra motstånd och sändes till fronten. Fördrivningen av sovjeten i Kaluga, som gav ett åskådligt exempel i kontrarevolutionär justis, bliv inte utan nytta för förberedandet av oktober-aktionen i huvudstäderna. Efter oktober protesterade duman och bildade ett koalitionsorgan av guvernementsmyndigheterna – en ”räddningskommitté”; den 12 november häktades bolsjevikerna i Kaluga. Men om någon tid befriades de, och den 28 november valdes på ett möte av alla tre sovjetsektionerna en bolsjevikisk revolutionär kommitté, Definitivt befäste sig sovjetmakten följande dag, den 29 november, då ett revolutionärt detachement av rödgardister från Moskva och Tula såväl som arbetare från Petrovsk-fabriken (Tarussk-distriktet, guv. Kaluga) intågade, upplöste ”räddningskommittén” och upphävde krigstillståndet i staden. Dumans militära stöd, en bataljon stormtrupper, avväpnades och expedierades till Moskva.

I Tula fick bolsjevikerna till oktober relativ majoritet i sovjeten. Efter omstörtningen bildades en koalitions-”kommitté för den nationella kampen med kontrarevolutionen” (av ombud från de socialistiska partierna, den autonoma förvaltningen, fackföreningar o. s. v.), som att börja med arbetade i kontakt med bolsjevikerna. Icke desto mindre utdömde sovjeten den 12 november, med majoritet av mensjeviker och socialrevolutionärer, omstörtningen, medan ”arbetarna förhöll sig likgiltiga”. Men bolsjevikerna hade redan den 8 besatt arsenalen och genom att dra ut debatten i sovjeten och under tiden skaffa undan maskingevären till Moskva ställde de mensjevikerna inför fullbordat faktum.

Först efter sovjetens nyval den 20 december utropades sovjeternas makt och en ny revolutionär kommitté bildades; ”socialisterna” lämnade sammanträdet och ”kampkommittén” upplöstes.

I Sydryssland måste sovjeternas makt, oberoende av striderna i städerna, finna ett fast stöd inom byarmodet, något som ådagalades på böndernas talrika distriktskongresser som återspeglade massornas vaknande självverksamhet.

I Orla övergick, sedan oktober-händelserna blivit bekanta, makten till exekutivkommissionen (sammansatt av representanterna för duman, sovjeten, järnvägsmannafackföreningen och kommittén för den samhälleliga säkerheten). Den 14 november antogs i sovjeten bolsje-

vikernas resolution, varpå det av mensjeviker och socialrevolutionärer bestående exekutiv-utskottet nedlade sina mandat.

En originell lokal ”republik” grundades i Kursk. Den 15 november utropade sig ”kommittén för samhällets räddning” till högsta maktorgan i guvernementet. Kommittén var sammansatt av: duman, arbetar- och bondeombudens sovjeter, fackföreningar, trupper, alla socialistiska partier incl. bolsjevikerna (vilka i september räknade summa summarum 30 medlemmar i staden), borgmästaren, guvernementskommissarien o. s. v.

I december började sovjetmakten tränga in i distrikt, där omstörtningen drog ut på längden ända till januari–februari.

I Rjasan avsöndrade sig bolsjevikerna först i medio av oktober (g. st.) från den socialdemokratiska organisationen. Men redan i november antog guvernementskongressen en resolution för freden och sovjeternas makt. Den 14 december avsatte sovjeten provisoriska regeringens kommissarie och utnämnde sin egen kommissarie. Den 17 december sammanträdde guvernementskongressen för maktens organiserande i guvernementet.

Guvernementen Tambov och Voronesj liksom södra Volga-området var starka centra för den socialrevolutionära bonderörelsen. Före oktober fanns det bolsjevikorganisationer, därtill ganska svaga, endast på några få platser i guvernementet Tambov, i Kotslov, Usman,

Morsjansk, i krutfabriken (18 verst från Tambov) och i själva Tambov, där det fanns en garnison på 10,000 man. I september började i guvernementet den terroristiska bonderörelsen och den 12. och 13 september kom det, som i många andra städer den tiden, till plundringar av butikerna. I Usman, Kotslov och krutfabriken försiggick sovjet-omvälvningen nästan samtidigt med i centra, men i Tambov måste bolsjevikerna föra en lång kamp om den ännu socialrevolutionära sovjeten. Det lyckades dem få anhängare av mensjevikerna på sin sida, men först den 12 februari, i den nyvalda sovjeten, antogs resolution om maktövergången.

I Voronesj var, trots socialrevolutionärernas och mensjevikernas ansträngningar i sovjeten, bolsjevikernas inflytande redan betydande, då de också stödde sig på garnisonen, som låg där sedan julidagarna, såväl som på fabriksarbetarnas flertal. På det revolutionära exekutiv-utskottets sammanträde den 8 november antogs med 51 röster mot 46 högersocialrevolutionärernas förslag att bilda en revolutionär kommitté för ”den samhälleliga säkerheten”. Bolsjevikerna vägrade naturligtvis att ingå i denna kommitté.

Säkerhetskommittén sysslade med ”stadens skydd”. I spetsen stod garnisonskommendanten överste Jatsikov, som inkallade kavalleri från Lissok och Davidovka och mobiliserade ”ordningens” partigängare.

Å andra sidan råkade arbetarna och delar av garnisonen i rörelse, antog en rad resolutioner för stöd åt Petrograd-sovjeten och förklarade sig beredda att på första kallelse träda i aktion. Bolsjevikerna och vänstersocialrevolutionärerna bildade för eventuell kontrarevolutionär aktion ett ”aktionsorgan” bestående av tre bolsjeviker och två vänstersocialrevolutionärer, som senare ombildade sig till en militärrevolutionär kommitté.

Natten till den 13 november avväpnade officerare med kavalleri arbetarnas kamptrupp i Opoltsj och besatte krutmagasinet vid Kurskstationen och på morgonen förbereddes ett försök att avväpna det revolutionära maskingevärsregementet. Detta var signalen för 5. maskingevärsregementet att gå till aktion.

I gryningen samlades maskingevärsavdelningarna. En avdelning besatte 8. brigadens kontrarevolutionära stab, där också säkerhetskommittén var förlagd, varvid Jatsikov blev dödad. Kavalleriet vägrade öppna eld på maskingevärsregementet och förbrödrade sig med detta. En annan del av maskingevärsregementet besatte stationerna, post och telegraf. Så försiggick i

Voronesj den 12 november om störtningen. Den 16 november godkände Voronesj-sovjeten revolutionära kommitténs verksamhet och upplöste exekutivutskottet. I mitten av december valdes en ny sovjet. Den räknade av 95 ombud 52 bolsjeviker, 23 vänstersocialrevolutionärer och bara 4 högersocialrevolutionärer.

I de icke-industriella guvernementen Pensa och Simbirsk skedde maktövergången till sovjeterna sent och oklart. Sovjeten i Pensa utdömde oktober-händelserna. I Simbirsk kom det till en pogrom på intendenturverkstäderna, apoteken och butikerna. Först i december gav sovjetnyvalen i Pensa ”de revolutionära socialisterna” majoriteten, till dess låg högsta makten i händerna på ”revolutionära staben”. I Simbirsk var maktförhållandena ända till december oklara i staden och guvernementet, då mensjevikerna och socialrevolutionärerna inte tog makten i sovjeten.

De särskilda betingelserna, brutala klass- och nationalitetskonflikter och den vacklande reaktionära förvaltningen gav revolutionen ett oerhört tempo i guvernementet Kasan, där slutet blev ett av huvudstäderna oberoende oktoberuppror. ”Ett spannmålsguvernement med de rikaste godsägarhushåll, med bondemassor som skakade tänder av svält och levde under ett odrägligt nationellt ok” – redan på sin första guvernementskongress efter februarirevolutionen ”kastade bönderna här ut den gamla semstvon, bemäktigade sig all dess egendom och valde inom sig en ny guvernements-semstvoförvaltning. Valda blev tsjuvasjer, tatarer och byarmodet. Som ledare korade bönderna vänstersocialrevolutionären Kolegajev, som lutade åt bolsjevikerna”. Bondeombuden fattade beslut att omedelbart skrida till organiserad konfiskering av privat jord och inventarium, varför provisoriska regeringen vägrade erkänna den nya jordförvaltningen och från Kasan utsände misslyckade straffexpeditioner till de revolutionära distrikten, genom vilka garnisonen i Kasan blev slutgiltigt upplöst.

Utom den särskilt reaktionäre kommendanten för kadern i Kasans militärdistrikt, som i tsarismens tider hade befälet över gendarmeriet och ochranan och var mycket hatad av soldatmassorna, fanns där ännu en omständighet som skärpte truppernas upplösning och revolutionering. Det var den ytterst brokiga nationella sammansättningen av befolkningen och trupperna och ”tatarernas, tsjuvasjernas, tsjeremissernas, botjakernas, basjkirernas, kirgisernas och kalmuckernas nationella fiendskap mot de stormäktiga russifikatörerna”. ”Under oktoberstriderna slogs de tatariska och basjkiriska trupperna sida vid sida med de mest upplysta ryska avdelningarna.”

I början av september (g. st.) samlades bondeombudens andra guvernementskongress. Dess revolutionära stämning fann uttryck i kravet på frigivning av de häktade bolsjevikerna från Spask och Tsjeboksardsk, vilket krav understöddes av artilleristerna. Sedan de befriats, började bolsjevikernas febrila och organiserade arbete.

Den 23 oktober nyvaldes arbetar-, bonde- och soldatombudens sovjet – bolsjevikerna fick majoritet. Militärorganisationen upprättade förbindelsen, ”den levande och den tekniska”, med alla garnisonens truppdelar. Den 28 oktober arrangerades en demonstration av den 40,000-hövdade garnisonen under bolsjevikiska paroller.

De lokala myndigheterna förberedde sig på aktion. Natten till den 6 november avväpnades 2. artilleridivisionen och häktades en av militärorganisationens ledare, Grassis. En annan, Jersjov, lyckades undkomma häktning och fick hela garnisonen på benen. Upproret började. I början liknade sovjetens situation – med avskurna telefoner – en belägrads. Pansarbilarna och officersaspiranterna gick på truppbefälhavaren Archipovs order i aktion. Den 7 november började artilleribeskjutningen. På kvällen var officersaspiranterna besegrade. För att vinna tid arrangerades ett sammanträde med representanterna för sovjeterna, artilleri- och infanteritrupperna samt militär- och förvaltningsmyndigheterna, vari också ombud för partiet deltog, men den beslutade överenskommelsen visade sig redan ineffektiv. Underrättelserna om

omstörtningen i Petrograd förenklade situationen, provisoriska regeringens anhängare var desorganiserade och den 8 november övergick makten i guvernementet Kasan till sovjeterna. Samma dag valdes på sovjets plenum en revolutionär stab, som tog makten i sina händer – tills sovjeten nyvalts.

I guvernementen Samara och Saratov slöt sig de rika bönderna till socialrevolutionärerna och dessa guvernement bildade en socialt evolutionär bas. I Samara förklarade sig social-revolutionärerna på det förenade sammanträde, som vid budet om omvälvningen hölls i exekutivutskottet för arbetar-, bonde- och soldatombuden, för understödjande av provisoriska regeringen. Men dagen därpå, den 9 november, inkallade bolsjevikerna gemensamt med fabrikskommittéerna och fackföreningarna ett plenarsammanträde av sovjeterna. Sammanträdet varade till gryningen och som resultat proklamerades maktens övergång till sovjeterna; en revolutionär kommitté valdes, vari under ordförandeskap av Kujbisjev deltog bolsjevikerna, maximalisterna, internationalsocialisterna och poale-zionisterna. Bondeombudens sovjet sände inga representanter. Redan morgonen den 10 november skred revolutionära kommittén till arbetet, upplöste den socialrevolutionära ”folkmakt”-kommittén och avsatte guvernementskommissarien. Från första dagen började, som i Kasan, tjänstemännen sabotera. Garnisonen i Samara stod till sitt flertal på bolsjevikernas sida.

Till den nya sovjeten valdes c:a 350 bolsjeviker, 16o mensjeviker, 6o socialrevolutionärer och 110 andra. I spetsen för stadsförvaltningen stod bolsjevikerna och under tiden medio december–början av januari började det organiserade uppbygget av makten. Men stads-sovjeten hade att bestå en kamp med anarko-maximalisterna, som fick förstärkning på guvernementskongressen.

Saratov var en stor knutpunkt för järnvägs- och vattentransport och inte så mycket industri- som handelsstad, med komplicerade kadett- och småborgargrupperingar. Men även sovjeten i Saratov blev redan före september bolsjevikisk. Bland trupperna och i fabrikerna, steg den revolutionära hänförelsen. Ett rött kamratgarde bildades av 100 man. Den 29 oktober antog sovjeten en resolution, vari uttalades att ”Saratovs sovjet och proletariat och garnisonen på 80,000 man anser provisoriska regeringen kontrarevolutionär, vägrar den allt understöd och förklarar bestämd kamp emot den”.

Duman organiserade en krigsstab av artilleriofficerare, kallade officersaspirantskolan under vapen och utsände ett upprop om stöd åt ”kommittén för revolutionens försvar” och väpnad sammanslutning. Den 10 november hade redan en ansenlig grupp officerare, studerande ungdom, anställda o. s. v. samlat sig. Denna mycket brokiga samling, där det också fanns 12-15-åriga barn, beväpnades av dumastaben och fördelades på barrikader, som i vid omkrets omgav duman. Samma dag omringade sovjetstaben duman och uppställde ett batteri för dess beskjutning. Påbörjade förhandlingar om kapitulation avbröts av förrädisk beskjutning mot sovjetdelegationen. Det blev signalen till en 24 timmars kamp, som åtföljdes av artillerield och krävde offer på bägge sidor. Resultatet av kampen var, att dumafolket såg sig tvunget till kapitulation och under bevakning avfördes i häkte. Omedelbart började husundersökningar, avväpning och häktning av officerarna.

Förre guvernementskommissarien, mensjeviken Topuridse, som hade hållit sig gömd under omvälvningen, inkallade från Baland Orenburg-kosacker till Saratov. Den 12 november började det första försvarsarbetet. Inom en dag var skyttegravar grävda runtomkring staden och dessa belagda med soldater, som höll stånd trots köld och dålig förplägnad. Kosackerna kunde inför åsynen av den kampberedda garnisonen inte besluta sig för angrepp utan skickade en delegation till exekutivutskottet, och resultatet var att de åter avtågade sedan de först avlämnat vapnen och fått hö åt sina hästar.

Efter befrielsen från kosackerna började exekutivutskottet kampen med sabotaget och den fientligt sinnade duman (den 4 december sattes hela stadsförvaltningen i fängelse och fick stanna där sex veckor) samt satte sig i besittning av alla grenar av förvaltningen. Det var nödvändigt att erövra den socialrevolutionära landsbygden. Inte långt efter oktober inkallade socialrevolutionärerna andra guernements-bondekongressen. Det lyckades på denna kongress åstadkomma en sprängning, c:a en tredjedel av ombuden slöt sig till bolsjevikerna. Man beslöt inkalla en kongress av byarmodet. I det syftet sändes ett 150-tal av de aktivaste och mest revolutionära soldaterna ut på landsbygden att agitera och genomföra valen. Denna bondekongress stod helt i bolsjevismens tecken. Det här valda exekutivutskottet förenade sig med stadssovjeten.

I Tsaritsin blev såväl sovjeten som också duman och garnisonen bolsjevikiska. Denna stad med stora fabriksföretag i amerikansk stil, knutpunkt för tre järnvägar, var år 1917 en av de första städer där bolsjevikerna redan under provisoriska regeringen faktiskt ägde makten utan att formellt ta den, varvid de stödde sig på den revolutionära och klassmedvetna garnisonen. Den borgerliga pressen, Som redan sedan juni hetsade mot ”republiken Tsaritsin”, gjorde en så storartad reklam för den, att talrika delegationer från Central-Ryssland, Ukraina, Kronstadt, Rostov vid Don och fronten strömmade samman dit.

För undersökning av ”anarkien” utsändes från Saratov en speciell kommission till Tsaritsin på uppdrag av Petrograd-sovjeten. Likaledes inträffade där stabschefen för Kasans militärdistrikt, men han fann att ”av monarki fanns inte ett spår men väl kunde man lala om feghet från bourgeoisins sida”. Men när bolsjevikerna i juli fick den absoluta majoriteten i sovjeten och den relativa i duman, sände provisoriska regeringen en straffexpedition av officersaspiranter och Orenburg-kosacker till Tsaritsin under befäl av överstelöjtnant Korvin-Krukovskij. Man häktade bolsjevikernas ledare i Tsaritsin, kamrat Minin, och andra kamrater och de revolutionära regementena bortskickades. Men trots interventionen gav de till slutet av augusti bestämda nyvalen redan 45 platser av 102 åt bolsjevikerna. I september kom nyvalen till sovjeten, vilka slutgiltigt befäste bolsjevikernas makt.

Ett betydande revolutionärt centrum var Ural, det äldsta metallurgiska centrum, med stora statliga företag, gammal infödd arbetarbefolkning och traditioner av parti- och kamparbete. Övergången av makten till sovjeterna skedde här lätt och smärtfritt, nästan i hela distriktet; endast i få stadscentra gjorde efterblivna sovjeter motstånd (Perm). I Jekaterinburg var den nyvalda sovjeten sammansatt till tre fjärdedelar av bolsjeviker. Den 8 november förklarade sig exekutivutskottet som stadens enda myndighet, avsatte guvernementskommissarien, placerade sina egna kommissarier i alla myndigheter och indrog kadetternas tidning.

I Perm hade till oktober utformats följande läge:

I de stora företagen i trakten omkring (Motovilichinsk med 20,000 arbetare, Lisvensk) var stämningen revolutionär men detta kom ej till uttryck i den mensjevikiska sovjeten, där bolsjevikerna var utan varje inflytande. Distriktssovjetens exekutivutskott organiserade en ”revolutionär kommitté”, som snart tog ställning mot sovjetmakten, förvandlade sig i en ”räddningskommitté” och därefter alldeles föll sönder. Under de följande mellandagarna, medan sovjetnyvalen försiggick, plundrades staden av soldaterna, vilka började med vinkällrarna. Efter nyvalen stärktes så småningom bolsjevikernas inflytande och sedan övertog de makten. I fabrikerna förlopp oktober lugnt, många sovjeter hade redan faktiskt makten i sina händer. De stora industricentra var: Alapajevsk, Verchnje-Turinsk, Nisjne-Tagiisk, Lissev (Urals Kronstadt som mensjevikerna kallade det) där det i oktober fanns endast 2,000 bolsjeviker och varifrån i januari 1918 två rotar marscherade ut i medborgarkriget men i juli ett helt regemente, som till 80 proc. bestod av bolsjeviker.

I guvernementet Ufa tävlade de bolsjevikiska sovjeterna redan i maj 1917 med jordförvaltningarna om verksamhets- och inflytelse- sfärer. Sovjeterna utövade ofta själva domsrätt, underordnade under sig milisen, organiserade på några verk sin egen arbetarmilis och betalade denna ur verkets kassa. Sovjeterna betalade ut understöd åt arbetarinvaliderna och arbetaränkorna. De organiserade en hela företagens produktionsprocess omfattande arbetarkontroll. Arbetarkontrollen lagrade för företaget råmaterial, bränsle och halvfabrikat, undersökte arbetets produktivitet, fabrikatens avsättning o. s. v. Lönetariffen utarbetades av sovjeten, uppsikten över de arbetande krigsfångarna tillhörde sovjeten, likaså uppsikten över skolor och bibliotek. I rayonen Bogojavlensk fråntog sovjeten genast efter februarirevolutionen godsägarna all jord och började bland bönderna organisera kollektiv plöjning, varvid man också nationaliserade jordbruksredskapen. Gruvorna i Simsk nationaliserades faktiskt också redan i juli, så att man organiserade en distriktsgruvförvaltning, under vilken alla gruvors administration lydde, kassan, bokhållningen och beställningsmottagningen.

Ufa låg den faktiska makten redan före oktober i händerna på sovjeten, som två gånger, i pogromtider, bildade en revolutionär kommitté på 7 man (5 bolsjeviker, 2 socialrevolutionärer) och förvaltade guvernementet utan att bry sig om provisoriska regeringens organ. Underrättelsen om oktoberrevolutionen träffade här en fullt förberedd miljö. Den 9 november omorganiserades den revolutionära kommittén. Sjumannakommissionen tog makten och utsände överallt sina kommissarier. Småborgarna, tjänstemännen och de intellektuella gjorde länge motstånd mot den nya makten medelst sabotage. Liksom överallt stod också här i spetsen för sabotaget stadsdumans och jordförvaltningens högergrupper. Först i december efter sovjetens guvernementskongress, där gruvarbetarna hade överhand och guvernements-exekutivutskottet och revolutionära kommittén nyvaldes, övervann Ufas sovjet sina svagheter och sin förvirring, sin brist på revolutionär energi och började den sakliga kampen mot sabotaget. Stadsduman upplöstes på begäran av de bolsjevikiska medlemmarna. Den 30 december övertog revolutionära kommittén statsbanken, finansförvaltningen och statspalatset. I januari– februari likviderades semstvon, och vid denna tid befäste sig sovjetmakten på olika platser.

En utomordentligt viktig roll vid stödet av sovjetmakten spelade ”folkbeväpningens kampkamratskaper”, säregna, av sträng kamratdisciplin genomträngda och av revolutionär entusiasm burna partisanorganisationer av arbetare och bönder, vilka leddes av bolsjevikerna och vänstersocialrevolutionärerna och daterar sin uppkomst till tiden redan före den första revolutionen.

I Sibirien dröjde det med maktens övergång till sovjeterna ända till våren, tack vare lokala förhållanden, och ända till det tjeckoslovakiska upproret likviderats var dess konsolidering ännu ej genomförd. Orsakerna till svagheterna hade sin rot huvudsakligen däri, att det i Sibirien inte fanns några stora gods och att bönderna därför inte omedelbart var intresserade i oktoberrevolutionen. En andra faktor var den lantliga industrins övervikt och det ringa antalet stora centra med järnvägsarbetare, dessa bodde ju endast utefter huvudlinjerna. Allt detta gjorde, att sovjetregeringen inte hade tillräckligt stöd i Sibirien. Därtill kom också lokalpatriotismen hos den sibiriska ”demokratin”, som var benägen för separation från Sovjet-Ryssland.

I Tomsk grep den 21 december stadssovjeten makten. I början av januari sammanträdde guvernements-exekutivutskottet och beslöt överta makten i guvernementet.

I mars sammanträdde andra kongressen av bondeombud och visade sig vara bolsjevikisk. Ett nytt guvernements-exekutivutskott valdes på paritetisk grund (arbetare och bönder).

I andra städer i västra Sibirien skedde omstörtningen utan särskilda aktioner av bolsjevikerna (Tobolsk, Barnaul). I Omsk uttalade sig de demokratiska organisationernas förenade

kommitté för understöd åt sovjeterna, duman däremot tog parti för provisoriska regeringen. I fortsättningen sökte socialrevolutionärerna och kadetterna med officersaspiranternas hjälp häkta en hel rad personer, däribland militärkommendanten. Men aktionen misslyckades. Rödgardistposter uppställdes mot kosackerna. Röda gardet i Omsk räknade ungefär 1,000 man.

I februari kom det i samband med distriktsdumornas kongress till en sammanstötning mellan sovjetmakten och socialrevolutionära distriktspatrioter.

I östra Sibirien blev Krasnojarsk med sina jättestora järnvägsverkstäder ”revolutionens skarpskytt”. Här hade bolsjevikerna redan före oktober stadsduman i sin hand. Omvälvningen skedde fullkomligt fredligt: man sände provisoriska regeringens kommissarie ett meddelande, att han var befriad från sitt uppdrag.

Lika lugnt förlöpte oktober i Kansk, där sovjeten redan sedan februarirevolutionen hade makten. Sedan nyheterna om händelserna i Petrograd ingått, sände sovjeten i Kansk 50,000 pud spannmål till Petrograd-sovjetens stöd.

I Irkutsk kom det till en parallell kamp om den centrala och den kommunala makten. Kampen komplicerades av, att i staden fanns fyra officersaspirant-krigsskolor. I slutet av november samlades i Irkutsk allsibiriska sovjetkongressen, som räknade 187 ombud, majoritet bolsjeviker. Sedan högersocialrevolutionärerna lämnat kongressen, antog kongressen en resolution för maktens övergång till sovjeterna och valde ett allsibiriskt centralorgan, Sibiriens CEK (Centrosibir), i vars spets stod Sjumjatskij.

Nu beslöt socialrevolutionärerna uppta kampen och föranstaltade ett uppror av officersaspiranterna. Den 21 december angrep officersaspiranterna under förevändning att man ville avväpna dem Vita huset, där sovjetorganen och röda gardenas stab befann sig. Garnisonen i Irkutsk tog upp kampen, och den varade i åtta dagar. Officersaspiranterna besatte stadens centrala del, soldaterna och rödgardisterna opererade i förstäderna Glatskovo och Tsnamenkan. Snart kom förstärkningar: arbetarna från Tsjeremkovo, röda gardet från Kansk och Krasnojarsk och artilleristerna från Krasnojarsk, vilka började beskjuta officersaspiranterna. Upproret slogs ned den 30 december.

Fjärran Östern tillhörde inte Centrosibir. I Vladivostok fanns många hamn- och stuveriarbetare, och här utövade sovjeten den faktiska makten i staden redan i juni 1917. Från augusti till ententens intervention, alltså nästan ett helt år, var exekutivutskottets ordförande en bolsjevik. Formellt beslöt folkförsamlingen i början av november överta makten.

I Charabovsk antog sovjeten den 19 december en resolution föl: erkännandet av Folkkommissariernas råd. Sovjeten nyvaldes, mensjevikerna och socialrevolutionärerna utgick och det nya exekutivutskottet övertog makten. Regeringsommissarien Rusanov försökte börja kampen med sovjeten och inkallade semstvon. Men tredje sovjetkongressen, som samlades vid den tiden, skapade ett sovjetorgan, Folkkommissariernas råd för Fjärran Östern, med Krasnosjtsjokov i spetsen och säte i Charabovsk.

Blagovesjtsjensk var oktoberrevolutionens sista punkt i Sibirien. Till omvälvningen fanns där en provisorisk jordförvaltning. Den 23 februari samlades där gränsjordkongressen. Guvernementet Primorsk hade sänt bolsjeviker. Denna kongress likviderade jordkommissionen och överförde makten till gränssovjeten.

Nu skred socialrevolutionärer och vitgardister från Blagovesjtsjensk till omstörtning och genomförde den med officersaspiranternas hjälp. De häktade sovjeten, några medlemmar av kongressen och Krasnosjtsjokov. Från Charabovsk och Vladivostok kom emellertid militär till

hjälp, och efter en veckas kamp och artilleribeskjutning (c:a 1,000 döda och sårade) återupprättades sovjeternas trakt.

8. Andra allryska sovjetkongressen.

Som redan nämnt öppnades Andra allryska, sovjetkongressen dagen för proletariatets segerrika uppror, den 25 oktober (eller 7 november nya stilen). Där var 670 ombud närvarande, där av 390 bolsjeviker, 179 vänstersocialrevolutionärer, 35 mensjevikinternationalister, 21 ukrainare, resten mensjeviker, Bund-anhängare, högersocialrevolutionärer, Poale-Zion, anarkister och partilösa. Ordförande i presidiet var Kamenev. Första sammanträdet, som öppnades kl. 10,40, varade till kl. 6 morgonen därpå och fylldes med avlämnandet av deklarationer från de olika partierna och häftig kamp mot högern.

På detta första sammanträde mottogs meddelanden om Vinterpalatsets erövring, häktningen av provisoriska regeringen, de av Kerenski mobiliserade bilbataljonernas övergång till Militärrevolutionära kommittén samt beslöts därefter följande upprop:

> Till arbetarna, soldaterna och bönderna!
>
> Andra allryska sovjetkongressen av arbetar- och soldatombud har öppnats. Där är det övervägande flertalet sovjeter representerade. Även talrika ombud från bondesovjeter är närvarande på kongressen. Det kompromissande centrala exekutivutskottets fullmakter har förklarats ogiltiga. Stödd på den övervägande majoriteten av arbetarna, soldaterna och bönderna, stödd på det segrande uppror som, i Petrograd ägt rum av arbetarna och garnisonen, tar kongressen makten i sina händer.
>
> Provisoriska regeringen är avsatt. Flertalet medlemmar i provisoriska regeringen har redan häktats.
>
> Sovjetmakten kommer att föreslå alla folk en omedelbar demokratisk fred och omedelbart vapenstillestånd på alla fronter. Den garanterar också överlämnandet utan skadestånd av alla gods, domäner och klostergods till bondekommittéerna, den kommer att gå in för soldaternas rättigheter genom att genomföra fullständig demokratisering av armén, den kommer att införa arbetarkontrollen över produktionen, garantera inkallandet i rätt tid av nationalförsamlingen, städernas förseende med bröd och landsbygdens med nödiga varor, den kommer att ge alla den ryska staten tillhörande nationer den verkliga självbestämmanderätten.
>
> Kongressen beslutar, att all makt på de lokala orterna övergår till arbetar-, soldat- och bondeombudens sovjeter, vilka måste upprätta en verklig revolutionär ordning.
>
> Kongressen uppfordrar soldaterna i skyttegravarna till vaksamhet och uthållighet. Sovjetkongressen är övertygad om, att den revolutionära armén kommer att skydda revolutionen från alla imperialismens attentat tills den nya regeringen har lyckats avsluta en demokratisk fred, som den kommer att direkt föreslå alla folk. Den nya regeringen kommer att vidta alla åtgärder för att förse den revolutionära armén med all nödtorft genom en beslutsam politik av rekvisition från och beskattning av de besittande klasserna och kommer likaledes att dra försorg om förbättrandet av soldatfamiljernas läge.
>
> Kornilov-anhängarna Kerenski, Kaledin m. fl. försöker föra trupper mot Petrograd. Några avdelningar, som hade vilseletts och satts i rörelse av Kerenski, har övergått på det upproriska folkets sida.
>
> Soldater! Aktivt motstånd mot Kornilov-anhängaren Kerenski! Var på er vakt!
>
> Järnvägsmän! Stoppa alla tåg, som Kerenski sänder mot Petrograd!
>
> Soldater, arbetare, anställda! I edra händer ligger revolutionens och en demokratisk freds öde!
>
> Leve revolutionen!
>
> Allryska sovjetkongressen av arbetar- och soldatombud.
>
> Ombuden för bondesovjeterna.

Den 8 november publicerade sovjetkongressen och Militärrevolutionära kommittén följande kungörelse:

> Till fronten!
>
> Allryska sovjetkongressen föreslår alla arméer att bilda en provisorisk revolutionär kommitté som är ansvarig för upprätthållandet av den revolutionära ordningen och frontens fasthet. Överbefälhavarna är förpliktade att underordna sig kommitténs förfoganden. Provisoriska regeringens kommissarier förklaras avsatta. Allryska sovjetkongressens kommissarier beger sig till fronten. Alla vidtagna åtgärder intelegraferas omedelbart.
>
> Till alla guvernements- och distrikts-sovjeter av arbetar-, soldat- och bondeombud!
>
> Enligt allryska sovjetkongressens beslut ska alla häktade medlemmar av jordkommittéerna genast befrias. De kommissarier, som häktade dem, häktas. Hela makten tillhör från nu sovjeterna. Regeringskommissarierna avsättes. Sovjetordförandena träder omedelbart i förbindelse med revolutionära regeringen.
>
> Det av Kerenski vid fronten åter införda dödsstraffet upphäves ånyo. Fulla agitationsfriheten återställer vid fronten. Alla för s. k. politiska förbrytelser häktade revolutionärer, soldater som officerare, återges friheten. Förra ministrarna Konovalov, Kisjkin, Teresjtsjenko, Maljantovitsj, Nikitin m. fl. har häktats av revolutionära kommittén. Kerenski har flytt. Alla organisationer i armén beordras omedelbart häkta Kerenski och transportera honom till Petrograd. Varje stöd åt Kerenski bestraffas som svår statsförbrytelse.

Den 8 november kl. 9 e. m. öppnades andra och sista sammanträdet på allryska sovjetkongressen (där då valdes den nya centralexekutiv kommittén på 120 man, därav 60 bolsjeviker och 20 vänstersocialrevolutionärer). Den arbetade till kl. 7 på morgonen. På dagordningen stod freden, jordfrågan, bildandet av en arbetar- och bonderegering: folkkommissariernas råd.

Kamenev meddelade de härovan publicerade kungörelserna. Gutman förklarade i mensjevik-internationalisternas namn deras beslut att lämna kongressen. Losovskij förklarade som representant för de på kongressen kvarstannande mensjevik-internationalisterna, att de ansåge det för ett fel att lämna kongressen och komme att stanna där i den revolutionära enhetsfrontens intresse men rösta mot maktens överlämnande till Sovjetregeringen.

Härefter fick *Lenin* ordet till frågan om freden.

Frågan om freden är, sade L., en brännande fråga, den ömma punkten i detta nu. Mycket har talats och skrivits därom, och ni har alla sannolikt sysslat inte så lite med den. Tillåt mig därför att övergå till att föreläsa den deklaration, den av eder valda regeringen kommer att få utfärda:

Dekretet om freden.

> Den av revolutionen den 7 och 8 november bildade och på arbetar-, soldat- och bondeombudens sovjeter stödda arbetar- och bonderegeringen föreslår alla krigförande folk och deras regeringar att ofördröjligen inleda förhandlingar om en rättfärdig demokratisk fred.
>
> Som en rättfärdig eller demokratisk fred, efter vilken den förkrossande majoriteten av de av kriget utmattade, pinade och ruinerade arbetande klasserna i alla krigförande länder törstar – som en fred sådan de ryska arbetarna och bönderna efter den tsaristiska monarkiens störtande på det mest bestämda och intensiva sätt krävde – som en sådan fred anser regeringen den omedelbara freden utan annektioner av främmande områden, utan våldsinförlivande av främmande folkstammar och utan kontributioner.
>
> Rysslands regering föreslår alla krigförande folk att ofördröjligt avsluta en sådan fred och förklarar sig [beredd att utan minsta dröjsmål omedelbart vidtaga alla åtgärder – ända till ett definitivt

bekräftande av alla villkor för en sådan fred genom de befullmäktigade församlingarna av folkrepresentanterna i alla länder och alla folk.

Med en annektion eller ett tillgripande av främmande områden förstår regeringen i enlighet med demokratins rättsmedvetande överhuvud och de arbetande klassernas i synnerhet varje införlivande av en liten eller svag folkstam i ett stort eller starkt rike utan denna folkstams klart, tydligt och frivilligt yttrade önskan därom eller samförstånd, detta oberoende också av på vilken utvecklingsnivå den med våld införlivade eller med våld inom gränserna av en given stat kvarhållna nationen står; oberoende slutligen också av, huruvida det rör en nation Europa eller i fjärran, transoceana länder.

Om någon som helst nation med våld kvarhålles inom en stats gränser, om den mot sin tydligt uttalade önskan – likgiltigt om denna önskan kommer till uttryck i pressen, i folkförsamlingar, i partibeslut eller i resning och uppror mot det nationella undertryckandet – icke medgives rätten ,att, sedan den införlivande eller överhuvud starkare nationens trupper fullständigt utrymts, utan minsta tvång avgöra frågan om formerna för sin statliga tillvaro, så är ett sådant införlivande en annektion, d. v. s. en ockupation och en våldsakt.

Att fortsätta kriget för att fördela de svaga folken på de starka och rika nationerna, det anser regeringen för den största förbrytelse mot mänskligheten och den förklarar sig högtidligt beredd att ofördröjligen sluta en fred, som under nämnda, för alla folk lika rättfärdiga betingelser gör slut på kriget. Samtidigt förklarar regeringen, att den ingalunda anser de ovan nämnda fredsvillkoren som ultimativa, d. v. s. att den också är beredd att debattera vilka som helst andra fredsvillkor och endast håller på att ett förslag kommer snarast möjligt från en av de krigförande staterna, på den allra största klarhet och på det ovillkorliga uteslutandet av all tvetydighet och all hemlighet vid förslaget om fredsvillkor.

Regeringen avskaffar den hemliga diplomatin och förklarar sitt fasta beslut att föra alla förhandlingar fullkomligt öppet inför hela folket, i det den genast skrider till fullständigt offentliggörande av de av godsägarnas och kapitalisternas regering från februari till 25 oktober 1917 bekräftade eller ny-avslutade avtal. Hela innehållet av dessa hemliga avtal, i mån de, som fallet var i flertalet av dem, var inriktade på att garantera fördelar och privilegier åt de ryska godsägarna och kapitalisterna, på upprätthållandet eller utvidgandet av storryssarnas annektioner, förklarar regeringen som ovillkorligt och omedelbart avskaffat.

I det den vänder sig till regeringarna och folken i alla länder med förslaget att omedelbart inleda öppna förhandlingar om avslutandet av en fred, förklarar Rysslands regering sig för sin del beredd att föra dessa förhandlingar såväl på skriftlig väg, genom telegrafen, som också genom direkta förhandlingar mellan representanterna för de olika staterna eller på en konferens av dessa representanter. För att underlätta sådana förhandlingar utnämner regeringen en befullmäktigad representant för de neutrala staterna.

Regeringen föreslår alla regeringar och folk i de krigförande staterna det omedelbara avslutandet av ett vapenstillestånd och anser å sin sida för önskvärt, att detta vapenstillestånd avslutas på en minimitid av tre månader, d. v. s. en frist varunder fredsförhandlingar kan avslutas av representanter för alla de folk och nationer, som har gått med i kriget eller tvingats delta i detta – och under vilken inkallandet kan ske av befullmäktigade församlingar av folkrepresentanterna i alla länder för slutgiltig ratificering av fredsvillkoren.

I det den vänder sig med detta fredsförslag till regeringarna och folken i alla krigförande länder, vänder sig Rysslands provisoriska arbetar- och bonderegering emellertid också samtidigt särskilt till de klassmedvetna arbetarna i de tre avancerade nationerna och största krigsdeltagarna: England, Frankrike och Tyskland. Arbetarna i dessa länder har inlagt de största förtjänster om framstegets och socialismens sak, och de stora föredömena av chartiströrelsen i England såväl som av en rad revolutioner av världshistorisk, betydelse, vars bärare det franska proletariatet var, slutligen föredömet av en hjältemodig kamp mot undantagslagen i Tyskland och en för arbetarna i hela världen exemplarisk, hårdnackad disciplin vid skapandet av proletära massorganisationer i Tyskland – alla dessa föredömen i proletär heroism och historisk skaparkraft garanterar oss, att arbetarna i de nämnda länderna kommer att förstå de på dem vilande uppgifterna för

> mänsklighetens befrielse från krigets fasor och dess följder, ty dessa arbetare kommer att genom allsidig, beslutsam, oförfärad och energisk verksamhet understödja oss i fullbordandet av fredens sak och befriandet av de arbetande och utsugna massorna från varje slaveri, varje utsugning.

Detta dekret antogs enhälligt under ovationer för Lenin, åtföljda av avsjungandet av Internationalen och sorgmarschen över de fallna kamraterna. Lenin fortsatte:

Arbetar- och bonderegeringen, som grundades av revolutionen den 6 och 7 november och stödjer sig på arbetar-, soldat- och bondeombudens sovjeter, måste omedelbart inleda förhandlingar om freden. Vårt upprop måste vända sig såväl till regeringarna som till folken. Vi får inte ignorera regeringarna, ty då skulle vi fördröja fredsbeslutets möjlighet och det vågar ingen folklig regering göra; men vi har heller ingen som helst rätt att inte också samtidigt vända oss till folken. Överallt går regerings och folks meningar isär, och därför måste vi hjälpa folken att blanda sig i frågan om krig och fred. Vi kommer självklart att med alla medel försvara hela vårt program om en fred utan annektioner och kontributioner. Vi kommer icke att avvika därifrån, men vi måste slå ur våra motståndares händer möjligheten att säga, att deras villkor är andra och att de därför inte kan förhandla med oss. Nej, vi måste beröva dem dessa vinstchanser och inte ställa våra krav ultimativt. Därför har vi också tagit med bestämmelsen, att vi är villiga att pröva vilka som helst fredsvillkor, vilka som helst förslag. Pröva betyder ännu inte anta. Vi kommer att framlägga dem för konstituterande församlingen till prövning, och den kan då med befogenhet avgöra vad som är möjligt och vari man inte kan ge efter. Vi kämpar mot bedrägeriet av regeringarna, vilka i ord alla talar om fred, om rättfärdighet men i handling för rovgiriga annektionskrig. Det finns ingen regering som säger allt vad den tänker. Men vi är emot den hemliga diplomatin och kommer att handla öppet, inför hela folket. Vi har inte blundat och blundar inte för svårigheterna. Ett krig kan man inte sluta genom att avstå, ett krig kan man inte avsluta endast på ena sidan. Vi föreslår ett vapenstillestånd på tre månader men Vi förkastar heller inte en kortare frist, på det den pinade armén må kunna andas ut åtminstone en tid, och dessutom måste i alla, kulturländer nationalförsamlingarna inkallas för att pröva fredsvillkoren.

I det vi föreslår att omedelbart avsluta vapenstillståndet vänder vi oss till de klassmedvetna arbetarna i de länder, där mycket har gjorts för utvecklingen av den proletära rörelsen. Vi vänder oss till arbetarna i England, som hade chartiströrelsen, till arbetarna i Frankrike, som mer än en gång i uppror har bevisat hela kraften av sitt klassmedvetande, och till arbetarna i Tyskland, som har bestått kampen med socialistlagen och skapat mäktiga organisationer.

I manifestet av den 14 mars föreslog vi, att man skulle störta bankirerna. Men vi icke blott icke störtade våra egna utan ingick t. o. m. i förbund med dem. Först nu har vi störtat bankirernas regering.

Regeringen och bourgeoisin gör alla ansträngningar för att förena sig och i blod kväva arbetarnas och böndernas regering. Men tre års krig har varit en tillräcklig lektion för massorna. Rådsrörelsen i andra länder, tyska flottans uppror, som undertrycktes av bödeln Wilhelms officerare – och slutligen måste man betänka, att vi inte lever djupt inne i Afrika utan i Europa, där allt kan bli hastigt känt.

Arbetarrörelsen vinner överhand och jämnar vägen till freden och socialismen.

Jag ska inte syssla med deklarationens allmänna karaktär. Den regering, som eder kongress kommer att bilda, kan också företa ändringar i oväsentliga, punkter.

Jag uttalar mig bestämt emot, att vårt krav på fred skulle vara ultimativt. Den ultimativa karaktären kan bli skadlig för hela vår sak. Vi kan inte kräva, att någon obetydlig avvikelse från våra krav ska ge de imperialistiska regeringarna möjligheten att säga, att vår oförsonlighet gjorde det omöjligt att ingå i fredsförhandlingar.

Vi kommer att skicka ut vårt upprop åt alla håll, alla, kommer att lära känna det. Att förtiga de villkor, vår arbetar- och bonderegering ställer i förgrunden, blir en omöjlighet. Man kan inte hemlighålla vår arbetar- och bonderevolution, som har störtat bankirernas och godsägarnas regering. På ett ultimatum kan regeringarna underlåta att svara, så som vi har redigerat det måste de svara. Alla bör veta vad deras regeringar menar. Vi vill inga hemligheter. Vi vill, att regeringen alltid står under kontroll av den offentliga meningen i landet.

Vad kommer bonden i ett avlägset guvernement, vilket som, helst, att säga, när han tack vare hemlighetsmakeri från vår sida inte får reda på vad den andra regeringen vill? Han kommer att säga: Kamrater, varför har ni omöjliggjort fredsförslag, hurudana, de än må vara? Jag skulle ha vägt dem, jag skulle ha prövat dem och sedan skulle jag ha givit mina representanter i konstituerande församlingen i uppdrag att handla efter min mening. Jag är beredd att slåss revolutionärt för rättvisa villkor, om regeringen inte kan enas, men det kan också finnas sådana villkor för vissa länder, att jag är beredd att föreslå dessa regeringar att ensamma kämpa vidare. Det fullständiga förverkligandet av våra idéer beror helt och hållet av hela det kapitalistiska systemets störtande. Ja, detta kan vår bonde säga oss och han kan förebrå oss onödig halsstarrighet och småsinne där dock huvudsaken för oss måste vara att avslöja hela avskyvärdheten och odugligheten hos bourgeoisin och dess krönta och okrönta bödlar, som har ställts i spetsen för regeringen.

Vi får inte, vi bör inte ge regeringarna möjligheten att dölja sig bakom vår omedgörlighet och dölja för folken varför man skickar ut dem till slakt. Detta är bara en droppe, men vi får och bör inte avstå från denna droppe, som urhålkar borgerlighetens sten. Ett ultimatum underlättar situationen för våra fiender. Men vi kommer att visa folket alla villkor. Vi kommer att ställa alla regeringar inför våra villkor och må de sedan ge sina folk svar! Vi kommer att framlägga alla fredsförslag för konstituerande församlingen, som sedan har att besluta.

Det finns, kamrater, ännu en punkt, som kräver skarp uppmärksamhet från vår sida. De hemliga avtalen måste offentliggöras. Punkterna om annektioner och kontributioner måste upphävas. Det finns olika punkter, kamrater. De rovaktiga regeringarna har ju inte bara enat sig om rovet utan de har också i dessa avtal upptagit ekonomiska överenskommelser och olika andra punkter om vänskapliga förbindelser.

Vi binder oss inte genom avtal. Vi låter inte förvirra oss genom avtal. Vi förkastar alla punkter om röverier och våldföring, men alla punkter, som stadgat vänskapliga relationer och ekonomiska avtal, antar vi beredvilligt, dem kan vi inte avslå. Vi föreslår ett vapenstillestånd på tre månader. Vi har valt en lång frist, därför att folken är trötta, folken längtar att vila ut från detta, blodiga slaktande, som nu pågår på fjärde året. Vi måste förstå, att det är nödvändigt att folken prövar fredsvillkoren och uttalar sin vilja, under parlamentets medverkan, och därför måste det finnas en frist. Vi kräver ett långt vapenstillestånd på det armén i skyttegravarna må kunna, hämta sig från det eviga mördandets mara, men vi avböjer heller inte förslag om ett kortare vapenstillestånd, vi kommer att pröva dem och vi kommer att vara förpliktade att anta dem, även 0m man föreslår Oss ett vapenstillestånd på endast en eller halvannan månad. Vårt förslag om vapenstillestånd får heller inte vara ultimativt, ty vi vill inte ge våra fiender möjligheten att hemlighålla hela sanningen för folken genom att dölja sig bakom vår oförsonlighet. Det får inte vara ultimativt, därför att den regering, som ej önskar vapenstillestånd, är brottslig. Om vi inte gör vårt förslag om vapenstillestånd ultimativt, så tvingar vi därmed regeringarna att i sina folks ögon te sig som förbrytare, och med sådana förbrytare kommer folken inte att se genom fingrarna. Man invänder emot oss, att avståendet från ultimatum visar vår vanmakt, men det är på tiden att lämna, åsido alla borgerliga falska fraser om folkets kraft. Kraft enligt borgerlig föreställning är det när massorna blint går till slakthuset i lydnad för de imperialistiska regeringarnas vink. Bourgeoisin erkänner en stat stark endast när den med regeringsapparatens hela makt kan skicka massorna dit den

borgerliga regeringen vill. Vår uppfattning om kraft är en annan. Enligt vår uppfattning är staten stark genom massornas medvetande. Den är stark, om massorna vet allt, kan bedöma allt och medvetet utföra allt. Vi är inte rädda att säga sanningen om trötthetten, ty vilken stat är inte nu trött, vilket folk talar inte öppet om det? Tag Italien, där på grund av denna trötthet råder en flerårig revolutionär rörelse, som kräver slut på kriget. Förekommer det i Tyskland kanske inga massdemonstrationer av arbetarna, där parollerna om slut på kriget framställes? Var kanske inte det där upproret i tyska flottan, som så utan förbarmande undertrycktes av bödeln Wilhelm och hans hantlangare, framkallat av trötthetten? När sådana företeelser är möjliga i ett så disciplinerat land som Tyskland, där man börjar tala om trötthet, om slut på kriget, då har vi intet att frukta om också vi öppet talar om detsamma, den enda verkliga sanningen för oss som för alla krigförande och t. o. m. neutrala länder.

Lenin om jordfrågan.

Vi tror, att revolutionen har bevisat och påvisat, hur riktigt det är att jordfrågan klargöres. Uppkomsten av det andra väpnade upproret, oktoberrevolutionen, bevisar tydligt, att jorden måste överlämnas åt bönderna. En förbrytelse begick den störtade regeringen och mensjevikernas och socialrevolutionärernas kompromissarpartier, som under olika förevändningar sköt undan jordfrågans lösning och därigenom förde landet till ruin och till bondeuppror. Fulla av falskhet och fegt bedrägeri är deras tal om pogromer och anarki på landsbygden. Var och när har pogromer och anarki framkallats av förnuftiga åtgärder? Om regeringen hade gått förnuftigt till väga och om dess åtgärder hade tillmötesgått de fattiga böndernas nöd, hade kanske då böndernas massa råkat i upphetsning? Men alla de åtgärder av regeringen, som godkändes av Avksentjevs och Dans sovjeter, var riktade mot bönderna och tvang dem till uppror. (Bonde- ombudssovjetens centrala exekutivkommitté stod under socialrevolutionären Avksentjevs presidium. Mensjeviken Dan var ordförande i presidiet för den första sovjetkongressen, som valdes i juni 1917.)

Sedan de själva hade provocerat upproret, började de skrika om de pogromer och den anarki, de själva hade framkallat. De ville med eld och svärd undertrycka dem, men de blev själva bortsopade av de revolutionära soldaternas, matrosernas och arbetarnas väpnade uppror. Arbetar- och bonderevolutionens regering måste i första rummet lösa jordfrågan, den fråga som oroar de oerhörda massorna fattiga bönder och kan tillfredsställa dem. Jag kommer att föreläsa er respektive punkter i det dekret som er sovjetregering måste utfärda. I en av detta dekrets punkter finns föreskriften för jordkommittéerna, sammanställd på basis av de 242 föreskrifterna till bondeombudens lokala sovjeter.

Här hör jag invändningar, att själva dekretet och föreskrifterna är sammanställda av socialrevolutionärerna. Nå, än sen? Är det inte likgiltigt, vem som har sammanställt dem? Som demokratisk regering kan vi inte förbigå de undre folklagrens beslut, även om vi inte är överens med dem. I livets eld, i det praktiska utnyttjandet, i genomförandet på ort och ställe kommer bönderna själva att förstå vad som är riktigt. Och t. o. m. om bönderna även i fortsättningen följer socialrevolutionärerna och om de ger detta parti majoritet i konstituerande församlingen, så kommer vi också att säga: Må det vara hänt. Livet, som är den bäste läraren, visar vem som har rätt, och må så bönderna lösa frågan på ena sidan och vi på den andra. Livet tvingar oss att närma oss den revolutionära skapelsens allmänna ström i utarbetandet av ny statsform. Vi måste följa livet, vi måste ge folkmassorna, full skapelsefrihet. Den gamla regeringen, som störtades i väpnat uppror, ville lösa jordfrågan med hjälp av den oförändrade tsaristiska byråkratin. Men i st. f. att lösa frågan kämpade byråkratin mot bönderna. Bönderna har under vår åtta månader gamla revolution lärt mycket och vill själva avgöra alla frågor rörande jorden. Därför uttalar vi oss mot alla ändringar i detta lagförslag, vi vill inga detaljeringar, ty vi skriver en lag och intet aktionsprogram. Ryssland är stort och de lokala villkoren inom Ryssland är olika; vi tror, att bönderna själva bättre än vi kommer att

lösa frågan riktigt, så som sig bör. Om i vår anda eller i det socialrevolutionära programmets anda – det är inte huvudsaken. Huvudsaken är, att bönderna får den fasta övertygelsen, att det inte mer finns någon godsägare på landsbygden, att bönderna själva bör lösa alla frågor, att de själva hör forma sitt liv.

DEKRET I JORDFRÅGAN

antaget av Andra allryska kongressen av bonde- och soldatombudens sovjeter på sammanträdet den 26 oktober 1917 kl. 2 f. m.:

1. Godsägarnas rätt till jorden upphäves omedelbart utan någon ersättning.

2. Godsägarnas gods såväl som domänjorden och klostrens och kyrkornas jord med alla levande och döda inventarier, med byggnader och alla tillbehör, övergår till nationalförsamlingens inkallande till förvaltning av distriktsjordkommittéerna och bondeombudens kretssovjeter.

3. Varje skadegörelse å beslagtagen egendom, som fr. o. m. nu tillhör hela folket, behandlas som svår förbrytelse och lagsökes av revolutionstribunalet. Bondeombudens distriktsråd tillgriper alla nödiga åtgärder för upprätthållande av strängaste ordning vid beslagläggandet av godsen. Det måste konstateras, vilken omfattning och vilka områden som faller under beslag, noggrann förteckning måste upprättas över det beslagtagna inventariet, strängast tänkbara revolutionära skydd måste införas för den på hela folket överförda hushållningen, ett skydd som måste utvidgas till alla byggnader, redskap, kreatur, produktförråd o. s. v.

4 Till ledning för genomförandet av de stora jordreformerna fram till det slutgiltiga sanktionerandet genom nationalförsamlingen måste tjäna den bondeinstruktion, som på grundval av de 242 lokala bonderapporterna sammanställts av redaktionen för Allryska bondeombuds-sovjetens Isvestija och publicerats i nr 88 av denna Isvestija, Petrograd den 19 augusti 1917.

OM JORDEN.

Jordfrågan kan i sin fulla omfattning lösas endast av nationalförsamlingen. Den rättvisaste lösningen av jordfrågan kan röra sig endast i följande riktning:

1. *Rätten till privategendom till jord upphäves för alltid*. Jorden får varken vara säljbar eller köpbar eller ges i arrende eller i pant eller avhändas på något annat sätt. All jorden: *statens såväl som domänernas, kronogodsen, kloster- och kyrkogodsen, possessionsgodsen, majoraten, privatgodsen, kommunal- och bondegodsen etc. exproprieras utan ersättning* och övergår till folkegendom och nyttjande av alla därpå verksamma folkmedlemmar.

De som under denna egendomsomstörtning lider skador tillerkännes rätt till allmänt understöd till dess de har anpassat sig efter de nya existensförhållandena.

2. Alla jordskatter, malmer, olja, kol, salt etc, såväl som skogar och vatten av allmänt statlig betydelse övergår till uteslutande utnyttjande av staten. Alla små floder, sjöar, skogar etc. övergår till kommunernas utnyttjande – på villkor att de förvaltas av de lokala självförvaltningsorganen.

3. Områden med högkultiverade hushåll: trädgårdar, plantager, plantskolor, trädskolor, orangerier etc. *delas icke utan övergår som mönsteranstalter: statens eller kommunernas uteslutande tjänst* – alltefter omfång och betydelse.

Jord tillhörig enskilda lantgårdar, städer och kommuner jämte husgeråd och kökträdgårdar förblir under hittillsvarande ägarnas hushåll, varvid storleken i andelar och höjden av skatterna för nyttjandet regleras på laglig väg.

4. Avelsdjur, statliga och privata stuterier och hönserier m. m. beslagtas, övergår till folkegendom och kommer alltefter storlek och betydelse till nyttjande hos staten eller kommunerna.

Skadeståndsfrågan avgöres av nationalförsamlingen.

5. Hela hushållningsinventariet på de beslagtagna egendomarna, det levande såväl som det döda inventariet, övergår utan skadestånd till statens eller kommunernas uteslutande nyttjande, alltefter storlek och betydelse.

Småböndernas inventarium undergår icke beslag.

6. Rätten att utnyttja, jord tillkommer alla ryska rikets medborgare (utan åtskillnad till kön), vilka vill bruka jorden med egna krafter, med sina familjers hjälp eller i kooperativ form, och det så länge de fysiskt är i stånd därtill. Lönearbete tillåtes icke.

Om någon medlem av en bykommun är tillfälligt fysiskt arbetsoduglig under två år, är bygemenskapen förpliktad att tills denne återvunnit sin arbetsduglighet lämna honom hjälp genom gemensamt brukande av hans jordlott.

De jordbrukare, som på grund av ålder eller invaliditet för alltid mistat möjligheten att personligen bruka sin jord, förlorat rätten att utnyttja den men erhåller i stället en statlig pension.

7. Jordens utnyttjande måste vara av utjämnande art, d. v. s. jorden fördelas bland de arbetande alltefter lokala förhållanden och vederbörandes arbets- och konsumtionsnorm. Formen för jordens utnyttjande måste vara fullständigt fri; det kan praktiseras genom bondgårdar, mejerier, kommuner och kooperativa företag, alltefter de enskilda platsernas och kolonisationernas beslut

8. All jord införlivas efter sin expropriation med den allmänna nationella landsfonden. Dess fördelning på de arbetande ledes av de lokala och centrala självförvaltningsorganen, begynnande med de demokratiskt organiserade otvivelaktiga by- och stadskommunerna och slutande med de centrala områdesinstitutionerna.

Landsfonden omdelas periodiskt – alltefter befolkningens tillväxt, produktionens stegring och jordbrukets kultur.

När jordlotternas gränser förändras, måste lottens ursprungliga kärna förbli ominskad.

Avgående medlemmars jord tillfaller åter landsfonden, varvid de avgåendes närmaste anförvanter och de av dem anvisade personerna har företrädesrätt vid tilldelningen av lotter.

Värdet av de på jordens förbättring använda gödningsmedlen och meliorationerna måste, såvitt de vid jordens överlämnande till landsfonden ännu inte är förbrukade, betalas.

Om landsfonden på enskilda platser visar sig otillräcklig för hela den lokala befolkningens tillfredsställande, måste en utflyttning av folköverskottet äga rum. Organiserandet av utflyttningen såväl som kostnaden för flyttningen och försörjningen med erforderligt inventarium etc, måste staten ta på sig.

Utflyttningen sker i följande ordning: först de jordlösa bönderna, så ständiga kommunmedlemmar, desertörer o. s. v. och slutligen genom lottning eller fri överenskommelse.

Hela innehållet av denna förordning förklaras som uttryck av det överväldigande flertalet ryska bönders ovillkorliga vilja för provisorisk lag, som intill nationalförsamlingen måste utföras där så är möjligt oförtövat, i vissa delar efter hand så som bondeombudens distriktssovjeter bestämmer.

De i hären tjänande böndernas och kosackernas hushåll faller icke under beslaget.

Ordföranden för Folkkommissariernas råd

Vladimir Uljanov (Lenin).

26 oktober 1917.

ANDRA SOVJETKONGRESSENS RESOLUTION OM MENSJEVIKERNAS OCH SOCIALREVOLUTIONÄRERNAS UTTRÄDE.

Andra allryska kongressen konstaterar:

De mensjevikiska och socialrevolutionära ombudens utträde ur kongressen är ett vanmäktigt och brottsligt försök att spränga arbetar- och soldatmassornas befullmäktigade allryska representation i det ögonblick då dessa massors förtrupp med vapen i hand försvarar kongressen och revolutionen mot kontrarevolutionens tryck.

Kompromissarpartierna har med sin tidigare politik tillfogat revolutionens sak omätliga skador och hopplöst blottställt sig i arbetarnas, böndernas och soldaternas ögon.

Kompromissarna har förberett och godkänt den fördärvliga offensiven av den 18 juni, som förde armén till avgrundens rand.

Kompromissarna har understött dödsstraffets och folkförräderiets regering. Kompromissarna har under loppet av sju månader understött den systematiska bedrägeripolitiken mot bönderna i jordfrågan.

Opportunisterna har understött förstörandet av de revolutionära organisationerna, arbetarnas avväpning, införandet av Kornilov-disciplinen i armén och det meningslösa förlängandet av den blodiga slakten.

Opportunisterna har i själva verket hjälpt den med dem förbundna bourgeoisin att fördjupa landets ekonomiska ruin och därmed vigt millioner av de arbetande massorna åt döden.

Sedan de genom denna politik förlorat massornas förtroende har kompromissarna likafullt på konstlad väg och samvetslöst behållit för sig sina positioner i sovjet- och arméinstitutionernas på länge ej nyvalda spetsinstitutioner.

Centrala exekutivkommittén har på grund av nämnda omständigheter med alla medel strävat till att spränga kongressen, därvid stödjande sig på de opportunistiska armékommittéerna och även på det direkta understödet från regeringsmakten.

När denna politik av obstruktion och förfalskning av den allmänna opinionen hos de revolutionära klasserna led sitt snöpliga sammanbrott, när den av kompromissarna bildade provisoriska regeringen under trycket från Petrograds arbetare och soldater föll, när Allryska sovjetkongressen visade en tydlig övervikt för den revolutionära socialismens parti bolsjevikerna, och när upproret visade sig vara den enda utvägen för de revolutionära massorna, vilka bourgeoisin och dess hantlangare hade bedragit och pinat – då drog opportunisterna den sista konsekvensen genom att bryta med sovjeterna, vilkas kraft de traktade att undergräva.

Kompromissarnas utträde försvagar icke sovjeterna utan stärker dem, därför att det rensar arbetar- och bondemakten från kontrarevolutionära beblandningar.

Sedan den hört socialrevolutionärernas och mensjevikernas förklaringar fortsätter Andra allryska kongressen sitt arbete, vars uppgifter är förutbestämda av det arbetande folkets vilja och dess uppror den 24 och 25 oktober.

Ned med kompromissarna! Ned med bourgeoisins hantlangare! Leve soldaternas, arbetarnas och böndernas segerrika uppror!

De mensjevikiska och socialrevolutionära fraktionerna utsände, sedan de lämnat kongressen, i det gamla exekutivutskottets namn ett upprop till alla arbetar- och soldatombudssovjeter, vari de förklarade den pågående kongressen som en privat bolsjevikkongress och dess beslut olagliga samt lovade ”inkalla en ny sovjetkongress så snart förutsättningarna för ett regelrätt inkallande av densamma, är givna”. Likaså vände sig den under tiden bildade ”kommittén för fosterlandets och revolutionens räddning” med ett upprop till folket mot ”de brottsliga bolsjevikerna”. Ingendera uppropet gjorde historia.

Den av bolsjevikerna, ledda sovjetkongressen utfärdade följande

DEKRET OM TILLSÄTTANDE AV FOLKKOMMISSARIERNAS RÅD.

Till att regera landet bildas till inkallandet av konstituerande församlingen en provisorisk arbetar- och bonderegering, kallad Folkkommissariernas råd. Förvaltningen av de enskilda grenarna av det statliga livet överlämnas till kommissioner, vilkas sammansättning måste garantera förverkligandet av det av församlingen proklamerade programmet och vilkas verksamhet måste stå i intim förbindelse med massorganisationerna av arbetare, arbeterskor, matroser, soldater, bönder och

anställda. Regeringsmakten tillkommer kollegiet av ordförande i dessa kommissioner, d. v. s. Folkkommissariernas råd.

Kontrollen över Folkkommissariernas råds verksamhet och rätten att avsätta det tillkommer Allryska sovjetkongressen av arbetar-, soldat- och bondeombud samt dennas centrala exekutivkommitté,.

F. n. består Folkkommissariernas råd av följande personer: ordförande i Folkkommissariernas råd *Vladimir Uljanov (Lenin)*, folkkommissarier för: inrikes ärenden *A. J. Rykov*, jordbruket *V. P. Miljutin*, de offentliga arbetena *A. G. Sjlapnikov*, krigs- och marinangelägenheter en kommitté sammansatt av *V. A. Ovsejenko (Antonov), N. V. Krylenko* och *F. M. Dybenko*, handel och näringar *V. P. Nogin*, folkupplysning *A. V. Lunatjarskij*, finanser *J. J. Skvortsov (Stepanov)*, utrikes angelägenheter *L. D. Bronstein (Trotskij)*, rättsvården *G. L. Oppokov (Lomov)*, förplägnadsfrågor *N. A. Teodorovitsj*, post och telegraf *M. P. Avilov (Glebov)*, nationalitetsfrågor *J. V. Dsjugasjvilij (Stalin)*.

Platsen som folkkommissarie för järnvägsfrågor är t. v. obesatt.

(Publicerat i nr i av Arbetar- och bonderegeringens tidning den 28 oktober = 10 november 1917.)

9. Sabotaget och den nya statsapparatens utformning.

Hotet med sabotaget hördes redan under Kerenskis regering. Men då var det ännu bara ett hot i avsikt att skrämma massorna från aktion. När revolutionen sedan blev verklighet, förvandlade sig hotet i handling.

Redan den 6 november mötte man de första tecknen till sabotage: telefonisterna började. På dem följde telegraf- och postfolket, banktjänstemännen och ett stort antal byråanställda. Telegrafen i Petrograd vägrade tjänst. På grund härav översvämmades landsorten av de sällsammaste rykten. Den 3 december vände sig Allryska lärarförbundet till lärarkåren i ett upprop att ”till skydd för friheten och upplysningen resa sig med öppen lydnadsvägran mot sovjetregeringen”. Från början av december strejkade lärarna i städernas folkskolor. T. o. m. sjuksköterskorna förklarade i en rad lasarett strejk och vägrade t. o. m. anlägga förband på sårade soldater.

Hur svårt sabotaget verkade på huvudstadens liv, finner man av följande siffror. Petrograd räknade 195,000 metallarbetare, 4,700 telegraftjänstemän, 20,000 kontorsanställda, 6,000 posttjänstemän, c:a 10,000 banktjänstemän. Alltså utgjorde redan dessa tjänstemän c:a 20 % av antalet metallarbetare. Vad var det nu som förde denna jättearmé av anställda och tjänstemän i kamp mot sovjetmakten?

Lönerna föll för de anställda mycket kraftigt under 1917. Genomsnittsarbetslönen var för

	arbetare	anställda
1916	24,7 varurubel	69,8 varurubel
1917	21,2	38,0
Sänkning	3,5	31,8

Alltså föll de anställdas lön år 1917 nästan till hälften, betydligt mycket mer än arbetarnas. Vederbörande försökte på olika sätt få sina villkor förbättrade, men Kerenskis regering gjorde ingenting för dem, trots löften. Dessa dåliga förhållanden gäller nu givetvis icke de högsta personalkategorierna, vilka emellertid utnyttjade sitt reaktionära inflytande över de lägre, småborgerligt fostrade och efterblivna elementen. Dessutom, fick sabotaget ekonomiskt stöd av bourgeoisin, den en tid underjordiskt fortlevande provisoriska regeringen, den upplösta centrala exekutivkommittén, franska legationen o. s. v. Man har senare hittat subskriptionslistor med tiotusentals tecknare. Endast tack vare så betydande penningunderstöd kunde

tjänstemännens sabotage räcka så länge. (Moskva stadsbanks och privatbankernas anställda fick f. ö. sin lön två månader i förskott.)

Nådde nu sabotaget sitt mål? I viss mån: ja. Störta sovjetmakten lyckades det ju inte men det stärkte virrvarret, vilket försvårade läget. Å andra sidan förde sabotaget också till ett annat resultat, som dess organisatörer inte alls hade räknat med. Sabotaget bevisade, att proletariatet inte kan helt enkelt överta statsmaskineriet och bara sätta igång det. Sabotaget påskyndade den revolutionära sönderslagningen av det gamla statsmaskineriet – däri ligger objektivt det för proletariatet positiva draget.

Att börja med ställde sabotaget den nya regeringen inför en ytterst svår situation. ”I folkupplysningsministeriet fann vi”, skriver Lunatjarskij i sina memoarer, ”en grupp lägre anställda, som hälsade oss mycket vänligt, t. o. m. inte utan entusiasm. Men annars fullkomlig likgiltighet – och vi fann bara tomma rum, fyllda med skåp: så begynte vi installera oss i känsla av pinsam vanmakt.”

De strejkande anställda i statens verk valde en strejkledning under namn ”förbundens förbund” och utsände genom denna den 18 november ett upprop, vari man förklarade sig handla i intimt samförstånd med ”förbundet för fosterlandets och revolutionens räddning” emot bolsjevikerna ”stödda på bajonetternas råa makt”. ”Förbundet för fosterlandets etc.” hälsade sina förbundna i ett upprop som lagliga kämpar för ordningen.

Militärrevolutionära kommittén utfärdade den 20 november ett första upprop, vari det heter:

> ”De välbärgade klasserna visar motstånd mot arbetarnas, soldaternas och böndernas nya regering. Deras anhängare bringar de stats- och kommunalanställdas arbete att stanna, uppmanar till arbetsinställelse i bankerna o. s. v. Vi varnar dem. De leker med elden. Första tyngden av de av dem skapade svårigheterna kommer att falla på dem. De rika klasserna och deras hantlangare kommer att undandras rätten att erhålla livsmedel, alla förråd som finns hos dem kommer att hemfalla under rekvisition. De huvudansvarigas egendom kommer att konfiskeras.”

Den 23 november publicerade kommittén en andra förklaring:

> ”Vid fronten råder hunger, de övre lagren av bönderna saboterar . . . De kontrarevolutionära tjänstemännen är de ärelösaste förbrytare mot de hungrande och döende bröderna vid fronten. Militärrevolutionära kommittén utfärdar en sista varning till dessa förbrytare. I fall av minsta motstånd eller bristande lydnad från deras sida kommer mot dem att vidtas åtgärder, vilkas hårdhet kommer att motsvara måttet av den av dem förövade förbrytelsen.”

Den 8 december slutligen publicerades den sista förklaringen:

> ”Militärrevolutionära kommittén förklarar alla sabotörer bland de anställda för *folkets fiender*, deras namn kommer att offentliggöras och de kommer att förklaras stående under samhällets bojkott.”

Men dessa upprop, som prisgav sabotörerna åt det proletära föraktet, rörde dessa föga så länge de fick goda löner av sina forna, herrar, bankirerna. Detta så mycket mer som kampen mot dem de första månaderna fördes i milda former. Det förekom varken häktningar eller ännu mindre fysiljeringar. Den vanliga formen för kampen var avsked utan rätt till pension. Den vanliga bilden var nästan hos alla myndigheter: de lägsta och yngsta elementen var de enda som hade stannat på sin post.

I spetsen för hela det komplicerade statsmaskineriet stod nya män, som var mera förtrogna med regimen i fängelserna och tukthusen för politiska förbrytare än med statsförvaltningens konst. Borgarpressen gycklade med, att de nya herrarna ibland stavade fel – alldeles som borgarna år 1871 gjorde sig kvicka på bekostnad av kommunarderna i Paris.

Folkkommissariernas råd, landets nya regering, började enligt Paris-kommunens föredöme med att den 14 november utfärda ett dekret, enligt vilket ingen folkkommissarie eller medlem av centrala exekutivkommittén finge ha högre lön än 400 rubel. Senare beviljades ytterligare ett tillägg på 100 rubel för varje icke arbetsduglig familjemedlem. Dekretet gjorde slut på alla högre löner och uppställde principen, att alla ansvariga officiella arbetares (folkkommissariernas etc.) löner ska närma sig arbetarnas genomsnittsförtjänster. Man behöver bara härmed jämföra ”demokratins ministrar” och deras ”blygsamhet”, en Gvotsdev med 25,000 rubel pr år och en Kerenski med 66,000 pr år från det han övertog högste befälhavarens post, för att riktigt värdesätta detta dekret av folkkommissarierna. Sabotaget förde till sist därtill, att en rad gamla myndigheter avskaffades och ersattes med nya. Men till en början måste man inskränka sig till att infoga ett nytt arbetsinnehåll och nya människor i den gamla apparaten. För alla viktigare myndigheter tillsattes kommissarier, som med de lägre anställdas bistånd sökte bemästra svårigheterna. I spetsen för ministerierna ställdes kollegier, som dock t. v. liksom förut kallades ministerier.

Utrensningen av den gamla apparaten och dess ersättande med en ny regeringsapparat kunde endast vara folkmassornas eget verk. Icke förgäves vände sig därför Lenin den 9 november till ryska folket med maning att ta hela statsförvaltningen i sina egna händer.

> ”Kamrater, arbetande”, heter det i det ifrågavarande uppropet, ”kom ihåg, att ni själva förvaltar staten. Ingen kan hjälpa er, om ni inte själva samlar er och själva tar alla regeringsangelägenheter i era händer ... Slut er samman kring sovjeterna. Stöd dem. Börja själva med arbetet nedifrån, vänta inte på någon. Inför den strängaste revolutionära ordning. Steg för steg, i överensstämmelse med bönderna och under deras godkännande på basis av deras och arbetarnas praktiska erfarenhet kommer vi fast och orubbligt att marschera fram till socialismens seger . . .”

Lenin vände sig inte främst till de saboterande tjänstemännen utan till de arbetande massorna. Och massornas revolutionära, initiativ tövade inte med utformandet av den nya statsapparaten. Av stort intresse är i detta avseende utformandet av folkdomstolen i Viborg-rayonen och hur den arbetade.

> Under Kerenski hade de kriminella elementen i denna rayon blivit särdeles djärva. Första veckan efter oktoberrevolutionen visade sig denna tendens ytterligare förstärkt. Till på köpet strejkade domstolarna. Under sådana omständigheter fattade rayonens exekutivkommitté beslutet att organisera sina domstolar ”efter mönstret av Sormov 1905”. Man valde arbetare, sovjetmedlemmar, och de tog på allvar itu med arbetet. Om en månad rapporterade befälhavaren för rayonmilisen, att antalet förbrytelser hade minskat 8o proc. Denna improviserade domstol följde naturligtvis ingen skriven lag. Vid sina domar utgick arbetardomstolarna från de sociala omständigheterna, graden av fördärv och de anklagades skadlighet för den revolutionära ordningen.
>
> Konstitutionen för denna ”provisoriska revolutionära domstol” skulle visserligen ha gjort de ordningsälskande ”lagkunniga” förtvivlade. Domstolen led i själva verket av alltför stor demokrati: var och en av dessa avdelningar (rayonen hade 5) bestod av fem personer valda från resp. rayonsovjeten, rayonförvaltningen, huskommittésovjeten, fackföreningarnas distriktskommitté och fabrikskommittén. Enligt konstitutionen kunde i första instans publiken bestämma straffets storlek, vilket ibland förledde de kriminella elementen att församla sig talrikt i salen för att få sina anhängare fria.
>
> Domstolarna lärde av erfarenheten. När Viborgs revolutionsdomstol tog ”mönster från Sormov 1905”, började snart domstolarna i andra rayonet arbeta efter mönstret från Viborg.

Regeringens olika dekret kunde inte hålla jämna steg med denna massornas skapande verksamhet. Man finner också i den tidens Pravda uttryck av missnöje med det långsamma tempot i det ”förstörande” arbetet.

Flera av provisoriska regeringens medlemmar var fortfarande på fri fot och arbetade t. o. m. vidare på sina områden, så t. ex. Prokopovitsj. De gamla domstolarna uttalade nästan ännu en månad sina domar i provisoriska regeringens namn. Först dekretet av den 7 december av-

skaffade undantagslöst alla gamla domstolar. Först den 17 december stängdes faktiskt ”regerande senaten”, sedan den ännu dagen före hade tillåtit sig utsända förordningar mot sovjeterna – vilka dock senatstryckeriernas typografer vägrade sätta. Den 27 december kom dekretet om statsrådets avskaffande med retroaktiv verkan från 7 november. Samtidigt härmed ett dekret som förbjöd utbetalning av pensioner utöver 300 rubel pr person.

En viss långsamhet hos sovjetmakten vid de gamla myndigheternas nedläggning kan inte förnekas. Men sabotaget påskyndade nedläggningen och gjorde arbetet radikalare än man först hade avsett.

Meningen var från början icke att förstöra den ekonomiska sidan av statsapparaten ifråga om banker, post och konsumtionsföreningar. Men sabotaget tvang även härtill. Sabotaget tvang överhuvud till större ödeläggelser än den ekonomiska och politiska nödvändigheten hade dikterat. Men intet ont, som inte har något gott med sig. Ehuru på komplicerad och svår väg förde sabotaget till oundgängliga resultat. Till sist var det det som hjälpte proletariatet att bemäktiga sig hela det komplicerade statsmaskineriet och göra sig oberoende av de gamla tjänstemännen.

Kampen mot sabotaget gjorde till en aktualitet det snabba framryckandet en masse av arbetarna, soldaterna och bönderna till regeringsarbetet. Den borgerliga regeringens fetisch var förintad. Hundra- och tusentals människor ur folkdjupet, som ägde varken utbildning eller övning i statsförvaltning, stod nu i spetsen för det nya statsmaskineriet och satte det igång – att börja med illa, klumpigt, men senare allt bättre och bättre.

Folkkommissarierna avgav på jättestora folkmöten varje vecka räkenskap över verksamheten på sina områden. Detta bruk förde statsförvaltningsfrågorna ännu närmare massorna och slet sönder ”den ruttna borgerliga fördomen att staten kunde förvaltas endast av de borgerliga tjänstemännen”.

VII. Efter oktober

1. Sovjetmaktens första dekret.

Den ryska, bourgeoisin, som åtta månader höll makten i koalition med mensjevikerna och socialrevolutionärerna, kunde inte lösa den demokratiska revolutionens grundläggande uppgift, jordfrågan. De opportunistiska partierna kunde inte bryta med bourgeoisin och själva genomföra omvälvningen i den frågan. Den kunde förverkligas endast av proletariatet, när detta hade tagit makten.

Dekretet i jordfrågan var en av oktoberrevolutionens viktigaste erövringar. Lagen innehåller ännu intet speciellt socialistiskt. Det viktigaste i den var dess negativa sida: förintandet av godsägarklassen, denna främsta arvinge till feodalismen i Rysslands samhällsordning, expropriationen av hela jordegendomen till böndernas förmån utan något som helst skadestånd. Dekretet berörde inte böndernas individuella hushållning och införde i dennas ställe inga som helst kollektiva hushållningsformer. Trots detta avskaffade dekretet privatägandet till jorden.

Under andra omständigheter hade också detta privategendomens upphävande kunnat förbli endast en demokratisk åtgärd. Den kan tänkas teoretiskt genomförd även inom kapitalismen. Den borgerlige engelske ekonomen Henry George uppställer också en plan för jordens nationalisering. Till 1917 hade bolsjevikerna uppställt programmet om jordens nationalisering som ett krav av den demokratiska, icke den socialdemokratiska revolutionen.

Men sedan makten redan övergått i proletariatets händer och detta företog de första åtgärderna till förintandet av även andra slags privategendom, fick upphävandet av privategendomen till

jorden oundvikligen karaktären av ett mot privategendomen överhuvud riktat slag. Så blev det möjligt, att det icke av bolsjevikerna utan på böndernas diktat av socialrevolutionärerna skrivna dekretet, med vilket bönderna själva förband endast hoppet om en höjning av det egna lilla hushållet, ä ena sidan redan växte över i en socialistisk åtgärd därigenom, att det genomfördes av arbetarklassen och dess regering.

Den kompromiss, bolsjevikerna ingick på då de på sovjetkongressen lät sin egen majoritet anta socialrevolutionärernas dekret, belyser klart bolsjevikernas riktiga förståelse för ögonblickets nöd och deras strävanden att under inga omständigheter hoppa över bonderörelsen utan tvärtom ge den tid att övervinna småborgerliga illusioner. I makterövringens ögonblick erbjöd bolsjevikerna vänstersocialrevolutionärerna att gå med i ett regeringsblock, vilket dessa efter en första vägran och någon vacklan antog. Så bar den första sovjetregeringen även i sin sammansättning prägeln av den nyss fullbordade demokratiska revolutionen. Formellt vände sig bolsjevikerna med förslag om inträde i regeringen till de ”socialistiska” partierna i allmänhet. Men villkoret var det förbehållslösa erkännandet av oktoberrevolutionen. Mensjevikerna och högersocialrevolutionärerna, som redan tidigare lämnat andra sovjetkongressen, antog icke detta villkor.

Ledningen i regeringen och hela sovjetmaktens apparat förblev hela tiden i händerna på proletariatets parti bolsjevikerna, så att den proletära diktaturen kan räknas från oktober, om också regeringen till följd av sin sammansättning kallades en ”arbetar- och bonderegering”. Men den historiska uppgiften att befria bönderna från godsägarnas ok var dock proletariatets verk.

Med vilka, medel proletariatet i oktober kunde föra den på godsägarklassens förintande och övertagandet av jorden inriktade bonderörelsen vidare, till slag mot kapitalismen och bourgeoisin, visar exemplet med bankernas nationalisering. Godsägarnas gods var till stor del förpantade hos bankerna. Redan på grund av denna godsägarnas ”sammanväxning” med kapitalisterna var de senare avgjorda motståndare till expropriationen av godsägarna. Exproprieringen av godsägarjorden stärktes genom konfiskeringen av bankerna. Men för proletariatet var beslaget på bankerna det första ofrånkomliga steget till industriens socialisering. Åter växte demokratiska åtgärder över i socialistiska.

Dekretet om freden, det andra av andra sovjetkongressens utfärdade viktiga dekretet, mottogs av bönderna med samma hänförelse som dekretet om jorden. Det är självklart, att bönderna längtade till freden för att få vila ut från kriget och att de, när de gick hem för att ”dela upp jorden”, varken föresatte sig några socialistiska krav eller till sin massa förutsåg det förestående treåriga inbördeskriget. I oktober lämnade dock bönderna det imperialistiska krigets front, störtade bourgeoisin, understödde den proletära regeringen och tjänade på så vis just den internationella socialistiska revolutionens syften. Och dessa samma bönder gick senare, när de hade insett inbördeskrigets oundviklighet, för att säkerställa sitt jordinnehav och landets fredliga utveckling emot de vita, gav sina söner till Röda armén, sin spannmål åt städerna, understödde arbetarnas makt och bidrog därigenom åter objektivt till utvecklingen av den internationella, socialistiska revolutionen. Så förband proletariatet förverkligandet av sina egna klassuppgifter med tillfredsställandet av böndernas intressen.

Proletariatet tvangs att rensa feodalismens Augias-stall och föra till slut det av den borgerliga revolutionen underlåtna arbetet inte bara i jordfrågan. Den proletära regeringen måste exempelvis avskaffa *ständen och rangklasserna.* Det var också den som utfärdade *deklarationen om nationaliteternas likaberättigande,* därmed skapande grundvalarna för en mångårig omsorgsfull nationalitetspolitik som skyddade de nationella minoriteterna och proletariatet för följderna av nationalistiska fördomar hos småborgerliga befolkningslager och framförallt hos bönderna. Men deklarationen som sådan var på intet sätt principiellt socialistisk utan framför

allt en demokratisk åtgärd. Trots detta visade den emellertid de arbetande av alla, nationer den rätta vägen till stöd åt Sovjetregeringen och dennas socialistiska åtgärder.

Vilka egna klassåtgärder vidtog ytterligare det ryska proletariatet med böndernas kraftiga stöd och förtroende?

Äntligen utfärdades *dekretet om åtta timmars arbetsdag*, som mensjevikerna så länge hade tiggt om förgäves i koalitionens mottagningsrum.

Vidare utfärdades *dekretet om arbetarkontroll*.

Idén om en arbetarkontroll dök upp bland arbetarna redan före oktober, som ett svar på sabotaget från företagarna då dessa till följd av den ringa vinsten och den allmänna ekonomiska rubbningen inte ville fortsätta driva sina företag normalt eller också av politiska skäl önskade stegra rubbningen. Kravet på arbetarkontroll förband bolsjevikerna med kravet på proletariatets diktatur, som ensam var i stånd att förverkliga en verklig arbetarkontroll över ännu i kapitalisternas ägo kvarstående företag. Därför har parollen arbetarkontroll ingenting gemensamt med de förljugna fraserna om ”ekonomisk demokrati” och ”produktionskontroll” som påstås möjligt även med bevarad kapitalism. .

Förhållandena alldeles före revolutionen, rubbningen, många företagares flykt och den borgerliga regeringens svagheter gjorde emellertid, att i enstaka fall en arbetarkontroll kunde genomföras redan sommaren och hösten 1917. Arbetarna framtvang på sina håll denna kontroll egenmäktigt liksom de också framtvang åttatimmarsdagen och liksom bönderna följde den bolsjevikiska parollen och redan före oktober egenmäktigt besatte godsägarnas jord. I sådana fall var arbetarkontrollen för proletariatet det omedelbara steget före makterövringen och exproprieringen av industrin.

Enligt bolsjevikernas ursprungliga planer skulle arbetarkontrollen spela en mycket viktig roll i sovjetmaktens ekonomiska politik. I sina, före oktober skrivna artiklar om sovjetmaktens kommande uppgifter tecknade Lenin perspektiven av en säregen ”statskapitalism”, som skiljde sig från den vanliga statskapitalismen därigenom att statsapparaten befann sig icke i bourgeoisins, men i proletariatets händer. Bolsjevikerna ämnade nationalisera jorden, bankerna, och storföretagen och konfiskera de saboterande kapitalisternas och kontra-revolutionärernas företag, men lämna den övriga industrien för kortare eller längre tid i privathänder och förbereda dess socialisering så småningom. Denna under statens uppsikt förtrustade och syndicerade industri skulle underkastas arbetarnas kontroll. Samma perspektiv utvecklade Lenin våren 1918 efter Brest-Litovsk-freden under förutsättning att den vunna andhämtningspausen kunde bli varaktig.

Men borgarklassen var inte hågad att under uppställda villkor ”arbeta” åt sovjetmakten. Sabotaget fortsattes, och vad som var huvudsaken: bourgeoisin började hand i hand med godsägarna *inbördeskriget*. Under trycket av krigsläget tvangs bolsjevikerna mot slutet av 1918 skrida till den genomgripande nationaliseringen av industrin och koncentrera alla industrins förefintliga produktionsmöjligheter och varureserver i statens händer för arméns behov.

Så hade arbetarkontrollen som övergång till nationaliseringen snart spelat ut sin roll och förvandlade sig i statens omedelbara förvaltning av industrin. Självklart togs därvid företagens ledarkadrer bland arbetarna och de anställda i resp. företag.

Bland folkhushållningsdekret från oktober är dekretet om arbetarkontrollen särskilt karaktäristiskt för bedömandet av de socialistiska avsikterna hos den proletära regeringen i ett bondeland. Dessa avsikter var lika välbetänkta och försiktiga som bestämda. Som socialistisk

åtgärd framkallade dekretet om arbetarkontrollen ett särskilt ursinnigt hat och motstånd av bourgeoisin.

Dessa var de viktigaste oktober-dekreten som kan illustrera den bolsjevikiska, taktiken att överföra den demokratiska revolutionen i en socialistisk. Taktikens riktighet, de ekonomiska och politiska förutsättningarnas mognad, det aktiva deltagandet av utomordentligt breda och djupa lager av den arbetande befolkningen i de revolutionära händelserna – allt detta garanterade den snabba segern och oktoberrevolutionens fullständiga framgång.

Arbetar- och bondemassornas aktivitet stärktes än mer efter omstörtningen. Resultatet var, att dessa massor själva blev en makt. Enligt Lenin skulle varje köksa kunna förstå statsförvaltningen. De saboterande tidigare tjänstemännens ersättande med nytt folk, arbetare och bönder, revolutionens försvar mot folkets fiender, arbetarkontrollen över fabrikernas ledning, jordutskottens omhandtagande av jorden och dess uppdelning på de nödlidande bönderna, alla dessa åtgärder måste framkalla en oerhörd tillväxt i det sociala klassmedvetandet bland arbetare och bönder; ty utan en sådan tillväxt skulle de tillgripna, åtgärderna aldrig kunnat föras till slut.

Proletariatet bemästrade den uppgift, som föreföll de klenmodiga så olösbar. Det byggde upp sin makt, förjagade fienden ur landet, förnyade och organiserade sin hushållning, kastade ur sitt djup fram hundratusenden av nya organisatoriska, begåvningar och fann millioner som var beredda att offra sig för segern över kapitalismens rövarsystem.

Ur de viktigaste av sovjetdekreten åren 1917 och 1918 återges här ett urval ordagrant eller i sammandrag.

Deklarationen om Rysslands folks rättigheter

påpekar inledningsvis, hur arbetarrevolutionen befriar allt levande och livsdugligt från hatade fjättrar, minner vidare om hur tsarismen hetsade nationaliteterna i pogromer mot varann och själv direkt pinade dem och förkunnar så sovjetkongressernas beslut ifråga om nationaliteterna. Den första sovjetkongressen år 1917 gav Rysslands folk deras självbestämningsrätt. Den andra sovjetkongressen, i oktober, bekräftade detta ännu mer bestämt och i enlighet därmed har, heter det, Folkkommissariernas råd (2/15 november 1917) beslutat lägga följande principer till grund för sin verksamhet i nationalitetsfrågorna:

1) jämlikhet och suveränitet för Rysslands olika folk,

2) den fria självbestämmanderätten för Rysslands olika folk, inclusive rätten att avsöndra och bilda en självständig stat,

3) upphävande av alla nationella och nationellt religiösa privilegier och inskränkningar,

4) den fria utvecklingen för i Ryssland levande minoriteter och folkgrupper.

Maktens och produktionsmedlens övergång i de arbetandes händer

proklamerades i ett dekret offentliggjort den 8/21 november 1917. Där redogöres först för revolutionens seger, bakom vilken står folkmajoriteten i såväl Ryssland som hela världen. Vidare försäkras, att det borgerliga sabotaget kommer att brytas och ingen arbetande medborgare kommer att förlora en kopek, tvärtom kommer den nya regimen att göra allt för de arbetande. Det heter vidare:

”Kamrater, arbetande! Kom ihåg, att ni nu själva regerar staten. Ingen kommer att hjälpa er, om ni inte själva förenar er och tar statens angelägenheter i er hand. Edra sovjeter är fortfarande organen för statsmakten, befullmäktigande, avgörande organ. Samla er kring edra sovjeter, stärk dem. Ta själva itu med saken, underifrån, utan att vänta på någon. Upprätta den strängaste revolutionära ordning, undertryck skoningslöst försöken till anarki från berusade, huliganer, kontrarevolutionära officersaspiranter, Kornilovfolk o. d.

Inför den strängaste kontroll över produktionen och räkenskap över produkterna. Häkta och överlämna till revolutionens folkdomstolar envar som vågar skada folkets sak, evad han än må ha begått för skada. (Allehanda dylika uppräknas.)

Kamrater, arbetare, soldater, bönder och alla arbetande, tag på ort och ställe hela makten i edra sovjeters händer. Tag hand om och vakta som er ögonsten jorden, spannmålen, fabrikerna, redskapen, produkterna, transportväsendet – allt detta kommer i fortsättningen att i fullt omfång vara eder gemensamma egendom. Så småningom kommer vi, med bifall och godkännade av böndernas flertal, efter lärdomarna av edra och arbetarnas praktiska erfarenheter, att fast och oböjligt gå vidare på vägen till socialismens seger, vilken arbetarna i de ledande civiliserade länderna kommer att befästa och vilken kommer att garantera folken en varaktig fred och räddningen från varje betryck och varje utsugning.”

Kejsarmaktens avskaffande för alltid

ordnades formellt genom ett dekret återgivet i Isvestija 19 juli 1918, vari: all huset Romanov tidigare tillhörig egendom i in- och utland konfiskerades för Sovjet-Rysslands räkning. Alla personer, som kände till sådan egendom, hade att inom två veckor uppgiva detta, varom ej löpte de risk att straffas för att ha tillägnat sig statsegendom. Resp. sovjetsändebud i utlandet hade att med all iver söka ta reda på var egendom av denna art funnes, och den del därav som funnes inom gränserna skulle övergå till folkkommissariatet för inrikes ärenden.

Dekretet om jordens socialisering,

promulgerat i augusti 1918, har redan i sina huvuddrag återgivits å s. 532 i detta arbete. Ytterligare må anföras:

11. Till uppgifterna för de lokala och centrala sovjeternas jordavdelningar, vilka har avgörandet angående jorden, hör utom den rättvisa fördelningen av den för jordbruket ifrågakommande jorden bland de själva arbetande jordbrukarna och utom det möjligast produktiva utnyttjandet av de nationella rikedomarna ytterligare följande:

a. att skapa förutsättningar som befordrar tillväxten av landets produktionskrafter, utvidgar avkastningen, höjer jordbrukstekniken och slutligen höjer jordbrukskunskaperna bland den arbetande massan av jordbruksbefolkningen,

b. att skapa en reservfond av egendomar av betydelse för jordbruket,

c. att befordra jordbrukets binäringar, som trädgårdsodling, biodling, kreatursskötsel, mejeri etc.,

d. att påskynda övergången från mindre givande jordbrukssystem i de olika zonerna genom jämn omflyttning av de arbetande jordbrukarna,

e. att befordra den kollektiva hushållningen på bekostnad av de individuella hushållen i jordbruket med hänsyn till att den kollektiva hushållningen är mera givande i arbete och avkastning samt för att därigenom påskynda övergången till den socialistiska hushållningen.

12. Fördelningen av jorden bland de arbetande måste ske eker principen av en utjämning på basis av arbetskrafterna på så vis, att användningen av konsumtions- och arbetsnormen på det under den historiska utvecklingens lopp uppkomna och nu praktiserade systemet av jordnyttjande i varje enskilt område icke överstiger de förefintliga arbetskrafternas arbetsförmåga i varje enskilt hushåll och samtidigt garanterar jordbrukarens familjen tillräcklig existens.

13. Den allmänna principiella källan Ml rätten att utnyttja jord av betydelse för jordbruket utgör det personliga arbetet. –

I de följande paragraferna stadgas om rätt till statlig försäkring för alla jordbrukare i händelse sjukdom, dödsfall, vidare vid ålderdom och olycksfall, skyldighet till försäkring mot eldsvåda, missväxt, torka, hagel etc. Slutligen att handeln med jordbruksmaskiner o. d. lägges i regeringens händer och att spannmålshandeln – inrikes som utrikes – måste vara statsmonopol.

Bankernas nationalisering

skulle enligt den 17 december 1917 publicerat dekret ske i följande punkter:

1. Bankväsendet göres till statsmonopol.

2. Alla bestående privata banker och bankkontor förenas med statsbanken.

3. Aktiva och passiva i de företag, som likvideras, övertar statsbanken.

4. Gången av privatbankernas förening med statsbanken fixeras i ett särskilt dekret.

5. Den provisoriska ledningen av privatbankernas affärer överlämnas till statsbankssovjeten.

6. De små bankinsättarnas intressen garanteras fullständigt.

Ett särskilt dekret meddelade senare detaljerna i sammansmältningen.

Arbetarkontrollen

var föremål för ett dekret av den 14/.27 november 1917, varur följande punkter må anföras:

6. Organen för arbetarkontrollen har rätt att besiktiga företaget, fixera ett minimum av produktion och vidta åtgärder för att utröna självkostnaderna för de erhållna produkterna.

7. Organen för arbetarkontrollen har rätt att kontrollera företagets hela affärsbrevväxling, varvid företagarna är ansvariga inför domstol för hemlighållande av korrespondensen. Affärshemligheten upphäves. Ägarna är förpliktade att för arbetarkontrollens organ framlägga alla böcker och räkningar för löpande år såväl som för de gångna affärsåren.

11. Arbetarkontrollens distriktsråd avgör alla stridsfrågor och konflikter mellan kontrollens högre organ såväl som besvär av företagens ägare. –

12. Allryska rådet för arbetarkontroll utarbetar allmänna planer för kontrollen och instruktionerna, utfärdar obligatoriska beslut, reglerar de ömsesidiga relationerna mellan distriktsråden för arbetarkontrollen och är högsta instans för alla med arbetarkontrollen förbundna ärenden.

Statslånens annullering.

Den 28 januari/10 februari 1918 publicerades det dekret, som annullerade statslånen från tsarismens och provisoriska regeringens tid. Här undantogs från annulleringen kortfristiga förpliktelser och statskasseanvisningar från ränteriet samt insättningar i statliga sparkassor och deras räntor. Småinnehavare av annullerade statspapper på mindre än io,000 rubel garanteras statskasseanvisningar från Sovjetstaten. Men även besparingar på under 5,000 rubel kan efter prövning konfiskeras, då de ej härrör från arbete.

Åttatimmarsdagen

reglerades genom dekretet av den 29 oktober/ii november 1917. Där stadgades, att arbetstiden icke finge överstiga 8 timmar pr dag och 48 timmar i veckan, häri inräknad den tid som åtgår för maskinernas rengöring och arbetslokalens iordningställande. Före jul och pingst avslutas arbetet kl. 12 på dagen. Arbetspaus måste hållas senast sex timmar efter arbetets påbörjande och får ej vara mindre än en timme. Samtliga pauser under 24 timmar bör ej överstiga två timmar. Som natt-tid gäller tiden kl. 9 e. m.-5 f. m. Under denna tid får ej män under 16 år liksom ej kvinnor hållas i arbete. Minderåriga under 14 år får på inga villkor brukas i arbete. För minderåriga mellan 14 och 18 år får arbetet räcka högst 6 timmar om dagen. Från januari 1919 höjes minimiåldern för minderåriga till 15 år och från i januari 1920 till 16 år.

Som helgdagar, då arbete är förbjudet; räknas alla söndagar plus följande andra helger: den i och 6 januari, 27 februari, 25 mars, 1 maj, 15 augusti, 14 september, 25 och 26 december, fredag, lördag, måndag och tisdag i påskveckan, kristihimmelsfärdsdag och annandag pingst. Icke-kristna har rätt till andra helgdagar i enlighet med sina religiösa bruk. Om majoriteten av arbetare i ett företag så kräver, kan helgerna den 1 och 6 januari, 15 augusti, 14 september, 26 december, lördagen och måndagen i påskveckan utbytas mot andra. H elgdagsvilan utgör i företag med ett skift 42 timmar, i andra företag avgöres saken lokalt. I särskilt hälsovådliga arbeten inskränkes arbetstiden ytterligare, enligt överenskommelse. I arbete under jorden får icke användas kvinnor eller halvvuxen

ungdom. Inskränkningar i de allmänna bestämmelserna medges i vissa trängande fall som rörande vattenledning, brandkår o. d. Övertidsarbete betalas med dubbel lön och tår icke drivas mer än 50 dagar pr år samt ej för den enskilde arbetaren praktiseras fyra timmar två dagar i sträck.

Dekret om ett högsta revolutionstribunal

offentliggjordes i Isvestia den 9 juni 1918. Ett dylikt skulle upprättas vid sovjeternas allryska centrala exekutivkommitté, väljas av denna på tre månader och behandla särskilt viktiga ärenden. Det skulle bestå av en ordförande och sex bisittare. För utförande av undersökning i här ifrågakommande mål tillsattes en undersökningskommission på tre personer, också valda av exekutiven. På samma sätt ett centralt åklagarkollegium på tre man med uppgift att förenhetliga och leda åklagarkollegiernas verksamhet vid de lokala revolutionstribunalen.

Om folkupplysningen

utfärdade folkkommissarie Lunatjarskij ett långt upprop den 29 oktober/11 november 1917, varur citeras:

Varje verkligt demokratisk makt på bildningsområdet i ett land, där analfabetism och okunnighet härskar, måste sätta sig sam främsta mål kampen mot detta mörker. Den måste på kortaste tid uppnå den allmänna kunskapen i läsning och skrivning genom organiserandet av ett nät av skolor, som motsvarar den moderna pedagogikens krav, genom införande av den allmänna, obligatoriska och avgiftsfria undervisningen och samtidigt genom upprättandet av en rad lärarinstitut och seminarier, vilka snarast möjligt kan uppställa en väldig armé av folkuppfostrare.

Idealet för den absolut världsliga (= icke-kyrkliga) skolan är: lika och möjligast höga bildning åt alla medborgare. Så länge detta icke är förverkligat, måste den naturliga övergången i alla skolgrader upp till universitetet uteslutande bero av elevens begåvning, utan varje hänsyn till graden av hans familjs ekonomiskt goda ställning. –

Skillnaden mellan undervisning och bildning måste understrykas. Undervisning är överförandet av färdiga kunskaper på lärjungen. Bildning är en skapande process. – De arbetande folkmassorna, arbetarna, soldaterna, bönderna törstar efter att kunna läsa och skriva och åt sig öppna de mest olika kunskapsområden. Men de törstar också efter bildning. Detta kan varken staten eller de intellektuella eller någon som helst makt utom de själva ge dem. Skola, böcker, teater, museer etc. kan här endast vara hjälpmedel. Folkmassorna kommer själva att utarbeta sin kultur, medvetet eller omedvetet.

I Lunatjarskijs upprop omtalas vidare tillsättandet av en statskommitté tör folkbildning och dess uppgifter och vädjas slutligen till det arbetande folket och de upplysta bland de intellektuella att hjälpa landet ut ur dess pinsamma kris till socialismens och folkförbrödringens rike.

Kyrkans skiljande från staten

reglerades i ett dekret av den 23 januari/5 februari 1918, vari stadgas förbud på att kränka samvetsfriheten för den enskilde medborgaren eller gynna någon tör hans medlemskap å visst religionssamfund. Vi citerar vidare:

3. Varje medborgare kan bekänna sig till vilken religion han vill eller också till ingen.

4. Statliga och legalt-offentliga föranstaltningar åtföljas av inga religiösa bruk och ceremonier.

5. Det fria utövandet av de religiösa bruken medges så långt det icke stör den offentliga ordningen och icke inskränker Sovjetrepublikens medborgares rättigheter.

6. Ingen får stödd på sina religiösa åsikter undandra sig sina medborgerliga plikter. Undantag får göras på villkor att den ena medborgarplikten utbytes mot en annan. Härom har folkdomstolen att i varje enskilt fall besluta.

7. Den religiösa eden upphäves. I oundgängliga fall ges endast en högtidlig försäkran.

8. Civilregistren förs endast av världsliga myndigheter: i avdelningar för äktenskap och födda.

9. Skolan skiljes från kyrkan. Religionsundervisningen är icke tillåten i någon statlig, offentlig eller privat läroanstalt, där allmänbildande saker läres. Medborgarna får ge och ta emot privat religionsundervisning.

I fortsättningen förklaras alla kyrkliga och religiösa samfund lyda under vanliga lagar och icke ha rått till några offentliga understöd, tvångsindrivning av sådana förbjudes, inga dylika samfund får äga egendom, de förutvarande lokalerna förklaras tör statsegendom, men efter överenskommelse med ortsmyndigheterna kan de uthyras till resp, samfund gratis.

Tsaristiska monument

skulle enligt dekret av den 14 april 1918 avlägsnas från offentliga platser, om de saknade konstnärligt värde. En särskild kommission fick i uppdrag att bedöma olika fall, den skulle också utlysa en tävlan bland konstnärer om nya monument till firande av ryska revolutionen. Dekretet uttrycker önskan, att de fulaste gamla monumenten må vara borta till 1 maj 1918 och alla orter smyckade att värdigt fira det fria Rysslands första arbetarhelg.

Ett upprop om ett folksocialistiskt garde

publicerades med Krylenkos underskrift den 29 december 1917/11 januari 1918 och inleddes med en erinran om den tyska bourgeois-regeringens kringgående av det ryska fredsförslaget. Freden är, heter det, i fara. Tyskarna gör ingen separatfred med Ryssland utan annektioner och kontributioner.

Ryska Sovjetrepubliken är på alla sidor omgiven av fiender. De amerikanska och franska kapitalisterna ger Kaledin och hans folk (kontrarevolutionen

i Ukraina) pengar till beväpning. Tyska bourgeoisin är beredd att sluta förbund med honom för att kväva den ryska revolutionen. Under sådana förhållanden gäller det ett heligt krig för revolutionen mot ryska, tyska, engelska och franska bourgeoisin. Därför måste det skapas en röd försvarsmakt, en ny armé att ersätta den gamla, av kriget uttröttade. Överallt måste uppsättas ett revolutionärt socialistiskt folkgarde, vid fronten och bakom fronten. Intet tvång utövas för rekryteringen, men alla frihetsälskande element manas i uppropet att gå med i värnet av revolutionen och friheten.

Rödgardisternas ed, publicerad den 22 april 1918, lydde:

”1. Jag, det arbetande folkets son, medborgare i Sovjetrepubliken, antar namnet av krigare i arbetar- och bondearmén.

2. Inför de arbetande klasserna i Ryssland och hela världen förpliktar jag mig att bära detta namn med ära, samvetsgrant lära den militära verksamheten och som min ögonsten skydda militär- och folkförmögenheten för skada och rov.

3. Jag förpliktar mig att strängt och utan tvekan hålla den revolutionära disciplinen och utan motsägelse utföra orderna från de av arbetar- och bonderegeringens makt tillsatta befälhavarna.

4. Jag förpliktar mig att avhålla mig själv och mina kamrater från handlingar som nedsätter värdigheten hos en medborgare i Sovjetrepubliken samt inrikta hela mitt handlande och tänkande på det stora målet: alla arbetandes befrielse.

5. jag förpliktar mig att på första maning av arbetar- och bonderegeringen ställa mig till förfogande för Sovjetrepublikens försvar mot faror och anslag från alla dess fiender och i kampen för ryska Sovjetrepubliken, socialismens och folkförbrödringens sak spara varken mina krafter eller mitt liv.

6. Skulle jag av ont uppsåt svika detta högtidliga löfte, vare det allmänna föraktet min lott och straffe mig den revolutionära lagens hårda arm.”

2. Konstituerande församlingen.

Framför allt ställdes nu sovjetmakten inför frågan om konstituerande församlingen. I sina i Pravda av den 26 december 1917 publicerade teser om konstituanten gav Lenin i koncentrerad och klar form uttryck åt bolsjevikernas ställning till frågan:

1. Kravet på inkallandet av en konstituerande församling hörde med full rätt till den revolutionära socialdemokratins program, då i den borgerliga republiken den konstituerande församlingen utgör högsta formen av demokrati och då den imperialistiska politiken med Kerenski i spetsen genom att skapa parlament förberedde skenval med en rad kränkningar av den demokratiska principen.

2. Den revolutionära socialdemokratin, som sedan början av revolutionen 1917 uppställde kravet på inkallandet av konstituerande församlingen, betonade om och om igen, att sovjetrepubliken är en högre form av demokrati än den borgerliga republiken med konstituerande församlingen.

3. För övergången från den borgerliga samhällsordningen till den socialistiska, för proletariatets diktatur utgör arbetar-, soldat- och bondeombudens sovjetrepublik icke blott en högre form av demokratiska institutioner (i jämförelse med den vanliga borgerliga republiken och konstituerande församlingen som dess krona) utan också den enda form som kan garantera en möjligast smärtfri övergång till socialismen.

4. Inkallandet av konstituanten i vår revolution enligt vallistor upplagda i mitten av oktober 1917 sker under omständigheter, som utesluter möjligheten till ett riktigt uttryck genom valen till denna konstituant för folkviljan överhuvud och de arbetande massornas vilja i synnerhet.

5. För det första ger det proportionella valsystemet det sanna uttrycket för folkviljan endast när partilistorna verkligen motsvarar folkets faktiska uppdelning i de partigrupperingar som fått sitt uttryck i dessa listor. Men hos oss hade som bekant ett parti, som från maj till oktober hade de flesta anhängarna hos folket och framför allt bland bönderna, nämligen socialrevolutionärernas parti, i medio av oktober 1917 enhetliga listor till konstituerande församlingen men splittrades efter valen till konstituanten innan denna inkallades.

Till följd härav kan det inte ens finnas en formell överensstämmelse mellan väljarmassans vilja och sammansättningen av de valda till konstituanten, och det finns heller icke.

6. För det andra: en ännu viktigare, icke formell, icke juridisk utan samhälleligt-ekonomisk klass-källa till tvedräkt mellan folkets vilja och särskilt de arbetandes församling å andra sidan utgör den omständigheten att valen till konstituanten ägde rum på en tidpunkt då folkets överväldigande flertal ännu inte kunde ha fattat hela omfånget och hela betydelsen av oktoberrevolutionen, proletärernas och böndernas sovjetrevolution, vilken bröt in den 25 oktober 1917, d. v. s. efter framläggandet av kandidatlistorna till konstituerande församlingen.

7. Oktoberrevolutionen, som har tillkämpat sovjeterna makten, ryckt det politiska väldet ur bourgeoisins händer och överlämnat det till arbetarna och de fattiga bönderna, genomgår inför våra ögon de på varandra följande etapperna av sin utveckling.

8. Den började med segern den 24 och 25 oktober i huvudstaden, när Andra allryska sovjet-kongressen av arbetar- och soldatombud, detta avantgarde för proletärerna och den politiskt aktivare delen av bönderna, gav övervikten åt bolsjevikernas parti och förde det till rodret.

9. Revolutionen har därefter under oktober och november gripit hela massan av armén och bönderna och funnit sitt uttryck framför allt i avsättningen av de gamla spetsorganisationerna (armé-, guvernements-, bondekommittéer, centrala exekutivkommittén för allryska bondesovjeten etc.) och i nyval, ty de gamla gav uttryck åt en utlevad opportunistisk etapp i revolutionen, dess borgerliga, icke-proletära etapp, och måste därför rymma platsen under anstormen av den allt djupare och bredare strömmen av folkmassorna.

10. Denna mäktiga rörelse av de utsugna massorna till nygestaltning av de ledande organen i deras organisationer har till nu, till mitten av december 1917, icke funnit sin avslutning; den ofullbordade järnvägsmannakongressen utgör en av dess etapper.

11. Grupperingen av Rysslands klasskratter i deras klasskamp blir följaktligen i realiteten i november och december 1917 en principiellt annan än den som kunde finna uttryck i partilistorna på kandidater till konstituerande församlingen i mitten av oktober 1917.

12. De sista tilldragelserna i Ukraina (delvis också i Finland och Vitryssland såväl som i Kaukasus) uppvisar likaledes en omgruppering av klasskrafterna, vilken fullbordades å ena sidan i

utvecklingen av kampen mellan den ukrainska radans, den finska sejmens etc. borgerliga nationalism, å andra sidan i sovjetregeringen och proletärernas och böndernas revolution i var och en av dessa nationalrepubliker.

13. Inbördeskriget slutligen, som började med kadetternas och Kaledins kontrarevolutionära uppror mot sovjetmyndigheterna, mot arbetar- och bonderegeringen, har slutgiltigt tillspetsat klasskampen och förintat varje möjlighet att på formellt demokratisk väg lösa de mest brännande frågorna, inför vilka historien har ställt de ryska folken och d främsta rummet arbetarklassen och bönderna.

14. Endast arbetarnas och böndernas fullständiga seger över bourgeoisins och godsägarnas uppror (som fann sitt uttryck i kadetternas och Kaledins rörelse), endast det skoningslösa militära nedslåendet av detta slavhällarnas uppror förmår i själva verket säkerställa arbetarnas och böndernas revolution. Händelsernas gång och klasskampens utveckling i revolutionen har fört till att parollen ”all makt åt den konstituerande församlingen”, som icke tog hänsyn till arbetar- och bonderevolutionens förvärv, som förbisåg sovjetmakten, som inte tog någon hänsyn till besluten av Andra allryska kongressen av arbetar- och soldatombud, Andra allryska kongressen av bondeombud o. s. v. – att denna paroll i själva verket blev en paroll för kadetterna och Kaledins anhängare och deras medhjälpare. Det blir solklart för hela folket, att denna paroll faktiskt innebär kampen för sovjetregeringens avskaffande och konstituanten oundvikligen vore vigd åt den politiska döden, om den råkade i motsättning med sovjetregeringen.

15. Till de särskilt brännande frågorna i folkets existens hör frågan om freden. Den verkligt revolutionära kampen för freden begyntes i Ryssland först sedan revolutionen av den 25 oktober segrat, och den segern gav sina första frukter i form av de hemliga fördragens publicerande, vapenstilleståndet och anknytandet av öppna förhandlingar oas en allmän fred utan annektioner och kontributioner.

De breda folkmassorna får i själva verket först nu möjlighet att helt och öppet se den revolutionära kampen för freden och lära känna dess resultat, Under valen till konstituanten var folkmassorna berövade denna möjlighet. Det är klart, att också ur denna synpunkt bristen på överensstämmelse mellan sammansättningen av konstituantens väljare och folkets verkliga vilja ifråga om krigets avslutande är oundviklig.

16. De nämnda omständigheternas samverkan ger till resultat, att konstituerande församlingen, inkallad enligt de partiers lista som före arbetarnas och böndernas revolution stod under bourgeoisins lydno, måste komma till en konflikt med de arbetande och utsugna klassernas vilja och intressen, de klasser vilka den 25 oktober började den socialistiska revolutionen mot bourgeoisin. Det är bara naturligt, att denna revolutions intressen står högre än konstituerande församlingens formella rättigheter, även om dessa formella rättigheter inte hade en stor lucka, bestående däri att i lagen om konstituanten folket tillerkännes rätten att när det vill återkalla sina ombud och ersätta dem med nya.

17. Varje direkt eller indirekt försök att betrakta frågan om konstituerande församlingen från den formellt juridiska synpunkten inom ramen av den gängse borgerliga demokratin, utan hänsyn till klasskampen och inbördeskriget, innebär ett förräderi mot proletariatets sak och en övergång till bourgeoisins ståndpunkt. Det är den revolutionära socialdemokratins obetingade plikt att varna hela världen för det misstag, som begås av några av bolsjevismens ledare, vilka ej förstod att riktigt värdera oktoberupproret och den proletära diktaturens uppgifter.

18. Enda utsikten till en smärtfri lösning av den kris, som uppstått i följd av den bristande överensstämmelsen mellan å ena sidan valen till konstituerande församlingen, å den andra folkets vilja och de arbetande, utsugna klassernas intressen, är ett i möjligaste mån omfattande och snabbt förverkligande av folkets rätt till nyval av konstituantens medlemmar, upptagande av konstituerande församlingen i centrala exekutivkommitténs lag om dessa nyval och en obetingad förklaring från konstituerande församlingen om erkännande av sovjetregeringen, sovjetrevolutionen, dess politik i fråga om freden, jorden och arbetarkontrollen, konstituantens ovillkorliga anslutning till den kadett-kaledinska kontrarevolutionens motståndare.

19, Utan dessa betingelser kan krisen ifråga om konstituerande församlingen endast föras till slut med revolutionära medel – genom möjligast energiska, snabba, beslutsamma och fasta åtgärder från sovjetregeringens sida gentemot den kadett-kaledinska kontrarevolutionen, bakom vilka paroller och korporationer denna kontrarevolution än måtte förskansa sig (t. o. m. bakom konstituanten). Varje försök att binda sovjetregeringens händer i denna kamp skulle betyda ett stöd åt kontrarevolutionen.

Men hur kan det förklaras, att sovjeterna, som dock hade hela maktapparaten till sitt förfogande, tillät öppnandet av konstituerande församlingen? Konstituerande församlingens sammansättning, som analyseras i Lenins artikel ”Valen till konstituanten och proletariatets diktatur”, var öppet kontrarevolutionär; sovjeternas bolsjevikiska ledning hade inga som helst illusioner rörande den ställning, konstituantens sovjetfientliga majoritet skulle komma att inta. Och ändå tillät de konstituantens öppnande. Sovjetmakten hade lyfts fram till makten av arbetar- och bonderörelsens vågor, dess språk, språket i de dekret, som upphöjde till lag lösningen av den brännande jordfrågan, expropriatörernas expropriation, utträdet ur det imperialistiska kriget, gav uttryck åt strävandena, inom de bredaste arbetande massorna inom folket.

Det måste emellertid ännu en gång åskådligt visas, att endast sovjetregeringen var i stånd att lösa revolutionens grundproblem. Konstittantens kontrarevolutionära anlete måste avslöjas inför hela landet. Detta var syftet med att tillåta konstituantens sammanträde, som ägde rum den 18 och 19 januari 1918. Sovjeternas ryska centrala exekutivkommitté föreslog konstituanten att godta ”Deklarationen om det arbetande och utsugna folkets rättigheter” och därigenom sanktionera oktoberrevolutionens grundläggande erövringar. Konstituanten avböjde denna deklaration och avslöjade därmed sitt revolutionsfientliga väsen. Bolsjevikerna lämnade konstituanten, och något senare följdes de av vänstersocialrevolutionärerna. På natten till 20 januari beslöt centrala exekutivkommittén att utsända följande av Lenin författade dekret:

Om upplösningen av konstituerande församlingen.

Antaget vid centrala exekutivkommitténs sammanträde 20 januari 1918.

Den ryska revolutionen har redan från början fört fram arbetar-, soldat- och bondedeputeradenas sovjeter i främsta ledet såsom massorganisation av alla arbetande och utsugna klasser, vilken ensam är i stånd att leda dessa klassers kamp för deras fullständiga politiska och ekonomiska befrielse.

Under loppet av den ryska revolutionens första period ökades sovjeterna, växte och vann i kraft, varvid de av egen erfarenhet uppgav illusionerna om ett samförstånd med bourgeoisin, med den borgerligt-demokratiska parlamentarismens bedrägliga former, och kom till den praktiska slutsatsen, att de förtryckta klassernas befrielse var omöjlig utan en brytning med dessa former och med varje kompromisspolitik. En sådan brytning var oktoberrevolutionen, hela maktens övergång i sovjeternas händer.

Den konstituerande församlingen, som valts efter de före oktoberrevolutionen uppställda listorna, var ett uttryck för det tidigare politiska kraftförhållandet, när kompromissmakarna och kadetterna satt vid styret.

Folket var vid denna tidpunkt, när det röstade för det socialrevolutionära partiets kandidater, ej i stånd att träffa sitt val mellan högersocialrevolutionärerna, bourgeoisins anhängare, och partivänstern, socialismens anhängare. Sålunda kunde denna konstituerande församling, som skulle kröna den borgerligt-parlamentariska republiken, icke undvika att komma i vägen för oktoberrevolutionen och sovjetmakten. När oktoberrevolutionen gav makten åt sovjeterna och genom sovjeterna åt de arbetande och utsugna klasserna, mötte den ett förtvivlat motstånd från utsugarna och framträdde vid övervinnandet av detta motstånd helt och fullt som början till den socialistiska revolutionen.

De arbetande klasserna måste genom egen erfarenhet övertyga sig om att den gamla, borgerliga parlamentarismen har överlevat sig själv, att den är absolut oförenlig med förverkligandet av

socialismen, att icke allmänt nationella institutioner, utan blott klassinstitutioner (såsom sovjeterna) är i stånd att övervinna de besittande klassernas motstånd och lägga grunden till en socialistisk samhällsordning.

Varje avstående från sovjeternas maktfullkomlighet från den av folket erövrade sovjetrepubliken till förmån för en borgerlig parlamentarism, och följaktligen konstituerande församlingen, skulle nu vara ett steg tillbaka och ett sammanbrott för hela arbetarnas och böndernas oktoberrevolution.

Den 5 januari öppnade konstituerande församlingen gav i följd av allbekanta omständigheter majoritet åt högersocialrevolutionärernas parti, d. v. s. Kerenskis, Avksentjevs och Tsjernovs parti. Det är självklart att detta parti vägrade att uppföra på dagordningen det av sovjetmaktens högsta organ framförda fullt precisa, klara, oförtydbara förslag om erkännande av ”Deklaration av det arbetande och utsugna folkets rättigheter”, oktoberrevolutionen och sovjetmakten. Därmed har konstituerande församlingen slitit varje land mellan sig och den ryska sovjetrepubliken. Det var oundvikligt, att bolsjevikernas och vänstersocialrevolutionärernas fraktion, som för ögonblicket genomgående har en överväldigande majoritet i sovjeterna och åtnjuter förtroende hos arbetarna och majoriteten av bönderna, skulle lämna en sådan konstituerande församling.

Och utanför konstituerande församlingens murar för konstituerande församlingens majoritets-partier, högersocialrevolutionärerna och mensjevikerna en öppen strid mot sovjetmakten, i det de i sina organ uppmanar till dess störtande och därigenom objektivt understödjer utsugarnas motstånd mot jordens och fabrikernas övergång i de arbetandes händer. Det är klart, att den återstående delen av konstituerande församlingen under dessa omständigheter blott kan spela rollen av en täckmantel för den borgerliga kontrarevolutionens kamp för sovjetmaktens störtande.

Till följd härav beslutar centrala exekutivkommittén:

Konstituerande församlingen upplöses.

(Publicerat i n:r 5 av Arbetar- och bonderegeringens tidning 9/22 jan. 1918).

Stämningen bland konstituantens borgerliga medlemmar och upplösningen av församlingen skildras av den kontrarevolutionäre deputeraden *Boris Sokolov:*

Det är särdeles otrevligt och dystert i slottets korridorer.

Några utländska korrespondenter stryker omkring – likaså vi, majoritetens deputerade; likaså flera rödgardister och matroser, gäspande, uttråkade.

Öppnandet av konstituerande församlingen uppskjutes och uppskjutes.

Bolsjevikerna håller sammanträde. De talar fram och tillbaka och avvaktar demonstrationens resultat. Om manifestanterna segrar – då måste man tala så. Om de röda segrar – då blir det ett annat språk. Ett hårt, beslutsamt språk; då kommer man inte att lägga fingrarna emellan för de ”kontrarevolutionära” socialisterna.

Också vänstersocialrevolutionärerna håller sammanträde. Deras deputerade inhämtar oavbrutet upplysningar hos den bolsjevikiska fraktionen.

Också vi håller sammanträde. Men vad kan vi göra? Vi som utgör flertalet av folkets representanter och inte ens har nog kraft att komma in i den stora sessionssalen utan bolsjevikernas tillstånd. Vid dörren till Vita salen slår ju beväpnade poliser på post.

Vi diskuterar läget.

– Vi måste öppna sammanträdet utan den bolsjevikiska fraktionen . Men vi kan inte vänta längre. Vi måste förekomma dem.

– Meningslöst att försöka. De hör inte på oss, de skrattar. Vi börjar

mötet, säger de, när Lenin befaller. Sitt stilla så länge.

– Ofog. Skamligt. Man måste vidta avgörande åtgärder.

Men vad kan vi göra?

Först fram på kvällen avslutade bolsjevikerna Sitt fraktionsmöte. De meddelanden, de vid denna tidpunkt erhållit från staden, var för dem mer än trösterika. Demonstrationen sprängdes. Regementena trädde ej i aktion. Invånarna hade fredligt begett sig hem. Några dussin sårade och döda – småsaker, som det inte lönade mödan att tala om.

Läget är fullständigt klart: man kan och måste föra ett grovt och fast språk med socialrevolutionärerna. Man måste och kan upplösa konstituerande församlingen.

Vi avslutar likaså vårt möte. Vi har fått meddelanden om att bolsjevikerna beslutat konstituantens upplösning. Vi måste skydda dem. Men hur, på vad sätt? Vad kan vi göra?

– Kamrater, till sessionssalen, den andra fraktionen är redan där.

– Kamrater, säger vår fraktionsordförande, håll bara ihop. Man kommer att misshandla och mörda – men det kommer ändå att bli lättare på det sättet.

Och med känslan av att vara dömda trädde vi – de folkvalda, som de har idealiserat – in i salen.

Så öppnades Allryska konstituerande församlingen.

Till höger i en av logerna sitter Lenin. Han vilar med huvudet i händerna, och på långt håll ser det ut som om han sover. Man ser bara ett stort, runt, glänsande, skalligt huvud.

Tseretelli talar . . . Buller, larm, uppställda gevär.

Tsjernov talar . Många andra talar. Och alla talares ord drunknar i det hejdlösa bullret, det kaos av vilda ljud, som kommer ner från galleriet. Så tycks alla tal, även de vackraste, ärligaste och ädlaste överflödiga, hjälplösa, andefattiga.

Det hela domineras av berusade mäns skratt. Och först när de bolsjevikiska deputeradena träder upp i talartribunen, hälsas de av galleriets stormande applåder.

Och vi . . . vi tiger. Vad kan vi göra?

Det är långt över midnatt.

På talarstolen står V. M. Tsjernov, församlingens ordförande. Han läser upp en deklaration. Han läser den hastigt, brådskande, otydligt. Varje ögonblick avbrytes han av tillrop från galleriet, som likaledes blivit trött och till hälften somnat in. Den bolsjevikiska fraktionen har redan för länge sedan lämnat sessionssalen; och flertalet av vänstersocialrevolutionärerna har följt efter.

I stället har många av gästerna, mest matroser från de övre logerna, slagit sig ned i sessionssalen. Ogenerat som om det var i sin ordning intar de deputeradenas platser. De samtalar högljutt, skämtar och röker oavbrutet. Och där avfärdar vi – hjälplösa vittnen till smädandet av en stor idé – brådskande det ena lagförslaget efter det andra. Vi röstar under tystnad. Utan invändningar.

Om det bara vore över.

Vi får höra olycksbådande rykten, som vi viskande sänder vidare.

Det sägs att man snart skall släcka ljuset och börja misshandeln. Komma vad som komma vill . . . Vi ska lida för folkets skull! För våra idéers skull . .

Jag beger mig upp. De flesta gästerna sover eller är nära att somna – ännu med gevär i händerna. I buffén är alla flaskor tömda. Från något håll har man skaffat mera brännvin och vin, och en stor grupp Kronstadtmatroser dricker under larm och skålar för Lenin.

Någon av dem brummar med en gäspning:

– Snart – snart blir det till att sluta. Bursjojerna måste jagas iväg.

– Tålamod, kamrater. Vänta på order.

Där nere råder oro.

Matrosen Sjelemjak går fram till V. Tsjernov och säger någonting till honom med dämpad röst.

Vi hör ingenting. Men vi ser vår ordförandes upphetsning. Vi reser oss från våra platser. Sessionssalen fylls av matroser och soldater. Buller. Larm.

Dagen därpå hölls möten överallt, i distrikten, fabriker och kaserner.

De organiserades av bolsjevikiska regeringen, det bolsjevikiska partiet. Mötena var väl besökta och visade enighet. Endast bolsjevikiska talare uppträdde. Ingenstans syntes någon opposition, ingenstans en deputerad från majoriteten. Jag lyckades med möda få ordet på Galärön för att svara Sinovjev.

Man lyssnade ointresserat på mig. Förargat. Vi var ju de besegrade. Segrare dömer man inte.

I massans primitiva förstånd speglades logiken:

– Ingen försvarade konstituerande församlingen. Nästan ingen. Alltså – har den inte rätten på sin sida.

3. Kampen för freden.

Om frågan om konstituerande församlingen inte medförde några särskilda svårigheter för sovjetmakten, så stötte den på så mycket större svårigheter i sin kamp för freden.

De imperialistiska ententemakterna vägrade beslutsamt att delta i några som helst fredsförhandlingar. Sovjetrysslands förslag om att omedelbart inleda fredsförhandlingar besvarade de med ekonomisk och diplomatisk isolering av den första proletära diktaturen i världen. I följd härav förklarade Sovjetryssland, att det ej ansåg sig bundet av tsarregeringens gamla fördrag och ej hyste några imperialistiskt-annexionistiska planer samt inledde separatfredsförhandlingar med de tyska imperialisterna.

Om Brest-Litowsk skriver *A. Joffe* i sina memoarer:

Fänrik Krylenko, som istället för den mot sovjetregeringen uppstudsige general Duchonin valts till överbefälhavare, och ordföranden i Petrograds militär-revolutionära kommitté, som likviderats först vid överlämnandet av all makt åt folkkommissariernas råd, A. Joffe, sändes till fronten och skickade 14 november 1917 i Dvinskrayonen genom skyttegravarna parlamentärer till tyska överbefälet med förslag om omedelbara förhandlingar om en preliminär fred för att möjliggöra allmänna förhandlingar om freden. (Samma dag upprepades pr radio förslaget till ententemakterna att delta i dessa förhandlingar.)

Våra parlamentärer mottogs med glädje i den tyska divisionsstaben, som höll denna frontavdelning besatt; de måste emellertid vänta några dagar på svar, då krigsledningen för ostfronten tydligen först måste befordra vårt förslag vidare till den tyska arméledningen. Den 15 november inträffade dennas jakande svar, och det föreslogs att välja fästningen Brest-Litovsk som lokal för förhandlingarna. Den 20 november möttes i Brest-Litovsk för första gången sovjetdelegationen – med Joffe i spetsen och f. ö. bestående av kamraterna L. B. Kamenev, G. J. Sokolnikov, M. Prokrovskij och Vitsenko samt vardera en representant för arbetarna, bönderna, soldaterna och matroserna – och fyrmaktsförbundets representanter.

Den 22 november beslöts ett kort avbrott i förhandlingarna, och akten om inställande av krigshandlingarna undertecknades.

Skjutvapnen tystnade på hela den väldiga, tusentals verst långa fronten, överallt ägde ”förbrödring” med höjd energi och växande entusiasm rum mellan de fientliga arméernas soldater, och sovjetöverbefälet överöste fronten med sina revolutionära proklamationer (av vilken anledning sovjetdelegationen under förhandlingarnas gång fick åhöra ”bestämda protester” från general Hoffmann).

Under den ovannämnda pausen i förhandlingarna, om preliminär freden vände sig Folkkommissariernas råd på nytt till de ”allierade” ententemakterna med förslag att delta i förhandlingarna men ”bevärdigades” ej heller nu med ett svar.

Den 29 november öppnades på nytt förhandlingarna om preliminärfreden.

Oberoende av den allmänna linjen i dess politik att genom gärning och form under förhandlingarna utöva ett revolutionerande intryck på de arbetande massorna i de krigförande och neutrala staterna, var sovjetdelegationens mål att i förhandlingarna om preliminärfreden framför allt uppnå den bästa möjliga lösning av två frågor:

1. att ej försämra det militära läget vid de ”allierades” fronter; delegationen sökte med alla medel motarbeta omdirigering av trupper från ryska fronten till ententefronterna (vid denna tidpunkt förstod ännu ingen, att just denna, omgruppering av fyrmaktstrupper, som ur militär synpunkt redan var ”demoraliserade” och utsatta för tillräcklig revolutionär propaganda, skulle bli en av de väsentligaste anledningarna till den tyska och österrikisk-ungerska imperialismens nederlag) och

2. att framtvinga bästa möjliga demarkationslinje, enär denna i betydande grad skulle bestämma den framtida statsgränsen.

I den första frågan lyckades det att uppnå antagandet av en punkt, som förbjöd dessa omdirigeringar, en punkt, som visserligen hade mera agitatorisk än praktisk betydelse, ty kampen om denna punkt förstörde legenden om de ”tyska agenterna”; men omdirigeringen försiggick i själva verket trots förbudet, som man ju kunnat vänta, något som visserligen, som ovan nämnts, snarare bidrog till undergången än till räddningen för fyrmaktsförbundets imperialister. I den andra frågan visade det sig med tillräcklig tydlighet, att fiendernas aptit var oerhörd och att de hade för avsikt att till det yttersta utnyttja ”segerns frukter” och sluka avsevärda bitar av det forna ryska imperiet.

Den 15 december undertecknades fördraget om preliminärfreden, och den nu följande pausen utnyttjades till en ny inbjudan till ententen angående deltagande i förhandlingarna.

Då fortfarande inget svar anlände, inledde sovjetregeringen den 22 december fredsförhandlingarna. Sovjetdelegationens sammansättning förblev densamma som i den sista perioden av förhandlingarna om preliminärfreden, under det fyrmaktsförbundets delegater uppvisade starka förändringar – förhandlingarna fördes nu av yrkesdiplomater i stället för militära ledare.

Med hänsyn till stämningen just då ville ryska delegationen över huvud ej föra fredsförhandlingarna i Brest-Litovsk, alltså på tidigare ryskt territorium, i en halvt förstörd, fullständigt isolerad fästning. Vi föreslog därför att förlägga förhandlingarna till något neutralt land (särskilt föreslogs Stockholm). Motståndarna avböjde emellertid detta förslag, om också Kühlmann och Czernin mer än en gång i privata samtal förklarade, att de förstod vårt förslag och att de därför, om de också i närvarande ögonblick måste avböja det, lovade att icke invända något mot att fredskonferensen mot slutet av förhandlingarna förlades någonstans inom Sovjets territorium, t. ex. Pskov.

I sin första deklaration den 22 december framlade sovjetdelegationen principerna, för en fred, varvid den konkretiserade principerna i det berömda ”dekretet om freden” och något ytterligare utvecklade dem. Denna deklaration krävde tydligen ett tungt arbete av motståndarnas delegation, ty det dröjde länge innan den svarade, och fredskonferensens andra sammanträde uppsköts på dess anhållan.

Slutligen, den 25 december, ägde detta andra sammanträde rum, och till vår delegations stora förvåning förklarade sig fyrmaktsförbundets representanter godta de av oss framlagda prin-

ciperna om ”en allmänt demokratisk fred utan annexioner och kontributioner på grundval av folkens rätt till fritt självbestämmande”.

Ehuru det ej rådde tvivel om att detta var medvetet hyckleri och vi i själva verket ej det minsta tvivlade på det – den skamlöshet, varmed våra motståndare vid de följande sammanträdena ”dechiffrerade” sina uppfattningar av dessa principer, som vi framlagt och de föregivit sig anta, kom lika oväntat för oss som deras ursprungliga fraseologiska antagande. Tyskland och dess förbundna gick i sin skamlöshet vida längre än man kunnat vänta, och vi blev snart på det klara med att en ”överenskommelse” med dem var omöjlig, att endast en ”underkastelse”, antagandet av ett ultimatum var tänkbart.

Den 28 december krävde sovjetdelegationen en förhandlingspaus med motivering, att den nu, sedan de allmänna grundvalarna för det blivande fredsfördraget blivit klara, ovillkorligen måste återvända till Petrograd för att å ena, sidan inhämta sin regerings direktiv, å den andra för att ännu en gång vända sig till de allierade med en uppmaning att delta i förhandlingarna.

Det var tydligt, att ytterligare förhandlingar med fyrmaktsförbundet ej kunde föras i syfte att uppnå något slags samförstånd (ty ett sådant var fullständigt uteslutet), utan blott i syfte att uppnå största möjliga revolutionering av de breda demokratiska massorna i dessa stater, så mycket mera som det faktum, att våra motståndare i ord antagit våra principer, gav ett intryck av att det inre läget i dessa stater måste vara synnerligen allvarligt.

För att uppnå en sådan revolutionering av massorna var det nödvändigt att dra ut på förhandlingarna så länge som möjligt och att föra dem med speciellt polemiskt och dialektiskt mästerskap.

I detta syfte sattes L. D. Trotskij i spetsen för delegationen, och Brest-Litovsk blev arenan för den skarpsinniga och fyndiga ordstrid, i vilken enligt våra motståndares senare medgivande ”ingen av oss tillnärmelsevis kunde gå upp mot Trotskij”, denna historiska sammanstötning icke endast mellan två världsåskådningar, utan också mellan två skilda världar, där hela bourgeoisin stod på ena sidan, hela, proletariatet på den andra.

Kühlmann, som var ledare för fyrmaktsförbundets delegation, förstod säkerligen inte situationen från början och antog tydligen, att sovjetdelegationen skulle vara beredd att i förbund med honom bedra såväl sitt eget folk som Tysklands, Österrike-Ungerns, Bulgariens och Turkiets.

Han tänkte ungefär så: bolsjevikerna har kommit till makten tack vare sin kamp för freden, de måste ha freden till varje pris; för sin revolutionära prestiges skull är de tvungna att ställa i förgrunden och försvara sina principer ”i ord”, men i verkligheten kommer de att vara redo att ge avkall på dessa och förena sig med Kühlmann i allt vad han behöver. Han var därför t. o. m. beredd att hjälpa sovjetdelegationen på traven med vackra ord om erkännandet av det sovjetryska fredsförslagets principer.

Nu började Kühlmann & Co. att vantrivas med förhandlingar, i vilka de blev slagna varje dag, började förebrå sovjetdelegationen att den ”höll alla sina tal för gatan” och strävade tydligen att få slut på förhandlingarna så fort som möjligt.

Inom motståndarnas delegationer, särskilt den tyska, undergick förhållandena under fredsförhandlingarnas gång en tydlig vändning till det sämre för oss.

Från första början av förhandlingarna var förhållandet ganska spänt mellan militärerna och de civila i den tyska delegationen, och övervikten låg tydligen på den civila sidan.

General Hoffmann höll sig för det mesta tyst, men när han med den för honom egna militära grovheten gav sig in i striden och blev jämmerligt slagen, så visade sig Kühlmann oförtydbart

glad. Men mycket snart (särskilt efter nederlaget för januaristrejkerna och gatukravallerna i Tyskland, Österrike och Polen) ändrades radikalt läget inom dessa länder och följaktligen också inom deras fredsdelegation. Efter de nämnda tilldragelserna hade kejsarpartierna tydligen överallt fått överhanden, och i Brest – enligt Trotskijs träff ande ord – ”lade general Hoffmann sina soldatstövlar på konferensbordet”.

Till sitt väsen var de tre månader långa fredsförhandlingarna endast en polemik om de två första punkterna i den framtida fredstraktaten, en strid om vad som egentligen skulle menas med nationell autonomi och om man skulle räkna som sådan den komedi som överallt iscensattes av de tyska militärmyndigheterna på de territorier, som Tyskland ville annektera.

I denna polemik gjorde den ukrainska radan en oerhörd tjänst åt de tyska och österrikiska imperialisterna.

I början gjorde sig några av sovjetdelegationens medlemmar mycket besvär med dessa ”representanter” för att bibringa dem klarhet om det politiska läget, eller, enligt Trotskijs ironiska uttryck, ”drilla dem från förberedande klassen upp i första klassen”. Men då detta visade sig hopplöst och radans delegation alltjämt i politiskt avseende blev sittande i förberedande klassen, övergavs den av sovjetdelegationen, som istället fann stöd hos de verkliga representanterna för Ukrainas arbetande massor, delegationen för sovjeternas centrala exekutivkommitté i Charkov. I själva verket var den proletära revolutionens framgångar i Ukraina mot slutet av förhandlingarna redan så stora, att, som Trotskij förklarade, ”det enda område radan ännu kan stödja sig på är citadellet i Brest-Litovsk”.

Detta hindrade likväl ej Tysklands och Österrike-Ungerns separata förhandlingar med radans delegation, inte heller undertecknandet av en separatfred mellan dem. Ty Tyskland behövde inte bara ukrainsk spannmål (som det i alla fall tog för sig), utan också en fred av något slag. Då förhandlingarna med sovjetdelegationen tydligen hakade upp sig, forcerade Tyskland förhandlingarna med radans delegation. Denna var redo till allt, bara den blev ”erkänd”, och skyndade sig att underteckna allt vad man begärde av den.

Men det kom ett ögonblick, då det blev oundvikligt också för sovjetdelegationen att komma till ett slut. Allt var inte bara sagt, utan det var redan sagt många gånger, men revolutionen i Centraleuropas länder lät vänta på sig efter de misslyckade försöken i januari. Å andra sidan var de tyska fredsvillkoren så fruktansvärda, att ingen var villig att underteckna dem. Vid denna tidpunkt hördes för första gången tanken: ”Vi undertecknar ingen fred, men för inte heller något krig; vi demobiliserar våra arméer och vädjar värnlösa till det tyska och österrikisk-ungerska proletariatets revolutionära medvetande.”

I denna sista sats innehölls också det definitiva, men högst riskabla och bestämda försöket att påskynda den tyska revolutionen, som efter vår uppfattning utan tvivel nalkades.

När Trotskij vid sin återkomst till Brest läste upp sovjetdelegationens deklaration, verkade den kraftigare än en blixt från klar himmel. Det blev dödstyst i fiendernas läger. De hade tydligen vid de första meningarna trott att detta endast var en koncession till ”principerna”; nu kom strax en förklaring om viljan att sluta fred – ansiktena blev allt längre och längre, och leendena försvann. När den sista tonen av Trotskijs kraftiga röst förklingat, begärde ingen ordet; så sade Kühlmann någonting om nödvändigheten att inkalla plenum. Då sovjet-delegationen efter en minuts diskussion i själva konferenssalen avböjde detta, skildes man i dyster stämning.

Sovjetdelegationen avreste, endast författaren till dessa rader stannade kvar en dag i egenskap av delegationens ordförande för att sköta en del angelägenheter; likaså den militär-kommission, som skapats genom preliminärfredsfördraget.

Hur fast övertygade t. o. m. de tyska delegaterna var om omöjligheten av fortsatt krig, framgår av att de öppet uttalade detta och att de träffade överenskommelser med sovjetdelegationens ordförande angående förhandlingarna i Stockholm beträffande krigsfångarna.

I själva verket kunde dessa förhandlingar ta sin början först några år senare, ty den lössläppta tyska ”soldatesken” ville till varje pris hembära freden; Trotskijs förklaring, att Ryssland ”låter bonden återvända till sin plog, arbetaren till sin bänk”, måste vara odräglig för dem i en tid, då tyska folket genom sina hatade styresmäns vilja tvangs att fortsätta det blodiga kriget, ingen visste hur länge.

Häri låg faktiskt en revolutionär fara, och det tyska krigspartiet ansåg det därför nödvändigt att, om inte annat, ”tillkämpa sig freden”,

Den 18 februari, med två dagars varsel i stället för sju, som överenskommits i preliminär-fredsfördraget, övergick de tyska trupperna till angrepp på hela fronten. På sovjetsidan fanns det ingen front mera, ty trupperna var demobiliserade, och de tyska kolonnerna besatte utan strid, utan ett enda skott Dvinsk, sedan Pskov och närmade sig Petrograd.

I Rysslands kommunistiska parti uppstod allvarliga, meningsskiljaktigheter. En del, med Trotskij i spetsen, gick in för ett fortsättande av politiken ”varken fred eller krig” och satte sitt hopp till den tyska revolutionen. Just de tyska truppernas frammarsch, som i längden var omöjlig utan strid – ty den tyska soldateskens plundringar och våldsdåd måste reta bönderna och arbetarna till partisankrig – skulle i växande tempo och snabbare än annars oundvikligen dra med sig revolutionering, först av de framryckande tyska trupperna, sedan också av de arbetande i hela Tyskland – så trodde dessa kamrater. Till och med om man måste offra Petrograd och Moskva, om man måste dra sig tillbaka till Ural, så kunde man endast med en sådan taktik framkalla den tyska revolutionen. Om vi däremot skulle ge vika och nu underteckna fredsfördraget, skulle vi förråda såväl denna revolution som den polska och finska revolutionen.

Andra, med Lenin i spetsen, gick in för ”andhämtningspausens” taktik. Det stundar inget revolutionärt krig, påvisade de. Om man vill slåss, så måste man inställa demobiliseringen och tvärtom anordna mobilisering; men detta är omöjligt, ty ”bonden vill inget krig”, som Lenin formulerade saken. ”Historien kommer att säga, att vi svikit revolutionen. Vi kunde underteckna en fred, som ej på något sätt hotade revolutionen. Nu är det för sent att ”skicka trevare”, att tyskarna kan angripa. Nu är det inte tid att växla noter, nu då det ju är klart, att tyskarna kan angripa. Nu är det inte tid att växla noter, nu måste man höra upp och avvakta”, tillägger Lenin.

Han och de kamrater som stödde honom påvisade, att endast det faktum, att ryska revolutionen bestod, nu som förr i oerhörd omfattning skulle, revolutionera hela världen, medan det vid motsatt taktik var risk att förlora revolutionen.

Lenin var från första början motståndare till taktiken ”varken fred eller krig”, han var för omedelbart undertecknande av freden, då han profetiskt förutsåg, att uppskovet skulle leda till förlusten av Reval och Dvinsk, till försämring av de tyska fredsvillkoren. Men Lenin gav efter för att undvika en klyvning av partiet. Nu var det emellertid hans uppfattning, att fortsatta eftergifter var omöjliga.

Vid centralkommitténs historiska sammanträde den 22 februari 1918, uttalade sig för ”omedelbart antagande av de tyska förslagen” sju röster (Lenin, Stassova, Sinovjev, Sverdlov, Stalin, Sokolnikov, Smilga), fyra röster var mot (Bubnov, Uritskij, Bucharin, Lomov) och fyra nedlade sina röster med motivering, att deras taktik var hopplös, då så framstående kamrater som Lenin var motståndare till den (Trotskij, Joffe, Dsersjinskij, Krestinskij).

Den 19 februari sändes ett radiotelegram till Berlin, vari uttalades beredvilligheten att underteckna det i Brest utarbetade fredsfördraget.

Den 21 februari ankom ett tyskt svarsultimatum, där Brest-villkoren ytterligare försämrats och en frist på 48 timmar fastställdes för antagandet av dessa villkor.

Den 22 februari höll kommunistiska partiets CK det ovannämnda mötet.

Den 24 februari höll Allryska centrala exekutivkommittén plenarmöte, som beslöt anta det tyska ultimatum. 126 röstade för, 85 mot, 26 nedlade sin röster och 2 var frånvarande. Kl. 7 på morgonen flög radiotelegrammen med detta meddelande till Berlin, Wien, Sofia och Konstantinopel. Samma dag reste sovjetdelegationen, med Sokolnikov i spetsen och Joffe som delegationens ”politiske konsultant” till Brest.

I de av tyskarna besatta ryska territorierna reste vitgardisterna sina huvuden; i Pskov t. ex. smädades sovjetdelegationen på sin genomresa. De småborgerliga medelklassgrupperna mottog tyskarna vänligt, delvis med glädje. Arbetarna och bönderna, höll sig tysta.

I Brest visade det sig att bestämmelserna i ultimatum ytterligare försämrats genom turkarnas oförskämda krav på Kars, Ardagan och Batum.

Sovjetdelegationen protesterade bestämt mot dessa försämringar och förklarade sig redo att underteckna fredsfördraget – utan att pröva det, men under starkt framhävande av dess våldskaraktär, så att det under inga omständigheter kunde förefalla, som om något slags samförstånd uppnåtts mellan den ryska revolutionen och fyrmaktförbundets imperialister.

Den 3 mars kl. 5,50 undertecknades fredsfördraget av båda parterna.

På hemresan från Brest kunde sovjetdelegationen iaktta, hur folkstämningen ändrats i de av tyskarna ockuperade territorierna. De som nyss överöst sovjetdelegationen med smädelser, höll sig nu tysta. De som nyss hälsat tyskarna med glädje, bad nu sovjetdelegationen skydda dem för tyskarnas våldsdåd eller ge dem möjlighet att resa dit, där det inte fanns några tyskar. Bönderna och arbetarna låg i strid med tyskarna.

Frågan om ratifikation av Brestfreden stod på dagordningen 6-8 mars vid kommunistiska partiets sjunde kongress, som med en majoritet av 30 röster mot 12 uttalade sig för ratifikationen.

Den 14-16 mars behandlade urtima sovjetkongressen samma fråga. Den 15 mars 1918 uttalade sig sovjetkongressen med 784 röster mot 261 (115 hade nedlagt sina röster) för ratifikation av Brestfördraget.

Alla vid denna kongress representerade grupper och fraktioner utom den bolsjevikiska röstade mot ratifikationen. Vänstersocialrevolutionärerna utträdde ur Folkkommissariernas råd.

Den 17 mars antogs fredsfördraget av tyska förbundsrådet.

Vid sina sammanträden 18-22 mars ratificerade tyska riksdagen enstämmigt, med undantag av USPD, Brestfreden.

Den 9 november annullerades fördraget genom tyska revolutionens utbrott.

Som komplettering inför vi följande anteckningar av medlemmen av Petrograds sovjet, L. Stupotsjenko:

> Det var i början av mars 1918. Fredsförhandlingarna i Brest-Litovsk hade slutat med en i den gamla diplomatiens läroböcker okänd formel: Varken krig eller fred!
>
> Den första rämna, som Brest slagit i vår hittills så eniga fraktion i Petrograds sovjet, kom till synes vid sammanträdet den 21 februari. Det rymliga fraktionsrummet var överfullt av sovjetmedlemmar

och gäster. I ena hörnet uppstod en lång kö av folk som väntade på registrering. Rummet fylldes raskt med folk. Volodarskij kommer in, tar ett av vedträna framför ugnen, ställer det i hörnet, sätter sig på det och försjunker i tankar med huvudet mot armén. I denna pose förblev han under hela sammanträdet utan att säga ett ord. Jag blev mycket förvånad över att se vår alltid livlige energiske Volodarskij, vår oersättlige ordförande i fraktionen och vid Sovjets plenum, i ett sådant tillstånd.

Sammanträdet började; Sinovjev avgav rapport om läget vid fronten: tyskarna har inlett sin attack, vår armé är på flykt, och Folkkommissariernas råd har sänt ett telegram, där det går med på att underteckna Brestfreden. Petrograds sovjet bör godkänna denna åtgärd. Sinovjev är färdig. Jag applåderar honom efter vanan, men så blir jag stel av häpnad. Vad vill det säga?

I stället för det vanliga, hjärtliga bifallet – två, tre applåder. De övriga närvarande sitter tysta.

Snart blir allt klart. En hetsig debatt tar sin början. Radek och Rjasanov börjar med en skarp kritik av Folkkommissariernas råds eftergivenhet gentemot imperialisterna och föreslår, att Petrograds sovjet icke blott skall vägra godkänna rådet telegram utan därtill av rådet och centrala exekutiv-kommittén kräva att den skall vägra att gå in på förhandlingar och organisera väpnat försvar mot den fräcke fienden.

Rjasanovs tal är späckat med giftiga anmärkningar och väcker stor munterhet. Vid Rjasanovs och Radeks slutord brusar en bifallsstorm.

Kamrat Lasjevitsj springer upp från sin plats:

– Kamrater, vi får inte uppträda mot Folkkommissariernas råd. Ni vet, att Lenin och Sinovjev är för omedelbart undertecknande av freden och att de avgår, om de får höra vårt beslut, att de drar sig Tillbaka från landets ledning!

– Kamrat, Lasjevitj har orätt, avbryter honom Sinovjev, man kan omöjligt ta ställning till frågan från utgångspunkten: kommer Lenin eller Sinovjev att stanna kvar i Folkkommissariernas råd? Det är inte frågan om personer. Petrograds sovjet måste ta en principiell ståndpunkt till frågan om freden.

En skarp debatt utspann sig och majoriteten av fraktionen i Petrograds sovjet röstar för Sinovjevs förslag: att godkänna Folkkommissariernas råds antagande av Brestvillkoren. Sinovjev uppmanar de närvarande att iaktta den strängaste partidisciplin, så att alla i plenum röstar för fraktionens majoritetsbeslut.

I plenum antar sovjet, vars överväldigande majoritet bestod av kommunister, vår fraktions förslag efter en het strid med vänstersocialrevolutionärerna.

I betrycks stämning över den dödsfara, som svävar över vår revolution, lämnar vi sessionssalen i Smolny.

Kl. 2 dagen därpå är Petrograds sovjets sammanträde utlyst. Jag går dit i god tid för att informera mig bland fraktionskamraterna och i all hast få leda på nyheterna. I Smolny är återigen utom sovjetmedlemmarna många arbetare, som har kommit för att höra, vad deras representanter har att säga. Jag hör strödda anmärkningar om en ny tidning, ”Kommunisten”, utgiven av Bucharins grupp; de närvarande är rasande över detta disciplinbrott och kräver att de skyldiga ska dras till ansvar för desorganisering av partiet. Många talar om partiets sönderfall.

Fraktionssammanträdet uppsköts, men vår exekutivkommitté lät oss vänta (två–tre timmar. Slutligen steg Sinovjev upp i talarstolen och förklarade att, eftersom fredsfrågan i dag stod på centrala exekutivkommitténs dagordning, Petrograds sovjets exekutivkommitté föreslog att man skulle anordna ett gemensamt sammanträde. Om sovjets medlemmar var ense om saken, kunde man omedelbart bege sig till Tauriska palatset, där CEK var församlad. Förslaget antogs enhälligt, och vi lämnade Smolny.

Vid öppnandet av den bolsjevikiska fraktionens möte meddelade Sverdlov, att partiets central-kommitté uttalat sig för undertecknande av fredsfördraget, men fraktionen måste oavsett detta beslut också ta ställning för egen del, eftersom CK ej varit enig. Sverdlov föreslog, att man med hänsyn till den allvarliga innebörden i denna fråga, av vars lösning hela världsrevolutionens sak var

beroende, skulle hålla ett gemensamt möte med båda sovjetfraktionerna, bolsjevikerna och vänstersocialrevolutionärerna, som ej heller var eniga i denna fråga. Man skulle höra på ett anförande av överbefälhavaren Krylenko och sedan diskutera. Förslaget antogs.

Bolsjevikernas fraktion var fulltaligt samlad, men vänstersocialrevolutionärerna hade ännu inte infunnit sig. Vi väntade en halvtimme, en timme, våra män blev nervösa, Sverdlov ger redan ett tecken åt en kamrat för att skicka honom på spaning, då vänstersocialrevolutionärerna infinner sig. Sverdlov klandrade dem för deras sena ankomst. Kamkov ursäktade sig med att de höll fraktionsmöte.

Sverdlov öppnade mötet och erinrade om att vi måste svara tyskarna till dagen därpå, och nu var klockan redan it på kvällen, han bad talarna fatta sig kort.

Först fick Krylenko ordet. Hans anförande sade endast ett: Vi har ingen armé; de demoraliserade soldaterna flyr i panik för varje tysk hjälm, som visar sig vid horisonten, och överlämnar åt den i triumfmarsch framryckande fienden artilleriet, trängen, all krigsmateriel. Röda gardets avdelningar sopas bort som flugor. Det finns ingen makt, som kan hejda fienden. Vi kan räddas från fördärvet endast genom att omedelbart underteckna fredsfördraget.

Hans tals avbrytes av missnöjda inkast från vänstersocialrevolutionärerna: ”Det är demagogi, inte en rapport av en överbefälhavare!” – ”Ner med honom!” Bolsjevikerna ställer sig bakom Krylenko. Sverdlov lyckades med möda lugna församlingen. Atmosfären närmade sig kokpunkten.

– Och var är vår flotta? ljöd det från bänkarna.

– Här är kamrat Raskolnikov, fråga honom, svarade Krylenko. (Raskolnikov skakade hopplöst på huvudet och förklarade från sin plats:

– Vi har ingen flotta mer, den ligger i spillror. Matroserna springer hem och lämnar skeppen åt fienden.

Krylenko hade slutat sitt anförande och steg ned från talarstolen under applåder, larm och visslingar från församlingen.

Sverdlov förklarade, att presidiet enat sig om att endast ge ordet åt en motståndare och en anhängare av freden för vardera fraktionen. Församlingen gav sitt enstämmiga bifall.

Radek fick ordet för fredsmotståndarna i den bolsjevikiska fraktionen. Sedan tog Steinberg ordet för fredsmotståndarna bland vänstersocialrevolutionärerna:

– Vi vill inget krig. Vi vill fred, men . . . ingen skamlig fred, inte förrädares och strejkbrytares ärelösa fred. Odh hela det arbetande folket kommer att stödja oss i kampen för revolutionens ära och räddning!

– Jag ger ordet åt kamrat Lenin, som anhängare av omedelbart fredsslut i den bolsjevikiska fraktionen, sade Sverdlov.

Efter några minuter förstod jag, varför massorna följer Lenin!

Det obevekliga ödet, oundvikligt som döden själv, stod framför oss på talarstolen. Då kan man skrika, protestera, knyta nävarna i raseri eller böja sig ödmjukt inför ödets slag – men man kan inte hindra eller ändra. Framför ciss stod de nakna fakta, den grova verkligheten, det oförfalskade livet självt; inga teoretiska spekulationer, ingen boklärdom, livet i all sin grymma verklighet.

– Ja, nu är vi maktlösa. Den tyska imperialismen har gripit oss i strupen, slagit oss till marken, satt knät mot vårt bröst och revolvern mot vår tinning, sade Lenin, och jag ser ingenstans i västern den proletära näve, som kan befria oss ur den tyska imperialismens skruvstädsgrepp. Ge mig omedelbart er, armé på 100,000 man, men en stark, ståndaktig armé, som inte darrar inför fienden – och jag skall inte underteckna freden. Jag har inte stört er, jag har trätt åt sidan, har lämnat er full handlingsfrihet i två månader. Har ni skaffat fram en stark armé? Vad kan ni ge mig för något reellt i stället för prat och sprattelgubbar? .. .

Om vi drar oss tillbaka till Ural, kan vi motstå tyskarnas tryck i två eller tre veckor. Kan ni garantera mig, att världsrevolutionen kommer om två veckor?

Ja, det är en skamlig, förödmjukande fred, men om ni inte antar fredsvillkoren (förutsatt att tyskarna över huvud alltjämt vill sluta fred; de kan ju också vägra), så kommer ni om en månad att underteckna hundra gånger sämre villkor.

Ni måste underteckna denna fred för världsrevolutionens skull, för att bevara dess viktigaste stödjepunkt, den enda den för ögonblicket har, sovjetrepubliken ….

Och under intrycket av dessa hårda ord dunstade all skönhet och stolthet bort från de socialrevolutionäre fraserna. Våra hjärtan greps av fasa, iskall hopplöshet. Vad töreståt den förnedrade, i smutsen trampade proletära staten?

– Ni tror att den proletära revolutionens väg är beströdd med rosor? Att vi ska marschera från seger till seger under Internationalens toner, med fladdrande fanor? Så ljuder det med grym nykterhet från tribunen. Då vore det ju lätt att vara revolutionär! Revolutionen är ingen nöjespromenad! Nej! Revolutionens väg för över törnen och tistlar. Vi ska vada till knäna i smutsen, om det behövs ska vi krypa på magen genom smuts och elände fram till kommunismen, då kommer vi att segra i denna strid! ...

Det var en orubblig tro på segern, vilande på en reell uppskattning av krafterna, på förmågan att angripa och dra sig tillbaka, om det skulle behövas, utan panik, skrik och stön, med sammanbitna tänder.; och att marschera fram genom lidanden, förbi kamraters och bröders lik, utan att förlora tron på världsrevolutionen och dess seger ens i situationer, som kunde förefalla hopplösa!

Lenin hade talat till slut. Sverdlov föreslog, att representanten för fredsanhängarna bland social-revolutionärerna nu skulle få ordet. Men socialrevolutionärerna förklarade, att det inte fanns någon fredsanhängare bland dem.

– Det är inte sant, utbrast Sverdlov. Det är ingen mening i att ni döljer era meningsskiljaktigheter för oss, lika litet som vi gör det. Jag vett att det finns fredsanhängare också bland er. Och vi har kommit överens med ert presidium, att era fredsanhängare där ska uppträda öppet.

– Nej, vår fraktion är enhällig, förklarade Kamkov.

Det uppstod ett larm i salen: Vi vill höra Spiridonova, Kamkov! ropade bolsjevikerna. Men socialrevolutionärerna stannade vid sin bestämda vägran. Larm och rop . . , Klockan ringer, och Sverdlov kallar till ordningen med den enkla uppmaningen: ”Kamrater, vi har ont om tid .. . Fienden är på marsch . . . Vi måste fatta ett raskt beslut.

– Mötet är avslutat, meddelade Sverdlov. Bolsjeviker, upp till fraktionsmötet!

Sverdlov öppnade mötet; han föreslog att man omedelbart skulle skrida till omröstning, då ju allt var klart.

– Får man ställa frågor? hördes rop.

– Ja, beslöt fraktionen.

Och nu började en av de intressantaste debatter, jag någonsin varit med om,

Fredsmotståndarna överöste Lenin med frågor, den ena lömskare än den andra. Angreppet leddes av Steklov.

– Och säg, kamrat Lenin, hur ställer ni er till uppfyllandet av den punkt i fördraget, som förpliktar oss att dra bort vår militär från Ukraina. Ska vi lämna landet värnlöst mot de rovlystna tyskarna?

Lenin svarade:

– Vi kommer i enlighet med fördraget att dra tillbaka vår militär från Ukraina; det är bara det, att fan själv inte kan veta vad som är ukrainsk och vad som är rysk militär. Det är mycket möjligt, att det inte alls finns någon rysk militär kvar där, utan bara den ukrainska armén.

Skratt.

– Ska vi verkligen låta våra finska bröder gå under utan bistånd i en ojämn strid?

– Ja, vi blår förpliktade att vägra dem hjälp. Men tänk er, vilken olycka vi hade i går på de finska järnvägarna. Några vagnar med krigsmateriel dirigerades genom järnvägsmännens ”slarv” direkt till Finland i stället för åt söder. Sådana ”beklagliga” misstag vid gränserna. Och vad beträffar matroserna, så har de finska kamraterna själva bett att de ska återkallas, ty matroserna är så demoraliserade, att de säljer vapen till de vita och bara försvårar kampen för revolutionen.

– Men vi måste förplikta oss att inställa agitationen mot imperialismen, avstå från att förbereda världsrevolutionen?

– Jag trodde inte att jag hade att göra med politiska barn utan med gammalt illegalt partifolk, som visste hur man kunde agitera också under tsarismen. Kaisern är inte klokare än Nikolaj!

– Men partiet får inte i sin press trycka någon artikel mot imperialisterna och kaisern. En sådan ”agitation” skulle väl strida mot Brestfreden?

– Freden undertecknas av centrala exekutivkommittén och folkkommissariernas råd, inte av partiets centralkommitté. Sovjetregeringen bär inget ansvar för partiets åtgöranden.

Och på detta sätt drev Lenin, steg för steg, med själslugn och nästan omärklig ironi sina motståndare från deras positioner. Till varje fråga fann han ett svar, som visade, hur många stridsmetoder vi behöll i våra händer. Denna debatt skingrade alla betänkligheter, belyste alla dunkla punkter i det nesliga fördraget. Och vi blev lättare om hjärtat vid åsynen av denna slagkraftiga energi och styrka. Vår revolution lever och kan inte gå under, så länge .6 har sådana kämpar ...

Omröstning .. . för . . . mot freden . . .

Beslutet är fattat, vi undertecknar freden! Men motståndarna ger inte tappt: nu kommer ju också CK:s plenum.

– Kamrater, fredsfrågan är mycket viktig, sade Steklov och vände sig till de närvarande. Här avgöres ju världsrevolutionens öde, jag ber fraktionen att lämna frihet i omröstningen; var och en får avgöra, vad han anser bäst för det internationella proletariatet.

– Just därför att det här är fråga om världsrevolutionens liv och död, svarade Sverdlov, måste man i plenum ovillkorligen driva igenom det beslut, som fattats av majoriteten i partiets CK och i vår fraktion. Partiet som helhet tar allt ansvar på sig, och just nu, när alla fraktioner i CEK uppträder mot oss och vi endast har en obetydlig majoritet, måste disciplinen och slutenheten i våra leder vara särskilt stark. Vem är för partidisciplinen?

– Och om det blir omröstning med namnupprop? frågar någon.

– Och partidisciplinen? genmälde Sverdlov omedelbart.

En kamrat ur mängden begärde ordet.

– Vad är det frågan om? sade Sverdlov.

– Kamrater, började kamraten med en röst, som darrade av rörelse, vi letter kunde inte få några direktiv från våra organisationer, efter som vi är avskurna från dem genom fronten. . . Vi känner inte till våra kamraters åsikt. Och nu utlämnar denna fred Sovjet-Lettland åt undergången; om vi undertecknar denna fred, så undertecknar vi en dödsdom för arbetarklassens bästa söner, våra närmaste vänner och kamrater. Vi underkastar oss era beslut, vi ska rösta med er, men försök förstå, hur tungt och smärtsamt det är för oss! ...

Och vi såg alla för oss det ångestfulla drama, som våra kamrater här genomlevde.

Och den lyhörde Sverdlov gav, trots sin järnhårda oböjlighet, ett genljud åt detta ofrivilliga klagorop, som ljöd ur den lettiske kommunistens mun.

– Kamrater! Vi kan inte fordra något övermänskligt. Detta är verkligen för svårt för de lettiska kamraterna. Vi ska ge dem lov att inte rösta . . .

Förslaget antogs enstämmigt.

– Kamrater letter! Fraktionen tillåter er att avhålla er från att rösta, men ni ska lämna salen redan före omröstningen, så att fraktionen förblir enig och sluten. Ingen annan får lämna salen före omröstningen, det betraktas som brott mot partidisciplinen. –

Mötet avslutades.

Nu var vi i församlingssalen. Medlemmarna av Petrograds sovjet slog sig ned bakom CEK:s medlemmar. På läktarna hade trots den sena timmen (3 på morgonen) samlats en talrik publik.

Slutligen kommer efter talen den länge väntade omröstningen: ”Vem är för freden?” Vår fraktion reser sig. ”Vem är mot freden?” Alla andra reser sig. Räkning. Vi har majoriteten,

– Namnupprop! ropar någon.

Sverdlov ropar upp CEK:s medlemmar efter namnlistan. En oförgätlig syn . . . Kommunisterna, en i sänder, går upp i talarstolen och säger högt ”För!” Och även de som anser beslutet fördärvligt för revolutionen och nyss förtvivlat kämpat mot det i fraktionen, ser med lugn blick hela salen i ögonen och uttalar högt och fast sitt ”för!”, mot sin uppriktiga övertygelse, frivilligt underkastande sig partidisciplinen .

För freden 116, mot 85, 26 nedlade sina röster, 2 anarkister vägrade att rösta. Slut. . . Den nesliga freden undertecknas. .

Från läktarna stiger rop:

– Förrädare! . . . Ni har förrått fosterlandet! . . Judasfigurer! . . .

Tyska spioner!

Kommunisterna svarar och hotar med knytnävarna.

Under larm och olåt går vi ut på gatan. Klockan är redan 6 på morgonen, men det är ännu mörkt. Endast här och var i öster ljusa strimmor på himlen.

Till slut inför vi här en rad officiella dokument från tiden för sovjetregeringens kamp för freden:

Upprop från Folkkommissariernas råd i Ryska federativa, sovjetrepubliken till de krigförande staternas folk med förslag att ansluta sig till förhandlingarna om vapenstilleståndet.

Som svar på vårt förslag om omedelbart vapenstillestånd på alla fronter för slutande av en demokratisk fred utan annexioner och kontributioner, med garantier för den nationella självbestämmelsen, har den tyske överbefälhavaren samtyckt till att föra fredsförhandlingar. Överbefälhavaren för republikens arméer, fänrik Krylenko, har föreslagit uppskjutande av förhandlingarna om vapenstilleståndet fem dagar, d. v. s. till i december, tör att ännu en gång föreslå de allierade regeringarna att fastställa sin ståndpunkt i fråga om fredsförhandlingarna. Krigshandlingarna vid den ryska fronten har inställts på grund av ömsesidig överenskommelse. Givetvis får under dessa fem dagar inga truppförskjutningar äga rum på någondera sidan. Det avgörande steget är taget. Rysslands segrande arbetar- och bonderevolution har utan omsvep ställt frågan. Tiden för tvekan och uppskjutande av avgörandena i diplomatkanslierna är förbi. Nu uppmanas alla regeringar, alla klasser, alla partier i samtliga krigförande länder att ge ett kategoriskt svar på frågan, huruvida de går med på att tillsammans med oss i december inleda förhandlingar om omedelbart vapenstillestånd och allmän fred. På svaret på denna fråga beror det, om de arbetande i fabrikerna och på åkrarna ska undgå ett nytt vinterfälttåg med alla dess fasor och umbäranden eller om Europa på nytt skall gjuta strömmar av blod. Vi, Folkkommissariernas råd, vänder oss med denna fråga till våra allierades regeringar: Frankrike, Storbritannien, Italien, Förenta staterna, Belgien, Serbien, Rumänien, Japan och Kina. Vi frågar dem i hela världens åsyn, om de går med på att tillsammans med oss inleda fredsförhandlingar i december. Vi, Folkkommissariernas råd, vänder oss till de allierade folken och framför allt till deras arbetande massor med frågan, om de går med på att fortsätta detta krig utan mål och mening, som i blindo leder hela den europeiska kulturen mot undergången. Vi kräver att arbetarpartierna i de allierade länderna omedelbart ger svar på frågan: Vill ni att fredsförhandlingarna inledes i december? Frågan är ställd

rakt på sak. Soldater, proletärer, arbetare, bönder, vill ni tillsammans med oss ta det avgörande steget till folkens fred?

Vi, Folkkommissariernas råd, vänder oss till arbetarmassorna i Tyskland, Österrike, Turkiet och Bulgarien. Den fred vi föreslår måste vara en folkens fred. Den måste vara en hederlig överenskommelse, som garanterar varit folk frihet till ekonomisk och kulturell utveckling. En sådan fred kan endast slutas under betingelsen av en direkt och manlig kamp av de revolutionära massorna mot alla imperialistiska planer och annexionssträvanden. Arbetar- och bonderevolutionen har redan framlagt sitt fredsprogram. Vi har offentliggjort tsarens och bourgeoisiens hemliga fördrag med de allierade och förklarat dem ogiltiga för det ryska folket. Vi har föreslagit alla folk att öppet sluta ett nytt fördrag på grundval av samförstånd och samarbete. De officiella och officiösa representanterna för de regerande klasserna i de allierade länderna har besvarat vårt förslag med vägran att erkänna sovjetregeringen och träffa överenskommelser om fredsförhandlingarna med den. Den segerrika revolutionens regering ,behöver ej de kapitalistiska yrkesdiplomaternas erkännande, men vi frågar folken: ”Är den reaktionära diplomatin uttryck för era tankar och strävanden? Är folken med om att låta diplomaterna förbigå den stora möjlighet för fred, som den ryska revolutionen banat väg för?” Svaret på dessa frågor måste ges omedelbart, ett svar ej i ord, utan i gärning Den ryska armén och det ryska folket kan och vill inte vänta längre. Den december börjar vi med fredsförhandlingarna. Om de allierade folken icke sänder representanter, kommer vi ensamma att föra förhandlingarna med tyskarna. Vi vill allmän fred. Men om bourgeoisin i de allierade länderna tvingar oss att sluta en separatfred, faller ansvaret helt och hållet på den. Soldater, arbetare, bönder i Frankrike, England och Italien, Förenta staterna, Belgien, Serbien, Rumänien, Japan och Kina! i december öppnas fredsförhandlingarna. Handla, förlora ej en timme!

Ner med vinterfälttåget!

Leve freden och folkens broderskap!

Petrograd den 28 november 1917.

MANIFEST FRÄN RSFSR:s FOLKKOMMISSARIE FÖR UTRIKES ÄRENDEN TROTSKIJ TILL EUROPAS UTMATTADE, BETRYCKTA OCH FÖRBLÖDANDE FOLK.

Vapenstilleståndet har undertecknats i Brest-Litovsk. De militära operationerna på ostfronten har inställts på 28 dagar. Redan denna enda akt innebär en väldig erövring för mänskligheten. Efter 42 månaders oavbruten slaktning, där ingen utväg syntes, banade arbetar- och bonderevolutionen i Ryssland väg för freden.

Vi har offentliggjort de hemliga fördragen. Under de närmaste dagarna ska vi fortsätta med dessa offentliggöranden. Vi har förklarat att dessa fördrag på intet sätt är bindande för sovjetmakten. Vi har föreslagit alla folk det öppna samförståndets väg på den grundvalen, att rätten till frihet och självbestämmelse tillerkännes alla folk, de stora som de små, de utvecklade som de efterblivna. Vi döljer för ingen, att vi anser de nuvarande kapitalistiska regeringarna oförmögna till en demokratisk fred. Endast arbetarmassornas revolutionära kamp mot deras nuvarande regeringar kan föra Europa hän mot en sådan fred. Dess fulla förverkligande kan endast säkras genom den segerrika proletära revolutionen i alla kapitalistiska länder.

När Folkkommissariernas råd träder i förhandlingar med de nuvarande regeringarna, mitt i de imperialistiska tendenser, som kommit till genombrott på båda sidorna; avviker det därmed icke en minut från den sociala revolutionens väg. Kampen för den verkliga, demokratiska folkfreden förestår ännu. Det första stadiet i denna kamp ser överallt, med undantag av Ryssland, de gamla monarkistiska och kapitalistiska regeringarna vid makten, de regeringar som bär ansvaret för det nuvarande kriget, som ännu ej avlagt räkenskap inför sina bedragna folk för det förspillda blodet och de förödda rikedomarna. Vi är tvungna att börja förhandlingarna med de regeringar, som för ögonblicket består, liksom å andra sidan centralmakternas monarkistiska och reaktionära regeringar är tvungna att föra förhandlingar med sovjetmaktens representanter, eftersom det ryska folket ställt dem inför arbetar- och bonderegeringens faktum. I förhandlingarna om freden ställer sig Sovjetregeringen en dubbel uppgift: för det första – att snarast möjligt få ett slut på den nesliga och brottsliga slaktning, som ödelägger Europa, för det andra – att med alla tillgängliga medel hjälpa

arbetarklassen i alla länder att störta kapitalets herravälde och erövra statsmakten för att förverkliga en demokratisk fred och Europas och hela mänsklighetens socialistiska omgestaltning.

Vapenstilleståndet på ostfronten är undertecknat. Men på de övriga fronterna fortgår slaktningen. Fredsförhandlingarna har ännu inte börjat. Socialisterna i alla länder och framför allt Tysklands socialister måste vara klara över att det består en oförsonlig motsättning mellan de ryska arbetarnas och böndernas fredsprogram och de tyska kapitalisternas, godsägarnas och generalernas program. Om endast dessa båda program skulle ställas mot varandra, så vore freden tydligen omöjlig, ty det ryska folket har ju inte störtat monarkin och bourgeoisien i sitt eget land för att böja sig inför de andra ländernas monarker och kapitalister. Freden kan endast uppnås, förverkligas och säkras, cm även på Tysklands och dess allierades sida det arbetande folkets bestämda och hårda röst gör sig hörd. De tyska, österrikisk-ungerska, bulgariska och turkiska arbetarna måste mot sina härskande klassers imperialistiska program ställa upp sitt revolutionära program om samförstånd och samarbete mellan alla länders arbetande och utsugna klasser.

Vapenstilleståndet har slutits blott på en front. Vår delegation har efter en lång strid bland stilleståndsvillkoren förmått tyska regeringen att gå med på, att inga trupper får omdirigeras till de andra fronterna, På detta sätt har de tyska regementen, som står mellan Svarta havet och Östersjön, fått en månads vila från den blodiga marritten. I vapenstilleståndet har också rumänska armén tagits med, mot rumänska regeringens vilja.*

Men på den franska, italienska och alla andra fronter fortsätter kriget. Vapenstilleståndet är alltjämt endast partiellt. De kapitalistiska regeringarna är rädda för freden, emedan de då måste avlägga räkenskap för folket. De strävar att uppskjuta timmen för sin slutliga bankrutt. Vill folken ännu längre tillåta det brottsliga verk, som utföres av börsklickarna i Frankrike, Storbritannien, Italien, Förenta staterna?

Bakom fraserna om evig rättvisa och det kommande Nationernas förbund döljer de kapitalistiska regeringarna i dessa länder utsugarnas låga och giriga spekulationer. De önskar inget vapenstillestånd. De värjer sig mot freden. Men ni, Europas folk, ni proletärer i Frankrike, Italien, England, Belgien, Serbien, ni, våra bröder i lidande och kamp, vill ni freden tillsammans med oss, den ärliga, demokratiska folkfreden?

De som säger er, att en sådan fred endast kan vinnas genom segern, de bedrar er. För det första har de visat sig oförmögna att bringa er segern på 42 månader, och de har icke på något sätt bevisat, att de ska vinna segern, om också kriget fortsätter i åratal. För det andra – om också segern skulle visa sig möjlig för ena eller andra parten, skulle den endast innebära nytt våld från de starkare mot de svagare och sålunda så frö till nya krig.

Belgien, Serbien, Rumänien, Polen, Ukraina, Grekland, Persien och Armenien kan inte befrias av de segrande imperialisterna i den ena eller andra koalitionen, utan blott av de revolutionära arbetarna i alla krigförande och neutrala länder i segerrik kamp mot alla imperialister.

Till denna kamp manar vi er, arbetare i alla länder. Det finns ingen annan väg. De regerande, utsugande klasserna har i detta krig besudlat sig med otaliga förbrytelser. Dessa förbrytelser ropar efter revolutionär vedergällning. Den arbetande mänskligheten skulle uppge sig själv och sin framtid, om den alltjämt skulle fortfara att släpa på den imperialistiska bourgeoisiens och soldateskens ok i hängivenhet för sina regeringar och diplomater.

Vi, Folkkommissariernas råd, vi ombud för de ryska arbetarna, bönderna, arbeterskorna, bondkvinnorna, soldaterna, matroserna, änkorna och de faderlösa, vi uppmanar er till gemensam kamp för omedelbart inställande av kriget på alla fronter. Måtte meddelandet om undertecknandet av vapenstilleståndet i Brest-Litovsk ljuda som en stormklocka för soldaterna och arbetarna i alla krigförande länder.

Ned med kriget! Ned med dess upphovsmän! De regeringar, som ställer sig i vägen för freden, måste bort, liksom de regeringar, som döljer sin rovlystnad bakom tal om freden. Arbetarna och soldaterna måste slita frågan om krig och fred ur bourgeoisiens brottsliga händer och ta den i sina

* Vapenstilleståndet mellan centralmakterna och Rumänien slöts i Foscani 9 december 1917.

egna händer. Vi har rätt att kräva detta av er, emedan vi själva utfört det. Det är enda vägen till räddning för er och oss. Slut era leder, proletärer i alla länder, under fredens och den sociala revolutionens fana.

Petrograd den 59 december 1917.

DEKLARATION AV RSFSR:s OMBUD JOFFE VID FÖRSTA PLENARFÖRSAMLINGEN PÅ FREDSKONFERENSEN I BREST-LITOVSK 9/22 december 1917.

Den ryska delegationen utgår från det revolutionära Rysslands folks klart uttalade vilja att snarast möjligt uppnå en allmän demokratisk fred. Delegationen anser att de enda för alla lika antagliga principerna är de som innehålles i det dekret om freden, som enstämmigt antogs på arbetar- och soldatdeputeradenas allryska kongress och godkändes av allryska bondekongressen.

Detta dekret lyder: ”Som en rättvis eller demokratisk fred, sådan som den överväldigande majoriteten av de genom kriget utmattade och utpinade arbetarna och de arbetande klasserna i alla krigförande länder längtar efter, sådan som de ryska arbetarna och bönderna på det bestämdaste och mest eftertryckliga sätt krävde efter den tsaristiska monarkins störtande, som en sådan fred betraktar regeringen en omedelbar fred utan annexioner (d. v. s. utan erövring av främmande territorium, utan anslutning med våld av främmande nationaliteter) och utan kontributioner. Med annexion eller besittningstagande avser regeringen, i överensstämmelse med rättsmedvetandet hos demokratin i allmänhet och de arbetande klasserna i synnerhet, varje anslutning av en liten eller svag nationalitet till en stor eller stark stat utan denna nationalitets bestämt, klart och frivilligt uttalade samtycke och önskan, oberoende av när denna våldsamma anslutning ägt rum, oberoende likaledes av om den nation är utvecklad eller efterbliven, som med våld anslutes eller med våld hålles kvar inom vederbörande stats gränser, oberoende slutligen av om denna nation bor i Europa eller de transoceana länderna.

Om någon nation med våld hålles kvar inom vederbörande stats gränser mot sin uttryckliga önskan – oavsett om denna önskan kommit till uttryck i pressen, i folkförsamlingar, i partibeslut eller i resning och uppror mot det nationella förtrycket –, inte tillerkännes rätten att genom fri omröstning, vid fullständig frånvaro av militär från den annekterande eller över huvud starkare nationen, utan det minsta tvång avgöra frågan om formerna för dess statliga existens, så räknas denna anslutning som annexion, d. v. s. som våldsamt besittningstagande. Regeringen betraktar det som det största brott mot mänskligheten att fortsätta detta krig för att avgöra, hur mellan de starka och rika nationerna de av dem med våld anslutna nationaliteterna ska uppdelas, och förklarar sig högtidligt besluten att omedelbart underteckna fredsvillkor, som avslutar detta krig på de nämnda, för alla nationaliteter utan undantag lika antagliga villkoren.

Med utgångspunkt från dessa principer föreslår den ryska delegationen, att följande sex punkter läggs till grund för fredsförhandlingarna:

1. Det tillåtes ej att med våld annektera territorium, som under kriget erövrats med våldsmakt. De trupper, som håller dessa territorier besatta, dras tillbaka på kortaste frist.

2. De folk, som under det nuvarande kriget förlorat sin politiska självständighet, återfår den i full omfattning.

3. De nationella grupper, som före kriget ej besatt någon politisk självständighet, ges möjlighet att genom referendum fritt avgöra frågan om deras anslutning till den ena eller andra staten eller deras statliga självständighet. Detta referendum måste organiseras på så sätt, att full frihet i röstningen garanteras hela befolkningen på vederbörande territorium, inklusive emigranter och flyktingar.

4. I fråga om territorier, som bebos av flera nationaliteter gemensamt, skyddas minoritetens rättigheter genom särskilda lagar, som garanterar deras kulturella och nationella självständighet, liksom också, i mån av faktisk möjlighet, deras administrativa autonomi.

5. Inget enda av de krigförande länderna är skyldigt att betala de andra länderna de s. k. krigskostnaderna; kontributioner, som redan utkrävts, ska återställas. Vad angår ersättningen för skador, som privatpersoner lidit genom kriget, ska dessa utbetalas ur en särskild fond, bildad genom proportionella bidrag från alla krigförande länder.

6. Kolonialfrågorna löses i överensstämmelse med de i punkterna I, 2, 3 och 4 framlagda principerna.

Som komplettering av dessa punkter föreslår den ryska delegationen de fördragsslutande parterna att förklara varje indirekt inskränkning av den svagare nationen från en starkare nations sida som otillåten, som t. ex. ekonomisk bojkott, ett lands ekonomiska underordnande under ett annat genom ett påtvunget handelsfördrag, separata tullavtal, som inskränker andra länders handelsfrihet, sjöblockad, som icke omedelbart tjänar krigsändamål. Detta är de för alla antagliga grundprinciper, utan vilkas erkännande den ryska republiken ej kan föreställa sig möjligheten av ett allmänt fredsslut.

MANIFEST FRÄN RSFSR:s FOLKKOMMISSARIE FÖR UTRIKES ÄRENDEN TROTSKI TILL DE ALLIERADE LÄNDERNAS FOLK OCH REGERINGAR.

De fredsförhandlingar, som förts i Brest-Litovsk mellan Ryska socialistiska federativa sovjet-republikens delegation och Tysklands, Österrike-Ungerns, Turkiets och Bulgariens delegationer, har avbrutits på 10 dagar, till 8 januari, för att ge de allierade länderna en sista möjlighet att delta i de fortsatta förhandlingarna och därigenom säkra sig mot faran av en separatfred mellan Ryssland och de fientliga länderna.

I Brest-Litovsk framlades två program: ett som ger uttryck åt allryska kongressens av arbetar-, soldat- och bondedeputerade ståndpunkt, och ett från Tysklands och- dess bundsförvanters regeringar.

Sovjetrepublikens är ett den konsekventa socialistiska demokratins program. Detta program ställer som sin uppgift att skapa sådana betingelser, under vilka å ena sidan varje nationalitet, oberoende av dess makt och dess utvecklingsnivå, kan få full frihet till nationell utveckling, å andra sidan alla folk kan förenas i ekonomiskt och kulturellt samarbete.

Det program, som framlagts av de med oss stridande ländernas regeringar, karakteriseras genom deras förklaring, att ”i de förenade makternas (d. v. s. Tyskland, Österrike-Ungern, Bulgarien och Turkiet) avsikter ingår ingen våldsam annexion av de territorier, de besatt under kriget”. Det betyder att de fientliga länderna är redo att efter fredsfördraget utrymma de ockuperade områdena i Belgien, de nordliga departementen i Frankrike, Serbien, Montenegro, Rumänien, Polen, Litauen, Kurland, så att de omstridda områdenas fortsatta öden kommer att avgöras av den intresserade befolkningen själv. Det steg, som de fientliga regeringarna tagit mot demokratins program under trycket av omständigheterna, men framför allt av deras egna arbetande massor, består i att de avstår från nya våldsamma annexioner och kontributioner. När de fientliga regeringarna avstår från nya erövringar, utgår de emellertid från den tanken, att de gamla annexionerna, de gamla våldsdåden från de starkares sida mot de svagare är sanktionerade genom historisk tradition. Detta betyder, att å ena sidan Elsass-Lothringens, Transsylvaniens, Bosniens och Herzegovinas öde, å den andra Irlands, Egyptens, Indiens och Indokinas ej är underkastade prövning. Ett sådant program är synnerligen inkonsekvent och framstår som resultat av en principlös kompromiss mellan imperialismens strävanden och arbetardemokratins motstånd. Men endast det faktum, att detta program framlagts, betyder ett jättesteg framåt.

De allierade folkens regeringar har hittills icke anslutit sig till fredsförhandlingarna; de har hårdnackat vägrat att godta de exakta formuleringarna.

Nu kan man inte längre upprepa, att kriget föres för Belgiens, de nordfranska departementens och Serbiens befrielse o. s. v., ty Tyskland och dess bundsförvanter förklarar sig redo att utrymma dessa områden i händelse av allmän fred. Nu sedan motsidan framlagt sina fredsvillkor kommer man inte undan med allmänna fraser om nödvändigheten att föra kriget till slut. Det är nödvändigt att klart och exakt uttala, vad som är Frankrikes, Italiens, Storbritanniens och Förenta staternas fredsprogram. Kräver de tillsammans med oss, att självbestämmelserätten ska tillerkännas Elsass-Lothringen, Galiziens, Polens, Böhmens, de jugoslaviska områdenas folk? Om så är, är de också beredda att tillerkänna Irlands, Egyptens, Indiens, Madagaskars, Kinas folk o. s. v. självbestäm-manderätten, liksom den ryska revolutionen tillerkänt Finlands, Ukrainas, Vitrysslands folk o. s. v. denna rätt? Ty det är klart att om man kräver självbestämmelse för folk, som lever inom de fient-

liga staternas gränser och vägrar självbestämmelse åt den egna statens eller de egna koloniernas folk, så är det liktydigt med ett försvar för det mest ohöljda cyniska imperialistiska program. Om de allierade ländernas regeringar visade sig redo att gemensamt med den ryska revolutionen bygga upp freden på grundval av fullständigt och reservationslöst erkännande av principen om självbestämmelse för alla folk och stater, om de började med att medge denna rätt åt de undertryckta folken i de egna staterna, så skulle detta skapa sådana internationella betingelser, som skulle komma Tysklands och i synnerhet Österrike-Ungerns kompromissartade, av inre motsägelser fyllda program att framstå i hela sin ohållbarhet och som skulle övervinna dem genom de intresserade folkens tryck.

Hittills har emellertid de allierade regeringarna icke på något sätt förklarat sig redo till en demokratisk, fred och kan det inte heller på grund av sin klasskaraktär. Gentemot den nationella självbestämmanderättens princip förhåller de sig lika misstänksamt och fientligt som Tysklands och Österrike-Ungerns regeringar. I detta avseende hyser det klassmedvetna proletariatet i de allierade länderna lika litet som vi några illusioner.

Med de nu bestående regeringarna kan det endast bli fråga om att England, Frankrike, Italien och Förenta staterna ställer upp ett imperialistiskt kompromissprogram, som omfattar Tysklands och dess bundsförvanters fredsvillkor. Vilket program har de förstnämnda staterna? Med vilka mål kan de motivera fontsättandet av detta krig? Sedan nu två fredsprogram framlagts i Brest-Litovsk, måste dessa frågor besvaras klart, precist och kategoriskt.

Om tio dagar öppnas fredsförhandlingarna på nytt, Ryssland binder sig inte i dessa förhandlingar vid de allierade regeringarnas samtycke. Om dessa fortfar att sabotera den allmänna fredens sak, kommer den ryska delegationen likväl att delta i de fortsatta förhandlingarna. En separatfred, som undertecknas av Ryssland, skulle utan tvivel innebära ett svårt slag för de allierade länderna, i synnerhet för Frankrike och Italien. Men medvetandet om de oundvikliga följderna av en separatfred måste bestämma icke blott Rysslands politik, utan även Frankrikes, Italiens och de andra allierade ländernas. Sovjetmakten har hittills med alla meder kämpat för den allmänna freden. Ingen kan förneka betydelsen av de resultat, som uppnåtts på denna väg. I fortsättningen beror emellertid allt på de allierade folken själva. Att tvinga de egna regeringarna att omedelbart framlägga sitt fredsprogram och på grundval därav ansluta sig till förhandlingarna, det har nu för de allierade folken blivit en fråga om nationell självbevarelse.

Den ryska revolutionen har öppnat portarna till omedelbar allmän fred på grundval av samförstånd. Om de allierade regeringarna är redo att utnyttja denna sista möjlighet, så kan de allmänna förhandlingarna omedelbart inledas i ett av de neutrala länderna. Vid dessa förhandlingar kommer den ryska delegationen att under det absoluta villkoret av full offentlighet liksom förr företräda den internationella socialistiska demokratins program, som motvikt till regeringarnas imperialistiska program i fiendeländerna lika väl som i de allierade länderna. Vårt programs framgång blir beroende av i vad mån de imperialistiska klassernas vilja i varje land paralyseras av det revolutionära proletariatets vilja.

Om de allierade regeringarna ännu en gång med den blinda halsstarrighet, som utmärker de åt förfall och undergång vigda klasserna, vägrar att delta i förhandlingarna, så kommer arbetarklassen att stå inför den järnhårda nödvändigheten att erövra makten från dem, som ej förmår eller vill ge freden åt folken.

På dessa tio dagar avgöres hundratusenden och miljoner människors öde,. Om icke vapenstillestånd nu slutes på de franska och italienska fronterna, så kommer nya offensiver, lika meningslösa, obarmhärtiga och resultatlösa som alla tidigare, att sinka nya otaliga offer på båda sidor. Den järnhårda logiken i denna av de härskande klasserna utlösta slaktning leder till fullständig förintelse av blomman av de europeiska nationerna. Men folken vill leva, och de har rätt därtill. Det är deras rätt och deras plikt att vräka undan dem som hindrar dem att leva.

I det vi vänder oss till regeringarna med detta sista förslag att delta i fredsförhandlingarna, lovar vi samtidigt arbetarklassen i varje land, som reser sig mot sina nationella imperialister, chauvinister och militarister, vårt fulla stöd i tecknet av freden, folkens broderskap och samhällets socialistiska uppbyggande.

Petrograd den 30 december 1917.

DEKLARATION, AVGIVEN AV RSFSR:s OMBUD TROTSKIJ VID DEN POLITISKA KOMMISSIONENS SAMMANTRÄDE VID FREDSKONFERENSEN I BREST-LITOVSK DEN 10 FEBRUARI 1918.

. . . Vi tror, att avgörandets stund inträtt efter de utdragna debatterna och den allsidiga belysningen av frågan. Folken väntar otåligt på resultaten av fredsförhandlingarna i Brest-Litovsk. Folken frågar, när denna exempellösa självförintelse av mänskligheten, som frambesvurits av alla länders härskande klassers egennytta och maktlystnad, ska ta slut. Om också kriget en gång skulle ha förts i försvarssyfte, så har det för länge sedan upphört att vara fallet för båda lägrens del. Om Storbritannien bemäktigar sig afrikanska kolonier, Bagdad och Jerusalem, så är det ju inget försvarskrig; när Tyskland ockuperar Serbien, Belgien, Polen, Litauen och Rumänien och bemäktigar sig öarna i Moonsund, så är det lika litet ett försvarskrig. Det är en kamp om delningen av världen. Detta har nu blivit tydligt, tydligare än någonsin förr.

Vi vill inte längre delta i detta imperialistiska krig, där de besittande klassernas anspråk, betalas med människors blod. Vi är lika oförsonliga motståndare till imperialismen i båda lägren, och vi går inte längre med på att gjuta våra soldaters blod för att försvara det ena imperialistiska lägrets intressen mot det andra.

I väntan på den, som vi hoppas, närliggande tidpunkt, då de undertryckta arbetande klasserna alla länder ska ta makten i sina händer, liksom Rysslands arbetande folk har gjort, drar vi våra soldater och vårt folk ut ur kriget. Vår bondesoldat ska återvända till sin plog för att redan nu på våren fredligt odla sin jord, som revolutionen förflyttat ur godsägarnas händer i böndernas. Vår arbetarsoldat ska återvända till verkstaden för att tillverka, inte förstörelseverktyg, utan verktyg för uppbyggande och för att tillsammans med sin broder vid plogen bygga upp det nya socialistiska samhället.

Vi går ut ur kriget. Vi bringar det till alla folks och deras regeringars kännedom. Vi ger order om fullständig demobilisering av våra arméer, som nu står emot Tysklands, Österrike-Ungerns, Turkiets och Bulgariens trupper. Vi väntar och tror fast på att de andra folken snart kommer att följa vårt exempel. Samtidigt förklarar vi, att de villkor, som förelagts oss av Tysklands och Österrike-Ungerns regeringar, i grund strider mot alla folks intressen. Dessa villkor förkastas av de arbetande massorna i alla länder, även av Tysklands och Österrike-Ungerns folk. Polens, Ukrainas, Litauens, Kurlands och Estlands folk betraktar dessa villkor som en kränkning av deras vilja; för det ryska folket innebär dessa villkor ett ständigt hot. Folkmassorna i hela världen, som ledes av politisk insikt eller moralisk instinkt, förkastar dessa villkor i väntan på den dag, då de arbetande klasserna i alla länder ska fastslå sina egna normer för folkens fredliga samliv och vänskapliga samarbete. Vi vägrar att sanktionera de villkor, som den tyska och den österrikisk-ungerska imperialismen med svärdet skrivit på de levande folkens kroppar. Vi kan inte sätta den ryska revolutionens signatur under villkor, som betyder förtryck, lidande och olycka för miljoner mänskliga varelser.

Tysklands och Österrike-Ungerns regeringar vill förfoga över jord och folk efter det krigiska rovets lagar. Må de öppet fullfölja sitt verk. Vi kan inte sanktionera några våldshandlingar. Vi träder tillbaka från kriget, men vi är tvungna att vägra Underteckna fredsfördraget.

Samtidigt med denna förklaring överlämnar jag till de allierades förenade delegationer följande skriftliga och signerade deklaration:

I namn av Folkkommissariernas råd meddelar Ryska socialistiska federativa sovjetrepubliken regeringar och folk i de med oss krigförande, förbundna och neutrala länderna, att Ryssland vägrar underteckna det annexionistiska fördraget, men för sin del förklarar krigstillståndet med Tyskland, Österrike-Ungern, Turkiet och Bulgarien för avslutat. Samtidigt ges order om fulle ständig demobilisering vid hela fronten till de ryska trupperna.

L. Trotski. A. Joffe. M. Pokrovskij. A. Vitsenko. V. Karelin.

MANIFEST FRÅN FOLKKOMMISSARIERNAS RÅD I RSFSR TILL HELA RYSSLANDS ARBETANDE BEFOLKNING I ANLEDNING AV DEN TYSKA OFFENSIVEN.

Arbetare, soldater, bönder! Sovjetmakten upprättades av folket i tecknet av kampen för freden. Vi, Folkkommissariernas råd, vände oss till alla krig, förande länder med förslag om allmänna fredsförhandlingar. De allierade regeringarna förkastade vårt förslag och understödde mot oss Duchonin, Kaledin, Aleksejev, radan i Kiev och rumänska regeringen i sin strävan att störa vår kamp för freden. Tyska och österrikiska regeringarna har inlett förhandlingar. Men den fred, de föreslog oss, visade sig vara uppbyggd på rov och våldsmakt. Ehuru Tysklands och Österrikes arbetarklass redan blivit väckt av ryska revolutionen, förmådde den ännu icke göra rent hus med sina imperialister.

Vi; Folkkommissariernas råd, var av den åsikten, att det revolutionära. Ryssland icke nu kan lägga bördan av ett nytt krig på sina sårigа skuldror. Vi undertecknade icke det annexionistiska fredsfördraget, men förklarade, att vi skulle demobilisera vår armé och förklara krigstillståndet med Tyskland avslutat. Det betydde att tyska folket icke vidare hotades av någon fara från vår sida. En tysk offensiv kunde under sådana omständigheter icke innebära annat än ett öppet och oförtäckt rövartåg. Detta har emellertid inte hejdat de tyska makthavarna. Utan att avvakta fortgången av vår demobilisering och t. o. m. utan den sju dagars uppsägning, som hade stadgats i stilleståndsvillkoren, har hohenzollrarnas och habsburgarnas regeringar satt sina trupper i rörelse till angrepp mot det revolutionära Ryssland. De isolerade resterna av våra trupper vek nästan utan motstånd tillbaka inför fiendens organiserade tryck. De fientliga trupperna rör sig efter intagandet av Dvinsk, Venden och Lutzk framåt och hotar att avskära de viktigaste transportvägarna och kväva revolutionens viktigaste centra genom svält.

I beaktande av stämningen i vår utmattade armé och tillståndet i hela landet, särskilt med hänsyn till livsmedel och transportmedel, har Folkkommissariernas råd gjort ett nytt försök att hejda de hohenzollernska soldaternas frammarsch genom att förklara sig redo att underteckna de fredsvillkor, som förelagts oss.

Soldater, arbetare, bönder, vi har tagit detta för oss så smärtsamma steg för att rädda landet från den fullständiga utblottningen och revolutionen från undergången till priset av de största medgivanden. De borgerliga grupperna utnyttjar å ena sidan de tyska generalernas ankomst för att göra upp med revolutionen, å andra sidan börjar de en oerhörd hets mot sovjetmakten.

I samma anda skriver de kompromissande partiernas tidningar. De framställer saken som om vi frivilligt skulle ha sänkt fanan inför hohenzollrarn. Men ni, kamrater arbetare, soldater och bönder, känner läget i landet och vid fronten lika bra som vi.

Då den tyska arbetarklassen i denna ohyggliga timme icke visat sig nog stark och beslutsam att hejda sina egna imperialisters brottsliga händer, hade vi inget annat val än, att godta den tyska imperialismens fredsvillkor – intill den tidpunkt, då den europeiska revolutionen ändrar eller upphäver dem.

Vi vet ännu ej, vad den tyska regeringens svar kommer att bli. Den gör sig ingen brådska med svaret utan strävar tydligen att erövra så många nya och viktiga positioner som möjligt på vårt territorium. Vi är alltjämt fast övertygade om att den tyska arbetarklassen kommer att resa sig mot de härskande klassernas försök att strypa den ryska revolutionen. Vi kan emellertid inte med bestämdhet förutse, när detta kommer att ske. Vi väntar på f ramläggandet av de tyska villkoren och är redo till de största offer för att ge vårt utmattade folk en möjlighet att övervinna krigets fruktansvärda följder och slå in på den socialistiska utvecklingens väg.

Men samtidigt anser vi det nödvändigt att förbereda er, arbetare, bönder och soldater, på möjligheten av att de tyska imperialisterna av intet låter uppehålla sig i sin strävan att bryta ner sovjetmakten, att återupprätta godsägarnas, bankirernas och monarkins makt. Vi vill fred, vi är redo att underkasta oss även en svår fred, men vi måste vara rustade till försvar, om den tyska kontrarevolutionen försöker att slutgiltigt dra åt snaran kring vår hals.

Folkkommissariernas råd uppmanar samtliga lokala sovjeter och arméorganisationer att inrikta alla krafter på att återupprätta armén. Alla förfallna element, Skurkar, marodörer och fega uslingar måste obarmhärtigt drivas ut ur arméns leder; om de gör motstånd, måste de utplånas från jordens yta. Alla arbetare och bönder, som ej är sysselsatta med produktivt arbete, alla revolutionens

medvetna och manliga kämpar måste genast skriva in sig i Röda armén. Det är nödvändigt att sätta in alla krafter för reglering av transportväsendet och förbättring av provianteringen. Bourgeoisien, som levde högt på krigets vånda och blev fet av dess elände, måste utan förbarmande och med de mest bestämda medel förmås att uppfylla sina plikter.

Det är nödvändigt att upprätta den strängaste disciplin i arméns leder och i hela landet. I Petrograd liksom i revolutionens övriga centra måste ordningen upprätthållas med järnhård hand. Arbetare, bönder, soldater! Må våra fiender – både yttre och inre – få veta, att vi är redo att försvara revolutionens erövringar till sista blodsdroppen.

Petrograd den 21 februari 1918.

DEKLARATION AV RSFSR:s OMBUD SOKOLNIKOV VID PLENARMÖTE VID FREDSKONFERENSEN I BREST-LITOVSK 3 MARS 1918,

Ryska socialistiska federativa sovjetrepublikens arbetar- och bonderegering, som tvingats anta det av Tyskland ställda ultimatum genom de tyska truppernas överfall på Ryssland, som redan utlovat att inställa kriget och demobilisera sina trupper, har 2/24 februari deklarerat, att den antar ultimatum och ger sina delegater i uppdrag att underteckna de villkor, som med våld påtvungits oss.

De förhandlingar, som tidigare ägt rum i Brest-Litovsk mellan Ryssland å ena sidan, Tyskland och dess bundsförvanter å den andra, har med tillräcklig tydlighet visat, att den s. k. ”samförståndsfreden” i själva verket är uppenbart annexionistisk och imperialistisk. De nya Brest-Litovskvillkoren är ytterligare avsevärt försämrade.

Den fred, som nu slutes i Brest-Litovsk, är ingen fred, grundad på fri överenskommelse mellan Rysslands, Tysklands, Österrike-Ungerns, Bulgariens och Turkiets tolk. Denna fred är dikterad med vapen i hand. Det är en fred, som det revolutionära Ryssland måste anta under tandagnisslan. Det är en fred, som under förevändning att ”befria” ryska gränsområden i själva verket förvandlar dem till tyska provinser och berövar dem rätten att fritt bestämma över sig själva, den rätt som det revolutionära Rysslands arbetar- och bonderegering medgivit dem. Det är en fred, som under förevändningen, att den återställer ordningen, ger väpnat stöd åt förtryckarna mot de arbetande klasserna i de ockuperade områdena, och som bistår dem, som på nytt vill lägga på de arbetande det ok, de avskuddat genom den ryska revolutionen. Det är en fred, som ger tillbaka jorden åt godsägarna och på nytt driver arbetarna in i slaveriet under fabrikanterna och företagarna. Det är en fred, som för lång tid framåt binder Rysslands arbetande massor vid det gamla handelsfördrag, som slöts år 1904 i de tyska agrarernas intresse, och det t. o, m. i skärpt form; samtidigt garanterar den bourgeoisien i Tyskland och Österrike-Ungern ersättning för dess förluster och räntor på den tsaristiska regeringens skulder, som det revolutionära Ryssland vägrat att erkänna. Och slutligen, liksom för att starkare understryka den klara klasskaraktären i tyskarnas väpnade påtryckning, försöker det tyska ultimatum täppa till munnen på den ryska revolutionen genom att förbjuda agitation mot fyrmaktsförbundets regeringar och dess militärmyndigheter.

Och inte nog med detta. Alltjämt under förevändningen att upprätta ordning besätter Tyskland med vapenmakt områden med rent rysk befolkning och inför där en regim av militär ockupation och ett förrevolutionärt system. I Ukraina och i Finland kräver Tyskland det revolutionära Rysslands nonintervention, samtidigt som det aktivt understödjer de kontrarevolutionära krafterna mot de revolutionära arbetarna och bönderna. I Kaukasus sliter Tyskland till förmån för Turkiet loss från Ryssland områdena Ardagan, Kars och Batum, som aldrig erövrats av de turkiska trupperna, i klar strid mot formuleringen av tyska regeringens villkor i ultimatum av den 21 februari och mot befolkningens verkliga vilja. En sådan öppen och våldsam annexion av viktiga strategiska punkter kan endast ha ett syfte, förberedandet av ett nytt angrepp mot Ryssland och skydd för de kapitalistiska intressena mot arbetar- och bonderevolutionen; detta syfte tjänar de tyska truppernas angrepp, som företogs den 18 februari utan den sju dagars uppsägning, som stadgats i vapenstilleståndsfördraget av den 15 december 1917 mellan Ryssland och fyrmaktsförbundet.

Denna offensiv inställdes icke, trots Folkkommissariernas råds förklaring om antagandet av villkoren i det tyska ultimatum av 21 februari. Denna offensiv inställdes icke, ehuru fredskonferensen i Brest-Litovsk återupptog sitt arbete och den ryska delegationen offentligt

protesterade. Därigenom förvandlas alla fredsvillkor, som förelägges av Tyskland och dess bundsförvanter, helt och hållet till ett ultimatum till Ryssland, som stödjes med hotet oro omedelbart väpnat våld från fredsfördragets författares sida.

Under föreliggande omständigheter har Ryssland emellertid inget val. Genom att demobilisera sina trupper har den ryska revolutionen så att säga lagt sitt öde i ryska folkets händer. Den ryska delegationen i Brest-Litovsk har å sin sida öppet förklarat, att det inte kan finnas någon hederlig människa, som tror att kriget mot Ryssland i detta ögonblick kan vara ett försvarskrig. Tyskland har gått över till anfall; den tyska imperialismen har nu lyckats sätta sina trupper i rörelse mot Ryska socialistiska federativa sovjetrepubliken under parollen om återställande av ordningen, men i själva verket i syfte att strypa den ryska arbetar- och bonderevolutionen i världsimperialismens intresse. Det tyska proletariatet visade sig ännu icke tillräckligt förberett att hejda detta tryck. Vi betvivlar icke ett ögonblick att denna imperialismens och militarismens triumf över den internationella proletära revolutionen ska visa sig vara blott tillfällig och övergående. Hänvisad blott till sina egna krafter, är den ryska republikens sovjetregering ej i stånd att motstå den tyska imperialismens beväpnade anfall, och den är för att rädda det revolutionära Ryssland tvungen att acceptera de villkor, som förelagts den.

Vi är av vår regering befullmäktigade att underteckna fredsfördraget. Då v: trots den protest vi framlagt nödgats föra förhandlingarna under alldeles speciella omständigheter, nämligen de fortsatta krigshandlingarna, som från rysk sida ej mött något som helst motstånd, kan vi ej utsätta de ryska arbetarna, som vägrar att fortsätta kriget, för nya massakrer. Vi förklarar öppet inför Tysklands och Rysslands arbetare och soldater, inför de arbetande och utsugna klasserna i hela världen, att vi är nödgade anta ett ultimatum, som dikteras oss av den för tillfället starkare parten, och att vi omedelbart undertecknar det oss förelagda ultimativa fredsfördraget med avstående från varje prövning. Under sådana omständigheter är den ryska republikens regering ej i stånd att motstå den tyska imperialismens väpnade anfall och för revolutionens räddnings skull tvungen att acceptera de villkor, som förelagts den.

Vi, ombud för vår regering, är redo att omedelbart underteckna fredstördraget med avstående från varje prövning av detsamma såsom under föreliggande omständigheter fullkomligt onyttig.

MANIFEST FRÅN FOLKKOMMISSARIERNAS RÅD TILL DEN ARBETANDE BEFOLKNINGEN I FRANKRIKE, ENGLAND, AMERIKA, ITALIEN OCH JAPAN.

Arbetare! Som en vild hund, som kommit lös från sin kedja, tjuter hela den kapitalistiska pressen i era länder på era regeringars ”intervention” i Rysslands angelägenheter; med hes röst skriker den: ”Nu eller aldrig!” Men till och med i detta ögonblick, då era utsugares legodrängar kastat sina masker och öppet skriker om ett fälttåg mot Rysslands arbetare och bönder, till och med i detta ögonblick bedrar de er samvetslöst, ty medan de hotar med ”inblandning” i de ryska angelägenheterna, har de redan öppnat fientligheterna mot arbetarnas och böndernas Ryssland. De engelska och franska banditerna skjuter redan ner sovjetmedlemmarna vid den av dem besatta Murmanbanan. I Ural förintar de arbetarsovjeterna; arbetarrepresentanter skjuts ned av tjeckoslovakiska trupper, som underhålles på franska folkets bekostnad och ledes av franska officerare. På order av era officerare avskär de ryska folket från brödtillförsel för att tvinga arbetarna och bönderna att ånyo lägga Paris- och Londonbörsens mara om halsen. Det fransk-engelska kapitalets pågående överfall på Rysslands arbetare utgör avslutningen av den sedan åtta månader förda underjordiska kampen mot Sovjetryssland. Alltsedan oktoberrevolutionens första dagar, sedan det ögonblick, då Rysslands arbetare och bönder förklarat, att de ej längre är villiga att gjuta sitt eget eller andras blod för egna eller främmande kapitalisters intressen; sedan första dagen, då de kastade sina utsugare till marken och uppmanade er att följa deras exempel och göra slut på det internationella mördandet och utsugningen – från detta ögonblick har era utsugare svurit, att de ska göra slut på det land, vars arbetarklass vågat att för första gången i världshistorien lyfta av kapitalismens ok och befria sig ur krigets mara. Era regeringar har understött den ukrainska radan mot Rysslands arbetare och bönder, radan, som sålt sig åt den tyska imperialismen och kallat tysk militär till hjälp i sin kamp mot de ukrainska arbetarna och bönderna; era regeringar har understött den rumänska oligarkin, den oligarki, som överfallit vår sydvästra front och därigenom hjälpt till att ödelägga

Rysslands motståndskraft. Med kontanta pengar har era regeringars agenter köpt samme general Krassnov, som nu hand i hand med den tyska militärmakten strävar att avskära Ryssland från Donets-kolbäckenet ock brödet i Kasan och göra det till ett värnlöst offer för det tyska och ryska kapitalet. De har icke blott med pengar, utan även moraliskt understött högersocialrevolutionärernas parti, vilka är att betrakta som förrädare mot revolutionen och som med vapen i hand reser sig mot arbetarnas och böndernas makt.

Men när det visade sig att alla deras bemödanden var utan framgång, när det visade sig, att de lejda banditernas kraft ej var tillräcklig, så beslöt de att också offra ert blod, företa ett öppet överfall mot Ryssland och slunga Frankrikes och Englands arbetare i elden. Ni som gjuter ert blod vid Marne och Aisne, på Balkan, i Syrien och Mesopotamien för kapitalets intressen, ni ska nu offra livet också i norra Finlands snö och i Urals berg.

I kapitalets intresse ska ni bli den ryska arbetarrevolutionens bödlar.

För att maskera detta korståg mot arbetarrevolutionen, säger era kapitalister till er, att detta korståg ej är riktat mot den ryska revolutionen, att detta är en kamp mot den tyska imperialismen, som vi uppges ha sålt oss till. Lögnaktigheten och hyckleriet i detta påstående ska stå klart för var och en av er, om ni jämför följande fakta:

1. Just därför att era regeringar, som mycket väl visste att Ryssland ej är i stånd att föra krig längre, vägrat att gå med på internationella fredsförhandlingar, var vi tvungna att underteckna Brest-freden, som styckade sönder Ryssland. Ryssland, som gjutit sitt blod under tre och ett halvt år, har inte sålt er sak, utan era regeringar har utlämnat Ryssland åt den tyska imperialismens våldsmakt.

2. När vi var tvungna att underteckna Brest-freden, emedan våra folkmassor icke var i stånd att längre föra krig, och när era regeringars agenter alltjämt bemödade sig att dra in oss i ett nytt krig under försäkran, att Tyskland inte skulle tillåta oss att sluta fred, så fick de till svar i vår press: Om Tyskland gör slut på den fred, som vi köpt oss för tunga offer, om det lyfter sin hand mot den ryska revolutionen, så kommer vi att försvara oss. Om våra allierade vill bistå oss i den heliga kampen för vårt försvar, så ska de hjälpa oss att fullt återställa våra järnvägar, att återuppbygga vårt näringsliv, ty ett ekonomiskt svagt Ryssland är ej i stånd att på allvar försvara sig. Men de allierade har inte svarat på dessa våra uppmaningar, de tänkte bara på hur de av oss skulle utpressa räntorna för de gamla lån, som det franska kapitalet gett åt tsarismen för att dra in den i kriget och som ryska folket för länge sedan betalt med ett hav av blod och med berg av lik.

3. Våra allierade har ej hjälpt oss att återställa vår försvarsförmåga, utan de har, som förut påvisats, med alla medel strävat att förinta Rysslands försvarskraft genom att befrämja det inre förfallet och avskära oss från de sista brödområdena.

4. De allierade varnade oss för tyskarna, som skulle besätta den sibiriska järnvägen och Murman-banan, dessa båda sista linjer, som utan tysk kontroll förband oss med yttervärlden. Till sist besattes emellertid dessa järnvägslinjer, inte av tyskarna, som var för långt borta för att kunna göra det, utan av våra hjältemodiga allierade. Dessa våra allierade kämpade vidare i Murmanområdet i Sibirien, men inte mot tyskarna, som inte finns där, utan mot ryska arbetare, vilkas sovjeter överallt tillintetgjordes.

Allt vad era kapitalisters press och deras agenter framför som argument för det barbariska överfallet på Ryssland, är hyckleri i syfte att dölja sakens kärna. De har helt andra mål för ögonen, när de går till anfall mot Ryssland.

De strävar mot tre mål: för det första besätta en så stor del som möjligt av Ryssland för att genom dess rikedomar och järnvägar säkra räntorna på den franska och engelska kapitalismens lån; det andra målet är att slå ner arbetarrevolutionen, så att den ej ska kunna hänföra er, så att den ej ska kunna visa er, hur man befriar sig från kapitalismens ok. Det tredje målet är skapandet av en ny östfront, så att tyskarna ska tvingas att dra tillbaka trupper från sin västfront och kasta dem mot öster. Agenter för era kapitalister försöker övertyga er om att på detta sätt den tyska militärmaktens tryck på er ska försvagas och att därigenom segern över den tyska imperialismen ska påskyndas. De ljuger: de förmådde inte besegra Tyskland, när den stora ryska armén kämpade på deras sida och de sålunda hade övermakten, och nu, när den ryska armén endast är i sin tillblivelse, kan de

omöjligt vara i stånd att stå kvar som segrare på valplatsen. Den tyska imperialismen kan endast besegras, om imperialismen i alla stater besegras genom hela världsproletariatets anstorm. Och vägen dit är icke en fortsättning av kriget utan dess avslutande, som ska befria er och de tyska arbetarna från fruktan för en främmande bourgeoisi och dess erövringsmål, ett avslutande av kriget mellan folken, så att ett internationellt medborgarkrig, ett de utsugnas krig mot deras utsugare kan skaffa de sociala och nationella orättvisorna ur världen. Strävandena att på nytt dra in Ryssland i kriget kommer inte heller att avvärja någon blodsutgjutelse; de kommer endast att utlämna de ryska arbetarna, den ryska arbetar- och bonderevolutionen åt svärdet, något som ingen önskar hellre än det tyska krigspartiets ledare, vilka mest fruktar den ryska revolutionens tändande gnistor, eftersom Tyskland är dennas närmaste granne. Som lydiga verktyg för era regeringar i denna sammansvärjning mot Ryssland kommer ni, arbetare i Frankrike, England, Amerika, Italien att bli världsrevolutionens bödlar.

Franska arbetare! Ni, ättlingar av kommunarderna, tvingas av era herrar att spela rollen av Gallifets hantlangare.

Söner av engelska arbetare, som enigt reste sig, när de engelska textilbaronerna ville komma till de amerikanska slavägarnas hjälp, er vill era herrar nu göra till den ryska revolutionens bödlar!

Ni som alltid hatat den tsaristiska despotismen, ni ska på order av trustkungarna hjälpa till att bygga upp en ny tsarism. Därtill vill man tvinga er, amerikanska arbetare!

Ni italienska arbetare, som med entusiasm hälsat varje uppenbarelse av det proletära frihetskriget, er vill man göra till hantlangare det kontrarevolutionära fälttåget mot arbetarnas Ryssland!

Det arbetande Ryssland räcker er handen, proletärer i de allierade länderna!

De män, vilkas händer är besudlade med blodet av arbetarna i Kem, Samara, Tomsk, som skjutits på order av Murmansktruppernas kommendörer och det tjeckoslovakiska upprorets ledare, dessa män påstår nu, att vi på Tysklands order avbryter förbindelserna med Frankrikes, Englands, Italiens, Amerikas och Belgiens folk.

Allt för länge har vi tillåtit de allierade imperialisternas representanter att håna Sovjetryssland; vi har tillåtit dem som en gång slickade tsarismens skosulor att stanna kvar i Ryssland, fastän de vägrat erkänna arbetarregeringen. Vi lämnade dem ostraffade, fastän deras militära beskickningars hand gjorde sig märkbar i varje mot oss riktad kontrarevolutionär sammansvärjning. Och ännu i dag, när det visat sig, att franska officerare står i spetsen för tjeckoslovakerna, när Murmanskexcesserna tagit sin början, inte ens nu har vi med ett ord protesterat mot att era diplomater befinner sig i Sovjetryssland, som de icke erkänt. Vi har endast fordrat deras överflyttning från Vologda till Moskva, för att skydda dem mot attentat från befolkningen, som i sitt innersta är upprörd över deras brottsliga handlingar. Allt detta har vi gjort endast för att icke ge dem någon möjlighet att säga er, att vi bryter förbindelserna med er. Och alltjämt, sedan de allierade sändebuden avrest, ska icke ett hår krökas på de fredliga medborgare i era länder, som uppehåller sig hos oss, om de underkastar sig arbetar- och bonderepublikens lagar. Vi är förvissade om att, om vi besvarar varje slag från de ”allierade” erövrarnas sida med två slag, så kommer ni däri att se icke blott ett berättigat nödvärn, utan även ett försvar för era egna intressen. Ty den ryska revolutionens räddning är viktig för arbetarna i alla länder. Vi är förvissade om att varje åtgärd mot dem som på rysk mark sammansvärjer sig mot den ryska revolutionen ska finna er fulla sympati, ty dessa sammansvärjningar är i lika hög grad riktade mot er som mot oss. Nödsakade att kämpa mot det allierade kapitalet, som till de bojor den tyska imperialismen lagt på oss vill foga nya bojor, vänder vi oss till er med ropet:

Leve arbetarnas solidaritet i hela världen!

Leve det franska, engelska, amerikanska och italienska proletariatets solidaritet med det ryska proletariatet!

Ner med den internationella imperialismens banditer! Leve den internationella revolutionen! Leve folkfreden!

4. Krigskommunismen och vänstersocialrevolutionärerna.

Av *V. Astrov*.

Den period i Rysslands historia, som är känd under namnet ”krigskommunismen”, tog icke sin början omedelbart efter oktoberrevolutionen. Den motsvarar fastmera tiden för det systematiska medborgarkriget mot Sovjetrepubliken, vilket med stöd av de utländska imperialisterna fördes av det ”vita” lägrets krafter, de ryska godsägarnas och kapitalisternas armé. Detta systematiska medborgarkrig tog sin början sommaren 1918 och varade till slutet av 1920, alltså närmare tre år.

”Krigskommunismens” period karakteriseras av vissa specifika kännemärken, vilka är att betrakta som följdföreteelser till den hårda väpnade kampen mot kontrarevolutionen. Under det första halvåret av sovjetmaktens bestånd, till sommaren 1918, kom dessa specifika karakteristiska drag ej till synes.

Till januari 1918 upplevde den proletära revolutionen, efter Lenins ord, en tid av obehindrad triumferande frammarsch. Massrörelsens lavin rullade segerrikt över landet utan att stöta på några allvarliga hinder. De första försöken till väpnat motstånd från den gamla regimens anhängare slogs hastigt och lätt ned. Sovjetmaktens politiska” seger stabiliserades. Bönderna likviderade överallt ute på landet godsägarnas jordbesittning. Samtidigt inträffade den första ”rödgardistiska attacken” mot kapitalet. De viktigaste ekonomiska maktpositionerna, bankerna och en del av de privata storföretagen besattes.

Detta första segertåg måste den proletära revolutionen inställa, när den stötte på det första allvarliga hindret, en främmande imperialistisk makt. Den tyska imperialismen ställde genom sitt hot att övergå till offensiven frågan om sovjetmaktens existens på dagordningen. Revolutionen måste vika tillbaka för att genom antagande av Brest-freden få en andhämtningspaus.

I samma tidpunkt infaller den bekanta vändning i sovjetrepublikens inrikespolitik, som först proklamerades av Lenin i hans tal och artiklar och som fann sin slutgiltiga utformning i Allryska centrala exekutivkommitténs aprilbeslut. Vi har ”exproprierat” tillräckligt, ”slagit sönder” tillräckligt, det är på tiden att ”se sig om”, ”räkna efter”; ”beräkning, kontroll och organisation” är nu dagens uppgifter – det var den av Lenin formulerade innebörden i denna vändning i inrikespolitiken.

Med ”andhämtningspausens” inträdande ställdes sovjetmakten inför svåra organisations-problem, särskilt i fråga om den ekonomiska organisationen. På detta område stod den icke blott fjärran från varje tanke på ett omedelbart ”införande” av socialismen i landet, den ansåg det icke heller nödvändigt att nationalisera hela industrin. Den gjorde till sin den av Lenin teoretiskt grundade planen på införandet av en egenartad ”statskapitalism” i den proletära staten.

Denna plan innebar i stora drag följande: Majoriteten av fabriker och verkstäder förblir i kapitalisternas ägo, nationaliseras ännu icke. Dessa fabriker sammanslutes emellertid till truster, syndikat o. s. v. under kontroll av den proletära staten (”uppifrån”) och organen för arbetarkontroll (”nerifrån”). Detta var ett program för samarbete mellan den proletära staten och kapitalisterna för ledningen och återupptagandet av industrin.

När sedermera hela den borgerliga och småborgerliga pressen hävde upp ett triumf vrål vid införandet av den nya ekonomiska politiken, som sades innebära ”sovjetmaktens kapitulation inför kapitalet”, så förvrängde den fakta och förteg, att bolsjevikerna redan under det första halvåret av sin makterövring ställt upp perspektiv, som liknade NEP. Skillnaden mellan de ekonomiska planerna på våren 1918 och 1921-23 låg i att de förra tillmätte privatkapitalet en

vida större roll och ett vida bredare verksamhetsområde, än vad som sedermera förverkligades under NEP. Interventions- och inbördeskrigsåren hade medfört en praktisk korrigering av dessa planer, då de tvang sovjetmakten att gå vida längre i regleringen av privata egendomsförhållanden, än den avsett under de första åren av sin existens.

De vitas väpnade angrepp utifrån, kapitalisternas sabotage, de kontrarevolutionära sammansvärjningarna och upproren, hungersnöden och upplösningen inom landet – allt detta tvang sovjetregeringen att fullfölja en krigsekonomisk politik, lika hård som tiden själv. Arbetarnas livsmedelskolonner samlade upp allt böndernas spannmålsöverskott för Röda arméns och de svältande städernas behov. ”Byarnas fattigvårdskommittéer”, som på sommaren 1918 skapades på landsbygden vid sidan av sovjeterna och ursprungligen var avsedda att hjälpa livsmedelskolonnerna med genomförandet av spannmålsransoneringen, blev genom omständligheternas makt organ för klasskampen mot kulakerna över huvud, vilken ofta rent av tog form av inbördeskrig i byarna.

I städerna började under senare hälften av 1918 den massvisa nationaliseringen av företag: den proletära staten såg sig nödsakad att koncentrera hela den föreliggande massan av såväl lantbruks som industriprodukter i sina händer för att kunna säkra arméns försörjning med krigsmaterial och livsmedel. I stället för arbetarnas kontroll över produktionen trädde den omedelbara ledningen av företagen genom statliga organ. Samtidigt försökte man med hjälp av kooperationen, som vid denna tidpunkt stod i den intimaste förbindelse med staten, att organisera det planmässiga produktutbytet mellan stad och land. Den fria handeln avskaffades. I städerna företogs en massnationalisering av husen.

Totaliteten av de ovan nämnda åtgärderna och andra, som uppträdde i sammanhang därmed, är just vad vi kallar krigskommunismens ekonomiska system. Detta var icke i något avseende det segrande ‚proletariatets verkligt riktiga och ändamålsenliga ekonomiska politik. Till denna återvände man först år 1921, i det man, så snart inbördeskrigets avslutning medgav sådana åtgärder, på nytt tillät den fria handeln, övergick från spannmålsransoneringen till naturalbeskattning o. s. v. Inbördeskrigsperiodens ekonomiska politik var en genom inbördeskrig och blockad, intervention och kapitalistiskt sabotage betingad avvikelse från de ur ekonomisk synpunkt riktiga principerna för den ekonomiska politiken.

Arbetarna och bönderna förde sitt försvarskrig för oktoberrevolutionens erövringar under oerhört svåra betingelser. Hungersnöd och förfall plågade den arbetande befolkningen till gränserna för det uthärdlig. Motståndarna pekade på det ekonomiska förfallet under dessa år som en följd av genomförandet av kommunismens ekonomiska politik – hyckleri, då ju förfallet var en följd av rakt motsatta orsaker, en följd just av att en rationell kommunistisk ekonomisk politik *icke* kunde förverkligas, emedan detta förhindrades av vitgardisterna i förbund med ententen. Bourgeoisin och godsägarna gjorde allt som stod i deras makt för att frånta arbetarna och bönderna varje möjlighet att förverkliga det första försöket till en riktig kommunistisk politik i ett land. Först segern över vitgardisterna och interventionisterna skapade lämpliga förhållanden och gav en möjlighet att visa, vad som kan uppnås genom en rationell kommunistisk politik t. o. m. i ett så efterblivet land som Ryssland.

På den ekonomiska politikens område kom motsättningarna mellan bolsjevikerna och vänstersocialrevolutionärerna till utbrott och förde logiskt till en brytning med detta småborgerliga parti.

Redan i frågorna om industrins och transportens organisering tog dessa meningsskiljaktigheter sin början. De häftigaste angreppen framkallades av dekretet om järnvägarnas förvaltning, vari principen om den personliga diktaturen var genomförd som det enda medlet i kampen mot ruinen. Vänstersocialrevolutionärerna jämrade sig nu i korus med Martov över denna kränkning av den ”demokratiska principen”, ”kollegialiteten” o. s. v.

Frågan om genomförande av statskapitalism under sovjeternas makt, som av Lenin ställts på dagordningen, framkallade från vänstersocialrevolutionärernas sida beskyllningen för ”kapitulation” och kompromiss med bourgeoisin, ännu en gång i samförstånd med Martov. Likaså betecknades tanken på utnyttjande av specialisterna som ”koalition med bourgeoisin”.

”På vilken grundval”, frågar socialrevolutionären Karelin, ”slutes den sakliga överenskommelsen med bourgeoisins representanter såsom ingenjörer, generaler, industri- och finansmän?” Lenin svarar: ”Vi ska lära oss av dem.” – ”Bra, varför skulle vi inte lära oss, men till vilket pris? Kommer de att förverkliga sovjeternas program?” – ”Naturligtvis inte . . . det är i viss mån ett steg baklänges . . .” – ”De kommer att arbeta till priset av koncessioner. Det är en koalition, som vi gemensamt med bolsjevikerna energiskt bekämpat. Mot denna koalition kommer vi att kämpa, också om vi skulle förbli ensamma.” (Protokoll vid centrala exekutivkommitténs fjärde session, S. 222.)

Tanken på sovjetjordbruk, sovjetegendom på landet, bekämpades av vänstersocialrevolutionärerna från böndernas ståndpunkt, som önskade en uppdelning av dessa jordbruk.

Hur näringslivet ska organiseras i landsomfattande måttstock, vet inte småbrukaren och kan inte veta det. Han har understött arbetaren, så länge det var frågan om den borgerliga regeringens störtande, likvidering av godsägarnas jord, brytande av storkapitalets makt. Men när den proletära regeringen börjar bygga bron till socialismen och inför organisation och disciplin, så överför han på dem samma metoder för kamp och upplösning, vilka han såsom representant för de småborgerliga elementen tidigare tillämpat mot det tidigare kapitalistiska systemet.

Om vänstersocialrevolutionärernas uppträdande mot ”statskapitalismen” ännu hade ”oppositionell” klang, så antog det direkt kontrarevolutionär klang, när Sovjetregeringen på landsbygden införde metodisk beräkning, kontroll, organisation och disciplin.

Då livsmedelsfrågan skärptes för städerna och armén på sommaren 1918, fick Sovjetregeringen en omedelbar anledning att föra klasskampen ut på landsbygden.

Redan i anledning av dekret om proviantering, som framlades i centrala exekutivkommittén den 9 maj 1918, skilde sig vänstersocialrevolutionärerna från bolsjevikerna och uppträdde mot diktaturen i provianteringsväsendet. 20 maj röstade de icke för dekretet om reorganisering av folkkommissariatet för provianteringsväsendet, emedan den innehöll § 6, som lyder:

”Folkkommissariatet för provianteringsväsendet har rätt att i händelse av motstånd mot provianteringsplanen och mot hela befolkningens i republiken intressen avsätta de lokala provianteringskommissarierna och kräva val av nya, upphäva deputerade-sovjeternas beslut och i särskilt viktiga fall hos centrala exekutivkommittén föreslå deras ställande inför rätta.” (Protokoll vid centrala exekutivkommitténs fjärde session, s. 325, 333.)

Vänstersocialrevolutionärerna var för decentralisering i provianteringsväsendet. I praktiken var de mot utsändandet av provianteringsavdelningar för indragande av överskotten.

Men framför allt framkallades klyvningen genom dekretet om organisering av den fattiga lantbefolkningen. Vänstersocialrevolutionärerna vände sig mot själva beteckningen ”fattiga” och föreslog i stället ”arbetande bönder”. I fortsättningen betecknade en av dem fattigkommittéernas kongress som ”odågornas kongress”. De krävde, att vid sidan av de allmänna bondesovjeterna inga andra organ skulle bildas i byarna.

Från och med sommaren 1918 nationaliserade Sovjetregeringen industrin i städerna, fastställde dess priser, lämnade textilvarorna till bönderna till 50 procent av marknadspriset eller ännu mindre. Storindustrin var emellertid till följd av en rad omständigheter ej i stånd att omedelbart göra leveranser till bönderna. Förutsättningarna för normal realisering av

böndernas överskott hade försvunnit. Sovjet regeringen begärde spannmål på kredit åt Röda armén och arbetarna. Också nu uppträdde vänstersocialrevolutionärererna, som inte ville gå med på krediter utan på spekulanters vis krävde: ”Kontant betalning!”

Vänstersocialrevolutionärerna utmålade vid varje tillfälle, i hur hög grad de var mot kulakerna. ”Kampen mot bykulakerna måste vara obarmhärtig”, sade Karelin i samma tal. Hur frågan om klasskampen på landet i själva verket låg till år 1918, beskriver Lenin:

”Huvudfienden, mot vilken provianteringsdiktaturens udd riktar sig, är kulaken. Vi kämpar icke blott icke mot de fattigare bönderna, inte ens mot de medelstora bönderna. De medelstora bönderna i hela Ryssland innehar endast obetydliga överskott.” (Tal vid femte sovjet-kongressen.) Men å andra sidan: ”Läget är nu sådant, att om ni vill kalla den för en arbetande bonde, som genom sitt eget arbete och kanske också utan några lönarbetare skördat hundratals pud och nu ser, att han, om han håller undan dessa hundratals pud, kan sälja dem för mycket mer än 6 rubel till spekulanter eller till den utsvultne förpinade arbetaren från staden, som kommit med sin svältande familj och betalar 200 rubel per pud, läget är nu sådant, att en sådan bonde, som håller undan hundratals pud för att driva upp priset och la mo rubel per pud, blir en äventyrare, värre än en rövare.” (Tal vid Moskvas fackföreningars och fabriks-kommittéers fjärde kongress.)

Arbetarna och bolsjevikerna var för en överenskommelse med mellanbönderna men på den grundvalen, att överskotten skulle levereras till regeringen, som försvarade landet mot godsägarnas och bourgeoisins reaktion. Vänstersocialrevolutionärerna däremot, som ville hindra denna överenskommelse, spelade kulakerna i händerna, då ju dessa ägde de största överskotten. Småborgerliga medelklassströmningar – subjektivt –, en borgerlig, kulakisk roll – objektivt –, det var under föreliggande omständigheter vänstersocialrevolutionärernas öde.

På landet fanns det endast ett fast stöd mot kulakerna, den fattigaste, halvt proletära delen av bondeklassen. Att gå emot en särskild organisation av den fattiga lantbefolkningen, det betydde i själva verket att lämna kulaken i fred. Mellanbonden tjänade honom också här som täckmantel.

Slutligen, med vilka mellanbondeföreställningar de än subjektivt motiverade protesten mot den stränga proviantpolitik, som genomfördes av arbetarregeringen, spelade de objektivt de vitgardistiska arméerna, bourgeoisin och godsägarna i händerna, objektivt stod de i motsättning till de fattigare böndernas och mellanböndernas intressen.

När bönderna konfiskerade spannmålen till förmån för de fattiga, skyddade de i själva verket böndernas intressen, bortsett från den lilla kulakgruppen, skyddade deras jord – endast så kan det faktum förklaras, att vi under otroligt svåra villkor kunde hålla oss kvar och segra.

Vänstersocialrevolutionärerna gav efter för den elementära stämningen hos enskilda bondegrupper, som ej fått nog av Koltjaks och Denikins piskor och som upphetsade av kulakerna ledde dessa bönder mot deras egna intressen, mot förbundet med proletariatet. Därför gick vänstersocialrevolutionärerna under, så snart inbördeskrigets grymma lärdomar övertygat bönderna om att bolsjevikerna hade rätt.

För vänstersocialrevolutionärernas parti blev juli 1918 den kritiska månaden. Det var tiden för ”skärpt klasskamp i samband med provianteringskrisen, när den nya skörden i sin rikedom blivit inhöstad, men ej kunde realiseras, och när kulakelementen och bourgeoisin sina förtvivlade ansträngningar sade ”Nu eller aldrig!” och utlämnade Petrograds och Moskvas invånare åt hungersnöden. Så blir den våg av uppror begriplig, som rullar omkring över landet.” (Lenins tal i centrala exekutivkommittén 29 juli 1918.)

I detta svåra läge för Sovjetregeringen, vid tidpunkten för det tjeckoslovakiska äventyret, blev vänstersocialrevolutionärernas parti genom sin aktion i Moskva vid tidpunkten för femte sovjetkongressen, mordet på tyska sändebudet Mirbach och försöket att störta sovjetregeringen 6-7 juli (bolsjevikerna hade en överväldigande majoritet vid denna kongress), helt enkelt ”schackpjäser i händerna på vitgardisterna i Jaroslav”, de blev objektivt agenter för ententeimperialismen och den ryska bourgeoisin.

Det mest glänsande beviset för att vänstersocialrevolutionärerna icke hade något fundament, var det fullständiga fiaskot för det tragikomiska uppror, vartill de drevs av händelsernas logik efter mordet på Mirbach, efter överträdandet av Allryska sovjetkongressens vilja, efter det brottsliga försöket att rucka på Sovjets utrikespolitik och provocera till krig. Det är nog att erinra om att de icke blott icke fann förståelse och stöd någonstans på landet, utan inte ens hos sina egna trupper, på vilka de stödde sig, när de besatte stationen, telegrafverket o. s. v. När de av dem häktade kamraterna Dsersjinskij, Lasos och Smidovitsj inlät sig i samtal med de trupper, som bevakade dem, och förklarade sakläget, övergick trupperna till bolsjevikerna, lade ner vapnen och frigav de häktade.

Svält-”upproret” likviderades med obetydliga offer och Med förakt för den skock äventyrare, som lyckats att för en nått – i ordets bokstavliga mening – iscensätta ett uppror, emedan de såsom ansvariga sovjettjänstemän förfogade över auktoritet, bilar, pass och sovjetregeringens ämbetssigill.

5. Erövringen av jorden. Storindustrins nationalisering.

Den efter oktoberrevolutionen genomförda agrarreformen avskaffade restlöst privategendomen till jorden. Godsägarnas domäner användes i första hand till utvidgning av de arbetande böndernas brukningsdelar. Som resultat härav steg den genomsnittliga mängden jord, som brukades av bönderna, från 70 % av hela den odlade arealen till 96 %; i Ukraina ända från 55,5 % till 96 %. I några områden av det europeiska Ryssland vidtogs likvideringen av den stora jordegendomen ännu grundligare: i 36 guvernement av det europeiska Ryssland övergick enligt Tsentrosems uppgifter intill i november 1920 av 22 miljoner desjatin jord, tillhörande icke arbetande element, 21,4 miljoner i böndernas ägo, så att den av bönderna brukade arealen (frånräknat skogsmarken) steg från 8o till 99,8 procent, från 94,7 miljoner desjatin till 116,1 miljoner. Knipovitsj konstaterar för 32 guvernement en stegring från 76,3 procent till 96,3 procent. Skogsmarkerna övergick under revolutionerna helt och hållet i statens ägo. I genomsnitt för hela Ryssland växte jordarealen per huvud av bondebefolkningen (likaså efter Tsentrosems uppgifter) från 1,87 desjatin till 2,26 desjatin. Denna tillväxt gestaltar sig emellertid väsentligt olika i de enskilda distrikten.

Av större jordegendom återstod i slutet av 1921:

a) 5,918 statliga jordbruk med 3,916,000 desjatin (i europeiska Ryssland 2,878,000 desjatin och i Sibirien och gränsområdena 1,038,000 desjatin), därav 1,158,000 desjatin åkerjord.

b) 15,121 kollektiva jordbruk (i RSFSR) med 1,233,000 desjatin (i kommunerna i genomsnitt 2,4 desjatin per capita och 3,7 desjatin per arbetare; i artellerna i desjatin per capita och 2 desjatin per arbetare).

Oktoberrevolutionens oerhörda betydelse för bönderna ligger emellertid icke blott i den högst betydliga ökningen av jord, som tillföll bönderna, utan även i avskaffandet av alla kvarlevor av livegenskapen, de osäkra jordegendomsförhållandena och böndernas oerhörda beroende under godsägarna. Avskaffandet av privategendomen medförde att jorden mera kom de arbetande lagren bland lantbefolkningen till del.

Under revolutionen icke endast överflyttades egendomarna från godsägarna till bönderna, utan därjämte genomfördes en genomgående nyfördelning av all jord genom talrika utjämnande omfördelningar. Med omvälvningen av jordbesittnings förhållandena ändrades också själva lantbrukets karaktär: icke endast storgodsen försvann, utan även storbondebruken krympte ihop. Som resultat av denna utjämningsprocess inom hela bondeklassens massa kom småbruken (under 8 desjatin) snart att utgöra nio tiondelar av bondgårdarna.

Krisen inom jordbruket började redan under det imperialistiska kriget: antalet arbetsdjur sjönk, den odlade arealen krympte ihop, tillgången av jordbruksprodukter på marknaden minskades, vilket i sin tur bl. a. fick till följd en livsmedelskris och spannmålsransonering. Oktoberrevolutionen, som frigjorde jorden åt bönderna, gav en energisk stöt framåt åt produktivkrafternas utveckling inom jordbruket. Uppgifter från olika guvernement visar, att bönderna under loppet av två år ganska snabbt lyckades läka de sår, som kriget tillfogat deras näringsfång. Härtill bidrog också de höga spannmålspriserna och livsmedelskrisen i städerna.

Denna uppgång för jordbruket kunde emellertid på grund av bourgeoisins begynnande interventionskrig inte vara länge. Mobiliseringen av all arbetskraft, den otillräckliga tillförseln av lantbruksmaskiner och redskap till landet, bristen på utsäde, särskilt gräsfrö, förorsakade en betydande tillbakagång i den odlade arealen och följaktligen i skörden; genom spannmåls-ransoneringen förlorade bonden intresset av att förbättra sina anläggningar, varigenom återigen kreatursbeståndet inskränktes.

Från 1917 till 1920 steg antalet gårdar med en häst från 43,8 procent till 79,3 procent, under det antalet gårdar med flera hästar minskades på följande sätt: med två hästar från 31,7 procent till 16,2 procent, med tre eller flera hästar från 22,5 procent till 4 procent.

Expropriationer av bourgeoisin, som hade börjat omedelbart efter oktoberrevolutionen, slut-fördes i allmänhet till 1920. Samtliga transportmedel (järnvägar, vattentransport) och cirka 80-90 procent av storindustrin nationaliserades. Enligt Högsta ekonomiska rådets statistiska uppgifter nationaliserades intill september 1919 i 30 guvernement 3,330 fabriker, som syssel-satte sammanlagt 1,012,000 arbetare och 27,000 anställda. Dessa siffror är något för låga; förmodligen nationaliserades cirka 4,000 företag. De största av de nämnda 3,330 företagen hölls i gång.

Till september 1919 var 1,375 företag i gång; 1,258 av dem sysselsatte 782,000 arbetare och 26,000 anställda. Av en miljon arbetare arbetade nära 800,000 trots industrins oerhört svåra läge. Nedlagda var 691 fabriker med 170,000 arbetare. Obestämt var läget vid 1,248 företag med 57,000 arbetare.

Kapitalismens sönderfallsperiod lämnade kvar åt proletariatet icke blott en mycket liten reserv av produktionskrafter, utan därtill fullständigt kaos. Ryssland föll sönder i isolerade distrikt; förbindelsen mellan dem försvårades oerhört. Redan före oktober och under oktober började arbetarna planlöst sätta sig i besittning av fabrikerna. Arbetarna kunde inte vänta längre, och ”nationaliseringen” började. Det är tydligt, att det egentligen inte var fråga om nationalisering, utan att fabrikerna helt enkelt utan organisation togs i besittning av de arbetare, som var sysselsatta i respektive fabriker. Även efter oktoberrevolutionen försiggick nationaliseringen till en början synnerligen planlöst. Man hade givetvis i första hand bort nationalisera de största och bäst inrättade företagen. Men detta lyckades inte alltid. Ofta nationaliserades sådana fabriker, som lämnats i sticket av ägaren och som inte kunde lämnas utan uppsikt. Eller man nationaliserade även de fabriker, vilkas ägare uppträdde särskilt utmanande mot arbetarna.

I början ägde Sovjetregeringen och dess organ inte ens en översikt över vad som fanns att tillgå: Man hade ingen översikt över fabrikerna, råämnesreserverna, bränsle, produktions-

möjligheter, d. v. s. ingen översikt av vad de nationaliserade fabrikerna kunde producera. Bourgeoisin dog, men den efterlämnade inget utförligt testamente åt proletariatet. Proletariatet ”ärvde” dess rikedomar genom att ta dem från den i ett förbittrat inbördeskrig. Det är begripligt, att det till en början inte kunde vara tal om en allmän ekonomisk plan. Den gamla *kapitalistiska organisationen* föll sönder, den nya socialistiska var ännu ej uppbyggd.

Icke förty hörde frågan om *ledning av hela den ekonomiska verksamheten efter en hela staten omfattande plan* till Sovjetregeringens viktigaste uppgifter. Endast på detta villkor kunde man upprätthålla landets producerande krafter på åtminstone en viss nivå.

Praktiskt tog verkställandet av denna uppgift sin början med uppställandet av en balans, d. v. s. en undersökning av vad som över huvud fanns till den proletära regeringens förfogande: reserverna, antalet företag o. s. v. Så småningom kom de enskilda företagen i kontakt med varandra; det uppstod centrala organisationer för försörjningen med råmaterial, bränsle, nödvändiga hjälpmedel; det bildades organ för produktionens lokala och *centrala ledning*, som blev i stånd att utarbeta en allmän arbetsplan och genomföra denna plan i hela landet.

Industrins *förvaltningsapparat* uppbyggdes på följande sätt, om vi betraktar den nerifrån uppåt:

I spetsen för varje fabrik stod *fabriksförvaltningen*, mestadels bestående till två tredjedelar av arbetare, medlemmar av respektive fackförbund, och till en tredjedel av ingenjörer, som inträdde i förvaltningen i samförstånd med detta fackförbunds centralkommitté. Flera icke alltför stora industrigrenar hade *distriktsförvaltningar*, som höll kontakt med de *lokala ekonomiska råden*, vilka å sin sida hade förbindelser med de lokala sovjeterna. De större industrierna underordnades de s. k. ”glavki” och ”centra”. Dessa ”glavki” och ”centra” *förenade i sig hela industrigrenar*; så t. ex. förfogade ”Tsentrotekstil” över hela textilindustrin, ”Glavugol” över kolproduktionen, ”Glavgvozd” (gvozd = spik) över produktionen av spik. De statliga trusternas roll i de enskilda branscherna i det statskapitalistiska systemet intogs i Sovjetryssland av ”centra” och ”glavki”.

Medlemmarna av dessa ”centra” och ”glavki” utsågs av Högsta ekonomiska rådets presidium i kontakt med respektive fackförbunds centralkommitté.

Produktivkrafternas ställning i ett land bestämmes icke blott av antalet maskiner, verktyg, råämnen o. s. v., utan även av landets *arbetskraft*. Sedan produktionsmedlen avsevärt inskränkts, trädde arbetskraften, d. v. s. det levande produktionsmedlet, i förgrunden.

Det kapitalistiska produktionssystemet höll arbetaren i tyglarna och tvang honom med hjälp av straffdisciplin att arbeta för företagaren.

Revolutionen förstörde i grund denna kapitalistiska disciplin, liksom den också i armén utrotade den imperialistiska disciplinen, soldatens underkastelse under den tsaristiske generalen. Men det är tydligt, att man utan en ny disciplin inte ens kunde drömma om ett kommunistiskt uppbyggande. Också på detta område var det som i armén. Vi har förstört den gamla armén. En tid rådde ”anarki”, oordning. Men vi byggde upp en ny armé med nya principer, för nya mål – en armé, som tillhör *proletariatet* och som kämpar mot kapitalisterna och godsägarna, vilka hade lett den *förra* armén.

Detsamma inträffade i den. ”stora arbetsarmén” – i arbetarklassen. Man övervann den gamla disciplinens förfall. Det uppstod en ny *kamratlig arbetsdisciplin*, som genomfördes och upprätthölls icke av företagaren och den kapitalistiska piskan utan av arbetarorganisationerna själva, av fabrikskommittéerna och fackförbunden.

Vid *organisationen av produktionen* måste man särskilt hålla för ögonen *organisationen av arbetet* i fabrikerna.

Av detta skäl hör den kamratliga *arbetsdisciplinen* till de viktigaste faktorerna för den allmänna organisationen av produktionen och för produktionskrafternas utveckling.

De ledande kommunistiska arbetarna gav ett prov på den nya kamratliga disciplinen genom att organisera de s. k. *kommunistiska frivilliga arbetsdagarna*, då de arbetade utan avlöning och deras *produktivitet var flera gånger högre än vanligt.*

Lenin kallade de frivilliga arbetsdagarna ”det stora initiativet”. De första som organiserade sig var de kommunistiska järnvägsmännen i Moskva; redan från början märktes en avsevärd ökning av produktiviteten. Sedan infördes de ”frivilliga arbetsdagarna” i Petrograd, där de hastigt vann stor utbredning.

På landsbygden utbreddes de ”frivilliga arbetsdagarna” mycket hastigt, och även massan av de partilösa deltog i denna rörelse. Moskva-järnvägsmännens initiativ visade sig verkligen vara stort, emedan de slagit in på den rätta vägen till den nya disciplinen.

6. Inbördeskrigets fronter,

Av *A. Engelhardt.*

Mot slutet av februari 1918 hade alla den ryska bourgeoisins försök att *med egna krafter* störta sovjetmakten med vapenmakt blivit undertryckta.

Röda gardet hade skingrat den Kornilov-Kaledinska grupperingen vid Don, drivit ut general Dutovs band på stepperna och jämnat gajdamakernas operettläger i Ukraina med jorden.

Men Röda gardet, som var splittrat i en massa små avdelningar, svagt utbildat och av brist på regelbundna tillskott bundet till järnvägslinjerna, var icke lämpat för en strid mot det planmässiga trycket av reguljära stridskrafter. Och redan de hohenzollernska truppernas angrepp hade ådagalagt, att republikens väpnade makt och dess organisation var otillräcklig.

Röda gardets avdelningar hade förblött under sina fåfänga försök att motstå de tyska kårernas tryck.

Ett litet antal regementen från den gamla armén, som bevarat sin krigsduglighet och hjälpt till att slå ned kontrarevolutionen, återerövrat Kiev och tillfogat den rumänska soldatesken ett skymfligt nederlag vid Ribnitze, måste nu demobiliseras. Därmed blev det en pressande uppgift att bilda en fast, under enhetlig ledning förenad reguljär armé.

Den 23 februari 1918 publicerades dekretet om bildandet av den Röda armén.

Den otroliga trötthet hos folkets massor, som helt nyss befriats från det imperialistiska kriget, tillät inte att man skred till mobilisering. Man måste till en början bygga upp den unga armén på frivillighetens grundval.

Lönen var måttlig (50 rubel i månaden), och för att bli antagen som frivillig fordrades rekommendation av parti-, fack- eller sovjetorganisationen.

Trots detta värvades redan de två första månaderna 106,000 frivilliga; hälften av dem var arbetare från Moskva och Leningrad.

Dessa arbetarregementen i förening med resterna av de ukrainska partigängarna och Volgabönderna, som stod bröst mot bröst med den tjeckiska kåren, utgjorde kärnan i den nya armén, en armé, som redan de första dagarna av sitt bestånd skulle stöta på en allvarlig motståndare.

Tjeckoslovakerna. Krassnov. Ententen. Ententens regeringar, som såg sig besvikna i sina förväntningar om sovjetmaktens snabba störtande, började nu själva förbereda detta störtande

och bestämde sig i sökandet efter en lämplig hävstång för den 50,000 man starka tjeckoslovakiska kåren.

Den tjeckoslovakiska kåren, som bestod av forna krigsfångar från den habsburgska armén och förträffligt utrustad befann sig på väg till Frankrike över Vladivostok, hade hela den sibiriska järnvägen i sina händer.

Några miljoner francs, som hittade vägen ur franska statskassan till de tjeckoslovakiska officerarna, gjorde sin verkan. 25 maj 1918 trädde kåren i aktion, upplöste de lokala sovjeterna och rev upp de strödda avdelningarna av Röda armén, vilka just var under bildande.

Och under salvorna av de tjeckoslovakiska gevären, bakom berg av lik efter blomman av Sibiriens och Urals proletariat, börjar det socialrevolutionära bandet av den borgerliga intelligensen och officerarna formera en armé, som de kallade en ”folkarmé”.

Samtidigt anstiftade hundratals socialrevolutionära agitatorer, skuldra vid skuldra med de engelska spionerna och de monarkistiska officerarna, en rad uppror i det centrala guvernementet. En kort tid befann sig också Jaroslav i deras händer.

I augusti 1918 bildade general Krassnov under skydd av hohenzollrarnas bajonetter en armé på 100,000 man av besuttna Don-kosacker och vita officerare och marscherade mot Tsaritsyn. I norra Kaukasus och Kuban hjälpte engelska pengar till vid formeringen av Denikins ”frivilliga” armé, som nästan uteslutande bestod av officerare.

I Arkangelsk kom en engelsk landning till stånd.

Och japanerna, som höll Vladivostok fast i sina händer, hjälpte tjeckerna och de talrika små atamanerna att bryta motståndet från rödgardisterna i Fjärran Östern. Ur de oskadda avdelningarna av dessa framgick 1919 bondeupprorets kadrer och ledare.

Inför faror som dessa utvecklade Sovjetregeringen en anspänd energi vid bildandet av nya krigsdugliga truppavdelningar. De lokala krigskommissariaten, som bildats sedan i april, företog nu i enlighet med sovjetkongressens förordning värvning för Röda armén.

Tusentals kommunister, som av partiet skickades in i armén, förlänade denna dess oerhörda moraliska ståndaktighet. De bästa och hederligaste bland officerarna, vilka togs till tjänst som krigsspecialister, höjde väsentligt arméns krigsduglighet.

Och redan i augusti kunde tjeckoslovakerna, som intagit Kasan, inte komma längre fram. Vid Svijasjsk stötte de mot den orubbliga muren av Röda arméns bajonetter.

Krassnovs ryttarhorders rasande anlopp mot Tsaritsyn gick i spillror inför motståndet från den röda fronten, som där gick till stationen Liski.

Socialrevolutionärernas ”folkarmé” utfylldes genom mobilisering av bönderna men föll sönder av sig själv.

Röda armén övergick till angrepp vid Volga. Natten till 10 september smög sig tjeckerna ut ur Kasan efter att först ha stulit guldskatterna. Efter hårdnackade strider fördrevs de från Simbirsk. Efter en månad tågade Röda arméns fast slutna regementen med fasta steg in i Samara, som i juli övergivits av de där befintliga små och utmattade sovjetavdelningarna.

Tjeckerna drog sig hastigt tillbaka till Ural och lämnade kvar talrika krigsfångar och väldiga krigsbyten i händerna på första, fjärde och femte armén.

Sedan Röda armén 31 december intagit Ufa, upphörde ”folkarmén” att existera. Och den tjeckiska armén förvandlades till ett skydd för den sibiriska järnvägen och bildade ett väldigt

spekulantsyndikat, där den genom mutor och bestickning samlade ihop kapital till den ryktbara ”legionärernas bank”.

*Röda arméns organisationsforme*r. Det bolsjevikiska partiets hårt spända arbete hade med verksamt stöd av de arbetandes breda massor vid ingången av år 1919 lyckats ställa på fötterna en armé med en stridsstyrka på 485.000 man, med 500 kanoner och 2.700 maskingevär.

Denna armé hade redan allmänna organisationsformer, som sträckte sig över hela landet, ehuru enskilda delar av den ännu led av febern efter den mödosamt ombildade partisanverksamheten.

En division omfattade tre brigader om vardera tre regementen, vilka leddes av tre bataljoner med därtill hörande kavalleriregemente (på fyra skvadroner), en tung artilleridivision, fyra kanonbatterier och tekniska trupper.

I mitten av 1919 räknade dessa divisioner i sina leder redan över 1,5 miljon soldater och uppdelades under gemensam ledning av republikens krigssovjet och republikens politiska förvaltning i 16 arméer.

Genom utfyllande av förlusterna ur reservbataljonerna och genom ständigt nya tillskott hade denna armé mot slutet av 1921 uppnått en styrka av 5.300.000 man och höll ut i två års intensiv kamp med de talrika: fienderna.

Koltsjak. I Sibirien hade amiral Koltsjak med den engelske general Knox' goda minne tagit makten och störtade sig i spetsen för en armé på 300.000 man mot de utmattade trupperna vid östfronten.

Den numeriska övervikten och den engelska utrustningen gjorde det möjligt för amiralen att tränga nästan ända fram till Volga.

Partiet satte till alla sina krafter. I tiotusental strömmade dess medlemmar in i armén. En bred ström av tillskott flödade mot östfronten.

Utvalda regementen av vävarna i Ivanovo-Vosnessensk bröt igenom, den fientliga fronten vid Boguruslan och gjorde så en stöt i fiendens rygg.

Fienden höll icke stånd mot denna stöt i ryggen på hans huvudtrupper i Samara utan började återtåget under segt motstånd. I juli kom östfrontens armé efter att under hårda strider ha brutit sig fram genom Ural fram till Sibirien, där bondestriderna höll på att flamma upp.

I Koltsjaks rygg blossade upproret upp. Hans förtvivlade försök att gå över till angrepp från linjen vid floden Isjim hejdade endast de rödas frammarsch tre veckor i september. Entusiasmen hos Sibiriens arbetande befolkning, som i tiotusental strömmade in som frivilliga i Röda armén, de av Koltsjak tvångsmobiliserade soldaternas vägran att slåss, hela arméer av upproriska sibiriska bönder, allt detta förde tillsammans med de rödas oemotståndliga elan till Koltsjaktruppernas likvidation i januari 1920. I mars tågade de röda trupperna in i Irkutsk, som redan var besatt av upproriska. I Fjärran östern höll sig atamanen Semenov kvar ända till oktober 1920, men när de japanska trupperna, hans främsta beskyddare, tågade bort, såg sig också denne äventyrare föranlåten att utrymma Tsjita och fly till Kina.

Mot slutet av 1920 likviderades även den turkestanska fronten. 50.000 vitas kapitulation och intagandet av Gurjev gjorde slut på de allvarliga striderna på de kaspiska stepperna.

Vitgardisterna i söder. Avsevärt svårare förlöpte kampen vid sydfronten.

4 januari 1919 gick de Röda arméerna vid sydfronten till framgångsrik attack mot general Krassnovs trupper. Men sedan de röda trupperna fördrivit Donarméerna och redan besatt

Donområdet till nedre Don och Manytsj, tvangs de att inställa sina rörelser, emedan dessa floder svämmade över och emedan Röda armén fått nya fiender.

General Denikin hade genom att utnyttja de övre lagrens bland kubankosackerna ovilja att avstå från sina privilegier, och med stöd av tiotusentals officerare, som samlats i södern, under förstärkt stöd av ententen bildat en armé av ”frivilliga”, med vilken han under ett års strider besegrade Röda arméns avdelningar i norra Kaukasus. Dessa avdelningar, som var avskurna från centrum, decimerades också av tyfus.

Sedan Denikin i sina händer förenat högsta befälet över vitgardistformationerna i söder, gick han i februari 1919 till anfall mot de röda arméerna i riktning av Rostov och Tsorjerkask.

Då han dök upp hade Röda armén hela Ukraina i sina händer sedan den kastat tillbaka de landstigna grekiska och franska trupperna.

19 maj bröt Denikin med en stöt mot de av anarkisten Machno anförda partisantrupperna genom den röda frontens högra flygel och började utvidga sin armé i Donbäckenet. Kosackupproret i ryggen på den röda sydarméns högra flygel förhjälpte också här Denikin till stora framgångar.

Den forne Petljura-atamanen Grigorjev iscensatte ett stort myteri, till vars undertryckande frontreserver togs i anspråk. De ukrainska storbönderna, som inte levererade någon spannmål till staden och som inte ville dela jorden med de fattiga bönderna, spände över hela Ukraina ett nät av band och levererade soldater åt sin anförare Petljura.

Delar av sydfronten tvangs till återtåg, men segern blev inte lätt för general Denikin. Astrakan gjorde heroiskt motstånd. Denikin lyckades endast med anspänning av alla krafter avvärja Röda arméns försök att i augusti övergå till motangrepp vid Nisjnij Don och Charkov. Hans angrepp åt norr utefter Volga hejdades vid Saratov av divisioner, som från ostfronten slungats dit. De frivilliga formationerna gick under i havet av de mobiliserade bönderna, som hatade de godsägare, som manade dem till strid.

Fiendens krigsdugliga trupper, Kubankosackerna, var dovt upprörda över att de förlorat sin militära autonomi och över Denikins generalers bödelspolitik. De fattiga kosackerna inträdde i de röda ryttarkårerna, som grundats av Budjonny och Vorosjilov, de kårer, ur vilka den obetvingliga Första ryttararmén uppstod.

Sovjetarmén stålsatte sig i dessa strider. Den lade bort det klumpiga sätt att manövrera, som utmärkte den de första månaderna av dess existens. Ordet ”panik” glömdes bort i dess leder. De fientliga kavalleristormarna krossades mot dess bajonetter. Arbetarnas och soldaternas armé levererade en massa begåvade befälhavare. Denna armé kompenserade sin svaga militära skolning genom en klar förståelse för kampmålen. De politiska organens ännu aldrig och ingenstädes upplevda arbete gav utomordentliga resultat. Armén glömde inte lärdomarna tinder kanonernas dån. Det klara medvetandet om målen gav den en oerhörd ståndaktighet. Enskilda officerares förräderi spelade ingen större roll.

I denna period var hela landet underordnat kampens krav. Industrin var centraliserad för att man skulle kunna utnyttja de minsta möjligheter för arméns försörjning, spannmålen ransonerades, de bästa arbetarna var i armén – 300.000 kommunister kämpade i de främsta leden. Transporten, som redan under det imperialistiska kriget var fullkomligt utmattad, gjorde heroiska ansträngningar och lyckades på de utslitna skenorna få upp 4.986 tågsätt och bygga om 3.305 förstörda broar.

När bönderna säg godsägarna återvända till sina nästen, grep de till vapen i Denikins rygg. Machno, som en längre tid plundrat Röda arméns träng och skjutit ned kommunister, kom för

en tid i strid med den ”frivilliga” armén. Denna hade redan nått sin högsta punkt med intagandet av Kiev och Odessa.

Röda arméns befäl formerade stormtrupper. Den skrämdes inte från det genom Judenitsj 30.000-hövdade armés löjliga äventyr, när den försökte inta Petrograd. I mitten av oktober tillfogade Röda armén högra flygeln av fiendens huvudgrupp ett nederlag vid Orla och nedanför Voronesj.

Fram i december var den Denikinska arméns nederlag fullt påtagligt. Vid Vononesj hade Budjonnys nya kår slagit Denikins rytteri i spillror. Förtvivlade motangrepp från den döende Denikiaden förmådde väl fördröja Röda arméns kraftiga frammarsch, men inte hejda den.

I januari föll Denikins front sönder i två delar: den västra knippen, som drevs mot rumänska gränsen, kapitulerade på årsdagen av Denikins uppträdande i Dontrakten. Den östra gruppen av Denikinarmén, som grävt ner sig i befästa positioner vid Manytsj, lyckades i två månader uppehålla våra trupper, som var utmattade och i behov av omgruppering.

Mars 1920 vann de röda fanorna den avgörande segern. Den fientliga fronten gick i bitar, 112.000 fångar, 330 kanoner, förråd av engelska uniformer, flera tanks, det blev Röda arméns främsta troféer, när den tågade in i Petrovsk den 30 mars.

27 april besatte Röda armén Baku efter uppmaning av Azerbeidsjans arbetande folk. Rester av oförsonliga denikinister drog sig ihop på Krim, där det smala Perekopnäset gav dem möjlighet att under general Wrangels kommando motstå vår frammarsch.

Det polska angreppet, som drog bort Röda arméns huvudstyrkor till västfronten, gav Wrangel, som med Englands hjälp formerat om sina trupper och försett dem med nya vapen, möjlighet att den 6 juni bryta sig fram från Krim och tränga fram till linjen Aleksandrovsk–Berdjansk.

Där tillbragte båda parterna sommaren under förbittrade strider.

Stilleståndet med Polen i oktober gjorde det möjligt att sända Första ryttararmén söderut och likvidera Wrangel. Redan i september hade röda trupper vid Kakhovka på vänstra Dnjeprstranden satt upp .ett befäst brohuvud i syfte att göra ett framstöt mot Perekop. Alla Wrangels försök att köra färjställets försvarare i Dnjepr misslyckades. Detta avgjorde i förväg stridens utgång. 26 oktober gick den Röda armén under Frunses ledning till allmän attack. Nu intog de röda trupperna i en heroisk stormning också befästningarna på Perekop och mynningen av Sivasjsk. Officersbataljonerna, som i tre år översvämmat södern med de arbetandes blod, sopades bort. 16 november besattes Krim helt och hållet av de röda. Resterna av Wrangelarmén seglade till Konstantinopel.

På väst- och nordfronten hade Röda armén att slåss under betingelser, som var avsevärt olika dem på syd- och östfronten.

Nordfronten. I norr koncentrerades kampen en lång tid kring besättningen av järnvägar och flodövergångar, eftersom det var ont om vägar. De kraftiga engelska monitorernas försök att tränga in i landet måste avvärjas från klumpiga, i all hast armerade barkar och handelsskepp. De dåligt klädda rödarmisterna måste i 40 graders kyla hålla stånd mot de engelska brigaderna, som var inlindade i flanell.

Efter att några gånger ha mottagit kraftiga slag, krävde de engelska trupperna bestämt av sitt befäl att få återvända hem. När de dragit sig tillbaka, övergick de lokala trupperna efter våra första segrar till oss, och den löjliga regeringen Tsjaikovski flydde i mars. 1920 till sina uppdragsgivare i England.

Västfronten. Striden med Polen. Västfronten uppstod strax efter att tyskarna utrymt Baltikum och Polen. Fåtaliga avdelningar av Röda armén trängde i början fram till Vilna och Kovno,

där de hälsades med entusiasm av befolkningen och överallt besegrade de vitgardistiska grupperna. Estlands och Lettlands snabbt bildade Röda arméer marscherade till Östersjön och besatte Riga och Narva:

Den engelska flottan tvang dem emellertid att överge Narva. De tyska monarkisterna hjälpte den lettiska bourgeoisin med betydande styrkor.

Den 22 maj tvang fienden Röda arméns trupper att uppge Riga. I den fortsatta utvecklingen måste de röda av brist på reserver utrymma hela Estlands och Lettlands territorium.

Den polska regeringen satte nu sina trupper i rörelse mot Sovjet. Genom en oväntad kupp lyckades legionärerna i april inta Vilna. Tyska avdelningen började rycka fram i riktning mot Kovno.

Västfronten blev utan understöd, eftersom förstärkningarna sögs upp av syd- och östfronten. 16 arméns små divisioner hade små förråd, och då de måste operera i en fattig trakt, som ytterligare förhärjats genom den tyska ockupationen, tvangs de till återtåg. Men varje tum uppgavs endast med blodsoffer. Med intagandet av Minsk i augusti stannade den polska attacken på linjen Borissov-Boburisk. Slutet av år 1919 förlöpte i relativt lugn. Polen rustade sig med fördubblade krafter till vårattacken.

Den 25 april 1920 bröt polackerna igenom våra positioner vid Kazakin och trängde fram mot Kiev. Som förevändning uppgav de den galiziska divisionens förräderi, i det dess Petljura-avdelning några dagar tidigare gått över till oss.

12. arméns trupper, som var nästan tillintetgjorda av tyfus, kunde inte hålla stånd mot de förträffligt utrustade fiendestyrkorna, och den 6 maj ryckte de polska regementena in i Kiev, stoltserande i sina engelska uniformer och med franska gevär.

Den 14 maj svarade Röda armén vid Minsk med ett motangrepp. Västfrontens stridskrafter var emellertid alltjämt få till antalet, och attacken löpte ut i en tre veckors strid utan avgörande resultat.

Första ryttararmén, som bestrålades av ryktet om otaliga segrar över de vita, kastades fullt stridsberedd från norra Kaukasus till Ukraina. Trupper från sydvästfronten tog den polska Kievgruppen i en ang. Fienden anträdde återtåget, som emellanåt förvandlades till panisk flykt. I början av augusti stod det röda rytteriets skvadroner redan i Galizien. Den 4 juli slog 16., 15. o. 4. armén och Gays kavallerikår tillbaka hela den polska armén. I mitten av augusti kämpade redan våra trupper, efter en rad ärorika segrar, framför Warschaus fort.

Ententen, som oroades för sin vasalls öde, levererade med det snaraste ammunition åt den sönderslagna polska armén. De polska befälsstaberna fylldes med franska officerare.

De röda divisionerna fylldes inte som på de andra fronterna med frivilliga i samma tempo som de ryckte fram. Tillskotten från landet bakom fronten hann ej med stormtempot i attackerna. Tiden räckte inte till att reparera järnvägarna, som de flyende polackerna förstört. När de röda kom fram till Weichsel, räknade deras regementen 150 man, de var barfota, deras artilleri saknade ammunition, och inte ens patroner fanns det nog av. De nyformerade polska trupperna däremot stod i befästa positioner.

Ett genombrott mellan de rödas högra flygel, som passerat Warschaus fort, tvang efter flera dagars förbittrad strid delar av högra flygeln att låta sig interneras i Ostpreussen, centern däremot bör: jade återtåget. Första ryttararmén, som var invecklad i strider i den befästa Lernbergrayonen, kunde inte komma till undsättning.

Då polackerna förföljde de tillbakavikande röda, fick de kännbara slag (sydgruppens undergång vid Wolkowisk o. s. v.), som tvang dem att uppge sina drömmar om ”gränserna av 1772”.

I oktober upphörde striderna på linjen Minsk–Slutsj. 12 oktober undertecknades vapenstilleståndet.

Freden med Estland och Lettland hade slutits redan tidigare.

De polska legoknektarnas, atamanerna Balakhovitsj och Petljuras försök att föra självständiga strider, slutade med fullständig undergång.

Armén, som redan var stadd i demobilisering, intog i en exempellös stormning över smältande is det till myteri uppviglade Kronstadt; Budjonnijs ärorika armé fördrev Machno till Rumänien och likviderade banditismen i Turkestan.

I slutet av augusti 1922 avslutade femte armén efter att ha hunnit ifatt resterna av Koltsjaks armé i Fjärran östern och besatt det av japanerna utrymda Vladivostok, sitt fyraåriga fälttåg från Volga till Stilla havet.

7. Upproret i Kronstadt.

Av *A. Sljepkov.*

Intill år 1921 kunde det inte bli tal om uppbyggandet av ett socialistiskt produktionssystem, då Sovjetryssland med alla krafter måste kämpa för de politiska mål, som går hand i hand med detta uppbyggande, d. v. s. för proletariatets diktatur.

Men när denna politiska grundval till sist blivit befäst, försämrades avsevärt de ekonomiska villkoren. Vår utslitna nationaliserade industri, som förföll från år till år, såg i början av 1921 ganska jämmerlig ut.

För det första minskades produktionen av bränsle för industrin, vilket man kan se av följande tabell.

	Utvinning i milj. pud.				
	1916	1917	1918	1920	1921
Stenkol	1738	1510	541	338	272
Petroleum	602	522	232	269	233

Industrins bränslebrist kunde inte hävas genom att man ersatte stenkolen med mindervärdigt brännmaterial.

Produktionen av råvaror för textil-, linne-, salt- och sockerindustrin minskades oerhört under krigsåren, ”krigskommunismens” år.

Om vi betecknar 1913 års produktion med 100, så får vi i början av 1920 följande tal:

	1913	1919
Bomull	100	22
Lin	100	17
Sockerbetor	100	27
Salt	100	15

Som en oundviklig följd av bristen på bränsle och råmaterial inträdde en avsevärd produktionsminskning i alla industrigrenar.

Textilindustrins läge karakteriseras av att 1917 var av 217 nationaliserade textilfabriker var endast 97 i gång av 215.

För den tunga industrins dynamik är uppgifter om tillverkningen av tackjärn karakteristiska:

	1916	1917	1918	1919	1920
Tillverkning i 1000 pud	231	184	31	7	17

Med industrins tillbakagång följde också en minskning av arbetarantalet. 31 augusti 1918 hade vi ännu 1.400.000 arbetare; till 1 mars 1919 sjönk detta tal till 1.200.000 man och till i januari 1929 under en miljon.

Denna reduktion av arbetarklassen, som flyttade till landet, var inte bara betingad av industrins tillbakagång, utan också av penningvärdets fall och den därav följande minskningen av den reala arbetslönen.

Sovjetregeringen, som varken förfogade över tillbörliga guldreserver eller en sund industriell basis, nödgades trots det faktiska förbudet mot handel att gripa till en kraftig emission av papperspengar, vilket naturligtvis ledde till en värdeminskning av de i omlopp befintliga papperspengarna.

Denna process illustreras av följande tabell:

Tid	Totala cirkulerande penningmängden (milj. rubel)	Dess reala värde (milj. rubel)
1 nov. 1917	22.446	2.200
1 nov. 1918	27.312	1.315
1 nov. 1919	60.764	370
1 nov. 1920	225.014	93
1 nov. 1921	1.168.596	69

Papperspengarnas värdeminskning åtföljdes hela tiden av en minskning i arbetets reallön. Sålunda var i början av 1918 i Moskva prisstegringen 3,6 gånger så stor som arbetslönens stegring, i januari 1919 17 gånger och i slutet av 1920 omkring 50 gånger.

1920 kom en arbetares lön i Moskva endast upp till 8-20 procent av den normala konsumtionen.

Till följd av detta läge knöts handen fastare mellan landsbygden och arbetarna, som där försökte utöka sina inkomster. Därigenom blir det också begripligt, att arbetarna tog långvarig semester från fabrikerna för att ge sig ut på landet, särskilt i skördetiden.

Ännu 1919 hörde man på Moskvas fabriker och verkstäder arbetarna säga, när problem i sammanhang med naturaskatten fördes på tal: ”Här i staden blir vi tjocka av svält, och *de* ute på landet blir tjocka av fråsseri.”

1919 hördes redan andra toner. Arbetarna vid de olika *metallverken* sade till kommunisterna: ”Ni begär bröd av *oss* på landet, och vad bjuder ni för det?”

Betydelsen av denna mentalitet blir fullt klar, när man får veta, att particellen på frågan, i vilken utsträckning arbetarna stod i förbindelse med landsbygden, svarade: ”Cirka 60 procent har förbindelser med landsbygden.”

På grund av det otillräckliga objektiva materialet kan man tyvärr inte gå grundligare in på formerna för dessa förbindelser. Man kan emellertid med säkerhet konstatera, att en del av proletariatet under de ogynnnsamma omständigheternas tryck deklasserades, och likaså att en del av arbetarna kom i kontakt med bönderna och att deras stämning var omgestaltad i riktning av småborgerlig ideologi.

Sålunda uppstod just i revolutionens stödjepunkter, i de industriella centra, förutsättningarna för Kronstadt-tilldragelserna.

Vi har emellertid redan nämnt, att *källorna* till denna ideologi likväl måste sökas på landsbygden.

Därför är det av vikt att undersöka hur det såg ut på landsbygden år 1921.

Oktoberrevolutionen tog inte bara jorden från godsägarna och gav den åt bönderna, utan den skärpte också de inre konflikterna mellan de olika bondeklasserna; den gav signalen till kampen mot jordkapitalisten, ”kulaken”.

Detta krig fördes av ”fattigkommittéerna” och fick till följd en viss försvagning av ”kulak”-skikten.

Strumilin, som sammanställt de statistiska uppgifterna om bondehushållens inre dynamik i sju olika guvernement, uppger följande tabell.

Befolkningsgrupper	Procent av brukningsdelarna		Procent av befolkningen	
	1917	1920	1917	1920
1. Välbärgade	13,5	11,7	18,1	14,8
2. Medelstora	42,7	40,8	46,4	44,8
3. Fattig	43,8	47,5	35,5	40,4

Denna tabell visar: 1) att ”krigskommunismens” period något sänkt bondehushållens genomsnittliga välståndsnivå; 2) att tack vare den av sovjetregeringen genomförda klasspolitiken bondebourgeoisin *mest kännbart* blev angripen i byarna.

Ännu tydligare är siffrorna för ”försörjningen med spannmål för olika jordbrukstyper” (den odlade arealen 1917 betecknas med 100).

Jordbrukstypen i 7 guvernement	Odlad areal i desjatin		Antal desjatin. Odlad areal per 100 personer	
	1917	1920	1917	1920
1. Välbärgade	100	53,8	100	56,8
2. Medelstora	100	93,7	100	85,2
3. Fattiga	100	150,0	100	118,0

Här iakttar vi inte bara de förändringar, som inträtt i de olika jordbrukstyperna, utan också dessa typers inre förändringar.

De välbärgade bondeskikten har inte bara minskats i antal, utan också den genomsnittliga odlade arealen per person är mindre, hos medelklassen har den blivit något mindre, men hos de fattiga bönderna har den avsevärt ökats.

I fråga om hushållens försörjning med levande inventarier finner vi analoga uppgifter.

Också här iakttar vi en viss ökning för de fattiga bondehushållen, en viss försvagning för medelklassen och en avsevärd nedgång för de rika bondehushållen.

Alla dessa uppgifter visar, att det under åren 1918 1920 pågick *ett förfall av de borgerliga bondehushållen* och samtidigt en utjämning, en *nivellering av klassförhållandena* i det hela taget.

Det var följden av den kampanj, som ”fattigkommittéerna” genomförde: men denna medförde också andra mycket viktiga socialpolitiska verkningar.

Under åren 1917-1919 utspelades på landsbygden en häftig inre klasskamp mellan bybourgeoisin och byproletariatet.

Denna klassantagonism kom oss till godo, då vi kunde utnyttja den för att stärka det revolutionära proletariatets inflytande på bönderna.

1920 hade emellertid förhållandena på landet förändrats, för det första därför att bönderna efter de vitgardistiska arméernas talrika nederlag äntligen kände sig fasta och trygga på den från godsägarna erövrade jorden och inte längre behövde den proletära staten, som

förde kampen mot de upproriska godsägarna, som kämpat för att återfå sina egendomar.

För det andra därför, att samtidigt med bondehushållens nivellering klassmotsättningarna på landet blev mycket svagare.

De fattiga bönderna betraktade inte längre proletariatet som ett stöd, i stället för den forna striden inträdde *en viss solidarisering inom de breda bondemassorna*.

Man kunde inte längre säga, att bönderna under alla omständigheter skulle understödja städernas arbetare.

Bönderna var inte fullt belåtna utan önskade ett annat ekonomiskt system, mera lämpat för bonden som liten privatägare och producent.

Krigskommunismen utfärdade ett förbud för handeln. Detta förbud överträddes emellertid gång på gång med elementär kraft – det uppstod en nu aldrig tillförne skådad form av smyg-handel.

Konjunkturen på denna ”smyghandelsmarknad” var synnerligen gynsamt för bönderna: brödet var där den mest välkomna varan, priserna gick allt mer i höjden, särskilt från och med 1920.

Det är nog att nämna, att t. ex. i Moskva brödprisen i början av 1921 var 11,5 gånger så höga som i början av 1920; däremot steg priserna på kläder och skor under samma period endast 7,5 gånger och priserna på kolonialvaror mindre än 4 gånger.

Denna ”sax” var för bönderna en, tillräckliga anledning att rikta sina sympatier mot ett system av varubyte; denna strävan var utslagsgivande för böndernas politiska mentalitet i början av 1921, och också de arbetare, som hade förbindelser med landsbygden, stod den nära.

Så gestaltade sig de objektiva socialekonomiska betingelser, som beredde marken för Kronstadt-tilldragelserna.

Under den diskussion inom det bolsjevikiska partiet om fackförbundens roll, som föregick Kronstadt-upproret, visade det sig att en del av partiets medlemmar ansåg det riktigt att fullfölja de krigskommunistiska strävandena; det blev också klart, att partiet, ehuru det *insåg vikten av att i den ekonomiska politiken ta hänsyn till bönderna, likväl ännu inte funnit vägarna till kontakt med landsbygden.*

Diskussionen, vid vilken det visade sig, att partiet beslutat sig för att icke fortsätta med den krigskommunistiska periodens principer, fick också negativa följder. Det visade sig att det bolsjevikiska partiet inte var alldeles enigt, att partidisciplinen inte stod på sin höjdpunkt.

Om detta uttalade Lenin på tionde partikongressen: ”Endast få av er torde betrakta denna diskussion som annat än en överflödig lyx. Tag kan för min personliga del endast tillägga, att denna lyx enligt min åsikt var absolut förkastlig, och att vi utan tvivel begick ett fel genom att låta denna diskussion komma till stånd. Utan att märka, att vi i denna diskussion satte i främsta rummet en fråga, vars objektiva betydelse inte är så stor, att vi borde släppt oss lösa, utan att märka, i hur hög grad vi därigenom vände uppmärksamheten från de närmaste och nödvändigaste kraven, från den så närliggande frågan om krisen …”

Det är inget tvivel om att diskussionen, som avslöjade motsättningarna inom det härskande partiet, åtskilligt stimulerade de krafter, som samlats i de andra partierna och minskade

partiets inflytande bland de proletära massorna i en synnerligen kritisk och invecklad situation.

Då matransonerna i slutet av februari 1920 minskats i en del fabriker i Petrograd, kom det i flera fabriker till strejk. Dessa strejker var inte de första. Redan tidigare hade de mindre uthålliga arbetarna under trycket av ytterligt svåra materiella förhållanden gripit till strejk, varigenom den proletära statens läge givetvis ytterligare försämrades. Också 1919 och 1920 härskade stort missnöje.

Strejken år 1921 hade emellertid en ny innebörd.

För det första krävde arbetarna utom förhöjda matransoner också att ”spärrdetachementen”, eller annorlunda uttryckt handelsförbudet skulle upphävas; för det andra lästes här och var mensjevikiska och socialrevolutionära flygblad, fastän arbetarna förut inte ens velat se åt dem, då de minst av allt hade lust att gå under ledning av socialdemokrater.

27 februari cirkulerade bland de strejkande en proklamation av följande innehåll: ”*En grundlig förändring i hela regeringens politik* är nödvändig, och i första hand måste arbetarna och bönderna få frihet. De vill inte följa den bolsjevikiska ledningen, de vill själva bestämma över sitt öde. Ni måste enträget och organiserat kräva följande: Befrielse av alla häktade socialister och partilösa arbetare, upphävande av belägringstillståndet, yttrande-, tryck- och församlingsfrihet för alla arbetande klasser. Fria nyval till fabrikskommittéerna, fack-förbunden och sovjeterna. Organisera möten, antag resolutioner, skicka deputationer till myndigheterna, bemöda er om att driva er vilja igenom!”

Den 28 spreds i Nevski-distriktet en ännu mindre förtäckt proklamation: ”Vi vet vem som är rädd för konstituanten. Det är de som då inte längre skulle kunna plundra och som därtill skulle stå till svars inför folkets representanter för allt sitt bedrägeri, sina plundringar och sina brott. Därför ned med de hatade kommunisterna! Ned med sovjetregeringen! Leve konstituanten!”

Det är ingalunda förvånande att mensjevikerna och socialrevolutionärarna spred sådana flygblad. Det skedde också tidigare. *Nytt var däremot, att de blev lästa och till och med gjorde intryck.* Sovjetregeringen såg i dessa nya företeelser en stor politisk fara, som tycktes hota arbetarklassens verk.

Mensjevikerna och socialrevolutionärerna försökte utnyttja det starka missnöje, som härskade inom de mindre upplysta arbetargrupperna. De utnyttjade i detta syfte den nya mentalitet, som grep omkring sig bland dessa deklasserade arbetargrupper, som halvt övergått till bönder.

I början hade de vissa framgångar, huvudsakligen därför att Petrograds arbetarmassor försvagats i sin revolutionära energi genom att en mängd bönder tvångsmässigt mobiliserats till fabrikerna: dessutom blev många arbetslösa när fabrikerna nedlades.

Bolsjevikernas organisation i Petrograd, som under många år försett hela Ryssland med beprövade revolutionära krafter, ägde alltför stor energi och uthållighet, Petrograds arbetarmassor, i synnerhet deras förtrupp, var för väl organiserade för att ett Vendée skulle kunnat utspelas i själva Petrograd. Denna stödjepunkt blev Kronstadt, där matroserna var tongivande.

Under inbördeskrigsåren 1917–J921, då flottan knappast hade någonting att göra, upplöstes småningom de gamla matroskadrerna för att lämna plats åt ungdomen, som strömmade till från landet.

Kort före Kronstadt-upproret kunde man bland matroserna knappist finna någon, son hade riktiga sjöresor bakom sig och som varit med om oktoberrevolutionen.

En Kronstadt-matros 1917 och en 1921 – det var två alldeles olika socialpsykologiska typer.

Just dessa nya matroser, dessa till matroser utklädda bondpojkar, bildade de upproriska Kronstadtarnas kadrer.

Vad föranledde dessa matroser att rebellera mot proletariatets diktatur? (”Låt oss uppge vår bedrägliga paroll, proletariatets diktatur!” utropar ”kommunisten” Koskin i ”Meddelanden från revolutionära kommittén” 9 mars.) Det bästa svaret på denna fråga finner vi i den av Kronstadtarna själva utgivna tidningen ”Meddelanden från provisoriska revolutionära kommittén av matroser, rödarmister och arbetare i staden Kronstadt.”

Nästan alla de artiklar, som vi citerar här nedan, var införda i tidningen utan signatur, är sålunda redaktionella och kan därför tjäna som karakteristisk av ideologin hos de Kronstadtare, som ledde rörelsen.

”Vad som nu försiggår” – så läser vi i n:r 9 av ”Meddelanden” – ”har alltigenom förberetts av kommunisterna själva, genom deras treåriga blodiga förstöringsarbete. *Breven från landet är fyllda med klagorop och förbannelser mot kommunisterna.* Våra från semestern återvändande kamrater berättar för oss, fyllda av harm och vrede, om de grymheter bolsjevikerna utövar i hela Ryssland.”

Ett är sålunda klart: eggelsen till Kronstadt-händelserna har sin rot i landsbygdens mentalitet. Men hur var denna mentalitet beskaffad?

Alldeles rätt hade den bonde, som sade på åttonde sovjetkongressen: ”Allting är bra, det är bara det att jorden är vår, men brödet är deras; vattendragen tillhör oss, men fiskarna dem; skogarna är våra, men trät är ert.” Bönderna ska emellertid inte vara oroliga. Lenin lovar ju att tillmötesgå den lille jordbrukaren och låta honom röra sig någorlunda fritt. Liksom den forne ”gode” godsägaren vill han ge bort en smula, för att efteråt så mycket kraftigare slå i partidiktaturens klor, vilket klart framgår av följande ord: ”Naturligtvis kan ingenting göras utan tvång, eftersom staten är kolossalt utarmad och uttröttad”. (”Meddelanden” n:r 13, 15 mars, artikeln med rubriken ”Bolaget Lenin, Trotski & Co.”)

Särskilt upprörda är Kronstadtarna över ”inrättningen” med sovjetjordbruken. ”Från sina blodbesudlade tribuntiljor skriver de” – så skriver en matros Koptelov – ”att jorden tillhör bönderna och fabrikerna arbetarna. *Kommunisterna har emellertid överallt inrättat kommunistiska jordbruk och i detta syfte utvalt de bästa jordstyckena* och satt sig ännu tyngre på de fattiga böndernas ryggar än vad godsägaren tidigare gjorde.”

I denna artikel argumenteras det från de ”fattigastes” ståndpunkt, i en annan redaktionell artikel är man däremot kränkt på kulakens vägnar.

”De arbetande bönderna förklarades samt och synnerligen som folkets fiender, som utsugare. De företagsamma kommunisterna grep sig an med förstörelsearbetet och började inrätta sovjetjordbruk, storgods för den nye godsägaren, staten. Det är vad bönderna fått av den bolsjevikiska socialismen i stället för fritt arbete och fri jord.”

Dessa citat är karakteristiska för de flesta artiklarna. Om arbetarna läser man endast sällan en anmärkning i förbigående. Stundom nämnes emellertid också den ”arbetande intelligensen” ”Det uppstod en nykommunistisk livegenskap. *Bonden* blev dräng på sovjetbruken, arbetaren blev daglönare i fabrikerna. *Den arbetande intelligensen* gick under.”

Med vilket program uppträdde man nu i Kronstadt mot arbetarstaten? Som bekant rörde det sig ursprungligen om oroligheter på några skepp, som vid ett stort möte växte ut till en allmän rörelse. Vid detta möte antogs en ”resolution av det allmänna möte, som ägde rum i mars med kommandona på linjeskeppens första och andra brigad.”

Denna resolution är det enda programartade dokumentet, ehuru de talrika ändringarna och tilläggen avsevärt nedsätter detta dokuments betydelse som programmatisk förklaring.

Fyra punkter i resolutionen ger uttryck åt Kronstadtarnas socialekonomiska önskemål:.

§ 8. Omedelbart upphävande av ”spärr”-detachementen.

§ 9. Lika ranson för alla arbetande, också för dem som arbetar i osunda anläggningar.

§ 11. Bönderna måste få möjlighet att odla all jorden så som de önskar, och de skall ha rätt att hålla levande inventarier, som de kan sköta med egna krafter utan hjälp av lönarbetare.

§ 15. Hemindustrin med egen arbetskraft måste tillåtas.

Sålunda för arbetarna – ”lika ransoner,” för bönderna – fri handel, ”möjlighet att odla jorden efter sin egen vilja och hålla kreatur”; ”fri hemindustri”. Förbudet att hålla lönarbetare kvarstår visserligen.

Om man betraktar detta program isolerat, så upp fylles dess krav helt och hållet genom den nya ekonomiska politiken. Dessa böndernas krav, som i sina ekonomiska delar formulerades av Kronstadt-matroserna, kunde inte tjäna som förevändning för ett inbördeskrig.

Vilka politiska krav anser Kronstadtarna riktiga för att dessa ekonomiska krav ska kunna genomföras?

”Låt oss uppge den bedrägliga parollen 'Proletariatets diktatur'!” Och därför: ”Ned med kommunisternas diktatur!”

”Här har en ny, stor revolutionär rörelse kommit till stånd” – läser vi i n:r 6 av ”Meddelanden”. – ”Här har ett uppror börjat för befrielsen från den kommunistiska regeringens treåriga förtryck och godtycke, i jämförelse med vilket till och med monarkismens trehundraåriga förtryck förbleknar.”

”Här i Kronstadt har hörnstenen lagts till den tredje revolutionen, som, befriar de arbetande klasserna från deras sista bojor och banar en ny väg för det socialistiska uppbyggandet!....” ”Denna revolution tillåter äntligen de arbetande massorna att få sina fritt valda sovjeter, som kan arbeta utan varje tvångsmässigt tryck från partiets sida, att omvandla de byråkratiska fackförbunden till fria organisationer, som förenar arbetarna, bönderna och den arbetande intelligensen....”

Från partilösa sovjeter – till borgerlig restauration –, det var den väg, som Kronstadtarna beträdde i mars 1921.

8. Den nya ekonomiska politiken.

I sitt tal vid Moskvas sovjets plenum 19 november 1922 karakteriserade Lenin den nya ekonomiska politiken med följande ord:

”Vi gör nu ett återtåg, men vi gör det för att först gå tillbaka, så ta sats och göra ett större hopp framåt. Vi gör ett återtåg, men endast för att omgruppera, anpassa och omorganisera oss, för att efter återtåget inleda en energisk frammarsch.”

Varav betingades detta återtåg, och hur framställde Lenin rörelsen framåt?

”Den väldiga majoriteten av bönderna i vårt land” – sade Lenin på R. K. P:s elfte partikongress – ”livnär sig på individuella småbruk. Uppbyggandet av vad vi ofördröjligen kunnat förverkliga av vårt program för det kommunistiska samhället, försiggick i viss mån lösryckt från vad som tilldrog sig i de breda bondemassorna; på dem lade vi mycket stora bördor, och vi rättfärdigade dessa med att kriget inte kunde tåla någon vacklan i detta avseende.” ”Det fanns ingen sammanslutning mellan den hushållningsform, som uppbyggdes

i våra nationaliserade, socialiserade fabriker, verkstäder och sovjetgods, och våra bönders hushållningsform.” Men förutsättningen för sovjetmaktens och den proletära diktaturens existens, det socialistiska uppbyggnadsarbetets framgång, var just förverkligandet av denna sammanslutning mellan stad och land, mellan den nya uppväxande hushållningen och bondehushållningen, just detta förbund mellan arbetarklassen och bönderna. ”Den nya ekonomiska politikens grundläggande, avgörande, allt annat undanskymmande uppgift” låg just i ”sammanslutningen mellan den nya hushållningsform„ som vi börjat uppbygga – mycket dåligt, mycket oskickligt, men i alla fall börjat – och bondehushållningen, i vilken miljoner och åter miljoner bönder lever.”

”Om vi kan genomdriva det, om vi lyckas uppnå en sammanslutning med bondemassan, med de vanliga arbetande bönderna, så kommer vi att röra oss framåt oerhört, oändligt mycket långsammare, än vi drömt om, men i stället kommer hela massan faktiskt att gå framåt sida vid sida med oss. Då kommer med tiden denna rörelse att påskyndas på ett sätt, som vi nu inte vågar drömma om.”

I sitt föredrag, som hölls den 9 april 1921, framkastar Lenin frågan, vad som måste vara det väsentliga i de ekonomiska förbindelserna mellan arbetarklassen och bönderna, ”när arbetarrevolutionen äger rum i ett land med övervägande bondebefolkning och fabriker, verkstäder och järnvägar övergår i arbetarklassens händer. Uppenbarligen att arbetarna, vilka i fabrikerna, som nu tillhör dem, tillverkar alla de produkter som landet och följaktligen också bönderna såsom majoriteten av befolkningen behöver, vilka transporterar dem på sina järnvägar och vattendrag, levererar dem åt bönderna och i utbyte av dem mottar överskottet av jordbruksprodukter. Vi vill och måste komma därhän, att arbetarstaten får jordbruksprodukter, inte som överskott av tvångsfördelningen och inte som skatt, utan i byte mot alla de nödvändiga produkter, som bönderna behöver och som tillställes dem med hjälp av transportmedlen. På denna grundval kan näringslivet uppbyggas i ett land, som övergått till socialismen. Om bondehushållningen skall kunna utveckla sig vidare, måste man också lägga en solid grund för den fortsatta övergången, och denna fortsatta övergång måste bestå i att de minst fördelaktiga, mest efterblivna och splittrade småbruken så småningom sammanslutes och organiseras till socialiserat storbruk.”

Detta var de allmänna ekonomiska och politiska förutsättningarna för övergången till den nya ekonomiska politiken. Var emellertid övergången till den nya ekonomiska politiken i och för sig riktig? Har detta ”återtåg” i fortsättningen blivit ekonomiskt och politiskt rättfärdigat? Har verkligen en långsam men energisk frammarsch börjat på den nya ekonomiska politikens linje?

Den omedelbara följden av det imperialistiska kriget och inbördeskriget var en hänsynslös förstöring av hela den ekonomiska organismen. Industrins produktion föll 1920 till 18-20 procent av förkrigsproduktionen, under det jordbrukets avkastning i jämförelse med förkrigstiden gick tillbaka med mer än hälften (till 49 proc.). Också kommunikationsväsendet drabbades hårt. Fastän nätet något utvidgats i förhållande till 1913, minskades likväl förrådet av rullande material. Procentsatsen av lokomotiv, som ej var i gång, steg från 17 procent 1913 till 56,4 procent 1922/23. Motsvarande siffror för godsvagnar uppgick till 5,4 procent och 30 procent. Ännu mera pregnant är tillbakagången i bruttoinkomsterna, vilka 1913 uppgick till 1.175.900.000 rubel men 1922/23 endast till 337.600.000 rubel d. v. s. blott 28,7 procent av siffran för 1913. Detsamma gäller för flodskeppsfartens arbete och tillstånd. Den normala varucirkulationen var avbruten på den inre som på den yttre marknaden, penningsystemet var angripet i sina rötter.

I detta svåra läge befann sig sovjetrepublikens näringsliv vid tidpunkten för övergången till den nya ekonomiska politiken. Missväxten och hungersnöden 1921 fördjupade yttermera denna dystra bild av ekonomiskt förfall.

Icke desto mindre visade sig mycket snart den nya ekonomiska politikens första resultat. Till en början långsamt, sedermera i ständigt växande tempo började en period av intensivt framåtskridande i näringslivet.

Den industriella produktionen, som 1920 sjunkit till 18-20 procent av förkrigsproduktionen, inträdde i en period av kraftig tillväxt och uppnådde 1925/26 98,7 procent av förkrigsnivån.

Den statliga, av Högsta ekonomiska rådet planmässigt ledda industrin överstiger 1913 års bruttoproduktion med 8 procent, varvid den industriella utvecklingens dynamik i de viktigaste enskilda industrigrenarna visar följande bild (i procent av 1913 års bruttoproduktion):

	1913	1921/22	1922/23	1923/24	1924/25	1925/26	1926/27
Tackjärn	100	4,1	7,1	15,7	30,7	52,7	70,8
Martinstål	100	7,5	14,5	23,4	44,0	68,1	81,6
Valsjärn	100	7,4	13,5	19,7	39,6	61,5	73,0
Maskinindustri	100*	–	26,6	31,5	56,0	101,3	134,5
Stenkol	100	35,9	42,8	55,7	56,7	88,1	112,8
Rånafta	100	50,3	57,1	65,7	76,5	90,1	102,3
Bomullsvävnader	100	14,8	24,9	36,6	66,8	85,8	106,2
Linne	100	17,0	38,6	58,1	67,4	88,4	106,0
Hampa	100	14,6	23,9	46,8	83,7	105,4	117,3

Denna industrins tillväxt tar sig uttryck i ökningen av det i den nedlagda kapitalet. Efter den katastrofala ödeläggelsen av grundkapitalet börjar från 1924/25 en successiv utvidgad reproduktion, så att industrins grundkapital, som 1 oktober 1924 uppgick till 3.426 miljoner förkrigsrubel, den 1 oktober 1927 stigit till 4.017 miljoner. Vår industris förmögenhetstillväxt uppgår med andra ord på tre år till 737 miljoner förkrigsrubel. De sista fyra årens kapitalanläggningar (från 1923/24) inom de enskilda grupperna stod i följande procentuella förhållande till värdet av industriernas beräknade förmögenhet 1 oktober 1925: Byggnader och bostadshus - 27,8 procent; redskap och maskiner - 36,1 procent; värme- och energianläggningar - 41,5 procent; övriga anläggningar - 59,4 procent.

Med denna stegring av den industriella produktionen och industrins allmänna förbättring växte givetvis också Antalet i industrin sysselsatta arbetare, arbetets produktivitet och arbetslönen. Denna process karakteriseras av nedanstående tabell:

	Antal i de stora fabrikerna sysselsatta arbetare		Genomsnittslön lön pr år i tjervonetsrubel		Värdet av enskild arbetares årsprodukt. i tjervon.-rub.	
År	absolut	i %	absolut	i %	absolut	i %
1922/23	1.446.000	100	232	100	–	–
1923/24	1.618.000	111,8	423	182,3	2.761	100
1924/25	1.894.000	130,9	525	226,3	3.448	124,8
1925/26	2.422.000	167,5	631	271,9	3.936	142,5
1926/27	2.575.000	178,1	684	299,1	4.215	156,2

Samtidigt som antalet i industrin sysselsatta arbetare steg med 78,1 procent, steg arbetslönen till nära det tredubbla. Arbetslänens stegring är till och med en smula snabbare än arbetsproduktivitetens tillväxt. Från 1923/24 till 1926/27 växer den enskilde arbetarens årsproduktion med 56,2 procent, medan arbetslönen i samma tidsavsnitt stiger med 61,7

* Uppgifterna hänför sig i detta fall till år 1912.

procent. När sålunda antalet arbetare nästan uppnått förkrigsnivån, översteg arbetslönen redan första kvartalet 1926/27 reallönens förkrigsnivå med 0,6 procent; härvid är att märka att arbetslönen inte är uttömd med den faktiskt utbetalade penningsumman. Industrin bär därjämte ett antal extra bördor, som direkt eller indirekt ökar arbetarklassens inkomstbudget. Om man räknar in dessa maskerade former av arbetslön i genomsnittslönen, så motsvarar reallönen i förhållande till förkrigsnivån i genomsnitt för hela industrin 1925/26 - 108,5 procent och första kvartalet 1926/27 121 procent.

Denna högst avsevärda stegring av antalet arbetare i industrin,

handeln, transportväsendet och övriga grenar, av näringslivet visade sig emellertid otillräcklig att ta upp hela massan av de arbetslösa, som strömmade till från landsbygden. Antalet vid arbetsförmedlingarna inregistrerade arbetslösa steg från 951,000 31 december 1925 till 1,310,000 31 december 1926.

Synnerligen intensivt förlöpte tillfriskningsprocessen i jordbruket. Jordbrukets produktion uppvisar följande dynamik:

I miljoner förkrigsrubel

	bruttoproduktion		varuproduktion	
	absolut	i %	absolut	i %
1913	12,826	100	4,498	100
1923/24	8,858	69,0	2,930	65,1
1924/25	9,535	74,3	3,397	75,5
1925/26	11,306	88,1	4,046	89,9
1926/27	11,902	92,1	4,363	97,0

Sålunda har varuproduktionen nästan uppnått förkrigsnivån, samtidigt som bruttoproduktionen stegrats till 92,1 procent av förkrigsnivån.

Särskilt karakteristiskt framträder jordbrukets framåtskridande, om man undersöker stegringen av bruttoproduktionen i miljoner pud.

	1913	1923-24		1924-25		1925-26		1926-27	
Produkt	abs.	abs.	i %	abs.	i %	abs.	i %	abs.	i %
Spannmål	5448	3364	61,7	3067	56,3	4400	80,8	4800	88,1
Potatis	1828	2184	119,5	2122	116,1	2736	149,7	3010	164,7
Halm och agnar	8404	4883	58,1	4447	52,9	6384	76,0	6967	82,3
Grönsaker o. frukt	1635	1286	78,7	1557	95,2	1683	103,0	1788	.109,4
Hö o. gräs	4839	3532	73,0	3565	73,7	4240	87,6	4744	98,0

Ifråga om flertalet speciella och tekniska kulturer och den animaliska produktionen har jordbruket inte bara uppnått, utan delvis avsevärt överskridit förkrigsnivån.

Den här skildrade stegringen av jordbrukets bruttoproduktion – såväl i fråga om värde som kvantitet – hade delvis sin grund i ökningen av jordens avkastning, delvis slutligen i de förbättrade hushållningsmetoderna i kreatursskötseln.

Också kreatursbeståndet uppvisar samma oavbrutna och kraftiga tillväxt som jordbruket i dess helhet. I jämförelse med 1916 ter sig kreatursbeståndets utveckling på följande sätt:

SSSR:s kreatursbestånd (i tusental)

	1916	1923	1924	1925	1926	1927	1927 i % av 1916
Hästar	35,5	23,3	25,3	26,8	28,2	29,0	81,7

Nötkreatur	60,3	50,6	g5,9	58,9	63,0	66,0	109,4
Får o. getter	120,9	84,7	87,8	102,1	115,2	125,3	103,6
Svin	20,3	10,5	18,2	17,7	20,7	21,7	106,9

Med undantag av hästarna uppvisar antalet av alla kreatursslag en ganska avsevärd stegring i jämförelse med förkrigssiffrorna.

Som sammanfattning kan man säga: jordbruket är inte bara återuppbyggt, det börjar också förändra sitt forna anlete, i det det å ena sidan övergår till en högre teknisk basis, å den andra är i färd med att införa nya ekonomiska former och metoder, kollektiv brukning av jorden och en stort anlagd kooperativ produktion.

Jordbruket inte bara använder ett mycket större antal jordbruksmaskiner än före kriget (115 milj. rubel före kriget, 126 milj. förkrigsrubel 1926/27), utan använder också i växande omfattning så komplicerade maskiner som t. ex. traktorerna. Under det sammanlagda antalet traktorer före kriget (1914) uppgick till 187 arbetsenheter, så var 1926 över 23000 traktorer i bruk i SSSR.

Från år till år växer också betydelsen av kraftcentralerna på landsbygden. 1916 hade vi 78 kraftcentraler på landsbygden, 1925 redan 446. Den totala prestationsförmågan steg från 1400 kilowatt 1916 till 7700 kilowatt 1925.

Införandet av nya, för den mindre och medelstore bondens individuella hushållning oöverkomliga maskiner och redskap var en av de verksammaste eggelserna till bildandet av kooperativa föreningar inom jordbruket. Den gemensamma råvarubearbetningen och intresset av kredit stimulerade också till kooperativ sammanslutning. Sammanlagt finns för närvarande omkring 60,000 kooperativa föreningar inom jordbruket. Detta antal omfattar cirka 20,000 kollektiv, jordbruk, 16.000 speciella kooperativa föreningar (mjölkföreningar, lin-, potatisföreningar o. s. v.) och 13,000 jordbruks- och kreditföreningar.

Intensivt växer också antalet kollektiva jordbruk. I slutet av 1925 fanns det 22774 sådana jordbruk, i vilka över 1 miljon människor var förenade och som bearbetade en yta på över 3 miljoner desjatin.

På denna grundval av jordbrukets allmänna framåtskridande, jordbrukskooperationens utveckling och höjningen av bondejordbrukets materiella och tekniska nivå försiggick också en kvalitativ förändring av innebörden i de sociala och ekonomiska processerna inom jordbruket. Differentieringsprocessen på landsbygden, mellanskiktens försvinnande avlöses av att de fattigare bondeskikten rycker upp bland de bättre ställda, varvid antalet fattiga bönder går tillbaka, och av att kulakelementen på landsbygden tilltar i ett visst högst obetydligt omfång.

Sålunda medförde den nya ekonomiska politiken inte bara jordbrukets återställelse, utan också att det höjdes till ett högre tekniskt plan, att det individuella bondejordbruket successivt omvandlades till kollektivt, och slutligen, vilket särskilt bör understrykas, att mellanbondeskiktet befästes.

Samtidigt som dessa båda grundläggande näringsgrenar, industrin och jordbruket, tillväxte, uppvisade givetvis också transport och varuomsättning en motsvarande stegring.

Handelsomsättningen av varuvärden uppvisade under åren 1923-27 följande tillväxtsiffror (i miljoner tsjervonetsrubel): 192324: 9751; 1924-25: 13692; 1925-26: 20468; 1926-27: 24400.

Med andra ord, den samlade varuomsättningen ökades på tre år 2Y2 gång.

Lika intensivt har transportväsendet gått framåt. Nätet (i kilometer) växer från år till år: 1923/24 uppgick dess utsträckning till 73858 km., 1924/25 74429 km. och 1926/27 76589 km. I jämförelse med 1913 (58162 km.) betyder detta en ökning med 31,6 procent i jämförelse med 1923/24 med 3,7 procent.

Totalmängden expedierade varor förändrades på följande sätt:

1913: 132,404,000 ton; 1923/24: 67,489,000 ton; 1924/25: 83 097,000 ton; 1925/26: 118,000,000 ton; 1926/27: 131,150,000 ton.

Med den allmänna varuomsättningens utvidgning ökas allt mer kreditens 0ch följaktligen också bankernas betydelse.

Särskilt karakteristisk och talande är statsbankens balans (i milj. tsjervonetsrubel):

1.1.1922: 5,3; 1.1.1923: 131,0; 1.1.1924: 1099,0; 1.10.1924: 1456,0; 1.10.1925: 3079,0; 1.10.1926: 3099,0.

Slutligen uppvisar även statsbudgeten en kraftig tillväxt. På tre år ökades budgeten med 115,1 procent.

1923-24	2298	milj.	tsjervonetsrubel
1924-25	2935	„	„
1925-26	3982	„	„
1926-27	4944	„	„

Denna kortfattade uppräkning av jämförelsetal bevisar den nya ekonomiska politikens riktighet och framgångar.

9. Krönika 1905-1921.

1905. *Januari:* 5: I utlandet utkommer n:r 1 av den bolsjevikiska tidningen ”Upjerjod” (”Framåt”) under redaktion av Lenin i närmaste samarbete med Olminskij, Lunatsjarskij och Vorovskij. 15: Strejk vid Putilovverken i Petersburg. – 20: Generalstrejk i Petersburg. – 22. Blodiga söndagen i Petersburg. – *Februari:* 17: Kalajev dödar storfursten Sergej. – *April:* 8: Militära oroligheter i Tiflis. – 25 (till 9 maj): Ryska socialdemokratins tredje kongress i London. Mensjevikerna lämnar kongressen. Den bolsjevikiska kongressen antog viktiga beslut: om nödvändigheten av att förbereda det beväpnade upproret, om proletariatets erövrande av makten i förbund med bönderna o. s. v. Kongressens ledande tanke var konstaterandet av proletariatets ledande roll i alla utsugnas och undertrycktas kamp, ”proletariatets hegemoni i den revolutionära kampen”. – *Maj:* 21: Massdemonstrationer i Batum. – *Juni:* 11: Gatudemonstrationer och sammanstötningar med militär i Warschau. – 18: Demonstrationer och gatustrider i Lodz. – 26-27: Arbetaroroligheter i Odessa. Myteri på pansarbåten ”Potemkin”. – *Augusti:* 13: Allryska bondeförbundet bildas. – 19: Regeringsmanifest om bildandet av statsduman. – 28: Revolutionära studentmöten i de högre skolorna. – *September:* En konferens av Rysslands socialdemokratiska organisationer: Beslut att utnyttja valen till duman för en bred agitation för upproret, att bojkotta valen till duman. Arbetaroroligheter i Tiflis. Sammanstötningar med kosacker (c:a mo döda). – 20: Allryska bondeförbundets kongress i Moskva. – *Oktober:* 3: Typografstrejk i Moskva. – 20: Järnvägsmannastrejken börjar. – 21-22: Järnvägsmannastrejken utbreder sig till alla linjer i Moskvaguvernementet. – 23: Järnvägsmannastrejken utbreder sig i landet. Stor strejkvåg i Moskva, Charkov och Reval. – 24-25: Stora strejker i Smolensk, Koslov, Jekaterinoslav, Minsk, Lodz, Kursk, Poltava, Saratov, Samara. – 25-26: I Petersburg strejkar järnvägsmännen och hamnarbetarna. De stora fabrikerna, t. ex. Putilov, inställer arbetet. – Petersburgs

arbetardeputerades sovjet håller sitt första sammanträde. – 27: Järnvägsmannastrejken utbreder sig till Kaukasus, Sibirien, Polen och asiatiska Ryssland. – Telegrafanställda och telegrafarbetare strejkar i Moskva. – 28: Telegrafanställda strejkar i Petersburg. – 30: n:r 1 av ”Meddelanden från arbetardeputeradenas sovjet” utkommer. Regeringsmanifestet med de konstitutionella utfästelserna offentliggöres. – 31 (till 6 nov.): Pogrombölja. I Petersburg och Moskva skjutes revolutionära arbetare. *November:* 1: Ministerrådet bildas under Wittes ledning. Den politiska strejken i Moskva upphör. Petersburgs arbetaredeputerades sovjet beslutar om den politiska strejkens upphörande 4 november. – 2: Gatudemonstrationer med anledning av socialdemokraten Baumans begravning i Moskva. – 3: Tsaramnesti för politiska fångar. Bondeoroligheter. Tillströmning till arbetarorganisationerna och fackföreningarna. – Militäruppror i Kronstadt..– 9: I Petersburg utkommer n:r 1 av bolsjevikernas legala tidning ”Novaja Sjisn” (”Det nya livet”). – 10: Belägringstillstånd i Polen. – 11: Petersburgs arbetardeputerades sovjet proklamerar införandet av åtta timmars arbetsdag från 13 november. Militärexpeditioner till guvernementen Tambov, Saratov och Tsjernigov för bekämpande av bondeupproren. – 12-13: Militäroroligheter i Vladivostok. – 15-20: Andra politiska strejken i Petersburg med parollerna: Ner med fältdomstolarna! Ner med dödsstraffet! Bort med belägringstillståndet! – 19: Bondekongressen börjar. – 21: Belägringstillståndet upphäves i Polen. – 24-28: Uppror i Sebastopol. – 29: Bondekongressens byrå häktas. – *December:* 1: Militäroroligheter i Kiev. Belägringstillstånd 5: Post- och telegraffackföreningens byrå häktas. – 9: Ordföranden i Petersburgs arbetardeputerades sovjet, Shrustalov, häktas. Val av provisoriskt presidium för sovjet. Upprop om förberedande av det beväpnade upproret. – 15: Manifest från Petersburgs sovjet för skattebojkott och uttagande av insättningarna i statsbanken. – 16: Petersburgs arbetardeputerades sovjet häktas. – 17: Val till det nya arbetardeputerades sovjet i Petersburg. Den politiska generalstrejken proklameras. – 19: Moskvas sovjet beslutar proklamera generalstrejken och dess stegrande till beväpnat uppror. – 20-21: Strejk i Moskva. Fredliga gatudemonstrationer. – 21: Republiken proklameras i Krasnojarsk. Uppror i Novoressijsk. – 22: Gatustrider i Moskva. Dragoner sablar ner arbetarna. Stormning av Fiedler-huset, kvanteret för de upproriskas stab. – 25: Artillerield mot barrikaderna i Moskva. – 24: Hårda barrikadstrider i Moskva. Distriktssovjeterna övertar ledningen av upproret. – 25: Uppror i Nisjnij-Novgorod, Charkov och Nikolajev. – 27-28: Koncentration av trupper till Moskva. Det beryktade gardesregementet Semjonov ankommer från Petersburg. – 29: Beslut att avbryta upproret i Moskva och den politiska generalstrejken i januari. – 30-31: Gardesregementena stormar textilfabrikerna Prochorovsk i Moskva (där revolutionärernas stab är samlad). – 31-1 jan. 06: Straffexpedition på Kasan-järnvägslinjen och undertryckande av det beväpnade upproret i Moskva och Rostov.

1906: *Januari:* 3: Republiken bildas i Tsjita. Konferens av bolsjeviker och mensjeviker i Finland om sammanslutning och inkallande av partikongress. Beväpnade uppror i de baltiska provinsterna, i Kaukasus och Sibirien. Straffexpeditioner i hela Ryssland. Arbetarorganisationerna och arbetarpressen förintas. – *Mars:* Löjtnant Schmidt och tre upproriska matroser arkebuseras. Valkampanj för första statsduman. Valbojkott från socialdemokraternas och socialrevolutionärernas sida. Seger för kadetterna. – *Maj:* 8: Kabinettet Witte-Durnovo demissionerar. Kabinett Goremykin–Stolypin. – 10: Första statsduman öppnas. Föreningspartikongress i Stockholm. – 25. Interpellation i statsduman om åtta dödsdomar i Riga. – *Juni:* 14-16: Pogrom i Bjalostok. Statsduman skickar tre delegerade för att undersöka orsakerna. – 21. Från dumatribunen konstateras offentligt regeringens delaktighet i organiserandet av pogromerna. – *Juli:* 21: Första statsduman upplöses. Kabinett Goremykin avgår. Kabinett Stolypin. En våg av reaktion i hela Ryssland. Den oppositionella pressen, föreningarna och förbunden förintas. Den legala socialdemokratiska pressen förintas. – 30 (till 2 aug.): Uppror i Sveaborg och Kronstadt. – *Augusti:* 1: Uppror på en kryssare i Reval. – 6: Generalstrejk i Moskva. – 20: Tio revolutionärer arkebuseras i Kronstadt. – 25:

Misslyckat attentat på Stolypin. – 26: Konoplanikova dödar general Min, straffexpeditionernas bödel. – *September:* I Finland utkommer illegalt första numret av den bolsjevikiska tidningen ”Proletären”. – *December:* I Ryssland utkommer den första fackföreningstidningen: ”Fackförbundet”.

1907. Ryska socialdemokratiska arbetarpartiets femte partikongress (den sista förenade) i London. – I augusti: Andra allryska partikonferensen i Hälsingfors. – I november: Tredje allryska partikonferensen i Finland.

1908. I Genève utkommer n:r 21 av den bolsjevikiska tidningen ”Proletären”. – I Petersburg utkommer n:r 1 av bolsjevikiska partiets centralkommittés organ: ”Socialdemokraten”.

1909. Ryska socialdemokratiska arbetarpartiets (bolsjevikernas) allryska konferens i Paris. – N:r 2 av tidningen ”Socialdemokraten” utkommer i utlandet under Lenins redaktion.

1910. Överläggningar i plenum av bolsjevikiska partiets centralkommitté i Paris. – I Paris utkommer n:r 1 av den bolsjevkiska ”Arbetartidningen”. – I december utkommer legalt bolsjevikernas tidskrift ”Mysl” (”Tanken”) och veckotidningen ”Svjesda” (”Stjärnan”).

1911. Ministerpresident Stolypin skjutes av ochranans agent, Bapov.

1912. Ryska socialdemokratiska arbetarpartiets (bolsjevikernas) allryska konferens i Prag. – I april: Arbetare skjutes ner under Lena-streiken. – I maj utkommer n:r 1 av bolsjevikernas legala tidning Pravda i Petersburg.

1913. I januari: Överläggningar i bolsjevikiska partiets centralkommitté i Krakau. – I *mars* firas för första gången internationella kvinnodagen i Ryssland. – I *oktober:* Bolsjevikiska partiets centralkommitté håller överläggningar med förtroendemän från Ryssland i Poronino, Galizien). – I Moskva utkommer den bolsjevikiska tidningen ”Vår väg”.

1914. *28 juli:* Partiell mobilisering i Ryssland. – *31 juli:* Allmän mobilisering i Ryssland. – I *oktober*: De bolsjevikiska dumarepresentanterna konfererar med partifunktionärer i Finland. – I *november*: I Petrograd häktas den bolsjevikiska fraktionen i statsduman. Bolsjevikiska partiets centralkommitté publicerar sitt manifest om det imperialistiska kriget.

1915. I *februari* utkommer i Paris socialist-internationalisternas tidning ”Vårt ord” under medarbetarskap av Trotskij. – I *mars*: Bolsjevikernas första konferens i Bern. Internationell socialistisk konferens i Bern. – I *april*: bolsjevikernas andra konferens i Bern.

1916. Stürmer utnämnes till ordförande i ministerrådet. Krigsindustrikommittéerna bildas.

1917. *Januari:* 21: Ryska socialdemokrttiska arbetarpartiets (bolsjevikernas) centralkommitté publicerar ett manifest med parollerna: Ner med kriget! Leve freden! Leve konstituanten och den demokratiska republiken! – 22: Minnet av den blodiga söndagen 1905 firas med möten och strejker. – *Februari:* Arbetargruppen i krigsindustrikommittén häktas. Manifest från bolsjevikiska partiets centralkommitté om generalstrejk på årsdagen av häktningen av den bolsjevikiska fraktionen i statsduman. – 22: General Chabalov varnar arbetarna för strejker. – 26: Arbetarmöten på fabrikerna. – 27: Statsduman öppnas. – 28: Strejk av 225,000 arbetare i Petrograd. – *Mars:* Strejk i Putilovverken. – 8: Internationella kvinnodagen firas med möten odh demonstrationer. Demonstranternas paroller: Ner med självhärskardömet! Ner med kriget! – 9: I Petrograd strejkar 200,000 arbetare. Sammanstötningar med polisen. – 10: Generalstrejk i Petrograd. Val till arbetaredeputeradenas sovjet. Den reaktionära tidningen ”Novoje Vremjas” tryckeri förstöres. Regeringstrupper och gendarmer skjuter på demonstranterna. Medlemmar av de revolutionära organisationerna häktas. – 11: Petrograds huvudgator säkras med taggtrådsstängsel och maskingevär. Tsarens manifest om statsdumans upplösning. Duman beslutar fortsätta sina sammanträden. Bolsjevikernas manifest med parollen om bildande

av en provisorisk regering. Sammanstötningar. Strejkerna börjar i Moskva. – 13: Petrograds sovjet uppmanar till bildande av distriktssovjeter och arbetarmilis. Fästningen Schlässelburg besättes. Första numret av arbetarsovjeternas organ kräver sammankallande av konstituanten på grundval av allmän, hemlig, direkt och lika rösträtt. Statsdumans provisoriska kommitté utser sina kommissarier för de särskilda ministerierna. – 14: Petrograds sovjets order n:r 1 till armén Petrograds socialsektions sovjet bildas. Moskvas sovjets första sammanträde. Duma-kommittén bildar en rent borgerlig regering. – 15: Nikolaj II abdikerar. Kerenski inträder som justitieminister i furst Lvovs regering. General Kornilov utses till befälhavare i Petrograds militärkrets. Landsbygden ansluter sig till revolutionen. I Kiev bildas den nationella ukrainska radan. – 16: Storfurst Michail abdikerar. Petrograds sovjet beslutar om tsarfamiljens häktning. Provisoriska regeringens radiotelegram till hela världen om revolutionen. – 17: Myteri bland matroserna vid baltiska flottan i Kronstadt, Sveaborg och Hälsingfors. – 18: Manifest från provisoriska regeringen om allmän politisk amnesti. Strejkerna upphör. – N:r 1 av bolsjevikiska partiets centralorgan ”Pravda” utkommer. – 19: Provisoriska regeringen uppmanar i ett manifest armén att hålla ut till krigets segerrika slut. Allmän politisk amnesti. Petrograds sovjets exekutivktmmitte kräver tsarfamiljens häktning. I bolsjevikiska partiets central-kommitté bildas en militärkommission. I Bern underhandlar på Zimmerwaldkommissionens tiativ de polska och ryska partierna om möjligheten för de politiska emigranternas åter-vändande till Ryssland. Fråga om resa över Tyskland och Stockholm undersökes. – 20: I Moskva utkommer n:r 1 av bolsjevikernas tidning ”Socialdemokraten”. – 21: Tsar Nikolaj häktas i Mohilev. – 24: Provisoriska regeringen erkännes officiellt av Frankrike, England och Italien. Miljukov förklarar provisoriska regeringens vilja att fortsätta kriget ”till ett segerrikt slut”. Provisoriska regeringen förklarar sig överta alla den förra regeringens skuldförplik-telser. Plechanov-gruppen bland bolsjevikerna förklarar sig för understödjande av provi-soriska regeringen och för krigets fortsättande. – 25: Provisoriska regeringen beslutar konfiskera tsarens jordagods och inkomster till förmån för staten. Dödsstraffet upphäves. Massdemonstrationer i Moskva under parollerna: Leve konstituanten, den demokratiska republiken, åttatimmarsdagen, leve freden, folkens förbrödring och den internationella socialismen! – 26: Allryska bondeförbundet kräver inkallande av allryska bondesovjeten. Förhandlingar om inkallande av konstituanten. Beslut att inkalla konstituerande församlingen till sommaren. – 27: Manifest från Petrograds sovjet till alla världens folk om fred utan annexioner och kontributioner. – 29: Bondeoroligheter i Moskvaguvernementet. Bolsjevikiska fraktionen i Moskvas sovjet föreslår åttatimmarsdagens införande. – 31: Bolsjevikiska partiets centralkommittés utländska byrå beslutar vidta åtgärder för de politiska emigranternas åter-resa till Ryssland över Tyskland i utbyte mot de i Ryssland internerade tyskarna och öster-rikarna. Sovjeterna i Moskva cch Odessa beslutar åttatimmarsdagens införande. – *April:* 2: Upphävande av de tsaristiska rättsinskränkningarna på grund av nationalitet eller religion. – 3: Provisoriska regeringen uppmanar arbetarna i rustningsindustrin till intensivare arbete. Ett femprocentigt ”frihetslån” lägges upp. I ”Pravda” Publiceras Lenins första uppsats: ”Den första revolutionens första etapp”. (Brev utifrån.) – 4: Den schweiziske socialdemokraten Platten förhandlar med tyska regeringen om villkoren för de politiska emigranternas åter-vändande genom Tyskland till Ryssland. Ett reservregemente i Moskva fattar följande beslut: Transporter till fronten får endast ske med soldatsovjets tillstånd; Ryssland måste försvaras inte bara mot Wilhelm, utan också mot den ryska bourgeoisin och godsägarna; till fronten skall i första hand transporteras polismännen och alla andra försvarare av den gamla regeringen; till Ryssland måste inkallas en konferens av arbetarrepresentanter från alla länder för fredens återställande. – 25: Bondeoroligheter i hela Ryssland. Högtidlig begravning av de 1,382 stupade revolutionskämparna i Petrograd. – 6: Tyska regeringen antar de av Platten föreslagna villkoren för de politiska emigranternas återvändande till Ryssland: ”Med de tyska myndigheterna och tjänstemännen får endast Platten komma i beröring. Ingen äger rätt att

beträda vagnen utan hans tillstånd. Vagnen tillerkännes exterritorialitetsrätt. Varken vid ineller utresan från Tyskland skall någon slags personkontroll företas. De resande upptas i vagnen utan hänsyn till deras åsikter eller deras ståndpunkt i frågan om krig eller fred. – Tillståndet till genomresan lämnas endast på basis av ett utbyte mot tyska eller österrikiska krigsfångar eller internerade. De resande förpliktar sig personligen att hos arbetarklassen sträva till ett genomförande av utbytet." – I anledning härav förklarade representanterna för de tyska, franska, polska, svenska och norska internationalisterna: "Undertecknade känner till de svårigheter, ententeregeringarna gör för ryska internationalisters hemresa, liksom de villkor tyska regeringen uppställt beträffande de hemresandes genomresa genom Tyskland, De är fullt på det klara med att tyska regeringen tillåter internationalisternas genomresa endast för att därigenom stegra den krigsfientliga rörelsen i Ryssland. Undertecknade förklarar: De ryska internationalisterna, som tinder kriget oförtrutet och med alla krafter kämpat mot all imperialism, och i synnerhet mot den tyska, återvänder till Ryssland för att där arbeta i ieVolutionens intresse. Därigenom hjälper de proletariatet i alla länder, och isynnerhet proletariatet i Tykland och Österrike, att ta upp en kamp mot den egna regeringen. Föredömet av det ryska proletariatets hjältemodiga kamp är den bästa och starkaste sporren till en sådan kamp. Med hänsyn till detta har undertecknade internationalister kommit till den åsikten, att deras tyska kamrater har inte rätt, utan plikt att utnyttja den möjlighet, som erbjudits dem att återvända till Ryssland. Samtidigt önskar vi dem all framgång i deras kamp mot den ryska bourgeoisins imperialistiska politik, i deras kamp, som utgör en beståndsdel av hela proletariatets kamp för den sociala revolutionen." – 7: Provisoriska regeringen beslutar införa spannmålsmonopol. – 8: Bolsjevikiska partiets centralkommitté antar följande resolution: "Provisoriska regeringen, som är förbunden med det engelsk-franska kapitalet, är oförmögen att lösa de av revolutionen aktualiserade uppgifterna. Därför är uppgiften: Samling av alla krafter omkring arbetar- och soldatsovjet sam grcdden till en revolutionär makt, som ensam är i stånd såväl att komma den tsaristiska och borgerliga kontrarevolutionens avsikter på skam som också att förverkliga den revolutionära demokratins krav och avslöja den nuvarande regeringens verkliga klasskaraktär. Sovjeternas närmaste och viktigaste uppgift är den allmänna beväpningen av folket och i synnerhet att omedelbart skapa ett rött arbetargarde i hela riket." – 9: En rad stora fabriker i Moskva antar resolutioner för krigets omedelbara avslutande, för arbetar- och soldatsovjeternas ensamherravälde. – 10: Livsmedelskris i Petrograd. – 11: Arbetar- och soldatsovjeternas allryska konferens öppnas. – 13: Plechanov återvänder till Ryssland. – 16: Lenin och 32 andra politiska emigranter ankommer till Petrograd. – 17: Lenins tal vid ett möte av delegater till alltyska sovjetkonferensen om proletariatets uppgifter i den pågående revolutionen. Sinovjevs rapport i Petrograds sovjet om resan genom Tyskland. – 18: Metallarbetarstrejk i Hälsingfors för åtta timmars arbetsdag. – 19: Järnvägsarbetarnas och -anställdas allryska konferens öppnas. Allryska förbundet bildas. – 20: Petrograds sovjets exekutivkommitté beslutar med 21 röster mot 14 aktivt understödjande av "frihetslånet". – 21: Petrograds sovjets exekutivkommitté protesterar mot att de engelska myndigheterna i Halifax häktat Trotskij och Melnitsjanskij. – 23: Lenins tal på ett möte vid Ismailovskiregementet: "För att göra slut på detta brottsliga krig och framtvinga en verkligt demokratisk, icke på våld grundad fred finns det blott en väg, och det är övertagandet av hela statsmakten genom arbetar- och soldatdeputeradenas sovjeter." – 24: Interpellation av bolsjevikiska fraktionen i Petrograds sovjet om provisoriska regeringens reaktionära verksamhet. – 25: "Isvestia" publicerar ett brev från Vandervelde och ett manifest från belgiska arbetarpartiets styrelse: Ett krav att hjälpa de belgiska arbetarna genom fortsättande av kriget. – 26: Bondeorganisationernas kongress börjar i Petrograd. – 27: Frontkongressen i Minsk beslutar att sända alla tidigare medlemmar av gendarmeriet, polisen och hemliga polisen till fronten. Dessa har ingen rätt att få någon kommandopost. – 28: Protestupprop från bolsjevikiska partiets centralkommitté still försvar mot lögnkampanjen mot bolsjevikerna. Första numret av

den bolsjevikiska tidningen ”Soldatskaja Pravda” (Soldat-sanningen) utkommer. Bolsjevikernas konferens i Moskva antar en resolution om nödvändigheten att grunda en (tredje international. 29: Petrograds sovjet protesterar i en resolution mot den bolsjevikiska propagandan. Protestmöten av soldater och matroser i Petrograd mot hetsen mot Lenin och bolsjevikiska partiet. – *Maj:* 1: Jättedemonstrationer i hela Ryssland: Leve Internationalen! Fred och folkens broderskap! Stora demonstrationer av de ryska soldaterna i Jassy (Rumänien). Rakovskij befrias ur fängelset. Miljukovs not till de allierade om krigets fortsättande. – 3: Demonstrationer i Petrograd mot provisoriska regeringen. – 4: Demonstrationer av provisoriska regeringens anhängare och motståndare i Petrograd. Beväpnade sammanstötningar. Demonstrationer i Moskva under parollen: Ner med provisoriska regeringen! Regeringsdekret om bildandet av jordutskott för reglering av jordfrågan. – 25: Petrograds sovjets exekutivkommitté förbjuder alla demonstrationer 6 maj. – 6: Moskvas sovjet kräver lösning av livsmedelsfrågan genom införande av spannmålsmonopol, maximipris på massbehovsartiklar, inskränkning av den kapitalistiska profiten och fastställande av en minimilön. – 7: RSDAP:s (bolsjevikernas) konferens (aprilkonferensen) börjar. – 8: Petrograds sovjets exekutivkommitté antar en resolution om inkallandet av en internationell konferens. En delegation skall sändas ut till de neutrala och allierade länderna för att uppta förbindelse med arbetarna. – 9: Landsförvisningsstraffet upphäves. – 10: Dumamedlemmarna rådslår: För oinskränkt fortsättande av kriget. Dekret om pressfriheten. – 11: Socialrevolutionärernas distriktskonferens i Petrograd kräver aktivt understödjande av regeringen. Distriktssovjet för Viborgsdistriktet beslutar om milisens förvandling till ett ”arbetargarde”. Stadskonferensen av representanter för Petrograds fabriker antar ett förslag om organiserande av ett rätt garde till skydd för revolutionen och till kamp mot kontrarevolutionen. – 12: Krigsministern Gutsjkov avgår. – 13: Vid Petrograds sovjets plenarmöte fördömer mensjevikerna fraterniseringarna vid fronten. Ett urtima möte av sovjeternas exekutivkommitté beslutar med 44 röster mot 19 och 2 nedlagda röster att utse representanter i regeringen. – 15: Miljukov avgår. – 16: Plechanov håller tal vid de frontdelegerades konferens, ett tal mot fraterniseringarna och mot publicering av de hemliga fördragen. – 17: Bondesovjeternas allryska kongress öppnas. Trotskij, Melnitsjanskij och Rakovskij ankommer till Petrograd. Den mensjevikiska fraktionen i Petrograds sovjet uttalar sig mot existensen av ett särskilt arbetargarde. – 18: Koalitionsregeringen bildas. Kerenski blir krigsminister. Domstolsutslag om avlägsnande av bolsjevikiska partiets centralkommitté från palatsen Ksjesinskaja. – 19: Kadettpartiet manar till kamp mot ”de element, som vill förstöra all ordning och upplösa disciplinen i armén.” – 21: Arbetarna vid flera fabriker i Moskva och Petrograd protesterar mot att medlemmar av arbetarsovjet inträtt i regeringen. Albert Thomas förklarar i sitt tal vid Moskvas sovjets sammanträde, att ”det är omöjligt att kämpa för Internationalen, om inte den ryska fronten understöder Frankrike.” Officersdelegaternas kongress öppnas. Lenins öppna brev till bondesovjeternas allryska kongress. – 22. Petrograds sovjets exekutivkommitté beslutar uppmana de socialdemokratiska organisationerna i alla länder att göra allt för Friedrich Adlers räddning före avrättningen. Mensjevikernas allryska konferens antas en resolution mot fraterniseringarna vid fronten för främjande av arméns värnkraft. – 25: Strejk vid kemiska fabriker i Petrograd. Skarpa arbetskonflikter i Moskva. Stora strejker i Finland. – 26: Arbetarsovjets exekutiv i Kronstadt förklarar sig vara den enda makten 4 staden. Stora protestmöten i Moskva mat dödsdomen över Friedrich Adler. – 31: Handelsminister Konovalov avgår. – *Juni:* Sovjeternas exekutivkommitté beslutar sammankalla en internationell socialistisk konferens till Stockholm 8 juli. – 4: Lenins tal om agrarfrågan vid bondesovjeternas allryska kongress' sammanträde: – 6: Jordbruksministern, socialrevolutionären Tsjernov, uttalar sig mot omedelbar expropriation av jorden. – 8: Petrograds sovjet tar ställning till Kronstadts sovjetexekutivs förklaring. En skarp resolution mot Kronstadtarnas tillvägagångssätt antas med 580 röster mot 162; 74 röster nedlägges. Myteri vid 52:a regementet, som vägrar att gå till fronten och häktar sina

officerare. – 9: Henderson håller i Petrograds sovjet ett tal för fortsättande av kriget. – 10: 1:a maskingevärsregementet anordnar i Petrograd en gatudemonstration för Kronstadts matroser och soldater och befriar bölsjeviken Semasjko ur häktet. – 12: Demonstration av industri- och handelsanställda i Moskva för åttatimmarsdagen. Fabrikskommittéernas konferens öppnas i Petrograd. – 14: Allrysk konferens för storindustrin och bankerna. Konferensen erinrar regeringen om dess plikt att befrämja industrin, skydda ordning och egendom. 16: Allryska sovjetkongressen öppnas. Resultat av de kommunala Valen i Petrograd: socialistiska partier, som understöder exekutivkommitténs politik, får 357,109; kadetterna 152,000 Och bolsjevikerna 117,755 röster. 17:" Stort möte i Petrograd för grundandet av Tredje Internationalen. Ukrainska rådet antar en skarp resolution mot Provisoriska regeringen, som inte vill erkänna Ukrainas oberoende. – 19: Soldatmyteri i Svartahavsflottan. Finska socialdemokratins urtima partikongress uttalar sig för bildandet av Tredje Internationalen. – 20: Soldatmyteri i Sevastopol. Soldatmöte kräver amiral Koltsjaks häktning. – 22: Ismailovskijregementet beslutar att demonstrera 23 juni under bolsjevikiska paroller. Fabrikskommittéernas sovjet ansluter sig till det bolsjevikiska uppropet till demonstration. Petrograds sovjets exekutivkommitté förbjuder demonstrationerna, bolsjevikiska partiets centralkommitté beslutar uppskjuta demonstrationen. Lenins tal om kriget på sovjetkongressen. – 27: Provisoriska regeringen beslutar inkalla konstituanten till 30 september. – 29: De bolsjevikiska militärorganisationernas första allryska konferens öppnas. Kerenskis maning att stödja offensiven. – 30: Kongress av Allryska textilarbetarförbundets fabrikskommittéer. (Representerade 504 fabriker med över 700,000 arbetare). Bolsjevikiska resolutionen antas. – *Juli:* 1: Offensiven börjar. Jättedemonstrationer i Petrograd under bolsjevikiska paroller. De politiska fångarna 4 fästningen "Kresty" befrias med våld. – 2: Regeringens upprop till flottan om offensiven. – 3: Petrograds sovjets resolution för understödjande av offensiven (472 röster mot 271; 39 röster nedlagda). Allryska fackföreningskongressen öppnas. Strejk vid Putilovverken. Stora strejker i Nisjninovgorod. – 5: Fackföreningskongressen kräver omedelbart införandet av åtta timmars arbetsdag med förbud för övertidsarbete. – 7: Arbetar- och soldatsovjet i Viborgska stadsdistriktet protesterar "mot provisoriska regeringens äventyr, när den i namn av de gamla rövarfördragen gör en offensiv." – 8: Massmöte av hela garnisonen i Tiflis under bolsjevikiska paroller. – 9: Oroligheter i Kiev. – 11: Husundersökningar i Petrograd. I magasin och affärer upptäcks stora undanhållna lager av livsmedel. – 13: Andra maskingevärsregementet i Petrograd protesterar mot offensiven och kräver sovjeternas övertagande av makten. – 14: Första militära kvinnokongressen öppnas. – 15: Kadettpartiets ministrar utträder ur provisoriska regeringen, emedan regeringsdeklarationen i ukrainska frågan upphäver all regeringens makt i Ukraina. – 16/17: Stora beväpnade demonstrationer i Petrograd: Ner med de tio kapitalistiska ministrarna! All makt åt sovjeterna! Provisoriska regeringen förbjuder alla gatumanifestationer. Vid Exekutivkommitténs sammanträde uppträder 90 delegater från 54 fabriker och kräver sovjeternas övertagande av makten. – 28: Kerenski sänder kontrarevolutionära trupper från fronten till Petrograd. "Pravdas" redaktion och bolsjevikernas partitryckeri slås i spillror. Lenin smädas som "tysk spion". – 19: Den ryska fronten brytes igenom. Offensiven störtar samman. 20: Häktningsorder mat Lenin, Sinovjev och Kamenev. Hela baltiska flottans delegation häktas. Kornilov kräver omedelbart införande av dödsstraffet. – 21: Kerenski blir ministerpresident. – 22: Exekutivkommittén beslutar: Landet och revolutionen är i fara. Provisoriska regeringen förklaras vara "regeringen för revolutionens räddning". Regeringen erhåller obegränsad fullmakt att återställa disciplinen i armén. 23: Moskvas sovjet antar en resolution mot de kontrarevolutionära smädelserna mot bolsjevikerna. – 24: Savinkov kräver införande av dödsstraffet. – 25: Dödsstraffet införes vid fronten. Förbud mot köp och försäljning av jord. – 26: Kollontaj, Krylenko och Raskolnikov häktas. Den bolsjevikiska pressen förbjudes i Reval. – 28: Kerenski förbjuder "Pravda". – 29: I högkvarteret kräver general Denikin upphävande av "Deklaration om soldaternas rättigheter", upplösning av soldat-

kommittéerna, dödsstraffets införande, även för det inre landet. Förbud mot de bolsjevikiska tidningarna i Hälsingfors. – 30: Sovjets tryckeri i Vassiliostrovdistriktet i Petrograd skövlas. Bolsjevikernas distriktskommittés lokaler i Petrograd förstörs. – 31: Kornilov utnämnes till överbefälhavare. – *Augusti:* 2: Jordbruksministern Tsjernov avgår. – 3: Lenin, Raskolnikov, Sinovjev m. fl. anklagas för förräderi och förberedande av beväpnat uppror. 5: Trotskij och Lunatsjarskij häktas. – 8: Bolsjevikernas sjätte partikongress öppnas. – 10: Konferens av Moskvas fabrikskommittéer kräver dödsstraffets upphävande, sovjeternas övertagande av makten och protesterar mot förföljelserna mot bolsjevikerna. – 13: Regeringen beslutar inkalla en ”statskonferens” till Moskva. Dödsstraffet införes i flottan. – 14: Den forne tsar Nicolaj överföres till Tobolsk. – Putilovarbetarnas hälsningsresolution till Lenin och de politiska fångarna. – 16: Bondeförbundets kongress i Moskva uttalar sig för ersättning åt godsägarna i händelse av att jorden överlämnas åt bönderna. – 21: Byggnadsarbetarna strejkar i Moskva. – 23: Kornilov rapporterar till regeringen om det katastrofala läget vid fronten. – 25: Statskonferensen i Moskva öppnas. De bolsjevikiska medlemmarna av sovjetdelegationen vägras tillträde. Demonstrationsstrejk i Moskva mot statskonferensen. – 26: Första numret av den bolsjevikiska tidningen ”Proletären” utkommer. Kornilov mottas högtidligt vid sin ankomst till Moskva av representanter för de stora industriidkarna, officerarna och kosackerna. – 28: Plechanov förklarar vid statskonferensen i Moskva, att ett förbund mellan de besittande klasserna och den revolutionära demokratin är nödvändigt för båda parterna. – 29: Socialrevolutionära partiets guvernementskonferens i Petrograd antar en resolution för de kontrarevolutionäre militärorganisationernas upplösning, mot den reaktionära pressen och för upplösning av statsduman och statsrådet. Finska lantdagens medlemmar protesterar mot provisoriska regeringens reaktionära åtgärder. – *September:* 2: Hungeroroligheter i Moskva. – 3: Kornilov uppger Riga. – 25: Arbetarsektionen i Petrograds sovjet protesterar mot den borgerliga pressens förtal och smädelser mot soldaterna vid Rigafronten. – 6: Den bolsjevikiska tidningen ”Proletären” förbjudes. – 7: Regeringstrogna trupper koncentreras på order av Kerenski och Kornilov omkring Petrograd. Provokatörer sprider i Petrograd rykten om ett av bolsjevikerna planerat uppror. – 8: Kornilovs ultimatum till Kerenski. Provisoriska regeringen beslutar bildandet av ett direktorium. – 9: i Kronstadt väljes en bolsjevik till ordförande i sovjets exekutivkommitté. – 11: De unga arbetarnas första konferens i Petrograd förklarar sig solidarisk med bolsjevikerna. – 12: Kerenski utnämnes till överbefälhavare för alla stridskrafter. Den bolsjevikiska pressen uppmanar arbetarna att beväpna sig. – 13: Petrograds sovjet antar den bolsjevikiska resolutionen med 279 röster mot 115; 251 röster nedlagda. – 14: Ministrarna Sarudnij, Avksentjev och Skobelev avgår. Kornilov häktas. Provisoriska regeringen förklarar Ryssland för republik. – 15. Moskvas sovjet antar den bolsjevikiska resolutionen om uppbyggandet av makten. – 16: Moskvas sovjet diskuterar organiseringen av röda gardet. – 19: Jekaterinburg meddelar, att makten ligger i sovjeternas händer i hela Ural. Petrograds sovjets presidium avgår, sedan ett bolsjevikiskt förslag blivit antaget. – 20: Massavskedanden i fabriker i Petrograd. – 27: I Petrograd öppnas den ”demokratiska rådplägningen”. – *Oktober:* 1: ”Demokratiska rådplägningen” motsätter sig sovjeternas övertagande av makten och uttalar sig för koalitionen. Baltiska flottans kommitté upplöses på regeringens order. – 2: Partiell järnvägsmannastrejk. Val av Moskvas sovjets exekutivkommitté med bolsjevikisk majoritet. – 3: Generalstrejk i Tasjkent. – 25: ”Demokratiska rådplägningen” uttalar sig för fred utan annexioner och kontributioner. – 6: Järnvägsmännens centrala exekutivkommitté beslutar allmän järnvägsmannastrejk. – 8: Trotskij väljes till ordförande i Petrograds sovjet. – 9: Allryska textilarbetarkonferensen uttalar sig för parollen: All makt åt sovjeterna. – l0: Provisoriska regeringen beslutar stränga åtgärder mot bondeoroligheter och anarki. – 12: Bondeoroligheter i hela Ryssland. – 14: Fredsdemonstrationer i Rostov vid Don under bolsjevikiska paroller. Enligt arbetsministeriets uppgifter var i Petrograd till i oktober 432,086 arbetare fackligt organiserade. – 15: Petrograds sovjet kräver överlämnande av makten åt sovjeterna

och omedelbar fred. – 16: Skärpt livsmedelskris. Höjning av livsmedelspriserna. – 17: Regeringen besluter förlägga sitt säte från Petrograd till Moskva. Bondeoroligheter och expropriation av jord i guvernementen Kmsk, Pensa och Rjasan. – 18: Andra konferensen av baltiska flottans representanter i Hälsingfors vänder sig till de förtryckta i alla länder, där proletärerna uppmanas till uppror mot sina förtryckare. – 19: Petrograds soldatsovjet antar efter ett tal av Trotskij en resolution, som fördömer regeringens avsikt att lämna Petrograd och kräver att den antingen skall sluta fred eller avgå. – 20: Förparlamentet öppnas. I bolsjevikernas namn förklarar Trotskij, att bolsjevikiska fraktionen utträder ur förparlamentet. – 22: Provisoriska regeringen beslutar avlägsna de revolutionära trupperna från Petrograd. Petrograds sovjets plenum motsätter sig detta beslut. – 23: Vid bolsjevikiska partiets centralkommlttés sammanträde antas på förslag av Lenin resolutionen om det beväpnade upproret. – 24: Konferensen av sovjeterna i Nordryssland förklarar sig för sovjeternas övertagande av makten. – 26: Arbetarorganisationer och truppavdelningar lovar konferensen av sovjeterna i Nordryssland sitt stöd i kampen för sovjeternas makt. Bondeoroligheter i guvernementen Pensa, Tsjernigov och Nisjninovgorod. – 28: Funktionärerna i bolsjevikernas organisationer i Petrograd förklarar sig för upproret. Gatudemonstrationer i Petrograd mot kriget. – 29: Petrograds sovjet organiserar militär-revolutionära kommittén. – 30: Sovjeternas exekutivkommittés byrå beslutar inkalla allryska sovjetkongressen till 7 november. – *November:* 1: Fabrikskommittéernas allryska konferens antar bolsjevikernas politiska resolution. Socialrevolutionära partiets militärorganisation i Petrograd förklarar sig neutral i frågan om upproret. – 3: Ett slutet bolsjevikiskt möte beslutar i Lenins närvaro uppror 7 november. – 4: Ett upprop från sovjeternas exekutivkommitté uppmanar Petrograds befolkning att avhålla sig från varje aktion. – 25: Provisoriska regeringen beslutar tillkalla regeringstrogna trupper från omgivningen. – 6: Provisoriska regeringen förklarar militärrevolutionära kommittén stå utanför lagen. Mensjevikerna förklarar sig mot upproret och för regeringens militära kamp mot upproret. – 7: Kampen om makten. Petrograds sovjet proklamerar regeringens störtande. Andra allryska sovjetkongressen öppnas. – 8: Sovjetkongressen öppnas. – 8: Sovjetkongressen antar på förslag av Lenin dekreten om freden, om jorden, om bildandet av sovjetregeringen. – 9: Segerrikt uppror i Moskva. – 11: Uppror av officersaspiranterna i Petrograd under ledning av ”kommittén för fosterlandets och revolutionens räddning”. – 12: Strider i Moskva. – 15: Sovjeterna segrar i Moskva. – 23: Högtidlig begravning av kampens offer på Röda torget i Moskva. *December:* 2: Kornilov, Denikin, Alexejev flyr till Don. – 3: Sovjetavdelningar besätter frontavdelningarnas högkvarter. – 5: Vapenstillestånd slutes i Brest-Litovsk. – 6: Kollegiet för krigsärenden bildas. Sovjettrupperna marscherar mot Kaledin och Duitov. – 7: Den officiella demobiliseringen börjar. Sovjeterna segrar i Tsjeljabinsk. – 8: Upprop från Folkkommissariernas råd till kamp mot Kornilov och Kaledin, som understödjer ukrainska central-radan. General Dutovs makt befästes på landsbygden. Tula, Cherson, Jaroslavl, Ivano-Vosnessensk i sovjeternas händer. – Kontrarevolutionära demokratin i Petrograd för konstituanten. Kadetternas ledare häktas. – 13: En monarkistisk sammansvärjning upptäckes i Petrograd. – 14: Preliminärfreden undertecknas i Brest-Litovsk. – 15: Sammanslutning av alla sovjeter i Sibirien. – 22: Fredsförhandlingarna i Brest-Litovsk börjar. – 24: Kadettsammansvärjningen upptäckes. Armédelegaternas kongress. – 27: Första allukrainska sovjetkongressen. – 31: Finland förklarar sin skilsmässa från Ryssland.

1918. *Januari:* 2: Folkkommissariernas råd proklamerar Finlands oavhängighet. – 3: Revolutionära tribunalet bildas. – 9: Vid rumänska fronten lämnar de ryska regementena frontlinjen och bildar avdelnmgar av Röda gardet. – 11: Upprop om bildandet av Frivilliga revolutionära socialistiska folkarmén. – 14: Attentat mot Lenin i Petrograd. – 15: De diplomatiska förbindelserna med Rumänien avbrytes. – 16: Rött garde bildas på västfronten. Sovjeternas centrala exekutionskommitté publicerar förslaget till deklaration av det arbetande folkets rättigheter. Ryssland förklaras som federativ sovjetrepublik. – 17: Första sovjetkongressen i Sibirien be-

slutar att med vapenmakt understödja sovjetmakten. – 18: Konstituanten upplöses i Petrograd. – 19: Socialrevolutionärerna demonstrerar för konstituanten. – 20: Dekretet om konstituantens upplösning publiceras. 23-31: Tredje sovjetkongressen. – 25: Ukrainska centralradan deklarerar Ukrainas oberoende. 28: Revolution i Finland. – *Februari:* 1: Revolutionär resning i Kiev. – 3: Folkkommissariernas råds dekret om bildandet av Röda armén. – 4: Kontrarevolutionär rörelse av de polska regementena i guvernementen Minsk, Vitebsk och Mohilev. – 6: Ukrainska radan undertecknar separatfreden med centralmakterna. – 7: Dekret om handelsflottans nationalisering. – 9: Ordföranden i fredsdelegationen i Brest-Litovsk Trotskij vägrar underteckna de tyska fredsvillkoren och meddelar att sovjetrepubliken inställer krigshandlingarna mot Tyskland, Österrike och Turkiet. – 14: I Petrograd, Moskva, Tver och Kasati öppnas kurser för utbildning av röda befälhavare. – Folkkommissariernas råds beslut om organiserandet av det revolutionära försvaret mot den tyska offensiven. – 20: De kontrarevolutionära Kornilov-organisationerna i Petrograd upplöses. – 21: De tyska trupperna besätter Minsk, Orsja och Resjiza. – 23: De första avdelningarna av Röda armén går från Moskva till västfronter. – 24: De tyska trupperna besätter Pskov. – 25: De tyska trupperna besätter Reval. – 27: Centrala exekutivkommittén beslutar organisera den röda örlogsflottan. Folkkommissariernas råd beslutar anta de tyska fredsvillkoren. – *Mars:* 3: Fredsfördraget i Brest-Litovsk. – 6-8: Bolsjevikernas sjunde partikongress beslutar att från och med nu kalla partiet Ryska kommunistiska partiet (bolsjevikerna). – 7: Evakueringen i Petrograd börjar. – 8: Den vita regeringen i Fjärran östern bildas med furst Lvov i spetsen. – 9: De engelska, franska och italienska diplomatiska representationerna lämnar Sovjetryssland. – 12: Folkkommissariernas råd flyttar till Moskva. De tyska trupperna landstiger i Åbo för att hjälpa de finska vitgardisterna. – 15-17: Fjärde allryska sovjetkongressen ratificerar fredsfördraget i Brest. – *April:* 1: Dekret om bildandet av Röda flottan. – 6: Fredsslut mellan Tyskland och Finlands vita regering. De tyska trupperna besätter Charkov. De japanska trupperna landar i Vladivostok. – 10: Beväpnad demonstration av anarkisterna i Moskva. – 12: Anarkisterna i Petrograd avväpnas. En kontrarevolutionär sammansvärjning upptäckes i Tsjita. – 20: De tyska trupperna besätter Krim. – 25: Sovjetregeringen protesterar i en not till Japan, England, Frankrike och Amerika mot deras understödjande av vitgardisterna. – 27: De tyska trupperna fördriver ukrainska centralradan. En kongress av godsägarna väljer Skoropadskij till hetman för Ukraina. – *Maj:* 10: Krigskommissariernas första kongress i Moskva. Högersocialrevolutionärerna häktas i Moskva. – 21: Bondeuppror mot den tyska ockupationen i guvernementen Cherson och Charkov. – 23: Fredsförhandlingarna mellan Sovjetryssland och Ukraina börjar. – 25: Första sammanstötningen med de tjeckoslovakiska trupperna. – 27: Den mensjevikiska regeringen proklamerar Georgiens oavhängighet. – *Juni:* 1: I Moskva avslöjas den kontrarevolutionära organisationen ”Förbundet för fosterlandet och friheten.” – 3: I Novo-Nikolajevsk bildas den provisoriska sibiriska regeringen av representanterna för de högersocialistiska partierna. – 4: Den borgerliga regeringen bildas på Krim. De allierade makternas diplomatiska representanter förklarar sin solidaritet med tjeckoslovakerna. – 8: Strid med tjeckoslovakerna vid Omsk. – 19: Tjeckoslovakiska trupper besätter Sisran. Kontrarevolutionärt uppror i Tambov. – 30: Dekret om de industriella företagens nationalisering. – *Juli:* 1: I Moskva avslöjas och häktas vitgardistiska avdelningar, som organiserats av den franska diplomatiska representationen. – 2: Engelsk-franska avdelningar landstiger vid Murmankusten. – 4-10: Femte allryska sovjetkongressen sarnmanträder. (Förslaget om bildandet av Röda armén antas.) – 6: Vänstersocialrevolutionärernas attentat på tyska sändebudet greve Mirbach. Kontrarevolutionärt uppror i Jaroslavl. – 7: socialrevolutionärerna gör gör uppror i Moskva. – 8: Vänstersocialrevolutionärernas uppror i Moskva slås ner. Vänstersocialrevolutionärerna i Petrograd och andra stora städer avväpnas. Engelsk-franska interventionstrupper besätter Kem och de norra delarna av Murmansk-järnvägen. – 10: Tjeckoslovakiska trupper besätter Ufa.: Vitgardistiska uppror i Arsamas, Murom, Rostov, och Rybinsk. – 19: Masstrej-

ker och partisanstrider i Ukraina, – 21: Upproret i Jaroslavl slås ner. – 26: Tjeckoslovakiska trupper besätter Simbirsk. Engelska interventionstrupper besätter Onega. Attentat på den tyske generalen Eichhorn i Kiev. – *Augusti:* 1: Tjeckoslovakiska trupper besätter Jekaterinburg. – 5: Engelsk-franska trupper besätter Arkangelsk. – 13: Organisering av de första spannmålsrekvisitionsavdelningarna. – 21: En vitgardistisk sammansvärjning i Moskva upptäckes. – 26: Sovjettrupper besätter Tasjkent och Mert. – 30: Socialrevolutionären Dora Kaplan gör attentat mot Lenin. – *September:* 2: Det militärrevolutionära sovjet bildas. – 4: Ententediplomaternas sammansvärjning mot sovjetmakten upptäckes. – 10: Folkkommissariernas råds beslut om den röda terrorn publiceras. – 16: Ufa sammanträder det kontrarevolutionära ”Stadsrådet” under socialrevolutionären Avksentjevs ordförandeskap. – 18: Österrikiska och tyska regementen gör uppror i Mohilev och Rovno. – *Oktober:* 1: Sovjettrupperna besätter Mohilev. – 14: Oroligheter bland matroserna i Potrograd, anstiftade av vänstersocialrevolutionärerna. – 25: Turkiet drar tillbaka sina trupper från Batum. – *November:* 6-9; Sjätte allryska sovjetkongressen. – 13: Sovjeternas centrala exekutivkommitté besluter med anledning av Ryska revolutionen att annullera fredsfördraget i Brest. – 18: Amiral Koltsjak häktar i Omsk ”direktoriets” medlemmar och förklarar sig för Rysslands regent. – 29: Estlands provisoriska regering bildas. – *December:* 1: Hotmanen Skoropadsikij avsättes och Ukrainas provisoriska arbetar- och bonderegering bildas. – 23: Sovjeternas centrala exekutivkommitté beslutar erkänna Estlands, Litauens och Lettlands oavhängighet. – 26: Dekret om trygghet åt rödarmisternas familjer. – 31: Röda armén tågar in i Ufa.

1919. *Januari:* 3: Arbetaruppror i Charkov. Staden besättes av de ukrainska sovjettrupperna. Sovjettrupper besätter Riga. – 18: De engelsk-franska interventionstrupperna landstiger i Odessa. Vitgardistiskt uppror i Tasjkent. – *Februari:* 5: De ukrainska sovjettrupperna tågar in i Kiev. – 18: Första sovjetkongressen i Litauen. – *Mars:* 12: Cherson besättes av sovjettrupperna. – 14: De franska trupperna lämnar Nikolajev. – 16: Autonoma republiken Basjkirien bildas. – 18-22: RKP:s åttonde partikongress beslutar om det nya pantiprogrammet. – *April:* 6: Sovjettrupperna tågar in i Odessa. – 7-9: Amiral Koltsjaks trupper gör offensiv. – 17: Sovjettrupperna gör segerrik uppmarsch på sydfronten. – *Maj:* 1: Ryska och ukrainska sovjetregeringen kräver ultimativt av Rumänien att de rumänska trupperna dras tillbaka från Bessarabien. – 4: Dekret om trygghet åt rödarmistinvaliderna och deras familjer. – 9: Atamanen Grigorjev gör uppror i Ukraina. – 13: Sovjettrupperna bryter igenom den rumänska fronten. – 14: General Judenitsjs armé gör en framstöt vid Petrograd. – 19: General Denikin börjar sin offensiv. – 22: Dekret från centrala exekutivkommittén om arbetarnas mobilisering till försvar för Petrograd. – *Juni:* 10: Uppror i ryggen på Koltsjakarmén. – 14: Ententeregeringarna erkänner Koltsjak som Rysslands regent. – 25: Denikin besätter Charkov. – 28: Vitgardisterna besätter Riga. – *Juli:* Sovjettrupperna tågar in i Krasnonfimsk. – 8: Franska trupper bombarderar Odessa. – 10: Uppror i Denikin-arméns rygg. – 14: Sovjettrupperna tågar in i Jekaterinburg. – 23: Franska flottan beskjuter Otsjakov. – *Augusti:* 3: Engelsmännens nederlag vid Onega. – 8: Minsk besättes av vitgardisterria. – 23: Denikin besätter Odessa. – 30: Petljuras trupper tågar in i Kiev. – 31: Kiev besättes av Denikins trupper. – *September:* 3: Sibiriens militärrevolutionära sovjet bildas. – 6: Sovjettrupperna tågar in i Tobolsk. – 7: Fredsförhandlingarna med Estland börjar. – 17: Tomsk erövras av röda partisaner. – 23: En kontrarevolutionär sammansvärjning av det ”nationella centrum” upptäckes. – 30: En konferens av de baltiska staterna beslutar uppta fredsförhandlingar med Sovjetryssland. – *Oktober:* 11: Judenitsjoffensiv vid Jamburg. – 13: Denikin vid Ord. – 14: Strid med Judenitsjs armé vid Gatsjina. – 20: Svåra strider med Judenitsj-trupperna vid. Petrograd. – 23: Sovjettrupper besätter Tobolsk. – 26: Röda armén slår tillbaka general Judenitsjs trupper vid Krasnoje Selo. – *November:* 14: Röda armén tågar in i Omsk. – 17: Vid Denikin-fronten besätter de röda trupperna Kursk. – *December:* 5-9: Sjunde allryska sovjetkongressen. 6-30: Vid alla fronter svåra strider och segerrik frammarsch för Röda armén.

1920: *Januari:* 2: Arbetarna och de tvångsvis mobiliserade trupperna gör uppror mot de vita i Grosny. – 8: Krasnojarsk erövras. Resterna av Koltsjak-armén organiseras av några delar av tredje röda armén. – *Februari:* 2: Fredsfördrag med Estland. – 8: Andra och sjunde röda arméerna förvand: las till arbetsarméer. – 12: Uppror i Chiva. – 19: Uppror i Arkangelsk. De vita trupperna lämnar staden. – 29: Första allryska kosackkongressen. – *Mars:* 2-28: De röda marscherar segrande fram på alla fronter. – 29 mars-4 april. RKP:s (bolsjevikernas) nionde partikongress. – 30: Röda trupper i Kaukasus. – *April:* 16: Turkiet besätter Batum, Kars och Archagan. – 25: Vapenstillestånd mellan sovjettrupperna och de japanska interventionstrupperna i Vladivostok. – *Maj:* 6: De polska trupperna besätter Kiev. – 7: Fredsfördrag med Georgien. – 27: Centrala exekutivkommitténs presidium antar förslaget om bildande av Tatarernas autonoma socialistiska sovjetrepublik. – *Juni:* 10: Röda arméns offensiv mot Polen börjar. – *Juli:* 12: Fredsfördrag med Litauen. – 22: Rumänien deklarerar sin neutralitet i kriget mellan Sovjetryssland och Polen. – 23: Polska regeringen föreslår Sovjetryssland vapenstillestånd och upptagande av fredsförhandlingar. – *Augusti:* 1: Fredsförhandlingarna med Polen i Baranovitsje börjar. – 6: Sovjetregeringens förslag till Rumänien att inleda fredsförhandlingar. – 13: Preliminärfreden med Finland slutes. Röda armén 20 verst framför Warschau. – 14: Fredsfördrag med Lettland. – *September:* 1: RKP:s allryska konferens. – 2: Sovjetrepubliken proklameras i Buchara. – 18: Fredsfördragen med Litauen och Lettland ratificeras. – *Oktober:* 12: Vapenstillståndet med Polen slutes. – 14: Fredsfördrag med Finland. – *November:* 1: Området mellan Bajkalsjön och Stilla havet förklaras för Fjärran österns republik. – 3-17: Röda arméns offensiv mot Wrangel. – *December:* 22-29: Åttonde allryska sovjetkongressen. På dagordningen står elektrifieringsprogrammet.

1921. *Januari:* 1: Fredsfördraget med Finland ratificeras. – 27: Centrala exekutivkommitténs dekret om bildandet av republiken Dagestan. – *Februari:* 16: Dekret om grundandet av de röda professorernas institut. – 25: Fördrag med Afghanistan. – 26: Fördrag med Persien. Sovjetrepubliken proklameras i Georgien. – *Mars:* 12-17: Uppror i Kronstadt. – RKP:s tionde partikongress. – 15: Naturabeskattning införes. – 16: Fördrag med Turkiet. Handelsfördrag med England. – 18: Fredsfördrag med Polen. – *April:* 14: Fredsfördraget med Polen ratificeras. – 24: Institutet för Österns folk grundas i Moskva. – *Maj:* 6: Handelsfördrag med Tyskland. RKP:s allryska konferens. – 17: Allrysk fackföreningskongress. – *Juli:* 21 Dekret om bildande av Allryska kommittén till hjälp för svältområdena. –27: Ryska kommunistiska partiets centralkommitté vänder sig till alla partiorganisationer med uppmaning att genomföra partirensningen. – *Augusti:* 11: Folkkommissariernas råds beslut om den nya ekonomiska politiken publiceras. – *September:* 2: Handelsfördrag med Norge. – 28: Nationernas förbund uttalar sig mot Nansens förslag om hjälp åt de hungrande i Volgadistriktat. – *Oktober:* 12: RSFSR:s statsbank grundlägges. – 12: Krims autonoma sovjetrepublik bildas. – *November:* Amnesti för forna soldater i de vita arméerna. – *December:* RKP:s allryska konferens. – 8: Handelsfördrag med Österrike. – 22-27: Nionde allryska sovjetkongressen.

10. Krönika över inbördeskriget.

FÖRSTA PERIODEN.

NOVEMBER 1917–APRIL 1918.

Don.

1917: *November:* 25: Atamanen Kaledins trupper övergår till anfall, intar Rostov och arkebuserar de tillfångatagna medlemmarna av Rostovs arbetardeputerades sovjet. – Början av december: Generalerna Kornilov, Aleksejev, Denikin, Narkov ankommer efter sin flykt ur Bychovfängelset till Don och börjar organisera Vita armén. – *December:* 11-12: Första sammanstötningen vid Jusovka mellan Kaledins trupper och rödgardistiska avdelningar.

1918: *Januari:* 28: Sivers armé intar Taganroj. Genom ett samtidigt anfall av Sablins och Petrovs armé intas stationen Kamensk. – *Februari:* 24: De röda trupperna intar Rostov. De vita drar sig tillbaka till Kuban.

Ukraina.

1918: *Januari:* 16: Efter segerrika gatustrider med gaidamakerna övergår makten till revolutionskommittén. – Röda trupper tränger in i Kiev och förenar sig med den upproriska garnisonen. – *Februari:* De tyska arméerna övergår till angrepp mot Ukraina. – *Mars:* Tyskarna intar Kiev gemensamt med gaidamakerna. – 26: De röda trupperna uppger Poltava efter en hårdnackad strid. – *April:* Charkov utrymmes. – Fram till maj är hela Ukraina besatt av tyska och österrikiska trupper; under deras beskydd härskar ”folkradan”, som senare fördrives av hetmanen Skoropadskij.

ANDRA PERIODEN.

MAJ 1918–BÖRJAN AV 1920.

1918: *Maj:* Tjeckoslovakernas uppror. De erövrar mellersta Volgaområdet. – *Juni, juli, augusti:* Hårdnackad kamp med tjeckoslovakerna i Volgaområdet. – *September:* 8: Röda trupper övergår till allmänt angrepp mot tjeckoslovakerna och de irreguljära arméerna. – 10: Kasan intas av de röda trupperna. – 12: Första röda armén intar Simborsk under ledning av Tuchatsjevskij. – *Oktober:* 4: Röda trupper intar Syrsan. 7: Röda trupper tränger in i Samara, högtidligt mottagna av de upproriska arbetarna. – 25: Bugurulan intaget. – *December:* 31: Ufa intaget.

1919: *Januari:* 22: Röda trupper bryter i 30 graders kyla fiendens hårdnackade motstånd och intar Orenburg. – *Februari:* 27: Orsk intaget. – Härmed är förintelsen av den irreguljära armén fullbordad; i dess ställe formerades Koltsjaks armé i Sibirien. – *Mars:* Amiral Koltsjak övergår till anfall – *April:* 12: Koltsjak rycker fram 30 verst öster om Volga. – *April, maj:* De röda trupperna förbereder sig till anfall. – *Maj:* 4: Röda armén intar ånyo Buguruslan. – 13: Röda armén intar Bugulma. – 27: Röda armén intar Orenburg. – *Juni:* 10: De röda trupperna intar Ufa. – *Juli:* 1: Röda armén intar Perm och Kungur. – 5: Röda armén intar Nikolajevsk och Krasnofimsk. – 14: Röda armén intar Jekaterinenburg. – *Augusti:* 3: Röda armén intar Tsjeljabinsk, tar 15,000 fångar och tillintetgör 3 av Koltsjaks divisioner. – 8: Röda armén intar efter förbittrade strider Tjumen. – 20: Orsk intas. – *September:* Under slagen av fienden, som gått över till angrepp, drar sig våra trupper tillbaka till floden Tobol. – *November:* Vår frammarsch i riktning mot Omsk. – 14: Omsk intas. – *December:* 15: Novo-Nikolajevsk intas. – 29: Tomsk intas, talrika fångar med generalstaben och samtliga staber.

1920: *Januari:* Krasnojarsk intas, – Fiendens sista arméer kapitulerar.

Turkestan.

I och med att de röda trupperna vid östfronten förintat Koltsjaks arméer, uppbygges i augusti 1919 den turkestanska fronten.

1920: *Januari:* 5: Staden Gmev, Uralbosackernas basis, intas. – *Februari:* 16: Röda trupper intar Chiva.

Ukraina.

Under perioden april–november 1918 står de röda trupperna utmed demarkationslinjen.

1918: *Augusti:* Misslyckat uppror i västra Ukraina. – *December:* Vårt ingripande på den ukrainska fronten börjar.

1919: *Januari:* 3: Röda trupper intar Charkov. – 20: Poltava intas efter 16 timmars strid. – 27: Jekaterinoslav intas. – *Februari:* 5: Ukrainska sovjettrupper intar Kiev. Petljuras direktorium flyr. – *Mars:* 11: Sovjettrupper intar Cherson. – 29: Röda armén intar Marjupol. – *Maj:* På hela linjen från Odessa till Krim når våra trupper fram till Svarta havet.

Don.

De reaktionära kretsarna bland Donkosackerna drar nytta av att dc röda trupperna i Ukrama förintats av den tyska imperialismens arméer, som trängt undan Röda gardets fåtaliga avdelningar, och uppställer en armé mot sovjeterna, med vaken strider äger rum på norra linjen av Donfronten. Samtidigt som hela Ukraina vintern och våren besättes av de röda trupperna, övergår också arméerna på sydfronten till anfall, och i slutet av april står åttonde arméns avdelningar 125 verst norr om Rostov och delar av nionde armén 40 verst öster om Rostov vid Don. Sedan Tamanska och andra kaukasiska armén förintats, slungar general Denikin huvudkrafterna av sin armé mot Donfronten och börjar ansätta våra avdelningar både vid sydfronten och ukrainska fronten.

Kampen med Denikin.

1919: Våren: Efter elfte röda arméns undergång kommer Denikin med sina stridskrafter till Donfrontens stöd. I början av maj övergår de vita, Don- och kaukasiska armén under Denikins överbefäl till anfall. – *Maj:* 26: Delar av den vita ”frivilliga armén” intar Charkov. Mitten av augusti: De röda trupperna på sydfronten inleder motattacken, intar Voltsjansk och Kubjansk och tillfogar ”Frivilliga sydarmén” kännbart avbräck. Emellertid utjämnas snart framgången genom fiendens motattack. – *September:* 18: Avdelningar av ”frivilliga armén” intar Kursk. – *Oktober:* 13: Avdelningar av ”frivilliga armén” intar Orel. – 15: Kiev intas av röda armén. – Senare hälften av oktober: Arméerna på sydfronten börjar attacken i riktning mot Vogonesj och Orlov. – *November:* 17: Röda armén intar Kursk. – *December:* 12: Avdelningar av Röda armén intar Charkov och Poltava. Denikinarméns trupper drar sig Rastigt tillbaka till Rostov.

Västfronten.

December: De revolutionära lettiska och estniska arméerna övergår, understödda av avdelningar från västfronten, till anfall, utnyttjande den påbörjade evakueringen av tyska armén.

1918: *November:* 25: Pskov intas av sovjettrupperna. – 28: Narva intas. – *December:* 24: Junjev och Vendek intas.

1919: *Mars:* Röda trupper vid Östersjön. – *April:* Fienden, som av ententeländerna försetts med allt slags krigsmaterial, börjar en offensiv d riktning mot Riga och Vilna. – *April–Juni:* Förbittrad kamp mellan de fåtaliga röda avdelningarna och den i krafter och utrustning starkare fienden; de röda trupperna utrymmer Vilna och Lettland. – *September:* General Judenitsjs första offensiv börjar. – *Oktober:* 11: General Judenitsjs andra operation börjar. – 23: Röda arméns motattack och den avgörande striden med Judenitsj börjar. – *November:* 14.: Jamburg intas.

JANUARI–DECEMBER 1920.

Nordfronten.

Först 1920 ställs de röda trupperna vid nordfronten inför uppgiften att likvidera fienden på Arkangelsk- och Murmansk-områdena.

1920: *Februari:* 5: De röda avdelningarna övergår till offensiv. – 21: Arkangelsk intas. General Millers vita nordregering flyr till Ishavet. – 25: Onega intas. – 28: Offensiven i

riktning mot Murmansk tar sin början. – *Mars:* 2: Kem intas. – 14: Murmansk intas, sex tanks, 89 lokomotiv och mer än 1,000 vagnar erövras.

Västfronten.

1920: Januari–mars: Fredsförhandlingar och passivt stillestånd. *Mars:* 6: Polen börjar plötsligt fientligheter och intar Mosyr och Resjnitse. – *Maj:* 6: Polackerna intar Kiev. – 14: Röda armén övergår till allmän offensiv på området Polessijtepel på Västfronten. – *Juni:* 8: Budjonnys kavalleri intar Sjitomir och Berditsjev. – 12: Röda armén intar Kiev. – 25: Röda kavalleriet intar Brody. – 4: Röda armén går till offensiv mellan Beresina och norra Dyna. – *Juli:* 12: De röda ,trupperna intar Kamenets-Podolsk. – 14: Röd:a armén intar Vilna. – 19: Röda armén intar Grodno. – 2: Fästningen Ossovets intas. – *Augusti:* 1: Bjalostok, Bjelska och Brest-Litovsk intas. –

13: Röda kavalleriet intar Soldau. – 16: Strider 15 verst från Warschau. 17: Preliminärfreds-förhandlingarna i Minsk. – 15/16: Den polska motoffensiven vid Warschau, Ivangorod, Lublin börjar. – *Augusti:* Armén på västfronten anträder återtåget, dess högra flankavdel-ningar interneras – i Ostpreussen. – 15-20 augusti: Kavalleristrider med Budjonnys armé vid Lemberg. – *September:* Trupperna på västfronten fortsätter återtåget. Baranovitsje, Slonim och Pinsk utrymmes. – *Oktober:* 5: De röda truppernas återtåg på linjen Parotsj–Smorgon–Minsk. – *Oktober:* 5-12: Vapenvila. – 12: Sista polska offensiven. – 18: De röda trupperna tågar tillbaka till den nuvarande statsgränsen; fientligheterna med Polen upphör. Den fortsatta kampen vid västfronten för till likvidering av Bulag-Balachvitsjs avdelning. – På sydfronten likvideras Petljuras ukrainska armé slutgiltigt under loppet av september och interneras i Galizien.

JANUARI–MARS 1920.

Denikin-arméns definitiva undergång.

1920: *Januari:* Vid kaukasiska fronten förekommer en rad sammanstötningar, som ej leder till något avgörande, med general Denikins trupper, vilka drar sig tillbaka till floden Manytsj. – Början av mars: Avdelningar av kaukasiska fronten går till offensiv. – *Mars:* 1: De röda trupperna intar Stavropol. – 2: Röda armén intar Asov och Pateisk. – 10: De röda trupperna rensar halvön Eisk från Denikins avdelningar och intar staden Eisk. – 13: På kaukasiska fronten intas järnvägsstationerna Tichorets och Kaukasus. – 17: Röda arméns offensiv fortsätter. Tiflis, Asmavir, Pjatigorsk och Jekaterinodar intas. – 27: Novorossisk intas under strid. – 28: Baku intas av de röda trupperna. – *Maj:* 4: Resterna av Denikins armé trängs tillbaka till Svarta havskusten. – 22: Enseli vid Kaspiska havet intas.

Kampen med Wrangel.

1920: *Mars:* 9: De röda trupperna intar fiendens befästa linje vid Jusjunje och Sivasjkibron, men viker under fiendens tryck mot norr. – April 13: Avdelningar av den lettiska divisionen gör ett misslyckat anfall på Perekop. – *Juni:* 6: Wrangels framstöt från Krim. – *Juli:* 25: Fienden intar Alexandrovsk. – *Augusti:* De våra intar samlingsplatsen Kachovski. – *September:* Wrangels offensiv mot Donbäckenet. – 8: Wrangels trupper går över till högra Dnjeprstranden. – *Oktober:* 18: Röda kavalleriet ödelägger tre fientliga kavalleri- och två infanteridivisioner vid Pokrovski. Fienden flyr i panik, Wrangels undergång tar sin början. – 24: De röda trupperna filtar Orjechov och Alexandrovsk. – 28: De röda trupperna övergår till allmän offensiv. – *November:* 3: De röda trupperna kommer fram till näsen vid Krim. –: Den befästa ställningen vid Perekop och Tagansj bryts igenom. – 15: Simperopol och Feodosja intas. – 15: Sevastopol intas.

Ostfronten,

1920: *Januari–mars:* Irkutsk intas; Koltsjak och hans ministrar tas till fånga. – *Oktober:* 21: Tsjita intas, resterna av general Semjonovs armé dra, sig tillbaka till Mandsjurict.

Turkestan.

September: 1: Hela Turkestan erövras. Operationerna mot Gammal-Buchara avslutas. Det intas av de röda buchariska trupperna, och den av engelsmännen tillsatte buchariske emiren flyr upp i bergen.

TREDJE PERIODEN.

1927: *Februari:* 26: Upproriska röda georgier intar Tiflis med stöd av rödarmistiska trupper från sovjetrepubliken Aserbeidsjan. – *Mars:* 3: Uppror i Kronstadt. – 17: Heroiskt stormanfall på Kronstadt, vilket leder till fullständig likvidation av Kronstadtupproret. – *Augusti–September:* Infall av gränsband från Rumänien och Polen, som varje gång drivs tillbaka av de röda trupperna. – *Augusti:* 18: Baron Ungerns avdelningar förintas. – *September:* 7: Det av den finska bourgeoisin inspirerade vita upproret i Karelen likvideras. – *Oktober:* 25: Vladivostok intas.